Ian McEwan

Dersler

OMAN

Çeviren: Lâle Akalın

YKY
YAPI KREDİ YA ARI

DERSLER

Ian McEwan 1948'de İngiltere'de doğdu. Sussex Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı eğitimi gördü. East Anglia Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı üzerine yüksek lisansını yaparken romancı Malcolm Bradbury'den yaratıcı yazarlık dersleri aldı.

İlk öykü kitabı *First Love, Last Rites* ile Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı. Üç kere Booker Ödülü'ne aday gösterildi, 1988 yılında *Amsterdam* (1988; *Amsterdam'da Düello*, çev. Ülkem Çorapçı, Yapı Kredi Yayınları, 2018) ile bu ödülü kazandı. 2006'da *Saturday* (*Cumartesi*, çev. İlknur Özdemir, Yapı Kredi Yayınları, 2007) adlı romanıyla James Tait Black Anı Ödülü'nü kazandı. *Sahilde* adlı romanıyla İngiliz Kitap Ödülleri Yılın En İyi Kitabı ve Yılın En İyi Yazarı ödüllerini kazandı. Diğer önemli eserleri arasında *Beton Bahçe, Yabancı Kucak, Sonsuz Aşk, Kefaret, Çocuk Yasası* ve *Fındık Kabuğu* sayılabilir.

Lâle Akalın 1946 yılında Ankara'da doğdu. 1967 yılında Ankara Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesini aldı. Çeşitli üniversitelerde öğretim görevlisi ve okutman olarak çalıştı, 2003 yılında emekli oldu. Bir süre daha çeviri dersleri verdikten sonra 2014 yılında üniversiteden ayrılarak yalnızca çevirmen olarak çalışmaya devam etti. Evli, iki kızı var, İstanbul'da yaşıyor.

Başlıca çevirileri: Robert Owen, *Yeni Toplum Görüşü ve Lanark Raporu* (Kaynak Yayınları); *Britanya Edebiyatından Öyküler* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Notos); *Amerikan Edebiyatı Öykü Antolojisi* (Esra Melikoğlu ile birlikte; Dünya Yayınları); Roald Dahl, *Tek Başına* (Can Yayınları); Ruth Rendell, *Portobello* (Doğan Kitap); Jeanette Winterson, *Günışığı Kapısı* (Doğan Kitap); Rachel Cusk, *Çerçeve, Geçiş, Övgü* (YKY); Catherine Chanter, *Kuyu* (YKY); Alberto Manguel, *Efsanevi Yaratıklar* (YKY).

Ian McEwan'ın
YKY'deki kitapları

Cumartesi (2007)
Masumiyet ya da Özel İlişki (2012)
Bir Parmak Bal (2014)
Çocuk Yasası (2016)
Fındık Kabuğu (2017)
Düş Yolcusu (2018)
Amsterdam'da Düello (2018)
Kefaret (2018)
Sonsuz Aşk (2019)
Kayıp (2019)
Benim Gibi Makineler (2019)
Sahilde (2020)
Yabancı Kucak (2020)
Beton Bahçe - İlk Aşk, Son Ayin (2020)
Hamamböceği (2020)
Solar (2020)
Siyah Köpekler (2021)
Dersler (2023)

IAN McEWAN

Dersler

Roman

Çeviren
Lâle Akalın

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 6186
Edebiyat - 1774

Dersler / Ian McEwan
Özgün adı: **Lessons**
Çeviren: **Lâle Akalın**

Kitap editörü: **Darmin Hadzibegoviç**
Düzelti: **Filiz Özkan**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Akgül Yıldız**

Baskı: **Asya Basım** Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - Bağcılar / İstanbul
Tel: 0212 693 00 08
Sertifika No: 52508

Çeviriye temel alınan baskı: Jonathan Cape, Londra, 2022
1. baskı: İstanbul, Mayıs 2023
ISBN 978-975-08-5712-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2021
Sertifika No: 44719
Copyright © Ian McEwan 2022

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
https://www.ykykultur.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/yapikrediyayinlari
twitter.com/YKYHaber
instagram.com/yapikrediyayinlari

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Kız kardeşim Margy Hopkins ve erkek kardeşlerim
Jim Wort ile David Sharp'a

Önce hissederiz. Sonra düşeriz.

James Joyce, *Finnegans Wake*

BİRİNCİ KISIM

1

Uykusuzluğun çağırdığı bir anıydı, rüya değil. Yine piyano dersiydi: Turuncu fayans döşeli bir zemin, yüksek bir pencere, revire yakın boş bir odada yeni bir kuyruksuz piyano. On bir yaşındaydı, çalmaya çalıştığı parçayı başkaları muhtemelen Bach'ın *İyi Düzenlenmiş Klavye*'sinin Birinci Defter'inin basitleştirilmiş versiyonundaki birinci prelüd olarak biliyordu ama kendisi bunun farkında bile değildi. Parçanın ünlü mü, yoksa tanınmamış bir şey mi olduğunu merak etmiyordu. Parçanın zamanı veya mekânı yoktu. Bir zamanlar birinin zahmet edip bunu yazmış olduğu bile aklına gelmiyordu. Buradaydı işte, öylesine okula ait bir şey, ya da kış vakti bir çam ormanı için karanlık neyse o, yalnız ona özel bir şey, soğuk kederin sırf ona ait labirenti. Yakasını hiç bırakmayacaktı.

Öğretmen geniş piyano taburesinde, tam yanında oturuyordu. Yuvarlak yüzlü, dimdik, parfümlü, sert. Güzelliği tavrının ardında gizlenmişti. Hiç surat asmaz, hiç de gülümsemezdi. Bazı çocuklar kadının deli olduğunu söylerdi ama o bundan pek emin değildi.

Aynı yerde yine hata yaptı, daha önce hep yaptığı hatayı, öğretmen de doğrusunu göstermek için ona doğru biraz daha eğildi. Öğretmenin diri ve ılık kolu omzuna değiyordu; elleri, boyalı tırnakları tam kucağının üstüne denk geliyordu. Çocuk dikkatini emip yutan korkunç bir ürperti duydu.

"Dinle. Huzur verici bir şırıltı sesi."

Ama öğretmen çalarken o huzur verici bir şırıltı falan duymadı. Öğretmenin parfümü duyularını altüst etmiş, onu sağırlaştırmıştı. Sert bir nesne, pürüzsüz bir nehir çakılı gibi, düşüncelerini ezen bir kokuydu, keskin olmayan ama boğucu bir koku. Üç yıl sonra gülsuyu olduğunu öğrenecekti.

"Bir daha dene." Öğretmeni bunu giderek yükselen, uyarıcı bir tonda söylemişti. O müziğe yatkındı, Roland değildi. Öğretmenin aklının başka yerde olduğunu ve önemsizliğiyle onu sıktığını biliyordu – bir yatılı okulda bir başka mürekkep lekeli çocuk daha. Parmakları akortsuz tuşlara fazla basıyordu. Sayfadaki o kötü yeri

daha oraya varmadan görebiliyordu, daha gerçekleşmeden gerçekleşiyordu; hata, bir anne gibi kollarını uzatmış, onu kucaklayıp kaldırmaya hazır, ona doğru geliyordu, hep o aynı hata öpücük vaat etmeden onu almaya geliyordu. Öyle de oldu. Başparmağı başına buyruk hareket ediyordu.

Birlikte, kötü notaların tıslayan sessizlikte kaybolup gitmesini dinlediler.

"Affedersiniz" diye fısıldadı kendi kendine.

Öğretmenin hoşnutsuzluğu, burun deliklerinden hızla çıkan bir nefes şeklinde belli etti kendini, daha önce de duyduğu bir sesti, burun çekmenin tersi. Parmakları çocuğun bacağının içini, gri şortunun tam bittiği yeri buldu ve şiddetle çimdikledi. O gece orada minik mavi bir çürük oluşacaktı. Öğretmenin eli, külotunun lastiğinin teniyle buluştuğu yere doğru ilerlerken soğuktu. Çocuk tabureden fırlayıp kalktı ve durdu, yüzü kıpkırmızıydı.

"Otur. Tekrar başlayacaksın!"

Öğretmenin sertliği biraz önce olanları sildi, götürdü. Uçup gitmişti ve çocuk daha şimdiden onlara dair anısından kuşkuya düşmeye başlamıştı. Yetişkinlerin halleriyle yaşadığı kör edici karşılaşmalardan bir yenisi karşısında duraksadı. Bildiklerini sana asla anlatmazlardı. Cehaletinin sınırlarını senden gizlerlerdi. Olan biten her neyse mutlaka kendi hatasıydı ve itaatsizlik onun doğasına aykırıydı. Bu yüzden oturdu, başını sayfada bekleyip duran asık suratlı sol anahtarı sütununa doğru kaldırdı ve yeniden başladı, bu sefer eskisinden de sarsakça. Burada şırıltı olamazdı, bu ormanda hiç olamazdı. Fazlasıyla kısa bir sürede o kötü yere yaklaşıyordu. Felaket kesindi ve bunu bilmek felaketi pekiştiriyordu, o sırada salak başparmağı hareketsiz durması gerekirken aşağı indi. Durdu. Havada asılı ahenksiz sesler, adı yüksek sesle söylenmiş gibi geldi kulağına. Öğretmen çocuğun çenesini başparmağıyla işaret parmağının eklemi arasına alarak yüzünü kendine doğru çevirdi. Nefesi bile parfüm kokuyordu. Gözlerini çocuğun gözlerinden ayırmadan, piyanonun kapağındaki otuz santimlik cetvele uzandı. Çocuk onun kendisine vurmasına izin vermeyecekti ama tabureden kayarcasına kalkarken başına gelecekleri göremedi. Öğretmen cetvelin düz yeriyle değil, kenarıyla dizine vurdu, acısı içine işledi. Bir adım geriledi.

"Söyleneni yapacaksın, otur."

Bacağı yanıyordu ama elini yanan yerin üstüne koymayacaktı, henüz değil. Öğretmene, güzelliğine, yüksek yakalı, inci düğmeli dar bluzuna, kurala uygun, dik bakışlarının altındaki göğüslerinin kumaşta oluşturduğu çapraz kırışıklara son bir kere baktı.

Ayların oluşturduğu sütunlar dehlizinde ondan kaçmaya devam etti, ta ki on üç yaşının bir gecesinin geç saatine kadar. Öğretmen aylardır uyku öncesi hayallerinde başroldeydi. Ama bu sefer farklıydı, içinde şiddetli bir şey yükseldi, midesindeki bu soğuk düşme hissinin zevke gelme dedikleri şey olduğunu tahmin etti. İyi olsun kötü olsun, her şey yeniydi ve hepsi de onundu. Şimdiye kadar hiçbir şey geri dönülmez noktayı aşmak kadar nefes kesici bir duygu vermemişti. İş işten geçmişti, geri dönüş yoktu, hem kim takardı ki zaten? Afallamış halde, ilk kez eline boşaldı. Kendine gelince karanlıkta yatakta doğruldu, yataktan çıktı, yatakhane tuvaletine, "kenef"e, avcundaki, çocuk avcundaki solgun damlacığı incelemeye gitti.

Bu noktada, anıları yavaş yavaş solarak hayallere dönüştü. Işıldayan evrenin içinden geçip daha, daha yaklaştı ve uzak bir okyanusun üstündeki bir dağın tepesinden, sınıfça ceza olarak yirmi beş kere yazdıkları şiirdeki şişko Cortés'in gördüğüne benzeyen bir manzaraya ulaştı. Bir kıvıl kıvıl yaratıklar denizi, kurbağa yavrularından bile daha küçük, milyonlarca, milyonlarcası, manzarayı kavisli ufka kadar doldurmuş. Daha da yaklaştı, ta ki kalabalığın arasında kendi yolunda ilerleyen, kardeşleriyle itişip kakışarak, pürüzsüz pembe tünellerden geçerek, diğerleri bitkin düşüp vazgeçince hepsini geride bırakan belirli bir tanesini bulup izleyinceye kadar. Sonunda güneş gibi görkemli, saat yönünde yavaş yavaş dönen, sakin ve bilgi dolu, kayıtsızca bekleyen bir daireye vardı, tek başına. O varmasaydı başkası varacaktı. Kalın, kan kırmızısı perdelerden içeri girerken uzaklardan bir uluma yükseldi, derken aniden gözüne doğru parlayan, ağlayan bir bebek yüzü.

Yetişkin bir adam, bir şairdi, böyle olduğunu düşünmek istiyordu; akşamdan kalmaydı ve beş günlük sakalı vardı. Mahmurluğun sığ sularından kalkmış, tökezleyerek yatak odasından avaz avaz bağıran bebeğin odasına gidiyor, onu yatağından kaldırıp kucağına alıyordu.

Derken aşağıdaydı, bebek üstünde bir battaniyeyle göğsünde uyumuştu. Bir sallanan sandalye, hemen yanında sehpanın üstünde

de dünya dertleri hakkında, satın aldığı ama hiç okumayacağını bildiği bir kitap. Kendi dertleri vardı zaten. Bahçeye açılan camlı kapılara doğru döndü. Dar bir Londra bahçesinden, puslu ve nemli bir şafağın ardındaki yapraksız, tek başına duran elma ağacına bakıyordu. Ağacın sol tarafında, unutulmuş bir yaz gününden bu yana yerinden oynatılmamış, baş aşağı duran yeşil bir el arabası vardı. Daha yakınında, hep boyamaya niyetlendiği bir madeni masa. Soğuk bahar sonu ağacın ölümünü gizliyordu, baharda üstünde tek bir yaprak olmayacaktı. Temmuzda başlayan üç haftalık kuraklıkta bahçe hortumu kullanma yasağına rağmen ağacı kurtarabilirdi ama bahçenin bir yanından diğer yanına kova kova su taşıyamayacak kadar meşguldü.

Gözleri kapanıyor, başı geriye düşüyordu, uyumuyor, yine hatırlıyordu. İşte prelüd, tam çalınması gerektiği gibi. Burada bulunmayalı uzun zaman olmuş, yine on bir yaşında, diğer otuz kişiyle birlikte eski bir Nissen barakasına doğru yürüyorlar. Yaşları, ne kadar perişan durumda olduklarını bilemeyecekleri kadar küçük, konuşamayacak kadar üşümüşler. Çimenlik dik bir yokuştan sessizce iner, puslu havada dışarıda tek sıra olur, uysalca dersin başlamasını beklerlerken onları *corps de ballet* gibi uyum içinde hareket ettiren şey toplu isteksizlikti.

İçeride, tam ortada, kok kömürü yakan bir soba vardı ve çocuklar ısınır ısınmaz gürültü patırtıya başladılar. Bu başka yerde değil, burada mümkündü, çünkü Latince öğretmeni olan kısa boylu, iyi niyetli İskoç sınıfı denetleyemiyordu. Kara tahta üzerinde, öğretmenin el yazısıyla: *Expectata dies aderat.* Bunun altında, bir erkek çocuğunun eğri büğrü yazısıyla: *Uzun zamandır beklenen gün geldi.* Onlara öğretildiğine göre, bir zamanlar tam da bu barakada, daha ciddi zamanlarda bazı erkekler mayın yerleştirmenin matematiğini öğrenerek deniz savaşına hazırlanmışlardı. Onların ödevi buydu. Şimdiyse burada, kocaman bir oğlan, zorbalığıyla tanınan bir çocuk, kasıla kasıla öne yürüdü, arsız arsız bakarak eğildi ve iyi niyetli İskoç'un bir lastik ayakkabıyla pek etkisizce vurması için alaycı poposunu uzattı. Zorba oğlana tezahürat yapıldı çünkü başkası olsa bu kadarına cesaret edemezdi.

Patırtı ve kargaşa artarken ve sıraların üstünden beyaz bir şey fırlatılırken, günlerden pazartesi olduğunu ve çoktandır beklenen ve korkulan günün –yine– geldiğini hatırladı. Bileğinde babasının

verdiği cüsseli saat vardı. *Sakın kaybetme.* Otuz iki dakika sonra piyano dersi başlıyordu. Öğretmeni düşünmemeye çalıştı çünkü piyanoya çalışmamıştı. Orman, başparmağının körü körüne indiği yere varamayacağı kadar karanlık ve korkutucuydu. Annesini düşünürse eli ayağı boşalırdı. Annesi uzaktaydı ve ona yardım edemezdi, bu yüzden onu da bir kenara itti. Pazartesinin gelmesini kimse durduramazdı. Geçen haftanın çürüğü yok olmak üzereydi, peki piyano öğretmeninin kokusunu hatırlamak da ne oluyordu? Kokuyu duymakla aynı şey değildi bu. Daha çok renksiz bir resme ya da bir yere benziyordu veya bir yere ait bir duyguya, ya da ikisi arasında bir şeye. Korkunun ötesinde bir başka unsur daha vardı, heyecan; bunu da bir kenara itmesi lazımdı.

Roland Baines'e, sallanan sandalyedeki uykusuz adama göre, uyanan şehir geçen her dakikayla artan uzaktaki bir koşuşturma sesinden fazla bir şey değildi. Trafiğin yoğun saati. Rüyalarından, yataklarından sürülmüş insanlar sokaklarda rüzgâr gibi koşuşturuyorlardı. Buradaysa kendisinin, oğluna yatak olmaktan başka bir işi yoktu. Bebeğin kalp atışını göğsünün üstünde duydu, kendi kalp atış hızının iki katından biraz az. Kalp atışları birbirine bir uyumlu bir uyumsuz oluyordu ama bir gün tamamen uyumsuz olacaktı. Hiçbir zaman birbirlerine bu kadar yakın olamayacaklardı. Onu daha az tanıyacaktı, sonra daha da az. Başkaları Lawrence'ı ondan daha iyi tanıyacaktı, nerede olduğunu, ne yaptığını, ne söylediğini daha iyi bilecekti; şu arkadaşa, sonra da şu sevgiliye daha yakın olacaktı. Bazen yalnız başına ağlayacaktı. Babası onu arada sırada ziyaret edecekti, içten bir sarılma, işler nasıl gidiyor, son aile durumları, biraz politika, sonra da hoşça kal. O zaman gelene kadar, onun hakkındaki her şeyi biliyordu, her yerde, her an nerede olduğunu. Bebeğin yatağı ve tanrısıydı. Uzun bir vakit alan çocuğu serbest bırakma süreci belki de ana baba olmanın özüydü ama buradan bunu idrak etmek mümkün değildi.

Baldırının iç kısmında gizli oval bir çürük taşıyan on bir yaşındaki erkek çocuğunu serbest bırakalı çok seneler olmuştu. O akşam, ışıklar söndükten sonra, kenefte pijamalarını indirip daha yakından bakmak için eğilerek çürüğü incelemişti. Öğretmenin başparmağıyla işaret parmağının yaptığı iz, imzası, bunu gerçek kılan ânın yazılı kaydı işte buradaydı. Bir tür fotoğraf. Parmağını solgun derinin yeşilimsiden maviye döndüğü sınırlarda gezdirin-

ce acımıyordu. Neredeyse simsiyah olan tam ortasına parmağıyla kuvvetlice bastırdı. Acımıyordu.

Karısının kaybolmasını, polisin ziyaretlerini ve sızıntıya karşı pencereleri bantlamasını izleyen aylarda, birdenbire tek başına kaldığı o gece aklına üşüşenleri açıklamaya çalıştığı çok oldu. Yorgunluk ve gerginlik onu her şeyin en başına, ilk ilkelere, uçsuz bucaksız geçmişe götürmüştü. İleride olacakları bilseydi daha da kötü olurdu – dertli bir devlet dairesine birçok kere gidiş, zemine çakılı plastik sıralara oturup yüz kişiyle birlikte sırasının gelmesini bekleyiş, Lawrence H. Baines kucağında kıpırdanır ve mırıldanırken gerçekleştirdiği çok sayıda görüşme. Sonunda biraz devlet yardımına, üç kuruşluk bekâr ebeveyn maaşına, karısı ölmüş olmasa da dul akarına hak kazandı. Lawrence bir yaşına gelince ona kreşte bir yer vereceklerdi, babasına da bir çağrı merkezinde veya benzeri bir yerde bir iş. Halden Anlayan Dinleme Profesörü. Bütünüyle makul. Kendisi bütün öğleden sonrasını sestina formundaki şiirleri üzerinde ter dökerek geçirirken, başkalarının alınteriyle geçinmeye razı gelecek miydi? Bunda bir çelişki yoktu. Bu bir düzenlemeydi, kabul ettiği bir anlaşma – ve de nefret ettiği.

Uzun süre önce revirin yanı başındaki küçük bir odada olup bitenler şu anda içinde bulunduğu çıkmaz kadar vahimdi, ama şimdi de o zaman olduğu gibi, dışarıdan bakınca hemen hemen sorunsuz, hayatını sürdürüyordu. Onu yıkabilecek şey içinden geliyordu, bu da haksız olduğu duygusuydu. O zamanlar içinde bu duygular olan, yanlış yola sapmış bir çocuktu diyelim, peki şimdi neden kendini suçlu hissediyordu? Karını suçla, kendini değil. Karısının yolladığı kartpostalları ve notu artık ezberlemişti. Bu tür notları mutfak masasının üstüne koymak âdettendi. Karısı kartını onun yastığına koymuştu, otellerde koydukları bitter çikolata gibi. *Beni bulmaya çalışma. Ben iyiyim. Senin hatan değil. Seni seviyorum ama böylesi iyi olacak. Bana göre olmayan bir hayat yaşıyordum. Lütfen beni bağışlamaya çalış.* Yatağın üstüne, kendi tarafına evin anahtarlarını bırakmıştı.

Bu nasıl bir sevgiydi? Doğurmak mıydı ona göre olmayan hayat? Karısının tamamlayamadığı son cümleye takılması ve tiksinti duyması genellikle sağlam bir içkiden sonra oluyordu. *Lütfen beni bağışlamaya çalış çünkü ben kendimi bağışladım* demeliydi. Geride

bırakılanın, terk edilenin acı berraklığına karşılık kaçağın kendine acıması. Her bir parmak viskiden sonra bu duygular daha da pekişiyordu. El eden bir görünmez el daha. Ondan kesintisizce ve giderek daha fazla nefret ediyordu ve her düşünce bir tekrardı, karısının kendi özüne duyduğu sevgi nedeniyle evini terk etmesi teması üzerine bir çeşitleme. Zıt fikirlerin çarpıştığı derin düşüncelerden sonra, püf noktasının, akşamın zihinsel faaliyetinin dayanak noktasının çok da uzakta olmadığını fark ediyordu. Neredeyse buldum sayılır, bir bardak daha koy. Düşünceleri yavaşlıyordu, derken, ceza korkusuyla bütün sınıfın ezberlediği şiirdeki tren gibi, sebepsiz, aniden duruyordu. Gloucestershire istasyonunda sıcak bir gün ve bir öksürükle bozulan durgunluk. Sonra yine aklına gelirdi o açık seçik fikir, yanı başındaki kuş cıvıltısı gibi net ve keskin. Sonunda sarhoş olmuş, karısını sevme ve geri dönmesini isteme özgürlüğüne kavuşmuş olurdu. Onun uzak, serabı andıran güzelliği, ince kemikli ellerinin kırılganlığı, Almanya'da geçmiş çocukluğunun belli belirsiz yansıdığı, bağırmaktan kısılmışçasına biraz boğuk çıkan sesi. Oysa karısı hiç bağırmazdı. Roland'ı severdi, dolayısıyla hata Roland'da olmalıydı ama notunda hatanın onda olmadığını yazması ne kadar sevimliydi. Hangi bozuk yanını suçlu bulacağını bilemezdi Roland, öyleyse herhalde hatalı olan tepeden tırnağa kendisiydi.

Başı dönerek ve nedamet içinde, tatlı-hüzünlü bir buluta gömülmüş, merdivenlerden yukarı dalgın dalgın çıkar, bebeği kontrol eder, bazen üstü başıyla yatağa enlemesine serilerek uykuya dalar, sabahın ilk saatlerinde, bitkin ve tetikte, öfkeli ve susamış vaziyette uyanır, karanlıkta erdemlerini ve kendisine yapılan haksızlıkları alt alta sıralamaya başlardı. O da neredeyse karısı kadar kazanıyordu, geceleri de dahil Lawrence'ın bakımını yarı yarıya paylaşmıştı, karısına sadık, sevgi doluydu ve kendi kurallarına göre yaşayan dâhi şair tavrını hiç takınmamıştı. Bu durumda aptalın, sersemin tekiydi ve karısı bu yüzden terk etmişti onu, belki de gerçek bir erkek uğruna. Yok, yok, iyi insandı o, gayet iyiydi ve karısından nefret ediyordu. *Böylesi daha iyi*ydi. Döngüyü baştan sona tekrarlamıştı işte – yine. Artık uykuya en çok yaklaştığı durum, gözleri kapalı sırtüstü yatıp, Lawrence'tan ses geliyor mu diye dinleyip, anılar, özlemler, buluşlar, hatta yazma iradesi göstermediği pekâlâ düzgün satırların içinde bir saat kadar, sonra şafak sökene kadar bir saat daha, sonra üçüncü bir saat daha kaybolmaktı. Kısa süre sonra

polisin yaptığı ziyareti, üstüne düşen kuşkuları, içeri sokmamak için evi sıkı sıkıya kapattığı zehirli bulutu ve bu işi tekrarlaması gerekip gerekmediğini zihninde evirip çevirecekti yine. Bu işe yaramaz süreç bir gece onu piyano dersine geri götürmüştü. Paldır küldür içine düştüğü ve izlemeye zorlandığı yankılı odaya.

Latince ve Fransızca yoluyla fiil zamanlarını öğrenmişti. Onlar, geçmiş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zaman hep oradaydılar aslında ama o, dilin zamanı nasıl da bölümlere ayırdığını fark etmemişti. Artık biliyordu. Piyano öğretmeni yakın gelecek zamanı oluşturmak için şimdiki zamanı kullanıyordu. "Dik oturuyorsun, çenen yukarıda. Dirseklerini dik açıda tutuyorsun. Parmaklar hazır, hafifçe bükülmüş, bileklerini yumuşak tutuyorsun. Dümdüz sayfaya bakıyorsun."

Dik açının ne olduğunu da biliyordu. Fiil zamanları, dik açı, şimdiki zaman nasıl yazılır. Babasının, öğrensin diye, onu annesinden 3200 km uzağa yolladığı gerçek dünyanın unsurları bunlardı. Yetişkinlerin kafa yorduğu meseleler vardı, milyonlarca mesele; bunlar birer birer kendi meselesi de olacaktı. Latince dersinden nefes nefese piyano dersine tam vaktinde yetişince öğretmen onu hafta boyu çalışıp çalışmadığı konusunda sorguladı. Roland da yalan söyledi. Öğretmen yine yanı başına oturmuştu. Parfümüyle onu sarıp sarmalamıştı. Geçen hafta bacağında bıraktığı iz hafiflemişti ve Roland'ın ne olup bittiğiyle ilgili anısı pek kesin değildi. Ama öğretmen canını yine yakmaya kalkarsa hiç duraksamadan odadan kaçacaktı. Öğretmene karşı hafta içinde üç saat çalışmış gibi davranmak, göğsünde bir tür güç, bir heyecan mırıltısıydı. Hakikat sıfır saatti, üç dakika bile değil. Daha önce bir kadını aldattığı hiç olmamıştı. Başı belaya girmesin diye, korktuğu babasına yalan söylemişti ama annesine her zaman hakikati söylemişti.

Öğretmen hafifçe boğazını temizledi. Bu, ona inandığını gösteriyordu. Ya da belki de göstermiyordu.

Öğretmen fısıldadı: "Güzel. Hadi başla."

Yeni başlayanlar için kolay parçaların bulunduğu ince, büyük kitabın orta sayfası açıktı. Kitabın ortasında yer alan katlanma yerindeki, kitabı bir arada tutan üç zımbayı ilk kez fark ediyordu. Bunların çalınması gerekmiyordu – bu aptalca fikir onu neredeyse gülümsetecekti. Sol anahtarının ciddi, dik kavisi, biyoloji kitabındaki tavşan fetüsü gibi kıvrılmış fa anahtarı, kara notalar, daha

uzun süre basılan beyaz notalar, kendisine verilmiş özel ceza olan pis, kenarı kulak gibi kıvrık bu çifte sayfa. Bunların hiçbiri artık tanıdık, hatta düşmanca bile gelmiyordu.

Başlarken ilk nota ikincinin iki misli yüksek çıktı. İhtiyatla üçüncü notaya geçti, sonra dördüncüye ve hız kazandı. Önce ihtiyatlıydı, sonra sanki gizlice ilerliyormuş gibi hissetti. Çalışmamış olmak onu özgürleştirmişti. Notalara itaat etti, sol el de sağa katıldı ve kurşunkalemle eklenmiş notlara aldırış bile etmedi. Tuşlara doğru sırayla basmak dışında hatırlaması gereken hiçbir şey yoktu. O kötü nokta aniden karşısına çıktı ama sol başparmağı aşağı inmeyi unuttu ve sonra da zaten iş işten geçmişti, esenliğe çıkmış, öbür tarafa geçmiş, ormanın üstündeki, ışığın ve havanın daha temiz olduğu düz araziye çıkmıştı; bir süre, birbiri ardına dizilip giden sesler geçidinin hemen üstünde, bir şaka gibi boşlukta sallanan bir ezginin belirtisini duyar gibi oldu.

İki, belki de üç tane olan direktifleri izlerken her saniye yoğun dikkat gerektiriyordu. Kendini unuttu, hatta öğretmeni bile unuttu. Zaman ve mekân eriyip gitti. Piyano varoluşun kendisiyle birlikte yok oldu. Çift elle kolay bir açık akor çalarak kendini parçanın sonunda bulduğunda bir gece uykusundan uyanır gibiydi. Ama sayfanın üstündeki breve ona ellerini artık çekmesi gerektiğini söylediği halde ellerini çekmedi. Akor bomboş ve küçücük odada yankılandı ve söndü.

Öğretmenin elini başının üstünde hissedince, hatta öğretmen kendisine çevirmek amacıyla başını döndürmek için iyice bastırınca bile ellerini çekmedi. Öğretmenin ifadesinde bundan sonra ne olacağıyla ilgili hiçbir şey yoktu.

Kadın alçak sesle, "Sen..." dedi.

Ellerini tuşlardan işte o zaman çekti.

"Sen, küçük..."

Öğretmen başını karmaşık bir hareketle indirip biraz eğdi, böylece yüzü geniş bir yay çizerek Roland'ın yüzüne yaklaştı, sonra dudaklarını Roland'ın dudaklarının üzerine yaslayarak uzun, yumuşak bir öpücükle hareketi tamamladı. Roland ne karşı geldi ne de katıldı. Böyle bir şey olmuş, o da olmasına izin vermişti ama sürdüğü müddetçe hiçbir şey hissetmemişti. Ancak geriye baktığında, o ânı yalnız başına tekrar tekrar yaşayıp canlandırınca öneminin derecesini kavrayacaktı. Öpücük sürerken, öğretmenin

dudakları kendi dudaklarının üstündeydi yalnızca, o da uyuşmuş gibi o ânın geçip gitmesini beklemişti. Sonra aniden dikkat dağıtıcı bir şey oldu ve öpücük sona erdi. Yüksekteki pencerenin önünden aniden bir gölge ya da hareket gelip geçmişti. Öğretmen geri çekildi ve bakmak için döndü, Roland da öyle. Her ikisi de aynı zamanda görmüş ya da hissetmişlerdi, göz ucuyla. Bu bir yüz, onaylamayan bir yüz ve omuz muydu? Ama kare şeklindeki küçük pencere onlara yalnızca kırpık kırpık bulutlar ve parça parça solgun bir kış mavisi gösteriyordu. Roland dışarıdan, pencerenin en uzun yetişkinin bile uzanamayacağı kadar yüksekte olduğunu biliyordu. Belki bir kuştu, muhtemelen eskiden ahırların olduğu binadaki güvercinlikten bir güvercindi. Ama öğretmenle öğrenci suçlu suçlu ayrılmışlardı ve Roland pek bir şey anlamasa bile artık bir sırrın onları birleştirdiğini biliyordu. Boş pencere dışarıdaki insanların dünyasını kaba bir şekilde hatırlatmıştı. Ayrıca dudaklarındaki ıslaklık kururken uyanan karıncalanma hissini gidermek için elini ağzına götürmenin ne kadar kaba bir hareket olacağını da anlıyordu.

Öğretmen tekrar ona doğru döndü ve başkalarının işine burnunu sokan dünyaya hiç aldırmadığını ima eden sakin, yatıştırıcı bir sesle, şimdiki zamanı mantıklı göstermek için bu kez gelecek zaman kipini kullanarak, yumuşak bir tonda konuşup Roland'ın gözlerinin içine derin derin baktı. Ve şimdiki zaman artık mantıklıydı. Ama öğretmenin bu kadar uzun konuştuğunu hiç duymamıştı.

"Roland, üç hafta sonra yarım günlük bir tatil var. Cumaya rastlıyor. Beni dikkatle dinlemeni istiyorum. Bisikletine binip benim köyüme geleceksin. Erwarton. Holbrook'tan gelirken pub'dan sonraki ev, sağda, yeşil kapılı. Öğle yemeği zamanında geleceksin. Beni anlıyor musun?"

Roland hiçbir şey anlamadan başını evet anlamında salladı. Okulda yemek yiyebilecekken, dar patikalarda ve çiftlik yollarında bisiklet sürerek yarımadayı bir uçtan bir uca geçip öğle yemeği için onun köyüne gitmek kafasını karıştırmıştı. Her şey kafasını karıştırıyordu. Aynı zamanda, bütün kafa karışıklığına rağmen, ya da belki de bu yüzden, kendi başına kalmak ve öpücüğü düşünmek için büyük bir istek duyuyordu.

"Hatırlatmak için sana bir kart yollarım. Bugünden itibaren derslerini Mr. Clare'le yapacaksın. Benimle değil. Ona müthiş ilerleme

gösterdiğini söyleyeceğim. Hadi bakalım genç adam, şimdi de iki diyezli majör ve minör gamda çalacağız."

Nereye gittiğini sormak neden gittiğini sormaktan daha kolaydı. Nereye gitmişti? Alissa'nın yazdığı notu ve kaybolduğunu polise bildirinceye kadar dört saat geçti. Arkadaşları iki saatin bile fazla olduğunu düşünüyordu. Hemen polise telefon et! Karşı koydu, direndi. Sadece her an geri döneceğini düşünmeyi tercih ettiğinden değil. Bir yabancının karısından gelen notu okumasını ya da karısının yokluğunun resmi olarak teyit edilmesini istemiyordu. Hiç beklenmedik şekilde, telefonunun ertesi günü eve biri geldi. Gelen yerel bir polis memuruydu ve vakti son derece kısıtlı görünüyordu. Birkaç ayrıntıyı not etti, Alissa'nın notuna bir göz attı ve tekrar geleceğini söyledi. Bir hafta hiçbir şey olmadı ve bu zaman süresince Alissa'dan dört kart geldi. Uzman, sabahın erken saatlerinde, minik bir devriye arabasıyla haber vermeden geldi. Arabayı kurallara aykırı bir şekilde evin önüne park etti. Şiddetli yağmur yağıyordu ama adam ayakkabılarının holün zemininde boydan boya iz bıraktığını fark etmedi. Yanaklarındaki etler kat kat sarkan Komiser Douglas Browne kocaman kahverengi gözlü bir köpeğin dostça görüntüsüne sahipti. Kamburunu çıkarıp mutfak masasında, Roland'ın karşısına oturdu. Eklem yerleri koyu renk kıllarla kaplı kocaman ellerinin yanında Roland'ın kendi defteri, kartpostallar ve yastığa bırakılmış not vardı. Hiç çıkarmadığı kalın paltosu cüssesine ekleniyor ve köpeksi etkiyi güçlendiriyordu. İki adamın etrafında kirli tabaklar ve fincanlar, postayla gelen lüzumsuz şeyler, faturalar, hemen hemen boşalmış bir biberon, Lawrence'ın kahvaltısından tabağa bulaşmış kalıntılarla Lawrence'ın mama önlüğünden oluşan bir yığın vardı. Bu, Roland'ın erkek arkadaşlarından birinin sümüksü yıllar adını verdiği dönemdi. Lawrence mama iskemlesinde, olağandışı bir şekilde sessizce oturmuş, büyülenmiş gibi bu cüsseli adama ve olağanüstü geniş omuzlarına bakıyordu. Görüşme boyunca hiçbir noktada Browne bebeğin varlığının farkında olduğunu belli etmedi. Roland bebeği adına birazcık alındı. Önemli değil. Polis memurunun yumuşak, kahverengi gözleri yalnızca babanın üstündeydi ve Roland alışılagelmiş soruları cevaplamak zorundaydı. Evlilikleri zora girmiş değildi – kastetmediği kadar yüksek bir sesle söyledi bunu. Ortak hesaplarından hiç para çekilmemişti. Şu sıra okullar

tatildi, dolayısıyla buraları terk edip etmediğini Alissa'nın çalıştığı okul bilmezdi. Küçük, siyah bir valiz almıştı yanına. Paltosu yeşildi. İşte birkaç fotoğrafı, doğum tarihi, ana babasının adları ve Almanya'daki adresleri. Bere takmış olabilirdi.

Komiser en son gelen kartpostalla ilgilenmişti, Münih'ten gelenle. Roland, Alissa'nın orada tanıdığı kimse olduğunu sanmıyordu. Berlin'de vardı, Hannover ve Hamburg'da da. Lutherci Kuzey'e mensup bir kadındı. Browne kaşının birini kaldırınca Roland ona Münih'in güneyde olduğunu söyledi. Belki de açıklaması gereken Luther'in kim olduğuydu. Ama Komiser bakışlarını önündeki deftere doğru indirdi ve başka bir soru sordu. Hayır, dedi Roland, Alissa daha önce böyle bir şey yapmamıştı. Hayır, pasaportunun ayrıntıları kendisinde yoktu. Hayır, son zamanlarda depresif görünmüyordu. Annesi ve babası Nienberg adlı, yine Kuzey Almanya'daki küçük bir kasabada oturuyordu. Roland başka bir konuda onlara telefon ettiğinde Alissa'nın oraya gitmediği anlaşılmıştı. Roland onlara hiçbir şey söylememişti. Hiç bitmeyen hınçlardan mustarip olan annesi tek çocuğuyla ilgili bu haberi duysa ateş püskürürdü. Terk etmek ha! Ne cüretle! Anne kızın çekişmesi âdet haline gelmişti. Ama hem kayınvalidesiyle kayınpederine hem de kendi annesiyle babasına haber vermek gerekiyordu. Alissa'nın ilk üç kartpostalı, Dover, Paris ve sonra da Strasbourg'dan, ilk dört günde gelmişti. Sonuncusu, yani Münih kartı iki gün sonra gelmişti. O zamandan bu yana, hiçbir şey.

Komiser Browne kartpostalları tekrar inceledi. Hepsi aynıydı. *Her şey iyi gidiyor. Endişelenme. Larry'yi benim için öp. xx Alissa.* Bu değişmezlik notlara dengesiz ya da düşmanca bir hava veriyordu, tıpkı sevgi yoksunu bitirişleri gibi. Bir yardım talebi ya da bir çeşit hakaret. Aynı mavi keçeli kalem, tarih yok, okunmayan damgalar. Dover'dan yollanan hariç hepsinde Seine, Rhine, Isar nehirlerinin üzerindeki köprüleri gösteren aynı kişiliksiz şehir manzaraları. Kudretli nehirler. Doğuya doğru yöneliyordu, evden gittikçe uzaklaşarak. Bir önceki gece, uykunun eşiğinde, Roland onu Millais'nin boğulmuş Ophelia'sı olarak canlandırmıştı zihninde; suya girip sonra kumsala vurmuş foklar gibi çimenlik sahilde uzanan çıplak insanlarıyla Pupperling Au'yu geçip Isar Nehri'nin pürüzsüz, berrak sularında salınıyordu; baş önde bacaklar arkada, sırtüstü, nehrin alt başına doğru sürüklenerek görünmeden ve sessizce Münih'ten

geçiyor, İngiliz Bahçesi'nin önünden nehrin Tuna ile birleştiği noktaya doğru sürükleniyordu; sonra da hiç dikkat çekmeden Viyana, Budapeşte ve Belgrad'ı geçerek, on milletin ve onların vahşi tarihlerinin arasından, Roma İmparatorluğu'nun sınırları boyunca yol alıyor, Karadeniz'in beyaz semalarına ve uçsuz bucaksız delta bataklıklarına doğru savruluyordu; ikisi bir zamanlar burada, Letea'daki eski bir değirmenin kuytusunda sevişmiş, Isaccea yakınlarında gürültücü bir pelikan sürüsü görmüşlerdi. Yalnızca iki yıl önce. Mor balıkçıllar, parlak ibis, gri bir yabankazı. O zamana kadar Roland kuşlara hiç önem vermezdi. O akşam, uykudan hemen önce Alissa'yla birlikte bir kaynağa, çılgın bir mutluluk noktasına sürüklenmişti. Son zamanlarda, içinde bulunduğu anda uzunca bir süre kalabilmek için dikkatini toplamaya çalışması gerekiyordu. Geçmiş çoğunlukla anılardan huzursuz hayallere açılan bir yola dönüşmüştü. Bunu yorgunluğa, akşamdan kalma olmasına, kafa karışıklığına yoruyordu.

Douglas Browne başını defterine eğerken onu avuturcasına konuşuyordu: "Karımın canına yettiğinde beni kapı dışarı etti."

Roland konuşmaya başlamıştı ki Lawrence bir ciyaklamayla konuşmasını kesti. Konuşmaya dahil edilmeyi talep ediyordu. Roland, Lawrence'ı iskemleye bağlayan kemerleri çözmek için yerinden kalktı ve onu kucağına yerleştirdi. Dev yabancıya yeni bir açıdan bakıp yüz yüze gelmek bebeği tekrar sessizleştirdi. Ağzı açık ve salyaları akarak, keskin bakışlarla bakıyordu. Yedi aylık bir bebeğin aklından neler geçtiğini hiç kimse bilemezdi. İçinde izlenimlerin –sesler, görüntüler ve dokunuşlar– ana renklerde havai fişekler gibi kavisler ve koniler çizerek patladığı ve anında unutulup yerine başka şeylerin geçtiği, sonra onların da unutulduğu gölgeli bir boşluk, gri bir kış göğü. Ya da her şeyin içine düşüp kaybolduğu ama yerinde kaldığı derin bir havuz; geri alınamaz bir şekilde orada var olan, seksen yıl sonra, ölüm döşeğinde, hayata veda itiraflarında, kayıp aşklar için atılan son çığlıklarda bile çekim gücünü kullanan, derin sulardaki karanlık şekiller.

Alissa evi terk ettiğinden beri oğlunda keder ya da sarsılma belirtileri aramış ve her dönemeçte bulmuştu. Bebek annesini mutlaka özlerdi ama anısı yoksa nasıl özleyecekti? Lawrence bazen fazla uzun süre sessiz kalıyordu. Dehşet içinde kalmış, hissizleşmiş olmalıydı; bilinçdışı diye bir alan ya da süreç varsa, orasının en alt

bölgelerinde saatler içinde yara izi oluşmuş olmalıydı. Dün gece fazla şiddetle çığlık atmıştı. Ne olduğunu unutmuş olsa da sahip olamadığı şey nedeniyle öfke içindeydi. Meme değildi bu. Annesinin ısrarıyla daha en baştan biberonla beslenmişti. Alissa'nın planlarının bir parçası, diye düşünüyordu Roland kötü anlarında.

Komiser defteriyle işini bitirdi. "Alissa'yı bulursak, izni olmadan nerede olduğunu size söyleyemeyiz, anlıyorsunuz değil mi?"

"Sağ olup olmadığını söyleyebilirsiniz."

Komiser başını salladı ve bir an düşündü. "Genelde, kayıp bir kadın ölmüşse, onu öldüren kocasıdır."

"Öyleyse sağ olduğunu umalım."

Browne doğruldu ve şaşkınlık ifadesi takınarak iskemlesinde biraz arkaya yaslandı. İlk kez gülümsedi. Dostça bir tavır içinde görünüyordu. "Çoğu zaman şöyle olur. Şu şekilde. Adam kadını halleder, mesela New Forest'ta ıssız bir yere, sığ bir mezara gömerek cesetten kurtulur, kadının kaybolduğunu ihbar eder, sonra ne olur?"

"Ne olur?"

"Sonra başlar. Aniden kadının muhteşem olduğunun farkına varır. Birbirlerini seviyorlardır. Onu özler ve kendi hikâyesine inanmaya başlar. Karısı basıp gitmiştir. Veya bir psikopat kadının işini bitirmiştir. Adam ağlamaklıdır, psikolojisi bozulur, sonra öfke dolar. Kendisi katil değildir, o andaki bakış açısına göre yalan söylemiyordur. Kadın basıp gitmiştir ve adam bunu gerçekten de *hisseder*. Ve bu durum biz diğerlerine de gerçekmiş gibi görünür. Dürüst bir anlatım gibi gelir. Çökertmek zordur böylelerini."

Lawrence'ın başı babasının göğsüne devrildi ve çocuk uyuklamaya başladı. Roland komiserin henüz gitmesini istemiyordu. O gidince mutfağı derleyip toplama zamanı gelmiş olacaktı. Yatak odalarını, çamaşırı, holdeki pis ayak izlerini halletmesi gerekecekti. Alışveriş için liste yapılacaktı. Bütün istediği uyumaktı.

"Ben hâlâ özleme aşamasındayım" dedi.

"Daha ilk günler efendim."

Bunun üstüne iki erkek de sessizce gülmeye başladı. Sanki durum komikti ve onlar da eski arkadaşlardı. Roland çökmüş yüze, sonsuz yıpranma ve aşınmayla yerleşmiş yumuşak, ürkek bakışlara karşı nazikti. Komiserin ani sır paylaşma dürtüsüne saygı duydu.

Kısa bir sessizlikten sonra Roland, "Sizi niye kapı dışarı etti?" dedi.

"Fazla çalışıyordum, fazla içiyordum, her gece eve geç geliyordum. Onu, çocukları ihmal ediyordum, üç şahane oğlan, bir yanda da başka bir kadın. Birisi ona söylemiş."

"O zaman iyi ki kurtulmuş sizden."

"Ben de aynen öyle düşündüm. Hani o iki evi olan adamlardan biri oluyordum neredeyse. Duyuyoruz ya. Eskisinin yeniden haberi yok, yeni eskisini kıskanıyor ve sen de tabanı yanmış it gibi ikisi arasında gidip geliyorsun."

"Şimdi yenisiyle berabersiniz."

Browne ensesini kaşıyıp başka tarafa bakarken, içini çekip havayı sesli sesli burun deliklerinden üfledi. İnsanın kendi yarattığı cehennem ilginç bir yapıydı. Kimse hayatı boyunca bir cehennem, en azından bir tane yaratmaktan kaçınamıyordu. Bazı hayatlarsa cehennemden başka bir şey değildi. İnsanın kendine verdiği ıstırabın karakterinin bir uzantısı olduğunu söylemek bile abesti. Ama Roland bunu sık sık düşünüyordu. Bir işkence makinesi yapıyordun ve içine girip yerleşiyordun. Tam size göre, her türden acılarımızdan buyurun: Çeşitli işlerimizden, içme eğiliminden, uyuşturuculardan, yakalanma korkusuyla katmerlenmiş suça kadar beğenin beğendiğinizi. Hoşgörüsüz dindarlık da bir başka seçenekti. Bir siyasal sistemin tamamı gönüllü perişanlığı seçebilirdi: Roland bir zamanlar Doğu Berlin'de bir süre yaşamıştı. İki kişilik bir makine olan evlilik dev olanaklar sunuyordu, "iki kişilik delilik"in envaiçeşidini. Herkes bunun birkaç örneğini bilirdi, Roland'ınki ise ustalıklı bir yapıydı. Alissa onu terk etmeden çok önce bir akşam, Roland aylardır kendini kötü hissettiğini itiraf ettiğinde, Daphne adında iyi bir arkadaşı hepsini önüne serivermişti. "Akşam derslerinde çok başarılıydın Roland. O kadar çok ders! Ama başka neye elini attıysan, dünyada onu en iyi yapan insan olmayı istedin. Piyano, tenis, gazetecilik, şimdi de şiir. Üstelik bunlar benim bildiklerim. O işi en iyi yapanın sen olmadığını görür görmez fırlatıp atıyorsun ve kendinden nefret ediyorsun. İlişkilerde de aynı şey. Fazla talepkârsın ve bırakıp hayatına devam ediyorsun. Ya da karşındaki senin mükemmellik arayışına dayanamıyor ve seni sepetliyor."

Komiserin sessiz kalması üzerine Roland soruyu başka sözcüklerle sordu. "Öyleyse, eski hanım mı, yeni hanım mı, gerçekten istediğiniz ne?"

Lawrence uykusunda sessizce kakasını yapıyordu. Koku o kadar kötü değildi. Orta yaşın keşiflerinden biri: Sevdiğinin kakasına ne kadar çabuk katlanabilir oluyordu insan. Genel bir kural.

Browne soruyu ciddiyetle düşündü. Dikkati dağınık, bakışlarını odada gezdirdi. Gördüğü, karmakarışık kitap rafları, dergi yığınları, dolabın üstündeki kırık bir uçurtmaydı. Şimdi, dirseklerini masaya dayamış ve başı eğik, ensesini iki eliyle birden ovuştururken çam ağacının damarlarına bakıyordu. Sonunda dikleşti.

"El yazınızın bir örneğini istiyorum asıl. Ne olursa. Alışveriş listesi de olur."

Roland'ın içinde bir bulantı yükseldi ve yatıştı. "Bu mesajları benim yazdığımı mı düşünüyorsunuz?"

Ağır bir gece geçirdikten sonra kahvaltıyı atlayarak hata etmişti. Hipoglisemiye karşı tereyağlı ve ballı bir dilim ekmek yememişti. Lawrence'la uğraşmaya dalmıştı. Sonra da titrek elleri kahveyi üç misli koyu yapmıştı.

"Sütçüye yazdığınız bir not da olur."

Browne paltosunun cebinden, bir kayışa takılı, kutu gibi, deriden bir nesne çıkardı. Homurtularla ve sabırsızlıktan içini çekerek, yıpranmış kılıfından bir fotoğraf makinesi çıkardı. Bu göreve, tombul parmaklarına küçük gelen gümüş bir vidayı çevirmek de dahildi. Bu, üstünde çentikler olan, gümüşi-siyah, 35 mm'lik eski bir Leica'ydı. Gözlerini Roland'dan ayırmadı ve makinenin merceğini örten kapağı açarken dudaklarını büzerek gülümsedi.

Durdu. Kılı kırk yaran bir dikkatle dört kartpostalı ve notu yan yana dizdi. Hepsinin iki yüzünün de fotoğrafı çekilip makine tekrar cebine girince Komiser dedi ki: "Bu yeni, hızlı makineler muhteşem. İstediğin yere götür. İlginizi çeker mi?"

"Eskiden meraklıydım." Roland sonra suçlar gibi ekledi: "Çocukken."

Browne paltosunun diğer cebinden bir deste plastik zarf çıkardı. Kartpostalları birer birer köşelerinden tutup dört ayrı plastik zarfın içine kaydırdı ve zarfları bastırarak kapattı. Beşinciye de yastık üstü notunu koydu. *Senin hatan değil.* Oturdu ve kocaman elleriyle ayarlayarak plastikleri düzgün bir yığın haline getirdi.

"Sizce bir sakıncası yoksa bunları götüreceğim."

Roland'ın kalbi o kadar hızlı atıyordu ki kendini canlanmış hissetmeye başladı. "Sakıncası var."

"Parmak izleri. Çok önemli. Geri vereceğiz."

"Polis karakollarında pek çok şey kaybolur gidermiş."

Browne gülümsedi. "Evi bir dolaşalım. Şimdi, sizin el yazınıza, eşinizin bir giyim eşyasına, sadece onun parmak izinin bulunacağı bir şeye ihtiyacımız olacak, bir de, ah, neydi? *Onun* el yazısı örneğine."

"Elinizde var ya."

"Daha eski bir şey."

Roland kucağında Lawrence'la duruyordu. "Özel bir soruna sizi karıştırmak belki de hataydı."

Komiser merdivene doğru gitmek için öne düşmüştü bile. "Belki de öyleydi."

Dar sahanlığa vardıklarında Roland, "Önce bebeğe bakmam lazım" dedi.

"Burada beklerim."

Ama beş dakika sonra, kalçasına Lawrence'ı oturtmuş halde döndüğünde, Browne'ı yatak odasında, ortak yatak odalarında, Roland'ın çalıştığı masanın yakınında, pencerenin yanında koca cüssesiyle durmuş, odayı kaba bir şekilde küçültürken buldu. Bebek daha önce de olduğu gibi dehşet içinde bakıyordu. Bir defter ve son yazdığı şiirlerin daktilo edilmiş üç tane kopyası portatif Olivetti daktilonun yanında dağınık vaziyette duruyordu. Kuzeye bakan ve yeterince aydınlatılmamış olan yatak odasında Komiser, bir sayfayı ışığa doğru elinde tutuyordu.

"Özür dilerim. O özeldir. Her şeye burnunuzu sokuyorsunuz."

"Başlık güzel." Browne ifadesizce okudu. "'Glamis uykuyu katletti.' Glamis. Tatlı bir kız adı. Gal dilinde." Kâğıdı yerine koydu ve yatağın ayakucuyla duvar arasındaki dar alan boyunca yürüyüp Roland'la Lawrence'a doğru geldi.

"Benim sözlerim değil, ayrıca İskoç dilinde."

"Demek iyi uyuyamıyorsunuz?"

Roland cevap vermedi. Yatak odasının mobilyasını Alissa boyamıştı: Soluk yeşil üstüne şablonla çizilmiş mavi meşe yaprağı ve meşe palamudu deseni. Browne görsün diye bir çekmeceyi açtı. Alissa'nın kazakları özenle katlanmış, üç sıra halinde yerleştirilmişti. Alissa'nın kullandığı kokular sessiz bir karışım, zengin bir tarih oluşturmuştu. İlk tanıştıkları ânın üstü son konuştukları zamanla örtülmüştü. Karısının parfümleri, odada aniden varoluşu

Roland'a fazla geldi ve kuvvetli bir ışık vurmuşçasına bir adım geriledi.

Browne zorlukla eğildi ve en yakındakini aldı. Siyah kaşmir. Kazağı plastik torbalarından birinin içine kaydırmak için yana döndü.

"Ve benim el yazım."

"Aldım." Browne doğruldu ve fotoğraf makinesinin paltosunun cebinde yaptığı çıkıntıyı işaret etti. "Defteriniz açıktı."

"Benden izin almadan."

"Bu taraf karınızın mıydı?" Browne yatağın başucuna bakıyordu.

Roland cevap veremeyecek kadar kızgındı. Alissa'nın komodininin üstünde, plastik dişleri birbirine geçmiş kırmızı bir saç tokası, karton kapaklı bir kitabın üzerine iliştirilmiş duruyordu. Browne kitabı kenarlarından tutarak kaldırdı. Nabokov'un *Pnin*'i. Komiser büyük bir özenle kapağı kaldırdı ve kitabın içine göz attı.

"Onun notları mı?"

"Evet."

"Bu kitabı okudunuz mu?"

Roland başını evet anlamında salladı.

"Bu nüshayı mı?"

"Hayır."

"Güzel. Adli tabibi çağırabiliriz ama bu aşamada zahmete pek değmez."

Roland kendini kontrol edebilmeye başlamıştı, sohbet edası takınmaya çalışarak konuştu: "Parmak izi işinin sonuna geliniyor sanıyordum. Gelecek genlerde."

"Moda olan bir saçmalık. Benim ömrüm ya da sizin ömrünüz süresince görmeyiz."

"Gerçekten mi?"

"Ya da herhangi bir ömür süresince." Komiser sahanlığa doğru yöneldi. "Anlamanız gereken şu. Gen bir nesne değildir, bir fikirdir. Bilgi hakkında bir fikir. Parmak iziyse bir şeydir, bir iz."

İki erkek ve bebek merdivenlerden indiler. Aşağıda Browne döndü. Alissa'nın kazağının bulunduğu plastik torba koltuğunun altındaydı. "Bir suç mahalline, soyut fikirler aramak için gitmeyiz. Biz gerçek şeylerin izlerini arıyoruz."

Konuşmayı yine Lawrence böldü. Bir kolunu savurup boğazının bütün gücüyle, patlamalı bir ünsüzle –"b" ya da "p"– başlayan bir haykırış salıverdi ve ıslak parmağıyla anlamsızca duvarı işaret

etti. Roland'ın çoğunlukla varsaydığına göre bu ses, Lawrence'ın bir ömür boyu yapacağı konuşmaların provasıydı. Dil, hayat boyu söyleyeceği her şey için şekillenmeliydi.

Browne holün sonuna doğru yürüyordu. Onu izleyen Roland gülerek, "Umarım burasının bir suç mahalli olduğunu ima etmiyorsunuzdur" dedi.

Komiser ön kapıyı açtı, dışarı adımını attı ve döndü. Arkasında, kaldırımın üstüne yamuk park etmiş olduğu minik arabası, gök mavisi bir Morris Minor duruyordu. Eğik gelen sabah güneşi yüzünün hüzünlü, sarkık kıvrımlarını aydınlatmıştı. Nutuk attığı anlarda pek ikna edici olamıyordu.

"Bir komiser yardımcım vardı, nerede insan varsa orası bir suç mahallidir, derdi.""Tam bir saçmalık gibi geliyor kulağa."

Ama Browne çoktan dönüp gitmişti ve bunları duymamış gibiydi. Baba oğul, onun ot bürümüş kısa patikayı yürüyüp hiç kapanmayan kırık bahçe kapısına ulaşmasını izlediler. Komiser kaldırıma varınca, hafifçe eğilmiş vaziyette, anahtarını bulmak için yarım dakika kadar ceplerini karıştırdı. Sonunda buldu ve kapısını açtı. Sonra, tek bir hareketle ve cüsseli bedenini çevikçe arkaya doğru kıvırarak, arabanın içinde ikiye katlandı ve kapıyı arkasından çarparak kapattı.

Roland'ın günü –1986 baharının serince bir günü– artık başlayabilirdi; gün bütün ağırlığıyla omuzlarına binmişti. Günlük işler; yeni bir unsurun, zanlı olmanın verdiği pasaklı, yıkanmamış olma duygusunun anlamsızlığı. Tabii zanlıysa eğer. Neredeyse suçluluk hissi gibi bir şey. Bir eylem, eş katilliği, Lawrence'ın yüzünde kuruyup kalmış bir kahvaltı artığı gibi yapışıp kalmıştı ona. Zavallı Lawrence. Komiser trafiğe girmek için beklerken birlikte onu izlediler. Bahçenin ön kapısının dibinde bambudan bir sopaya bağlanmış ipince bir fidan vardı. Bir yalancı akasya ağacı. Bahçecilik merkezindeki tezgâhtar ona ağacın trafik dumanları içinde serpileceğini söylemişti. Durduğu eşikten bakıldığındaysa Roland'a her şey rastgele dayatılmış gibi geliyordu; kendisi sanki unutulmuş bir yerden indirilmişti bu şartların, bir başkasının boşalttığı bir hayatın içine, hiçbir şeyi kendisi seçmemişti sanki. Satın almayı hiç istemediği ve parasının yetişmediği ev. Kucağında, sevmeyi hiç beklemediği ya da sevme ihtiyacı duymadığı bir çocuk. Şu anda ona ait olan ve

hiçbir zaman onarmayacağı bir bahçe kapısının önünden fazla yavaş ve rastgele akan trafik. Hiçbir zaman satın almayı düşünmeyeceği çelimsiz bir yalancı akasya ağacı, dikerken hissettiği ama artık bir daha asla hissedemeyeceği iyimserlik. Zihinsel dağınıklıktan çıkmanın en iyi yolunun basit bir görevi yerine getirmek olduğunu tecrübeyle biliyordu. Şimdi mutfağa gidecekti ve oğlunun yüzünü temizleyecek, bunu şefkatle yapacaktı.

Ama dış kapıyı ayağıyla kapatırken aklına başka bir fikir geldi. O anda aklında tek bir fikirle, Lawrence'la birlikte merdivenleri çıkıp yatak odasına, açık duran defterini incelemek üzere masasına gitti. En son ne yazmış olduğunu hatırlamıyordu. On beş ay içinde edebiyat dergilerinde yayımlanan dokuz şiir – defteri, ciddiyetinin simgesiydi. Soluk gri çizgileri, lacivert sert kapakları ve yeşil sırtıyla derli toplu. Bebeğin gelişmesinin ufak ayrıntıları ya da ruh halindeki iniş çıkışları veya toplumsal hayat hakkında zoraki öne sürdüğü fikirleri izleyen bir günce olmasına izin vermiyordu bunun. Böylesi fazlaca sıradandı. Onun malzemesi daha kaliteli şeylerdi. Mükemmel bir fikrin belli belirsiz patikasında iz sürmek – bu patika şanslı bir daralmaya, ateş saçan bir noktaya, saf ışıktan ani bir odaklanmaya götürebilir, bu odaklanma da bir ilk dizeyi, kendisinden sonra gelecek dizelerin anahtarı olan dizeyi aydınlatırdı. Daha önce de olmuştu ama istemek, yeniden olmasını özlemle beklemek hiçbir şeyin garantisi değildi. Gerekli olan yanılsama şuydu: Şimdiye kadar yazılmış en iyi şiir parmaklarının ucundaydı. Zihninin berrak olmasının bir faydası yoktu. Hiçbir şeyin faydası olmuyordu. Oturup beklemesi lazımdı. Bazen boyun eğiyor ve bir defter sayfasını kendine ait düşüncelerle ya da başka yazarlardan paragraflarla dolduruyordu. İstediği en son şey buydu. Montaigne'in mutluluk üzerine yazdığı bir paragrafı kopya etmişti. Oysa mutluluğa ilgi duymuyordu. Bundan önce de Elizabeth Bishop'ın bir mektubunun bir kısmını. Bunun bir şeyler yapıyor gibi hissetmesine yardımı oluyordu ama kendini kandıramıyordu. Bir zamanlar Seamus Heaney, yazarın görevinin masasının başına geçmek olduğunu söylemişti. Gün içinde, bebek ne zaman uyusa, Roland masasının başına geçiyor ve bekliyordu ve çoğu kez, başı masanın üstünde, o da uyuyordu.

Defter Browne'ın bıraktığı şekilde, daktilonun sağında, açık vaziyetteydi. Fotoğraflarını çekmesi için defteri yerinden oynatması gerekmemişti. Sürgülü pencereden gelen ışık parlak değildi ve eşit dağılmıştı. Satırlar, defterin sol tarafındaki sayfanın başındaydı:

Roland'ın dönüşüme uğrayan ergenlik yılları, hayatının akışının başka yöne çevrilmesi. Hafıza, hasar, zaman. Kesinlikle bir şiir vardı burada. Defterini eline alınca bebek deftere doğru atıldı. Roland'ın defteri bebeğin ulaşamayacağı bir noktaya kadar çekmesi, ardından bir protesto ciyaklaması getirdi. Daktilonun arkasında tozlanmış bir *fives* oyunu topu vardı. Oyunu hiç oynamamış ama incinmiş bileğini kuvvetlendirmek için topu her gün sıkıp bırakmıştı. Bebeğin yüzünü temizlemek ve topu yıkamak için banyoya gittiler. Lawrence'ın dişlerini geçirmesi için uygun bir şey. İşe yaradı. Yan yana sırtüstü yatağa uzandılar. Babasının üçte biri boyundaki minik bebek topu emip çiğnemeye başladı. Defterdeki yazı Roland'ın hatırladığı gibi değildi, çünkü şimdi onu bir polisin gözünden okuyordu. Yazı daha iyi bir hale gelmiş değildi.

> Sona erdirdiğimde bana karşı koymadı. Ne yapmış olduğunun farkındaydı. Dünyanın üzerine cinayet çökmüştü. Kadın gömülmüş yatıyordu ama uykusuz bir gecede karanlığın içinden fırlıyor. Piyanonun taburesine oturuyor. Parfüm, bluz, kırmızı tırnaklar. Adeta mezarın toprağı saçlarına bulaşmış gibi, her zamanki kadar capcanlı. Ah o gamlar! Korkunç hayalet. Bir türlü gitmiyor. Benim sükûnete ihtiyacım varken, en yanlış zamanda. Ölü kalmaya devam etmeli.

İki defa okudu. Her iki kadını da suçlamak sapkınlıktı ama suçluyordu işte: Miss Miriam Cornell, yeni yöntemlerle zaman ve mekân aşırı, işlerine burnunu sokan piyano öğretmeni; kim bilir neredeyse oradan kendisini boyunduruk altında tutan sevgili karısı Alissa Baines, baba adı Eberhardt. Alissa varlığını teyit etmedikçe Roland Douglas Browne'dan kurtulamayacaktı. Polis memurunun zihnini şekillendirmekten bir noktaya kadar kendisi sorumlu olduğundan Roland kendini de suçluyordu. İkinci kez okuyunca, kendi el yazısının kartpostallarla nottaki yazıdan bariz biçimde farklı olduğunu düşündü. Durum bütün bütüne kötü değildi. Ama kötüydü.

Oğluna bakmak için yana döndü. İşte burada, keşfetmesi fazla uzun sürmüş bir şey vardı: Toplamda, Lawrence ona iş yükü getirmekten ziyade rahatlatıcı oluyordu. *Fives* oyunu topu çekiciliğini kaybetmiş, bebeğin iki elinin arasından sıyrılıp yuvarlanmıştı. Tükürükle ıslanmış, bir battaniyenin üstünde duruyordu. Bebek yukarı bakıyordu. Gri-mavi gözleri dikkatten alev alevdi. Ortaçağ

ressamları, görüşü, zihinden dışarı fışkıran bir ışık huzmesi olarak göstermişlerdi. Roland bu huzmeyi, yangını geciktireceği varsayılarak yapılmış tavan fayanslarına ve bir zamanlar evin önceki sahibinin avizesinin asılı olduğu tırtıklı deliğe doğru izledi. Üç metreye üç buçuk metre boyutlarındaki basık bir oda için umutlu bir hareket. Sonra gördü onu; o anda tam üstlerinde duran uzun bacaklı bir örümcek, baş aşağı vaziyette odanın bir köşesine doğru yol alıyordu. Bu kadar küçük bir kafada böyle azim. Şimdi kıl kadar ince bacakların üzerinde, bulunduğu yerde sallanarak durakladı, sanki gizli bir ezgiye uymuş salınıyordu. Örümceğin ne yapmakta olduğunu açıklayabilecek bir otorite var mıydı? Etrafta onu şaşırtacak yırtıcı hayvanlar, aklını çelecek ya da korkutacak başka örümcekler yoktu, engel olacak hiçbir şey yoktu. Yine de o noktada dans ederek bekliyordu. Örümcek yoluna devam edene kadar Lawrence'ın dikkati başka bir şeye kaymıştı. Olağanüstü büyük başını döndürüp babasını gördü ve kollarıyla bacakları kasılıp açılmaya başladı; bacaklarıyla tekmeler atıyor, kollarını aşağı yukarı savuruyordu. Bu hareketler azim isterdi. Ama bebek iletişim kurmaya hazırdı, hatta sorular sormaya. Yine tekmeler savururken gözleri Roland'ın gözlerine kilitlendi, sonra beklenti dolu bir yarım gülümsemeyle bekledi. *Nasıldı tekmem?* Becerisinin övülmesini istiyordu. Yedi aylık birinin gösteriş yapması için kendi zihni gibi zihinler hakkında; beğenmenin nasıl bir şey olduğu, başkalarının beğenisini kazanmanın ne kadar zevkli ve arzu edilir bir şey olduğu hakkında bir fikri olması gerekirdi. Mümkün değil mi? Ama oluyordu işte. Baştan sona izlenemeyecek kadar karmaşık bir şeydi.

Roland gözlerini kapatıp kendini yavaş bir dönüp durma hissine bıraktı. Ah, şimdi bir uyusaydı, bebek de uyusa, burada, yatağın üstünde beş dakika olsun birlikte uyuyabilselerdi. Ama babasının gözlerini kapaması Lawrence için evrenin donmuş bir karanlığa gömülmesiyle eşitti, terk edilmiş bir kıyıda geriye kalan tek varlıksa üşümüş ve reddedilmiş haldeki kendisiydi. Lawrence derin bir iç çekti ve haykırdı – terk edilme ve umutsuzluk dolu, yüreğe işleyen acıklı bir feryat. Konuşamayan, çaresiz insanlar için, uç noktadaki duyguların şiddetli bir biçimde dışa vurulmasında büyük bir kuvvet yatıyordu. Despotluğun kaba bir tezahürü. Gerçek dünyanın despotları çoğu zaman bebeklere benzetilirdi. Lawrence'ın neşesiyle hüznünü ayıran şey ince bir tül müydü? O bile değil. İkisi sıkı sı-

kıya sarmaş dolaştı. Roland uyanıp bebek kucağında merdivenlerin başına vardığında Lawrence yine huzur ve mutluluk doluydu. Lawrence babasının kulak memesine asıldı. Aşağı inerlerken kulağın kıvrımlarını beceriksiz darbelerle araştırmaya koyulmuştu.

Daha saat sabahın onu olmamıştı. Gün uzun olacaktı. Şimdiden uzun bir gün olmuştu. Holde, Browne'ın ayakkabılarının Edward döneminin kalitesiz fayanslarında bıraktığı sulu iz Roland'ı tekrar Browne'a götürdü. Evet, evet, durum kötüydü. Ama başlanacak yer işte burasıydı. Ayıkla. Tek eliyle saplı yer bezini aldı, kovayı doldurdu ve pisliği geniş bir alana yayarak temizledi. Çoğu pislik böyle temizleniyordu, görünmeyecek kadar inceltilip düzleştirilerek. Yorgunluk her şeyi eğretilemeye çeviriyordu. Her günkü işler, bunun ötesindeki dünyevi hayatın gereklerine ve çağrılarına içerlemesine ve karşı koymasına yol açıyordu. İki hafta önce bir istisna olmuş, uluslararası olaylar geçmişini istila etmişti. ABD savaş uçakları Libya'nın Trablus şehrine saldırı düzenlemiş, Roland'ın eski ilkokulunu yerle bir etmiş ama Albay Kaddafi'yi öldürememişlerdi. Şimdi, Reagan'ın ya da Thatcher'ın veya Thatcher'ın bakanlarından birinin yaptığı bir konuşmanın metnini okuyunca Roland olayları takip etmediği için dışlanmış ve suçlu hissetti kendini. Ancak başını eğme ve kendisi için belirlediği görevlere sadık kalma zamanıydı. Daha az düşünmek değerli bir şeydi. Yorgunlukla başa çık ve dikkatini temel şeylere ver: Bebek, ev, alışveriş. Dört gündür gazete yüzü görmemişti. Gün boyu alçak sesle çalmakta olan mutfak radyosu, aklını çelip onu geri döndürmek için erkeksi bir aciliyet taşıyan sakin bir ses kullanıyordu bazen. Saplı yer sileceği ve kovasıyla radyonun yanından geçerken sesi duymazdan gelmeye çalıştı. *Bunu senin için söylüyorum*, diye mırıldandı ses. *On yedi hapishanede ayaklanma. Sen dünyada aktifken tam da bu tür şeylerle ilgilenirdin ... Bir patlama ... İsveçli yetkililerin açıkladığı radyoaktif ... üzerine gelişmeler gün yüzüne çıktı...* Hızlıca yürüyüp geçti radyonun yanından. Hareket etmeye devam, başın önde uykuya dalma, gözlerini kapama.

Holden sonra mutfağı silmeye başladı; Lawrence iskemlesinde oturmuş, soyulmuş bir muzla hem oynayıp hem de muzu yiyordu. Evyenin ve masanın temizlenmesi kabaca halledildi. Lawrence'ı alıp üst kata çıkardı. İki yatak odasına getirdiği düzen görünüşü kurtarmaktan ibaretti ama keşmekeşe doğru kayış durdurulmuştu. Dünya azıcık da olsa daha makul görünüyordu. Her şeye rağmen

burada, merdivenlerin tepesinde çamaşır makinesine girecek bir yığın vardı. Bu işlerde Alissa da ondan daha başarılı değildi. Aslında – ama yok, bugün onu düşünmeyecekti.

Daha sonra Lawrence bir biberon dolusu sütü dibine kadar içti ve uyudu, Roland da yandaki kendi odasına geçti. Uyumaktansa, uykusuzluk hakkında yazdığı şiirde yapılacak bazı değişiklikler vardı aklında. Glamis. Pek açık olmasa da –açıkça yazamazdı çünkü yeterince bilgisi yoktu– şiir Kuzey İrlanda Sorunu'yla ilgiliydi. 1984'te, spor salonu zincirlerinden biri sayesinde yeni zengin olmuş, Londra'da yaşayan, Simon adlı İrlandalı idealist bir arkadaşıyla Belfast ve Derry'de biraz vakit geçirmişti. Arkadaşının milliyetleri ayıran sınırın iki yanında yaşayan çocuklar için tenis okulları açmak gibi bir fikri vardı. Roland baş antrenör olacaktı. Mekân ve yerel destek arayışındaydılar. Saftılar, aptaldılar. İzleniyorlardı ya da öyle sandılar. Knockloughrim'de bir pub'da –diz protezi ameliyatı olduğunu sandıkları– tekerlekli sandalyedeki bir adam onlara "dikkatli olmalarını" tavsiye etmişti. Simon'ın İngilizleşmiş Ulster aksanı her yerde ilgisizliği körüklüyordu. Kimsenin çocukların tenis oynamasıyla ilgilendiği yoktu. Anlattıkları hikâyeye inanmayan Britanyalı askerler onları yolda kurdukları barikatta altı sıkıcı saat boyunca alıkoymuşlardı. O hafta boyunca Roland hemen hiç uyumamıştı. Yağmur yağıyordu, hava soğuktu, yemekler berbattı, oteldeki çarşaflar nemliydi, herkes sigaranın biri bitmeden yenisini yakıyor ve berbat görünüyordu. Roland duyduğu korkunun paranoya olmadığını sürekli olarak kendine hatırlatarak, kötü bir rüyadaymış gibi dolaşıyordu. Ama paranoyaymış. Kimse onlara dokunmadı, hatta bununla tehdit bile etmedi.

Şiirinin, Heaney'nin "Ceza"sından fazla esinlendiğinden endişeliydi: Bir kadının bataklıkta muhafaza edilmiş bedeninin, düşmanla ilişkiye girdikleri için zift ve kuştüyüne bulanmış kurbanları, yani "ihanet içindeki İrlandalı kız kardeşlerini" anımsatışı ve kendini hem öfkeli hem de suça ortak olmuş hisseden şairin öylece durup izlemesi anlatılıyordu o şiirde. Duruma ancak bir haftadır hafiften aşina olan, dışarıdan bir yabancının, bir İngiliz'in, Kuzey İrlanda Sorunu hakkında söyleyecek nesi olabilirdi? Aklına gelen yeni fikir tam da buradan çıkıyordu: Şiiri kendi bilgisizliği ve uykusuzluğuna doğru kaydırmak. Kendini ne kadar kaybolmuş ve korku içinde hissettiğini anlatmak. Şimdi yeni bir sorun daha vardı. Önündeki, daktiloya çe-

kilmiş müsveddeye Browne'ın elleri değmişti. Roland başlığı okudu ve düşüncesinde komiserin tekdüze sesini duyarak "Glamis uykuyu katletti" dizesinden nefret etti. Zayıftı, tumturaklıydı, Shakespeare'in sırtından geçiniyordu. Yirmi dakika geçtikten sonra şiiri bir kenara koydu ve en son fikri üzerinde düşünmeye başladı. Defteri açtı. Piyano. Aşk, hafıza, hasar. Ama komiser de oradaydı. Onun varlığıyla mahremiyet ihlal edilmişti. Düşünce ile kâğıt, fikir ile el arasındaki masum anlaşma parçalanmıştı. Ya da kirletilmişti. Bir mütecaviz, düşmanlık güden bir varlık, onu kendi kaleminden çıkan sözlere itibar etmemeye itmişti. Kendi yazdıklarını başkasının gözünden okumaya ve olası bir yanlış yoruma karşı mücadele etmeye zorlanmıştı. Kendine güvensizlik bir defterin ölümü demekti.

Defteri bir kenara itti ve ayağa kalktı, içinde bulunduğu durumu ve ağırlığını hissetti. Bu durum tekrar yerine oturmasına sebep oldu. Dikkatle düşün. Alissa'nın gidişinin üzerinden ancak bir hafta geçmişti. Bu zayıflık yeter! Sağlam durması gerekirken aşırı bir incelik. Şiirde otorite olan biri, iyi bir şiir yazmanın fiziksel bir egzersiz olduğunu söylemişti. Otuz yedi yaşındaydı, kuvvetliydi, dirençliydi ve yazıya döktükleri onun olmaya devam ediyordu. Polis şairi caydıramazdı. Dirsekleri masada, çenesi ellerinin arasında, kendine bu tarz nutuklar atarken Lawrence uyandı ve çığlık atmaya başladı. O günün çalışması bitmişti.

Öğleden sonranın ilk saatlerinde alışverişe çıkmadan önce bebeği giydirirken, çatının evin arka tarafına rastlayan kısmında yağmur giderinde kuşların yaptığı patırtı zihninde bir fikir uyandırdı. Lawrence'ı kolunun altına alıp aşağı inince holdeki telefonun yanında, telefon rehberleri yığınının üstünde duran bir masa takviminde bir şey aradı. Farkında olmadan mayıs gelmişti bile. Günlerden cumartesi olduğuna göre demek ayın üçüydü. Küçük tozlu evi sabahtan beri ısınmaya devam ediyordu. Alt kattaki bir pencereyi açtı. Kendisi alışverişteyken soyguncular gelsin bakalım. Çalacak bir şey bulamazlardı ki. Dışarı sarktı. Mavi bir kelebek, bir gözkelebeği, tuğla duvarın üstünde güneşleniyordu. Günlerdir dikkat bile etmediği gökyüzü bulutsuzdu, hava buram buram yandaki komşunun kestiği çimenlerin kokusuyla doluydu. Lawrence'ın monta ihtiyacı olmayacaktı.

Roland bebeği arabasına koyup evden çıkarken o kadar da kaygısız değildi. Ama sınırlarla kuşatılmış hayatı daha az önemli gö-

rünüyordu gözüne. Başka hayatlar, daha büyük endişeler de vardı. Yürürken havalı bir kayıtsızlığa büründü; madem eşini kaybettin, o zaman onsuz yapıver ya da bir başkasını bul veya geri dönmesini um – bunların dışında pek başka seçenek de yoktu. Bilgeliğin özü fazla önemsememekte yatıyordu. Lawrence'la beraber pekâlâ geçinip gideceklerdi. Yarın on dakika ötede oturan yakın arkadaşlarına akşam yemeğine gideceklerdi. Bebek dizilmiş yastıklarla korunan bir kanepede uykuya dalacaktı. Daphne eski arkadaşı ve sırdaşıydı ve Peter'la birlikte mükemmel yemek pişirirlerdi. Üç çocukları vardı, biri Lawrence'ın yaşındaydı. Başka arkadaşlar da gelirdi. Yeni gelişmeleri merak ederlerdi. Douglas Browne'ın ziyareti, sorgulama biçimi, New Forest'taki sığ mezar, o çirkin müdahaleler, cebindeki küçük fotoğraf makinesi, Browne'ın yardımcısından alıntıladığı söz – evet, Roland bütün bunları bir güldürüye dönüştürecekti. Browne komik bir devlet memuruna dönüşecekti. Roland çarşıya doğru giderken kendi kendine gülümsedi ve arkadaşlarıyla yapacakları şamatayı hayal etti. Direncine hayran olacaklardı. Bazı kadınlar için tek başına çocuk bakan bir erkek cazip bir tip, hatta bir kahramandı. Erkeklere ise enayi gibi görünürdü. Ama Roland kendisiyle gururlanıyordu, şu anda bile çamaşır makinesinde dönen çamaşırlarıyla, holün temiz taşlarıyla, halinden memnun, iyi beslenen çocuğuyla gurur duyuyordu. İki gün önce yanından geçtiği çinko kovadan birkaç çiçek alacaktı. Mutfak masasına koymak için iki demet kırmızı lale. Dükkân az ilerideydi, çiçekçiden çok gazete bayii gibiydi, gitmişken bir de gazete alırdı. Çalkantılı dış dünyayı kucaklamaya hazırdı. Lawrence izin verirse gazeteyi parkta okuyabilirdi pekâlâ.

Gazeteyi satın alırken manşetini görmemek imkânsızdı. "Radyasyon bulutu Britanya'ya ulaştı." Patlama hikâyesini mutfak radyosunun mırıltıları arasında parça parça zaten duymuştu. Kasanın yanında çiçeklerin sarılmasını beklerken, en kaba hatlarıyla bile olsa, bir şeyi bilmenin ve aynı zamanda inkâr etmenin, reddetmenin, etrafında dönüp dolaşmanın, sonra da açığa çıktığı an dehşete kapılma lüksünü yaşamanın nasıl mümkün olduğunu merak etti.

Dükkândan çıkmak için bebek arabasını ters yöne çevirdi ve alışverişine devam etmek üzere yola koyuldu. Sokaktaki normallik tehditkâr bir ağır çekim görüntüsü veriyordu. Yerin altına sinebilirim sanmıştı ama dünya gelip onu bulmuştu. Kendisini de değil. Lawrence'ı. Endüstriyel bir avcı kuş, kader mekanizmasının hiz-

metindeki acımasız bir kartal, çocuğu yuvasından kaçırıp uzaklara götürmek üzere gelmişti. Salak baba ise evyedeki kirli bulaşıkları yıkama, bebek yatağının çarşaflarını değiştirme, mutfağa lale alma erdemlerine dalmış, başını başka yöne çevirmişti. Daha kötüsü, başka yöne çevirmekte de kararlıydı. Kendini böyle olaylara karşı bağışık sanıyordu çünkü hep böyle olagelmişti. Çocuğunu sevgisi koruyor sanıyordu. Ama genel bir acil durum patlak verince herkes eşitlenirdi. Çocuklar da buna dahil. Roland'ın özel ayrıcalıkları yoktu. O da diğerleriyle aynı durumdaydı ve halka yapılacak duyuruları, geleneksel olarak yurttaşlarına tepeden bakarak onları bastırmaya çalışan liderlerin verdikleri güvenilmez teminatları dinlemek zorunda kalacaktı. Bir politikacının kitleler hakkındaki fikri için geçerli olan şey, bireyler için, özellikle Roland için geçerli olmayabilirdi. Ama kitle kendisiydi. Salaktı ve ona hak ettiği gibi, salakmış gibi davranılacaktı işte.

Bir posta kutusunun yanında durdu. Posta kutusunun tuhaf kırmızı rengi ve üstündeki Kral V. George'a ait kraliyet arması bir başka dönemin, devamlılığa duyulan gülünç inancın, postaya atılan mektuplar vasıtasıyla korunan yadigârı haline gelmişti bile. Roland çiçekleri, bebek arabasının sapından sarkan bir çantaya tıkıştırdı ve manşeti tekrar okumak için gazeteyi açtı. Ruhsuz bilimkurgu türünden, şahsiyetsiz ve felaket tellallığı yapan bir manşetti. Tabii ki. Bulut nereye gittiğini hep bilirdi. Sovyet Ukraynası'ndan Britanya'ya gidebilmek için o kadar önemli olmayan ülkeleri geçmesi gerekiyordu. Bu yerel bir olaydı. Hikâyenin pek çoğunu zaten biliyor olması Roland'ı dehşete düşürdü. Çernobil denen uzak bir yerde bir nükleer enerji istasyonunda erime, patlama ve yangın. Sayfanın daha aşağı kısmında normalliğin bilindik bir başka görüntüsü olan hapishane isyanlarının hâlâ dumanı üstündeydi. Roland daha da aşağılarda, gazetenin altında, Lawrence'ın gelen geçeni izlemek için hafifçe dönen ince tüylü, neredeyse saçsız başının bir kısmını görüyordu. Manşet hemen üstündeki daha küçük puntolu satır kadar kaygılandırıcı değildi: "Sağlık yetkilileri halkın risk altında olmadığında ısrarlı." Tam üstüne basmış. Baraj sağlam duracak. Hastalık yayılmayacak. Başkan ciddi şekilde hasta değil. Demokrasilerden diktatörlüklere, her şeyden önce sükûnet.

Alaycılığı iyi bir kalkan oluyordu. Kitlelerin birbirinden ayırt edilemeyen üyelerinden biri olmadığına inanmasına yol açacak ön-

lemleri almasını sağlıyordu. Kendi çocuğu badireyi atlatacaktı. Roland bilgili bir adamdı ve ne yapması gerektiğini biliyordu. En yakın eczane yüz metreden yakındaydı. Tezgâhın önündeki kuyrukta on dakika bekledi. Lawrence sıkılmıştı, kıvranıyor, arabanın güvenlik kemerine yaslanarak sırtını geriyordu. Yalnızca bilgili insanların bildiği gibi, potasyum iyodür, korunmasız tiroidi radyasyona karşı korurdu. Çocuklar özellikle risk altındaydı. Cana yakın bir hanım olan eczacı gülümsedi ve şiddetli bir yağmur altında gösterebileceği bir tavırla sabır gösteriyormuşçasına omuzlarını silkti. Potasyum iyodür tükenmişti. Dün akşam itibariyle hepsi satılmıştı.

"Herkes çılgınca satın alıyor canım."

Daha az kibarca olsa da başka iki eczane de Roland'a aynı şeyi söyledi. Beyaz önlük giymiş yaşlı bir adam sinirliydi: Kapıdaki duyuruyu görmemiş miydi? Roland sokağın ilerisinde bir buçuk litrelik şişelerde altı tane su ve bunları taşıyacak sağlam bir plastik torba aldı. Su depoları ışına maruz kalmış olacaktı, musluk suyundan kaçınmak lazımdı. Bir nalburdan paket paket plastik mobilya örtüsü ve bir sürü koli bandı aldı.

Parkta, Lawrence günün ikinci muzunun ezilmiş kısmını avcunun içinde sıkı sıkıya tutarak uykuya dalmışken Roland sayfalara göz gezdirdi ve parça parça izlenimler derledi. Görünmez bulut yüz kilometre kadar uzaktaydı. Minsk'ten gelip Heathrow'a iniş yapmış olan Britanyalı öğrenciler normal düzeyin elli katı radyasyona maruz kalmıştı. Minsk kaza yerinin 320 kilometre ilerisindeydi. Polonya hükümeti süt içilmemesini ve süt ürünleri tüketilmemesini öğütlüyordu. Radyasyon sızıntısı ilk olarak bin kilometre uzaktaki İsveçliler tarafından saptanmıştı. Sovyet yetkilileri, kendi halkına, radyasyonla kirlenmiş yiyecek ya da içecekler konusunda hiçbir tavsiyede bulunmamıştı. Burada böyle şeyler olamaz. Ama olmuştu bile. Windscale'deki bir sızıntı gizli tutulmuştu. Stockholm'deki Rus elçiliğinin Üçüncü Sekreteri, İsveçli yetkililere grafit yangınıyla nasıl başa çıkılacağını sormak üzere gönderilmişti. İsveçliler bilmiyorlardı ve Rusları Britanyalılara göndermişlerdi. Halk başka hiçbir şey bilmiyordu. Fransa ve Almanya halka hiçbir zarar gelmeyeceğini söylemişti. Ama süt içmeyin.

Nükleer tesisin kesitinin orta sayfada yer alan ayrıntılı bir çizimi olayın nasıl meydana geldiğini gösteriyordu. Roland bir gazetenin bu kadar bilgiyi bu kadar hızlı edinmiş olmasından etkilendi. Ga-

zetenin başka yerlerinde, bu şekilde tasarlanmış olan bir reaktöre karşı uzmanların çok önceden yaptıkları uyarılar yer alıyordu. Sayfanın alt tarafında, kabaca aynı tasarımla Britanya'da yapılmış olan nükleer istasyonlara genel bir bakış yer alıyordu. Başyazı rüzgâr enerjisine dönmenin vaktinin geldiği tavsiyesinde bulunuyordu. Bir köşe yazarı Gorbaçov'un açıklık politikasına ne olduğunu soruyordu. Hep yalan dolan. Okuyucu mektupları sayfasında birisi, Batı'da olsun, Doğu'da olsun, nükleer enerji söz konusu olunca resmi ağızlar hep yalan söyler, diyordu.

Parkın ortasından geçen geniş asfalt yolun karşı kıyısında, kendi oturduğuna benzer bir banka oturmuş bir kadın, daha da halk tipi bir gazete okuyordu. Roland manşeti görebilecek konumdaydı. "Nükleer Erime!" Tüm hikâye, toplanmış ayrıntılar, midesini bulandırmaya başlıyordu. Tıpkı fazla pasta yemiş gibi. Radyasyon bulantısı. İkisi de eski moda, sağlam yaylı birer bebek arabası itmekte olan iki kadın önünden geçip gitti. Roland kadınlardan birinin "acil durum" sözcüğünü kullandığını duydu. Tek bir konu olmasından ileri gelen, genel bir sersemletici duygu vardı. Ülke tek vücut olmuş, kaygıda birleşmişti. Aklı başında içgüdü kaçmaktı. Parası olsaydı güvenli bir yerde ev kiralardı. Ama nerede? Ya da Amerika'ya, arkadaşlarının yaşadığı Pittsburgh'e ya da Lawrence'la birlikte ucuza yaşayabilecekleri Kerala'ya uçak bileti alırdı. Bu Komiser Browne'a nasıl görünürdü kim bilir? Roland ihtiyaç duyduğu şeyin Daphne'yle konuşmak olduğunu düşündü.

Kendi gazetesinin arka sayfasındaki hava durumu haberleri kuzeydoğudan rüzgâr öngörüyordu. Bulutun başka kısımları da yola çıkmış geliyordu. İlk görevi su şişesi dolu torbayı sırtlayıp eve taşımak ve pencereleri sızdırmaz hale getirmekti. Dünyayı evin dışında bırakmaya devam etmesi gerekiyordu. Yirmi dakikalık bir yürüyüştü. Roland dış kapının anahtarını cebinden çıkarırken Lawrence uyandı. Hiç sebepsiz, bütün bebeklerin yaptığı üzere, bir yaygara kopardı. İşin püf noktası onu mümkün olduğunca çabuk kucağa almaktı. Arabanın güvenlik kemerini çözmek, çığlıklar atan kızarmış suratlı çocuğu alıp arabayı, suyu, çiçekleri, naylon koltuk örtülerini eve sokmak insanı terleten ve uğraştıran bir işti. İçeri girince gördü: Yazılı tarafı üstte, yerde duruyordu. Alissa'dan gelmiş bir başka kart, beşincisi. Bu sefer daha çok sözcük yazılıydı. Ama kartı olduğu yerde bıraktı ve Lawrence'ı ve çarşıdan aldıklarını mutfağa taşıdı.

2

Annesi ve babasıyla Kuzey Afrika'dan İngiltere'ye 1959 yazının sonlarında gelmişlerdi. Bir sıcak dalgası geleceği söylentisi vardı, oysa yalnızca 26 dereceydi ama "boğucu" diyorlardı, Roland için yeni bir sözcük. Roland, sabah ışığın göz kamaştırıcı bir beyazlıkta olduğu, sıcağın yere vurup yüzünüze çarptığı ve ağustosböceklerinin sustuğu bir yerin yerlisi olmakla gururlu, bu sıcaklığı küçümsüyordu. Bunu akrabalarına anlatabilirdi. Bunun yerine kendi kendine anlattı. Burada, ablasının Richmond'da oturduğu yerin yakınlarındaki sokaklar düzenliydi ve dayanıklı görünüyorlardı. Devasa kaldırım ve bordür taşları kaldırılamayacak ve çalınamayacak kadar ağırdı. Pürüzsüz, siyah sokaklarda dışkı da yoktu, kum da. Köpek, deve, eşek ve bağırış çağırış da yoktu, yarım dakika aralıksız basılan kornalar da, karpuzlarla ya da hâlâ ağaç dallarında asılı duran hurmalarla veya çuvalların içinde eriyen buz bloklarıyla tepeleme doldurulmuş el arabaları da. Sokaklarda yiyecek kokusu yoktu, gürültü patırtı, eski araba lastiklerinin içine yenilerinin sokulduğu tenteli atölyelerden gelen yanmış yağ ve lastik kokusu yoktu. Müezzinlerin yüksek minarelerinden okudukları ezan da yoktu. Burada, temiz sokağın yüzeyi, sanki büyük kısmı yerin altında gömülü olan şişkin ve siyah bir tünel varmış gibi, hafifçe kavisliydi. Yağmurun akıp gitmesi için, diye açıklamıştı babası, bu da mantıklıydı. Parke taşından yapılmış, çöp atılmamış yağmur oluklarındaki demir ızgaralar Roland'ın dikkatini çekti. Birkaç metrelik sıradan bir yol yapmak için sarf edilmiş bu kadar çok gayret, hem de hiç kimse farkında bile değil. Siyah tünel fikrini annesi Rosalind'e açıklamaya kalktığında annesi anlamamıştı. Tünel, demişti annesi, yerin altındaki tren yoludur. Yerin altındaki kısım Richmond'a kadar ulaşmamıştı. Roland'ın siyah tünelinin görünür kısmı boyunca trafik düzenli bir şekilde, mücadele duygusu yaratmadan akıp gidiyordu. Kimse diğerlerinin önüne geçmeye çalışmıyordu.

"Memleket"te geçirdikleri ilk tam günün öğleden sonrasında, babası Yüzbaşı Robert Baines'le birlikte İngiliz çarşısına gittiler.

Işık, altınsı ve ağdalı bir kalınlıktaydı. Hâkim renkler canlı kırmızılar ve yeşillerdi: Ünlü otobüsler, üstlerinde yüksek atkestanesi ve çınar ağaçlarının yükseldiği şaşırtıcı posta kutuları, daha aşağılarda çalı çitler, çimenler, banketler ve kaldırım çatlağı otları. Annesinin dediğine göre kırmızıyla yeşil bir arada giyilmemeliydi. Bu zıt renkler kaygıyla, Roland'ın omuzlarında hissettiği ve yürürlerken öne eğilmesine yol açan gerginlikle ilişkiliydi. İki gün sonra, annesi ve babasıyla beraber Roland'ın okulunu incelemek üzere Londra'dan yüz kilometreden fazla uzağa gideceklerdi. Dönem birkaç gün sonra başlayacaktı. Diğer oğlanlar orada olmayacaktı. Roland bundan memnundu, zira onları düşününce midesine kramp giriyordu. "Oğlanlar", bir kitle olarak oğlanlar, onlara bir otorite yüklüyordu, haydutça bir güç. Babası onlardan "delikanlılar" diye söz ettiğinde Roland'ın düşüncesinde daha uzun boylu, sırım gibi, sorumsuzca kuvvetli hale geliyorlardı. Okulunun –*onun* okulunun– on kilometre ilerisindeki bir kasabada bir mağazaya gidip üniformasını satın alacaklardı. Bu beklenti de midesinde bir gerilime sebep oluyordu. Okul renkleri sarı ve maviydi. Listede bir iş tulumu, lastik çizmeler, iki çeşit kravat ve iki çeşit ceket vardı. Bu tür giysilerle ne yapacağını bilmediğini annesine ve babasına söylememişti. Kimsenin güvenini boşa çıkarmak istemiyordu. İş tulumunun ne olduğunu, lastik çizmenin ne olduğunu, spor ceketin ne olduğunu, "deri yamalı Harris tüvidi"nin ne anlama geldiğini ve bunları ne zaman giyip ne zaman çıkarmanın doğru olacağını ona kim anlatabilirdi?

Şimdiye kadar hiç ceket giymemişti. Trablus'ta, kışın bazen annesinin ördüğü, önünde burulmuş bir kabloya benzeyen bir deseni olan bir kazak giyerdi. Onları Malta ve Roma yoluyla Londra'ya getiren çift pervaneli uçağa binmelerinden iki gün önce babası ona nasıl kravat bağlayacağını göstermişti. Oturma odasında, birkaç kere üst üste, bunu yapabileceğini annesine ve babasına göstermişti. Kolay değildi. Roland, diğer oğlanlarla, uzun boylu *delikanlılarla* birlikte, yüzlercesiyle birlikte, gördüğü bir Versailles Sarayı fotoğrafındakine benzer dev aynaların önünde sıralanmışken kravatını nasıl bağlayacağını hatırlayacağından kuşkuluydu. Yalnız kalacak, alay konusu olacak ve başı belaya girecekti.

Babasına sigara almak ve ablası Susan'ın kocası ve bebeğiyle yaşadığı iki göz odadan kaçmak için yürüyorlardı. Annesi açılır

kapanır yataklarını hemen kaldırıvermiş, hiç toz birikmemiş olan halıları elektrik süpürgesiyle süpürüyordu. İki azı dişi çıkmakta olan küçük kız aralıksız ağlıyordu. "Erkekler"in ayak altında olmaması doğru olurdu. On beş dakika kadar yan yana yürüdüler. Muhteşem atkestanesi ağaçları, bulundukları arka sokağın anacaddeyle birleştiği noktada yükselmeye başlıyor ve ilk dükkânlara doğru bir bulvar oluşturuyordu. Roland tozlu, kuru, hışırtılı yaprakları ve gövdelerinin kabarıp dökülen kabuklarıyla susuzluktan ölmenin eşiğinde yaşıyor görünen yüksek okaliptüs ağaçlarına alışkındı. Derin mavi göklere yaslanan yüksek palmiyeleri severdi. Ama Londra'nın ağaçları, Kraliçeleri gibi zengin ve muhteşem, posta kutuları kadar dayanıklıydı. İşte burada daha derin bir kaygı yatıyordu. "Delikanlılar", iş tulumu ve diğerleri solda sıfırdı. Atkestanesinin tek tek yaprakları, Akdeniz ufkunun çizgisi gibi, Trablus'taki ilkokulunun karatahtasındaki yazı gibi, bir sır tutuyordu, Roland'ın kendisinin de telaffuz edemediği bir sır. Bakışı bulanıyordu. Bir yıl önce gözlerini kısarak daha net görebiliyordu ama bu artık işe yaramıyordu. Onda bir bozukluk vardı ve bunu, bunun neye yol açacağını düşünmeye bile dayanamıyordu. Körlük. Bu bir hastalık ve başarısızlıktı. Annesine ve babasına söyleyemiyordu çünkü onları hayal kırıklığına uğratmaktan korkuyordu. Herkes net bir şekilde görebiliyordu, bir tek o göremiyordu. Utanç verici sırrı buydu. Hastalığını da kendisiyle birlikte yatılı okula götürecek ve onunla orada, tek başına başa çıkacaktı.

Her bir atkestanesi ağacı, tekdüze yeşillikten oluşan bir yamaçtı. Birincisine yaklaştıklarında, her biri coşkuyla yayılan sevimli, beş kulaklı yapraklar görünmeye başladı. Yakından bakmak için durması sırrını ele verebilirdi. Yaprakları incelemek, babasının onayladığı tarzda bir şey değildi.

Gazete bayiine vardıklarında Yüzbaşı sigaralarıyla birlikte, Roland istemediği halde oğluna bir çikolata aldı. Savaştan önce yıllarca İskoçya'da, Fort George'daki kışlada az maaşla ve hep açlık çekerek piyade subayı olarak görev yapmış olması, Roland'ın babasının, oğluna yapabileceği ikramların değerinin farkında olmasına yol açmıştı. Aynı zamanda sertti de ve sözünü dinlememek tehlikeli olabilirdi. Bu özellikler güçlü bir karışım meydana getiriyordu. Roland hem ondan korkar hem de onu severdi. Annesinin duyguları da aynıydı.

Roland çikolata, karamel, şekerli bisküvi ve ufalanmış yerfıstığının duyularına hâkim olabileceği ve çevresini tamamen silebileceği bir yaştaydı hâlâ. Kendine geldiğinde bir başka dükkâna giriyorlardı. Erkeklere bira, kadınlara şeri, Roland'a limonata. Daha sonra, o akşamüstü televizyonda, Glasgow'daki Ibrox Park'tan mucizevi biçimde ışınlanan futbol maçı gösterilecekti. Yarın da London Palladium'dan bir varyete gösterisi. Libya'da televizyon yoktu, yokluğundan söz edilmezdi bile. Londra'dan asker ailelerine yapılan radyo programı yayınları, evrendeki kargaşanın hışırtıları ve zırıltıları arasında bir yükselir bir alçalırdı. Roland ve anne babası için televizyon bir yenilik değildi. Bir mucizeydi. Televizyon izlemek kutlama yapmak demekti. Bir şeyler içilmeliydi.

Baba oğul, ağır yükleri şişman kâğıt torbaların içinde, içki dükkânından çıktılar. Bulvara gelmelerine daha beş dakika varken ve gazete bayiini henüz arkada bırakmışken, keskin bir tüfek sesi gibi, Roland'ın On Birinci Kilometre'deki atış talimi alanında birçok kere duyduğu .303 mermisi sesi gibi bir ses duydular. Döndüğünde Roland'ın gördüğü şey hayatının geri kalanında aklından hiç çıkmadı. Hayatının sonunda, gerileyen bilincinin ölmekte olan biçimleri ve fısıltıları arasında yerini alacaktı. Beyaz kasklı, mavi pantolonlu, siyah ceketli bir adam alçak bir kavis çizerek uçuyordu. Kafa üstü uçtuğundan bu sanki kendi seçimiymiş, cüretkâr ve meydan okurcasına bir cesaret gösterisiymiş gibi görünüyordu. Adam el ve ayakları üstüne düştü ve gıcırtılı bir sesle asfaltın üzerinde kayarak yüzüstü yığıldı. Darbenin etkisiyle kaskı başından çıkıp yuvarlandı. İhtiyatlı bir tahminle dokuz, belki on metre yol katetmişti. Arkasında, önü göçmüş ve ön camı parçalanmış küçük bir araba vardı. Adam arabanın üzerinden uçmuştu. Motosikletin enkazı yol kenarındaki yağmur oluğunun içinde, eğilip bükülmüş vaziyette dikine duruyordu. Arabada bir kadın çığlıklar atıyordu.

Trafik durdu ve şehri boydan boya durgunluk kapladı. Roland babasının peşinden koşarak yolun karşısına geçti. Yirmi üç yaşındaki Onbaşı Baines, genç bir Highland Hafif Piyade askeri olarak Dunkirk yakınlarındaki kumsalda bulunmuş ve çok ölümler, bombayla parçalanıp hâlâ yaşayanlar görmüştü. Motosikletçiyi yoldan kaldırmamak gerektiğini biliyordu. Adamın nefesini kontrol etmek için kulağını ağzına dayadı ve şakaklarındaki kana bulanmış saçların arasından nabzını dinledi. Roland yakından izliyordu. Babası

adamı yan çevirdi ve devrilmemesi için bacaklarını ayırdı. Ceketini çıkardı, katladı ve adamın başının altına sokuşturdu. Arabaya doğru yürüdüler. Şimdi bir kalabalık toplanmıştı. Yüzbaşı Baines yalnız değildi – en gençler hariç bütün erkekler savaşta bulunmuşlardı ve ne yapacaklarını biliyorlardı, diye düşündü Roland. Arabanın ön kapıları açıktı ve üç erkek içeri doğru eğilmişti. Kadının yerinden oynatılmaması konusunda herkes fikir birliği içindeydi. Kadın gençti, saçları sarı ve kıvırcıktı; üstünde, kanıyla çizgi çizgi olmuş, renkli puanlı saten bir bluz vardı. Alnında enlemesine devam eden bir yarık görülüyordu. Artık çığlık atmıyor, durmadan "Göremiyorum, göremiyorum" diye tekrarlıyordu. Arabadan boğuk bir erkek sesi geldi. "Endişelenme güzelim. Kan gözüne akmış." Ama kadın bağırmaya devam ediyordu. Roland şaşkın, başını çevirdi.

Ardından iki ambulans geldi. Artık sesi kesilmiş olan kadın, omuzlarına turuncu bir battaniye atılmış vaziyette kaldırımın bordür taşına oturmuştu. Bir sağlık görevlisi kadının başındaki yaraya pansuman yapıyordu. Baygın haldeki motosikletçi ambulansın yanındaki bir sedyeye alınmıştı. Ambulansın içi krem rengine çalan bir beyazlıktaydı ve sarı lambalarla aydınlatılmıştı. İçinde kırmızı battaniyeler ve iki adet tek kişilik yatak vardı ve çocuk odalarında olduğu gibi, yatakların arasında biraz yer bırakılmıştı. Roland'ın babası ve başka iki erkek sedyenin taşınmasına yardım etmek için ilerlediler ama onlara ihtiyaç yoktu. Kadın da sedyeye alınırken ağlamaya başlayınca kalabalık arasında bir acıma mırıltısı dolaştı. Battaniye kadının bedenini iyice saracak gibi düzeltildi ve sedye diğer ambulansa taşındı. Roland bütün bu süre boyunca ambulansların ikisinde de mavi ışıkların yanıp sönmekte olduğunu fark etti. Kahramanca yanıp sönüyorlardı.

Bu birkaç dakika korkunçtu. On bir yıllık hayatında böylesini yaşamamıştı. Bütün bunların birbirinden kopuk, rüyamsı bir niteliği vardı. Hafızada bulanıklaşacak, sıraları karışacaktı. Belki de önce arabaya, sonra –ilgilenen başka kimse olmadığı için– yerdeki adama koşmuşlardı. Uykuya benzer bir boşluk vardı ve ambulanslar bu süre içinde gelmişti. Sirenleri duyuluyor olmalıydı ama Roland duymamıştı. Orada bir polis arabası duruyordu ama Roland gelişini görmemişti. Belki de bayılan ve battaniyeye sarılı olarak kaldırım kenarında oturan kadın kalabalığın içinden biriydi. Belki ambulanstaki görevli kanamasını durdururken arabadaki kadın yerin-

den kıpırdamamıştı. Ambulansın içindeki sarı aydınlatma belki de yansıyan güneş ışığıydı. Hafıza bir atkestanesi yaprağı gibi ince ayrıntılarına kadar kolayca incelenebilecek bir şey değildi. Adamın havada fişek gibi uçması tartışmasızdı. Yere düşme tarzı ve beyaz kaskı kaldırım kenarındaki çimenlerin üstünde yuvarlanırken yüzüstü ileri doğru sürüklenmesi de. Ama Roland'da kalıcı olan ve onu değiştiren, arka kapılar hızla kapatılıp ambulanslar durgunlaşmış trafiğe katıldığı zaman olanlardı. Roland ağlamaya başladı. Babası görmesin diye biraz uzaklaştı. Kadın için de adam için de üzülmüştü ama sebep bu değildi. Gözyaşları sevinç gözyaşlarıydı ve iç ısıtıcı ani bir anlayıştan kaynaklanıyorlardı (henüz bu şekilde tanımlanabilecek kadar kelimeye dökülmemiş olsalar da): İnsanlar ne kadar sevgi dolu ve iyiydiler, dünya ne kadar şefkatliydi ki içindeki ambulanslar, nerede acı ve üzüntü varsa, nereden çıktıkları bile belli olmadan çarçabuk gelivermişlerdi. Kocaman bir sistem, bütünüyle her zaman orada, günlük hayatın yüzeyinin hemen altında gözlerini dört açmış bekliyor, Roland'ın ileride keşfedeceği daha büyük bir şefkat ağının içine yerleşmiş olarak, bütün bilgisi ve becerisiyle gelip yardım etmek için hazır duruyordu. O sırada, ambulanslar uzaktan işitilen sirenleriyle giderek uzaklaşırken, Roland'a her şey iyi işliyormuş, düzgün, yardımsever ve adilmiş gibi gelmişti. Sonsuza kadar evden ayrılmakta olduğunu, bundan sonraki yedi yıl boyunca hayatının dörtte üçünün okulda geçeceğini ve evde hep bir ziyaretçi olacağını idrak etmemişti. Ve okuldan sonra yetişkinliğin geldiğini. Ama yeni bir hayatın başlangıcında olduğunu hissetmişti ve artık dünyanın anlayışlı ve adil olduğunu anlıyordu. Dünya onu kucaklayacak ve şefkatle, adaletle içine alacaktı; kötü bir şey, gerçekten kötü olan bir şey ne onun ne de başkasının başına gelebilirdi, gelse de bu uzun sürmezdi.

Kalabalık dağılıyor, herkes günlük hayatına dönüyordu. O sırada Roland devriye arabalarının yanında dikilen üç polis memuru gördü. Yüzbaşı Baines'in kolu parmak ucundan dirseğe kadar pas rengi kurumuş kanla kaplanmıştı. Yüzbaşı katladığı ceketini Roland'la beraber yağmur oluğundan almaya giderken gömleğinin sıvanmış kollarını indirdi. Ceketin gri ipek astarında kan vardı. Torbalarını yeniden yolun karşısına taşıdılar ve Yüzbaşı ceketini giyerken durdular. Babası Roland'a kanı polisten saklaması gerektiğini açıkladı. Tanık olarak mahkemeye çağrılmak istemiyordu. Roland'ın anne-

siyle birlikte gelecek hafta eve dönmek için yetişmeleri gereken bir uçakları vardı. Onlarla birlikte yolculuk yapmayacağına dair bu hatırlatma Roland'ın aydınlanma anına son verdi. Bunun yerini bütün o eski kaygılar doldurdu. Roland'ın ablasının dairesine sessizce yürüdüler. Daha sonra, ablasının ordu bandosunda trombon çalan kocası Keith onlara katıldı. Sonunda bebek uyuyunca diğerleri bira, şeri ya da limonata içip kapalı perdelerin ardında televizyonda futbol maçı izlediler.

İki gün sonra Roland, annesi ve babası, Liverpool Caddesi'nden Ipswich'e kadar trenle gittiler. Ölgün Victoria İstasyonu'nun önünde, okul müdürünün sekreterinin mektupta yazdığı direktifler uyarınca 202 numaralı otobüsü beklediler. Egzotik bir kestane rengiyle krem rengine boyalı iki katlı otobüs kırk beş dakika sonra geldi. Yüzbaşı sigara içebilsin diye üst katta oturdular. Roland sıcak nedeniyle açık olan bir pencerenin yanında oturdu. Dümdüz bir anacadde boyunca ilerlediler, koyu kırmızı tuğladan bitişik nizam yapılmış evlerin önünden geçtiler. Bir kayıkhanenin yanından, suları çekilmiş kıyı boyunca uzanan dar bir sokağa saptılar. Birdenbire geniş Orwell Nehri gözüktü, gürül gürül akan suları temiz ve mavi görünüyordu. Roland annesiyle babasına dönük oturmuyordu, dolayısıyla daha net görme umuduyla gözlerini kıstı. Nehrin diğer yakasında, nehrin başına doğru, bir elektrik santrali vardı. Yol, yaz sonu sıcağında yükselip otobüsü dolduran tuz kokusuyla hoş bir çürüme kokusu yayan çamurlu su birikintileriyle kaplı bir bataklık alanın arasından yılan gibi kıvrılarak gidiyordu. Nehrin karşı yakasında artık korular ve çimenlik arazi vardı. Roland, Yüzbaşı'nın gömleğinin kollarındaki kanın renginde yüksek direkleri ve yelkenleri olan bir mavna gördü. Tekneyi annesine gösterdi ama annesi vaktinde başını çeviremediğinden tekneyi göremedi. Bu yepyeni bir manzaraydı ve Roland büyülenmişti. Otobüs eski bir kulenin önünden geçip bir tepeye tırmanır ve nehir gözden kaybolurken, birkaç dakikalığına yolculuklarının sebebini unuttu.

Otobüs biletçisi merdivenlerden çıkıp kulağa şarkı gibi gelen yerel aksanla, bir sonraki durağın onlarınki olduğunu söyledi. Muhteşem bir şekilde yayılan bir ağacın serin, derin gölgesinde otobüsten indiler. Ağaç yolun karşı kıyısından, ahşap bir bankın yanından bu tarafa sarkmıştı. Bu bir atkestanesi değildi ama Roland'a sırrını hatırlattı ve otobüs yolculuğunun zevkleri unutuldu. Babası

sekreterin direktiflerine göz atmak için kadının mektubunu ceketinden çıkardı. Büyük bir eve benzer bir binanın yanındaki dökme demir bahçe kapısından geçerek araba yolunu izlediler. Hiçbiri konuşmuyordu. Roland annesinin elini tuttu. Annesi hafifçe Roland'ın elini sıktı. Roland annesinin kaygılı göründüğünü düşündü ve ona söyleyecek ilginç ve şefkatli bir şey bulmaya çalıştı. Fakat tek düşünebildiği ama söz edemediği, ileride, ağaçların arkasında gözden uzak kalan şeydi. Yaklaşan ayrılık. Annesini bu şeyden birkaç dakika daha korumak onun göreviydi. Norman döneminden kalma bir kiliseyi ve araba yolunun aşağı meyilli bir noktasında, içinden domuz sesleri ve kokusu gelen pembe boyalı küçük bir binayı geçtiler. Araba yolu yokuş haline geldiğinde, üç yüz metre ileride, geniş bir yeşilliğin ardında, sağında ve solunda birer kavis çizerek uzanan eklentileriyle, yüksek bacalı, sütunlu, gri taştan muazzam bir bina gözler önüne serildi. Roland bir gün Berners Hall'un Palladio tarzı İngiliz mimarisinin hoş bir örneği olduğunu okuyacaktı. Ana binadan epeyce farklı bir konumda, yüksek meşe ağaçlarının arasında yarı yarıya gizlenmiş olarak duran, içinde bir su kulesinin de yer aldığı bir ahır binası da vardı.

Durup baktılar. Yüzbaşı binaya doğru bakıp gereksizce, "İşte burası" dedi.

Ne demek istediğini biliyorlardı. Ya da Rosalind Baines tam olarak biliyor, oğlu da yalnızca kaba hatlarıyla anlıyordu.

Britanya'da Libya'yı bilen pek fazla kimse yoktu. Hele İkinci Dünya Savaşı'nın geniş kapsamlı çöl seferlerinin kalıntısı olan oradaki Britanya askeri birliğini bilen daha da azdı. Uluslararası politikada Libya pek ilgi çeken bir ülke değildi. Baines ailesi yaşamını altı yıl boyunca, tarihin pek bilinmeyen bir gediğinde sürdürdü. Roland açısından güzel bir hayattı. Ailelerin öğleden sonra, okul ve iş çıkışı buluştukları, Piccolo Capri diye bilinen bir kumsal vardı. Kumsalın bir yanında subaylar, kumsal boyunca da diğer rütbeler. Yüzbaşı Baines'in en iyi arkadaşları savaşta çarpışmış ve rütbeleri birer birer tırmanmış olan kendisi gibi erkeklerdi. Sandhurst subayları ve aileleri bir başka dünyanın insanlarıydı. Roland'ın ve Rosalind'in arkadaşları, Yüzbaşı'nın arkadaşlarının eşleri ve çocuklarıydı. Hayatlarındaki bellibaşlı noktalar şunlardı: Bu kumsal; Roland'ın şehrin güneyinde, Aziziye garnizonu içinde yer alan ilkokulu –Amerikalı-

ların bir gün gelip yerle bir edecekleri hedef–; Rosalind'in çalıştığı, Trablus'un merkezindeki YMCA; Yüzbaşı'nın çalıştığı, Gurji kampındaki tank ve hafif zırhlı atölyesi; alışverişlerini yaptıkları Naafi. Çoğu aileden farklı olarak, sebze ve etlerini Trablus çarşısından da alırlardı. Rosalind ülkesinin özlemiyle yanıp tutuşuyordu, hiçbir zaman bebekliklerini göremeyeceği bebekler için sürekli bir şeyler örüyor, çoğu hafta doğum günleri için armağan paketleri hazırlıyor, akrabalara her gün, genellikle "Postaya yetişmek için artık mektuba son vermeliyim" diye biten mektuplar yazıyordu.

Ortaöğretim okulları yoktu ve on bir yaşına gelince Roland'ın İngiltere'ye gönderilmesi gerekiyordu. Yüzbaşı Baines oğlunun bir kız çocuğu gibi, annesine fazla yakın olduğunu düşünüyordu. Annesine ev işlerinde yardım ediyor, Yüzbaşı tatbikatta olduğunda annesinin yatağında yatıyor, dokuz yaşında bile hâlâ annesinin elini tutuyordu. Fikri sorulsaydı, Rosalind'in seçimi İngiltere'de normal bir hayata dönmek ve oğlunu yerel bir gündüzlü okula göndermek olurdu. Silahlı Kuvvetler personelini azaltıyor ve iyi şartlarda erken emeklilik öneriyordu. Ama Roland'ın babası, cömert ve sert, iyi kalpli ve otoriter olmanın yanında, bu öneriye karşı savlarını birbiri ardına dizmeden çok önce, değişiklikten usanmış durumdaydı. Roland'ı ayak altından çekmek için başka nedenleri de vardı. Yirmi yıl kadar sonra bir akşam (emekli) Binbaşı Baines, bira içip sohbet ettikleri bir sırada oğluna, evlilikte çocukların anne babaya ayak bağı olduklarını söyleyecekti. Roland'a İngiltere'de bir yatılı devlet okulu bulmak "herkes için" iyi olmuştu.

Asker karısı ve içinde yaşadığı zamanın ürünü olan Rosalind Baines (evlenmeden önceki soyadı Morley'ydi), kendi güçsüzlüğü karşısında kızgınlık ya da öfke göstermemiş veya surat asmamıştı. Kendisi de Robert da okulu on dört yaşında bırakmışlardı. Robert Glasgow'da kasap çırağı olmuş, Rosalind de Farnham yakınlarında oturan orta sınıf bir ailenin yanında orta hizmetçisi olarak çalışmıştı. Evini temiz ve düzenli tutmak hâlâ esas tutkusuydu. Rosalind ve Robert kendilerinden esirgenmiş eğitimi Roland için arzu ediyorlardı. Rosalind'in kendine anlattığı hikâye buydu. Roland'ın gündüzlü bir okula devam edebilmesi ve annesinin yanında kalabilmesi, Rosalind'in herhalde sorumluluk duygusuyla kafasından attığı bir fikirdi. Çok hoş olduğunda herkesin hemfikir olduğu, ufak tefek, asabi, endişeli bir kadındı. Kolayca ürker, Robert'ın her

gün tekrarlanan içkili halleri onu korkuturdu. En iyi, en rahat hali yakın bir arkadaşıyla uzun, candan sohbetler yaptığı zamandı. Böyle zamanlarda hikâyeler anlatır, Yüzbaşı Baines'in pek nadir duyduğu hafif, akıcı bir sesle kahkahalar atardı sık sık.

Roland, Rosalind'in yakın arkadaşlarındandı. Tatillerde, birlikte ev işi yaptıklarında, Rosalind bir garnizon kasabası olan Aldershot'ın yakınlarındaki Ash köyünde geçen çocukluğuyla ilgili hikâyeler anlatırdı. Kendisi ve kardeşleri dişlerini küçük dallarla fırçalarlarmış. İlk diş fırçasını ona patronu vermiş. Kendi kuşağından pek çok kişi gibi, yirmilerinin başlarında bütün dişlerini kaybetmişti. Gazetelerdeki karikatürlerde yataklarında çizilen insanlar çoğu zaman takma dişleri başuçlarındaki komodinin üstünde bir bardak suyun içinde dururken gösterilirdi. Rosalind beş çocuğun en büyüğüydü ve çocukluğunun çoğunu kız ve erkek kardeşlerine bakarak geçirmişti. En çok, hâlâ Ash yakınında oturan kız kardeşi Joy'la yakındı. Rosalind çocuklara bakarken annesi neredeydi? Rosalind'in cevabı her zaman aynıydı, yetişkin olduğunda da düzeltilmemiş olan çocuk bakış açısı: Anneannen Aldershot otobüsüne biner, gününü vitrinlere bakarak geçirirdi. Rosalind'in annesi makyaja şiddetle karşı çıkarmış. Rosalind yirmili yaşlarına gelmeden önce, kırk yılda bir akşam sokağa çıktığında, arkadaşı Sybil ile buluşur, özel bir yerde, köyün ucunda, yolun altından geçen bir kanalda saklanır, birlikte ruj ve pudra sürerlermiş. Roland'a, yirmi yaşında ilk kocası Jack'le evliyken ve ilk çocuğu Henry'ye hamileyken, çocuğun poposundan çıkacağını sandığını söyledi. Ebe düzeltmiş yanılgısını. Roland da onunla birlikte gülerdi. Bebeklerin nereden çıktığını o da bilmiyordu ama sormanın doğru olmayacağını biliyordu.

Savaş Rosalind'i şaşkına çeviren bir anda gelmişti. Pop adındaki yaşlı bir kamyon şoförünün yardımcılığını yapıyormuş. Aldershot yakınında bir yerde bazı malzemeleri adreslere dağıtıyorlarmış. Yola bir bomba düşmüş ve patlama kamyonu bir hendeğe yuvarlamış. İkisi de yaralanmamış. Rosalind savaştan sonra da Pop'la çalışmaya devam etmiş. O sırada ilk kocası Jack Tate savaşta çarpışmada ölmüş ve Rosalind iki çocuk annesiymiş. Henry babaannesiyle yaşıyormuş. Susan ise savaşta ölmüş askerlerin kız çocuklarının bakıldığı bir kurumdaymış. Savaş sırasında kadınlar için yapacak çok iş varmış. 1945'te Aldershot dışındaki bir askeri kuruluşa düzenli olarak gidip gelen Rossalind nizamiyede görev yapan yakışıklı

çavuşu fark etmiş. Çavuş İskoç aksanıyla konuşuyormuş, duruşu dimdik, bıyıkları muntazammış. Birkaç kere karşılaştıktan sonra çavuş onu bir dansa davet etmiş. Rosalind ondan korkmuş, daveti birkaç kere reddettikten sonra razı olmuş. İki yıl sonra ocak ayında evlenmişler. Bir yıl sonra da Roland doğmuş.

Rosalind ilk kocasından hep alçak sesle söz ederdi. Roland, kendisine hiçbir şey söylenmeden, bu adamdan babasının yanında söz edilemeyeceğini anlamıştı. Adamın adının kahramanca bir tınısı vardı: Jack Tate. 1944'te, Normandiya Çıkarması'ndan dört ay sonra, Hollanda'da midesine aldığı yaralar sonucunda ölmüştü. Savaştan önce kafasına göre gezip dolaşan bir adammış. Evden uzakta olduğunda Rosalind ve iki çocuğu yerel kilisenin ianesiyle yaşarlarmış ve bu da çok yoksul oldukları anlamına geliyormuş. Bazen köyün polisi Jack Tate'i eve getirirmiş. Neredeymiş? Rosalind'in Roland'a verdiği cevap hep aynıydı: Çalılıkların altında uyuyakalmış.

Roland'ın üvey kız kardeşiyle erkek kardeşi, Susan ile Henry, işler güçler, evlilikler ve bebekleriyle İngiltere'de kendi yollarında yürüyen yetişkinler, uzak, romantik figürlerdi. Henry boş vaktinde bir müzik grubunda gitar çalıp şarkı söylerdi. Roland altı yaşına gelinceye kadar Susan ailenin bir parçasıydı. Roland onun güzel olduğunu düşünür ve onu çok severdi. Ama onlar Jack Tate'in çocuklarıydı, onlarla ilgili yasak bir şeyler vardı ve bu da onları belirsiz kılıyordu. 1941 yılında, babalarının ölümünden önceki yıllarda sert ve sevgisiz bir babaanne olan Jack'in annesiyle birlikte yaşamak üzere evden gönderilmelerinin nedeni neydi? Henry yirmi yaşına, askerlik vakti gelene kadar orada kalmıştı. Susan da daha sonra Londra'daki baskıcı bir yere, kızların oda hizmetçisi olmak üzere eğitildikleri, on dokuzuncu yüzyılda kurulmuş olan bir kuruma gönderilmişti. Orada Susan boğazındaki bir apse nedeniyle hastalanmış ve sonunda eve getirilmişti.

Susan ile Henry neden annelerinin yanında büyümemişlerdi? Roland bu soruları düşüncesinde bile sormuyordu. Bunlar, aile ilişkilerinin üzerini örten bulutu oluşturan parçalardandı. Bu bulut hayatın kanıksanmış bir unsuruydu. Çocukluğunun yarısı demek olan Libya'dayken, hiçbir zaman ablasına ve abisine mektup yazmaya teşvik edilmemişti. Onlar da kendisine yazmamışlardı. Susan'ın, küçük bir orkestrada çalan Keith'le –başlı başına müphem bir kavram olan– evliliğinde sorunlar olduğu kulağına gelmişti. Bir süre

kalmak üzere uçakla Trablus'a gelecekti. Susan'ı karşılamak için Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait İdris Hava Üssü'ne gitmelerinden önceki gün Rosalind Roland'ı kenara çekip sert sert konuştu. Sanki Roland bir kabahat işlemiş gibi her şeyi ikişer kere söyledi. Kendisiyle ablasının babalarının farklı olduğunu hiç kimseye, *asla* söylemeyecekti. Birisi soracak olursa, Susan'ın babasının kendi babası olduğunu söyleyecekti. Anlaşıldı mı? Roland başını evet anlamında salladı ama hiçbir şey anlamamıştı. Bu ciddi aile konusu o tanıdık buluta dahildi. Bu konudan söz etmemek uygundu ve mantıklıydı.

En başta, Roland'la annesi Yüzbaşı'ya katılmak üzere Trablus'a ilk kez geldiklerinde, üçüncü katta yer alan, minik bir balkonu olan, iki yatak odalı bir dairede kalmışlardı. Kralın sarayı yakınlardaydı. Sıcak hava, Trablus'un merkezindeki yabancı kültür ve her gün kumsala gidiş geliş heyecan vericiydi. Ama ailede bir sorun vardı ve kısa zaman sonra yedi yaşındaki Roland'da da bir sorun çıktı. Çığlıkların eşlik ettiği kâbuslar, uykuda gezer halde yatak odasının penceresinden kendini aşağı atma girişimleri. Bazen, akşamları, annesiyle babası onu evde yalnız bırakırdı. Bacaklarını yukarı çekip bir koltukta oturur, dehşet içinde her sesi dinleyerek onların dönüşünü beklerdi.

Sonra kendini yakındaki bir başka dairede buldu. Öğleden sonralarını cana yakın –kısmen İtalyan– bir hanım ve en iyi arkadaşı haline gelen kendi yaşındaki kızı June'la geçirmeye başladı. June'un annesi terapistti ve pratik bir çözüm öneren herhalde o olmuştu. Baines ailesi Trablus'un batı sınırlarındaki bir çiftlikte yer alan tek katlı, beyaz bir villaya taşındı. Burada yerfıstığı, nar, zeytin ve asma yetişiyordu. Roland yatak odasının penceresinden atlasa altmış yetmiş santimetreden fazla bir mesafe düşmüş olmazdı. Roland'a armağan edilen köpek yavrusu Jumbo da herhalde terapistin fikriydi. June ve annesi İtalya'ya döndüler ve Roland bir süre perişan oldu. Çiftlik onu canlandırdı. Bir buçuk kilometre ileride, zeytin ağaçları bitip de çöl çalılıklarının başladığı yerde Yüzbaşı'nın çalıştığı Gurji askeri kampı bulunuyordu. Roland bazen oraya, kenarlarında kaktüsten yüksek çitler uzanan dar bir kumlu yolu izleyerek bir okul arkadaşının evine tek başına, yayan giderdi.

Aile bulutunun bir başka yanında annesinin hüznü vardı. Roland bunu kabullenmişti. Rosalind'in kontrol altında tuttuğu sesinde, sinirliliğinde, bir iş yaparken bir hayale ya da anıya dalarak

durup başka tarafa bakmasının altında bu hüzün yatardı. Durup dururken sinirlenip Roland'a patlamasında da bu vardı. Her zaman güzel sözlerle gönlünü alırdı. Annesinin mahzunluğu onları birbirlerine daha sıkı bağlardı. Her üç dört ayda bir, Yüzbaşı Baines kendi birliğiyle birkaç haftalığına çöldeki tatbikatlarda yer alırdı. Plan, Rusların desteklediği Mısırlıların doğudan Libya'ya saldıracağı gün için hazırlıklı olmayı amaçlıyordu. Yüzbaşı'nın çalıştığı atölyenin temin ettiği Centurion tanklarının, savunma hareketlerini talim etmesi gerekiyordu. Bu savaş kokan hazırlıklar hakkında biraz bilgisi olan Roland gece annesinin yatağına girerdi; yalnızca teselli bulmak için değil, sırf orada bulunarak teselli de vermek için. Annesine ihtiyaç duyduğu kadar, ona karşı korumacıydı da.

Ama Roland'ın babasına da ihtiyacı vardı. Yüzbaşı Baines'in ihtiyatlılığı ve askeri düzen anlayışı ileri yaşında onu hareketsiz kılan bir takıntı haline gelecekti. Kırklı yaşlarında ise macera seven bir insandı. Gezici Arap müzisyenler evlerine kadar geldiğinde onlarla birlikte kuma çıkar ve *zukra*larını –zurnalarını– alır, grupla beraber çalardı. Ordudaki meslektaşları olsa, bir Arap'ın ağzını sürdüğü yere ağızlarını sürmezlerdi. Dokuz yaşındaki oğluyla yalnız başına çıktığı araba gezileri ona erkek erdemlerini ve becerilerini aşılama programının parçasıydı belki de. Arabayla bir birliğin talim alanına giderlerdi, orada Roland ipe tırmanıp ağ boyunca ellerini birbiri ardına atarak ipte sallanmayı öğrendi. On Birinci Kilometre atış sahasında babasının yanına uzanıp kum yığınının üstündeki uzak bir hedefe doğru bir .303'ün gezinden arpacığa baktı ve gez, göz, arpacık demeyi öğrendi. Roland tetiği çekti ve omzundaki geri tepmeyi Yüzbaşı karşıladı. Ses, tehlike ve ölümcüllük heyecan vericiydi. Yüzbaşı, Roland'ın bir çavuşla birlikte gidip yüksek kum tepelerinden oluşan tatbikat alanında tank sürmesini ayarladı. Oğluna Mors alfabesini öğretti ve eve iki takım anahtarla yüz metrelik bir tel getirdi. Geniş bir alanda paten kayabilsin diye onu arabayla Aziziye'deki resmigeçit alanına götürdü. Yüzbaşı Baines'in yüzmeye karşı da erkekçe bir bakış açısı vardı. Oğluna dalmayı, suyun altında yarım dakika nefesini tutmayı ve kulaç atarak yüzmeyi öğretti; yerinde bir ad verilmiş olan köpekleme kızlar içindi. Kumsalda "rekor" adını verdikleri bir oyun icat ettiler, birlikte. Yüzbaşı göğsüne kadar suyun içinde duruyor ve ağır ağır sayıyor, bu sırada Roland babasının briyantinden kayganlaşmış omuzlarına hiç desteksiz

çıkıyordu. Oyunların sonu gelmeden hemen önce, Londra uçağına binmelerine az kalmışken rekor otuz ikiydi.

Roland, bir akrep bulmak isterdim diye bir söz edince Yüzbaşı'yla oğlu Trablus'un batısındaki çalılık çöle daldılar. Böyle yolculuklarda babası "Sekizde üç?" diye bağırır, Roland da "Binde üç yüz yetmiş beş!" diye seslenirdi. Ya da Yüzbaşı "Yirmi mil?" derdi ve Roland zihninden hesap yapar –beşe böl, sekizle çarp– ve sonucu kilometre olarak söylerdi. Babası mutlaka geleceğini düşündüğü türden sorularla onu on bir yaş üstü sınavına hazırlıyordu. Bu soruların hiçbiri sınavda gelmedi.

"Batı Almanya'nın başkenti?"

"Bonn."

"Başbakanın adı?"

"Mr. Macmillan!"

Arabayı Tunus'a doğru giden bomboş yolun kenarına çektiler. On dakika boyunca, çalılık ve kaktüslü, muazzam büyüklükteki taşlık çölün içlerine yürüdüler. Babasının ters çevirdiği ilk taşın altında kocaman, sarı bir akrebin olmasına Roland şaşırmadı. Akrebin kuyruğu ve iğnesi yukarı kalkmıştı. Onları bekliyordu. Yüzbaşı akrebi başparmağıyla, pervasızca alıp bir kavanoza koydu. Bir hafta boyunca Roland onu geyikböcekleriyle besledi ama akrep büzüldü. Rosalind evde akrep olunca uyuyamadığını söyledi. Robert onu atölyesine götürdü ve sıkı sıkıya kapanmış bir kavanozun içinde, formaldehit içinde yüzer vaziyette geri getirdi. Roland yıllarca, akrebin ruhunun intikam peşinde kendisine doğru ilerlediğini hayal etti. Akrebin planı, geceleyin Roland dişlerini fırçalarken çıplak ayaklarından sokmaktı. Yalnızca özel olarak aşağı bakıp "Affedersin" diye fısıldadığı takdirde akrebi uzak tutabilirdi.

Onu şekillendiren büyük macerası daha önce, sekiz yaşındayken başına gelmişti. Maceranın merkezinde, uzak bir kahramanlık figürü olarak babası vardı. Her nasılsa Rosalind ortada yoktu. Dünya olaylarındaki uzak gelişmeler Roland'ın küçük dünyasının sınırları içine ilk kez giriyordu. Bu olayları kavrayışı çok sınırlıydı. Bir sonra gideceği okulda, Yunan tanrıları arasındaki tartışmaların aşağıdaki âciz insanlar üzerindeki etkilerinin büyük olduğunu öğrenecekti.

En yakındaki düşmanın sömürgeci ve eski sömürgeci Avrupalı güçler olduğu Arap milliyetçiliği Ortadoğu'da yükselen bir siyasal güçtü. Filistinlilerin kendilerine ait saydıkları topraklar

üzerinde kurulmuş olan yeni Yahudi devleti İsrail de kışkırtıcı bir unsurdu. Mısır Devlet Başkanı Nasır İngilizlerin yönetimindeki Süveyş Kanalı'nı Temmuz ayında millileştirince, milliyetçi davanın kahramanı haline geldi. Britanya karşıtı duyguların komşu Libya'da da yükseleceği varsayılmıştı. Britanya ve Fransa, kanalın yönetimini tekrar ele geçirmek için İsrail'le ittifak halinde Mısır'a saldırınca, Trablus'ta Nasır lehine gösteriler oldu. Kalabalıklar, Avrupa ve Amerika'nın çıkarlarını fazla koruyan Kral İdris'e karşı da isyan bayrağı açtı. Londra ve Washington, Britanyalı ve Amerikalı aileleri Libya'dan çıkarıncaya kadar hepsini güvenli yerlere nakletmeye karar verdi.

Roland bütün bunları nasıl bilebilirdi? Tek bildiği, babasının ona söylediğiydi, yani Arapların kızgın olduğu. Niye kızdıklarını sormaya vakit yoktu. Bütün çocuklar ve anneleri, korunma amacıyla derhal en yakın ordu kampına nakledilmeliydi. Süveyş krizi patladığında, Rosalind tesadüfen, Susan'ı ziyaret için İngiltere'de bulunuyordu. "Memlekette" sorun vardı ama Roland'ın ne olduğundan hiç haberi yoktu. Kendisi okuldayken onun için bir çanta dolusu kıyafet hazırlamak üzere beyaz villaya kimin geldiğini de bilmiyordu. Bu kişi tahliye işleminin başında olan ve meşgul bulunan Yüzbaşı değildi tabii ki.

Onu Aziziye garnizonundaki ilkokuldan getiren otobüs o gün nar bahçesinin içinden villaya giden patikanın başında durmadı. Bir buçuk kilometre daha yol alıp Gurji'ye kadar gitti. Nizamiyede kum torbalarından yapılma makineli tüfek yuvaları vardı ve hafif tanklar yol kenarına park etmişti. Otobüsleri nizamiyeden geçip kampa girerken silahlı birlikler el sallayıp tezahürat yaptı.

Büyük, yirmi kişilik çadırlar birbirinin aynısıydı ama subay çocuklarının diğer rütbelerdekilerin çocuklarından ayrı yerlerde barındırılacakları bilinen bir şeydi. Asker eşleri hemen oluşturulan mutfağı, yemekhaneyi ve çamaşırhaneyi yönetmek için bir araya geldiler. Bir sonraki hafta boyunca dişe dokunur bir şey olmadı. Tepeden tırnağa silahlı, öfkeli Araplar, Britanyalı anneleri ve çocuklarını katletmek için üsse saldırmadılar. Kamp küçüktü, kimsenin çıkmasına izin verilmiyordu ve Roland hayatında hiç bu kadar mutlu olmamıştı. İki arkadaşıyla beraber kampta istedikleri yere girip çıkıyorlardı. Giderek, kızgın, ince kumda motor yağının kokusunu iyice tanıdılar. Araç atölyelerini keşfettiler, tank ku-

mandanlarıyla konuştular, profesyonel boyutlardaki çimsiz sahada futbol oynadılar. Makineli tüfek personelinin yanına çıkmak için yüksek iskelelere tırmandılar. Ya disiplin gevşiyordu ya da bir saldırı beklentisi kalmamıştı. Hepsi genç olan nöbetçi subaylar ve askerler onlara sıcak davrandı. Bir teğmen Roland'ı 500 cc'lik motosikletiyle üs çevresinde gezmeye çıkardı. Bazen de Roland, yalnız olmaktan memnun, kendi başına dolaşıyordu. Yemeklerin hazırlanmasına nezaret eden, on sekiz çocuğu kocaman bir teneke küvet içinde birbiri ardına yıkayan ve uyku saatine uyulup uyulmadığını denetleyen anneler neşeli ve becerikliydiler. Roland annesi uzakta olduğu için fazladan ilgi görüyordu. Ama anaç ilgi tam da istemediği şeydi.

Şikâyetler ve ihtiyaçlar Yüzbaşı Baines ve adamlarına yönlendiriliyordu. Yüzbaşı bazen, hizmet tabancası belindeki kemere takılı, bir sorunu çözmek için aile çadırlarının arasına iniyordu. Oğluyla konuşacak vakti olmuyordu. Ama bu sorun değildi. Roland o günlerde coşkusunun sebebini anlayamayacak kadar küçüktü. Günlük tekdüze hayatın kesintiye uğraması, tehlikenin verdiği heyecanla abartılı bir güvenlik duygusunun iç içe geçmiş olması, kafadarlarıyla denetlenmeden saatlerce oyun oynaması ve bunun yanında bir dizi şeyin yokluğu: Aziziye'deki karatahtaya gözlerini kısarak bakmaktan, annesinin kaygılı ilgisi ve hüznünden, babasının demir otoritesinden kurtulmuş olması. Yüzbaşı artık sabahları okuldan önce Roland'ın saçlarını sert hareketlerle briyantinleyip tarağının ucuyla keskin bir şekilde ayırmıyordu; annesi artık ayakkabılarındaki aşınmaları dert etmiyordu. Her şeyden öte, üstünde yerçekimi kadar kapsayıcı ve gizemli bir etkisi olan, dile getirilmeyen aile sorunlarından kurtulmuştu.

Aileler kamptan gece geç saatte ayrıldılar ve zırhlı personel taşıyıcılarının da dahil olduğu ağır askeri araçların eşliğinde Kraliyet Hava Kuvvetleri İdris Havaalanı'na doğru hareket ettiler. Roland babasını her zamanki gibi silahlı, birliklere emir veren, anneleri ve çocukları Londra'ya doğru hareket edecek çift pervaneli uçağın merdivenlerine güvenle yönlendiren bir yönetici konumunda gördüğü için gururluydu. Ama veda etmeye fırsat olmadı.

Gerçeküstü özgürlük tadı veren bu dönem sekiz gün sürdü. Bu macera onu yatılı okulda ayakta tuttu, yirmili yaşlarındaki sabırsızlığını ve bir odaktan yoksun isteklerini şekillendirdi ve düzenli bir işe karşı direncini güçlendirdi. Bir engel haline geldi:

Başka yerlerde daha büyük özgürlük; ulaşılmasına ramak kalmış, geri alamayacağı taahhütlerde bulunursa elde edemeyeceği özgür bir varoluş bulunduğuna dair bir fikir, o anda ne yapıyor olursa olsun onu izliyordu. Bu şekilde birçok fırsat kaçırdı ve uzun süren can sıkıntısı dönemlerine maruz kaldı. Varoluşun bir perde gibi ortadan açılmasını ve aradan bir elin çıkarak onu yeniden kazanılmış bir cennete çekmesini bekliyordu. Amacı, dostluktan ve topluluktan aldığı zevk, beklenmeyenin verdiği heyecan işte burada düğümlenecek ve bir sonuca varacaktı. Daha sonraki hayatında bu beklentiler giderek zayıflayıp kayboluncaya kadar onları anlayamadığı ve tanımlayamadığı için, onların çekiciliğine kapılmaya hep açıktı. Gerçek dünyada neyi beklediğini bilmiyordu. Gerçeküstü boyutlarda beklediği, 1956 sonbaharında Gurji Kampı'ndaki Kraliyet Elektrik ve Makine Mühendisliği Komutanlığı 10. Zırhlı Atölyeleri'nin sınırları içinde geçirdiği sekiz günü tekrar yaşamaktı.

İngiltere'ye döndüklerinde Rosalind ile Roland altı ay boyunca Rosalind'in köyü Ash'te bir müteahhidin evinde pansiyoner olarak kaldılar. Roland 1920'li yıllarda annesinin, daha sonraları da Henry ve Susan'ın devam ettiği ilkokula gitti. Bir sonraki yılın Paskalya Bayramı'ndan önce Rosalind ile Roland tekrar Libya'ya, sahile yakın bir yerde yeni yapılmış bir villa sitesine geri döndüler. Ayrılık belki de Roland'ın annesine ve babasına iyi gelmişti, zira hayat daha kolaylaşmıştı, annesi daha az gergindi ve Yüzbaşı oğluyla giriştiği maceralardan hoşlanmaya başlamıştı.

1959'un Temmuz ayında bir okul seçildi ve okul ziyareti Eylül'e, okullar açılmadan birkaç gün öncesine ayarlandı. Roland okulda piyano dersi alacağını öğrendi. Yüzbaşı'nın kendisi de zeki ve çapkın bir edayla ağız mızıkası çalıyordu. Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma şarkılara düşkündü. "It's a Long Way to Tipperary", "Take Me Back to Dear Old Blighty", "Pack up Your Troubles in Your Old Kit Bag". Bazı İskoç şarkıları da vardı, yaşlı Harry Lauder'ın şarkılarını güzel söylüyordu. "A Wee Deoch an' Doris", "Stop Your Tickling, Jock!" ve "I Belong to Glasgow". Askerlik arkadaşlarıyla bira içmek, onlara mızıka çalıp şarkı söylemek ve onların da katılmasına çalışmak hayattaki en büyük zevkiydi. En büyük pişmanlığı ise piyano çalmayı öğrenmemiş, bu fırsatı hiç bulamamış olmasıydı. Onun kaçırdığı fırsatı Roland yakalamalıydı. Çoğu zaman oğluna,

piyano çalmayı bilen adam herkes tarafından sevilir, derdi. Sevilen eski parçalardan birine başlar başlamaz herkes piyanonun etrafında toplanır, şarkıya katılırdı.

Yatılı okul yöneticisiyle görüşülüp piyano dersleri ayarlandı ve yönetici hoş bir mektupla cevap verip her şeyin tamam olduğunu, kısa bir süre önce Kraliyet Müzik Akademisi'nden mezun olan Miss Cornell'in Roland'a özel piyano dersleri vereceğini söyledi. Okul müziği ciddiye alıyordu ve yönetici, Roland'ın bir sonraki dönemin operası olan *Sihirli Flüt*'te rol alacağını umuyordu.

Aile İngiltere'ye gitmek üzere Libya'dan ayrılmadan birkaç hafta önce Yüzbaşı bir başka cüretkâr girişimde bulundu. Üç tonluk bir askeri kamyonla eve kocaman ahşap askeri kargo sandıkları getirdi. Bir onbaşıyla bir er onları evin arkasındaki küçük bahçeye taşıdılar. Roland'a bir "üs" yapmak için baba oğul bahçede sandıkları çiviyle birbirine çaktılar. Roland ahşap sandık labirentinin içinde dolanıp evde kullanılan bazı malzemelerle –Worcester sosu, toz çamaşır deterjanı, tuz, sirke– gülhatmi, sardunya ve hurma ağacı yapraklarını rastgele karıştırarak kimya deneyleri yaptı. Umduğu patlama asla gerçekleşmedi.

İşte burası. Herkes kendi tarzında anlıyordu ama anlıyordu. Kriket sahasının karşı kıyısındaki, Palladio üslubundaki yapı, aile üçgeninin bitiş noktasıydı. Ailenin günlük ritmi, gizli duygu ve çatışma cereyanları daha da yoğunlaşmıştı çünkü bunlar unutulmuş savaş ganimetlerinden biri olan uzaktaki bir ileri karakolda sahnelenmişti. Bitişlerle ilgili hiçbirinin söyleyecek bir sözü yoktu, bu yüzden sessizce yürüdüler. Sonunda Roland annesinin elini bıraktı. Babası işaret etti, diğerleri de itaat edip baktılar. Çimenlerin üstünde, bir traktör ve römorku ragbi kaleleri getiriyordu. Dört adam bir H şeklini iplerle yerine oturtuyordu. Adamlar daha önce ağaçların arkasında kaldıkları için görünmemişlerdi. Kriket sahasında hiç kale kazığı yoktu ve sayı tahtası boştu. Yaz sonu. Araba yolu şimdi onları ahırların ve su kulesinin önündeki uzun bir dönemeçten geçiriyordu. Ana binanın arkasında, koruluğa doğru bir eğimle inen, eğreltiotlarından bir geçit görür gibi oldular. Ardında nehir sularının çekildiği kıyı, sonra da yine uzak bir dönemece doğru, yayvan ve düz bir yol gibi onlardan uzaklaşarak uzanan geniş, mavi nehir. Harwich'e doğru gidiyor, dedi Yüzbaşı.

Roland şu sözü kendisinin mi bulduğunu, yoksa bir zamanlar başkasından mı duyduğunu bilmiyordu: Hiçbir şey hayalindeki gibi çıkmaz. Bu sözün şaşırtıcı şekilde doğru olduğunu bütünüyle kavradı. Boyutlar, alan, ihtişam ve yeşillik – Giorgimpopoli'deki evlerinden, Aziziye garnizonundaki sınıfta bulanık karatahtanın önündeki sırasından veya Piccolo Capri'nin denizi ve başıboş sıcağından bakınca ileride onu nelerin beklediğini nasıl bilebilirdi? Şu anda kaygılanamayacak kadar huşu içindeydi. Annesiyle babasının arasında, düşsel bir manzaranın içinde yürürmüşçesine, muhteşem binaya doğru yürüdü. Bir yan kapıdan içeri girdiler. Binanın içi serin, neredeyse soğuktu. Giriş holüne gelmeden önceki dar bir alanda telefon kabini ve yangın tüpü vardı. Merdivenler dik ve gösterişsizdi. Bu ayrıntılar insana güven veriyordu. Derken yankı yapan yüksek bir tavanı ve hepsi kapalı duran, cilalı, koyu renk üç kapısı olan daha geniş bir kabul salonuna geldiler. Ailece, orta yerde ne yapacaklarını bilemeden durdular. Yüzbaşı Baines direktiflerin yazılı olduğu mektuba tekrar uzanırken aniden okul sekreterini karşılarında buldular. Tanışma faslından sonra –sekreterin adı Mrs. Manning'di– okul turu başladı. Mrs. Manning Roland'a neşeyle bazı sorular sordu, o da kibarca cevap verdi ve Mrs. Manning bu yıl sınıfındaki yaşı en küçük öğrencinin Roland olduğunu bildirdi. Bundan sonra Roland konuşulanları pek dinlemedi, zaten sekreter de onunla konuşmadı – çok şükür. Okul sekreteri sözlerini Yüzbaşı'ya hitaben söylüyordu. Soruları Yüzbaşı sorarken, sanki her ikisi de öğrenci adayıymışlar gibi, Roland ve annesi arkada yürüyordu. Ama birbirlerine bakmadan. Rehberlerinden Roland'ın kulağına çalınan, kadının "oğlanlar"dan söz edişi oldu. Öğle yemeğinden sonra, eğer ragbi oynanmayacaksa oğlanlar işçi tulumlarını giyiyorlardı. Bu kulağa pek hoş gelmiyordu. Kadın birkaç kere üst üste, oğlanlar yokken okulun ne kadar tuhaf ya da düzenli ya da huzurlu göründüğünü söyledi. Ama aslında gerçekten de özlüyordu onları. Roland'ın eski kaygısı geri döndü. Oğlanlar onun bilmediği şeyleri biliyor, birbirlerini tanıyorlardı, daha büyük, daha güçlü olacaklardı. Ondan hoşlanmayacaklardı.

Bir yan kapıdan dışarı çıktılar ve bir maymun çıkmazı ağacının altından geçtiler. Mrs. Manning yanında ceylana benzer bir hayvan olan avcı Diana'nın bir heykelini gösterdi. Roland heykelin yanına gitmek isterdi ama gitmediler. Bazı basamakları tırmandılar ve Mrs.

Manning'in uzun açıklamalarına göre üzerine dökme demirden arma yapılmış olan bahçe kapısına baktılar. Roland muazzam nehre bakıp düşüncelere daldı. Şu anda evde olsalardı kumsala gitmek için hazırlanıyor olurlardı. Sıcakta özel bir koku yayan lastik paletler ve deniz gözlüğü, mayolar ve havlular. Paletlerle gözlüğün içinde bir gün önceden kalma kumlar olurdu. Arkadaşları bekliyor olurdu. Geceleyin annesi yanmış, soyulan omuzlarına ve burnuna kalamin losyonu sürerdi.

Şimdi alçak, modern bir binaya yaklaşıyorlardı. Binanın içine girip üst kattaki yatakhaneleri incelediler. Oğlanlarla ilgili şimdiye kadarki en kuvvetli delil buradaydı. Sıra sıra madeni ranzalar, gri battaniyeler, böcek ilacı kokusu, Mrs. Manning'in şifonyer dediği, üstünde çizik ve darbe izi olan dolaplar, tuvaletlerde küçük aynaların altına yerleştirilmiş basık lavabolar. Pek de Versailles Sarayı'na benzemiyordu.

Daha sonra, müdür odasında bir dilim kekle çay. Roland'ın piyano derslerinin ücreti peşin ödendi. Yüzbaşı bazı kâğıtlar imzaladı ve sonra da vedalar, araba yolundan aşağı yürüyüş, muazzam ağacın altında kısa bir süre Ipswich'in merkezine giden otobüsü bekleyiş ve meşe lambrili duvarların içerideki havanın çoğunu emdiği, okul forması satan boğucu dükkân. Listedekilerin hepsini tamamlamak uzun vakit aldı. Yüzbaşı Baines bir pub'a gitti. Roland kollarında deri yamalar olan ve kol uçlarına deri biye geçmiş, kısa tüylü Harris tüvidinden bir ceket giydi. İlk ceketi. İkincisi lacivert bir spor ceketti. İşçi tulumu karton bir kutunun içinde satılıyordu. Tezgâhtar, prova etmek gerekmez, dedi. Roland'ın beğendiği tek şey, yılana benzer bir çengelle kapanan, mavili sarılı lastikli bir kemerdi. Etrafı kendisi için satın alınmış şeylerle kuşatılmış vaziyette, Londra'ya giden Ipswich treniyle ablasının Richmond'daki evine dönerlerken, annesi ve babası ona farklı şekillerde, okulu ya da okulun şu ya da bu özelliğini beğenip beğenmediğini sordular. Berners'ı ne beğenmiş ne de beğenmemişti. Öylece, ezici bir şekilde oradaydı işte ve zaten geleceği haline gelmişti bile. Beğendiğini söyledi ve annesiyle babasının yüzündeki rahatlama onu mutlu etti.

On birinci yaş gününden beş gün sonra annesiyle babası onu Waterloo İstasyonu'nun yakınında, otobüslerin beklemekte olduğu bir sokağa götürdü. Otobüsün biri yeni oğlanlar için ayrılmıştı. Tuhaf, sallapati bir veda oldu. Babası sırtına vurdu, annesiyse önce

sarılıp sarılmama konusunda kararsız kaldı, sonra da kendini dizginleyerek sarıldığında Roland diğer oğlanlar ne der düşüncesiyle buna beceriksizce karşılık verdi. Birkaç dakika sonra birçok gözü yaşlı ve gürültülü sarılmaya tanık oldu ama artık çok geçti, geri dönmek olmazdı. Otobüse bindikten sonra, annesiyle babasının kaldırımda bekleyip gülümsediği, hafifçe el sallar gibi yaptıkları ve pencerenin arkasından yukarı doğru işitemediği destek sözleri ettikleri ve yanında onunla konuşmaya çalışan bir çocuğun oturduğu zor bir on beş dakika geçti. En sonunda otobüs hareket etmeye başladığında annesiyle babası yürüyüp gitti. Babası kolunu annesinin sarsılan omuzlarına dolamıştı.

Yanında oturan çocuk elini uzatıp "Benim adım Keith Pittel, büyüyünce kozmetik diş hekimi olacağım" dedi.

Roland'ın daha önce birçok yetişkinin, çoğunlukla da babasının subay arkadaşlarının elini kibarca sıkmışlığı vardı ama bu töreni kendi yaşında biriyle yerine getirmemişti hiç. Keith'in elini sıktı ve "Roland Baines" dedi.

Bu cana yakın oğlanın hiç de kendisinden büyük olmadığını zaten fark etmişti.

İlk elde, yaşadığı şok anne babasından üç bin kilometre uzağa gitmesinden kaynaklanmıyordu. İlk anda gelen saldırı zamanın doğasına yapılmış bir saldırıydı. Bu zaten olacaktı; yetişkinlerin zamanına ve yükümlülüklerine geçiş yapılmalıydı. Daha önceleri, gözle pek görülmeyen sisli olaylar içinde yetişmişti, hangi sırayla olduklarına dikkat etmemiş, saatler, günler ve haftaların akışına kapılmış, en kötü ihtimalle onlarla birlikte düşe kalka ilerlemişti. Tek hakiki zaman işaretleri doğum günleri ve Noellerdi. Zaman alıp kabul ettiğin bir şeydi. Evde zamanın akışını annesiyle babası denetliyordu, okulda ise her şey bir sınıf içinde olup bitiyordu ve her gün tekrarlanan olaylarda arada sırada gerçekleşen kaymaları yönlendirenler de ona refakat eden, hatta elini bile tutan öğretmenlerdi.

Burada geçiş acımasızdı. Yeni gelen küçük oğlanların saatli yaşamayı çarçabuk öğrenmeleri, onun kölesi olmaları, onun taleplerini tahmin etmeleri ve başaramayınca cezasını çekmeleri gerekiyordu: Sinirli bir öğretmenden azar ya da derslerden men veya son çare olarak "Terlik geliyor" tehdidi. Ne zaman kalkılıp yatak düzeltilecek, ne zaman kahvaltıda, sonra sabah içtimasında, sonra da bi-

rinci derste hazır bulunulacak; beş ders sonrasında ne gerekecekse hazırlayıp toparlamak; ders programına ya da adının geçebileceği listelerin olduğu bazı duyuru tahtalarına nasıl bakılacak; her kırk beş dakikada bir, bir derslikten diğerine tam zamanında gitmek ve beşinci dersten hemen sonraki öğle yemeğine geç kalmamak; spor faaliyetleri hangi günlerde, spor kıyafetleri nereye asılacak, nereden alınacak, sonra da yıkanması için nereye bırakılacak; öğleden sonra spor faaliyetinin olmadığı günlerde sınıfa akşamüstü kaçta gidilecek ve cumartesi günleri kaçta sınıfta olunacak; etüt ne zaman başlıyor ve ezber ve yazma ödevleri ne kadar sürede bitirilmeli; ne zaman duş alınacak, ışıklar sönmeden on beş dakika önce ne zaman yatağa girmiş olunacak; çamaşırın yıkandığı günler hangileri ve kirli çamaşırları –belli günlerde çoraplar ve iç çamaşırları, diğer günlerde gömlekler, pantolonlar ve havlular– okul annesine teslim etmek için kaçta sıraya girilecek; yatağındaki çarşaflardan üste serilen ne zaman alta serilip üste yeni çarşaf serilecek; bit ve tırnak kontrolü ya da saç kesimi veya cep harçlığı dağıtımı için ne zaman sıraya girilecek, pastane kaçta açılıyor.

Sahip olduğunuz eşyalar zamanla gaddarca bir ilişki içindeydiler. Parmağınızın ucundan kayıp yok olabiliyorlardı. Günün başlangıcında kaybetme ya da getirmeyi unutma ihtimalinizin yüksek olduğu pek çok şey vardı: Ders programı, bir ders kitabı, dün akşamın ödevi, diğer alıştırma kitapları, çoğaltılıp dağıtılmış soru kâğıtları ve haritalar, mürekkep akıtmayan bir dolmakalem, bir şişe mürekkep, kurşunkalem, cetvel, gönye, pergel, hesap cetveli. Bütün bunları küçük bir çanta içinde muhafaza ediyor olsanız bile, o çantayı da kaybedebilirdiniz ve o zaman başınız daha büyük belaya girerdi. Beden eğitimi dersi başlı başına dehşet verici bir endişe kaynağıydı. Haftada iki kere beden eğitimi torbanızı sınıftan sınıfa taşımak zorundaydınız. Galli bir adam olan öğretmen, Mr. Evans, derse geç kalanlara ya da fiziksel açıdan yetersiz olanlara acımasız maddi ve manevi cezalar veren zorbanın tekiydi. İlk haftada ragbi sahasında doğru şekilde bağdaş kuramadığı için Roland'ın kulak memesine başparmağının tırnağını geçirmiş, acı arttıkça Roland çimenlerin üzerinde debelenip doğru pozisyonu almaya çalışmıştı. Libya'da yalnızca Libyalılar yere otururdu çünkü orası taşlı, sert ve sıcak olurdu. Jimnastik salonunda, sportif oyunlar öğretmeninin dersinde ise olası kurbanlar şişman, güçsüz ve

sakar olanlardı. Öğretmenle ilk karşılaşmalarından sonra Roland dikkat çekmedi.

Roland'ın serbestçe her yöne hareket edebildiği, sınırları olmayan bir küre olan zaman, bir gecede, her hafta arkadaşlarıyla birlikte bir dersten diğerine yolculuk yaptığı, tek yönlü dar bir hatta dönüştü, öyle ki, sonunda sorgusuz sualsiz kabul edilen bir gerçeklik haline geldi. Varlıkları Roland'a korku vermiş olan oğlanlar kendisi kadar şaşkın ve cana yakındı. Roland Doğu Londra aksanının sıcaklığını sevdi. Birbirlerine sokulurlardı, bazıları geceleyin ağlardı, bazıları yataklarını ıslatırdı, çoğu da gamsızca neşeliydi. Kimse alay konusu olmadı. Işıklar söndükten sonra hayalet hikâyeleri anlatır veya dünya hakkındaki teorilerinin ayrıntılarını sayıp döker ya da babalarıyla övünürlerdi, Roland bu babaların bir kısmının hiç var olmadığını sonradan öğrenecekti. Roland karanlıkta Süveyş Kanalı krizindeki askeri tahliyeyi anımsatmaya çalışıp başaramayan kendi sesini duydu. Ama kaza hikâyesi büyük başarı kazandı. Havada kesin ölümüne doğru uçan bir adam, gözleri görmeyen ve kanlar içinde bir kadın, sirenler, polis, babasının kanlı eli. Roland bir başka akşam genel istek üzerine hikâyeyi tekrar anlattı. Arkadaşları arasında bir yer edindi; bu unsurun şimdiye kadar hayatında hiç yeri olmamıştı. Farklı bir kişiye, annesiyle babasının belki de tanıyamayacağı bir kişiye dönüşmekte olduğunu düşündü.

Haftada üç gün, öğle yemeğinden sonra, Roland'ın yaş grubundakiler iş tulumlarını giyer –basit bir işlem–, korulukta ve nehrin suyu çekilmiş kıyısında başlarında bir denetleyici olmadan oynamaya gönderilirlerdi. Jennings romanlarında okuduğu ve kurak Libya'da hayalini kurduğu şeylerin çoğu sonunda gerçek olmuştu. Talimatlarını *Boy's Own* dergisinden alıyorlardı sanki. Kamplar yaptılar, ağaçlara tırmandılar, ok ve yaylar yaptılar, tehlikeli ve desteksiz bir tünel kazıp birbirlerine kafa tutarak karın üstü tünelden sürünerek geçtiler. Saat dört olunca tekrar sınıflarındaydılar. Dolmakalem tutan eller belki de nehrin siyah çamuruyla, dizleri de ot lekeleriyle hâlâ lekeliydi. Sonraki iki ders matematik ya da tarihse, doksan dakika uyumadan durmak mücadele isteyen bir işti ama eğer günlerden cumaysa ve son ders İngilizceyse, öğretmen yüksek, genizden gelen sesiyle kovboy hikâyesi "Shane"in bir bölümünü daha okuyarak onları büyülerdi. Hikâye dönemin büyük kısmı boyunca sürdü.

Öğretmenlerin çoğunun sert ve düşmanca bir tavır içinde olmadığını anlaması Roland'ın birkaç haftasını aldı. Yalnızca kara cüppeleri onları böyle gösteriyordu. Çoğunlukla güler yüzlüydüler ve bazıları onun adını bile biliyordu, ama yalnızca soyadını. Birçoğunu savaştaki askeri hizmetleri şekillendirmişti. Savaş on dört yıl –Roland'ın yaşı, artı yaşının neredeyse çeyreği kadar zaman– önce bitmiş olmasına rağmen dünya savaşı hâlâ, tıpkı Libya'daki Georgimpopoli villasında ve çölün kıyısındaki Gurji atölyelerinde olduğu gibi, bir varlık, bir gölge ama aynı zamanda da bir ışık, erdemin ve anlamın kaynağı olmaya devam ediyordu. Tetiğini çekmesine birçok kere izin verilmiş olan Lee Enfield .303, Çöl Fareleri olarak bilinen Yedinci Zırhlı Tümeni'ne aitti ve mutlaka Almanları ve İtalyanları öldürmüştü. Burada, Suffolk kırsalındaki bu binayla arazisine önce Kara Kuvvetleri, sonra da Deniz Kuvvetleri tarafından 1939'da el konmuştu. Onların bıraktığı anıtlar da koruluğun kenarında, nehre kadar inen eğimli arazide bulunan Nissen barakalarıydı. Bu barakalar artık Latince ve matematik dersleri için kullanılıyordu. Korulukta kısa bir mesafe yürüdükten sonra teknelerin nehre taşındıkları ya da tekerlek üzerinde indirildikleri betondan Berners "eğim"ine gelinirdi. Bunun hemen yakınındaysa askeri mühendisler tarafından inşa edilmiş olan ahşap bir iskele vardı. 6 Ağustos 1944'te kırk adet çıkarma gemisi, içinde bin tane askerle Orwell Nehri'nden Normandiya kumsalına ve Avrupa'nın özgürleştirilmesine doğru buradan çıkıp uzun bir yol gitmişti. Savaş, revirin dış duvarındaki tuğla duvarın üstüne şablonla yazılmış, solmayan yazıda yaşıyordu: Dekontaminasyon Merkezi. Savaş, bir zamanlar büyük bir dava için kendileri de emirler almış olan eski askerlerin, disiplini zorla kabul ettirmeye gerek görmeden varsaydıkları birçok derslikte yaşıyordu. İtaat baştan kabul edilen bir şeydi. Herkes rahat olabilirdi.

Roland'ın korkunç sırrı iki hafta içinde ortaya çıktı. Yeni gelen oğlanlar gruplar halinde revire gönderildiler ve külotlarına kadar soyunup isimleriyle çağrılıncaya kadar bekleme odasında sıkış tepiş bekletildiler. Roland korkutucu Hemşire Hammond'ın önüne çıktı. Hemşire Hammond'ın "gırgıra tahammülü olmadığı" söylenirdi. Hemşire Hammond, selamsız sabahsız Roland'a tartıya çıkmasını söyledi. Sonra boyu ölçüldü, eklem yerleri, kemikleri, kulakları, hatta inmemiş testisleri bile bir anormallik var mı diye muayene

edildi. Sonunda Hemşire ona bir göz bandı takıp omuzlarından tutarak döndürdü ve bir çizginin arkasında durup duvardaki bir tahta dolusu giderek küçülen harfe bakmasını istedi. Roland neredeyse çırılçıplak vaziyette, kendini ele vermek üzereydi. Kalbi güm güm atıyordu. Gözlerini kısmak yardımcı olmadı, sağ gözü sol gözünden daha iyi durumda değildi ve yürüttüğü tahminlerin hepsi yanlış çıktı. İkinci sıradan aşağısını okuyamadı. Hemşire Hammond hiç şaşırmadan bir şeyler not etti ve bir sonraki çocuğu çağırdı.

Ipswich gözlükçüsünü ziyaret ettikten on gün sonra sınıftan dışarı çağrılıp sert, kahverengi bir zarfı teslim alması istendi. Ilık bir sonbahar sabahıydı, gökyüzü bulutsuzdu. Yüksek bir meşe ağacının önünde durup, sınıfa dönmeden önce gözlüğü denemek istedi. Önce kimse olmadığından emin olmak için etrafa bakındı. Kılıfı zarftan çıkardı, sıkıca kapalı kapağı zorlayarak açtı ve hiç tanıdık gelmeyen aleti çıkardı. Gözlük ellerinde canlanmış hissine kapıldı, tiksindiriciydi. Gözlüğün saplarını açtı, yüzüne doğru kaldırdı ve yukarı baktı. Bir aydınlanma. Sevinçle bağırdı. Meşenin kocaman cüssesi sanki bir Alice Harikalar Diyarında aynasından çıkmış gibi yerinden fırladı. Ağacı örten binlerce yaprağın her biri pırıl pırıl bir renk ve şekil benzersizliği ve hafif rüzgârda parıltılı bir hareketlilik kazandı, tek tek her yaprak masmavi göğe karşı kırmızı, turuncu, altın rengi, solgun sarı ve yeşile çalan bir rengin incelikli bir çeşitlemesine dönüştü. Etrafındaki onlarca başka ağaç gibi bu ağaç da gökkuşağının bir parçasını kendine ait kılmıştı. Meşe kendi kendisini *tanıyan* karmaşık, dev bir varlıktı. Roland için gösteri yapıyor, gösteriş yapıyor, kendi varlığından mutlu oluyordu.

Alay ve utanç olasılıklarını sınamak için sınıfta gözlüğünü çekinerek taktığında kimse fark etmedi bile. Noel tatilinde, evde, Akdeniz ufku yine keskin hattına büründüğünde, anne babası yalnızca gelişigüzel, tarafsız yorumlar yaptılar. Etrafında onlarca kişinin gözlük taktığını fark etti. İki yıldır boş yere kaygılanmış, her şeyi yanlış görmüştü. Belirginleşen yalnızca maddi dünya değildi. İlk kez kendi görünüşü de gözüne çarptı. Kendisi belirli bir kişiydi; bundan da ötesi, kendine özgü bir kişiydi.

Böyle düşünen yalnız kendisi değildi. Bir ay sonra okula döndüğünde, sınıftan okul sekreterinin ofisine bir mektup bırakmaya gönderildi. Mrs. Manning orada değildi. Yaklaşınca, ters duran açık

bir dosyada kendi adını gördü. Okumak için masanın kenarından dolandı. IQ olarak işaretlenmiş bir kutucukta onun için hiçbir şey ifade etmeyen bir sayı okudu: 137. Bunun altında şöyle yazıyordu: "Roland ilişkilerinde samimi bir çocuktur..." Dışarıdaki koridorda ayak sesleri vardı, masadan hızla uzaklaşıp sınıfına döndü. Samimi? Bunun ne demek olduğunu bildiğini sanıyordu ama insan herhalde *biriyle* samimi olurdu. Öğleden sonra serbest kalınca sözlüğe bakmak üzere kütüphaneye gitti. Sözlüğü açarken midesi bulanıyordu. Kim ya da ne olduğuyla ilgili bir yetişkinin yargısını okumak üzereydi. *Tanışıklık ve ilişki içinde yakın davranmak. Canciğer.* Roland tanıma bakakaldı, kafa karışıklığı doğrulanmıştı. Kiminle canciğer olduğu varsayılıyordu? Unuttuğu biriyle mi, yoksa ileride tanışacağı biriyle mi? Bunu hiç öğrenemedi ama kişiliğinin sırrını barındıran bu sözcüğe karşı özel bir duygu beslemeye devam etti.

Okulun ikinci haftasında, ilk piyano dersi için revirin yakınındaki müzik binasına gitti. Önceki on gün boyunca hayatı yeni olaylardan oluşmuştu. Bu da bu yeniliklerin bir başkasıydı, bu nedenle bekleme odasında ayaklarını sallayarak otururken hiçbir şey hissetmedi. Yeni bir şeydi ama zaten her şey yeniydi. Piyano sesi gelmiyordu. Yalnızca bazı mırıltılar. Egzersiz odasından kendisinden daha büyükçe bir oğlan çıktı, arkasından kapıyı kapadı ve gitti. Sessizlik oldu, sonra da daha uzak bir odadan gam sesleri geldi. Bir yerlerde bir işçi ıslık çalıyordu.

Sonunda kapı açıldı ve bilezikli bir el ile bir kolun bir kısmı onu içeri çağırdı. Küçük oda Miss Cornell'in kokusuyla doluydu. Öğretmen iki kişilik piyano iskemlesinde sırtı piyanoya dönük oturuyordu, bu yüzden Miss Cornell onu tepeden tırnağa incelerken Roland öğretmenin önünde durdu. Öğretmen siyah bir eteklik ve boğazına kadar düğmeli, krem rengi, ipekli bir bluz giymişti. Dudakları sıkı bağlanmış bir fiyonk şeklinde parlak kırmızıya boyanmıştı. Roland öğretmenin sert göründüğünü düşündü ve ilk kaygı belirtilerini hissetti.

"Bana ellerini göster" dedi öğretmen.

Gösterdi, avuçlar aşağı doğru. Öğretmen kendi elini uzatıp Roland'ın eline dokundu ve parmaklarıyla tırnaklarını inceledi. Roland tırnaklarını yaşından beklenmeyecek şekilde kısa ve temiz tutardı. Babasının askeri terbiyesi.

"Ters çevir."

Roland'ın ellerini görünce öğretmen hafifçe geri çekildi. Sonra, konuşmadan önce birkaç saniye Roland'ın gözlerine baktı. Roland da onun gözlerine baktı, cüretkâr olduğundan değil, korktuğu ve gözlerini kaçırmaya cesaret edemediği için.

"İğrenç" dedi öğretmen. "Git yıka. Çabuk ol."

Roland tuvaletin nerede olduğunu bilmiyordu ama ne olduğu belirtilmemiş bir kapıyı itip açtı ve tesadüfen buldu. Çatlamış sabunun kendisi kirli ve ıslaktı. Öğretmen başka oğlanları da buraya yolluyordu. Havlu yoktu, Roland bu yüzden ellerini kısa pantolonunun ön kısmına kuruladı. Akan su Roland'da işeme isteği uyandırmıştı, bu da vakit aldı. Kadının onu izlediğine dair batıl bir hisse kapılarak ellerini tekrar yıkadı ve yine pantolonunun ön kısmına sildi.

Geri döndüğünde öğretmen sordu, "Nerede kaldın?"

Roland cevap vermedi. Öğretmene temiz ellerini gösterdi.

Öğretmen, Roland'ın pantolonunu işaret etti. Tırnakları da dudaklarıyla aynı renge boyanmıştı. "Önünü ıslatmışsın Roland. Sen bebek misin?"

"Hayır efendim."

"O zaman başlayalım. Gel buraya."

Roland piyano iskemlesinde öğretmenin yanına oturdu, öğretmen ona "do"yu gösterdi ve sağ elinin başparmağıyla bu tuşa basmasını istedi. Önündeki sayfada "do"nun nasıl yazıldığını gösterdi. Bu bir çeyrek notaydı. Bu ölçü çizgisinde bunlardan dört tane vardı ve Roland hepsine aynı değeri vererek çalacaktı. Roland hâlâ öğretmenin utanç verici sorusunun ve kendisine ilk adıyla seslenmesinin telaşı içindeydi. Bu adı, annesiyle babasına veda ettiğinden beri hiç duymamıştı. Burada adı Baines'ti. O sabah, katlanmış temiz bir çift çorabı açarken, içinden annesinin o bulsun diye yerleştirdiği ambalajlı bir şeker, sevdiği bir karamela düşmüştü. Şeker şimdi cebindeydi. Bir ev özlemi dalgası her yanını sardı ama notayı dört kez tekrar ederken bunu anında bastırdı. Üçüncü nota diğerlerinden çok daha yüksek ses çıkardı, dördüncüsü ise zar zor duyuldu.

"Bir daha çal."

Kendine hâkim olmanın püf noktası, anne babasının, özellikle de annesinin ona göstermiş olduğu herhangi bir şefkatli davranışı düşünmekten kaçınmaktı. Ama cebindeki karamelayı hissedebiliyordu.

"Galiba bebek olmadığını söylemiştin." Öğretmen piyanonun kapağının üzerinden uzandı, bir kutudan kâğıt mendil aldı ve Roland'ın eline sıkıştırdı. Roland öğretmenin kendisine tekrar Roland diye hitap edeceğinden ya da teselli edici bir söz söyleyeceğinden veya omzuna dokunacağından korktu.

Burnunu temizlemeyi bitirdikten sonra öğretmen mendili elinden aldı ve yanındaki çöp sepetine attı. Bu Roland'ı altüst edebilirdi ama öğretmen ona doğru dönerken, "Anneciğini mi özledin?" dedi.

Kadının alaycılığı Roland için kurtuluş oldu. "Hayır efendim."

"İyi. Hadi devam edelim."

Dersin sonunda, öğretmen ona içinde nota çizgileri olan bir alıştırma kitabı verdi. Ödevi, yarım, çeyrek, sekizlik ve on altılık notaları öğrenmek ve yazmaktı. Bir dahaki haftaya Roland ellerini çırparak notaları gösterecek, öğretmen de ona nasıl çalacağını öğretecekti. Artık Roland dersin başında olduğu gibi öğretmenin önünde ayakta duruyordu. Öğretmen oturduğu, o ise ayakta durduğu halde öğretmen daha uzundu. Miss Cornell bir dizi on altılık nota vuruşunu hafifçe gösterirken parfümü gitgide keskinleşti. Kadın vuruşları bitirdiğinde Roland dersin bittiğini sandı ve gitmek üzere döndü. Ama öğretmen parmağıyla kalması gerektiğini işaret etti.

"Yaklaş."

Roland, öğretmene doğru bir adım attı.

"Şu haline bak. Çorapların bileklerine düşmüş." Öğretmen iskemleden öne doğru eğildi ve Roland'ın çoraplarını çekti. "Git okul annesini gör, şu dizine bir yara bandı yapıştırsın."

"Peki efendim."

"Bir de gömleğin." Roland'ı kendine doğru çekti, yılan kemerini ve kısa pantolonunun ilk düğmesini çözdü, gömleğini önden ve arkadan pantolonunun içine soktu. Kravatını düzeltirken yüzü Roland'ın yüzüne öyle yaklaştı ki Roland yere bakmak zorunda kaldı. Roland, öğretmenin nefesinin de parfüm koktuğunu düşündü. Kadının hareketleri hızlı ve becerikliydi. Bu hareketler onda ev özlemi yaratacak değildi, saçlarını gözlerinin önünden çekmek için yaptığı son hareket bile.

"Hah, şimdi oldu. Şimdi ne diyoruz?"

Roland bir cevap bulmaya çalıştı.

"Teşekkür ederim Miss Cornell diyeceksin."

"Teşekkür ederim Miss Cornell."

İşte böyle başladı: Kabul etmekten başka seçeneğinin bulunmadığı korkuyla ve düşünmesine imkân olmayan bir başka unsurla. İkinci derste Roland öğretmenin yanına temiz –ya da daha temiz– ellerle gitti ama üstü başı eskisi gibi darmadağındı, yine de kendi sınıfındaki diğer çocuklardan daha kötü durumda değildi. Dizi için yara bandı istemeyi unutmuştu. Bu sefer öğretmen onu ders başlamadan önce derleyip topladı. Gömleğini pantolonunun içine sokmak için pantolonunun düğmesini çözerken elinin sırtı kasığına değdi geçti. Ama bu kazara olmuştu. Roland alıştırma kitabındaki ödevi yapmıştı, notaların zaman değerini doğru vuruşlarla gösterdi. İyi hazırlanmıştı, çalışkanlığından ya da öğretmeni memnun etme arzusundan değil, ondan korktuğundan.

Dersten kaytarmaya ya da geç gitmeye veya elleri temiz olsa da yıkamaya gönderildiği zaman öğretmenin dediğini yapmamaya cesareti yoktu. Piyano dersi alan diğer oğlanlara, öğretmenin onlara nasıl davrandığını sormak aklına bile gelmedi. Onun Miss Cornell'i okuldan ve arkadaşlarından bağımsız, özel bir dünyaya aitti. Miss Cornell'in ona karşı davranışı hiç anaç ya da şefkatli değil, daha ziyade mesafeli, bazen de küçümserdi. Roland'a bir daha ilk iki görüşmelerindeki gibi olağandışı bir şekilde dokunmasa da, baştan beri Roland'ın görünüşü üzerinde –özellikle de pantolonunun düğmelerini çözerken– otorite kurarak onun üstünde hem zihnen hem de fiziksel anlamda bütünüyle hak ve kontrol sahibi oldu. Haftalar geçtikçe Miss Cornell onu kendisine bağladı, Roland'ın bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu. Burası bir okuldu, Miss Cornell bir öğretmendi ve Roland kendisine ne söylenirse yapmak zorundaydı. Miss Cornell onu aşağılayabilir ve ağlatabilirdi. Bir alıştırmayı üst üste birkaç defa çalamadığında ve çalamayacağını söylemeyi göze aldığında, öğretmeni ona işe yaramaz bir kız olduğunu söylüyordu. Evinde yeğenine ait fırfırlı pembe bir elbise vardı, bir dahaki derse onu getirecek, Roland'ın giysilerine el koyacak ve onu sınıfta bu elbiseyi giymeye mecbur edecekti.

Roland bütün hafta boyunca pembe elbise korkusuyla yaşadı. Geceleri gözüne uyku girmedi. Kaçmayı düşündü ama o zaman da babasının karşısına çıkması gerekecekti. Gidecek hiçbir yeri yoktu. Ablasına gitmek için trene ve otobüse verecek hiç parası yoktu. Orwell Nehri'ne atlayıp boğulmaya da cesareti yoktu. En sonunda korkulan ders gelip çattığında, pembe elbiseden bir iz ya da bahis

yoktu. Tehdit bir daha tekrarlanmadı. Belki de Miss Cornell'in bir yeğeni yoktu bile.

Sekiz ay geçtiğinde Roland artık basitleştirilmiş şekliyle Prelüd'ü çalabiliyordu. Çimdikten, cetvelden, uyluğundaki elden, ardından da öpücükten sonra derslere okulun müzik dalı yöneticisi Mr. Clare'le bir başka binada başlamıştı. Mr. Clare yumuşak ve işinde usta bir öğretmendi. Okulda *Sihirli Flüt* operasını sahneye koyuyor ve orkestrayı yönetiyordu. Roland dekorların boyanması ve sahne değiştirmelerde yardım etmişti. Miss Cornell'in vaat ettiği kart vaktinde gelmedi ve öğretmenin evini nasıl bulacağına dair verdiği açık seçik talimatı unutmamış olmasına rağmen Roland kendine, yarım günlük tatilde öğle yemeği için onun evine bisikletle gitmemesinin sebebinin bu olduğunu söyledi. Onu geride bırakmış olmaktan dolayı hâlâ bir rahatlama hissediyordu. İki gün sonra Miss Cornell'in tek sözcükten oluşan –"Unutma"– kartı gelince kadını yok sayabileceğini düşündü.

Yanılmıştı. Miriam Cornell tahrik edici hayallerde gitgide daha fazla boy göstermeye başladı. Bunlar capcanlı ve başka her şeyi silip götüren hayallerdi ama bir sonuca ulaşamıyor, onu rahatlatamıyordu. Soprano sese ve bir çocuğun yumuşak bakışlarına sahip genç, düzgün bedeni henüz hazır değildi. Başlangıçta öğretmen yan karakterlerden biriydi; diğerleri, annesinin elbise kataloglarındaki fotoğraflardan hatırladığı, cana yakın, çıplaklıkları içinde çok hoş, yirmi yaşına merdiven dayamış genç kızlardı. Ama Roland on üç yaşına geldiğinde Miss Cornell hepsini kapı dışarı etmişti. Roland'ın hayal tiyatrosunda Miss Cornell, Roland'ın ilk orgazmına nezaret etmek üzere kayıtsız bakışlarıyla tek başına duruyordu. Saat gecenin üçüydü. Roland yatağından kalktı ve yatakhaneden geçerek Miss Cornell'in avcunda nelere yol açtığını incelemek üzere tuvalete gitti.

Roland onu kendisinin seçtiğini düşünüyordu ama kısa süre içinde onsuz kurtuluşun imkânsız olduğu gün gibi ortaya çıktı. Miss Cornell onu seçmişti. Sözsüz oyunlarda, egzersiz odasında Roland'ı kendine çekiyordu. Çoğu zaman, uvertür olarak, öpüşme tekrar tekrar hayal ediliyordu, giderek daha derin, daha aç. Miss Cornell Roland'ın pantolonunun düğmelerini ta aşağı kadar açıyordu. Sonra başka bir yerde ortaya çıkıyorlardı, her ikisi de çıplak. Roland'a ne yapılacağını gösteriyordu. Roland'ın başka hiçbir şansı yoktu. Başka bir şansı olsun istemiyordu. Miss Cornell soğukkanlı

ve kararlıydı, hatta küçümserdi. Sonra tam zamanında, Roland'a şefkat, hatta hayranlık ifade eden bir bakış fırlatıyordu.

Roland'ın yalnız ruhunu değil biyolojisini de oluşturan ince dokunun içine sızmıştı. Onsuz orgazm yoktu. Roland'ın onsuz yaşamasına imkân olmayan hayaletti o.

Bir gün İngilizce öğretmeni Mr. Clayton derse geldi ve onlara "Sizinle mastürbasyon hakkında konuşacağım" dedi.

Çocuklar utanç içinde donup kaldılar. Bir öğretmenin bu sözcüğü kullanması ıstırap vericiydi.

"Size sadece iki kelime söyleyeceğim." Mr. Clayton etkisi kuvvetli olsun diye biraz durdu. "Keyfini çıkarın."

Roland da keyfini çıkardı. Uzun, sıkıcı bir pazar günü Miriam Cornell'in hayaletini altı saatte altı kere çağırarak ondan kurtulmayı düşündü. Sapına kadar zevk düşkünlüğüydü bu, üstelik kadının geri geleceğini biliyordu. Ondan yarım günlüğüne kurtuldu, sonra yine ihtiyaç duydu. Artık Miss Cornell'in fantezi ve özlemle ilgili özel bir bölgeye mıhlanmış olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştı ve yuvarlak çitinin arkasındaki ehlileştirilmiş tekboynuz gibi –resim öğretmenleri onlara ünlü duvar örtüsünün resmini göstermişti– orada kalmasını istiyordu. Tekboynuz asla zincirini koparmamalı, kapatıldığı minik alanın dışına çıkmamalıydı. Roland dersler arasında gidip geldikçe bazen onu uzaktan görüyor ve hiç karşılaşmamaya dikkat ediyordu. Yarımada etrafında yaptığı bisiklet gezilerinde onun köyüne gitmemeye özen gösteriyordu. Asla gidip görmeyecekti onu, ciddi bir hastalığa tutulmuş olsa, ölüm döşeğinde olsa ve yalvararak haber yollasa bile. Bu kadın çok tehlikeliydi. Dünyanın sonu bile gelmiş olsa ona gitmeyecekti.

3

Bir kendini kandırma bulutu Avrupa'yı bir uçtan bir uca sarmıştı. Bir Batı Alman televizyon kanalı, kendini, radyoaktif miyasmanın Batı'yı değil, intikam alırcasına yalnızca Sovyet İmparatorluğu'nu kirleteceğine inandırmıştı. Bir Doğu Alman bakanlık sözcüsü halkın enerji santrallerini mahvetme amaçlı bir Amerikan komplosundan söz ediyordu. Fransız hükümeti bulutun güneybatı kenarının Fransız-Alman sınırına denk düştüğüne, bulutun sınırı aşma yetkisinin de olmadığına inanmış görünüyordu. Britanya yetkilileri halkın risk altında olma ihtimalinin bulunmadığını açıklıyor, bir yandan da dört bin çiftliği kapatıp dört buçuk milyon koyunun satışını yasaklıyor ve tonlarca peynire el koyuyor, bir süt denizini atık borularından boşaltıyordu. Hatayı kabul etmekte isteksiz olan Moskova bebeklerin ve çocukların radyasyonlu süt içmesine izin veriyordu. Ama kısa zamanda herkesin kendi çıkarını koruma duygusu galebe çaldı. Çare yoktu. Acil durumla yüzleşilecekti ve bu da gizliden gizliye yapılamıyordu.

Roland da mantıktan uzaklaşma hareketine katıldı. Akşamları, Lawrence uyurken, evi dışarıya karşı mühürlemek için pencereleri naylon tabakalarla kaplayıp bunları seloteyple yapıştırmaya başladı. Ama bulut Londra'yı atlamıştı. Galler'deki otlaklarda, kuzeybatı İngiltere'de ve İskoçya'nın dağlık bölgelerinde Sezyum 137 saptanmıştı ama Roland işine devam etti. Uzun süren bir işti, çünkü pencere pervazlarındaki toz iyice temizlenmeden seloteyp tutmuyordu. Seyyar merdiven kırıldı kırılacak durumdaydı ve kısa geliyordu. Bir pencere pervazını nemli, pis bir bezle silmek için en üst basamakta parmaklarının üstüne kalktığında merdiven tehlikeli bir şekilde sallanıyordu. Bir keresinde, arka üstü düşmekten ancak can havliyle perde rayına tutunarak kurtuldu. Projesinin çılgınca olduğunu biliyordu. Daphne de böyle söylemiş ve onu vazgeçmeye ikna etmeye çalışmıştı. Başka insanlar evlerini korumaya çalışmıyorlardı. Hava sıcaktı, evi havalandırmamak sağlıksız ve gereksiz olacaktı. Radyoaktif toz yoktu. Bu delilikti. Roland bunu

biliyordu. İçinde bulunduğu durum da çılgıncaydı ve istediğini yapabilirdi. Şimdi vazgeçmek baştan beri hatalı olduğunu kabul etmek demek olurdu. Ayrıca, babasından aldığı, düzene duyulan saygı, başladığı işi bitirmek zorunda olduğunda ısrarcıydı. İçinde bulunduğu şu durumda evde dolaşıp yaptıklarını sökmek ve dün döşediği naylonları bugün çöpe atmak moralini bozardı. Son olarak da yetkililerin duyurularına inanmamak insanı güçlendiriyordu. Onlar bulutun kuzeybatıya gittiğini söyledilerse demek ki güneydoğuya çöküyordu. Bu kadar sağlıklı koyunu tecrit ediyorlarsa insan dikkat kesilmeliydi. Yalnız olacaktı ve savaşacaktı. Konserve yiyecek yedi ve kutuların kapaklarındaki tarihlere dikkat etti. Nisan sonundan sonrakileri almak yok. Katı cisimlere doğru ilk hamlelerini yapan Lawrence da ona katıldı. Lawrence'ın sütü Çernobil öncesinde doldurulmuş en iyi kaynak suyundandı. Bunu birlikte atlatacaklardı.

Aklını kaçırmış gibi davranmak pek de iyi bir durum değildi. Dışarıdan bakıldığında oldukça makul bir görünüşü vardı, bebeğe bakıyor, onunla oynuyor, daha fazla şişe suyu getiriyor, günlük işleri büyük bir hızla yapıyor, telefonda arkadaşlarıyla konuşuyordu. Bir başka sefer Daphne'yi aradı –Alissa'nın kayboluşundan sonraki haftalar boyunca ona bel bağlamıştı– ama onun yerine karşısına Peter çıktı. Roland Çernobil felaketinin nükleer silahların sonunun başlangıcı olacağına dair teorisini ayrıntılarıyla anlattı. Farzedelim NATO, Rus tanklarının ilerlemesini durdurmak için Ukrayna'ya bir taktik araç fırlattı – hepimizin neler çekeceğine, Dublin'den Urallar'a, Finlandiya'dan Lombardiya'ya kadar nasıl zehirleneceğimize bir bak. Geri tepme. Nükleer silahlar askeri olarak yararsızdı. Roland sesini yükseltmişti – kendini kaybettiğinin bir başka işareti. O sıralarda ulusal elektrik şebekesinde çalışan ve elektrik dağıtımı hakkında bilgisi olan Peter Mount bir an düşündü ve yararsızlığın hiçbir zaman savaşa engel olmadığını söyledi.

Birkaç yıl önce Peter, Roland'a işyerini, ulusal kontrol merkezini gezdirmişti. Burasının sınır çizgileri bir askeri üssünkine benziyordu, yüksek güvenlikli tel örgüleri, elektronik olarak işleyen çifte bariyerleri ve Roland'ın adını bir listede ararken hiç acele etmeyen ifadesiz iki güvenlik görevlisi vardı. Merkezin kontrol odası Houston kontrol odasının döküntü bir kopyasına benziyordu: Ölçü aletleri ve kadranlarla dolu kontrol panellerinin önünde sessizce

oturan teknisyenler, yüksek bir duvarda geniş bir ekran. Burada yapılması gereken, arzı talebe uydurmaktı.

Gezi sıkıcıydı. Elektrik yönetimi konusuna pek ilgi duymayan Roland dikkat sarf etmek için epey uğraşmıştı. Bir gün bütün bunları bilgisayarların yönetecek olması ihtimali konusunda Peter gibi heyecan duymamıştı. Hatırlamaya değecek tek şey akşamın erken bir saatinde ortaya çıkmıştı. Kontrol odasının duvarlarının üst kısımlarında asılı monitörlerde popüler bir pembe dizi olan *Coronation Street* gösteriliyordu. Birisi, İngiliz aksanlı bir Fransızcayla yüksek sesle telefonla konuşuyordu. Reklam arası yaklaşırken, hoparlörden gelen bir ses milyonların kanepelerinden kalkıp çay için su ısıtıcılarının düğmesine bastıkları noktaya doğru ondan aşağı saymaya başladı. Sıfır. Ağır siyah bir manivelanın üstündeki iki el manivelayı kuvvetle aşağı indirdi. Manş Denizi'nin altından geçen kablolarla –*Coronation Street* de neymiş, elektrikli su ısıtıcısı neye yararmış hiç bilmeyen– Fransızlardan satın alınmış olan megavatlarca elektrik akıtıldı. İş pek tabii birinin indirdiği manivela kadar basit bir şey değildi. Ama Roland bu öyküyü o kadar çok anlattı ki anlattığına kendi de inandı.

O öğle sonrası bir okul gezisini andırıyordu. Sonunu floresan lambalarıyla aydınlatılmış bir kantinde getirdiler. Peter, bazı iş arkadaşları ve Roland, ıslak bezle iyice silindiği için hâlâ ıslak olan bir formika masanın etrafında oturmuşlardı. Sohbet elektrik dağıtımını özel şirketlere satmaya geldi. Bunun eninde sonunda olacağı fikrinde uzlaştılar. Ucunda ciddi bir para vardı. Ama bu da Roland'ın konularından değildi. Bir yandan dikkat kesilmiş görüntüsü verirken, öte yandan on iki yaşındayken Ipswich Harris domuz pastırması fabrikasına yaptıkları bir okul gezisini hatırladı. Gezi Miriam Cornell'in davet ettiği ama Roland'ın gitmediği pazar öğle yemeğinden kısa süre sonra gerçekleşmişti.

Amaç, Genç Çiftçiler Kulübü için beslemekte olduğu domuzların başına neler geldiğini izlemekti. Sabahın 05:30'unda amma ıstıraptı o iş. Okul mutfağından alınıp okul arkadaşı Hans Solish'le beraber ta domuz ahırına kadar taşınacak olan domuz yemi: Bir bulamaç içinde yüzen et kalıntıları. Nemli bir sonbahar sabahı, daha şafak sökmeden dev gibi bir demir kazanın altında ateş yakmak, ısınsın diye domuz yemini kazana boşaltmak o yaşta pek kolay bir şey değildi. Yem ısındıkça domuzlar kokuya çıldırırdı.

Sonra oğlanlar kovalara doldurdukları sıcak yemi havaya kaldırarak ahıra girerdi, o sırada domuzlar bacaklarına çarpardı. En zor kısmı devrilip yere düşmeden yemi yemliklere boşaltmaktı.

Şimdi Peter'ın çalıştığı yerde olduğu gibi, Ipswich domuz pastırması fabrikasında da bir formika kantin masasının etrafında başkalarıyla birlikte oturmuştu. Çocuk Roland şoka girmişti, yiyecek ve içecek kabul etmiyordu. Kâğıt bardaklardaki portakallı içecek domuz bağırsağı gibi kokuyordu. Domuzların kesilmesini ve kanı görmek kâbus gibiydi. Kapalı bir kamyondan çıkıp panik içinde ciyak ciyak bağırarak beton bir rampadan aşağı güdülerek koşan domuzlar, muşamba önlükleri ve santimetrelerce kan içinde gezinen lastik çizmeleriyle bazı adamlar, ellerinde elektrikli şok aletleri, domuzların boğazını kesen uzun bıçakların ışıldaması, bileklerden zincirle bağlanıp asılmış çıplak bedenlerin bembeyaz fışkıran kavurucu alevlere açılan heybetli kapılara doğru kayışı, sonra çelik dişler aracılığıyla devridaim yapan kasnaklarla ovalanarak kaynar suda hızla dönen domuzlar, inildeyen elektrikli bıçaklar, yığınlar halinde gözü faltaşı gibi açık kafalar, köpek maması yapan gürültülü, parçalayıcı makinelere doğru dik bir teneke oluktan parıldayarak kayan iç organlarla dolu kapaklı bidonlar.

Elektrik daha temiz bir işti. Ama ikisi de iz bırakıyordu. Roland domuz pastırması fabrikasından otobüsle döndükten sonra üç yıl et yemedi. Bu iş 1959 yılında okulda biraz zahmetliydi. Yatakhane sorumlusu annesine ve babasına bir şikâyet mektubu yolladı. Et yemeyen birini hiç duymamış olan Yüzbaşı mektubun hırçın ifadesinden hoşlanmayıp oğlunu destekledi. Oğluna besleyici başka seçenekler sağlanmalıydı.

Şu andaki gibi, ne zaman eline bir elektrikli su ısıtıcısı alsa, Roland'ın aklına denge, arz-talep ve sihirli bir kolaylık adına bir manivelayı indiren, gerçek ya da hayali bir çift el gelirdi. Şehirde, çaydan domuz pastırmalı yumurtaya, ambulanslara kadar günlük hayat gizli sistemlerle, bilgi ve gelenekle, iletişim ağlarıyla, çaba ve kârla ayakta duruyordu.

Bütün bunlara, Alissa'nın beşinci kartını da getirmiş olan posta hizmeti de dahildi. Kart resimli yanı üste gelecek şekilde, mutfak masasının üstünde, lalelerin yanında duruyordu. Saat akşamın on biriydi. Roland sonuncu pencereyi de bantlamış ve bahçeye açılan arka kapıya geçici bir perde çekmişti. Radyo, haberleri mı-

rıldanıyordu: Çiftçiler sürülerinin üstündeki kısıtlamaları protesto ediyorlardı. Roland çay içiyordu çünkü alkolü bırakmıştı. Aniden ve kolayca verdiği kararına kısmen Komiser Browne'ın bir telefonu vesile olmuştu. Bir kurtuluş. Kararını tescillemek için bir buçuk şişe viskiyi evyeye boca etmişti.

Komiser ona Alissa'nın kaybolduğu gün, adının Dover'dan Calais'ye giden 17:15 arabalı vapurunun yaya yolcuları listesinde göründüğünü söyledi. Geceyi tren istasyonunun yakınındaki Hôtel des Tilleuls'de geçirmişti. Alissa'yla Roland oraya birkaç kere birlikte gitmişler, içkilerini alıp, ışık almak için uğraşan iki ıhlamur ağacının bulunduğu tozlu, dar bir avluda oturmuşlardı. Gıcırtılı döşeme tahtaları, derme çatma mobilyaları, güvenilmez duşları ve sabundan sertleşmiş muşamba perdeleriyle bu pahalı olmayan, gösterişsiz yerleri severlerdi. Aşağıda otuz dört franka tabldot vardı. Bunlar üst üste binmiş çeşitli anılardı. İçeri göçmüş yanakları, elmacık kemiklerinin hizasına kadar gelen gümüş rengi saçlarıyla uzun boylu bir garson gümüş bir kâsede çorba dolaştırmıştı masaların arasında. Sunuşunda bir asalet vardı. Patatesle pırasa. Daha sonra bir parça ızgara balık, yanında yarım limon olan cilalı görünümlü bir haşlanmış patates, beyaz bir çanakta kıvırcık salata, etiketsiz bir şişede bir litre kırmızı şarap. Peynir veya meyve. Evlenmelerinden önceki yıldı. Yukarıda, gıcırdayan dar bir yatakta sevişmişlerdi. Alissa'nın oraya Roland'sız gitmesi doğru değildi. Roland yoğun bir özlem anında terk edilmişliğini hissetti. Oteli Alissa'nın sevgilisi sayıp kıskandı. Ama Alissa belki de yalnız değildi.

Fransız otellerinde, bütün misafirleri kaydedip sıraya dizen, Napoléon zamanından kalma paranoyak merkezi sistem hâlâ yürürlükteydi. Browne'ın dediğine göre sonraki iki gece Paris'in altıncı bölgesinde, Rue de Seine'deki Hôtel La Louisiane'da kalmıştı. Burayı iyi bilirlerdi. Yine ucuza aldatılmıştı. Alissa Paris'ten sonra bir geceyi Strasbourg'da Hôtel Terminus'ta geçirmişti. Orası neresiyse, buyursun kalsın. Münih hakkında hiçbir bilgi yoktu. Batı Almanya misafirlerine Fransa'dan daha az ilgi gösteriyordu.

Browne'ın sesi uzaktan geliyordu. Arkasında mırıldaşan sesler, bir daktilo ve durmadan miyavlayan bir kedi.

"Karınız Avrupa'da dolaşıp duruyor. Kendi özgür iradesiyle. Tehlikede olduğunu düşünmemiz için hiçbir sebep yok. Şimdilik gidebileceğimiz son nokta burası."

Roland'ın Alissa'dan gelen son mesajdan söz etmesi için bir sebep yoktu. Bu, kendisini ilgilendiren bir olaydı, baştan beri de böyle olmalıydı. Özür diletmek için biraz üsteledi. "Demek benim sahte kartpostallar yazdığımı düşünmüyorsunuz. Onu öldürdüğümü düşünmüyorsunuz."

"Şu durumda, hayır."

"Size her şey için minnettarım memur bey. Benden aldıklarınızı geri getirecek misiniz?"

"Birisi getirir bırakır."

"Defterimden çektiğiniz fotoğrafları."

"Evet."

"Ve negatiflerini."

Dedektifin sesi bıkkındı. "Elimizden geleni yaparız Mr. Baines." Browne telefonu kapadı.

Roland'ın kirli elleri soğumuş çayının durduğu kupayı kavramıştı. Duvar saati 23:05'i gösteriyordu. Daphne'ye telefon edip Alissa'nın son kartını konuşmak için geç bir saat. Bir saate kalmaz Lawrence uyanırdı. En iyisi şimdi bir duş almaktı. Ama hiç hareket etmedi. Kartpostalı aldı ve Bavyera Alpleri'nin önünde uzanan eğimli bir otlağın renklerinin canlandırılmış olduğu resme gözlerini dikti. Kır çiçekleri, otlayan koyunlar. Alissa'nın doğduğu yerden pek de uzak değil. Tesadüfen, gece haberlerinde Galli bir çiftçi, şehir insanlarının kendisi ve karısı gibi insanları koyunlarına ve kuzularına bağlayan şefkat bağını anlamalarının imkânsız olduğunu söylemişti. Ama yetiştirdikleri hayvanların, özellikle de kuzuların kaderi, her halükârda Ipswich fabrikasının bir benzeri olmaya doğru gidiyordu. Yumuşak adalet. Sizi sevenler tarafından yollandığınız bilinmezlik. Sizi hâlâ sevdiğinde ısrar eden biri tarafından. *Sevgili Roland, her ikinizden de uzakta olmak = fiziki acı. Ciddiyim. Derin bir yara. Ama biliyorum, annlk beni batırırdı. Bir de ikincinin sözünü ediyorduk! Şimdi acı çekmek ileride daha uzun bir acı/kargaşa/umutsuzluk yaşamaktan iyidir. Tek rotam + önümdeki yol çok net. Bugün Murnau'da iyi insanlar çcklk odmda 1 saat kalmama izin verdiler. Yakında kuzeye, aileme doğru hareket edeceğim. Lütfen oraya telefon etme. Üzgünüm sevgilim. A.*

Alissa acı çekme yarışında önde gitmeyi hedefliyordu. Notu birkaç defa okuduktan sonra bile kısaltmalar Roland'ın sinirini bozmayı sürdürdü. Kartın tırtıklı alt kenarı boyunca iki buçuk

santimden fazla boş alan vardı. "Annelik" yazmak için bir sürü yer vardı. Bir pazar kasabası olan Murnau'da eğimli bir tavanın altına saklanmış olan yatak odasının çatı penceresinden turuncu damların ötesindeki Staffelsee'ye doğru bakmış, sıradan hayatın yüklerinden, şimdi pişmanlık duyulan Lawrence'ın varlığı mucizesinden, pek de parlak olmayan bir kocası olması gibi sıradan bir olgudan aniden koptuğu otuz sekiz yıllık süreyi düşünmüştü. Peki ya "önümdeki yol"? Bu ona uyan bir ifade değildi. Alissa alınyazısına inanmazdı, "önümdeki yol" ise bunu ima ediyordu. Hiç dindar değildi, sulandırılmış şekilde bile. Leibniz, Humboldt kardeşler ve Goethe'den övgüyle söz eden, işinin ehli bir Alman dili ve edebiyatı öğretmeniydi veya eskiden böyleydi. Onun bir yıl önceki halini hatırlıyordu Roland; gribi yeni atlatıyordu, yatakta oturmuş, Voltaire'in Almanca bir biyografisine dalıp gitmişti. Alissa doğuştan mülayim bir kuşkucuydu. Roland New Age kültlerini ihtimal dışı bırakıyordu. Hiçbir guru Alissa'nın hoşlandığı tatlı sataşmalara tahammül etmezdi. Şimdi Lawrence'ın yukarıdaki yatağında uzanmış yatan yıpranmış ayıcıkla bir zamanlar paylaştığı odasında bir saat kaldıysa, o zaman yolu geriye doğru, geçmişe gidiyor demekti.

Ve Alissa anne babasını görmek için kuzeye gidiyorsa, Roland'ın bu görüşü doğrulanmış olacaktı. Zor bir ilişkiydi bu. Sık sık fırtınalar patlardı. Yılın yarısında görüşmemelerine rağmen, görür görmez birbirlerinin sinirlerine dokunurlardı. Birbirlerine yakın oldukları halde ya da tam da birbirlerine yakın oldukları için. Liebenau'yu birlikte son kez 1985 Nisanı'nda ziyaret etmişlerdi, Alissa dört aylık hamileyken. Alissa'nın ailesine mutlu haberi vermek için oradaydılar. Akşam yemeğinden sonra mutfakta kısa ama gürültülü bir kavga patlak verdi. Jane ve tek evladı birlikte bulaşık yıkıyorlardı. Görünüşte sorun temiz tabakların dolaba yerleştirilmesiydi. Heinrich ve Roland yan odada konyak içiyorlardı. Bu evde erkekler ev işlerinin hepsinden yasaklıydı. Sesler önce Almanca başlayıp en sonunda annenin anadili olan İngilizce olarak patlayınca, Roland'ın kayınpederi ona bir bakıp "elden ne gelir" anlamında omuz silkerek yüzünü buruşturdu.

Esas mesele kahvaltıda çıktı. Dört aylık mı? Neden Jane bunu en son duyanlardan biri olmuştu, Londra'daki arkadaşlarından çok sonra? Alissa ne cüretle annesini babasını davet etmeden ev-

lenmişti? Onu seven, büyüten anneyle babaya böyle davranmak doğru muydu?

Alissa taşıdığı çocuğun üst kattaki yatak odasında rahmine düştüğünü söyleyebilirdi. Ama bunu yapacağına anında öfkelendi. Ne fark ederdi? Annesi bir torunu olacağı fikrinden ve muhteşem erkek torunundan neden mutluluk duymuyordu? Haberi bizzat vermek için Roland'la beraber bu kadar yol tepmelerinin kıymetini neden bilmiyordu? Pazartesi tekrar okulda olmak zorundaydı. Alissa yolculuklarındaki durakları ses benzerliklerini canıgönülden vurgulayarak tek tek saydı. Bu, tesadüfen, büyük ölçüde Roland'ın eski yatılı okul rotasıydı. Londra'dan Harwich'e, oradan Hook of Holland'a, oradan Hannover'e, sonra buraya. Yorucu ve pahalı olmuştu. Sıcak bir karşılama ummuştu ama öyle olmayacağını tahmin etmeliydi! Roland'ın Almancası konuşulanları anlayabileceği kadar iyiydi ama gereğince sakinleştirici bir söz edebileceği kadar da iyi değildi. Bu iş Heinrich'e düşüyordu. O da, daha önce de olduğu gibi, birdenbire "Genug!" deyiverdi, yeter! Alissa masayı terk etti ve sakinleşmek için bahçeye çıktı. Ertesi sabah kahvaltı sessizlik içinde yendi.

Eğer Alissa şimdi orada, yarım dönümlük bir bahçenin ortasında duran, kereste ve tuğladan yapılmış o tertipli evdeyse, özel bir amacı var demekti. Annesiyle babasına kocasını ve çocuğunu terk etmekte olduğunu söyleyecek olursa çıkacak kavga benzersiz olacaktı.

Jane Farmer, iki modern diller öğretmeninin kızı olarak 1920'de Haywards Heath'te dünyaya gelmişti. Fransızca ve Almancayı fevkalade başarıyla öğrendiği orta öğretiminden sonra sekreterlik kursuna gitmişti – "üniversite seçeneği hiçbir zaman gündeme gelmedi." Dakikada doksan sözcük yazan bir sekreterdi. Savaşın başlarında İstihbarat Bakanlığı'nda daktilo işi yapan kadın memurlardan biri oldu ve Holborn'da ısınma donanımı olmayan minik bir daireyi bir okul arkadaşıyla paylaştı. Çalışmaya devam edip 1960'larda Courtauld'da üst düzey yetkili olacak kadar yükselen ev arkadaşının etkisiyle Jane çağdaş şiir ve kurmaca okumaya başladı. İki arkadaş birlikte şiir okuma etkinliklerine gittiler ve neredeyse iki yıl süren bir kitap kulübü kurdular. Jane savaş boyunca hayatlarını sürdüren küçük dergilerden hiçbirinin kabul etmediği öykü ve şiirler yazdı. Farklı bakanlıklarda çeşitli dosyalama ve daktilo işleri yaptı

ve kendisi gibi edebi tutkuları olan erkeklerle ilişkiler yaşadı. Bu insanların hiçbiri bir başarı kazanmadı.

1943'te Cyril Connolly'nin *Horizon* adlı dergisi için yarı zamanlı daktilo elemanı arayan küçük ilana cevap verdi. Haftada dört saat çalışıyordu. Daha sonra damadına burada görünmeyen bir köşeye oturtulduğunu ve en sıkıcı mektuplaşmalarla görevlendirildiğini anlatacaktı. İşyerinden gelip geçen genç kadınların çoğunda olan güzellik, yükseklerdeki bağlantılar ve sosyal becerilerin hiçbiri onda yoktu. Gayet akla yakın bir şekilde, Connolly onun pek farkına varmadı ama arada sırada edebiyatın tanrılarıyla aynı mekânda bulunabiliyordu. George Orwell'i, Aldous Huxley'yi ve pekâlâ Virginia Woolf olabilecek bir kadını gördü ya da gördüğünü sandı. Ama Woolf'un iki yıl önce ölmüş olduğunu, Huxley'ninse California'da yaşadığını Roland biliyordu. Çok göz alıcı, yüksek sınıftan biri vardı, onun tam yaşıtı; kadın Jane'e dostça bir ilgi duydu ve hatta ona artık ihtiyaç duymadığı bazı elbiselerini verdi. Bu kadın Clarissa Spencer-Churchill'di, Winston'ın yeğeni. Kadın ileride, daha başbakan olmadan önce Anthony Eden'la evlenecekti. 1956'da Clarissa'nın, "Süveyş Kanalı'nın zaman zaman evimin salonunda aktığını zannederdim" sözü ünlü olmuştu. Clarissa yaşamına devam etti. Jane, Orwell'le evlenen ve nazik bir kişi olarak hatırladığı Sonia Brownell'i de tanıdı. Sonia, Jane'e hakkında değerlendirme yazısı yazsın diye iki tane kitap vermişti ama yazıları hiç yayımlamadı.

Ofise Çalışma Bakanlığı'ndaki mesaisi bitince, haftada iki gün öğleden sonra gelen Jane, *Horizon* dergisi içinde her zaman varlığıyla yokluğu fark edilmeyen bir kişi oldu. Ama bir bütün olarak bu yer Jane üstünde etkili oldu. Savaş bittiğinde Jane'in edebiyat alanındaki özlemleri kesinleşmişti. Avrupa'yı dolaşıp "merkeze haber yazmak" istiyordu. Eskiden bir kere Stephen Spender'ın, Beyaz Gül diye adlandırılan ve çalışmalarını Münih Üniversitesi'nden yürüten cesur bir Nazi karşıtı gruptan söz ettiğini duymuştu. Bu, gizlice, rejimin kitlesel Yahudi katliamı dahil suçlarını listeleyen ve kınayan bildiriler dağıtan, şiddet yanlısı olmayan bir aydın grubuydu. 1943 Şubatı'nın başlarında başlıca grup üyeleri Gestapo tarafından toplandı, bir "Halk Mahkemesi"nce yargılandı ve idam edildi. 1946 baharında Jane, Conolly'nin beş dakikalığına dikkatini kendisine vermesini sağlayabildi. Münih'e kadar gidip bu hareketten geri kalanları aramayı ve hikâyelerini öğrenmeyi önerdi. Kuşkusuz

bu kişiler Almanya'daki en iyi şeyleri ve geleceğin ruhunu temsil ediyorlardı.

1939 sonlarında, *Horizon*'ın ilk günlerinde, derginin editörü savaşla ilgili estetik bir bakış açısı sergilemişti. En büyük itaatsizlik o anın çılgınlığına boyun eğmemek, tersine kenara çekilip uygar dünyanın en iyi edebi ve eleştirel geleneklerinin arkasında durmaya devam etmekti. Savaş ilerledikçe Connolly ciddi olarak yan tutmanın, röportajların, tercihen de, artık orası neresiyse, cepheden gelen röportajların önemli olduğuna kanaat getirdi. Jane'e nazik ve destekleyici davrandı, fikrine yumuşak yaklaştı ve masrafları için derginin hesabından yirmi sterlin ödemeyi teklif etti. Cömert bir teklifti. Connolly'nin aklında ek bir proje daha vardı. Jane'in Münih'teki işini bitirdikten sonra "Alpler'i hop diye atlayıvererek" Lombardiya'ya geçmesini ve oradaki yiyecekler ve şaraplar konusunda haber yazmasını istiyordu. Her zaman yüzkarası olan olağan Britanya yemekleri savaş nedeniyle daha da rezil hale gelmişti. Güney Avrupa'nın güneşli mutfak gelenekleri üzerinde düşünmenin zamanı gelmişti. Savaş daha sona ermeden Britanya'nın Paris'te yeni açılmış olan Büyükelçiliğinde kalmaya ve yemeklerin tadına varmaya gitmişti. Şimdi ise köy yemeklerinden, *spiedo bresciano, osso buco, polenta e uccelli*'den, Brescia şaraplarından söz edilsin istiyordu. Teneke bozuk para kutusundan yirmilik bir banknot çıkardı. Cyril Connolly Savoy'da Nancy Cunard'la yiyeceği yemek için aceleyle çıkmadan birkaç dakika önce, Jane Farmer'ın hayatını dönüştürecek ve Alissa'nın hayatını başlatacak iş siparişi üzerinde uzlaşılmıştı.

Yirmi altı yaşındaki Jane Farmer 1946'nın Eylül ayının başlarında yarısı ABD doları olarak kişisel eşyaları ve üstündeki giysiler arasına kurnazca serpiştirilmiş 125 sterlinle İngiltere'den ayrıldı. Connolly onun *Horizon*'ın "tam yetkili Avrupa muhabiri" olduğunu belirten antetli bir kâğıt imzalamıştı. 1984 yazında, Liebenau'ya ilk gelişinde Roland Jane'le bahçede oturmuştu. Günün daha erken saatlerinde edebiyattan konuşmuşlardı ve Jane masanın üstüne eski bir karton kutu koymuştu. Jane Roland'a artık ufalanmakta olan sarımsı notu gösterdi. Connolly ve Brownell ellerinden geleni yapmışlardı. Bazılarının çiftçi anlamındaki soyadını adının önüne koyup "Çiftçi Jane" diye söz ettikleri kıza belki de sempati duymuşlardı. Brownell, Malcolm Muggeridge'in eskiden MI6'te

çalışmış bir arkadaşının yardımıyla Jane'e Beyaz Gül hakkında bir şeyler bilmesi muhtemel üç kişinin adını ve Münih'teki muhtemel adreslerini vermişti. Connolly'nin tanıdıkları vasıtasıyla edinilip Jane'in yanına verilen bazı mektuplar da Fransa'yı geçerken başı derde girerse ona yardımcı olabilecek Britanyalı subaylara hitaben yazılmıştı. Plansız bir para toplama da olmuştu. Bir direniş hareketini saygıyla karşılamaya her zaman istekli olan Cunard 30 sterlin bağışlamıştı. Arthur Koestler, Jane'e versin diye birine 5 sterlin bırakmıştı. Bazı *Horizon* yazarları 10 şilinlik banknotlar vermişlerdi. Çalışanların çoğu, işyerinde duran Beyaz Gül kutusuna yarım kron veya iki şilin atıvermişti. Jane'e bir dayısından 50 sterlin kalmıştı. Sonia'nın verdiği 5 sterlinin Orwell'den geldiğinden kuşkulanmıştı.

Liebenau'daki bahçede geçirdikleri o yaz akşamında Jane, Roland'a Connolly'nin mektubunu gösterdikten sonra kutudan kendi yazdığı yedi tane günlüğü çıkardı. Roland'a –hayatının en heyecan verici bölümü olan– Londra'dan Paris ve Stuttgart yoluyla Münih'e yaptığı yolculukta hissettiği özgürlük duygusunu iletmeye çalıştı. Artık uysal bir evlat ya da alçakgönüllü bir çalışan ya da bir ofisin köşesindeki sosyal ve entelektüel bakımdan arka planda kalmış biri değildi, üstelik vazifeşinas bir eş de olmamıştı henüz. Hayatında ilk kez ciddi bir seçim yapmış, bir davaya ve bir maceraya önayak olmuştu. Kimsenin himayesi altında değildi. Kendi aklına, fikrine güveniyordu ve yazar olacaktı.

Fransa'da üç hafta kaldıktan sonra kendini Soissons yakınlarındaki bir subay gazinosundaki akşam yemeğine davet ettirmeyi sağlayarak kendini bile şaşırttı. Galli bir çavuşu da, istemeye istemeye de olsa, Alman sınırına kadarki son elli kilometreyi çavuşun kamyonunda gitmeye razı etti. Çeşitli asker ve sivillerin kurlarını savuşturdu. Kısa süreli bir ilişki yaşadığı bir Amerikalı teğmen onu jipiyle Stuttgart yakınlarından Münih'e götürdü. Okulda öğrendiği Fransızcasıyla Almancası hiç de fena değildi ve kısa sürede ikisini de geliştirdi. "Kendimi buldum!" dedi Roland'a. "Sonra da kaybettim."

Günlükleri sırdı. Heinrich'in bunlardan haberi yoktu. Ama isterse Roland Alissa'ya gösterebilirdi. Jane akşam yemeğini hazırlamak üzere eve girip Roland'ı bahçede yalnız bıraktı. Birinci cildin ilk sayfasında Jane ince ve düzgün bir el yazısıyla 4 Eylül 1946'da, yeniden çalışmaya başlamış olan Golden Arrow'la Londra'dan Dover'a,

Fleche d'Or'la da Calais'den Paris'e üçüncü mevki yolculuk yaptığını söylüyordu. Diğer yolcuları fark ettiyse veya tren penceresinden özgürlüğüne kavuşmuş Picardy'nin geniş topraklarına baktıysa bile bunları not etmemişti. Paris'te çalışmaya başladı. "Bazen dökküntü, bazen de göz alıcı. Şaşırtıcı şekilde bozulmamış. Dükkânlar boş." Quartier Latin'deki minik otelini ve sahibini, fırının önündeki kavgayı, ilk Amerikalı turistlerden olan bir çiftin şehrin yerlileri tarafından bir *tabac* dükkânında soğuk karşılanmasını tasvir ederek gazetecilik becerilerini geliştirdi. Bir barda iyi Fransızca konuşan Britanyalı bir bahriyeli subayın "bir tür Fransız aydını" ile girdiği tartışmaya tanıklık etti.

> Savundukları görüşler özetle şöyle. Biraz sarhoş vaziyetteki subay: "Fransa'nın savaşta kimin tarafında olduğunu bana anlatmaya kalkma. Sizinkiler bizim Suriye'deki, Irak'taki ve Kuzey Afrika'daki birliklerimizle savaştı ve onları öldürdüler. Sizin savaş gemileriniz bizimle birlikte hareket etmek için Mers-el-Kébir'den Portsmouth'a gelmediler, onun için biz de onlara saldırmak zorunda kaldık. Şimdi bir öğreniyoruz ki sizin buradaki, Paris'teki polisiniz 3000 çocuğu Gare de l'Est'e götürmüş, oradan da ölüme yollamış. Çünkü çocuklar Yahudi'ymiş." Diğeri gibi biraz sarhoş olan kır saçlı aydın: "Alçak sesle konuşun Mösyö, bu düşünceleriniz yüzünden biri sizi öldürebilir. Olayın sizin anlattığınız şekli biraz çarpık. O gemiler Fransa'ya sadık kalacaktı. Daha sonra, Almanlar Toulon'daki gemilerimizi almaya kalkınca onları vermektense kendi'miz batırdık. Benim kayınbiraderime Gestapo tarafından işkence edildi. Benim doğup büyüdüğüm şehrin yakınlarındaki bir köyde hemen herkes öldürüldü. Özgür Fransızlar sizinle beraberdiler ve cesurca savaştılar. Kurtuluş sırasında sizin savaş gemilerinizden atılan toplarla binlerce Fransız vatandaşı hayatını kaybetti. Fransa'nın hakiki ruhu Direniş ruhuydu." Tam bu noktada bardaki herkes *Vive la France!* diye bağırdı. Bense hiçbir şey duymamış gibi yazmaya devam ettim.

Jane günlükleri Roland'a o gecelik ödünç verdi. Roland onları akşam yemeğinden sonra okudu; daha sonra akşam yatakta yan yana yatarlarken, Alissa birinciye başladığı sırada Roland, Soissons'da "bir parkı, bir de gölü olan hoş bir evde" Britanyalı subaylarla geçen "çok komik" bir akşamın hikâyesini okuyordu. Roland'ı etkileyen, Jane'in yazılarındaki güven ve çok ince ayrıntılardı. Bundan da

fazla bir şey vardı, parlak ve cüretkâr bir tasvir yeteneği. Amerikalı Teğmen Bernard Schiff'le yaşadığı ilişkiye ayırdığı bir buçuk sayfa Roland için şaşırtıcı oldu. Jane Farmer şimdiye kadar tanıdığı İngiliz erkeklerinin "tatsız tuzsuz girip çıkma"larıyla tam bir zıtlık oluşturan bu kadar yüce gönüllü bir âşığa, "bir kadının zevkine böylesine aşırı ilgi gösteren birine" hiç rastlamamıştı. Kayınvalidesiyle kayınpederinin ince bir duvarın ardındaki varlıklarının farkındayken, kayınvalidesinin Teğmen Schiff'le yaptığı oral seksi tasvir edişini fısıltıyla okudu. Alissa, yine fısıltıyla, "Unutmuş olmalı. Bunu okuduğumu düşünse ölürdü" dedi.

İki gün sonra, ikisi de Münih günlüklerini sonuna kadar okumuşlardı. Öğle yemeğinden önce, Grosse Auer Nehri'nin kıyısında yürüyüşe çıktılar ve kaleye kadar gittiler. Alissa okuduklarından dolayı heyecanlanmış ama şaşkına dönmüş, hatta incinmiş olduğundan, huzursuz bir durumdaydı. Annesi niçin defterlerden hiç söz etmemişti? Onları neden kendisine değil de Roland'a vermişti? Jane onları yayımlatmalıydı. Ama buna cesaret edemezdi. Heinrich asla izin vermezdi. Sağ kalan başkaları olsa da aile içinde Beyaz Gül Heinrich'in malıydı. Bir avuç akademisyen, tarihçi, gazeteci onunla söyleşi yapmak için gelmişti. Heinrich hareketin önde gelen kişilerinden değildi ve zaten hiçbir zaman öyleymiş gibi davranmamıştı. Bir film konusunda tavsiyeleri istenmişti. Sonucu gördüğünde hayal kırıklığına uğramıştı. Gerçekliği yansıtamamışlardı. "Scholl'ler, Hans ve Sophie böyle değillerdi, görünüşleri böyle değildi!" Onları pek tanımadığını kabul ediyor ama bunu da söylüyordu. Yayımlanmaya başlamış olan gazete yazıları, akademik makaleler, kitaplar da hoşuna gitmiyordu. "Orada değillerdi ki, bilemezler. O korkuyu bilemezler! Şimdi tarih oldu, artık gerçek değil. Şimdi bunlar sadece laf. O zaman ne kadar genç olduğumuzun farkında değiller. İçimizde barındırdığımız o saf duyguyu anlayamazlar. Bugünkü gazeteciler tanrıtanımaz. Bizim dini inancımızın ne kadar kuvvetli olduğunu bilmek istemiyorlar."

Anlatıların hiçbirindeki hiçbir şey onu memnun etmiyordu. Bu yalnızca olayların tam tamına anlatılıp anlatılmadığıyla ilgili değildi. Bir zamanlar yaşanmış bir deneyimin şimdi bir fikir, yabancıların zihnindeki bulanık bir kavram olması ona acı veriyordu. Hiçbir şey onun anılarına uymuyor ve onları doğrulamıyordu. Karısının günlükleri her şeyi canlı bir hale getirebilirdi belki ama onlar da

Heinrich'i dışarıda bırakmaları nedeniyle onun için tehdit edici olurdu; Alissa'nın fikri buydu ve Roland onun haklı olduğunu düşünüyordu. Alissa'nın babası eski moda fikirleri olan, iddiacı bir adamdı. Jane'in bağımsız bir kadın olarak Fransa ve Almanya'da dolaşıp durması ve yabancılarla cinsel ilişki kurması! El baskısı yapan yayınevleri aracılığıyla bile olsa günlükleri yayımlamak düşünülemeyecek bir şeydi. Jane asla kocasının isteklerine aykırı hareket etmezdi. Verdiği tek isyankâr taviz, kızıyla Roland'ın gizlice günlüklerin fotokopisini çekmelerine ve fotokopileri alıp Londra'ya götürmelerine izin vermek oldu. Bir tür yayın. Geri dönmelerinden bir gün önce Alissa ile Roland Nienburg'daki bir fotokopi dükkânına gidip öğleden sonrayı yavaş çalışan, arızalı bir makinede fotokopilerin yapılmasını bekleyerek geçirdiler. Beş yüz doksan sayfayı bir alışveriş torbasına koyup sakladılar. Yanlarında fotokopilerle nehir kenarında yürürlerken Alissa Roland'a babasından söz etti. Yetmişlik, sevecen bir adamdı, tutucuydu, kendi görüşlerine saplanıp kalmıştı. Beyaz Gül hareketi hakkındaki anıları ve bu hareketle ilgili fikirleri sabitti. Bu fikirlerin karmaşık hale gelmesini istemezdi. Oral sekse gelince; samimi bir kilise müdavimi olan dindar babasının neredeyse kırk yıl öncesinin enerjik teğmeniyle tanıştığını düşününce Alissa öyle bir gülmeye başladı ki düşmemek için bir ağacın gövdesine tutunmak zorunda kaldı.

Roland Alissa'nın kartını mutfak masasının üstünden alıp yukarı kata duş almaya giderken, Liebenau köyünde yaptıkları yürüyüşü düşünüyordu. Evet, 1984 yazında, annesinin günlüklerini okuduktan sonra Alissa tuhaf ve değişken bir ruh haline girmişti. Günlükleri etraflıca tartışmışlardı ama sonra konu gündemden düşmüştü. Kışın Clapham'daki eve taşınmışlardı, bebek geliyordu, Daphne ile Peter da üçüncü çocuklarını bekliyorlardı ve iki heyecanlı aile sık sık görüşüyordu – günlük hayat günlüklerin önüne geçmişti. Hayal meyal hatırlanan fotokopiler bir gazete kâğıdına sarıldı ve yatak odasındaki bir çekmeceye kaldırıldı.

Roland merdivenlerin dibinde durdu. Henüz Lawrence'tan ses çıkmıyordu. Yatak odasına girince giysilerini kirli çamaşır sepetine attı. Çernobil tozlarıyla radyoaktif hale gelmişlerdi. Buna neredeyse inanacaktı. Fayanssız bir duvardan tehlikeli bir şekilde sarkan uydurma duş başlığının altında durdu, arındı. Anıların yarılanma ömürleri uzundu. Liebenau'nun merkezinden eve yemeğe geç

kalmamak için aceleyle yürürlerken Roland günlükler Alissa'nın annesini daha farklı görmesini, ona daha fazla hayranlık duymasını, kavgaya daha az meyilli olmasını sağlar mı diye merak etmişti. Durum bunun tam tersiydi. O son gün birliktelikleri dayanılmaz bir hal aldı. Ayrılma fırsatını uzun zaman önce kaçırmış olan ve durmadan didişen yaşlı bir çift gibiydiler. Altmış dört yaşındaki Jane kızına, ağzının payının verilmesi gereken bir rakip gibi davranıyordu. Eve vardıkları andan itibaren Alissa yemeğin hazır olacağı saat hakkında annesiyle tartışmaya girdi. Masada, Hıristiyan Demokrat Birliği ve Helmut Kohl'un önerdiği çocuk bakımı desteği yasası *Erziehungsgeld* konusunda adamakıllı kavga ettiler. Kavga Heinrich'in yumruğunu sıkıp masaya vurmasıyla son buldu. Daha sonra bahçede, Alissa çocukken Hollanda'da bir balıkçı köyü olan Hindeloopen'de geçirdikleri bir tatilde olayların hangi sırayla gerçekleştiği konusunda ağız dalaşına girdiler. O gece Roland Alissa'yla beraber yatağa girerken, daha önce de birkaç defa sorduğu soruyu yine sordu: Aralarında *ne* vardı?

"Biz böyleyiz işte. Eve dönmeyi dört gözle bekliyorum."

O gece daha sonra, Roland Alissa'nın ağlamasına uyandı. Bu olağan değildi. Alissa neden ağladığını Roland'a söylemedi. Roland sırtüstü yatmış, genç Jane Farmer'ın sarsılmış biçimde Münih'e varmasını düşünürken Alissa Roland'ın kolunda uyuyakaldı.

Teğmen Schiff onu uyarmıştı. Jane savaşın gidişatını izlemişti ama şehre düzenlenmiş olan yetmiş büyük hava akınına dair anlatılanları kaçırmıştı. Jipten ana tren istasyonunun kalıntılarının yakınındaki bir kavşakta indi. Münih enkaz halindeydi. Kendini "kişisel olarak sorumlu" hissetti. Gülünç bir duygu, diye düşündü Roland. Berlin kadar kötü görünüyor, diye yazıyordu Jane. "Londra'daki Yıldırım Harbi zamanından bile çok daha kötü." Birbirlerinden haber alabileceklermiş gibi davranmadan, Bernard Schiff'i veda için "uzun uzun" öptü. Schiff Minnesotalı, evli ve iki çocuklu bir adamdı. Jane'e mutlu fotoğraflarını göstermişti. Schiff gaza basıp gitti, Jane yerden bavulunu aldı ve diğer elinde 1920'lerde yayımlanmış bir Baedeker rehberiyle yola koyuldu. Gölgelik bir yere gelince katlanır haritasına bakmak için durdu. Görünürde hiçbir sokak tabelası olmadığından nerede olduğunu bilmek imkânsızdı. Etrafında yıkıntılar vardı, mevsime uygun olmayan sıcak bir gündü. Seyrek trafiğin –çoğunlukla

Amerikan askeri araçları– yaydığı moloz artığı toz toprak rüzgârsız havada asılı kalıyordu. Durduğu noktaya yakın yerlerdeki binaların çatıları yoktu. Pencereler "belli belirsiz dikdörtgen şeklinde delikler"di. Savaşın bitiminden sonraki on altı ay boyunca enkaz "düzgün tepeler şeklinde" toplanmıştı. Jane eski bir troleybüsün içi yolcu dolu vaziyette kayıp gittiğini görünce şaşırdı. Sokakta epeyce insan vardı, bu yüzden haritayı bir kenara koyup okulda öğrendiği Almancayı kullandı. Gelen geçenler aksanını duyunca ona kötü davranmadılar. Özellikle yardımsever de değillerdi. Bazı yanlış verilmiş ya da yanlış duyulmuş yol tarifleri yüzünden bir saat geçtikten sonra Giselastraße'den sapan bir sokakta, üniversitenin yanında, İngiliz Bahçeleri'ne yakın bir yerde bir pansiyon buldu.

Fransa'yı boydan boya geçerken de hissettiği gibi, hâlâ otellerin ve çarşafları değiştirecek, ne bulunabiliyorsa onunla yemek pişirecek kişilerin olması Jane'i hayrete düşürüyordu. Topyekûn savaştan bu kadar kısa süre sonra. Başka yerlerde yiyecek kıttı. Yol kenarlarında yanıp enkaz haline gelmiş tankları görmek şaşırtıcı olmuyordu. Savaş atıkları her yerdeydi. Bir Fransız köyünde bir avcı uçağının kapkara kanadı kaldırımda boylu boyunca yatıyordu. Jane'in keşfedemediği bir sebepten, kimse kanadı yerinden kaldırmak istemiyordu. Hâlâ yerinde kalabilmiş yollar ve tren istasyonları yerinden edilmiş insanlar, hayatta kalabilmiş Yahudiler, eski askerler, eski savaş esirleri, Sovyet hâkimiyetindeki bölgeden gelmiş sığınmacılarla doluydu. On binlerce kişi özel kamplara doldurulmuştu. Her yerde "evsizlik, pislik, açlık, acı ve umutsuzluk".

Şehrin üçte ikisi harabe halindeydi. Ama bombaların düşmediği yerlerde masum normallik cepleri vardı. Jane'in üçüncü kattaki minik odası tozluydu ve rutubet kokuyordu ama yatağın üstünde o zamanlar Britanyalılar için egzotik bir eşya olan düzgün, kabartılmış bir yorgan vardı. Pencerede durup bakışlarını nehrin bulunduğunu sandığı yere doğrultmaya ayarlayabilirse, "kendimi bu çılgınlığın yaşanmadığına inandırabiliyordum". Anlayabildiği kadarıyla, pansiyon Amerikalı subaylar ve sivil idareciler tarafından devralınmıştı. Odasından aşağı merdivenlerden inerken, kapalı kapıların arkasından daktilo sesleri geliyordu. Merdiven boşluğuna ağır bir sigara kokusu sızıyordu.

Ertesi sabah, Ludwigstraße üzerindeki ana üniversite binasına giden kısa yolu yürüyerek geçti. Birinci kata yönlendirildi. Öğrenci-

lerle capcanlı olan uzun, sütunlu bir koridorun sonuna kadar ilerledi. Beklemediği bir başka normallik. Hazırladığı Almanca sözcüklerin üstünden geçmek için yönetim ofisinin önünde durdu. Yüksek pencereli dikdörtgen odada bir düzine kadar sekreter ve dosya memuru vardı. Görünürde bir danışma masası yoktu, bu yüzden, okul kitabından öğrenilmiş Almancasıyla yüksek sesle herkese hitap etti. Herkes ona bakmak için döndü.

"Entschuldigung. Guten Morgen!" Ünlü bir Londra dergisi için Beyaz Gül hareketi hakkında bir makale yazıyordu. Başvurabileceği bazı isimler hakkında yardımcı olabilecek kimse var mıydı acaba? Ters bir cevaba hazırlıklıydı. Altı anahtar üye, Hans ve Sophie Scholl, üç yakın okul arkadaşı ve bir profesör ölüme mahkûm edilmiş ve giyotinle idam edilmişlerdi. Bunu başka idamlar izlemişti. Bu ölümlerle ilgili haber yayıldığında onayladıklarını haykırmak için iki bin öğrenci toplanmıştı. Vatan hainleri. Pis komünistler. Ya şimdi? Belki de utangaç bir sessizlikten fazla bir şey beklemek için henüz erkendi ve olay fazla utanç vericiydi. Ne var ki içeride dostça bir mırıltı dolaştı. Birkaç daktilo kız masalarından kalkıyor ve ona doğru gelirken gülümsüyorlardı.

Üç yıl önce, bu memurlar Beyaz Gül adı geçtiğinde kendilerini nefret kusmak zorunda hissedebilirlerdi. Bu yeni dönemde ise Münih Üniversitesi kendisini Beyaz Gül grubuyla özdeşleştirmek, onların cesareti ve ahlaki berraklıklarıyla övünmek istiyordu. Başka hiçbir Alman bilgi yuvası böyle şehitler çıkarmamıştı. Scholl'ler, Alex Schmorell, Willi Graf, Christoph Probst, Profesör Kurt Huber özbeöz Münihliydi. Zorba ve ezici devlet gücüne karşı direnişleri yalnızca entelektüel planda olmuştu. "Bu çocuklar o kadar genç ve o kadar cesurlardı ki." En aşağılık yöneticileri de dahil olmak üzere kim bir üniversiteyi, gerçek amacına dönüşün bir simgesi olan böyle kişilere sahip çıkmaktan alıkoyabilirdi? Özgür düşünce! "Bu" diyordu Jane, "bir zamanlar Max Weber'in ve Thomas Mann'ın üniversitesiydi – ve şimdi de öyle."

Jane'e ilk ulaşan, altmışlarında, gözlerini büyüten ve ona "cana yakın bir kurbağa" görüntüsü veren gözlükler takmış tombul bir hanım oldu. Jane'in dirseğini tuttu ve arkasındaki bir dosya dolabına doğru döndürdü. Dolaptan ince bir demet teksir edilip zımbalanmış kâğıt aldı.

"Hier ist alles, was Sie wissen müssen." Bilmek istediğiniz her şey burada.

Her biri yalnızca iki sayfa tutan altı adet özgün Beyaz Gül bildirisinin kopyaları İsviçre veya İsveç yoluyla Londra'ya geçirilmişti. Hepsinin çok sayıda kopyası çıkarılmış ve İngiliz Hava Kuvvetleri tarafından milyonlarcası bir baştan bir başa Almanya üzerine atılmıştı. Jane bilgisizliği yüzünden kendini aptal gibi hissetti. Bu bildirilerin bulunması zor belgeler olduğunu, Gestapo tarafından çok önce toplatılıp yok edildiğini sanmıştı. Muggeridge ve onun bağlantısı olan kişi bunu herhalde biliyordu. Muhtemelen *Horizon* ofisindeki herkes de biliyordu ve Jane'in de bildiği varsayılmıştı.

Münih Üniversitesi ofisindeki başka kişiler de kâğıtlara isimler ve adresler yazıyordu. Ufak anlaşmazlıklar oluyordu. Jane "Artık orada yaşamıyor" ve "Yalancının tekidir, bu işlere girmemişti" şeklinde itirazlar duydu. Inge Scholl adındaki kız kardeşin adı ortaya atıldı. Kız Ulm'daki aile evinde olmalıydı. Birisi, hayır, Münih'te olduğunu söyledi. Söylentiye göre olan biteni yazmaktaymış. Bir süre toplama kampında kalmış ve hâlâ iyileşme dönemindeymiş. Konuşmak istemeyebilirmiş. Diğerleri konuşacağını söyledi. Bu konuşmalarda kızgınlık yoktu. Jane'e bakılırsa ruh halleri heyecan ve gururdu.

Jane üniversitenin yönetim ofisinde bir saat geçirdi. Yüksek kademeden birinin, bir müdürün gelip Jane'in sorumlu olduğu bir şey için herkesi azarlayacağından korkmuştu. Ama müdür zaten odadaymış. Bu adam, "kendine iki numara büyük gelen koyu renk bir elbise giymiş, dağınık görünüşlü biri"ydi. Bildirilerin birbirini hangi sırayla izlediğini Jane'e anlatan oydu; ilk dört tanesi 1942 yazı ve sonbaharında yazılmış, Münih'te ve yakın şehirlerde gizlice dağıtılmıştı. Son ikisi ise bir sonraki yılın başlarında, Hans Scholl, Probst ve Graf'ın askeri sağlık personeli olarak hizmet verdikleri Rus cephesinden dönmelerinden sonra yazılmıştı. En sonuncusu, Gestapo grubu tutuklamadan bir iki gün önce yazılmıştı. Adam Jane'e beşinci ve altıncı bildirilerdeki değişikliği fark edeceğini söyledi.

Jane onlara teşekkür ve veda etti ve makalesinden bir kopya göndereceğine söz verdi. Ludwigstraße'de yürürken Jane'in içini bir sabırsızlık kapladı. Bir köşede durdu, zımbalanmış kâğıtları çıkardı ve birincisinin başlığını okudu: "Beyaz Gül Bildirisi". Jane'in Almancası ilk cümleyi sözlüksüz anlayabileceği kadar iyiydi: "Uygar bir ülkede, kendisini ahlaksız bir içgüdüye teslim etmiş olan

pervasız bir klik tarafından 'yönetilmeye' hiçbir direnç göstermeden izin vermek kadar büyük bir onursuzluk olamaz."

Jane, bu sözcükleri okuduktan sonraki tepkisine defterinin yarım sayfasını ayırmıştı. Roland, şu satırları yazdığında Jane'in altı bildirinin hepsini okumuş olduğunu varsaydı:

> Uygar bir ülkede hiçbir şey bu kadar büyük bir onursuzluk olamaz... Sanki kadim dönemlerde yaşamış saygıdeğer bir kişinin Latince yazdığı bir metnin çevirisini okuyor gibiydim... değerli sanat, felsefe ve din geleneğinin yok edilme tehdidi altında olduğundan emin, entelektüel özgürlük özlemi içinde olan henüz yirmili yaşlarındaki bir adamın, bir öğrencinin yazdığı, bu kadar ihtişamlı bir ifadeyle başlayan bu bildiri. Büyük bir heyecan hissettim, bir tür kendinden geçme hali... adeta âşık oluyormuş gibiydim... Hans Scholl, kardeşi Sophie ve arkadaşları, politika adına değil, bizzat uygarlık adına, bütün bir ulus içinde adeta tek başlarına, zorbalık karşısında minicik seslerini yükseltiyorlar. Artık ölmüşlerdi. Üç yıldır ölüydüler ve ben Ludwigstraße'nin bir köşesinde onların yasını tutuyordum. Onları tanımayı, burada yanımda olmalarını ne çok isterdim. Otele kederli bir âşık gibi, hüzünle dolu döndüm.

Jane bildirileri tekrar okuyup notlar eklemeden odasından çıkmadı. Üçüncü Reich'a "ruhları tutsak eden bir hapishane... tepesine suçlular ve sarhoşların tünediği makineleşmiş bir devlet aygıtı" demek, "Hitler'in ağzından çıkan her sözcük yalandır... onun ağzı Cehennemin kokuşmuş kapısıdır" diye yazmak ne kadar tehlikeliydi, bunu söylemek ne kadar cesaret isterdi. Ve bütün bunların bu kadar bilimsel göndermelerle yapılması. Goethe, Schiller, Aristoteles, Lao-Tzu. Jane "bir eğitim alıyormuş" gibi hissediyordu. Bu gibi yazarları yakından tanıyan kimselerin özgürlük aşkını nasıl yayabildiklerini, zenginleştirebildiklerini anlıyordu. Annesinin ve babasının pek uzun boylu düşünmeden, sırf kız olduğu için, erkek kardeşinin yararlandığı üniversite eğitimini kendisine hiç sunmadıkları için onlara kızdığını, hatta kinlendiğini" fark etti. Kardeşi hâlâ askerdeydi, Kraliyet Topçu birliklerinde yüzbaşıydı. Savaşta sivrilmişti. Jane o anda, İngiliz Bahçeleri'ni kısmen gören minicik odasında yatağın üstünde otururken bir karar verdi: Geri döndüğünde, makalesini teslim eder etmez hemen bir üniversiteye girecekti. Felsefe ya da edebiyat. Tercihen her ikisi de. Bu da onun

küçük eylemi olacaktı... tam olarak ne eylemi? Direniş, saygı. Bunu Beyaz Gül'e borçluydu. Bildirilerden sözler yazdı. Hükümetin "en aşağılık suçları, her türlü insani ölçütü ağır bir şekilde çiğneyen suçlar... Tüm yurttaşlar, katlanmaya istekli oldukları rejimi hak ederler, bunu unutmayın... Bugünkü durumumuz, kötülüğün diktatörlüğüdür." Ve Aristoteles'ten: "... despot hiç durmadan savaş çıkarma eğilimindedir." Birinci kitapçığın en sonunda, Goethe'den, *Epimenidlerin Uyanışı*'ndan alınmış iki yüce dizeden sonra yazılmış olan basit, umutlu bir çağrı, yarattığı merhamet duygusuyla Jane'e çok dokunmuştu: "Lütfen bu kitapçığın elinizden geldiği kadar çok sayıda kopyasını çıkarın ve kopyaları dağıtın."

"... Polonya'nın işgalinden beri 300.000 Yahudi orada, en barbarca şekillerde katledildi." Hans Scholl ve arkadaşları Alman halkını "insan ırkını alçaltan bu tiksindirici suçlar karşısındaki" eylemsizliklerinden, umursamazlıklarından uyandırma arzusuyla dolup taşıyorlardı: "Alman halkının anlamsız sersemliği bu faşist suçluları cesaretlendiriyor." Harekete geçmezlerse hiçbiri aklanamayacaktı çünkü her insan "suçludur, suçludur, suçludur." Dördüncü kitapçığın son cümlesinde şöyle söyleniyordu: "Susmayacağız. Biz sizin rahatsız vicdanınızız. Beyaz Gül yakanızı bırakmayacak!" Ama umut vardı, çünkü henüz iş işten geçmemişti: "Artık onların içyüzünü gördüğümüze göre, her Alman'ın ilk ve tek görevi, kutsal görevi, bu canavarları yok etmek olmalıdır." Kötü niyetli ve her şeye hâkim iktidar karşısında elde olan yalnızca "pasif direniş"ti. Fabrikalarda, laboratuvarlarda, üniversitelerde ve sanatın her dalında sessiz sabotaj. Topluma yapılan çağrılara cevaben bağış yapmayın... Metal, tekstil ürünleri ve benzer ürünler vererek katkıda bulunmayın."

Son iki bildiri daha yüksek bir tonda yazılmıştı. Başlıklar artık "Direniş Bildirileri" ve "Direnişin Kardeş Savaşçıları!" olmuştu. Beşinci bildiri, artık ABD yeniden silahlanmakta olduğuna göre savaşın sona yaklaştığını bildiriyordu. Alman halkının kendini Nasyonal Sosyalizm'den koparmasının vakti gelmişti. Ama Hitler "Almanya'yı uçuruma sürüklüyor"du. "Hitler savaşı kazanamaz, yalnızca uzatabilir... Günahlarının cezasını ödemelerine az kaldı." "Doğru" diye not etmişti Jane bilmiş bir edayla, "ama biraz vakitsiz."

Beyaz Gül'ün rejime muhalefetinin gelecek için bir siyasi projesi yok görünüyordu. Derken, bütün bildirilerin en kısası olan, Ocak 1943'te yazılmış olanda şunları okudu Jane: "Yeniden inşa yolu

ancak Avrupa'nın bütün ülkeleri geniş bir işbirliği yaparsa hazırlanabilir... Yarının Almanyası federal bir devlet olmalıdır."

Sophie Scholl, Jane'in o gün ziyaret ettiği üniversite binasında bu altıncı kitapçığı dağıtırken yakalanmıştı. Bir hademe Sophie'yi büyük giriş kapısının açıldığı üstü açık avludan kâğıtları aşağı atarken görmüştü. Adam Sophie'yi şikâyet etti ve her şey bitti. O günlerde Alman orduları Stalingrad'da püskürtülmüşlerdi. Oradaki katliam tasavvur edilemez boyutlardaydı. Bu, haklı olarak, savaşta dönüm noktası olarak belirlenmişti. "330.000 Alman, Birinci Dünya Savaşı'nda Birinci Sınıf Er olan bir kişinin parlak planlaması sonucunda anlamsızca ve pervasızca ölüme ve mahva sürüklenmiştir. Führer, sana teşekkür ederiz." Son bildirinin son paragraflarında Alman gençlerine "entelektüel ve ruhsal değerler... entelektüel özgürlük... ahlakın özü adına" ayaklanmaları için umutsuz bir çağrı vardı. Alman gençliği "onları ezenleri yok etmeli... ve ruhu olan yeni bir Avrupa yaratmalıdır... Stalingrad'da ölenler harekete geçmemiz için bize yalvarıyorlar..." Sonra da son çarpıcı cümle: "Halkımız, özgürlük ve şerefi coşkuyla yeniden keşfederek, Avrupa'nın Nasyonal Sosyalizm'e boyun eğmesine karşı ayaklanmaya hazırdır." Ve bildiri burada bitiyordu, heyecan ve umutla. Tutuklamalardan sonra, çoktan verilmiş hükümleriyle göstermelik olan yargılamalar birbiri ardına geldi. İyilik ve cesaretle dolup taşan üç genç baş bedenlerinden koparıldı. En gençleri olan Sophie yirmi bir yaşındaydı.

Jane bir tükenme ve coşku hali içinde, yatakta yarım saat kadar yattı. Bu duygunun yerini "alabildiğine özeleştiri yapma"ya bıraktığını yazıyordu. Şimdi kendi hayatı ona ne kadar küçük ve yanlış çizilmiş görünüyordu. Arkasında, şekilsiz bir kütle gibi yığılmış haftalar vardı. Savaşı afallamış bir halde, idari mektupları daktiloya çekerek geçirmişti. Bütün bu yıllar boyunca, on dört yaşındayken, okulun oyun sahasının ardındaki ormangülü çalılıklarının arasında kuralları çiğneyerek içtiği sigaranın ötesinde hiçbir şeye cesaret edememişti. Şansı sayesinde Büyük Londra Yıldırım Harekâtı'ndan paçayı kurtarmıştı ama bu başarı sayılmazdı. Kendisi de herkesle birlikte zorluklara katlanmıştı. Hayatında hiçbir zaman birine karşı gelmemiş ya da hayatını bir fikir, bir ilke uğruna tehlikeye atmamıştı. "Ya şimdi?" Kendi sorduğu soruya cevap vermiyordu. "Açlık aklımı başımdan aldı. Bütün gün hiçbir şey yemedim." O akşam otelde yemek yoktu. Yemek yiyeceği ucuz bir yer arayarak üniversite

semtinde dolaştı. "Farklı bir insan olmanın eşiğinde, farklı hisler içindeydim. Yeni bir hayatın başlangıcındaydım." Sonunda, "bayat ekmek üzerinde iğrenç bir sosis satan" bir yer buldu. "Ama hardal yardıma yetişti."

"Ya şimdi?"ye anında verebileceği cevap Beyaz Gül bağlantılarıyla görüşüp yazısını yazmak ve Lombardiya'ya hareket etmekti. Münih'in kalıntıları arasındaki varlığı ona "harikulade" görünüyordu. Kendini grubun onur üyesi rolüne uygun görmüştü. Grubun çalışmalarını devam ettirecek, hayal ettikleri yeni Avrupa'yı kurmaya yardım edecekti. Alçakgönüllü bir katkının bile yararı olurdu, örneğin İngiliz mutfağını zenginleştirmek için (delişmen bir ruh halindeyken yazdığı sözlerle) "*osso bucco* sanatını tarif etmek!" gibi. Bir çeyrek yüzyıl sonra, ülkesinin en sonunda Avrupa projesine katıldığını duyduğunda, gençliğindeki bir anla bağlantı kurup çok heyecanlanmıştı. Şimdi, burada ise, önündeki on gün boyunca kendini Beyaz Gül'ün öyküsünün parçalarını birleştirmeye adıyordu ciddiyetle.

İlk hatası, MI6 bağlantılarının ayrıcalıklı bilgi anlamına geldiğini varsaymaktı. Elinde gezi rehberi, şehri boydan boya defalarca yürüdü ama sonunda elindeki adreslerin üçü de boş çıktı. Birincisi, yüzyıl başında yapılmış blok apartman, yıkıntı halindeydi. İkincisinde, Schwabing'de dar bir sokaktaki küçük evde, hiçbir şey bilmediklerini söyleyen bir İtalyan aile yaşıyordu. Üçüncüsü de Schwabing'deydi ve bina eski haliyle aynen duruyordu ama uzun zamandır orada kimse yaşamamış gibi görünüyordu. Savaşın, sonra da savaş sonrasının kargaşasında kimse uzun süre aynı yerde kalmıyordu. Üniversiteden aldığı ipuçları daha verimli oldu, gerçi hâlâ pek çok boşluk vardı. İlk başarısı, bir siyasi tutuklu olan ve işi Gestapo'nun tutukladığı kişilerin kaydını tutmak olan Else Gebel'in bir arkadaşıyla geçirdiği bir saat oldu. Gebel son günlerinde Sophie Scholl'le berabermiş, hatta onunla dört gece aynı hücrede kalmış. Kulaktan kulağa aktarılmış hakikatlerdi bunlar ama Jane, Stefanie Rude adlı bu canlı, zeki kadına güvendi. Gebel de kendi bildiklerini anlatan bir şeyler yazmayı planlıyordu ve bu bilgiler belki Inge Scholl'ün yazmakta olduğu kitapta yer alacaktı. Stefanie, Gebel'in bunları Jane'e anlatmasından Scholl'ün mutlu olacağından emindi.

Sophie Scholl, Else'ye, eğer bildiri dağıtırken ya da geceleyin Münih'in duvarlarını "Özgürlük!" yazısıyla donatırken yakalanır-

sa bunun hayatına mal olacağını her zaman varsaymış olduğunu söylemişti. Bütün gece süren ilk sorgusundan sonra hücreye geri geldiğinde sakin ve rahatmış. Ona Nasyonal Sosyalizm hakkında yanıldığını söyleme fırsatı tanındığında reddetmiş. Yanılan biri varsa o da onu esir edenlerdi. Christoph Probst'un getirildiğini duyduğunda ise direnci kırılmıştı. Probst üç küçük çocuk babasıydı. Sophie Scholl sonra tekrar toparlanmıştı, onu ayakta tutanlar davasına olan inancı ve diniydi. Kendini, Müttefik işgalinin mutlaka yakın olduğuna ve birkaç hafta içinde savaşın biteceğine inandırmıştı. Nasyonal Sosyalizm'in kötülüğünden emin olmaya devam ediyor ve eğer ağabeyi Hans ölecekse kendisinin de ölmesi gerektiğini ısrarla söylüyordu. Halk Mahkemesi sürecinde sakindi. Hüküm giydikten sonra, ağabeyinin ve Probst'un da götürüldüğü Stadelheim hapishanesine nakledildi. İdam edilmeden önce Scholl'ler anneleri ve babalarıyla kısa bir süre görüştürüldü.

Jane'in bu görüşmede ve başka görüşmelerde duyduğu her şey bir efsaneye dönüşecekti. Beyaz Gül, derslerin, kötü şiirin, kolay içlenmenin ve kutsallaştırmanın, duygusal filmlerin ve ciddi çocuk kitaplarının, sayısız bilimsel çalışmanın ve bir doktora tezleri selinin temel konusu haline geldi. Bu, savaş sonrası Almanyası'nın, yeni federal devletin kuruluş anlatısı olarak ihtiyaç duyduğu öyküydü. Bu öykü o kadar eskitildi, resmi makamlar tarafından o kadar canla başla sahiplenildi ki, daha sonraki yıllarda kuşku, hatta daha da kötü düşünceler doğuracaktı. Hans Scholl Hitler Gençliği içinde grup liderliği yapmamış mıydı? Hayranlık duyulan müzikolog Profesör Huber Yahudi düşmanı değil miydi ve ikinci bildirideki "Yahudi sorunuyla ilgili olarak tavrımız ne olursa olsun" biçimindeki tuhaf yan cümle onun etkisinin göstergesi değil miydi? Alman solunun bazı kesimleri geleneksel bir muhafazakâr olan Huber'i tıpkı Naziler gibi "Bolşevik karşıtı" olmakla suçluyordu. Bazıları ise bu masum genç Hıristiyanların nasıl bir fark yarattığını merak ediyordu. Nazizm'i ancak ABD'nin ve Sovyetler Birliği'nin askeri gücü yenebilmişti.

Ama Jane, ülke hâlâ harabe halindeyken ve nüfusun yarısı açlıktan ölmekteyken, Almanlar, Almanların hepsinin ya da hemen hepsinin katkıda bulunduğu bir kâbustan halen uyanmaktayken, tek başına direnişin hikâyesini okumanın ilham verici, ruhu aydınlatıcı ve ödenecek kefaretin başlangıcı olacağına inanıyordu.

Ve işte buradaydı, doğru zamanda doğru yerdeydi ve tanıklıklarla desteklenmiş ilk anlatıyı yazmaya ve yayımlamaya hazırdı.

Bir hafta içinde, konusuna farklı derecelerde yakınlığı olmuş bir düzine insanla konuştu. Tesadüfen Münih'i ziyaret etmekte olan Falk Harnack'la yarım saat görüşebilme şansını yakaladı. Harnack bir dönem Weimar'daki Ulusal Tiyatro'da yönetmendi. Alman direnişinin dağınık ve birbiriyle bağlantısız çeşitli unsurlarıyla iyi iletişim içindeydi. Hans Scholl ile Berlin'deki bir muhalif grup arasında bir toplantı ayarlamıştı. Kararlaştırılan tarih, sonuçta Scholl'un idam edildiği tarihe rastlamıştı. Jane değişik kaynaklardan, Münih Üniversitesi'nde düzenlenen ve Paul Giesler adında bir Nazi bölge yöneticisinin, üst düzey Nasyonal Sosyalist parti elemanı bozuntusunun, savaş gazilerinin de aralarında olduğu öğrencilere konuşma yaptığı ünlü bir resmi toplantıya dair bazı bilgiler duydu. Pasif direniş politikaları uyarınca Scholl'ler toplantıya katılmamıştı. İğrenç ve alaycı konuşması sırasında Giesler kadın öğrencilere, anavatanları için hamile kalmaları direktifi verdi. Bu onların vatani göreviydi. "Bir eş bulabilecek kadar çekici olmayan kadınlara" da kendi yardımcı personelini göndermeyi vaat etti. Öğrenciler şiddetle yuhalayarak, ayaklarını yere vurarak, ıslık çalarak adamın sesini kestiler ve toplantıdan çıkmaya başladılar. Bu, parti aleyhine yapılan hiç duyulmadık bir kitlesel protestoydu. Demek Beyaz Gül o kadar da yalnız değildi. Jane, Katharina Schüddekopf'la, daha sonra da kısaca Hans Scholl'ün kız arkadaşı Gisela Schertling'le görüştü. Jane grubun çekirdeğine en çok bu kadar yaklaşabildi. Katharina ona Scholl'lerin, Graf'ın ve Probst'un fotoğraflarını gösterdi. Hem Schüddekopf hem de Schertling muhalif faaliyetler sebebiyle hapis yatmışlardı.

Jane, Profesör Huber de dahil hareketin altı anahtar kişisi hakkında artık bolca malzeme toplamıştı. Son iki görüşmesinden önceki akşam, *Horizon*'da yayımlanacak makalesinin giriş paragrafını yazdı. Ertesi sabah yine Schwabing'e hareket etti, bu kez Münih Üniversitesi'nde yetişkin bir hukuk öğrencisi olan Heinrich Eberhardt'la görüşecekti. Eberhardt Münih civarında "Kahrolsun Hitler" ve "Özgürlük" duvar resimlerinin coşkulu ressamıydı ve dördüncü, beşinci ve altıncı bildirileri dağıtmak için Stuttgart'a ve başka şehirlere gitmişti. Daha önce, Fransa'da savaşırken büyük kalibreli bir kurşunla ayağından yaralanmıştı ve kendisine savaş dışı

statüsü tanınmış ve uzatılmış bir eğitim izni verilmişti. Beyaz Gül grubu içindeki çeşitli kişilerle tanışmıştı ama hiçbir zaman grubun esas üyelerinden biri olmamıştı. Scholls-Probst duruşmasını dehşetle ve utançla izlemiş genç avukatlardan biri olan Leo Samberger'i tanıyordu ve Jane bu kişinin ilginç olabileceğini düşünmüştü.

Jane gideceği yere saat tam onda vardı. Heinrich'in odası öğrenci odalarının çoğundan farklı olarak büyüktü, düzgün döşenmiş ve iyi aydınlatılmıştı ve camlı bir kapıyla küçük bir bahçeye açılıyordu. Eberhardt hoş geldin derken Jane onu zaten tanıyormuşçasına bir ürperti duydu. Sanki bütün araştırması onu bu âna hazırlamıştı. Bu, araştırmalarının, yargısını bir şekilde saptırmış ve çarpıtmış olduğunu söylemenin bir başka yoluydu. Elini sıkıp ona bir iskemle uzatan yumuşak sesli, hafifçe topallayan uzun boylu adam, Scholl, Probst, Schmorell ve Graff'ın tek vücut olup canlanmış haliydi. Bu kişilerin fotoğraflarında olduğu gibi, elinde o anda yanmayan bir pipo tutuyordu. Jane onda Hans'ın enerjisini ve yakışıklılığını, Christoph'un açık, içten bakışlarını, Alex'in narinliğini, Willi'nin hülyalı derinliğini ve aynı geriye taranmış sık koyu renk saçları gördü. Jane'in zihninde bir anda bir izlenim oluştu: Heinrich Beyaz Gül'dü. O telaşlı anda bile tuhaf, belki de aldatıcı bir durumun içinde olduğunu fark etti ama ne önemi vardı. Mest olmuştu. İskemleye yerleşip çantasından defterini çıkarırken elleri hafifçe titriyordu. Jane'in düşüncesine göre belki de iyi niyetle ona takılmak için, Heinrich Jane'in Almancasını övdü. O ayağa kalkıp felaket kahvesinden küçük bir fincan yapmak için odanın diğer yanına gidince, Jane çalışma masasında yığılmış hukuk kitaplarını ve Heinrich'in annesiyle babası olduğunu tahmin ettiği kişilerin çerçeveli fotoğrafını gördü. Kız arkadaşa dair bir belirti yoktu. Jane kahvesini aldı ve fincanın tabağın üstünde titrememesi için gayret sarf etti. Bir süre, Heinrich'in, İngiltere'den yaptığı yolculuğa, Paris'in ve Londra'nın durumuna, yiyecek karnelerine dair kibarca sorduğu soruları cevapladı. İyi bir izlenim bırakmak için müthiş bir çaba içindeydi.

Sohbete giriş sözlerinden sonra Jane konuşmayı duruşmaya kaydırdı. Heinrich, arkadaşı Samberger'den neler öğrenmişti? Konuşma artık direnişe kaydığından, Heinrich Beyaz Gül'ün iletişimde olduğu diğer gruplar hakkında konuşmaya daha büyük ilgi duyuyordu. Kendisi aslen Hamburgluydu, yani Hitler'e karşı düşmanlık gibi onurlu bir geleneğe ev sahipliği yapan bir şehirden.

Hans Scholl orada Fransız Direnişi tarzı sabotaja ilgi duyan radikal bir grupla ilişki kurmuştu. Bir miktar nitrogliserin sağlamak için bazı çabalar olmuştu. Ayrıca Freiburg'da ve Bonn'da bazı hücreler vardı. Stuttgart farklı bir olaydı. Sonra, Beyaz Gül'den doğrudan etkilenmiş olan bir Berlin grubu vardı. Sesi alçak perdeden ve sakin çıkıyordu ve Jane'e bu ses çok hoş geliyordu. Ama Almanya'nın şurasında burasındaki Nasyonal Sosyalist karşıtı diğer gruplardan söz etmek Jane'in sabrını zorluyordu. Bu, hikâyeyi karmaşıklaştırıyordu. Birbiriyle eşgüdüm içinde olmayan bütün etkisiz muhalif grupları, özellikle de Stalingrad'dan ve Ren Nehri'nin batısındaki toprakların acımasızca bombalanmasından sonra ortaya çıkanları da beş bin sözcüğün içine sıkıştırma durumunda değildi. O sadece Beyaz Gül'ü istiyordu. Bu konuyla yükümlüydü. Heinrich niçin onu konudan uzaklaştırıyordu? Jane soru sormaya devam ederek inatla ısrar etti ve sonunda Heinrich arkadaşından ve diğer kaynaklardan duyduğu her şeyi anlatmaya başladı.

Heinrich'in sesi alçaldı ve biraz tekdüze bir tona büründü. Jane onu duyabilmek için eğildi. Günlüğüne, birbirine yamanmış, bazıları üçüncü ağızdan hapishane dedikodularını, her zamanki yazısına benzemeyen örümceğimsi bir el yazısıyla kaydetmişti. Güçlü duygular nedeniyle eli titremiş olabilirdi. Herkes, gardiyanlar, hatta Gestapo sorgucusu Robert Mohr bile sanıkların sükûnetinden ve vakarından etkilenmişti. Sophie Scholl'ün kendisini bekleyen ölümü kabullenişi Mohr'u şaşkına çevirmişti. Hans, Sophie ve Christoph'a yazmaları tavsiye edilen veda mektupları gidecekleri kişilere ulaştırılmadı. Yetkililer bunun yerine mektupları dosyalayıp kaldırdılar. Scholl kardeşlerin anne babası duruşmanın tam sonunda geldi. Anne bayıldı, sonra kendine geldi. Hâkim Freisler bir canavardı ve böyle olduğu herkesçe bilinirdi. Bu üç kişi, daha dava başlamadan onun gözünde zaten ölüydü. Hüküm verildikten sonra Sophie alışılagelmiş olan söz hakkını kullanmayı reddetti. Hans biri daha yeni doğmuş üç çocuğun babası olan Christoph'u savunmaya çalıştı. Ama Freisler sözünü kesti.

Hükümlüler idam için Münih sınırındaki Stadelheim hapishanesine nakledildiler. Gardiyanlar kuralları gevşettiler ve Scholl'lerin anne ve babalarını görmesine izin verdiler. Probst'un karısı doğumdan sonra kaptığı enfeksiyon yüzünden hâlâ hastanedeydi. Sophie çok güzel görünüyordu. Annesinin getirdiği ve Hans'ın yemeyi

reddettiği küçük ikramı, tatlıyı yedi. İlk önce Sophie alındı ve tek bir ses bile çıkarmadan gitti. Sıra Hans'a geldiğinde, Hans başını tahta blokun üstüne koymadan hemen önce özgürlükle ilgili bir şeyler haykırdı; bu konudaki anlatımlar değişiyordu.

Heinrich durakladı. Jane'in gözlerinin nemlendiğini fark etmiş olabilirdi. Jane'e, teselli anlamında, Yargıç Freisler'in bir bombardımanda öldüğüne dair bir söylenti olduğunu söyledi.

Ardından, hayatlarını değiştirecek olan şefkatli hareket geldi. Heinrich masanın üstünden eğildi ve elini Jane'in elinin üstüne koydu. Birkaç saniye sonra, buna cevap olarak Jane elini çevirdi ve parmaklarını Heinrich'in parmaklarına geçirdi. Birbirlerinin elini sıkıca kavradılar. Bundan sonra ne olduğu anlatılmıyordu ama Jane o akşam Heinrich'in odasından dokuzda ayrıldığını not etmiş. On bir saat sonra. Ertesi sabah Jane, Kurt Huber'in meslektaşına bir not yazıp son görüşmeye gelemediği için özür diledi.

Jane meslekten gazeteci değildi. Eğer araştırmasında konusuna biraz fazla yaklaşmış idiyse bile, bundan sonra artık içine batmış ve kaybolmuş durumdaydı. Gönlünü Heinrich'e mi yoksa Beyaz Gül'e mi verdiği önemli değildi. İçinden güçlü duygular yükselirken aradaki farkı anlamayabilirdi. Her ikisine de ihtiyacı vardı. Heinrich'in elini Jane'in elinin üstüne koymasına yol açan gözyaşları, Jane'in giyotine giden kişinin pekâlâ Heinrich olabileceğini hayal etmesinin etkisiyle belirmişti. Bir vuruşta son bulan, aynı güzellik ve zekâ, aynı şefkat ve cesaret olabilirdi.

Bir hafta içinde, kaldığı pansiyondan Heinrich'in Schwabing'deki odasına taşındı. Soğuk sonbahar akşamları oluyordu artık ama Heinrich'in evi Londra'da bildiği her yerden daha sıcaktı. Hayatı ne kadar büyük bir hızla değişiyordu! Bu kadar coşku dolu olduğu bir başka zamanı hatırlamıyordu. Gece gündüz hiç ayrılmıyorlardı. Heinrich hukuk sınavları için yaptığı çalışmayı bir kenara bıraktı. Jane'in yazı yazmaya vakti yoktu. Bunu hiç dert etmiyordu çünkü şehri dolaşıp dururlarken hâlâ Beyaz Gül'ün izinin peşindeydi. Heinrich ona Hans Scholl'ün oturduğu yeri, sonra da grubun ve bazı arkadaşlarının sık sık buluştukları, Carl Muth'a ait evi gösterdi. Burası Heinrich'in Willi Graf ve Scholl'lerle ilk kez tanıştığı yerdi.

Birlikte Stadelheim hapishanesine ve hemen yakınındaki Perlach mezarlığına gittiler ama mezarları bulamadılar. Belki de yanlış yerde

arıyorlardı. Ya da Giesler'in emrindeki yerel yetkililer şehitlerin ilahlaştırılmasını teşvik etmek istememişlerdi.

Jane'in Heinrich'in evine taşınmasının üstünden pek fazla geçmemişti ki, bir akşam Heinrich Jane'e en değerli varlığını gösterdi. Bu şey bir kitap yığınının altında, güve yemiş perdelerin kıvrımları arasında, karton tabakalarının arasına sıkışmış vaziyetteydi. Heinrich onu savaş boyunca saklamıştı. Bu, 1912 yılında yayımlanmış olan *Blaue Reiter** *Yıllığı*'ydı ve Birinci Dünya Savaşı'nın birkaç yıl öncesinde Münih içinde ve yakınında faal olan ekspresyonist ressam grubunun bir tür manifestosuydu. Nasyonal Sosyalistler onları "yoz" diye tanımlayarak mahkûm etmişlerdi, sanatçıların resimleri yağmalanmış, satılmış, yok edilmiş ya da bir yerlere gizlenmişti. Yakında, diyordu Heinrich, Kandinski, Marc, Münter, Werefkin, Macke ve pek çok başka ressamın eserleri galerilerin duvarlarına geri döndüğünde, bu yayın çok para edecek. Bu yıllık, Heinrich'in yirminci yaş günü için, modernist sanattan hoşlanan ve hemen hemen tüm koleksiyonunu kaybetmiş olan zengin bir amcasından armağandı. O günden sonra Blaue Reiter, Jane'in ve Heinrich'in gönül verdikleri ortak projeleri oldu. Gülden biniciye, beyazdan maviye, savaştan barışa, yoğun yaşanan bir hareketi mutlu bir şekilde bir diğeri izledi. Heinrich'te yirmilerin sonlarından kalma tablolardan oluşan bir kitap vardı; hemen hemen tüm çizimler karakalem olduğu halde Jane Heinrich'in kendisine "temsilî olmayan renk" diye tanımladığı bu zevki paylaşmaya başladı.

Ekim ortalarında, mevsim normallerine göre ılık bir günde, ödünç aldıkları çok eski bir motosikletle şehrin altmış kilometre dışına çıkıp güneye doğru, Murnau adlı küçük şehre gittiler. Bu bir saygı eylemiydi. Vasili Kandinski ve Gabriele Münter sevgiliyken 1911'de buraya gelmişler ve büyülenmişlerdi. Burada daha sonra Blaue Reiter grubunun merkezi haline gelecek olan bir ev kiralamış, şehrin ve etrafındaki kırların sanatları için büyük bir itici güç olduğunu iddia etmişlerdi. Dar sokaklarda dolaşırken Jane ve Heinrich de büyülendiler. Belki de çevredeki ağaçların ve otlakların parlak sonbahar renklerini Gabriele Münter'in gözünden görüyorlardı. Gabriele'nin Murnau'da hâlâ bir evi olduğunu duymuşlardı. Çok daha sonra öğrendiklerine göre, Gabriele de Heinrich gibi, ama çok

* (Alm.) Mavi Binici. (ç. n.)

daha büyük ölçekte, Kandinski'ye ait bazı eserler de dahil olmak üzere pek çok Blaue Reiter eserini Nasyonal Sosyalist hükümetten saklamıştı. Ve böylece o heyecan verici fikir, Murnau'ya taşınma fikri 1947 Ocağı'nda, Jane hamile kaldıktan ve Jane'le Heinrich aynı ay sessizce evlendikten sonra şekillenmeye başladı. Baharda bir ev kiraladılar ve Murnau'ya taşındılar.

Üç katlı küçük dağ evlerinde eşyalarını açarlarken, Jane Beyaz Gül hakkındaki yazısını artık hiçbir zaman yazmayacağı gerçeğini kabullenme sürecindeydi. Âşıktı, görünür şekilde hamileydi ve kendini yeni bir varoluş biçimine adamıştı. Heinrich tarımsal devir ve temlik işlerine bakan bir köy avukatının yanında iş bulmuştu. Jane bebek için bir yuva kurmakla meşguldü. Çok büyük suçluluk duygusu içinde birçok müsvedde yazdıktan sonra *Horizon* dergisine açıklama mektubunu yazdı. Connolly ona karşı o kadar nazik davranmıştı ki, kişisel olarak ona hitap etmeye cesaret edememişti. Connolly yerine Sonia Brownell'e yazıp, yakılıp yıkılmış, açlıktan mahvolan Münih'te şartların son derece kötü olması dolayısıyla Beyaz Gül hakkında fazla bir şey bulamadığı şeklinde bir açıklama yaptı. Beyaz Gül'e gelin gittiğini söyleyemezdi ya. Sağlık nedenlerinden Lombardiya'ya gidemiyordu. Kendisine verdikleri bütün parayı zaman içinde geri ödeyeceğine söz veriyordu. Mektubunu gönderir göndermez kendini daha iyi hissetti. Daha sonra, o yıl, Inge Scholl'ün kitabı çıkınca içi sızladı. Konu hakkındaki ilk yayın kendi yazısı olabilirdi. Ama Scholl'ün kitabının onun kotarabileceği herhangi bir şeyden çok daha iyi, konuyla daha içli dışlı, duygusal olarak daha güçlü, yayımlanmaya daha çok hak kazanmış olduğuna kanaat getirdi. Bu böyle olsa da pişmanlığı bir ömür boyu yok olmadı. Heinrich yavaş yavaş büzülerek veya katılaşarak, daha sonra olacağı kişiye dönüştü – bir Scholl, Probst ya da Graf değildi ve hiçbir zaman da öyle olduğunu iddia etmemişti. Düzenli olarak kiliseye giden, sağlam ve kesin fikirleri olan, Alman Hıristiyan Demokratik Birliği'nin yerelde faal üyesi olan bir kasaba avukatına dönüştü.

Jane kaderinin çözümünü evde buldu. Kısa süre içinde Murnau'daki bütün hoş komşuları, Jane'in Almancasının, melodik Bavyera aksanının neredeyse mükemmel olduğunda hemfikir oldular. Ağabeyinin aksine üniversiteye hiçbir zaman gitmedi, eserleri yayımlanmış bir yazar asla olmadı, "Alpler'i hop diye aşıvererek"

lezzetin doruklarındaki *osso bucco*'nun sırlarını ağzının tadını bilmeyen Britanyalıların önüne sermedi. Ancak 1955'te Heinrich'le kuzeye taşındıktan sonradır ki Jane en sonunda elinde güvenli bir hayat ve sıkıcı bir evlilik kaldığını kabul etmeye başladı. Heinrich'e *Blaue Reiter Yıllığı*'nı armağan etmiş olan aynı amca, vasiyetnamesinde ona Nienburg yakınlarındaki Liebenau'da bir ev bıraktı. Jane Murnau'da kalmayı tercih ederdi ama Heinrich'e göre kira ödemeden yaşayacak olmaları karşı konulamaz bir şeydi. Oraya taşındıktan sonra ise hiçbir zaman başka bir yerde yaşamadılar. Açıklanmayan tıbbi nedenlerden, Jane'in hiçbir zaman başka çocuğu olmadı. Heinrich hukuk eğitimini 1951'de Münih'te tamamlamıştı ve zamanla, Nienburg'daki bir hukuk firmasının büyük ortağı oldu. Jane, giderek geleneksel tarzda, kocasının isteklerine nasıl itaat eder hale geldiğini pek fark etmedi. Öte yandan Heinrich de kendi baskıcı tutumunun, Jane'in evde ona hizmet etmesini beklediğinin bilincinde değildi. Jane'i yakından tanıyanlar tavrında zaman zaman hayal kırıklığından kaynaklanan hafif bir sertlik, hatta bir hırçınlık gözlemliyorlardı açıkça. Yıllar sonra bir akşam yemeğinde, damadına Kuzey İtalya'nın çiftlik evlerine hiçbir zaman yapmadığı yolculuğu anlatırken, kendisiyle alay edercesine, "Elizabeth David olabilirdim!" diye bir açıklamada bulundu.

Ama bu çok daha ileride olacaktı. Defterinin son sayfasına göre Jane 1947'nin o güzel yazında büyük bir mutluluk içindeydi. Yeni evdeki odaları özenle döşedi, mutfak kapısının yanına yerleştirdiği saksılara şifalı otlar dikti, bahçenin daha ilerisine sebzelerden ve kesip toplanabilecek çiçeklerden tarhlar oluşturdu ve hafta sonlarında, milyonlarca kişi arasında Nazi zorbalığına karşı çıkmış olan birkaç yüz Alman'dan biri olan yakışıklı, genç kocası Heinrich Eberhardt'la Staffelsee'nin sakin sularında yüzdü.

Genç çift, yetmiş yaşındaki Gabriele Münter'i zaman zaman sokakta uzaktan görüyordu. Yalnızca bir kere, sinirli bir tartışmadan sonra ona yaklaştılar. Gabriele bir kasap dükkânının önünde tek başına duruyordu. Kendilerine yalnız muazzam bir zevk vermekle kalmayıp onları güzel Murnau'ya getiren resimleri için ona teşekkür ettiler. Gabriele pek bir şey söylemedi ve uzaklaştı ama genç çift onun zarif gülümsemesini, kadının onları bir biçimde kutsadığı şeklinde yorumladı. O güneşli aylarda Jane terk ettiği projelerini, daha sonraki zamanlara göre daha az dert ediyordu. Felaket getiren

bir savaşla yerle bir olmuş ve yoksullaşmış bir ülkede "kimsenin hakkı olamayacak kadar" büyük bir sevinç duyuyordu ve ileride mutlaka daha fazla sevinç de onu bekliyordu. Günlük bu yoğun duyguyla sona eriyordu. O yılın ekim ayında Alissa doğdu.

Karanlığın içinden gelen tek bir keskin çığlıkla irkilerek düşüncelerinden sıyrıldı. Bu, uyanan ve ilgi isteyen bir bebeğin alışılmış sesi değildi. Hayatının bu döneminde vehimlere kapılabileceğini biliyordu ama bu kedimsi feryat kulağına umutsuzluğun ifadesi gibi geldi. Derin bebek uykusundan, var olmak gibi fevkalade ve dehşet verici bir olgunun içine haykırarak uyanmak nasıl bir şey olmalı? Dünya hakkında bilinen hiçbir şey yok, onu tanımak için aracın da pek yok. Giderek incelen o seste katışıksız yalnızlık var. İnsani bir haykırış. Roland anında ayağa dikildi, sanki kendisi de hiçliğin içinden çıkmış gibi zihnindeki düşünceler silinmişti. Beline yalnızca bir havlu sararak bir şişe sütü ısıtıcıdan aldı. Kollarını Lawrence'a sarar sarmaz bebeğin çığlıkları hıçkırığa dönüştü, başlangıçta sütü içemeyeceği kadar kocaman kocaman yutkunuyordu. Sonunda aç bir halde biberonunu emmeye koyuldu. Roland altını değiştirip tekrar örtülerin altına yatırdığında bebek neredeyse uyumuştu bile.

Beşiğin yanındaki küçük koltuğa gömülmek bir zevkti. Gece ziyareti çift yönlü bir düzenleme sunabiliyordu: Roland, arkası üstü yatmış, kollarını elleri ancak başına yetişecek kadar uzatıp arkaya atmış uyuyan oğluna bakarak sakinliyordu. Kocaman şişman bir beyin ve kemikten koruyucusu hayata başlarken ne kadar büyük bir engel teşkil ediyordu. Bu kısım o kadar ağırdı ki altı ay boyunca Lawrence'ın dik oturmasına engel olacaktı. Aynı bölge daha sonraları başka türden yükler oluşturmanın yolunu arayabilirdi. Şimdilik, yüksek kubbeli, neredeyse kel başı babasına bebeğin bir dâhi olduğunu bildiriyordu. Hem dâhi olup hem de mutluluğu bulmak mümkün müydü? Einstein keman çalarak, denize açılarak, ünden hoşlanarak, Genel Görelilik Teorisi'nde saf mutluluğu bularak iyi bir iş çıkarmıştı. Ama pis bir boşanma, çocuklar için savaşma, can sıkıcı aşk maceraları, David Hilbert'ın onun başarılarını çalacağına dair paranoyası, kuantumla ve her şeyi ona borçlu olan parlak genç adamlarla hiç barışamaması... Aptal veya alelade olmak daha mı iyiydi? Buna kimse inanmazdı. Aptalların da kendilerine göre mutsuz olma yolları vardı. Halinden memnun vasat insanlara ge-

lince, bunun geçersizliğine en iyi kanıt Roland'dı. Okulda, sınıfta ve sınav listelerinde diğer öğrencilerin genellikle üçte ikisi onun önünde yer alırdı. Dönem sonu karnelerinde "Tatminkâr" ve "Daha iyi olabilir" yazardı. On beş yaşındayken zihinsel bir Rönesans yaşayabilirdi ama o zaman da Miriam Cornell'e aitti. Entelektüel cevheri piyanoyla sınırlıydı ve akademik sonuçlara dönüşememişti. O zamandan beri satabileceği becerileri yoktu, başarısı yoktu, şanssız olduğunu bile pek iddia edemezdi. Güney Londra'nın ona ait köşesinde, Lawrence'la beraber zar zor nefes alabilecekleri kadar sıkı sıkıya kapattığı, adına ev denen tıkış tıkış bir mezbelede devlet yardımıyla geçinirken, kendine acıyacak ölçüde, kelimenin tam anlamıyla mutsuzdu. Bir kıta kadar büyük bir radyoaktif bulut, karısının kayıplara karışmasının yanında neydi ki? Sevgi dolu cinsel birleşmenin vazgeçilmez, geçici hazzına gelince, bugün o noktaya olan uzaklığı, on altıncı yaş gününde olduğundan da fazlaydı.

Uyandığında saati iki buçuğu gösteriyordu. İki saattir uyuyor, şimdi de titriyordu. Havlu ayak bileklerine kadar kaymıştı. Lawrence duruşunu değiştirmemişti, kolları hâlâ güvenli bir teslimiyet durumunda arkaya atılıydı. Roland tekrar odasına gitti ve bir kere daha duş aldı. Sonra temiz, sakin, yine hemen hemen çıplak ve sabahın üçünde gereksiz ölçüde uyanık vaziyette tekrar yatağına uzandı. Artık alkole suç bulamazdı, canı okumak da istemiyordu. Kendine şöyle güzel bir nasihat çekmek istiyordu. Hayatını planla! Böyle aylakça, amaçsız devam edemezsin. Alissa'nın geri dönmeyeceğini varsay. Tamam. Peki o zaman? O zaman... Bu noktaya ne zaman gelse, geleceğinin üzerine bir sis gibi çökmüş, çocuk bakımı ve yorgunluktan oluşan gündelik mücadeleyi görüyordu. Yapabildiği tek şey yere mümkün olduğunca sıkı basmak, hayatı sürdürmeye çalışmak, Lawrence'ı hayatta tutmaya çalışmak, ona bakmaya ve onunla oynamaya devam etmek ve devlet yardımını almak, sonra ev işi, yemek pişirmek ve alışveriş olduğu sürece akla yatkın hiçbir plan, moralini düzeltebilecek hiçbir şey olamazdı. Bekâr annelerin olağan, sıkı sıkıya kuşatılmış kaderiydi onun kaderi.

Ama bir şiir vardı aklında, bir dükkândan çıkarken kulağına çalınan sıradan bir sözden yola çıkıyordu: *Göstere göstere geldi.* İyi bir başlık. Belki de öyle olmuştu. Demek kişisel bir şey olacaktı şiir, betimleyerek öldürmeyi umut ettiği bir iblis. Ama paraya ihtiyacı varken şiirin ne faydası olacaktı ki? İki hafta önce, caz günlerinden

eski bir arkadaşı olan Oliver Morgan, Roland'ın edebi özlemleriyle alay edercesine telefon edip bir öneride bulunmuştu. Morgan, kendi ifadesiyle, yeni Thatchervari girişim ruhunu temsil ediyordu. Artık saksafon çalmıyordu. Aksine, şirketler kuruyor, dediğine bakılırsa onları iyi işler hale getiriyor, sonra da satıyordu. Arkadaşlarının bildiği kadarıyla hiç para kazanmamıştı. En iyi olasılıkla kâr da zarar da etmiyordu. Yeni girişimi tebrik kartları işiydi. Roland'a anlattığına göre piyasa ucuz resimler ve sözcüklerle dolu bir çöp yığınıydı. Kalitesiz. Değersiz. Araştırmalara göre çoğunlukla C ve D ekonomik grupları tarafından satın alınıyordu bunlar. Şişman sigara tiryakileri, dedi Morgan. Eğitimsiz, zevksiz, parasız. Üniversite okumuş genç profesyonellerin oluşturduğu kocaman bir çoğunluk vardı. Bunlara ek olarak bir de ellilerindeki "profesör tipler". Kartların dış tarafında, Avrupa Rönesans veya Hint erotik sanatının güzel röprodüksiyonları yer alabilirdi. Yumuşak, kalın bir kâğıt. İçeride ise modaya uygun, kaliteli doğum günü dizeleri istiyordu Morgan. Yaşlanma konusunda telaşsız, doğum, ölüm ve evlilik karşısında alaycı. Müstehcen şeyler de olurdu. Kartı satın alan ve kartın yollandığı kişiler geniş bir kültürel gönderme repertuarıyla pohpohlanacaktı. Roland tam bu işe göreydi: Evde konuşlanmış, bol vakti olan, şiirden anlayan biri. İlk altı ay çoğunlukla hisse senedi olarak ödeme alacaktı, böylece devlet yardımını verenlere bir beyanda bulunması gerekmeyecekti.

Uykusuz ve sinirli Roland telefonu kapatmış, yirmi dakika sonra özür dilemek için tekrar aramıştı ve arkadaşlıkları bozulmamıştı. Ama Roland'daki hakarete uğradığına dair his silinmemişti. Morgan onun yüksek kültür dergilerinde yarım düzineden fazla şiiri yayımlanmış ciddi bir şair olduğunu anlamıyordu. Bu dergilerin hepsi çok az baskı yapan üniversite yayınlarıydı ama bir sonraki durağı *Grand Street* olabilirdi. Bir-bir buçuk metre ötesindeki masasının üstünde, yaptığı son değişiklikler duruyordu. Onlardan cevap bekliyordu.

Duşun sıcaklığını hâlâ hissederek, yatak odasının sıkış tepiş görüntüsünü gizleyen ince bir okuma ışığı huzmesi altında, Hint işi mor-turuncu pamuklu yatak örtüsünün üstünde yayılıp yattı. Son yıllarda hükümet, muhaliflerine bile, zengin olduğunu düşlemenin utanılacak bir şey olmadığını öğretmişti. Kendini lüks içinde hayal etmeye çalıştı. Bunun dört misli büyüklükteki bir evde, evi terk etmemiş olan sevgi dolu bir eş, edebi ün, iki ya da üç çocuk

ve Daphne ile Peter'larda olduğu gibi haftada bir iki gün hop diye uğrayıveren bir temizlikçi kadın.

Kayınvalidesinin Connolly'den aktararak kullandığı "hop diye" sözü Roland için daima çıkılmamış yolculukları temsil edecekti. "Hop diye Liebenau'ya gidiverdi ve Alissa'yı dönmeye ikna etti"de olduğu gibi. Alissa'nın komodinin üstünde duran kartına uzandı ve tekrar baktı. Burası Gabriele Münter'in 1908'de Blaue Reiter'den meslektaşları Alexej von Jawlensky ve Marianne von Werefkin'i otların üstünde sere serpe uzanırlarken resmettiği aynı sarp otlak olabilirdi. O resimde yüzler tuhaf şekilde belirsizdi. Görünürde hiç koyun yoktu. Muhtemelen Gabriele Münter'in, Kandinski'nin birçok tablosuyla beraber Murnau'daki evinde sakladığı tablolardan biriydi. Bu tablolar birkaç Nazi ev aramasından sağ çıkmışlardı. Bulunmaları Gabriele'nin toplama kampına gönderilmesine sebep olabilirdi. Roland olsa onun cesaretini gösterebilir miydi? Bu başka bir konuydu. Roland bu düşünceyi zihninden uzaklaştırdı ve tekrar okumak için kartı ters çevirdi. Sesli harflerin yazılmadığı annelik sözcüğü artık onu rahatsız etmiyordu. Anlam açıktı. Bu onu batırırmış, kaçıp "kendini bulmaya" ihtiyacı varmış. Bu, Daphne'nin teorisiydi. Annelik Roland'ı da batırabilirdi. Alissa bunu yazdığı sırada Liebenau'ya gidiyordu. *Lütfen oraya telefon etme.* Eğer ziyareti çok kısa sürmediyse, şimdi anne babasıyla beraberdi. Alissa onu telefon etme zahmetinden kurtarmıştı. Telefonu açan Heinrich değil, her zaman Jane olurdu. Ya doğruyu söylemek ya da Jane'in neyi bilip neyi bilmediğini bilmeden yalan söylemek zorunda kalacaktı.

Roland kendi anne babasına hiçbir şey söylememişti. Babası bir Emekli Subay görevi alıp Almanya'da bir hafif araç atölyesinin yöneticisi olarak Britanya ordusuyla olan bağlantısını uzatmıştı. Ona tanınan bu fazladan on yıl tamamlanmıştı ve Robert ve Rosalind Aldershot yakınlarında, Rosalind'in doğduğu yere ve 1945'te Rosalind bir kamyon sürücüsünün yardımcısıyken tanıştıkları nizamiyeye çok da uzak olmayan küçük, modern bir eve yerleşmişlerdi. "Memlekete" dönmelerinin üzerinden iki ay geçmemişti ki bir kaza olmuştu; Binbaşı Baines, Hog's Back adı verilen bir tepenin sırtı boyunca uzanan dört şeritli yolda sağa dönerken yanlış yöne bakmış ve hızla giden bir arabanın şeridine girmişti. Binbaşı'nın arabası yalpalamış ama tam anlamıyla çarpışma olmamıştı. Kimse yaralanmamıştı ama Robert ve Rosalind sarsılmış ve haftalar süren

bir şok durumunda kalmışlardı. Özellikle Rosalind unutkan ve sinirli olmuştu, uyku tutmuyordu. Elleri ve kolları bir döküntüyle kaplanmıştı ve ağzında yaralar çıkmıştı. Onlara Alissa'dan söz edecek zaman değildi.

Roland, insanın anne babasının yokuş aşağı yolculuklarına başladıkları o noktaya –yaygın olarak otuzlu yaşların sonu– ulaşmıştı. Şu zamana kadar, kimliklerinin, yaptıkları şeylerin hâkimiyeti kendi ellerindeydi. Şimdiyse yavaş yavaş, Binbaşı'nın kırılmış yan dikiz aynası gibi, hayatlarından küçük küçük parçalar kopuyor ya da aniden uçup gidiyordu. Sonra daha büyük parçalar kopmaya başladı ve çocukları tarafından toplanması ya da havadayken yakalanması gerekti. Yavaş ilerleyen bir süreçti. Roland mutfak masası etrafında toplanmış arkadaşlarıyla on yıl sonra hâlâ bunu tartışıyor olacaktı. İşin çok büyük kısmını Roland'ın koca yürekli, gayretli ablası Susan yapıyordu. Kaza sigorta talebini Roland halletmişti. Ondan önce de ipotek müracaatı, yeni evin önünde biriken suların giderindeki bozukluk, yeni alınan ve nasıl çalıştığını bilmedikleri radyonun ayarlanması, derken açılmayan bir şey, çalışmaya başlamayan bir şey – şimdilik küçük şeyler. Alissa'nın önerisi üzerine onlara kavanozların ve şişelerin kapaklarını açan bir tür mengene satın almış, nasıl kullanılacağını bir kırmızı lahana turşusu kavanozu üstünde göstermişti. Annesi ve babası bunu izlemek için yeni mutfaklarında Roland'ın hemen yanında duruyorlardı. Önemli bir andı. Tutma, kavrama yetenekleri zayıflıyordu. Savaş zamanı nesli 1980'lerde artık çöküşe geçmişti. Son kalanların da yok olması kırk yıl, hatta daha fazla bile sürebilirdi. 2020'de, yüz yaşında birinin bütün savaş boyunca savaştığını hatırlaması hâlâ mümkün olacaktı. Highland bölgesinde hafif piyade neferi olarak görev yapmış olan Er Robert Baines, Dunkirk kumsallarına giden kalabalık yollarda gerçekleşen geri çekilme sırasında sivillerin ve askerlerin katledildiğini görmüştü. Bir Alman makineli tüfeğinden bacaklarına üç mermi yemişti. Adı Roland olan bir Fransız çiftçi ona bakmış ve onu Dunkirk kumsalına getirmişti. İngiltere'ye döndükten ve Liverpool'a doğru uzun bir tren yolculuğu yaptıktan sonra Robert, Alder Hey Hastanesi'nde aylar geçirmişti; bir önceki savaşta aynı alayda savaşan ve paramparça olmuş bir ayakla aynı hastanede yatan babasının kaldığı koğuşta kalmıştı o da. Robert erkek kardeşini 1941'de Norveç'te kaybetti. Rosalind ilk kocasını

Normandiya Çıkarması'ndan altı hafta sonra, Nijmegen'in dışında kaybetti. Midesine yediği bir kurşun yüzünden. Japonlara esir düşmüş olan kardeşi de Burma'da gömülüydü.

Roland ve arkadaşlarının İngiltere'de yetişkin olma sürecinde, hiçbir zaman karşılaşmak zorunda kalmadıkları tehlikeleri hayretle karşılamaları yaygın bir durumdu. Devlet yarım litrenin üçte birini alan şişelerde bedava süt vererek Roland'ın kemiklerinde kalsiyum bulunmasını garanti altına almıştı. Yine devlet ona bedava biraz Latince ve fizik, hatta Almanca bile öğretmişti. Hiç kimse modernizm uğruna, boyadığı nesneyi temsil etmeyen renkler uğruna hapse düşmüyordu. Roland'ın kuşağı bir sonraki kuşaktan da daha şanslıydı. Onun kuşağı tarihin önlüklü kucağında tembel tembel oturup küçük bir zaman kıvrımının içine yerleşerek bütün kaymağı yemişti. Roland tarihsel fırsatlara ve bütün şanslara sahipti. Ama şefkatli devlet eli maşalı bir cadaloz haline geldiği sırada Roland işte bu durumdaydı. Beş parasızdı ve devletin cömertliğinden arta kalanlarla geçiniyordu, yani bozulmuş sütün sulu kısmıyla.

Ama iki saatlik uykudan uyanmış, sıcak bir yatak odasında, pamuklu çarşafların içinde kolları ve bacakları rahat, düşünceleri canlıyken, ruhuna bir isyan duygusu hâkim olmaktaydı. Özgür olabilirdi. Ya da özgürmüş gibi yapabilirdi. Şimdi aşağı kata inebilir, yeni kuralını çiğneyebilir, bir bardağı doldurabilir, bir mutfak çekmecesinin dibini karıştırıp birinin altı ay önce plastik zarf içinde bırakmış olduğu otu bulabilirdi. Hâlâ orada duruyor olabilirdi. Bir tane sar, gecenin köründe bahçede dikil ve alışılagelmiş varoluşun içinden çık, yirmili yaşlarında yaptığın gibi, uzak, kayıtsız yıldızların arasında boşluğun içinden fişek gibi uçarken doğuya doğru saatte bin mil hızla yuvarlanan dev bir kayanın üstündeki önemsiz bir organizma olduğunu hatırla. Kadehini kaldırarak bu olguyu selamla. Sırf bilinç sahibi olma şansına erdin diye. Eskiden bu ona büyük heyecan verirdi. Hâlâ da verebilirdi. Evet, bütün bunları yapabilirdi. Daha önce, 1970'lerde, eski dostu, sonradan terapist olan jeolog Joe Coppinger'la beraber yapmıştı. Rocky Dağları'nda, Alpler'de, Causse de Larzac'ta, Slovenya dağlarında. Buradan bakıldığında, yasadışı sayılabilecek kitaplar ve plaklarla Checkpoint Charlie'den Doğu Berlin'e geçtiği zamanlar da özgürlüğe benziyordu. Şimdi de bahçeye çıkıp geçmişteki özgürlüklerini saygıyla anabilir, kadehini kaldırabilirdi. Ama yerinden kıpırdamadı. Lawrence

altından önce uyanacağına ve gün mecburen başlayacağına göre, saat dörtte alkol ve esrar mı? Ama olay bu da değildi. Bebek olmasaydı bile yine yerinden kıpırdamazdı. Onu tutan neydi? Şimdi fazladan bir unsur daha vardı. Korkuyordu. Boş uzayın sonsuzluğundan değil. Daha yakındaki bir şeyden. Bu ona, kendinden uzağa itmek istediği şeyi hatırlatıyordu. Cesareti. Modası geçmiş bir kavram. Onda var mıydı?

Jane'in özetlediğine göre, Inge Scholl'ün Beyaz Gül anılarında Bay ve Bayan Scholl'e, çocuklarını son kez görüp idamdan önce birkaç dakika veda etmeleri için Stadelheim hapishanesine gitme izni verilmiş. Savaş zamanı kıtlığı icabı, yanlarında getirdikleri küçük ikram muhtemelen çikolata yerine geçen tatsız bir şeymiş. Hans bunu reddetmiş. Sophie neşeyle kabul etmiş. Anne babasına öğle yemeği yemediğini ve aç olduğunu söylemiş. Roland bundan kuşkuluydu. Götürülmeden hemen önce, getirdikleri armağanı yediğini görmekten memnun olacaklarını düşünmüş olmalıydı. Kendisi olsa, başı kesilmeden birkaç saniye önce, anne babasının gönlünü yapmak için uydurma bir gofreti kemirecek kadar yürekli davranır mıydı?

Yataktan kalktı. Jane'in Inge Scholl'ün anlattıklarını özetlediği kısmı yeniden okumak ilginç olacaktı. O son anlarda Christoph Probst da Scholl ailesiyle birlikte orada duruyor muydu? Karısı dört hafta önce doğum yapmıştı ama hastane yatağından çıkamayacak kadar hastaydı. Ona veda edecek yakın bir aile üyesi yok muydu? Roland, Alissa'nın kışlık kazaklarını muhafaza ettiği alt çekmeceyi açtı. Alissa'nın bahar çiçeği kokusu, tertipli yığınlar halinde katlanmış kazaklardan şefkatli nefesiyle Roland'a ulaştı. Altı yüz sayfayı eski bir *Frankfurter Allgemeine Zeitung* gazetesinin içine sarmışlardı. Bu nedenle, fotokopinin gitmiş olduğunu saptamak sadece birkaç saniyesini aldı. Ama tamam. Zaten Alissa'ya aitti, alabilirdi. Alissa'nın çok kez reddedilmiş olan iki romanının müsveddelerini de yanına almış olduğunu zaten saptamıştı. Bavulu gerçekten de ağırdı herhalde.

Yatağa döndü. Hatırladığına göre, Hans ve Sophie Scholl anne babalarına teker teker götürülmüşlerdi. Hans'a ayrılan birkaç dakika bitince sıra Sophie'ye gelmişti. Anne babalarıyla bir engelin ardından konuşmuşlardı. Belki de aile Sophie böyle hatırlansın istemişti ama muhtemelen doğruydu da: Inge Scholl, anne baba-

sının anlattığına göre, ablasının gururla içeri girdiğini yazıyordu, rahat, güzel, cildi pespembe, dudakları doğal bir kırmızı. Roland daha sonra, üç sanığın birlikte birkaç dakika geçirmelerine de izin verildiğini hatırladı. Birbirlerine sokulmuşlardı. Karısı ve çocuklarından, hiçbir zaman göremeyeceği çocuğundan yoksun bırakılan Christoph Probst en azından bu iki arkadaşına sarılabilmişti. Giyotine götürülen ilk kişi Sophie olmuştu. Bu, ruhlarını vahşi ve gaddar bir rüyanın ele geçirdiği adamların inşa ettikleri sahnede oynanan bir trajediydi. Onların uyguladığı vahşet, herkesi kapsayan bir norm haline gelmişti. Böyle bir durum karşısında o, Roland, Sophie ile Hans'ın cesaretine ulaşabilir miydi? Bunu yapabileceğini sanmıyordu. Artık yapamazdı. Alissa'nın gidişi onu zayıf düşürmüş, Çernobil felaketi ürkekleştirmişti.

Gözlerini kapadı. Ülkenin bütün kuzey ve batı bölgelerinde, yumuşak kireçtaşından manzaraların yerini granite bıraktığı alanlarda, yaylalarda ve otlaklarda, her bir otta, ta en ufak birimine kadar bitki hücrelerinin içinde zehirli izotop parçaları yörüngelerine oturmuşlardı. Tabii olmayan yabancı bir madde. Ukrayna'nın bir ucundan öbürüne, binlerce çiftlik hayvanıyla evcil köpeğin buldozerle açılmış çukurlarda çürüdüğünü ya da dev odun ateşlerine atılıp yakıldığını hayal etti, radyoaktif sütün yağmur oluklarından nehirlere boşaltıldığını. Şimdi ağızlarda dolaşan, sakatlıkları nedeniyle ölecek olan çocuklar, bu yeni yakılan ateşle mücadele uğruna korkunç şekilde ölen korkusuz Ukraynalılar ve Ruslar, Sovyet makinesinin içgüdüsel yalanlarıydı. Roland şu durumda sahip olması gerekenlere sahip değildi, aşağıya inip gecenin köründe göğün altında tek başına durup yıldızlara kadeh kaldıracak ne cesareti vardı ne de gençlik neşesi. İnsan eliyle meydana gelen olaylar denetlenemez hale geldiğinde ne cesaret ne de neşe kalıyordu. Yunanlar tanrılarını yüce bir seçkinler grubunun tartışmacı, sağı solu belli olmayan, cezalandırıcı üyeleri olarak yaratmakta haklıydılar. Eğer böyle insana benzer tanrılara inanabilseydi, işte o zaman korkması gerekenler onlar olurdu.

4

Alissa'nın kayboluşundan üç hafta sonra Roland mutfağın hemen dışındaki masanın etrafındaki aşırı yüklü raflara bir düzen getirme işine girişti. Kitapları toplamak zordur. Atması zordur. Direnirler. Roland bağışlayacağı kitaplar için kenara bir karton kutu koydu. Bir saat sonra kutuda ancak iki tane karton kapaklı, güncelliği kalmamış yolculuk rehberi vardı. Bazı kitapların içinde, raflara tekrar yerleştirilmeden önce okunması gereken kâğıt parçaları ya da mektuplar vardı. Bazılarında ise sevgi dolu ithaflar vardı. Pek çoğu –ilk sayfasını ya da gelişigüzel bir sayfayı– açıp tekrar tadına bakmadan bırakılamayacak kadar tanıdıktı. Az sayıda kitap da bakıp hayran olunacak modern ilk basımlardı. Roland koleksiyoncu değildi, bunlar kendisine armağan edilen ya da rastgele alınmış kitaplardı.

Lawrence geç sabah uykusunu uyurken Roland biraz ilerleme kaydetti. Akşam da yemekten sonra devam etti. Yeni ortaya çıkan bir yığından aldığı üçüncü kitap Berners Hall kütüphanesinden alınmaydı. İçinde Londra İl Konseyi işaretleri ve kütüphanecinin bastığı 2 Haziran 1963 damgası vardı. O zamandan beri çeşitli taşınmaları ve depoda geçen bir yılı kapağı açılmamış olarak atlatmıştı. Joseph Conrad, *Gençlik ve Başka İki Hikâye*. Ucuz Baskı, J.M. Dent & Sons Ltd., tekrar basım 1933, 7 şilin, 6 peni. Sayfaları düzgün kesilmemişti. Palmiye ağaçlarını ve tam donanımlı bir yelkenli geminin kayalık bir çıkıntıyla uzaktan görünen dağları geçtiğini gösteren ve tahta baskı etkisi veren, koyu yeşil, kırmızı ve krem rengi yumuşak kâğıt kılıfı hâlâ üstünde duruyordu. Hikâyedeki genç adamı heyecanlandıran tropikal doğu beklentisini çağrıştırıyordu resim. Bu kitaba sahip olmak da Roland'ı heyecanlandırıyordu şimdi. Kitap hiç dikkat çekmeden onunla birlikte yolculuk etmişti. Daha canı kitap okumayı pek çekmediği on dört yaşındayken "Gençlik"e bayılmıştı. Şimdiyse hikâyeden hiçbir şey kalmamıştı aklında.

Birinci sayfa açık vaziyette, kitabı dua kitabıymış gibi iki eliyle birden tutarak en yakın mutfak iskemlesine çöktü ve bir saat yerinden kıpırdamadı. İskemleye yerleşirken kitabın sayfalarının

arasından katlanmış bir kâğıt parçası düştü ve Roland kâğıdı bir kenara koydu. Anlatıcı ile diğer dört kişi bir şişe kırmızı şarabın ve bardaklarının yansıdığı cilalı maun bir masada oturuyorlar. Çevreleri hakkında hiçbir şey söylenmiyor. Bir geminin yemekhanesinde ya da Londra'daki bir kulübün özel bir odasında olabilirler. Masa durgun sular gibi pürüzsüz. Beş adam da farklı toplumsal konumlardan ama "güçlü deniz bağı" onları birbirlerine bağlıyor. Hepsi de ticaret gemileriyle hayata atılmışlar. Hikâyeyi anlatacak olan kişi Conrad'ın alter egosu Marlow ve bu onun karşımıza ilk çıkışı. Herkesin bildiği gibi, kitaptaki bir sonraki hikâye olan "Karanlığın Yüreği"ni de o anlatacak.

"Gençlik" özel bir öykü, çünkü Conrad'ın Yazarın Notu'nda açıkladığı gibi, hafızanın büyük bir başarısıydı. Marlow, yirmi yaşındayken, eski bir gemi olan *Judea*'nın ikinci kaptanı olarak çıktığı yolculuğu anlatıyor. Gemi Kuzey İngiltere'deki bir limandan kömür alıp Bangkok'a götürecektir. Gecikmeler ve talihsizliklerle dolu bir hikâyedir bu. Gemi Thames'den çıktıktan sonra Yarmouth açıklarında yakalandığı fırtınayla mücadele ederek yol alır ve Tyne'a varması on altı gün sürer. Sonunda, kömür yüklenince, *Judea*'ya kazayla bir buharlı gemi çarpar. Günler sonra, Lizard açıklarındayken bir fırtına çıkar. Denizdeki fırtınayı hiç kimse Conrad gibi yazamaz. Gemi su alır, mürettebat saatlerce suyu tahliye eder ama gemi Falmouth'a dönmek zorunda kalır. Tamir için uzun süre beklemeye başlarlar. Aylar geçer, hiçbir şey olmaz. Gemi ve mürettebatı bulundukları yerin halkı tarafından alaya alınır. Genç Marlow izin alır, Londra'ya gider ve yanında Byron'ın bütün eserleriyle geri gelir. En sonunda onarım biter ve gemi kalkar. Yaşlı gemi saatte üç mil hızla tropik ülkelere doğru ağır ağır yol alır. Hint Okyanusu'ndayken, kömürler için için yanmaya başlar. Duman ve zehirli gaz gemiyi günlerce sarar. Ateşi söndürmek için günler süren mücadeleden sonra dev bir patlama olur, kaptanla mürettebat batan gemiyi terk eder ve üç sandal içinde gemiden ayrılır. Marlow, iki güçlü denizciyle birlikte en küçük sandaldadır. Aslında ilk kez birilerine komuta etmektedir. Saatlerce kuzeye doğru kürek çekerler ve Cava'da bir köyün limanında karaya çıkarlar.

O parlak masada birden fazla Bordeaux şarabı vardı mutlaka. Marlow anlatımını düzenli olarak "Şişeyi uzat" diyerek böler. Hikâyenin adının ve kendisinin özü, genç adamın, yani Marlow'un

ya da Conrad'ın, ne kadar büyük felaketlerle dolu olsa da her an heyecan içinde olmasıdır. Tropik yerler, masalsı Doğu önünde durmaktadır ve ne kadar tehlikeli, fiziksel olarak ne kadar zor ya da sıkıcı olursa olsun, her şey bir maceradır. Onu ayakta tutan şeytan, gençliktir. Meraklı, dirençli, deneyim için aç olduğundan vahşi. Öykünün nakaratı "Ah! Gençlik!"tir.

Son sözler Marlow'un değil, onu bize tanıştıran anlatıcının ağzından söylenir. Marlow anlatımını tamamlarken anlatıcı şöyle der: "Çizgiler, kırışıklar dolu yüzlerimizi; çekilen zahmetlerin, aldatılmaların, başarıların, aşkların izlerini taşıyan yüzlerimizi; merakla hayatta bir şeyler arayan ve bulduğunu umduğu anda kaybeden ... yorgun, bıkkın gözlerimizi kahverengi durgun bir su gibi yansıtan cilalı masanın etrafındaki bizler, başımızı sallayarak onu onayladık."

Roland son sayfanın ikinci yarısını baştan sona iki kez okudu. Okudukları kafasını karıştırdı. Marlow daha önce, yolculuğun yirmi iki yıl önce, o yirmi yaşındayken yapıldığını söylüyor. Bu demektir ki, Marlow hikâyesini arkadaşlarına anlatırken, kendisinin ve diğerlerinin yüzleri çekilen zahmetlerin izini taşıyan çizgiler, kırışıklar doluyken ve gözleri yorgun, bıkkınken, Marlow kırk iki yaşındaymış. Daha şimdiden yaşlanmış mı? Roland otuz yedi yaşındaydı. Yaş ve getirdiği pişmanlıklar, yok olan gençlik ve sürgün edilmiş beklentiler – hemen birkaç adım ilerideler. Yazarın Notu'na döndü. Evet, "Gençlik", "bir deneyimin kaydıdır ama bu deneyim, olgularıyla, iç dünyasıyla ve dış renkleriyle benimle başlıyor ve bitiyor" diye yazıyordu.

Onun, Roland'ın, kendisiyle biten neyi vardı? Bunu düşünürken eli kitabın içinden düşüp şimdi masanın üstünde duran kare şeklindeki kâğıda değdi. Bu, katlandığı yerler boyunca çatlaklar oluşmuş eski bir gazete kesiğiydi. *The Times* gazetesinden kesilmişti, 2 Haziran 1961 Cuma tarihliydi ve başlığı "Hiçbir kısıtlayıcı koşula tabi olmayan devlet okulu"ydu. Roland yazılanları okumadan önce tarih kafasını kurcaladı. Kütüphaneden alınan kitap iki yıl sonrasının, 1963'ün damgasını taşıyordu, yani okuldan temelli ayrıldığı tarihten epeyce öncesi. Gazete kesiği kitaba başkası tarafından yerleştirilmiş, kendisi de bunu fark etmemiş olmalıydı.

Bu, Roland'ın, "birçoklarının zihninde haksız yere fakirin Eton'ı diye damgalanmış olan" okulunun onuncu yıldönümü nedeniyle yazılmış iyi niyetli ve biraz da sıkıcı bir yazıydı. Londra İl

Konseyi'nin yönetiminde olup "pek çok devlet okulunun boğucu geleneklerinden arınmış" ve aynı zamanda "ıslahevlerinin sorunlu çocuklarının da olmadığı", "bir nehre doğru tatlı bir eğimle inen çok güzel bir arazisi olan, on bir yaş sınavını geçen herkese açık" ve "diplomat çocuklarından ordudaki neferlerin çocuklarına kadar her sosyal tabakadan erkek çocuğunun oluşturduğu bir topluluğa" ev sahipliği yapan, bunların "... çoğunun üniversiteye devam ettiği... ücretlerin cömertçe değişken ölçeklere göre saptandığı... çoğu ailenin hiçbir ödeme yapmadığı" bir okuldu. Yelkende beceri, Genç Çiftçiler Kulübü, opera gibi pek çok faaliyet yapılıyordu ve "arkadaşça bir hava hâkim"di. En dikkat çekici özellik de "oğlanların rahat tavırları"ydı.

Bunların hepsi doğruydu, ya da doğru değil denemezdi. Marlow yirmi yaşına geldiğinde altı yıldır denizdeydi. Dev dalgalı denizlerde mizana direğinin tepesinde, yelkenleri fora ediyor, kendi yaşının iki mislinden fazla yaşı olan adamlara rüzgâra karşı emirler yağdırıyordu. Buna karşılık Roland rahat tavırlı çocuklar arasında beş yılı yatılı okulda geçirmişti. Yelkenli teknede bumba altında büzülerek yelkeni idare etmiş ya da miçoluk yapmış, ondan büyük Young adlı bir çocuk ona iki saat boyunca hiç durmadan bağırırken (o zamanlar, denizde kaptanlık yapanların böyle olması gerektiği düşünülürdü) serenin bir kenarına tutturulmuş bir ipi çekip durmuştu. Marlow'a göre bir nehirde böyle ufak tefek işlerle oyalanmak "yalnızca hayatın eğlencesi"ydi. Denizdeki varoluşu ise "hayatın kendisi"ydi. Roland bir keresinde, uzaktan masmavi görünen, yakından bakıldığında ise açık bir lağım olan Orwell Nehri'nde alabora olmuştu. *Times*'taki yazının özü işte buydu – uzaktan bakış. Peki yakından bakınca nasıldı? "İç dünyası" neydi? Roland emin değildi ve bu rahatsızlık peşini bırakmıyordu.

Eğer hâlâ içki içiyor olsaydı, işte bu tam kendine bir İskoç viskisi koyacağı ve yılların oluşturduğu köprü üzerine kafa yoracağı nokta olurdu. Marlow kendini hayatının yarısını çoktan geçmiş biri olarak tanıtıyordu. Roland da ona epeyce yaklaşmıştı. Otuzlarının yarısına gelince nasıl bir insan olduğun sorusunu sormaya başlayabilirdin. Genç yetişkinliğin çalkantılı ilk yılları geçmişti. Aynı şekilde, geçmişine göndermeyle kendini mazur gösterme dönemi de bitmişti. Ailen yetersiz miydi? Sevgi mi yoktu? Aşırı sevgi mi vardı? Yeter, daha fazla mazeret istemez. On küsur senelik arkadaşların oldu.

Yansımanı onların gözlerinde görebilirdin. Aşka düşmüş ve aşktan sıyrılmış olabilirdin ya da olmalıydın. Yalnız başınayken zamanını yararlı geçirmişliğin de olmuştur. Bir ölçüde kamusal hayatın ve bu hayatla bir ilişkin de vardı. Sorumlulukların bastırıyordu mutlaka, seni tanımlamaya yardım ediyorlardı. Çocuk sahibi olmak biraz ışık tutabilirdi. Buruşmuş yüzüyle hemen önünde duran kişi Marlow değildi. Senin kırk iki yaşındaki halindi. Ölümlülüğün en erken işaretlerini bedeninde görmüş olmalısın şimdiye kadar. Boşa harcanacak zaman yok. Kendi yargınla yüzleşmek için, ayrı ve tek başına bir benlik ortaya çıkarabilirsin artık. Ama yine de tamamen yanılmış da olabilirsin. Bir yirmi yıl daha bekleyebilir ve hâlâ debeleniyor olabilirsin.

Öyleyse, kendini tanımayı, hatta bu konuda bir fikir sahibi olmayı bile teşvik etmeyen bir zamanda, kültürde ve kalabalık şartlarda yaşayan on dört yaşında bir okul çocuğu için nasıl bir umut olabilirdi? Dokuz başka çocukla paylaşılan bir yatakhanede –kendinden kuşku duymak, hassas umutlar, cinsel kaygı gibi– zor duyguları ifade etmek pek olacak şey değildi. Cinsel özlemlere gelince, bunlar da övünmelerin, alayların ve son derece komik ya da tamamen üstü kapalı şakaların içine gömülürdü. Bunların hangisi olursa olsun, gülmek zorunluydu. Bu asabi sosyalliğin ardında, önlerine serilmiş kocaman, yeni bir alanın bulunduğunun farkında olmaları yatıyordu. Bu alanın varlığı büluğdan önce gizliydi ve onlara hiç sorun çıkarmıyordu. Şimdiyse cinsel birleşme, güzel, tehlikeli, karşı konulmaz bir dağ sırası gibi önlerinde yükseliyordu. Ama hâlâ çok uzaktaydı. Işıklar söndükten sonra, karanlıkta konuşup gülerlerken havada çılgın bir sabırsızlık, bilinmeyen bir şeye karşı gülünç bir özlem olurdu. Doyum ânı hemen önlerindeydi, bundan kesin olarak emindiler, ama şimdi olsun istiyorlardı. Kırsal bir bölgede, bir erkek yatılı okulunda pek fırsat çıkmıyordu. Bütün bildikleri inanılması güç anekdotlardan ve fıkralardan gelirken, "o şey"in gerçekte ne olduğunu ve onunla ne yapacaklarını nasıl bilebilirlerdi? Bir gece, bir sessizlik sırasında, oğlanlardan biri karanlığın içine doğru, "Ya insan o şeyi yapmadan ölürse?" demişti. Çocuklar bu olasılığı hazmederken bir sessizlik olmuştu. Sonra Roland, "Öbür dünya da var" demişti ve herkes gülmüştü.

Bir akşam, on bir yaşlarındaki Roland ve arkadaşları henüz yeniyken, özel davetle bazı daha büyük çocukların yatakhanesi-

ne gittiler. O çocuklar onlardan yalnızca bir yaş büyüktüler ama daha bilge, daha üstün, daha güçlü ve her nasılsa biraz tehditkâr bir grup görüntüsü veriyorlardı. Olay gizli bir etkinlik olarak ilan edilmişti. Roland ve diğer birinci sınıf öğrencileri kendilerini neyin beklediğini bilmiyorlardı. İri, güçlü kuvvetli, erken gelişmiş iki oğlan ranzaların arasındaki koridorda yan yana duruyorlardı. Hepsi pijamalı büyük bir kalabalık onların etrafına toplanmıştı. Birçoğu ranzaların üst kısımlarına tünemişti. Ter kokusu çiğ soğana benziyordu. Işıkların sönmesinden epeyce sonraydı. Hafızaya yerleştiği haliyle, yatakhane dolunayın ışığıyla ışıl ışıldı. Belki de aslında böyle değildi. Belki el fenerleri vardı. İki erkek çocuk pijama pantolonlarını çıkardılar. Roland daha önce kasık kılı da, erişkin penis veya sertleşme de görmemişti. Bir bağırıştan sonra iki çocuk çılgınca mastürbasyon yapmaya başladılar, karaltı halindeki yumrukları hızla inip çıkıyordu. Yaşa sesleri ve destekleyici bağırışlar. Önemli bir maçta gol atıldığı anda duyulan patırtıydı bu. Huşu duygusuyla şamata birbirine karışmıştı. Orada bulunan çocukların çoğu böyle bir yarışmaya katılacak cinsel olgunluğa erişmemişti.

Yarış iki dakika bile sürmedi. Kazanan, orgazma ilk ulaşan, belki de en ileri fışkırandı ki bu nokta hemen tartışma konusu oldu. Yarışmacılar bitiş çizgisini birlikte aşmış görünüyorlardı. Muşamba yer döşemesinin üstündeki sütümsü birikintiler birbirine eşit uzaklıkta görünüyordu. Ama sırf ay ışığı olsaydı görülebilirler miydi? Yarışmacıların ikisi de zafere ilgilerini yitirmiş görünüyordu. Bir tanesi Roland'ın anlayamadığı belden aşağı bir fıkra anlatmaya başladı. Sesler ve gülüşmeler sonunda yatakhane görevlisinin gelmesine sebep oldu ve hepsi yine yataklarına geri gönderildiler.

Roland büyülenmiş miydi? Dehşete mi düşmüştü, yoksa olayı eğlenceli mi bulmuştu? Buna verilecek muhtemel bir cevap, Conrad'ın tasvir ettiği türden bir iç dünya tarihçesi hazırda yoktu. Bu kadar uzak mesafeden genç Roland'ın zihnine, günlük ruh halindeki dalgalanmalara erişmek mümkün değildi. Roland ruh durumu üzerinde hiçbir zaman uzun boylu düşünmezdi. Bir şeyin yerini anında başka bir şey alırdı. Derslikler, oyunlar, piyano dersleri, ödevler, değişen arkadaşlıklar, itiş kakış, sıraya giriş, ışıkların sönmesi. Roland okulda, süreğen bir şimdiki zamana zincirlenmiş bir köpeğin ruhsal hayatını yaşıyordu.

Ama hayati bir istisna vardı. Roland otuzlarında bunun bütün ayrıntılarını hatırlıyordu. İç dünya, bir erkek çocuğunun düşüncelerinin derin okyanus çukurunda muhafaza edilmişti. Yatakhane konuşmaları sessizliğe ve uyku başlangıcına doğru yavaş yavaş sönerken, Roland yine o özel yerine çekilirdi. Artık onun öğretmeni olmayan piyano öğretmeni, Roland'ın zihninde ikili bir hayat sürdüğünü bilmiyordu. Bir gerçek kadın, Miss Cornell vardı. Roland kadını ara sıra revirin, ahırların ya da müzik odalarının oralara gittiğinde görüyordu. Müzik öğretmeni yalnız başına, ya dersten önce küçük kırmızı arabasından inmiş ya da dersten sonra arabaya doğru yürüyor olurdu. Roland aslında hiçbir zaman onun yanından geçmez, buna kesinlikle dikkat ederdi. Öğretmen onu durdurup "derslerin nasıl gittiğini" soracak olsa aralarında muhtemelen geçecek olan konuşmadan nefret edecekti. Yanından geçip de kendisiyle konuşmak istemeseydi daha da kötü olacaktı. Hele Roland'ı tanımazsa hepsinden daha kötü olurdu.

Bir de her gece hayal ettiği kadın vardı. Bu kadın Roland ona ne yaptırırsa onu yapıyordu, yani Roland'ın iradesini elinden alıyor ve ona istediğini yaptırıyordu.

Çocukluktan geriye kalan çoğunlukla dış renklerdir. Okula başladıktan iki hafta kadar sonra, ılık bir eylül öğle sonrası, bir grup çocukla birlikte, bisikletleriyle yarımadayı baştan sona geçip Orwell Nehri gibi geniş ve gelgitli ama daha temiz olan Stour Nehri'nde yüzmeye gittiler. Roland daha büyükçe çocukları izleyerek bir tarladaki patikadan kurumuş çamur ve küçük taşların oluşturduğu bir kumsala indi. Trablus yıllarından kalma güçlü kulaçlarını göstermek için diğerlerinden daha uzaklara yüzdü. Ama gelgit vardı ve onu kıyıdan derin, soğuk sulara sürükledi. Bacaklarındaki kaslara kramp girdi. Artık ne yüzebiliyor ne de sadece suyun üstünde kalabiliyordu. Bağırıp el salladı ve soyadı gerçekten de Rock* olan büyük bir oğlan ona doğru yüzdü ve çekerek kumsala getirdi. Korku, utanç, minnet, yaşadığı için duyduğu sevinç – hiç izi kalmamış. Herhalde günlük okul gelgitine (saat dörtteki ders, sonra çay, sonra etüt) katılmak için vakitlice bisikletlerine binip okula dönmüşlerdi.

Belirli aralarla bir kriz çıkardı, bütün okulu topluca suçlu konumunda birleştiren bir anlık karanlık bir hata. Bu genellikle hır-

* (İng.) Kaya. (ç. n.)

sızlık olurdu. Birinin transistörlü radyosu, birinin kriket sopası. Bir keresinde, personelin kaldığı yerin dışındaki bir çamaşır ipinden bir kadın iç çamaşırı yok olmuştu. Bütün okul toplantı salonuna toplanırdı. Güler yüzlü, düzgün, beceriksiz görünüşlü bir adam olan ve karısına George diye hitap ettiği bilinen, hem de ragbide seçkinlik ödülü olan müdür sahnede görünür ve 350 erkek çocuğuna hitap edip suçlunun ortaya çıkmasını isterdi. Yemeksiz kalmayı göze almak gerekse bile herkes sessizce otururdu. Bu hiçbir zaman işe yaramamıştı, özellikle de çalınan külotla ilgili olarak. Toplanma duyurusu yapıldığı zaman, yaşları daha büyük olanlar yanlarında kitap ya da portatif satranç takımı getirmeyi akıl ederlerdi.

Böyle anlarda okulu birleştiren yalnızca hırsızlıklar değildi. Her bahar, Sovyetler Birliği'ni caydırmak ya da yok etmek için nükleer silahlarla donatılmış dev B52 uçaklarından bir filonun bulunduğu Lakenheath'teki Amerikan hava üssüne, herkese açık ziyaret gününde okul gezisi düzenlenirdi. Roland da arkadaşlarıyla okul otobüsüne binip geziye katıldı. Muharebe jetinin pilot koltuğunda otuz saniye oturabilmek için bir saat kuyrukta beklediler. Gümbürtülü bombardıman uçakları uzaktan gelip geçti. Cep harçlıkları saksı büyüklüğündeki mumlu kâğıt bardaklarda verilen kolayla birlikte ızgara pirzola, bonfile ve patates kızartmasına yetişmedi. Ama izlediler.

O akşam okul toplantıya çağrıldı. Müdür iddianamesine başladı. Üssün komutanı telefon edip, ceketlerindeki *Nisi Dominus Vanum* (Tanrı Yoksa Her Şey Boşunadır) düsturlu arma sayesinde okuldan oldukları belli olan bazı erkek çocukların üste otobüsten, siyah üstüne beyaz yazılı CND* rozetleriyle indikleri gerçeğini müdürün dikkatine sunmuştu. Müdür böyle bir gösterinin Amerikalı ev sahiplerimizin misafirperverliğini suiistimal ve onlara büyük saygısızlık anlamına geldiğini belirtti. Bundan sorumlu olan çocuklar ortaya çıkmalıydılar. Onlar ortaya çıkıncaya kadar bütün okul sessizce oturacaktı.

Toplantı salonunun en önünde, sahnenin hemen altında oturan ve başları müdürün kalın ayakkabılı ayaklarıyla aynı hizada olan en küçük yaştaki çocuklar için bu baş harfler hiçbir anlam ifade etmiyordu. Nükleer Silahsızlanma Kampanyası, bu durumun yüklediği

---

* Campaign for Nuclear Disarmament (Nükleer Silahsızlanma Kampanyası). (ç. n.)

yoğun anlamla, utanç verici, hatta şeytani olan her şeyi ifade ediyordu. Salonun arkasında bir hareketlenme olup da beş altı büyük çocuk ayağa kalkınca bir şaşkınlık oldu. Diğer çocuklar oturdukları yerde başlarını çevirdiler. Çocukların adları açıklandıkça salonda gürültü başladı; okul herkesin herkesi tanıyabileceği kadar küçüktü. Çocuklar tek sıra halinde sahneye çıktılar ve müdüre yüzlerini dönerek yan yana dizildiler. Başöğretmen dimdik duruyor, dişlerini sıkmış, küçümseyerek onlara bakıyordu. Durum toplanan kalabalık arasında fark edildikçe mırıltı yüksek perdelere çıktı: Yakalarında hâlâ yasak rozeti taşıyorlardı! Grup içinden bir kişi, ragbi takımının ilk on beşinde yer alan altıncı sınıftan bir kahraman, daha önce hazırlanmış bir bildirgeyi okumaya başladı. Kalabalık sessizliğe gömüldü. Bomba bütün insanlığa, yeryüzündeki tüm canlılara yönelik bir tehdit, ahlaki yönden tiksindirici bir şey ve kaynakların acıklı bir şekilde boşa harcanmasıydı. Müdür sahneden inmek için çocukların önünden geçerken konuşan çocuğun sözünü kesti. Onları derhal çalışma odasında görmek istiyordu.

Eğer grup müdürün odasına ulaştığında sopa yemeyi reddetseydi bir ahlaki başkaldırı akşamı pek hoş bir şekilde bitebilirdi. Çocukların hepsi kocaman adamlardı. Ama 1960'ların başkaldırı ruhunun Orwell Nehri'nin çamurlu kıyılarına ulaşması için üç yıl daha geçmesi gerekiyordu. 1962 Nisanı'nda şerefli olan davranış, hiç ses çıkarmadan, aldırmaz görünerek sopayı yemekti.

Küçük çocuklar haftada bir evlerine mektup yazmaya teşvik edilirdi. Roland'a cevap veren her zaman annesi olurdu. Eğer saklanmış olsalardı, mektuplar Roland'ın 1959 yılındaki düşünceleri hakkında bir ölçüde fikir verebilirdi. Ama tertipli ev kadını Rosalind'in cevap verir vermez mektubu yırtıp atma gibi bir alışkanlığı vardı. Belki de bu büyük bir kayıp olmadı, çünkü Roland eve yazarken epeyce zorlanıyordu. Hayatı, günlük programı ve çevresi ailesininkilerden o kadar farklıydı ve kırsal Suffolk Kuzey Afrika'dan öylesine büyük bir değişiklik gösteriyordu ki, Roland'ın bu yeni yaşamının niteliğini, gürültüyü, kabadayılıkları, eğlenceyi ve hiçbir zaman yalnız kalamamak, her zaman doğru yere, doğru gereçlerle vaktinde gitmek zorunda olmak gibi fiziksel zorlukları ifade edebileceği hiçbir fikri, hiçbir başlangıç noktası, hiçbir dayanak noktası yoktu. Bu mektuplarda, hatırladığı kadarıyla, "Wymondham'ı dün 13-7 yendik. Dün yumurtayla patates kızartması yedik. Çok güzeldi"

gibi satırlar yazıyordu. Annesinin mektuplarının içeriği ise daha da boştu. Annesinin sorunu Roland'ınkinden de büyüktü. O karşı koyamadan çocuklarından biri daha ondan uzaklaştırılmıştı. Roland'ın okul gezisinden memnun kaldığını umuyordu. Roland'ın takımının bir sonraki maçı da kazanacağını umuyordu. Oralarda yağmur yağmadığı için memnun oluyordu.

Yıllar sonra Roland, bir arkadaşının dört yaşındaki kızının babasına "Mutsuzum" diye bir açıklama yaptığını duydu. Basit, dürüst, açık seçik ve gerekli. Böyle bir cümleyi Roland bir çocuk olarak hiçbir zaman kurmamıştı. Büluğ çağına kadar bu fikri kendi kendine ifade bile etmemişti. Yetişkin olunca bazen arkadaşlarına, yatılı okula gittiğinde on altı yaşına kadar süren hafif bir depresyona girdiğini ama ev özleminin geceleri gözyaşı dökmesine sebep olmadığını söyledi. Bu ruh hali onu sessizleştirmişti. Ama bu doğru muydu? Hiçbir zaman orada olduğu kadar özgür ve halinden memnun olmadığını da iddia edebilirdi pekâlâ. On bir yaşındayken oraların sahibiymişçesine kırlarda geziniyordu. Yakın arkadaşı Hans Solish'le beraber, okulun üç kilometre güneyinde sık bitki örtüsüyle kaplı yasak bir orman bulmuşlardı. Girmek Yasaktır tabelalarını görmezden geldiler ve bir bahçe kapısına tırmandılar. Aşağılarındaki çam ağaçlarıyla dolu derin vadide muazzam bir göl gördüler. Suyun, güneş ışığının vurduğu, rüzgârın su sıçrattığı küçük bir kısmında bir balık gölün yüzeyinden havaya fırladı. Muhtemelen bir alabalık. Bu bir davetti. Bitki örtüsünün arasından güçlükle geçerek kıyıya ulaştılar ve burada derme çatma bir çadır kurdular. Gölün etrafını dolaşan patikaya aldırmayan kâşifler burayı ilk kez kendilerinin keşfettiğine kendilerini inandırdılar ve buranın varlığından kimseye söz etmemeye karar verdiler. Buraya yeniden pek çok kez gittiler.

Başka nerede bu kadar özgür olabilirdi? Geriye baktığı zaman anladığı üzere, insanların giderek daha fazla hınç duymaya başladığı açık tenli bir seçkinler grubuna mensup olduğu Libya'da olamazdı. Orada beyaz tenli küçük kızlar ve oğlanlar yanlarında büyükler olmadan köylerde gezemezdi. Her gün gittikleri kumsal Libyalılara yasaktı. Her gün okula giderken okul otobüsüyle önünden geçtikleri binanın ünlü Ebu Salim hapishanesi olduğunu bilmiyorlardı. Birkaç yıl sonra Kral İdris darbeyle indirilecek ve yerine diktatör Albay Kaddafi geçecekti. Kaddafi, Ebu Salim'deki binlerce muhalifin idam emrini verecekti.

Marlow, yaratıcısı adına yirmi yıl geriye baktığında kendini gayet iyi anlıyordu – iç dünyasını, dış renklerini. Otuzlu yaşlarının ortalarında olan Roland için Berners Hall'daki çocuk bir yabancıydı. Bazı olaylar hafızasında güvenle saklanmıştı ama ruhsal durumundaki değişiklikler, ılık bir gündeki kar taneleri gibi, daha yere inmeden yok olmuşlardı. Yalnız piyano öğretmeni ve onun için beslediği bütün duygular kalmıştı geriye. Bir keresinde, arkadaşlarıyla birlikte derse giderken onu uzakta, yüz metreden de ileride görmüştü. Canlı mavi bir palto giymişti ve Roland'ın gözlüklerini sınadığı ağacın yanında duruyordu. Roland'ı görmüş gibiydi, kolunu kaldırdı. Belki çimenlerin ötesindeki başka birine el sallıyordu. Roland dikkatle dinler gibi yaparak başını sınıf arkadaşına doğru eğdi. İç dünyasına ait bu an zaptedildi ve ömür boyu saklandı: Miriam Cornell'den yüz çevirirken fark etti ki kalbi hızla atıyor.

Çoğu okul gibi Roland'ın okulu da çocuklara yıllar içinde yavaş yavaş tanınan, ince ince derecelendirilmiş bir ayrıcalıklar hiyerarşisiyle bir arada tutuluyordu. Bu, büyük çocukları, büyük bir sabır göstererek kazandıkları hakları kıskançlıkla koruyan, mevcut düzenin tutucu koruyucuları haline getiriyordu. Daha olgun yaşlarla gelecek olan avantajları kazanmak için kendileri yoksunluklara katlanmak zorunda kalmışken, neden en küçük çocuklara yeni moda lütuflar bahşedilsindi ki? Bu uzun ve çetin bir yoldu. En küçükler, birinci ve ikinci sınıflar yoksuldu ve hiçbir şeyleri yoktu. Üçüncü sınıflara uzun pantolon giyme ve enine çizgilerden ziyade çapraz çizgileri olan kravat takma izni verilmişti. Dördüncü sınıfların kendilerine ait bir ortak odaları vardı. Beşinci sınıfların gri gömlek yerine duşta fırçalayarak yıkadıkları ve plastik askılara asıp kuruttukları beyaz gömlekleri vardı. Bunların ayrıca üstün nitelikli mavi kravatları da vardı. Işıkların sönme saati her sınıf için on beş dakika geçe alınırdı. Başlangıçta otuz kişiyle paylaşılan yatakhane vardı. Beş yıl sonra bu sayı altıya inerdi. Altıncı sınıftakiler kendi seçtikleri spor ceketlerle paltoları giyebilirlerdi ama yine de canlı renkte hiçbir şeye hoşgörü gösterilmezdi. Yemek aralarında hoşça vakit geçirebilmeleri için, bir düzine çocuk arasında bölüşülecek haftada iki kiloluk bir kalıp çedar peyniri, birkaç somun ekmek, bir ekmek kızartma makinesi ve hazır kahve hakları vardı. Gece istedikleri zaman yatarlardı. Hiyerarşinin tepe noktasında yatakhane

görevlileri vardı. Bunların çimenlerin üzerinden kestirme gitme ve sıralamada kendilerinden aşağı basamakta bulunup aynısını yapma cüreti gösteren herkese bağırma hakları vardı.

Bütün toplumsal düzenlerde olduğu gibi bu düzen de devrimci ruhlar dışında herkese gerçekliğin dokusuyla uyumlu görünüyordu. Roland kendisi ve başka on kişinin dördüncü sınıflara özgü ortak odalarını devraldıkları, 1962 Eylülü'nde başlayan ders yılının başlangıcında bu düzeni sorgulamadı. Üç yıllık hizmetten sonra bu onların merdivende çıktıkları ilk kayda değer basamaktı. Roland da arkadaşları gibi araziye uyum sağlamaktaydı. O da okulun özelliği sayılan rahat tavırları kazanmış, dördüncü sınıflardan beklenen hafif kabalığı da edinmişti. Annesinin kırsal Hamphshire aksanını kaybetmeye başlamıştı. Şimdi dilinde bir nebze Doğu Londra aksanı, daha hafif bir BBC etkisi ve tanımlanması güç bir üçüncü etki söz konusuydu. Teknokratça bir etki, belki. Kendinden emin. Roland bunu yıllar sonra caz müzisyenleri arasına girince fark edecekti. Havalı ve gösterişli olmayan ama havalı ve gösterişli olanları ne gözünde büyüten ne de küçümseyen bir tavır.

Okuldaki notları orta ya da ortanın biraz altında devam etti. Öğretmenlerin birkaçı Roland'ın göründüğünden daha zeki olabileceğini düşünmeye başlamıştı. Geliştirmeye ihtiyacı vardı. Üç yıl boyunca haftada iki saat Mr. Clare'le çalıştıktan sonra Roland gelecek vaat eden bir piyanist olmuştu. Kademeleri birer birer atlıyordu. Yedinci kademeyi de zar zor atlayınca, öğretmeni ona on dört yaşındaki bir çocuğa göre "neredeyse ileri yetenekli" olduğunu söyledi. Okulun açık arayla en iyi piyanisti olan Neil Noake soğuk algınlığından yatarken Roland iki kere pazar ilahilerine eşlik etmişti. Yaşıtları arasındaki konumu ortalamanın biraz üstünde dolaşıyordu. Sporda ve derslerde vasat olması konumunu geriletiyordu. Ama bazen söylediği esprili bir şey orada burada tekrarlanırdı. Ve çoğundan daha az sivilcesi vardı.

Dördüncü sınıfın ortak odasında tek bir masa, on bir tane tahta iskemle, bazı kilitli dolaplar ve bir ilan tahtası vardı. Hiç beklemedikleri fazladan bir hak her gün öğle yemeğinden sonra ortak odalarında görülmeye başladı: Bir gazeteydi bu, bazen *Daily Express*, bazen de *Daily Telegraph*. Öğretmenler odasında okunup bitenler. Bir gün Roland odaya girince bir arkadaşını bacak bacak üstüne atmış, önünde gazeteyi tutar görünce sonunda kendilerinin de ye-

tişkin olduğunu fark etti. Birbirlerine de söylemekten hoşlandıkları gibi, politika onlara sıkıcı geliyordu. Grupça insan hikâyelerine yatkındılar ve bu yüzden de *Express*'i tercih ediyorlardı. Saç kurutma makinesi yüzünden tutuşan bir kadın. Eli bıçaklı bir delinin bir çiftçi tarafından vurulup öldürülmesi ve çiftçinin herkesin tepkisini çeken bir şekilde hapse atılması. Britanya Parlamento binasına pek uzak olmayan bir noktada, bir genelevin ortaya çıkarılması. Bir piton yılanının bir hayvanat bahçesi çalışanını diri diri yutması. Yetişkinler dünyası.

O zamanlar kamusal hayatta ahlaki ölçütler yüksekti, bu yüzden ikiyüzlülük de çoktu. Toplumdaki genel ruh hali tatlı bir öfke haliydi. Skandallar Roland ve arkadaşlarının seks eğitimindeki anekdotların bir kısmını oluşturmaya başladı. Profumo skandalının çıkmasına bir yıl vardı. *Telegraph* gazetesi bile hapishane parmaklıkları gibi kalın ve kara kirpikleri olan kabarık saçlı, gülümseyen kız resimleri yayımlıyordu.

Derken, ekim sonlarında, dördüncü sınıfların ortak odasında siyaset ilginç hale geldi. Hiç olmadık şekilde, öğle yemeğinden sonra iki gazete birden masanın üstünde belirdi. Her ikisi de bol bol karıştırılmış, sayfaların ucu kulak gibi kıvrılmıştı, pek çok elin değmiş olması sonucunda sayfaları yumuşamıştı; her iki gazete de birinci sayfalarında aynı resmi basmıştı. Gezi gününde yakındaki ABD Hava Kuvvetleri üssü Lakenheath'i ziyaret etmiş ve bir güdümlü füzenin burnuna bir kutsal emanete dokunur gibi dokunmuş olan erkek çocukları için bu hikâye merak uyandırıcıydı. Cinsel ilgi uyandırmaktan yoksun olsa bile beklenmedik zevkler vaat ediyordu. Casuslar, casus uçaklar, gizli kameralar, aldatma, bombalar, birbirini alt etmeye hazır, dünyanın en güçlü iki adamı ve belki de bir savaş. Fotoğraf bir istihbarat üstadının kilit üstüne kilit vurarak güven altına aldığı kasasından çıkmış olabilirdi. Fotoğrafta alçak tepeler, kare biçiminde tarlalar, içindeki yolların ve açıklıkların beyaz lekeler oluşturduğu ormanlık arazi görünüyordu. Dar dikdörtgen etiketlerde yararlı bilgiler vardı: *Yirmi uzun silindir tank; füze nakliye araçları; beş füze rampası; muhtemelen Guideline Füzeleri, on iki adet.* Amerikalılar U2 keşif jetlerini inanılmaz yüksekliklerde uçurarak, heyecan verici teleskobik güce sahip kameralar kullanarak Florida sahilinden yalnızca doksan mil uzaklıktaki Küba'da bulunan Rus nükleer füzelerini açığa çıkarmışlardı. Herkes aynı

fikirdeydi: Kabul edilemez. Batı'nın kafasına dayanmış bir silah. Füzeler kullanılmaya başlamadan önce bu alanlar bombalanmalı, sonra da ada işgal edilmeliydi.

Ruslar ne yapabilirdi? Dördüncü sınıfların ortak odasında oturan çocuklar olarak bile bu yeni duruma yetişkinlere has içten bir ilgi duyuyorlardı. "Termonükleer savaş başlıkları" sözcükleri, günbatımında toplanan bulutlar gibi, heyecan verici, pervasız bir kargaşa; okulun, günlük düzenin, kuralların, hatta ailenin bile patlayıp silineceği tertemiz olmuş bir dünyayı ortaya çıkaracak nihai bir özgürlük vaadi yaratıyordu. Kendileri bundan sağ çıkacaklardı, bunu biliyorlardı; sırt çantalarını, su şişelerini, çakıları, haritaları konuştular. Önlerinde sınırsız bir macera vardı. O sırada Roland fotoğraf kulübü üyesiydi ve fotoğraf nasıl banyo edilir ve basılır biliyordu. Nehrin karşı yakasını gösteren, meşe ağaçları ve eğreltiotlarının bulunduğu, 15x10 cm boyutlarında oldukça hoş bir manzara resminin çeşitlemeleri üzerinde karanlık odada saatlerce çalışmış ama tam ortadan geçen can sıkıcı kahverengi çizgiyi yok edememişti. Roland ikinci gün gazetelerde çıkan yeni U2 fotoğraflarını incelerken arkadaşları onu saygıyla dinledi. Bu resimde yeni etiketler vardı: *Erektör fırlatıcı ekipman; çadır alanı*. Birisi eline bir büyüteç tutuşturdu. Roland eğilip yaklaştı. CIA analistlerinin gözden kaçırdığı bir tünel ağzını keşfedince ona inandılar. Birer birer bakıp onlar da gördüler. Diğerlerinin de ne yapılması gerektiğine, bu yapıldıktan sonra da mutlaka ne olacağına dair kendilerine ait önemli teorileri vardı.

Dersler her zamanki gibi sürdü gitti. Öğretmenlerin hiçbiri krize değinmedi ve çocuklar da buna şaşırmadı. Bunlar –okul ve dünya– farklı alanlardı. Sert ama özelde şefkatli yatakhane yöneticisi James Hyde akşam duyuruları arasında dünyanın yakında sona erebileceğinden söz etmedi. Çocuklar çoraplarını, iç çamaşırlarını ve havlularını teslim ederken, okul annesi Mrs. Maldey Küba füze krizini hiç ağzına almadı; karmaşık gündelik işlerine herhangi bir tehdit söz konusu olduğunda genellikle sinirlenirdi. Roland eve yazdığı bir sonraki mektubunda durum hakkında hiçbir şey söylemedi. Bunun sebebi annesini telaşlandırmak istememesi değildi, zira annesi tehlikeyi Yüzbaşı'dan mutlaka öğrenecekti. Başkan Kennedy, Küba etrafında bir "karantina" olacağını açıklamıştı, nükleer savaş başlıklarından oluşan yükleriyle Rus gemileri, Amerikan

savaş gemilerinden oluşan bir filotillaya doğru yol alıyorlardı. Eğer Kruşçev gemilerine geri dönme emri vermezse bunlar batırılacaktı ve Üçüncü Dünya Savaşı başlayabilirdi. Bu ve sınıfının bulunduğu binanın arkasındaki bataklık arazide Genç Çiftçiler Kulübü'yle birlikte incir ağacı fidanları diktiklerini anlatması bir arada mantıklı olacak mıydı? Annesinin mektubuyla Roland'ınki aynı zamanda postalanmıştı ve annesinin mektubu da kendisininki kadar masumdu. Çocukların televizyona ulaşımları yoktu. Televizyon yalnız altıncı sınıflara serbestti, o da ancak belirli günlerde. Kimse ciddi radyo haberlerini dinlemez ya da onlardan haberdar olmazdı. Lüksemburg radyosunda bazı kaygısız duyurular oldu ama Küba füze krizi olayı onların iki gazetesiyle sınırlı bir dramdı.

İlk çocukça heyecan dalgası yatışmaya başladı. Okulun resmi sessizliği Roland'ı kaygılandırıyordu. En çok yalnız olduğu zamanlarda etkileniyordu. Esas binanın arkasında, çitin ötesinde, meşelerin ve eğreltiotlarının arasında kısa, keyifsiz yürüyüşlerin de faydası olmuyordu. Avcı Diana'nın heykelinin ayağında bir saat oturup nehre baktı. Anne babasını ya da ablası Susan'ı bir daha görmeyebilirdi. Ya da abisi Henry'yi daha iyi tanıma fırsatı olmayabilirdi. Bir akşam ışıklar söndükten sonra, çocuklar her gece olduğu gibi krizi tartışıyorlardı. Kapı açıldı ve yatakhane sorumlularından biri içeri girdi. Gelen bina sorumlusuydu. Onlara sessiz olmalarını söylemedi. Tersine, onların konuşmalarına katıldı. Çocuklar ona soru sormaya başladılar, o da sanki Beyaz Saray'daki Kriz Odası'ndan biraz önce gelmiş gibi ciddiyetle cevap verdi. İçeriden bilgi aldığını iddia etti, çocuklar da her dediğine inandılar ve onun bir tek kendilerinin yanında olmasından gurur duydular. Yatakhane sorumlusu zaten yetişkinler dünyasının bir parçası olmuştu bile ve o dünyayla aralarındaki köprüydü. Yalnızca üç yıl önce kendilerinden biriydi. Onu göremiyorlardı, yalnızca kapı tarafından gelen alçak, güvenli sesini, kitapların ya da bilimin verdiği güvenin hafifçe karışmış olduğu, Doğu Londra aksanı yumuşamış okul sesini duyuyorlardı. Onlara kendi başlarına düşünmüş olmaları gereken şaşırtıcı bir şey söyledi. Bütün şiddetiyle başlayan bir nükleer savaşta Ruslar için İngiltere'deki önemli hedeflerden biri, seksen kilometre yakınlarındaki Lakenheath hava üssü olacaktı. Bu, okullarının anında yok edileceği anlamına geliyordu. Suffolk çöle dönecekti ve içindeki herkes –kullanılan

ifade şuydu– buhar olacaktı. *Buhar olacaktı*. Çocukların birkaçı bu sözcükleri yataklarından yankıladılar.

Yatakhane sorumlusu çıktı, yatakhanedeki konuşmalar devam etti. Birisi, Hiroşima'nın bombadan sonraki halinin fotoğrafını gördüğünü söyledi. Bir kadından arta kalan tek şey, duvardaki radyasyonlu gölgesiydi. Kadın buhar olmuştu. Konuşma yavaşladı ve uyku galebe çalarken gecenin içinde ağır aksak kayboldu. Roland uyanık kaldı. O sözcükler uyumasına engel oldu. Demek ölümdü. Mantıklıydı. Biyoloji öğretmeni Mr. Corner kısa bir süre önce sınıfa bedenlerinin %93'ünün su olduğunu söylemişti. Su anlık bir beyaz alevle kaynayıp uçacak ve kalan %7 de sigara dumanı gibi kıvrıla kıvrıla havaya karışıp rüzgârla savrulacaktı. Ya da bombanın patlamasının yarattığı hortumla savruluverecekti. En yakın arkadaşlarıyla beraber, sırt çantaları onları ancak ayakta tutacak kadar yiyecekle dolu olarak, Daniel Defoe'nun yurttaşlarının veba yılında Londra'dan kaçtıkları gibi kuzeye doğru yola çıkmak yoktu. Roland bu hayatta kalma macerasına zaten hiç inanmamıştı. Ama böyle düşünmek gerçekten olabileceklerin üstünde durmaktan alıkoymuştu onu.

Kendi ölümünü uzun boylu hiç düşünmemişti. Genellikle ölümle bağdaştırılan –karanlık, soğuk, sessizlik, çürüme gibi– kavramlar geçerli değildi, Roland bundan emindi. Bunların hepsi hissedilebilir ve anlaşılabilirdi. Ölüm karanlığın en uzak noktasında, hiçliğin bile ötesinde duruyordu. Bütün arkadaşları gibi o da öbür dünyayı zihninden çıkarmıştı. Zorunlu pazar akşamı duasını, ağırbaşlı ziyaretçi papazları ve var olmayan bir tanrıyı pohpohlayıp ona yalvarmalarını küçümseyerek geçirirlerdi. Gerekli karşılıkları vermemek ya da gözlerini kapatmamak, başlarını eğmemek ya da "Amin" dememek veya ilahileri söylememek onlarca bir onur meselesiydi ama içlerinde kalmış olan bir nezaket duygusuyla ilahi kitaplarının gelişigüzel bir sayfasını açıp ayakta dikilirlerdi. On dört yaşında, yeni yeni, harikulade bir vahşi isyana girişmişlerdi. Hoyrat olmak veya kendini böyle hissetmek özgürleştiriciydi. Üslupları istihza, taklit ve alay; otoritenin sesini ve basmakalıp ifadelerini gülünç bir şekilde taklit etmekti. Birbirlerine sadakatle bağlı olmakla beraber, bir yandan da birbirlerini de acımasızca incitiyorlardı. Bütün bunlar, herkes, yakında buhar olacaktı. Rusların bütün dünyanın gözü önünde geri adım atmayı nasıl göze alabileceklerini bilmiyordu.

Barışı savunduklarını söyleyen her iki taraf da gururları ve onurları yüzünden paldır küldür savaşa dalacaklardı. Bir ufak çatışma, başkası sanılıp batırılan bir gemi çılgınca bir yangın felaketine sebep olacaktı. Okul çocukları Birinci Dünya Savaşı'nın böyle başladığını biliyorlardı. Bu konu üzerinde kompozisyonlar yazmışlardı. Bütün ülkeler savaş istemediklerini söylemiş ama dünyanın hâlâ tartıştığı ve anlamaya çalıştığı bir azgınlıkla savaşa katılmışlardı. Bu sefer geride anlamaya çalışacak kimse de kalmayacaktı.

Peki o ilk birleşme, o güzel, tehlikeli dağ sırası ne olacaktı? Geri kalan her şey gibi o da havaya uçacaktı. Yatmış uyumayı beklerken arkadaşının sorusunu hatırladı: Ya insan o şeyi yapmadan ölürse? *O şeyi.*

Ertesi gün, 27 Ekim Cumartesi, dönemin ikinci yarısının başlangıcıydı. Cumartesi dersleri yok, spor yok, o kadar. Okul pazartesi günü yeniden başlayacaktı. Londralı çocuklardan bazılarının anne babaları geliyordu. Altıncı sınıftan bir çocukta *Guardian* gazetesi vardı, çocuk Roland'ın bakmasına izin verdi. Karayip Denizi'nde Amerikalılar Küba'ya giden bir Rus petrol tankerinin geçmesine izin vermişlerdi. Tankerin yalnız petrol taşıdığı varsayılmıştı. Güvertelerine utanmazca füzeler bağlanmış olan gemiler yavaşlamış ya da durmuşlardı. Ama alanda Rus denizaltılarının bulunduğu bildirilmişti ve yeni keşif fotoğrafları Küba'ya ait mevzilerde faaliyetlerin devam ettiğini gösteriyordu. Füzeler ateşe hazırdı. Amerikan askeri kuvvetleri Florida, Key West'te toplanıyordu. Planlarının Küba'yı işgal edip bu mevzileri imha etmek olması ihtimali kuvvetli görünüyordu. Bir Fransız politikacının dünyanın bir nükleer savaşın eşiğinde "sallandığını" söylediği yazıyordu. Yakında, geri dönüş için çok geç olacaktı.

Tatil günü olduğunun işareti olarak okul mutfağından yağda yumurta çıktı. Bazı çocuklar yumurtadan ya da yumurtaların içinde yüzdüğü yağdan nefret ediyordu, o yüzden Roland dört tane yiyebildi. Kahvaltıdan sonra, bir sürü kız arkadaşı olduğuna, silah taşıdığına ve gizli görevlere gittiğine inandıkları için oğlanların saygı duyduğu yatakhane yöneticisi yardımcısını bulmaya çalıştı. Görevlinin üstü açılabilen bir Triumph Herald marka arabası olduğu, cildinden tütün kokusu yayıldığı ve soyadının Bond –Paul Bond– olduğu doğruydu. Mr. Bond yakınlardaki Pin Mill'de karısı ve üç çocuğuyla yaşıyordu. Roland'a bisiklete binme izni verdi. Daha

çok yeni olan Mr. Bond'un kurallara pek tahammülü yoktu. Dönüş saati koşulu koymayı unuttu ve defterdeki uygun yere Roland'ın gittiğini işaretleme zahmetine girmedi.

Roland'ın bisikleti okul mutfağının arkasındaki yüksek bir kaldırımın üstündeydi. Yirmi bir vitesli, paslı, eski bir yarış bisikleti olan bisikletinin ön tekerleğindeki hafifçe hava kaçıran deliği tamir etme zahmetine hiç girmemişti. Lastiği pompayla şişirirken hafif bir mide bulantısı hissetti. Kot pantolonunun paçalarını çoraplarının içine sokmak için eğildiğinde, nefesinde bir kükürt kokusu vardı. Yumurtalardan biri çürüktü herhalde. Belki de hepsi bozuktu. Ilık ve hemen hemen bulutsuz bir gündü. Füzelerin doğudan süzüldüklerinin görülebileceği kadar berrak bir gün. Kiliseye doğru inen yokuşu domuz ahırlarından yükselen ılıtılmış sulu domuz yemi kokusunu almamak için nefesini tutarak hızla indi. Okulun bahçe kapısından çıkınca Shotley'ye doğru sola döndü. Chelmondiston köyünden sonra sağdaki kestirme yolu, bir çiftliğe ait patikayı gözlüyordu. Böylece yol onu dümdüz tarlalardan geçirip Crouch House'un önünden, Warren Lane boyunca götürerek Erwarton Malikânesi'ne ve ördekli göle çıkaracaktı. Okuldaki her çocuk, Anne Boleyn'in çocukken burayı ziyaret etmekten mutlu olduğunu ve geleceğin kralı Henry'nin onun gönlünü kazanmak için buraya geldiğini bilirdi. Kral Henry'nin emriyle Londra Kalesi'nde başı kesilmeden önce Anne Boleyn kalbinin Erwarton kilisesine gömülmesini istemişti. Boleyn'in kalbinin orgun altında, kalp biçimli küçük bir kutuda olduğuna inanılırdı.

Roland malikânede durdu, bisikletini müzelik bahçe kapısına dayadı, yolun karşısına geçti ve bir aşağı bir yukarı yürüdü. O ev sadece birkaç dakikalık mesafedeydi. Roland hazır değildi. Oraya terli ve nefes nefese varmamak önemliydi. Erwarton'ı düşünerek ve oradan kaçınarak o kadar çok zaman geçirmişti ki sanki o da çocukluğunu orada geçirmiş gibiydi. Ördekli göle bakıp neden hiç ördek yok diye merak ederken arkasından gelen bir ses duydu.

"Hey, baksana. Sen."

Benekli, sarı tüvit bir ceket giyen ve avcı şapkası takan bir adam bacaklarını iyice açmış, kollarını kavuşturmuş, bekçi evinin önünde duruyordu.

"Evet?"

"Bu senin bisikletin mi?"

Roland başını salladı.

"Ne cüretle bisikletini bu şahane binaya yaslıyorsun?"

"Affedersiniz efendim." Bu cevap Roland kendine engel olamadan ağzından çıkmıştı bile. Okul alışkanlığı. Bu yüzden, tekrar yolun karşısına geçerken yürüyüşünü biraz yavaşlatıp biraz çalım ekledi ve yüzüne boş bir ifade verdi. On dört yaşındaydı ve kimse ona bulaşmamalıydı. Adam da gençti, ince uzundu ve yüzü solgun, gözleri pörtlekti. Roland adamın önünde durdu.

"Ne dedin?"

"Bisikletin."

"Ne olmuş bisikletime?"

Adam gülümsedi. "Tamam, haklısın. Muhtemelen sen haklısın."

Elindeki silah alınmış olan Roland tam yumuşayacak ve bisikletini yere, çimenlerin üstüne bırakacakken adam Roland'ın omzuna bir şaplak indirdi ve eliyle işaret ederek, "Aşağıda, sağdaki küçük evi görüyor musun?" dedi.

"Evet."

"İngiltere'de vebadan ölen son kişi tam orada yaşıyordu. 1919. Önemli bir şey değil mi?"

"Bunu hiç bilmiyordum" dedi Roland. Adamın bir tür akıl hastası olduğundan kuşkulandı. "Ama artık gitsem iyi olacak."

"Harika!"

Dakikalar geçmemişti ki Roland kiliseyi, sonra köyün dağınık evlerini geçiyordu ve kısa süre sonra onun evinin önündeydi. Evi çimenlerin üstüne park edilmiş kırmızı arabadan tanıdı. Beyaz tahta parmaklıklı bir bahçe kapısı vardı ve tuğladan yapılma bir yol hafif bir eğimle ön kapısına kadar uzanıyordu. Roland bisikletini onun arabasına dayadı, kot pantolonunun paçalarını çoraplarından çıkardı ve duraksadı. Gözleniyormuş hissine kapıldı ama alt kattaki iki pencerede de hiç hareket yoktu. Etraftaki diğer evlerin aksine bu evde tül perde yoktu. Onun çıkıp kendisini karşılamasını tercih ederdi. Kendisini selamlamasını ve bütün konuşmayı onun yapmasını. Bir dakika sonra bahçe kapısını itip açtı ve yavaş yavaş ön kapıya doğru ilerledi. Patikanın kenarına dizilmiş bordür taşlarının unutulmuş bir yazdan kalma harap bir görüntüsü vardı. Ölmüş bitkileri henüz sökmemişti. Yana yatmış eski, plastik saksılar ve üstüne basılarak ölü yapraklara gömülmüş şekerleme kâğıtları görmek Roland'ı şaşırttı. Hep tertipli ve programlı biri

gibi görünürdü ama onun hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Bir hata yapıyordu ve o kendisini görmeden, şimdi geri dönmeliydi. Hayır, kendini kaderine bağlamaya kararlıydı. Eli daha şimdiden kalkmış, ağır tokmağı kaldırmış, bırakıyordu bile. Bir kere daha. Öğretmen hızla merdivenlerden inerken çıkan tok, seri ayak seslerini işitti. Bir sürgünün çekilme sesi geldi. Kadın kapıyı o kadar hızlı ve ardına kadar açtı ki Roland bir anda sindi ve onun gözlerine bakamadı. Roland'ın ilk gördüğü şey, ayaklarının çıplak olduğu ve ayak tırnaklarının mor ojeli olduğuydu.

"Demek sensin." Bunu dümdüz, duraksamadan ya da şaşırmadan söylemişti. Roland başını kaldırdı ve bakışları karşılaştı ve kafasının karıştığı bir an Roland yanlış kapıyı çalmış olabileceğini düşündü. Tabii ki Roland'ı tanımıştı. Ama farklı görünüyordu. Hemen hemen omuzlarına kadar gelen saçını serbest bırakmış, bol bir hırkanın altına soluk yeşil bir tişört ve bileklerinin epeyce üstünde biten dar bir kot pantolon giymişti. Cumartesi kıyafeti. Roland söyleyecek bir şey tasarlamıştı, bir giriş, ama hatırlayamadı.

"Neredeyse üç yıl geciktin. Yemek soğudu."

Roland çabucak cevap verdi. "Uzun bir okuldan çıkmama cezası aldım."

Kadın gülümsedi ve Roland bu zekice cevabından duyduğu çaresiz gururla kızardı. Aklına nereden gelmişti bilemedi.

"İçeri gel o zaman."

Roland kadını geçip, önünde dik bir merdiven, sağda ve solda da birer kapı görünen, eşya dolu, sıkışık bir hole girdi.

"Sola gir."

Roland bir köşeye sıkıştırılmış ama hâlâ odanın büyük bir kısmını kaplayan kısa kuyruklu piyanoyu gördü önce. İki iskemlenin üstünde nota yığınları, birbirlerine bakacak şekilde yerleştirilmiş iki kanepenin ortasında da yine üstünde kitaplar olan bir sehpa vardı. Günün gazeteleri yerlerdeydi. Arkada, minik bir mutfağa açılan bir kapı ve buradan geçilerek çıkılan alçak duvarlı bir bahçe vardı.

"Otur" dedi kadın, köpeğe söyler gibi. Şaka yapıyordu tabii. Kendisi de Roland'ın karşısına geçti ve onun varlığı kendisini belli belirsiz eğlendiriyormuşçasına dikkatle yüzüne baktı. Ne görüyordu?

Daha sonraki yıllarda Roland çok zaman bunu merak etti. On dört yaşında bir çocuk, yaşına göre ortalama boyda, ince yapılı ama güçlü görünüşlü, koyu kahverengi saçları John Mayall ve Eric

Clapton'ın uzaktan etkisiyle zamanına göre biraz uzun. Kısa bir süre için ablasında kalırken, kuzeni Barry onu Rolling Stones'u dinlemek için Guilford otobüs durağındaki Ricky Tick kulübüne götürmüştü. Roland'ın dış görünüşü orada pekişmişti, çünkü Brian Jones'un giydiği siyah kot pantolondan etkilenmişti. Miriam'ın dikkatini başka hangi değişiklikler çekmiş olabilirdi? Yeni yeni çatallaşan bir ses. Uzun, ciddi bir yüz, Roland bazı düşünceleri bastırıyormuş gibi bazen titreyen dolgun dudaklar, Ulusal Sağlık Kurumu'nun standart olarak verdiği ve aynı şey John Lennon'ın aklına gelmeden çok önce plastik çerçeveleri çıkarılmış gözlüklerin ardında yeşilimtırak kahverengi gözler. Palmiye ağacı motifli Hawaii gömleğinin üstüne, dirsekleri yamalı gri Harris tüvit ceket. Gri flanel boru pantolon, Berners giyim yasalarının izin verdiği sınırlar içinde dar, siyah kot pantolonun yerine geçebilecek en yakın seçenekti. Burnu sipsivri komik pabuçlarının Ortaçağ'dan kalma bir görüntüsü vardı. Limon kolonyası kokuyordu. O gün hiç sivilcesi yoktu. Tanımlanması zor, sağlıksız bir şey vardı onda. İnce ve yılanımsı bir şey.

Roland kanepede huzursuzca arkaya yaslanmışken Miriam dimdikti, sonra hafif öne eğildi. Sesi tatlı ve hoşgörülüydü. Belki de Roland'a acıyordu. "Peki, Roland. Bana kendinden söz et."

Şu yetişkin sorularından biriydi bu, çekilmez ve sıkıcı. Daha önce ilk adını sadece bir kere kullanmıştı. Roland onun duruşuna benzer bir duruma gelmek için kendini kibarca biraz yukarı çekerken aklına Mr. Clare'le yaptıkları piyano derslerinden başka söz edecek bir şey gelmedi. Mr. Clare'in ona haftada bir buçuk saat fazladan ücretsiz piyano dersi verdiğini açıkladı. Son zamanlarda neler öğrendiğini anlatıyordu ki Miriam sözünü kesti ve bunu yaparken sağ bacağını kaldırıp sol dizinin arkasına sıkıştırdı. Sırtı Roland'ın sırtının hiçbir zaman durmadığı kadar dikti. "Duyduğuma göre yedinci kademeyi tamamlamışsın."

"Evet."

"Merlin Clare hazırlıksız da güzel çalabildiğini söylüyor."

"Bilmem."

"Ve bütün bu yolu bisikletle benimle düet çalabilmek için geldin."

Roland yine kızardı, bu sefer Miriam'ın ima ettiğini sandığı şeyden dolayı kızarmıştı. Aynı zamanda bir ereksiyon başlangıcı da yaşıyordu. Belli olmasın diye bir elini kucağına koydu. Ama Miriam ayağa kalkmış, piyanoya doğru ilerliyordu.

"Tam uygun bir şey var. Mozart."

Piyanonun başına oturmuştu bile, Roland ise mahcubiyetten şaşırıp kalmış, hâlâ kanepedeydi. Başaramayacaktı ve utanç içinde kalacaktı. Ve geri gönderilecekti.

"Hazır mısın?"

"Pek canım istemiyor."

"Yalnızca ilk kısım. Bir zararı dokunmaz."

Roland bir kurtuluş yolu göremiyordu. Yavaş yavaş kalktı, sonra sol tarafa oturmak için Miriam'ın arkasından zorlukla geçti. Geçerken, kadının başının arkasından çıkan sıcaklığı hissetti. Tam otururken, şöminenin üstündeki saatin bir metronom kadar yüksek perdeden çıkan tiktaklarının farkına vardı. Bu sese karşı bir düetin temposunu kaçırmamak onu zorlayacaktı. Her iki sese karşı bir de telaşlı kalbinin sesi olacaktı. Miriam önlerindeki partisyonu ayarladı. Re majör. Dört el için bir Mozart parçası. Roland bunun bir kısmını bir kere, belki altı ay önce Neil Noake'la birlikte çalmıştı. Miriam birden fikir değiştirdi.

"Yer değiştirelim. Senin için daha eğlenceli olur."

Miriam ayağa kalktı ve bir adım uzaklaştı, Roland ise sağa kaydı. Kadın tekrar otururken aynı şefkatli sesle, "Çok hızlı gitmeyiz" dedi.

Tüm bedeninin hafif bir hareketiyle ve her iki elini de tuşların üstüne kaldırıp sonra indirerek müziği başlattı ve Roland'a yetişmesi imkânsız gibi görünen bir hızla devam ettiler. Buzlu bir dağdan aşağı kızakla kaymak gibiydi. Görkemli açılış sırasında Roland çok az geride kalmış gibiydi, öyle ki, Steinway piyano ucuz bir barda çalınan gürültülü sesler çıkardı. Heyecan içindeki Roland bastırdığı kahkahadan arta kalan boğuk bir ses çıkardı. Öğretmenine yetişti ve sonra aşırı azimli davranıp hafifçe öne geçti. Bir uçurumun kenarına tutunmuştu. İfade, devinim aklına bile gelmiyordu, notalar sayfada akıp giderken doğru notaları doğru sırayla çalmaktan başka bir şey yapamıyordu. Müziğin kulağa neredeyse güzel geldiği anlar da oldu. Küçük bir figürü aralarında paslaşarak çalıp nabız gibi atan vuruşlarla uzun bir kreşendoya ulaşırlarken öğretmen "bravo" diye bağırdı. Minicik odada amma patırtı ediyorlardı. Bölümün sonuna geldiklerinde Miriam Cornell sayfayı çevirdi. "Artık duramayız!"

Öğretmen hafif bir Alberti basıyla onu taşıyıp götürürken, Roland da hareketli melodi boyunca dikkatle ilerleyerek oldukça iyi

iş çıkardı. Birlikte daha yüksek bir perdeye geçerlerken öğretmen sağa doğru eğilip Roland'a yaslandı. Öğretmen birbiri ardına bir dizi notayla neredeyse boğuşurken (afacan Mozart'ın kendine özgü bir oyunu) Roland biraz rahatladı. Ama bölüm saatlerce sürdü gibi geldi Roland'a ve sonunda, tekrar işaretini veren küçük siyah noktalar ona ceza gibi, tekrar çekilen bir hapis cezası gibi geldi. Dikkatinin üzerindeki yük dayanılmaz hale geliyordu. Gözleri ağrıyordu. Sonunda bölüm Roland'ın bir vuruş fazla uzattığı bitiş akoruyla söndü gitti.

Miriam Cornell hemen ayağa kalktı. Roland allegro molto'yu çalmayacakları için o kadar rahatlamıştı ki neredeyse gözlerinden yaşlar dökülecekti. Ama öğretmen daha konuşmamıştı ve Roland onu hayal kırıklığına uğrattığını seziyordu. Miriam Cornell tam arkasındaydı. Ellerini Roland'ın omuzlarına koydu, eğildi ve kulağına fısıldadı: "Her şey yoluna girecek."

Roland onun ne kastettiğini anlamadı. Miriam Cornell odayı boydan boya yürüdü ve mutfağa gitti. Onun çıplak ayaklarına bakmak, döşeme taşlarında sürüdüğü ayaklarının sesini işitmek Roland'ın kendini takatsiz hissetmesine yol açtı. Birkaç dakika sonra Miriam Cornell elinde portakal suyu dolu bardaklarla geldi, gerçek sıkma portakal suyuydu, yeni bir tat. O sıralarda Roland orta sehpasının yanında, ne yapacağını bilemez halde duruyordu, acaba artık gitmesi mi lazımdı? Alınmazdı. Portakal suyunu sessizce içtiler. Sonra Miriam Cornell bardağını elinden bıraktı ve Roland'ın neredeyse bayılmasına sebep olacak bir şey yaptı. Roland'ın düşmemek için kanepenin koluna tutunması gerekti. Miriam Cornell ön kapıya gitti, diz çöktü ve ağır ön kapı sürgüsünü iki eliyle birden taş zeminin içine itti. Sonra gelip Roland'ın elini tuttu.

"Hadi gel öyleyse."

Onu merdivenin başına doğru götürdü, orada durakladı ve Roland'a dikkatle baktı. Gözleri parlıyordu.

"Korkuyor musun?"

"Hayır" diye yalan söyledi Roland. Sesi boğuk çıktı. Boğazını temizlemesi gerekiyordu ama zayıf, aptal veya sağlıksız görünür diye bunu yapmaya cesaret edemedi. Ya da bu rüyadan uyanır diye. Merdivenler dardı. Miriam önden gidip yol gösterirken Roland onun eline yapışmıştı. Üst kat sahanlığında tam karşıda bir banyo ve aşağıdaki gibi, sağda ve solda kapılar vardı. Miriam onu sağda-

kine doğru çekti. Oda Roland'ı heyecanlandırdı. Karmakarışıktı. Yatak yapılmamıştı. Yerde, bir çamaşır sepetinin yanında, küçük bir yığın halinde Miriam'ın çeşitli pastel renklerde iç çamaşırları vardı. Bunu görmek Roland'ı duygulandırdı. Kapıyı vurduğunda Miriam sonraki hafta için yıkayacağı çamaşırları ayırıyor olmalıydı, cumartesi sabahları herkes öyle yapardı.

"Ayakkabılarını ve çoraplarını çıkar."

Roland onun önünde eğildi ve söyleneni yaptı. Uzun burunlu ayakkabılarının yüzünde oluşan derin kırışıklığı ve uç kısmının havaya kalkmış olmasını beğenmedi. Ayakkabıları bir iskemlenin altına itti.

Miriam sakin bir ses tonuyla konuştu. "Sünnetli misin Roland?"

"Evet. Yani hayır."

"Olsan da olmasan da banyoya gideceksin ve iyice yıkanacaksın."

Söylediği gayet mantıklıydı, bu nedenle Roland'ın uyarılması söndü gitti. Banyo minicikti, pembe bir halı, dar bir küvet ve hafif bir eğim üstünde cam kapılı bir duşakabin vardı, bir krom rafın üstünde Roland'a evini hatırlatan türden kalın, beyaz havlular duruyordu. Lavabonun üstündeki bir rafta, kıvrımlı bir şişenin içinde Miriam'ın parfümünü ve parfümün adını gördü, gülsuyu. Öğretmeninin kendisini ilk kez yıkanmaya yollamadığının bilincinde olan Roland hazırlıklarını epey etraflıca yaptı. En korktuğu şey, onu şöyle ya da böyle memnun edememekti. Giyinirken, çatının içine yerleştirilmiş küçük vitraylı pencereden dışarı baktı. Geniş tarlaların ötesinde, gümüşi nehrin üstünde canavarların kamburları gibi beliren çamurlu kıyıları, yosunları ve halka yapıp dönen su kuşu sürüleriyle, sularının çekilmesi neredeyse sona ermek üzere olan Stour Nehri görünüyordu. Çift direkli bir yelkenli, nehrin orta yerinde akıntının içinde yol alıyordu. Burada, bu evde ne olursa olsun, dünya zaten devam edecekti. Ama sonra duracaktı. Belki de bir saat içinde.

Roland geri döndüğünde Miriam odayı toplamış ve yatak örtüsünü açmıştı. "Her seferinde böyle yapacaksın."

Sözleriyle bir geleceği ima etmesi Roland'ı tekrar heyecanlandırdı. Roland'a yanına, yatağa oturmasını işaret etti. Sonra elini Roland'ın dizine koydu.

"Doğum kontrolü hakkında endişeleniyor musun?"

Roland cevap vermedi. Konu aklına bile gelmemişti ve ayrıntılarından habersizdi.

"Shotley Yarımadası'nda doğum kontrol hapı alan ilk kadın benim herhalde."

Bu da Roland'ı aşıyordu. Onun tek kaynağı hakikatti, o anda en besbelli olan ne varsa o. Miriam'la yüz yüze gelecek şekilde döndü ve "Burada sizinle birlikte olmaktan gerçekten hoşlanıyorum" dedi. Sözler ağzından çıkarken kulağına çocuksu geldiler. Ama Miriam gülümsedi ve Roland'ın yüzünü kendi yüzüne doğru çekti, öpüştüler. Ama çok uzun ve çok derin bir öpüşme değildi. Roland onu izledi. Önce dudaklar, hafifçe, sonra dil uçları, sonra yine dudaklar. Miriam yastıklara dayanarak yatağa uzandı ve "Soyun bana. Sana bakmak istiyorum" dedi.

Roland durdu ve Hawaii gömleğini başının üstünden çıkardı. Pantolonunu çıkarmak için tek bacağının üzerinde dururken meşe yer döşemeleri ayağının altında gıcırdadı. Modaya uysun diye annesinin elden geçirdiği pantolon paçaları dardı. Vücudum düzgün, diye düşündü ve Miriam Cornell'in önünde apaçık dururken utanmadı.

Ama Miriam sertçe, "Hepsini" dedi.

Roland külotunu da çıkarıp içinden sıyrıldı.

"İşte oldu. Çok güzel, Roland. Şuna bir bak."

Haklıydı. Roland daha önce böyle bir beklentiyle karşı karşıya kalmamıştı. Miriam ona korku verirken bile Roland ona güveniyordu ve ne isterse yapmaya hazırdı. Zihninde onunla geçirdiği bunca zaman ve daha öncesindeki korkutucu piyano dersleri hep biraz sonra olacakların provasıydı. Hepsi tek bir dersti. Miriam Roland'ı ölümle karşı karşıya gelmeye, mutluluk içinde buhar olmaya hazırlayacaktı. Roland ona beklenti dolu bakışlarla baktı. Ne görüyordu?

Görüntünün anısı Roland'ın aklından hiç çıkmayacaktı. Yatak o günün ölçülerine göre çift kişilikti, eni belki 1.20 metreydi. İki tarafta ikişer yastık. Miriam bir taraftaki iki yastığa dayanmış, dizlerini yukarı çekmiş oturuyordu. Roland soyunurken o da hırkasını ve pantolonunu çıkarmıştı. Külotu, tişörtü gibi yeşildi. Pamukluydu, ipekli değil. Tişört cüsseli bir erkeğe uygundu ve belki Roland bir rakip konusunda kaygılanmalıydı. Tişörtün yapıldığı malzemenin, penyenin kıvrımları, uyarılmış hali içinde Roland'a şehvet uyandırıcı göründü. Miriam'ın gözleri de yeşildi. Roland bir zamanlar

bu gözlerde zalimce bir şeyler olduğunu düşünmüştü. Şimdiyse gözlerin rengi akla cüretkârlık getiriyordu. Miriam istediğini yapabilirdi. Çıplak bacaklarında yazdan kalma bronzluğun izleri vardı. Bir zamanlar maskeyi andıran yuvarlak yüzü şimdi yumuşak ve dürüst görünüyordu. Küçük yatak odası penceresinden gelen ışık elmacık kemiklerindeki sertliği ortaya çıkarıyordu. Bu cumartesi sabahı dudaklarında hiç ruj yoktu. Derslere topuz yapıp geldiği saçları çok inceydi ve başını oynattıkça saç tutamları uçuşuyordu. O sabırlı, alaycı bakışlarıyla Roland'a bakıyordu. Roland'daki bir şey onu eğlendiriyordu. Miriam tişörtünü çekip çıkardı ve yere bıraktı.

"Bir kızın sutyeni nasıl çıkarılır, öğrenme zamanın geldi."

Roland yatağın üstünde onun yanına diz çöktü. Parmakları titriyor olsa da kopçaları nasıl açacağı besbelliydi. Miriam çarşafları ve battaniyeleri sıyırdı. Roland'ın hayretle göğüslerine bakmasını engellemek istermiş gibi gözlerini onun gözlerine dikmişti.

"Hadi yatağa girelim" dedi. "Gel buraya."

Miriam kolunu uzatmış, sırtüstü yatıyordu. Roland'ın kolunun üstüne ya da içine yatmasını istiyordu. Boşta kalan eliyle örtüleri yukarı çekti, yana döndü ve Roland'ı kendine çekti. Roland huzursuzdu. Bu daha çok bir anne çocuk sarılmasına benziyordu. Kendisinin biraz daha fazla hükmedici konumda olması gerektiğini seziyordu. Kendisine bebek gibi davranılmasına izin vermemesi gerektiğini kuvvetle hissediyordu. Ama ne kadar kuvvetle? Böyle sarılıp sarmalanmak ani ve beklenmedik bir mutluluktu. Başka çare yoktu. Miriam Roland'ın yüzünü memelerine doğru çekti, memeler Roland'ın görüş alanını doldurdu ve Roland Miriam'ın meme ucunu ağzına aldı. Miriam ürperdi ve "Ah, Tanrım" diye mırıldandı. Roland nefes almak için ağzını açtı. Yüzleri birbirine dönüktü, öpüştüler. Miriam Roland'ın parmaklarını kendi bacaklarının arasına yönlendirdi ve gösterdi, sonra da elini çekti. Sonra da, "Yok, usulca, daha yavaş" diye mırıldandı ve gözlerini kapadı.

Miriam aniden örtüyü çekip attı ve yuvarlanarak Roland'ın üstüne çıktı, oturdu – ve tamamdı, başarılmıştı. Bu kadar basit. Uzun, yumuşak bir ipteki yok olan düğüm hilesi gibi. Roland tensel bir mucizenin etkisinde arkası üstü yatmış halde Miriam'ın ellerine uzandı, konuşamıyordu. Muhtemelen yalnızca birkaç dakika geçmişti. Sanki Roland'a uzayda, bir kilidi olan gizli bir kıvrım göstermişlerdi ve o bu kilidi gevşetip günlük hayata ait

aldatıcı şeyleri soyup attıkça orada zaten var olan şeyi görmüştü. Rolleri, öğretmen, öğrenci, okulun düzeni ve kendinden menkul önemi, ders programları, bisikletler, arabalar, kıyafetler, hatta sözcükler – bütün hepsi, insanları bundan uzak tutmaya yarayan çeldiricilerdi. Bunun var olduğunu bilirken, insanların alışılageldik şekilde günlük işlerine güçlerine bakmaları ya son derece komikti ya da trajik. Bir oğlu, bir de kızı olan müdür bile bunu biliyor olmalıydı. Hatta Kraliçe bile. Her yetişkin bunu bilirdi. Ne aldatmaca. Ne numara.

Daha sonra Miriam gözlerini açtı ve aşağı, ona doğru dalgın dalgın bakarak şöyle dedi: "Bir şey eksik."

Evin duvarlarının ardından Roland'ın sesi hafifçe duyuldu: "Evet?"

"Adımı söylemedin."

"Miriam."

"Üç kere söyle."

Söyledi.

Bir sessizlik. Miriam sallandı, sonra "Bana bir şey söyle. İçinde adım olsun" dedi.

Roland hiç tereddüt etmedi. Bu bir aşk mektubuydu ve her sözcüğü hissedilerek söylenmişti. "Sevgili Miriam, Miriam'ı seviyorum. Seni seviyorum Miriam." Ve Roland bunları tekrar ederken Miriam sırtını kabarttı ve bir çığlık attı, gittikçe incelen güzel bir çığlık. Bu Roland'a da bir işaretti, o da Miriam'ı izledi, sadece bir adım arkadan, ancak bir vuruş kadar.

Roland, Miriam'dan on dakika sonra aşağı indi. Zihni berraktı, adımları hafifti ve dik merdivenden her adımda iki basamak atlayarak indi. Saatler henüz geri alınmamıştı ve güneş hâlâ yeterince tepedeydi. Saat bir buçuk bile olmamıştı. Şimdi bisikletine atlayıp dönüşte farklı bir rota izlemek, hız yaparak Harkstead yolundan gitmek, gizli gölün bulunduğu çam ormanının tam yanından geçmek çok keyifli olacaktı. Yalnız başına, kimsenin elinden alamayacağı hazinenin değerini biçmek, tadına varmak, parçalayıp ayırmak, yeniden birleştirmek. Dönüştüğü yeni kişiyi tanımak. Bisiklet yolculuğunu uzatabilir, çiftlik yollarından Freston'a gidebilirdi. Bu fikir pek hoştu. Önce veda. Oturma odasına geldiğinde Miriam yerdeki kâğıtları kaldırmak için eğilmişti. Roland, Miriam'ın ruh halindeki

değişikliği sezmeyecek kadar da küçük değildi. Miriam'ın hareketleri çabuk ve gergindi. Saçı arkada sıkıca toplanmıştı. Miriam dikleşti, Roland'a baktı ve anladı.

"Yok, hayır, olmaz" dedi.

"Ne?"

Miriam ona yaklaştı. "Kesinlikle olmaz."

Roland "Ne demek istediğini anlamadım" demeye başlamıştı ki, Miriam da bir yandan söze başladı. "İstediğini aldın ve gidiyorsun. Öyle mi?"

"Yok. Gerçekten. Kalmak istiyorum."

"Doğru mu söylüyorsun?"

"Evet!"

"Evet efendim."

Roland acaba Miriam onunla alay mı ediyor diye başını kaldırıp baktı. Anlamak imkânsızdı.

"Evet efendim."

"Güzel. Hiç patates soydun mu?"

Roland hayır demeye cesaret edemeyerek başını evet anlamında salladı.

Miriam onu mutfağa götürdü. Evyenin yanında, teneke bir çanak içinde beş tane çamurlu patates vardı. Miriam ona bir kabuk soyma bıçağı, bir de kevgir verdi. "Ellerini yıkadın mı?"

Roland sesinin ters konuşur gibi çıkmasına çalışarak "Evet" dedi.

"Evet efendim."

"Sana Miriam diye hitap etmemi istediğini sanıyordum."

Miriam Roland'ın yüzüne abartılı bir acıma ifadesiyle baktı ve devam etti. "İşin bitince ve patatesleri yıkayınca dörde böl ve şu tencereye koy."

Miriam ayağına takunyamsı bir şeyler giydi ve arka bahçeye çıkarak çalışmaya başladı. Roland kendini kapana kıstırılmış, şaşkın hissetti. Aynı zamanda da Miriam'a müthiş borçlanmış hissediyordu kendini. Tabii kalkıp gitmesi yanlış, felaket terbiyesizce olurdu. Ama doğru bir hareket olsaydı bile, Miriam'a nasıl karşı koyacağını bilemezdi. Miriam onu her zaman korkutmuştu. Onun ne kadar acımasız olabileceğini unutmamıştı Roland. Şimdi işler daha karmaşıktı, daha beterdi ve kendisi her şeyi daha da berbat etmişti. Herhalde evrenin temel bir yasasına denk gelmişti: Böyle büyük bir

hazzın karşılığında özgürlüğünden fedakârlık etmesi gerekiyordu. O hazzın bedeli buydu.

İlk patates yavaş gitti. Zaten hiç beceremediği tahta oyma işini yapar gibi. Dördüncüye geldiğinde yöntemi kaptığını düşünüyordu. Püf noktası ayrıntılara aldırmamaktı. Beş patatesi de dörde böldü, sudan geçirdi ve su dolu tencereye koydu. Mutfağın yarıya kadar camlı kapısına gidip Miriam'ın ne yaptığına baktı. Işık altın sarısıydı. Miriam dökme demir bir masayı çimenlerin üstünden bir kulübenin oraya taşıyordu. Duruyor, sonra her defasında birkaç santim yerinden oynatarak çekiyordu. Hareketleri telaşlı, hatta öfkeliydi. Roland'ın aklına, Miriam'ın biraz kaçık olabileceği gibi korkunç bir fikir geldi. Miriam onu gördü ve elini sallayarak dışarı çıkmasını işaret etti.

Roland yanına gelince dedi ki: "Bakıp durma. Bu meret çok ağır."

Birlikte masayı kulübenin içine yerleştirdiler. Sonra Miriam Roland'ın eline bir tırmık tutuşturdu ve yaprakları süpürüp bahçenin dibindeki kompost yığınının üstüne atmasını söyledi. Roland yan komşunun ağacından düşmüş kayın yapraklarını tırmıkla toplarken Miriam da budama makasıyla bahçenin kenarlarında çalışıyordu. Bir saat geçti. Roland son parti yaprağı kompostun üstüne atıyordu. Roland önündeki açıklıkta nehrin bir kısmını, turuncumsu küçük bir koyun bir parçasını çıkarabiliyordu. Çitin üstünden tarlaya atlayabilir, evin önünden dolaşıp bisikletini alabilir ve basıp gidebilirdi. Bir daha da geri dönmeyebilirdi. Dünya son buluyorsa zaten ne fark ederdi ki. Bütün bunları yapabilirdi. Ama yapamazdı. Bu kadar basitti. Çıkıp gitme arzusu, gidemeyişi kadar şaşırttı onu. Miriam'a yardımcı olması, öğle yemeğine kalması nezaket icabıydı. Acıkmıştı, mutfakta gördüğü kuzu budu okuldaki bütün yemeklere fark atacaktı. Birkaç dakika sonra Miriam ona ön bahçedeki yaprakları da tırmıkla toplamasını söyleyince mesele iyice aydınlandı ya da basitleşti. Başka çaresi yoktu. Emre itaat etmek için döndüğünde Miriam onu gömleğinin yakasından tutup yanağından öptü.

Roland evin yan tarafındaki bir yoldan tırmığıyla beraber bir el arabasını iter ve ön bahçede çalışmaya başlarken Miriam yemek hazırlamak üzere içeri girdi. Burası daha zordu. Yapraklar bahçenin sınırlarındaki dikenli gül çalılarının arasına ve arkasına yığılmıştı. Tırmığın başı çok genişti. Ellerini de yere koyup yaprakları elleriyle

çekip çıkarmak zorunda kalıyordu. Boş plastik saksıları, şekerleme kâğıtlarını ve rüzgârla sürüklenmiş diğer çöpleri topladı. Bahçenin ön kapısını geçer geçmez Miriam'ın arabası duruyordu, Roland'ın bisikleti de arabaya dayalıydı. O tarafa bakmamaya çalıştı. Onu böyle hırçın yapan belki de açlığıydı. Hem açlık hem de yaptığı işin zorluğu.

Sonunda iş bitip de tırmığı ve el arabasını kulübeye götürdükten sonra içeri girdi. Miriam kuzuyu yağlıyordu.

"Daha hazır değil" dedi ve sonra Roland'ı gördü. "Şu haline bak. Pantolonun leş gibi olmuş." Roland'ın elini tuttu. "Her tarafın çizilmiş. Zavallı sevgilim. Ayakkabılarını çıkar. Doğru duşa!"

Roland Miriam'ın kendisini yukarı sürüklemesine razı oldu. Ellerinin sırtları gül dikenlerinden gerçekten kan içinde kalmıştı. İyi bakıldığını hissetti, biraz da kahraman gibi hissetti kendini. Yatak odasında onun önünde soyundu.

Miriam'ın sesi sıcaktı. "Şuna bak. Yine kocaman olmuş." Roland'ı kendine çekti ve öpüşürlerken onu okşadı.

Duş güzel bir deneyim olmadı. Su damla damla aktı ve musluğu bir milim çevirince ya buz gibi ya da kaynar geldi. Beline havluyu bağlayıp yatak odasına dönünce baktı ki giysileri gitmiş. Miriam'ın yukarı çıktığını işitti.

Roland'ın sormasına kalmadan, "Çamaşır makinesine attım. Okula çamur içinde dönemezsin" dedi Miriam. Roland'a gri bir süveter ve kendi bej rengi pantolonunu uzattı. "Endişelenme, külotumu da verecek değilim."

Miriam'ın giysileri Roland'ın üstüne gayet iyi uyduysa da pantolon kalçasında biraz kız işi durdu. Paçalarda, topuğun altından geçmesi gereken tuhaf bir parça vardı. O kısmı ayağından geçirmeden sarkık bıraktı. Aşağı kata Miriam'ın arkasından inerken her ikisinin de çıplak ayaklı olduğu fikri hoşuna gitti. Çok geç saatte yenen öğle yemeğinde Miriam oda sıcaklığında olmasını tercih ettiğini söylediği bir bardak beyaz şarap içti. Roland şarap kurallarını bilmiyordu ama bilirmiş gibi başını salladı. Miriam onun bardağına biraz ev yapımı limonata doldurdu. Başta yemeklerini sessizce yediler, Roland heyecanlıydı çünkü Miriam'ın ruh halinin ne kadar çabuk değiştiğini artık anlamaya başlıyordu. Öte yandan, giysilerinin üstünde olmaması da onu endişelendiriyordu. Çamaşır makinesi dönüyor, küçük, iniltili sesler çıkarıyordu. Ama Roland kısa süre içinde hiçbir şeye

aldırmaz oldu çünkü bir tabak fırında kuzu budu yiyordu, et pembe, yer yer kanlıydı ki bu da onun için yeni bir şeydi. Yanında da fırında pişmiş yedi kocaman patates ve bol tereyağlı karnabahar. İkram edilince bir tabak et daha aldı, sonra da üçüncüsünü, toplamda on beş fırında patates ve karnabaharın çoğunu yedi. Yarısına kadar et suyu dolu sos çanağını alıp hepsini içmek isterdi çünkü kesin çöpe atılacaktı. Ama terbiyesi buna izin vermezdi.

Sonunda Miriam konuyu, tek gerçek mevzuyu açtı. Ziyaretinin sebebi bu olduğuna göre Roland konunun üstünün örtüldüğünü varsaymıştı.

"Herhalde gazeteleri okumuyorsundur."

"Okuyorum" dedi Roland çabucak. "Neler olup bittiğini biliyorum."

"Peki ne düşünüyorsun?"

Roland dikkatle düşündü. Yemekle tıka basa doluydu, aynı zamanda yeni bir insan, aslında bir erkek olmuştu ya, pek de dert etmiyordu artık. Ama yine de "Yarın hepimiz ölebiliriz. Ya da bu gece" dedi.

Miriam tabağını yana itti, kollarını kavuşturdu. "Sahi mi? Pek korkmuş görünmüyorsun."

Şu andaki aldırmazlığı ağır bir yüktü. Roland bir gün önce ve ondan önceki gece neler hissettiğini hatırlamak için kendini zorladı. "Dehşet içindeyim." Ve sonra yeni edindiği olgunluğu çevreleyen zengin havayı hissederek, bir çocuğun aklına bile gelmeyecek bir tavırla, aynı soruyu karşısındakine sordu. "Sen ne düşünüyorsun?"

"Kennedy ve bütün Amerika'nın şımarık bebekler gibi davrandıklarını düşünüyorum. Aptalca ve pervasızca. Ruslar da yalancı ve hayduţ. Korkmakta haklısın."

Roland şaşkınlıktan dilini yutacaktı. Daha önce Amerikalıların aleyhinde tek söz duymamıştı. Okuduğu her şeyde başkan tanrısal bir figürdü. "Ama füzelerini yerleştiren Ruslardı..."

"Evet, evet. Amerikalıların kendi füzeleri de Türkiye'de Rus sınırının dibinde. Her zaman, dünyayı güvende tutacak tek şeyin stratejik denge olduğunu söylediler. Her ikisi de geri çekilmeli. Geri çekilecekleri yerde denizde bu aptalca oyunları oynuyorlar. Erkek çocuk oyunları!"

Miriam'ın tutkuyla konuşması Roland'ı hayretler içinde bırakmıştı. Kadının yanakları kızarmıştı. Roland'ın kalbi küt küt

atıyordu. Kendini hiç bu kadar yetişkin hissetmemişti. "Öyleyse ne olacak?"

"Ya denizdeki tetiği çekmeye hazır bir salak bir hata yapacak ve senin korktuğun gibi her şey havaya uçacak. Ya da hepimizi uçurumun kenarına getirmek yerine düzgün devlet adamlığı yapıp on gün önce yapmaları gerektiği gibi pazarlık edecekler."

"O zaman gerçekten savaş çıkabileceğini düşünüyorsun?"

"Pekâlâ mümkün, evet."

Roland Miriam'a bakakaldı. Bu gece herkesin ölebileceği yolundaki kendi tezi gerçekleşmesi beklenmeyen bir sözdü büyük ölçüde. Arkadaşları ve altıncı sınıflar okulda böyle diyorlardı. Herkesin aynı şeyi söylemesi huzur vericiydi. Ama bunu Miriam'dan duymak Roland'da şok etkisi yaratmıştı. Kadın akıllı ve bilgili görünüyordu. Gazeteler de benzer şeyler söylüyordu ama insan onlara daha az aldırıyordu. Onlar hikâyeydi, eğlence gibi şeyler. Roland ürpermeye başladı.

Miriam elini Roland'ın bileğine koydu, elini ters çevirdi, parmaklarını buldu ve kendi parmaklarına geçirdi. "Dinle Roland. Bu çok çok düşük bir olasılık. Aptal olabilirler ama her iki tarafın da kaybedeceği çok şey var. Anlıyor musun?"

"Evet."

"Ne yapmak istiyorum biliyor musun?" Roland'dan bir cevap gelmesini bekledi.

"Ne?"

"Seninle birlikte yukarı çıkmak istiyorum." Sonra fısıltıyla ekledi: "Sana güvende olduğunu hissettirmek."

Böylece ellerini bırakmadan ayağa kalktılar ve o gün üçüncü defa Miriam Roland'ı merdivenlerden yukarı çıkardı. Akşamüstünün sönmekte olan aydınlığında her şey tekrar yaşandı ve Roland o gün daha önce nasıl kaçmak için can attığına, bütün ilerlemesini ters yüz edip yine bisiklete binen bir çocuk olmak istediğine şaşırdı kaldı. Daha sonra yüzü Miriam'ın göğüsleriyle aynı hizada, onun kolları arasında yattı ve bir uyuşukluğun onu boğmaya başladığını hissetti. Miriam'ın alçak perdeden söylediklerine bir dikkat ediyor, bir etmiyordu.

"Geleceğini biliyordum hep... Sabrettim ama biliyordum... sen bilmesen de. Beni dinliyor musun? Güzel. Çünkü şimdi burada olduğuna göre, bilmen lazım. Çok uzun süre bekledim. Bundan kimseye söz etmeyeceksin. En yakın arkadaşına bile, ne kadar cazip gelse de hiç övünmek yok. Anlaşıldı mı?"

"Evet" dedi Roland. "Anlaşıldı."

Uyandığında dışarısı karanlıktı ve Miriam gitmişti. Burnu ve kulakları yatak odasının soğuğunu hissediyordu. Rahat yatakta arkası üstü yattı. Aşağıda ön kapının açılıp kapandığını, sonra da zihninde bir yere oturtamadığı tanıdık bir tık sesi duydu. Birbiriyle belli belirsiz ilgili olan hayaller kurarak yarım saat kadar yattı. Eğer dünya son bulmazsa, elli dört gün sonra dönem sona erecekti. Anne babasıyla Noel tatilinde buluşmak üzere Almanya'ya yolculuk edecekti, rahatlık ve can sıkıntısı vaat eden bir beklenti. Yolculuğun aşamalarını düşünmekten hoşlanıyordu, Ipswich'ten Stour Nehri'nin artık gelgit yapmadığı Manningtree'ye gitmek, orada Hook van Holland'a giden geminin gece seferine yetişmek için Harwich trenine aktarma yapmak, rıhtımın yanında rayların üstünden karşıya geçmek ve Hannover trenine atlamak ve her aşamada pasaportu hâlâ orada mı diye okul ceketinin iç cebini kontrol etmek.

Miriam'ın ona ödünç verdiği kıyafetleri çabucak giyip aşağı indi. İlk gördüğü, bisikletinin piyanoya dayanmış olduğuydu. Miriam mutfakta, kalan bulaşıkları yıkamayı bitiriyordu.

Roland'a seslendi. "Burada daha güvende. Paul Bond'la konuştum. Biliyor muydun, kızına ders veriyorum. Bu gece burada kalmanda sakınca yok." Roland'a doğru yürüdü ve onu alnından öptü.

Önünde lacivert düğmeleri olan, mavi fitilli kadifeden bir elbise giymişti. Tanıdık gülsuyu kokusu Roland'ın hoşuna gitti. Onun ne kadar güzel olduğunu ilk defa şimdi anlıyormuş gibi geldi.

"Ona bir düet üstünde çalıştığımızı söyledim. Ki zaten çalışıyoruz."

Roland eliyle yürüterek bisikletini mutfaktan bahçeye çıkardı ve kulübeye dayadı. Yıldızlı bir geceydi ve kışın ilk belirtileri hissediliyordu. Roland'ın tırmıkla temizlediği çimenliğin üstüne daha şimdiden kırağı düşmüştü. Roland Samanyolu'nun bulanık, çatallı yolunu görmek için mutfaktan gelen ışıktan uzaklaştıkça ayağının altında çatırdıyordu. Bir Üçüncü Dünya Savaşı evrende hiçbir fark yaratmayacaktı.

Miriam mutfak kapısından ona seslendi. "Roland, donacaksın. İçeri gir."

Roland hemen ona doğru gitti. O akşam yine aynı Mozart parçasını çaldılar. Bu sefer Roland daha yaratıcıydı ve dinamik işaretleri

izledi. Yavaş kısımda Miriam'ın pürüzsüz ve kusursuz legatosunu taklit etmeye çalıştı. Allegro molto'yu şiddetli vuruşlarla tamamladı ve ev neredeyse sallandı. Ama dert değildi. Bunu konuşup güldüler. Sonunda Miriam ona sarıldı.

Ertesi sabah geç saatlere kadar uyudu. Aşağı indiğinde öğle yemeği için bile geç olmuştu. Miriam mutfakta yumurta pişiriyordu. *Observer*'ın pazar sayısı koltuğa ve yere yayılmıştı. Bir değişiklik yoktu, kriz sürüyordu. Başlık çok netti: "Kennedy: Küba'daki füzeler kullanılmaz hale getirilmedikçe uzlaşma olmayacak." Miriam ona bir bardak portakal suyu verdi ve bir Mozart düeti daha çaldırdı, bu seferki Do majör. Roland bütün parçayı hazırlıksız çaldı. Miriam daha sonra, "Noktalı notaları caz müzisyeni gibi çalıyorsun" dedi. Bu aslında bir azardı ama Roland övgü olarak aldı.

En sonunda yemeğe oturduklarında ve Miriam haberleri dinlemek için radyoyu açtığında hikâyede gelişme vardı. Kriz sona ermişti. Otoriter tavırlı kalın sesin kurtuluşu tebliğ edişini dinlediler. Liderler arasında önemli mektuplar alınıp verilmişti. Rus gemileri geri dönüyordu, Kruşçev füzelerin Küba'dan çekilmesi emrini verecekti. Genel görüş Başkan Kennedy'nin dünyayı kurtardığı şeklindeydi. Başbakan Harold Macmillan tebrik için telefon etmişti.

Dışarıda bulutsuz bir gün daha vardı. Gündönümünü çoktan aşmış olan alçak akşam güneşi ışınlarını mutfak kapısının vitraylı üst kısmından küçük oturma odasına yolluyor ve damla damla masalarına sıçratıyordu. Roland omletini yerken yine kaçıp gitmek, aklındaki rotada son hızla yol almak için sinsi bir arzu duydu. Söz konusu bile olamazdı. Zaten Miriam Roland'ın kıyafetlerini ütülerken kendisine bulaşığı yıkamasını bildirmişti. Ona ne yapması gerektiğini söyleme hakkını kazanmıştı. Ama bu hakka zaten baştan beri sahipti.

"Dünya varmış" diyordu durmadan Miriam. "Mutlu değil misin? Mutlu görünmüyorsun."

"Mutluyum, emin ol. Çok muhteşem. Dünya varmış."

Ama Miriam onun içini iyi okuyordu. Roland, nezaketin bir katman altında, kendisinin bile zar zor farkına vardığı bir şekilde, aldatıldığı duygusunu taşıyordu. Dünya eskisi gibi devam edecekti, kendisi buhar olmayacaktı. Bir şey yapmasına gerek yokmuş.

Cesaret Ana'yı sahneye koymakla meşgul olan ve bunun için özgün bir partisyon yazmış olan müzik bölümü başkanı Mr. Clare Roland'a, bundan sonraki derslerini artık yine Miss Cornell'den alacağını söyledi.

"Kaydettiğin ilerlemeyi, hazırlıksız çalabildiğini falan biliyor. Seni tekrar görmekten çok mutlu olacak. Fazladan aldığın doksan dakikalık dersi de o üstleniyor. Bunun ücretini okul ödeyecek. Ben çok meşgulüm. Anlayacağını umuyorum. Aferin sana."

Miriam Roland'a hiç sözünü etmemişti ama bunu kimin kotardığı besbelliydi. Miriam Roland'a Norwich'te verecekleri bir konserde birlikte Schubert'in *Fantasia*'sını ve bir Mozart düetini çalacaklarını bildirdi. Bir hafta sonra Roland bir afiş gördü. Afiş okulun 18 Aralık'taki Noel konserini ilan ediyordu. 5 numaralı Brandenburg Konçertosu'ndan sonra Mozart'ın adı yazılıydı, Mozart'ın altında da Miriam'ın adıyla kendi adı vardı. Dört el için piyano sonatı, re majör, K448.

"Sana söyleseydim kabul etmezdin. Ben öğretmenim, sen de benim öğrencimsin, bu konserler de hazırlanmanı istediğim şeyler. Hadi, bu kadar yeter. Buraya gel."

O sırada yataktaydılar. Saat sabahın altısıydı. Bazen yatakhaneden saat beşte sıvışıyor, karanlıkta çamurlu yollarda çılgın gibi pedal çeviriyordu. Yolculuğu on beş dakikaya indirmişti, sonra da on dört dakikaya. Miriam'ın ön kapısı aralık olurdu, heyecan verici sarı bir ışık sızıntısı. Gündoğumundan sonra hızla geri döner ve hiç dikkat çekmeden, saat 7:30'da kahvaltıya giden oğlanlara katılırdı. Genç Marlow'un açık denizlerde mizana direği varsa Roland'ın da bisikleti vardı. Boş olduğu öğleden sonralarıyla maçının olmadığı hafta sonları Erwarton'a gidiyordu. Ödevlerini bir çantada gidonun üstünde Miriam'ın evine taşıyor ama oradayken onlara pek elini sürmüyordu. Pazar günleri öğle yemeğinde genellikle onunla beraberdi. Artık yatakhane görevlisine nereye gittiğini söylüyordu, piyano dersleri ve provalar saygınlık nişaneleriydi. Roland evden her ayrıldığında Miriam geri döneceği günün ve saatin kesin düzenlemesini yapıyordu. Roland'ı el altında tutuyordu. Kasım aralığa döndüğünde ve tek bir tepe bile engel olmadan dümdüz Sibirya'dan doğru estiği söylenen rüzgâr ağaçları yapraksız bıraktığında Roland çoğunlukla okuldan isteksizce ayrılıyordu. Arkadaşlarıyla artık daha az bir araya geliyordu, karanlık oda seanslarını iptal etmişti.

Sınıfındaki ünü, azimli, dolayısıyla da sıkıcı bir piyanist olduğu şeklindeydi. Yokluğu kimseyi meraklandırmıyordu. Ödevlerini teslim etmede gecikiyordu. *Sineklerin Tanrısı* üzerine yazdığı ve öğretmenin istediği uzunluğun iki misli yazmaya niyetlendiği ödev, zayıf ve aceleyle yazılmış, satır aralıkları büyük tutulmuş olarak el yazısıyla teslim ettiği, üç sayfayı geçmeyen bir yazı oldu. İlham verici İngilizce öğretmeni Mr. Clayton'ın kırmızı tükenmezle biçtiği değer C eksi oldu. Ödeve yazdığı tek yorum ise "Kitabı okudun mu?" olmuştu.

Merkezi ısıtmalı, ağır havalı yatakhane binasından ve çalışması gereken derslerden kendini koparmak zor geliyordu. Şiddetli yağan yağmurda dışarı çıkmak güçtü. Miriam'ın evinde yalnızca kömür yanan bir şömine ve iki küçük elektrikli ısıtıcı vardı. Gidip gelirken giysin diye Miriam ona bir kayak ceketi ve yün şapka almıştı. Şapkanın tepesinde, Roland'ın çakısıyla kesip attığı bir ponpon vardı. Ama sorun yalnızca Miriam'ın Roland üzerindeki gücü değildi. Roland kendisi için de bir sorun oluşturuyordu. Okulun bahçe kapısından Shotley Yolu'na çıkmadan önce bile yarı yarıya sertleşmiş vaziyette pedal çeviriyordu. Ama her ziyarette seks olmayacağını kabul etmesi gerekmişti. Hayal kırıklığını ifade etmeye cesaret edemiyordu. Ziyaretlerin yarısında şansı yaver gider diye hesaplıyordu. Miriam evindeki işlerini yaparken çok gayretliydi ve Roland'ın da yardım etmesini istiyordu. Uzun bir piyano dersinde ısrar edebiliyordu. Sonra da Roland'ı okula geri gönderme vakti gelmiş oluyordu. Bazen Roland'ın başka bir yerde değil, yalnızca orada, kendi yanında olmasından memnun olduğunu söylüyordu. Ama Roland'ı yukarı çıkardığında, mutluluğun ulaşılabilecek en uç noktasının bile ötesinde bir deneyim oluyordu. Roland, ışıklar söndükten sonra arkadaşlarının sahte böbürlenmelerini dinlerken, onların hiçbir zaman şimdi kendisinin sahip olduğu şeye sahip olamayacaklarını biliyordu. Âşıktı, güzel bir kadın onu seviyordu ve nasıl seveceğini, ona nasıl dokunacağını, hazzı nasıl yavaş yavaş tırmandıracağını öğretiyordu. Roland'ı övgüleriyle şımartıyordu. "Diliyle hazırlıksız çalan bir dâhi" idi. Roland penisini Miriam'ın ağzına vermekten hoşlanmadığını fark etmişti. Bunun onu neden gerdiğini açıklayamıyordu. Miriam kendisi için havanın hoş olduğunu söyledi. Uyurken çocukmuş gibi, kollarıyla sarmalıyordu Roland'ı. Genellikle de ona çocukmuş gibi davranıyor, davranışları-

nı düzeltiyor, ellerini yıkamasını söylüyor, daha sonra ne yapacağını hatırlatıyordu.

Önceleri Roland buna karşı çıkınca, "Ama Roland, sen *zaten* çocuksun. Somurtup durma. Gel beni öp" demişti.

Roland da gidip onu öpmüştü. Zaten mesele buydu: Miriam'a karşı duramıyordu, yüzüne, sesine, bedenine ya da davranışlarına karşı duramıyordu. Ona itaat etmek, ödediği bedeldi. Üstelik Miriam, Roland'ın kendini korumaya almasına da misillemeyle cevap veriyordu. Ruh halindeki ani değişikliklerle Roland'ı korkutabiliyordu. Farklı bir görüş, özellikle de itaatsizlik nedeniyle Miriam aniden gazaba gelebiliyordu. Her şeyi örten şefkat geri çekiliveriyordu.

Bir pazar sabahı Roland çıkageldi, bir saat kadar düet çaldılar ve iki piyano olmadan ne kadar mümkün olursa konser için o kadar prova yaptılar. Bunlar bitince Miriam kendine kahve pişirmek için mutfağa gitti –Roland'ın kahve içmesine izin vermiyordu–, geri döndüğünde Roland ona göstermek için çantasından bir şey çıkardı. Thelonius Monk'un "Round Midnight"ının notalarının iki şiline aldığı yeni bir kopyasıydı. Miriam Roland'ın yanına otururken notaların kapağına baktı ve mırıldandı: "Şu zırva. Kaldır şunu."

Riskliydi ama Roland'ın sevdiği şeyin arkasında durması gerekiyordu. Pek yüksek perdeden olmasa da, "Hayır, bayağı iyi" dedi.

Miriam notaları Roland'ın elinden çekip aldı ve nota sehpasına koyup çalmaya başladı. Müziği berbat etmek istiyordu, etti de. Tam yazıldığı gibi çalınınca müzik zayıf, basit geliyordu kulağa, bir çocuk şarkısı gibi. Sonra çalmayı bıraktı. "Tamam mı?"

"Ama öyle çalınmıyor."

Bunu söylemek tehlikeliydi. Miriam ayağa kalktı, kahvesini eline alıp oturma odasını geçti, mutfağa gidip bahçeye çıktı ve o bunları yaparken Roland ona müziği çaldı. Bu çılgınlıktı ama Roland, Monk'un numaradan bir beceriksizlikle notaları atlar gibi çalma tarzını çalışıp öğrendiğini ona göstermek istemişti. Sırrını ondan saklamakla ne kadar akıllılık ettiğini şimdi anlıyordu. Kendinden büyük iki çocukla birlikte bir caz üçlüsü kurmayı planlıyordu. Hem davulcu hem de kontrbas çalan çocuk iyi müzisyendi.

Miriam'ın, kahve fincanını kavrayarak ellerini ısıtırken, ilerideki tarlalara bakmak için bahçenin dibine kadar gittiğini gördü. Sonra Miriam geri döndü ve kararlı adımlarla yürüdü. Roland piyano çalmayı kesti ve bekledi. Hiç kuşkusuz çok ileri gitmişti.

Miriam piyanonun yanına gelince, "Geri dönme vaktin geldi" dedi.

Yarım saat önce yukarı çıkmakla ilgili imalarda bulunmuştu. Roland karşı çıkmaya başlayınca onun sözlerini bastırarak "Hadi yaylan. Çantanı al" dedi. Ön kapının yanında duruyordu. Kapıyı açmış bekliyordu. İşler öyle rayından çıkmıştı ki kendisinin de kızabildiğini göstermekle Roland'ın da kaybedecek bir şeyi kalmamıştı. Roland notaları aldı, çantasını yerden kaptı, kayak ceketini yakaladı ve hiç bakmadan sessizce Miriam'ın önünden geçti. Ön lastiği inikti ama onun gözü önünde şişirmeyecekti. Bisikletini yolun başına kadar elinde götürdü. Gelecek ziyaretiyle ilgili herhangi bir düzenleme yapmamışlardı.

Bir haftayı pişmanlık, kararsızlık ve özlemle geçirdi. Miriam'ın evine davet edilmeden gidip kesin olarak geri çevrilmeyi göze alamazdı. Yazıp yollamadığı özür mektubu da samimiyetsizdi. "Round Midnight" hakkında hâlâ Miriam'ın yanıldığını düşünüyordu. Zevklerinin farklı olduğunda uzlaşamazlar mıydı? Tek istediği Miriam'ın onu tekrar kabul etmesiydi. Ne hakkında özür dileyeceğine karar veremediğinden bunun nasıl ayarlanabileceği hakkında hiçbir fikri yoktu. Roland'ın suçu o müziğin öyle çalınmayacağını söylemiş olmasıydı. Bunu söylememiş gibi yapmak imkânsızdı. Üstelik dediği doğruydu. Cazda notalar yalnızca hikâyenin yarısıydı, sadece kaba bir rehberdi. Onu Purcell'in *chaconne*'ları gibi çalamazdınız kesinlikle.

Ana binanın merdivenlerinin altındaki küçük telefon kulübesinin yakınlarında oyalandı. Avcunun içinde yerel aramalarda kullanılabilecek bozuk paralar duruyordu. Konuşurlarsa konuşma kötü gidebilir, ilişki bitebilirdi. Yine de kulübeye girdi, bozuk paralarını deliğe attı, neredeyse numarayı çeviriyordu ki iade butonuna bastı ve paralarını geri aldı. Okulun arazisinde yürüyüş yaptı, çiti geçti, çürümüş ve devrilmek üzere olan kocaman eğreltiotu yığınının arasından geçen patikadan yürüyerek eskiden işçi tulumlarını giyip arkadaşlarıyla oynadıkları nehir kenarına gitti. Orada, yapraksız bir meşe ağacının altında, nehrin kıyı çizgisinin berisindeki ilk çamurlu su birikintilerine bakan çimenlik bir burunda, kendine umutsuzca ağlama lüksünü tanıdı. Etrafta kimse yoktu, o yüzden kendini bıraktı, anlamsız sözler söyledi, sonra da ciğerlerini doldurup umutsuzca haykırdı. Başına bu felaketi kendi açmıştı.

Thelonious Monk'la ilgili olarak dilini tutabilirdi. Miriam'a meydan okumaya hiç gerek yoktu. Muhteşem bir mabet yıkılmış, cinsellik, müzik, ev hayatıyla dolu bir saray yıkıntı haline gelmişti. Sorun artık cinsellik olmaktan çıkmıştı. Bu, şimdiye kadar uğruna hiç gözyaşı dökmediği ev hasretiydi.

Öte yandan... Öte yandan, o hafta *Sineklerin Tanrısı* ödevini tekrar yazdı ve ödev iki gün içinde Neil Clayton'dan geri geldi. A+. Roland'ın şimdiye kadar aldığı en iyi not. *Tamam, telafi edildi. Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları'nı zekice kullanmışsın. Ama Freud konusunda çok ileri gitme. Güvenilir değildir. Unutma ki alegoriden de öte, bir zamanlar Golding felaket erkek çocuklarla uğraşan bir öğretmendi.*

Caz üçlüsü ilk seansını yaptı. Davulcu ve kontrbasçı çekingen, yalnız tiplerdi ve kendilerinden iki yaş küçük biri tarafından yönlendirilmekten mutsuz olmuyorlardı. İlk girişimleri karmakarışık şeyler ortaya çıkardı. Kontrbasçı yalnızca belirli bir şekilde yazılmış notasyonu okuyabiliyordu, davulsa çok yüksek çıkıyordu. Roland bir sonraki sefer için sopa yerine fırça önerdi. Kendisi de basit üç akorlu *blues* parçasıyla uğraştı durdu. Daha sonra birbirlerine iyi bir başlangıç yaptıklarını söylediler. Yazın çiftlerde partneri olan çocukla soğukta güzel bir tenis maçı yaptı, neredeyse kazanıyordu. Tekrar arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirmeye başladı. Âdet olduğu üzere, yemekhanenin dışındaki radyatörlere sırtlarını dayadılar; bu radyatörler yalnızca dördüncü sınıflara ayrılmıştı. Roland'la, piyano "hafızladığı", prova yapmak için kahvaltıdan bile önce kalktığı için hoş bir şekilde dalga geçildi. Roland onlara doğruyu söyledi. Kendinden büyük bir kadınla tutkulu bir macera yaşıyordu. Hepsi kahkahayla güldü. Ama bu "göz önünde saklanma" şakasını yaparken bile Roland'ın içi umutsuzlukla burkuldu. Ayrıca o hafta sürtünme katsayısı hakkındaki fizik sınavında sınıf dördüncüsü oldu ve Georges Duhamel'in *Le notaire du Havre*'ından sınıfta sözlük kullanmadan yaptıkları beş paragraflık çeviriden de iyi bir not aldı. O haftaki bütün ödevlerini zamanında teslim etti.

O cumartesi, son derece ufak tefek, küçük bir fare gibi sivri bir burnu olan, temiz pak bir çocuk elinde katlanmış bir kâğıtla yanına yaklaştı. Miriam'ın öğrencilerinden biri, diye tahmin etti Roland. Notta yalnızca "Pazar saat 10" yazıyordu. Artık umutsuzluğun yerini korku ve umut almıştı. O gün öğleden sonra Norwich

okuluna karşı onların sahasında ragbi oynadı. Katedralin hâkim durumda olduğu, çamura batmış sahada, seksen dakika boyunca bir o tarafa bir bu tarafa koşarken Miriam'ı hiç düşünmedi. Norwich maç sonrası cömert çay ikramıyla bilinirdi. Roland takım arkadaşları ve karşı takımla birlikte oturup bir sürü sandviçi mideye indirirken Miriam bir yirmi dakika daha düşüncelerine girmedi. Okul otobüsüyle geri dönüş yolculuğu uzun sürdü. Arkadaşları arasındaki her zamanki belden aşağı sohbete aldırış etmeden önde kendi başına keyifsiz keyifsiz oturdu. Son zamanlarda, aşağılamak için kullanıldığı apaçık olan "çenesiz" terimini duymuştu. Şimdi, otobüs karanlıkta tekrar Suffolk'a doğru güney yönünde ilerlerken pencerede kendi yansımasını gördü ve pek de belirgin bir çenesi olmadığından kuşkulanmaya başladı. İşaret parmağını alt dudağından âdemelmasına doğru götürdüğünde, yolun engelsiz bir hat izlediğini doğrulamış oldu. Miriam'ın bundan daha önce hiç söz etmemiş olması ne incelikti. Üst üste birkaç kez parmağıyla izi sürdü ve yokladı. Sallantılı otobüs camında kendi profilini yakalamaya çalıştı. Mümkün değildi. Fazla umutlanamazdı. Uzak kalması belki de daha iyi olacaktı. Miriam ona kapıyı açtığı zaman olacakları hayal edemiyordu. Monk'la ilgili bir şeyler konuşmaları gerekecekti. Roland her şeyde taviz vermeye hazırdı. Miriam üçlüyü biliyorsa ve Roland'dan vazgeçmesini isterse, vazgeçecekti.

Yolculuğun sonlarına doğru, Miriam'a bir armağan verme fikrinde karar kıldı, Roland'ın sözcükleri bulmasına gerek olmadan her şeyi söyleyecek bir yadigâr. Sanat dersinde bir saksı yapmıştı, fırından kırılmadan çıkan tek saksısıydı. Üstüne yeşil ve mavi boyayla çemberler yapmıştı. Kaldığı binanın altında, yetenekli arkadaşı Michael Boddy'nin yetiştirdiği bitkilerin bulunduğu bir bostan vardı. Boddy bu bitkilerin muhteşem renklerde suluboya resmini yapardı. Tek bir küçük bitkinin yokluğunu fark etmezdi. Ama bir armağan Roland'ın biçimsiz görüntüsünün etkisini azaltacak mıydı?

Otobüs ana binanın dışında durunca ilk inen Roland oldu. Ödünç aldığı bir el aynası ve yatakhane banyosundaki geniş aynayla geçirdiği bir dakika çenesini normale döndürdü. Roland'ın hayatında başka hiçbir kişisel sorun bu kadar kolayca çözülmeyecekti. Tuhaf bir durumda olduğunu kabul etmek zorunda kaldı.

Ertesi sabah, kahvaltıdan sonra bisikletiyle Boddy'nin bostanına gitti ve oradaki en önemsiz, çiçeksiz, on santimden uzun olmayan

bitkiyi seçti. Aynı bitkiden daha çok vardı. Birkaç avuç toprak koyunca bitki saksıya pek güzel yerleşti. Armağanını çantasında, buruşturarak kullandığı eski kâğıtlarla muhafazaya aldı. Ana yoldan sağa sapıp Chelmondiston'ı geçince, çiftlik yoluna saparken hatırladı: Eğer Miriam onu reddederse, bu yoldan yapacağı yolculukların sonuncusu olacaktı bu. Özelliksiz, dümdüz tarlaları, düzgün gri bir gökyüzünün önünde bir hat boyunca uzanan telgraf direklerini, sanki çok yıllar sonra, yaşlanıp hemen her şeyi unuttuğu bir zamanda, hafızasında canlandırıyormuş gibi görmek için yavaşladı.

Çantasını bisikletinin gidonundan sıyırıp aldığında ve bisikletini Miriam'ın ön bahçesindeki çimenliğe attığında Miriam kapıyı açmıştı bile. İfadesinde, Roland'ın onun ruh halini ölçmesine yardım edecek herhangi bir şey yoktu. Daha selamlaşmadan önce Roland armağanını çantasından çıkardı ve Miriam'ın eline tutuşturdu. Miriam saksıya birkaç saniye bakakaldı.

"Ama Roland, bu ne demek oluyor?"

Samimi bir soruydu. "Bir armağan" dedi Roland.

"İçinde senin kesik başın mı var? Senin için eriyip gitmem mi gerekiyor?"

Roland boş boş baktı. "Yoo, öyle düşünmüyorum."

"Keats'in şiirini bilmiyor musun? 'Fesleğen Saksısı'? Isabella?"

Roland başını hayır anlamında salladı.

Miriam Roland'ı içeri çekti. "İçeri gelsen ve biraz eğitim alsan iyi olur."

İşte bu kadardı, hepsi buydu. Kaldıkları yerden devam ettiler. Miriam Roland'ı oturma odasına götürdü, içeride ateş yanıyordu ve masanın üstünde kahvaltı hazır bekliyordu; Roland her zaman ikinci bir kahvaltı yapabilirdi. Miriam şiiri açıkladı, Roland'a Frank Bridge'in bunun üstüne yaptığı besteyi anlattı. Piyano uyarlaması evde bir yerlerde olacaktı, birlikte göz atabilecekleri ilginç bir parçaydı. Miriam konuşurken, şefkat dolu bir anne gibi, parmaklarıyla Roland'ın saçlarını gözlerinden çekti. Ama aynı zamanda dudaklarına da dokundu ve elini Roland'ın beline doğru indirerek lastikli kemerinin yılanlı tokasıyla oynadı ama açmadı. Mısır gevreği ve suya kırılmış yumurta yediler, Küba'dan çıkarılan füzeleri ve Manş Denizi'nin altında Fransa'ya kadar yapılma ihtimali olan tünele dair gazetelerde yayımlanan haberleri konuştular. Yukarıda, yatağa girince, Miriam Roland'a haftasının nasıl geçtiğini anlattır-

dı. Roland ona ragbi maçını, başa baş giden tenis maçını, fizik ve Fransızca sınavlarını ve Mr. Clayton'ın Golding ödevi hakkında söylediklerini anlattı. Seviştiklerinde Miriam o kadar yumuşaktı ve Roland öyle rahatlamıştı ki, en can alıcı noktada kendine engel olamayıp nehir kenarındaki mutsuz haykırışlarından çok farklı olmayan bir çığlık attı.

Daha sonra, Roland Miriam'ın kollarında gözleri kapalı yatarken, Miriam "Sana söyleyecek önemli bir şeyim var, beni dinliyor musun?" dedi.

Roland başını salladı.

"Seni seviyorum. Seni çok seviyorum. Sen bana aitsin, başka kimseye değil. Sen benimsin ve öyle kalacaksın. Anlıyor musun? Roland?"

"Anlıyorum."

Aşağı indiklerinde Miriam, Benjamin Britten'ın yaylı çalgılar dörtlüleri hakkında yaptığı konuşmayı dinlemek üzere arabayla Aldeburgh'a gidişini anlattı. Roland bu adın onun için hiçbir anlam ifade etmediğini söyleyince Miriam onu kendine çekti ve burnundan öpüp "Senin üzerinde çok çalışmamız lazım" dedi.

İşte durum buydu ve böyle olacaktı. Çok uzaktaki savaşkan tanrılar Kruşçev ve Kennedy'nin kendisi için yaptıkları düzenleme böyleydi. Miriam'la aralarındaki sorunu gündeme getirip barışmalarını tehlikeye atmaya cesaret edemezdi. Miriam onu böyle tatlı tatlı bağrına basmışken bunu yapmak kendini aptalca mahvetmek demek olurdu. Miriam onu yine sürgün ederdi. Ama aklındaki sorular aynen duruyordu. "Round Midnight", hatta caz kavramının bütünü uğruna bile olsa, Miriam onu neden yollamış, niçin gereksiz yere acıya sebep olmuş, niçin ikisini de birbirlerinden aldıkları hazdan mahrum etmişti? Bunları Miriam'ın yüzüne söyleyemeyecek kadar korkaktı, çıkarcıydı. Önemli olan affedilmiş olmasıydı. Miriam onu geri kabul ediyordu ve seviyordu. Canı sıkılmış ve öfkelenmişti ama şimdi öyle değildi. Bu Miriam için yeterliydi, öyleyse kendisi için de yeterliydi. Roland mülkiyet nedir bilemeyecek kadar, caza ilgi duymasının onu Miriam'ın hâkimiyet alanından uzaklaştırma tehlikesi barındırdığını anlayamayacak kadar gençti. Kendisi on dört yaşındayken, yirmi beş yaşındaki Miriam'ın da genç olduğunu nasıl bilebilirdi? Roland güvenli bir şekilde ona ait olduğunda, Miriam'ın zekâsı, müzik ve edebiyat

sevgisi ve bilgisi, güzelliği ve çekiciliği umutsuzluğunu maskeliyordu.

Kasım boyunca ve aralık ayının büyük kısmında Miriam'la konserler için ve sekizinci kademeye geçmek için çalıştı. Özellikle bu aşamaya geçme sınavını büyük bir başarıyla verdikten sonra, herkes sınavın aslında zor bir sınav olduğunu ve Roland'ın bu sınava girmek için çok genç olduğunu söyledi. Artık Mozart düetindeki kendi kısmını Miram'ın deyişiyle ustalık, duyarlık ve atılganlıkla çalıyordu. Norwich toplantı salonundaki konser aralığın ortasında verildi. Geniş bir katılım oldu ve dinleyiciler Roland'a son derece yaşlı ve sert göründüler. Ama iki piyanist taburelerinden kalkıp kuyruklu Steinway piyanonun önünde dururlarken, önce Mozart sonra da Schubert için aldıkları alkış Roland'ı büyüledi. Miriam ona selam konusunda epeyce prova yaptırmıştı. Yalnızca ellerin çırpılmasının onda böyle bayıltıcı bir haz duygusuna yol açacağını hiç tahmin edemezdi Roland. İki gün sonra Miriam ona *Eastern Daily Press* adlı yerel bir gazetede çıkan değerlendirme yazısını gösterdi.

> Gerçekten dikkat çekici, belki de tarihi bir olay. Miss Cornell öğrencisine yönlendirici rolünü verme cömertliğini ve öngörüsünü göstermiş. Yaşından büyük yetenek gösteren genç müzisyenler klasik müzikte pek sıradışı bir durum değildir ama on dört yaşındaki Roland Baines hayret verici. Baines'i büyük bir geleceğin beklediğini ilk söyleyen kişi ben olursam bundan gurur duyarım. Baines ve öğretmeni, Mozart'ın kıpırtılı K381'ini çalarken gözlerimiz kamaştı. Ancak Fantasia bir başyapıttır ve çok daha büyük emek gerektiren bir eserdir. Schubert'in son eserlerinden biridir ve hangi yaşta olursa olsun, bir piyanist için ciddi bir sınavdır. Genç Roland kendine düşen kısmı yalnızca teknik ustalıkla çalmakla kalmadı, aynı zamanda inanması zor bir duygusal olgunluk ve müthiş bir sezgi de sergiledi. On yıl içinde Roland Baines adının klasik müzik çevrelerinde ve onların da ötesinde yankılanacağını şimdiden söyleyebilirim. Tek kelimeyle çok parlak. Dinleyiciler bunu anladılar, çok sevdiler ve ayakta alkışladılar. Tezahürat Pazar Meydanı'nın bile ötesinden duyulmuş olmalı.

Beş gün sonra, okulun Noel konserinde Roland sahneye çıkmadan hemen önce bir anlık paniğe kapıldı. Gözlük saplarından biri yerinden çıktı ve gözlük yüzünde durmaz oldu. Miriam sükûnetini

bozmadı ve sapları seloteyple yapıştırdı. Parçayı şimdiye kadar olduğundan da iyi çaldılar. Daha sonra Mr. Clare, icranın güzelliğinin onu şaşkına çevirdiğini ve yavaş kısımda neredeyse nefes alamadığını söyledi. Sonunda, öğretmenle öğrencisi, büyük tezahürat altında piyanolarından kalkıp dimdik el ele durarak eğilip selam verirlerken küçük faremsi çocuk kulisten çıkıp Miriam'a tek bir kırmızı gül, Roland'a da kocaman bir sütlü çikolata verdi. Ah! Gençlik!

İKİNCİ KISIM

5

Berlin ve anlı şanlı Alissa Eberhardt, Roland'ın hayatına nasıl girmişti? Yerleşik, ferah bir ruh halinde olduğunda Roland, kişisel olsun, küresel olsun, minik ve anlık da olsa varlığını şekillendirmiş ve belirlemiş olaylar ve tesadüfler üzerinde zaman zaman düşünürdü. Kendi durumu özel değildi; her kader benzer şekilde meydana gelir. Kamusal olayları özel hayatlara savaş kadar büyük bir zorla kabul ettiren başka bir şey daha yoktur. Eğer Hitler Polonya'yı işgal etmeseydi ve böylece Er Baines'in İskoç tümeninin, Mısır'da geçmesi planlanmış olan görev süresini önce Kuzey Fransa'ya, sonra da ciddi bacak hasarlarını aldığı Dunkirk'e aktarmasaydı Baines "savaşa uygun değildir" diye nitelendirilmeyecek ve Aldershot'ta görevlendirilmeyecek, dolayısıyla 1945'te Rosalind'le tanışmayacaktı ve Roland da var olmayacaktı. Eğer genç Jane Farmer kendisinden isteneni yapsa ve Cyril Connoly'nin ülkenin savaş sonrası beslenme biçimini düzeltmek için yaptığı teklifi yerine getirmek için onun adına hop diye Alpler'i aşıverseydi Alissa var olmayacaktı. Gayet sıradan ve hayret verici. 1930'ların başlarında Er Baines ağız mızıkasına merak sarmasaydı, kişisel popülerliğini artırsın diye oğlunun piyano dersleri alması konusunda bu kadar ısrarcı olmayabilirdi. Ayrıca, Kruşçev Küba'ya nükleer füzeler yerleştirmeseydi ve Kennedy adanın denizden ablukaya alınmasını emretmeseydi, Roland o cumartesi sabahı Erwarton'a, Miriam Cornell'in evine bisikletiyle gitmeyecek, tekboynuz eski yerinde zincirlenmiş duracaktı ve Roland sınavlarını geçmiş, edebiyat ve dil okumak üzere üniversiteye gidiyor olacaktı. O zaman, on seneden fazla oraya buraya sürüklenmeyecek ve Miriam Cornell'i düşüncelerinden başarıyla uzak tutup yirmili yaşlarının sonunda canla başla kendini yetiştirmeye adamış biri haline gelmeyecekti. 1977 yılında Güney Kensington'daki Goethe Enstitüsü'nde, Alissa Eberhardt'dan Almanca konuşma dersleri almayacaktı. O zaman da Lawrence var olmayacaktı.

Roland ilk derse geç kaldı. Konuşma dersi başlamıştı. Grupta beş başka öğrenci daha vardı, ikisi kadın, üçü erkek. Öğrenciler

açılır kapanır sandalyelerde at nalı şeklinde, yüzleri Alissa'ya dönük oturmuşlardı. Roland yerine otururken Alissa onu başıyla kısaca selamladı. Roland onu alt-orta düzeye yerleştirmelerini sağlayacak kadar Almancayı okulda edinmişti. Öğretmenin İngilizcesi mükemmeldi. Hemen hiç aksanı yoktu. Hafif bir sabırsızlıkla birlikte titiz, zor beğenir bir öğretim tarzı vardı. Herkesin sırayla konuşmasına özen gösteriyordu. Derli toplu ve enerjikti, olağanüstü solgundu ve makyajsız, kapkara gözleri vardı. Düşüncelerini toplarken, bakışlarını sağına ve yukarıya çevirmek gibi ilginç bir âdeti vardı. Roland, Alissa'nın tavırlarında tehlikeli veya başıbozuk bir şeyler olduğuna karar verdi. Derhal kendini diğer üç erkekle rekabet içinde hissetti. Konuşma, tatil sırasında çocuklar hakkındaydı. O an Alissa'nın bakışları yoğun bir beklentiyle Roland'a dikilmişti. Roland konuşmaları pek yakından izlememişti ama "Sıra bende" gibi bir söz söylemesi gerektiğini tahmin etti.

"Ich bin dran" dedi.

"Sehr gut. Aber" dedi Alissa ve önündeki isim listesine baktı. "Roland, *yeni oyuncaklarla.*"

Roland o kısmı kaçırmıştı. Duraksadı. Alissa'nın "Çok iyi" sözüyle yüreği hoş bir şekilde titremişti. Buraya öğrenmeye gelmişti ama bildiğini de göstermek istiyordu. Onu etkileme, ona diğerlerinden üstün olduğunu gösterme ihtiyacı içinde, ihtiyatla ilerledi.

"Ich bin... an die Reihe mit dem neue Spielzeug."

Alissa düzeltmesini sabırla yaptı, telaffuzu ise bir geri zekâlıya öğretir gibi abartılıydı. "Ich bin an *der* Reihe mit dem *neuen* Spielzeug."

"A, tabii."

"Genau."

"Genau."

Alissa devam etti. Oyuncaklar sıkıcıydı, hava güneşliydi, çocuklar açtı, meyve severlerdi. Ayrıca yüzmekten de hoşlanırlardı, özellikle de yağmur yağarken. Sıra yine ona gelince Roland tek bir cümlede üç temel yanlış yaptı. Alissa onu seri bir şekilde düzeltti ve ders sona erdi.

İki hafta sonra, üçüncü dersin sonunda, birisi bocalayan bir Almancayla Alissa'dan kendisi hakkında bir şeyler söylemesini rica etti. Roland dikkatle dinledi. Alissa öğrenciler anlasın diye yavaş yavaş konuştu. Yirmi dokuz yaşında olduğunu, Bavyera'da doğdu-

ğunu, annesinin İngiliz, babasının Alman olduğunu öğrendiler. Ama kuzeyde, Hannover'e pek uzak olmayan bir yerde büyümüştü. King's College London'da yüksek lisansını henüz bitirmişti. Uzun yürüyüşleri, sinemayı ve yemek pişirmeyi –bir de Roland'ın duyamadığı bir şeyi– severdi. Gelecek ilkbaharda evlenecekti. Nişanlısı trompetçiydi. Roland hariç bütün sınıf mırıltıyla onu onayladı. Sonra kadınlardan biri öğretmenlerinden onlara hayattaki en büyük amacını söylemesini istedi. Bu sözcüğün alıştırmasını biraz önce yapmışlardı. *Der Ehrgeiz*. Miss Eberhardt hiç duraksamadan, en büyük amacının, kendi kuşağının en büyük romancısı olmak olduğunu söyledi. Bunu alaycı bir gülümsemeyle söylemişti.

Alissa'nın evlenecek olması durumu basitleştirmişti. Roland dikkatini başka bir şeyde değil, yalnızca onun büyüsüne kapılmakta yoğunlaştırabilirdi. Üstelik de son altı ayı, ailesi Grenadalı olup o yıl St. Thomas Hastanesi'nde doktorluğa ilk adımını atmak üzere olan Diana adlı bir tıp öğrencisiyle gayet mutlu geçmişti. Roland'ı zorlayan bir etken Diana'nın otuz altı saatlik, bazen de daha uzun süren nöbetleriydi. Ama Diana neşeli ve espriliydi, gitar çalıp şarkı söylüyor, göz cerrahisinde uzmanlaşmak istiyordu – ve Roland'ı sevdiğini söylüyordu. Bazı anlarda Roland da onun hakkında aynı duyguları hissediyordu. Ama Diana daha ileri gitmişti. Roland'la evlenmekten yanaydı. Her ikisi de öğretmen olan annesiyle babası da aynı fikirdeydi. Roland'ı hoş karşılıyorlar, geride bıraktıkları güzel adayı bir gün ona göstermeyi vaat ediyorlardı. The Oval yakınlarındaki evlerinde verdikleri Grenada tarzı ziyafetlere davet ediyorlardı onu. Diana'nın erkek ve kız kardeşleri de evlenmelerini arzuluyor ve bunu durmadan söylüyorlardı. Roland bunlara gülümseyip başını sallıyordu ama kaçınılmaz geri çekilme başlamıştı. Burada bir sebep-sonuç ilişkisi daha ortaya çıkıyordu: Albay Nasır Süveyş Kanalı'nı millileştirmeseydi ve Britanyalı seçkinler hâlâ imparatorluk düşleri içine batmış bir şekilde Uzak Doğu'ya giden kestirme yollarını geri almakta kararlı olmasalardı, o zaman Roland bir askeri kampta, onu mest eden oyun dolu bir hafta geçirmemiş olurdu. Çılgınca yolculukları artık geride kalmış olsa da imkânsız bir özgürlük ve macera fikri, hayatın çoğu doyumunun yer aldığı o yaşlarda onu hâlâ oyalıyordu. Bu zihinsel bir alışkanlıktı. Gerçek hayatı, sınırsız hayat başka bir yerdeydi. Onlu yaşlarının sonlarında ve yirmili yaşlarının büyük bir kısmında Miriam'ı ve klasik müziği

düşüncelerinden uzaklaştırdı ve tutkusu rock müzik oldu. Peter Mount Posse diye bir grupta zaman zaman klavye çaldı. İngiltere'de yaptığı ağır ya da vasıfsız işler ile yüksek yerlere –Rocky Dağları ve Cascade Sıradağları'na, Dalmaçya sahiline, Kandahar'ın güneyindeki çöle, Alp Dağları'na, Tramuntana'ya, Big Sur'e– yaptığı, dikkatle planlanmış, meskalinli ve LSD'li yolculukları dönüşümlü olarak hayatına serpiştirdi. Güzel yerlerde vakit öldürdü, dünyanın bütün renkleri alev alev yandığı sırada cennetin kapılarının hemen içinde neşeyle oyalandı; güneş battı diye, eve dönme zamanı geldi diye, Cennet'ten kovulup kendini ertesi günün ve olağan endişelerin içinde buldu diye hayıflandı.

Muhteşem dağ sırtları hakkındaki bütün o yürek dolusu gevezeliklerine rağmen hâlâ özgür değildi. Bir kitapçıda çalışan ve Roland'ı Şiir Topluluğu'nda Robert Lowell'ın şiir okuma etkinliğine götürmüş olan bir arkadaşı, Naomi, Roland'ın ilişkilerini bitirdiğine dair haberi alınca önce perişan oldu, sonra da kinlendi. Soğuk bir edayla Roland'ın durumunu önüne seriverdi. Roland'ın yaralı bir yanı vardı, kusurlu bir yanı. "Bunun ne olduğunu bana hiçbir zaman söylemedin ama şu kadarını biliyorum. Hiçbir zaman halinden memnun olmayacaksın."

Gerçek dünyada yaptıklarıyla –art arda bulduğu farklı işler, arkadaşları, eğlenceleri, kendini eğitmesi– kendini oyaladığını, rahatlattığını düşünüyordu. Maaşlı işlerden kaçınıyordu çünkü her an müsait olmalıydı. Kıstırılmamak için başıboş kalmalıydı. Tek mutluluk, amaç ve hakiki cennet, cinsel olandı. Umutsuz bir hayal onu bir ilişkiden diğerine çekti. Bir kere gerçek olduysa bir daha olabilirdi, olmalıydı. Hayatın en iyi haliyle zengin ve çoğul olduğunu biliyordu, zorunluluklar kaçınılmazdı, sadece her şeyin üstünü örten bir zevk durumu uğruna ve böyle bir durum içinde yaşamak imkânsızdı. Bunu kendi kendine söylemek zorunda olması Roland'ın ne kadar amaçsız olduğunun kanıtıydı. Ama doğru olduğunu bildiği şeylerin yanlışlığının kanıtlanacağını da umuyordu. Kendine engel olamıyordu. İşte burada hayal kırıklığını duyuran bir bas notası, bir bas melodi, tekdüze bir ses vardı. Diana onu hayal kırıklığına uğratmıştı, Naomi de öyle, başkaları da. Onun canını yakan, kendisinin ne kadar alışılmadık bir insan olduğunu bilmesiydi. Yok, belki de çılgındı, şiiri Roland için bir tutku haline gelmiş olan Robert Lowell kadar muhteşem bir çılgın. Daha son-

raları, baba olmak, bunun getirdiği çifte sarmal, sevgi ve meşakkat onu kurtaracaktı. Gerçek dünyada *sahiden de* kurtulmuştu. İleriki yıllar boyunca sürecek olan babalık sorumluluğu çok açıktı. Artık bir umut yok görünüyordu. Ama umutlu düşünmeden de edemiyordu. Bir kez sahip olduğu şeye yeniden sahip olmalıydı.

Bir anılar mozaiği, sık sık aklına getirdiği, kısmen kendi kurgusu olan görüntüyü oluşturmasına yardım etmişti: Kışın Suffolk yollarından hızla yokuş aşağı iniyor, çiftlik yollarının su birikintileri arasından dolanıyor, dik köşeleri dönerken kayıyor ve savruluyor, bisikletini çimenliğe atıyor, kısa bahçe patikasını yedi adımda geçip işareti olan vuruşlarla kapıyı çalıyor –tek vuruş, üç vuruş, tek vuruş, tek vuruş– zira Roland'a hiçbir zaman anahtar vermemişti. Minik giriş holünün sarı ışığında onun şekli çok net, evin sıcaklığı Roland'ın yüzüne vuruyor. Her zaman kış ortası, her zaman hafta sonu. Sarılmazlardı. Dar ve dik merdivenlerden o önde çıkıyor, Roland'ı silinip yok olmaya doğru çekiyor, hem Roland'ın hem kendisinin yok oluşuna. Sonra yine ve yemekten sonra yine.

Okulda keyfi yerindeydi, ragbi oynuyor, arazi koşusu yapıyor, arkadaşlarla düşüp kalkıyor, yeni bir parça öğreniyordu. Ama bazı görevler –ezber, dersi dinlemek, kompozisyon ödevinin ilk satırını yazmak, özellikle de ödev olarak verilmiş bir kitabı okumak– zihnini alır götürürdü, son buluşmaya, bir sonraki hakkında hayallere. Yarım paragraf sonra, sertleşmeyle gelen kabarma ve acı dikkatini dondururdu. Aşina olmadığı Fransızca ya da Almanca bir sözcüğe rastlar, sözlüğüne uzanırdı. Beş dakika sonra sözlük açılmamış durumda, hâlâ elinde olurdu. Okul hayatı sona erdiğinde *Les Trois Aveugles* ya da *Aus dem Leben eines Taugenichts*'in –anlamı, münasip bir şekilde, "Hiçbir İşe Yaramayan Bir Hayattan"dı– ilk on sayfasından veya *Kayıp Cennet*'in ilk iki kitabından ileri gidememişti. On tane yeni Almanca isim ezberlemek bütün akşamını alırdı. Genelde bunlara hiç aldırmazdı. Öğretmenlerinden uyarı alıyordu. Destekçisi olan İngilizce öğretmeni Neil Clayton onu bir dönemde üç kere çağırmış, ne kadar parlak bir öğrenci olduğunu, sınavların yaklaştığını ve en az beş tanesini geçmezse altıncı sınıfa geçemeyeceğini hatırlatmıştı.

Roland pişmanlık duyuyor, hiç piyano dersi almamış olmayı, Erwarton'ın adını bile duymamış olmayı diliyor muydu? Bu soru aklına bile gelmedi. Bu onun yeni ve parlak hayatıydı. Bu hayattan

dolayı koltukları kabarıyor, kendini ayrıcalıklı hissediyor, gurur duyuyordu. Arkadaşları ancak hayal eder ve şaka yapabilirken, o arkadaşlarından uzaklaşıyor, ufkun ardına geçiyor, sonra onun ardındaki görünmez ufku da, onun ardındakini de geçiyordu. Çoğunun hiçbir zaman tanıyamayacağı aşkın bir duruma girdiğine inanıyordu. Okuldaki dersleri daha sonra yoluna koyardı. Âşık olduğuna samimiyetle inanıyordu. Miriam'a küçük armağanlar veriyordu: Toplantı salonuna yerleştirilmiş olan çiçeklerden seçtiği birkaç tanesi, pastaneden aldığı, onun en sevdiği çikolatalı gofret. İçinde sürüngence, kararlı ve açgözlü bir şey uyanmıştı. Eğer birisi çıkıp da ona başkaları nasıl uyuşturucu bağımlısı oluyorsa onun da seks bağımlısı olduğunu söylese, neşeyle kabul ederdi. Madem bağımlıydı, demek yetişkin olmuştu.

Yıllar sonra, ilkgençliğini ve yetişkinliğe adım attığı ilk yılları konuşabilecek duruma geldiğinde, Joe Coppinger'la Norveç'in ücra bir fiyordunun tepelerinde temiz su için girişilmiş bir hayır işi için arazi yürüyüşü yapıyordu. Çok önce edinmiş oldukları hoş bir alışkanlık sonucu, ikisi de ellerinde birer şişe şarapla yüksek bir yamacın kenarında yan yana yürüyorlardı.

"Klinik çalışma yaptığın o zamanlar bana öğüt vermen için sana gelseydim, ne derdin?"

"Sana derdim ki: Gece gündüz seks yapmak mı istiyorsun? Bunu hepimiz istiyoruz. Bu yapılamaz. Sokaklarda düzen istiyorsak bu bedeli ödemeliyiz. Freud bunu biliyordu. Biraz büyü!"

Tam üstüne basmıştı, güldüler. Ama ergenliğinde Roland *Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları*'nı zaten okumuştu. Bir yararı olmamıştı.

Eğer geçmişi onu hırpaladıysa da bu ancak dolaylı olarak kendini gösteriyordu. Sokakta kadınların peşine düşmüyor ya da terbiyesizce tekliflerde bulunmuyor veya –1970'li yıllarda tuhaf derecede sık rastlandığı gibi– metroda kadınlara sarkıntılık etmiyordu. Partilerde sertleşme yaşamıyordu. O dönem için sık rastlanmayan bir şekilde, birbiri ardına bütün ilişkilerinde sevgilisine sadıktı. Onun hayali çılgın bir tekeşlilik, karşılıklı bir mutlak adanmışlık ve cinsel ve duygusal ulviliğe ulaşma arayışına beraberce kendilerini adamalarıydı. Hayalinde bunun fonunun, hayali arka planının hiç de özgün olmayan, basmakalıp bir görüntüsü vardı: Paris'te, Madrid'de ya da Roma'da bir otel. Asla Suffolk'ta bir nehir ağzında bir kır evi değil. Yazın göbeği; dışarıda yavaş bir trafik; fayans döşeli zemin

üzerinde, yarı yarıya kapalı panjurlardan sızan, şiddetli, bembeyaz ışık çubukları. Bütün çarşaflar da yerde. Yoğun terin ardından soğuk duşlar, aşağıdaki resepsiyondan istenen buzlu sular, abur cubur, şarap. Aralarda da biri çarşafları değiştirir, odayı toplar, çiçekleri tazeler ve kahve makinesini doldururken nehir kenarı gezintileri, bir lokanta. Sonra yeniden. Bütün bunların faturasını kim ödeyecekti? Dönülecek bir iş yok muydu? Bu sorular konuyla ilgisizdi. Oldukça geleneksel, uzun bir hafta sonu hayali. Buradaki sihirli ya da saçma unsur, Roland'ın bu durum sonsuza kadar sürsün isteğiydi. Çıkış da, çıkma isteği de yoktu. Saadet içine itilmiş, kilitlenmiş, tutsak edilmişler, kimliklerini birbirlerinde eritiyorlar. Hiç yorulmuyorlar, manastır tarzı hayatlarında değişen hiçbir şey yok, yarı yarıya boşalmış şehirde aylardan hep ağustos ve tüm sahip oldukları bu – birbirleri.

Bütün ilişkilerinin ilk günleri böyle bir hayat vaadinin hayaletini çağırıyordu. Kocaman manastır kapısı bir santimcik açılıyordu. Ama kısa zamanda Roland'ın tavrı, doymak bilmez iştahı yorucu hale geliyordu. Sevgilisi, onun birlikte –canının çekmediği kadar fazla– vakit geçirmek konusundaki sıkıntı veren ısrarlarını başka erkeklerde daha önce görmüş olabilirdi. İblis Roland'ı terk etmiyordu ve sonunda gidilecek iki yol beliriyordu. Her iki yola birden gidemediklerine göre böyle oluyordu. Şaşkın, rahatsız, belki nefessiz kalmış olan sevgilisi Roland'dan uzaklaşıyordu, ya da bir kere daha hayal kırıklığının kurbanı olan Roland, daha sonra gizlemeye çalıştığı bir utanca kapılarak yoluna devam ediyordu.

Goethe Enstitüsü'nde Alissa Eberhardt'ın verdiği kurs on iki ders sürdü. Kurs sona erdiğinde Roland yeni dönem için kayıt yaptırmaya hazırdı ama Alissa gitmişti. Sınıfa da, ona da veda etmeden. Alissa'yı tekrar görene kadar dört yıl geçti.

Roland bir yandan da kendine beş yıllık bir eğitim planı çizmesi gerektiğini düşünen Daphne'nin teşvikiyle City Lit'te derslere yazıldı. Daphne programı oluşturmasında Roland'a yardım etti. İngiliz edebiyatı, felsefe, çağdaş tarih ve Fransızca dilbilgisi. Goethe Enstitüsü'ne başladığında altı aydır Londra'nın merkezindeki ikinci sınıf bir otelin çay salonunda piyano çalmaktaydı. Otelin müdür yardımcısının "yemek müziği" adını verdiği bu iş, sevilen eski şarkıların, Earl Grey çay ve yumuşak sandviçler eşliğinde yapılan

sakin sohbetleri bozmayacak şekilde yeniden düzenlenmesi anlamına geliyordu. Saatler uygundu, Roland'a okuma listesinin gereğini yapacak bol zaman kalıyordu. Haftada yedi gün, akşamüstü ve akşamın erken saatlerinde doksan dakikalık ikişer seans. Yetecek kadar para kazanıyordu. 1970'lerin ortalarında, siyasi kargaşaya rağmen, ya da siyasi kargaşa sayesinde, insan Londra'da ucuza yaşayabiliyordu. Bir de "Misty"yi baygın baygın çaldı mı, bakarsın birisi gelir, piyanonun üstüne bir sterlinlik banknot koyuverirdi. Bunu yapan bir Amerikalı hanım ona Clint Eastwood'a benzediğini söylemişti.

Zaten fotoğrafçılık yapmıştı. Yakında oteli bırakıp, mezhepçi olmayan cesur bir tenis okulu zincirinin baş antrenörü olacağını sanıyordu. Kuzey İrlanda'yı dolaştığı gezi bir yere varmadı, Londra'daki diğer projeler de. Sonunda, ola ola Regent's Park'taki kamuya açık kortlarda çalıştırıcı oldu. Öğrencileri çoğunlukla başlangıç düzeyindeki yetişkinlerdi. Büyükçe bir azınlık raketle topu buluşturmayı sinir bozucu buluyordu. Amaçları topu filenin diğer yanına üst üste iki kere geçirebilmekti. Birkaçı seksenlerinin ortasındaydı ve yeni bir şey öğrenmek hevesindeydi. Haftada yirmi ders saati. Gün boyu nazik ve teşvik edici olmak yıpratıcı işti.

İki yıl çalıştıktan sonra kortları bıraktı. Defterine kaydettiğine göre, üç yüz otuz sekiz kitap okumuş ve notlar almıştı. Bir üniversitede okuyacağından daha çok. Daphne'ye başta anlatırken söylediği gibi, David Hume'da aktarma yaparak Platon'dan Max Weber'e yolculuk. Daphne, John Lock hakkında yazdığı "muhteşem" denemeyi kutlamak için ona bir akşam yemeği ziyafeti verdi. Unutulmaz bir akşamdı. O akşam eski okul arkadaşlarıyla buluşan Peter eve sarhoş geldi ve Roland'ı Daphne'yi kendisinden çalmaya çalışmakla suçladı. Pek de yalan değildi.

Artık Roland'ın kaydettiği ilerlemeyi tanımlayacak yeni yöntemleri vardı. George Crabbe'de aktarma yaparak, Robert Herrick'ten Elizabeth Bishop'a. Sun Yatsen'in yükselişinden Berlin Hava Köprüsü'ne. Spor ayakkabılarını ve eşofmanlarını kaldırmanın zamanı gelmişti. Dalıp gitmeden doksan dakika kitap okuyabiliyordu. Olgunluk. Makuldü, dış görünüşü yerindeydi. Zaman etkisini göstermişti. Bir entelektüel olmaya hazırdı ya da en azından gazeteci olmaya. Ama zordu. Adı hiç duyulmamıştı, kimse ona iş vermezdi. Sonunda, tenis öğrencilerinden birinin oğlu vasıtasıyla, Londra'da

çıkan ve haftanın etkinliklerini sıralayan *Time Out* dergisine yorum yazmak üzere bir alternatif tiyatro oyununa gönderildi: Kan revan, çıplaklık, bağırış çağırış. Alaycı ve sahtekârca bir övgüyle dolu, yüz yirmi kelimelik minik bir yazı yazdı ve bu, başka yazı siparişleri almasını sağladı. Ama iki ay içinde Morden ve Ponders End'den eve dönerken bindiği boş gece otobüslerinden gına geldi. Radikal sol bir haftalık gazeteye Muhalefet Liderinin kısa bir profilini yazdı. Liderin ofisinden, bizzat lider hanım tarafından imzalanmış, görüşme talebini reddeden nazik bir mektup aldı. Yazdığı, kuşkucu bir yazıydı ama şöyle bir sonuca varıyordu: Kaçınılmaz olduğunu düşündüğü şekilde, eğer Margaret Thatcher bir gün başbakan olursa, bir ihtimal, belki siyasette kadınların güç kazanması davasına katkıda bulunabilirdi. Roland, en azından ve nihayet, bir etki yaratmıştı. Bir sonraki sayıda yayımlanan öfkeli mektuplar bir tam sayfayı dolduruyordu. Genel eğilim, "Tamam, Thatcher kadındır ama kız kardeşimiz değildir" tarzındaydı.

Roland 1970'ten beri İşçi Partisi üyesiydi. Bu üyelik, bir dizi özel tesadüf nedeniyle, yavaş yavaş tuhaf bir ilişki haline geldi. O yıl, 1979 Haziranı'nda, Camden'da oturan bir Fransız gazeteci olan Mireille Lavaud ile görüşmeye başladı. Mireille'in babası kısa süre önce Berlin'de görevlendirilmiş olan bir diplomattı. Mireille babasını ziyaret edip yeni apartman dairelerinde babasıyla üvey annesini ve küçük üvey kardeşini görmek istiyordu. Roland'a da gelmesini teklif etti. Roland tereddüt etti. Her zamanki çatlaklar henüz ortaya çıkmaya başlamamıştı, zaten daha iki aydır tanışıyorlardı. Mireille Roland'ın isteksizliğini eğlenceli buldu.

"Seni onların karşısında *görücüye çıkarıyor* değilim, eğer söylemek istediğin buysa. Orada kalacak değiliz, daire çok küçük. Un p'tit dîner, c'est tout!* Ama Doğu Berlin'de arkadaşlarım var. Almancanı ilerletmek istediğini söylemiştin. Oui ou non?**"

"Ja."

Bisiklet kiraladılar ve iki gün, önce Berlin Duvarı boyunca, sonra da Batı Berlin'i Doğu Almanya'nın geri kalan kısmından ayırarak kuşatan çeper çitleri boyunca bisiklet sürdüler. Genç Batı Almanlar için Batı Berlin'de yaşamak askerlik görevinden muaf tutulmak

* (Fr.) "Küçük bir akşam yemeği, hepsi bu." (ç. n.)

** (Fr.) "Evet mi, hayır mı?" (ç. n.)

demekti. Geleceğin gelenekçi olmayan şairleri, ressamları, yazarları, film yapımcıları ve müzisyenleri ve genel olarak karşı kültür unsurları buraya doluşmuştu. Şehir boş görünüyordu, mahrumiyet bölgesiydi adeta. Merkezin uzağında, ucuza yüksek tavanlı evler kiralanabiliyordu. Genellikle küçük görülen Amerikalılar Sovyetler Birliği'nin yayılmacı hırslarına karşı Batı kesiminin güvenliğini ve özgürlüğünü garanti ediyorlardı. Pek çok sol eğilimli sanatçı için bir utanç kaynağı olan Duvar'ı görmezden gelmeliydi en iyisi. Geçen yirmi yıl, Duvar'ı hayatın ihmal edilebilir bir olgusu haline getirmişti. Özgür Üniversite'de bir yıl lisansüstü eğitim almış olan Mireille'in hâlâ burada yaşayan çeşitli arkadaşları vardı. Roland'a şehri gezdirdi. Akşamlar Fransızca, Almanca ve İngilizce tartışmalar ve eğlenceyle geçti – doğaçlama oturma odası konserleri, hatta ara sıra şiir okumaları.

Bir öğleden sonra, Friedrichstraße'ye açılan bir sokaktaki otellerinden çıkıp yürüyerek Checkpoint Charlie'de sıraya girdiler. Mireille'in diplomatların aile üyelerine verilen özel bir geçiş izni vardı ama bu hiçbir fark yaratmadı. Kapıdan geçmeleri doksan dakika sürdü. Nöbetçiye yanında götürdüğü bir torba kahveyi gösterince adam omuz silkti. Pankow'un sessiz, köhne sokaklarından taksiyle geçtiler ve sekiz katlı bir blok apartmanlar kümesine geldiler. Mireille'in arkadaşları Florian ve Ruth Heise yedinci katta yaşıyordu. Küçücük daire, bir araya getirilmiş iki formika masanın etrafına toplanmış onları bekleyen insanlarla doluydu. Batılılar gelince tezahürat oldu. Hava sigara dumanından grileşmişti. Beş altı çocuk odaya girip çıkıp koşuşuyordu. Misafirlere iskemlelerini vermek için birkaç kişi ayağa kalktı. Florian kalkıp, izlenip izlenmediklerini kontrol etmek için pencereden aşağı baktı. Mireille Kolombiya kahvesi çekirdeklerini ortaya çıkarınca daha da fazla tezahürat oldu. Ruth masanın etrafında dolaşarak herkesi tanıştırdı. Stefanie, Heinrich, Christine, Philipp... Roland'ın Almancası Fransızcasına göre daha zayıftı. Zorlanacaktı. Dundee'li bir İskoç olan Dave'le tanıştırılınca rahatladı.

Sohbet kaldığı yerden devam etti. Dave'den ülkesindeki durumu özetlemesini istemişlerdi. Philipp akıcı bir çeviri yaptı.

"Dediğim gibi, Britanya'da bir kırılma noktasındayız. Kitlesel işsizlik, enflasyon, ırkçılık, yeni kurulmuş açıkça sosyalizm karşıtı bir hükümet..."

Birisi "Gut Idee" dedi. Alçak perdeden gülüşmeler oldu.

Dave devam etti. "Britanya'da insanlar örgütleniyor. Hareket halindeler. Gözleri sizde."

Florian İngilizce, "Teşekkürler. Bana bakmasınlar" dedi.

"Ciddiyim. Sorunlarınız olduğunu biliyorum. Ama nesnel olarak, burası dünyadaki tam anlamıyla tutarlı tek sosyalist devlet."

Sessizlik oldu.

Dave ekledi: "Bir düşünün. Günlük hayat insanın kendi kaydettiği pek çok başarıyı görmesine engel olabilir."

Hepsi kırk yaşın altında olan Doğu Berlinliler ne düşündüklerini söylemeyecek kadar kibardılar. Daha sonra Roland, iki ay önce aynı binadaki bir komşularının iyi örgütlenmemiş bir kaçma teşebbüsü sırasında bacağından vurulmuş olduğunu öğrenecekti. Kadın şimdi hapishane hastanesindeydi.

Âni kurtaran, ev sahibeleri Ruth oldu. Epeyce aksanlı bir İngilizceyle konuştu: "Hep derler ya, gidip tek tutarlı sosyalist devleti kursa kursa Almanlar kurar." Philipp çevirisini yaptı.

İç çekmeler duyuldu. Bu şaka çoktan bayatlamıştı. Ama dikkati Dave'in hararetli övgülerinden uzaklaştırmıştı. Ya da sahiden uzaklaştırmış mıydı? Birisinin iki teksir kâğıdı ortaya çıkarması Dave'e verilmiş bir ders olarak düşünülebilirdi. Bu, komünist yetkililerin takibatına uğramış olan Slovenyalı yazar Edvard Kocbek'in bir şiirinin Almanca çevirisiydi ve Doğu Berlin'e gizlice sokulmuştu. Birinci kısım Ay'a ayak basmayla ilgiliydi, ikinci kısımsa Sovyetler'in Çekoslovakya'yı işgalini protesto için 1969'da Wenceslas Meydanı'nda kendini yakan öğrenci Jan Palach'ın anısını yâd ediyordu. *Palach adlı ateşten bir roket / Tarih yazdı / Bir baştan bir başa / Kara gözlükler bile okudu / O dumanlı mesajı.* Bu sözler okunup çevrilirken Roland Dave'e bakıyordu. Yüzü dürüst bir adamın güçlü ve içten yüzüydü. Sonunda hafifçe, "Kara gözlükler mi?" dedi.

Onun adına mahcup olan Roland çabucak, "Gizli ajanların taktıkları" dedi.

"Anladım."

Roland Dave'in anladığından pek emin değildi ve akşamın geri kalan kısmında ondan uzak durdu.

Önemli an, Mireille ve Ruth derin bir sohbete girdiği sırada, Florian Roland'ı yatak odasına götürdüğünde geldi. Çocuklar çar-

şaflardan kamp çadırı yapıyorlardı. Onları odadan kışkışladıktan sonra Florian yatağın altından ince, dayanıksız bir bavul çıkardı ve kilidini açarak plak koleksiyonuyla gösteriş yaptı. Dylan, Velvet Underground, Rolling Stones, Grateful Dead, Jefferson Airplane. Roland hepsini elden geçirdi. Plaklar kendisininkilerden çok farklı değildi. Yetkililer bunları bulsa ne olur diye sordu.

"Başta belki pek bir şey olmaz. El koyar, satarlar. Ama dosyama işlenebilir. Benimle daha fazla ilgilenirler. Daha sonra aleyhimde kullanabilirler. Ama bunları kısık sesle çalıyoruz." Sonra kederle sordu: "Hâlâ yeniden doğmuş bir Hıristiyan olarak mı tanıtıyor kendini?"

"Dylan mı? O dönemi arkada bırakmış görünmüyor."

Florian diz çökmüş, bavulu güven altına alıyordu. "Bir başka kutuda bütün albümleri var. Mark Knopfler'ın çaldığı sonuncusu hariç."

"*Slow Train Coming.*"

"Evet, o. Ayrıca Velvet Underground'ların hepsi var, bir tek üçüncüsü yok."

Florian ellerindeki tozları silkeleyerek yerden kalkarken Roland hiç düşünmeden "Bana bir liste yap" dedi.

Genç Alman ona uzun uzun baktı. "Tekrar mı geleceksin?"

"Galiba."

Roland iki ay sonra, Adler'de kahve içtikten sonra, Doğu Berlin'e girmek üzere Checkpoint Charlie'de sıra bekliyordu. Seyahat çantasında inceleme için hazır ettiği iki tane uzunçalar vardı. *Slow Train Coming* ve Velvet Underground'ın üçüncü albümü başka plak kılıflarına konmuştu. Kılıflar orijinaldi ve ikinci eldi –Barşay'ın yönettiği Şostakoviç eserleri– ama yeni albümlerin üzerindeki etiketler buharda çıkacak gibi değildi. Roland çıkarmak yerine onları kazımış ve eskitmişti. Ayrıca çantasında bir de karton kapaklı *Hayvan Çiftliği* vardı, İngilizcesi. Yine sahte bir kapakla, Dickens'ın *Zor Zamanlar*'ının kapağıyla. Bu kadar ihtiyatlı olması gerekmezdi. Etrafa sorup soruşturmuştu. Ayrı ayrı iki gazeteci, eski Berlinliler, Roland'a kitapları ve plakları geçirmenin kolay olduğunu kesinkes söylemişlerdi. En kötü olasılık bunlara el konması olurdu, ya da Roland'ı geri yollarlar ve tekrar geldiğinde bunları getirmemesini söylerlerdi. Tercihen Almanca kitap götürmemeli, demişlerdi. Sahte uzunçalar kılıfları gereksizdi.

Kuyruktakiler ayaklarını sürüyerek ilerlerken Roland sakin olmalıydı. Ama gözleri kalp çarpıntısıyla eşzamanlı olarak kararıp aydınlanıyordu. Londra'dan ayrılmadan önceki akşam Mireille Roland'ın evine gelmişti ve kavga etmişlerdi. Roland, Mireille'in haklı olabileceğini düşünmeye başlamıştı. Önünde sadece dört kişi kalmıştı. Ama kuyruktan çıkacak değildi.

Roland iki kişilik yemek yapmıştı. Yemeğe oturmadan önce Mireille'e kaçak malını gösterdi.

"Orwell mi? Deli misin? Seni geçirirlerse sırf peşinden gelmek için geçirirler."

"Yürüyerek giderim. Durmadan kontrol ederim."

"Adresleri var mı sende?"

"Ezberledim."

Mireille plaklardan birini çekti. Roland'ın vinilin üstüne serptiği toz onu etkilemişe benzemiyordu.

"İki tarafında da yedişer parça var! Bu bir Şostakoviç senfonisi gibi geliyor mu sana?"

"Yeter. Hadi yiyelim."

"Onlara ne diyeceksin? Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin Şostakoviç'i keşfetmesi gerektiğini mi?"

"Mireille, oradan defalarca kitapla geçmiş insanlarla konuştum."

"Ben de orada yaşadım. Seni alıkoyabilirler."

"Alıkoyarlarsa koysunlar."

Roland da sinirlenmişti ama Mireille'inki Fransızlara özgü daha üst düzey bir öfkeydi. Keşke İngilizcesi bu kadar yanlışsız olmasaydı. Roland öne çıkıp kendini sınır nöbetçisine teslim ederken Mireille'in sesi kulaklarındaydı.

"Arkadaşlarımı tehlikeye atıyorsun."

"Saçmalama."

"İşlerini kaybedebilirler."

"Otur. Türlü yaptım."

"Sırf kendini erdemli hissedesin diye. Böylece dünyaya bir şeyler *yaptığını* söyleyebilesin diye." Mireille ayağa fırlamıştı, odadan çıkmaya, evden çıkmaya hazırdı, yanakları kızarmıştı, muhteşemdi. "Quelle connerie!"*

Sınır muhafızı, kapağı açılmış olan pasaportu aldı. Roland yaşlarındaydı, Florian ve Ruth'un yaşlarında, otuz gibi. Üniforması

* (Fr.) "Saçmalığa bak!" (ç. n.)

dar ve ucuz görünüşlüydü, göz boyamaca, tıpkı sert, yönetmelik uygulayıcısı tavrı gibi. Ucuza mal edilmiş, modern kostümlü bir operanın korosunda görevliymiş gibi. Roland bekledi ve izledi. Muhafızın yüzü solgun ve uzundu. Elmacık kemiğinin üstünde bir et beni vardı, dudakları ince ve narindi. Roland ikisini, kendisiyle bu adamı, kader başka türlü olsa teniste partneri, komşusu, uzak bir kuzeni olabilecek bu insanı ayıran uçuruma, duvara hayret etti. İkisinin arasında –iç içe geçmiş başlama noktaları çoğunlukla unutulmuş–, keşif ve inançtan, askeri yenilgilerden, istila ve tarihi tesadüflerden oluşan görünmez bir ağ vardı. Pasaport geri geldi. Çantaya doğru bir baş işareti. Roland çantayı açtı. Şu anda bunlar oluyordu ya, Roland pek bir şey hissetmiyordu. Olasılıklar ne iyi ne de kötü görünüyordu. Stasi hapishanesi Hohenschönhausen'da uykusuz geçen bir dönem. Suyla yapılan Çin işkencesine dair söylentiler vardı. Kişiye çevreyle uyumunu kaybettirmek amacıyla siyah kauçuk kaplı yuvarlak bir hücre olduğu biliniyordu. *Olursa olsun.* Muhafız iki plağı da kaldırdı, geri koydu, *Zor Zamanlar*'ı, bir kutuya konmuş çorapları aldı, bıraktı, bir şişe Valpolicella'yı çıkardı ve yavaşça yerine koydu. Sonra Roland'a geçmesini işaret etti. Roland çantasını kapatırken, sırf düşüncelerine ihanet etmemek için, içinden gelen teşekkür etme güdüsüne karşı koydu. Sonra, iş işten geçtikten sonra, pişman oldu.

Öyleyse, eğer Mireille haklıysa, izleniyor demekti. İzlendiğine inanmıyordu ama Mireille'i zihninden silip atamıyordu. Sessiz sokaklar boyunca, beceriksizce yapılmış abartılı geri dönüşlerin biri, ardından bir diğeri esnasında Mireille'in sesi Roland'ı izledi. Ne zaman kafasının karıştığını ve kaybolduğunu düşünse, hep solunda kalan, üzerinde hiçbir işaret bulunmayan soluk Duvar'a göz attı. Sonunda Unter den Linden'e çıktı ve Pankow'a gitmek üzere taksiye bindi.

Florian ve Ruth'un onu beklemiyor olmaları, olayı daha da neşeli hale getirdi. Komşular da onlara katıldı, beraberlerinde hızlı bir akşam yemeğine yardımcı olacak yiyecekler de getirmişlerdi. Roland'ın getirdiği şarabı ve daha başka şarapları içtiler, Velvet Underground albümünü korkusuzca yüksek perdeden pek çok kez dinlediler. "Bu ne kadar farklı" diyordu Florian durmadan. "Ne kadar samimi!" Orada bulunanlar, gece geç saatlerde defalarca Moe Tucker'ın "After Hours"ı söyleyişini dinlemek istediler. "Şarkı

o kadar güzel ki söylemeye dili varmıyor" dedi birisi. En sonunda, herkes sarhoş olunca hep birlikte "Pale Blue Eyes"a eşlik ettiler: *If I could make the world as pure...* Artık sözlerini ezberlemişlerdi. Kollarını birbirlerinin omuzlarına attılar, nakaratta seslerini şehvetle yükselttiler, *linger on... your pale blue eyes,* ve şarkıyı sevince övgü şarkısı haline getirdiler.

Roland 1980-81 arasındaki on beş ayda Doğu Berlin'e toplam dokuz ziyaret yaptı. Mireille yanılmıştı, asla tehlikeli değildi. Üstlendiği iş, Jan Hus Eğitim Vakfı'nın Çekoslovakya'da yaptığı iş kadar ciddiyet ve atılganlık isteyen bir iş değildi. Yeni arkadaşları için alışveriş yapıyordu sadece. İkinci yolculukta daha da cesaretlenip içinde Şostakoviç plakları olan albüm kapaklarını da götürdü. Florian yeni Dylan ve Velvet Underground albümlerini kapaklarıyla birleştirmek istiyordu. O seferden sonra yalnızca kitap götürdü – her zamanki liste. Almanca çeviri yok. *Gün Ortasında Karanlık, Tutsak Edilmiş Akıl, Çarpık Dünya* ve birkaç kere *1984*. Çoğu zaman birkaç gece kalıyor ve siyah plastik kanepede yatıyordu. Çocuklarla, beş yaşındaki Hanna ve yedi yaşındaki ablası Charlotte'yle dost oldu. Şen şakrak, Roland'ın Almancasını düzeltiyorlardı. Neşeyle Roland'a sırlarını sayıp döküyorlardı. Ellerini çukurlaştırıp gürültülü kahkahalarla kulağına *ein erstaunliches Geheimnis*, harika bir sır diye fısıldamalarına bayılıyordu. Üçü yan yana kanepeye oturup birbirlerine dil dersi veriyorlardı. Roland onlara Londra'dan didaktik olmayan, heyecan verici resimli kitaplar getiriyordu.

Anneleri bir *gymnasium*'da matematik öğretmeniydi. Florian ise Tarımsal Planlama Bakanlığı'nda alt düzey bir bürokrattı. Tıp fakültesinde ikinci sınıf öğrencisiyken gürültülü bir absürt tiyatro oyununda rol aldı diye terfi etmesi engelleniyordu. Öğleden sonraları, çocukların *oma*'sı Marie onları okuldan alıyor ve anne ya da baba eve gelinceye kadar evde onlara göz kulak oluyordu. Marie'nin hastanede randevusu olduğu birkaç sefer Roland onları okulda karşıladı ve evde onlarla oynadı. Diğer zamanlarda şehri dolaşıyor, müzeleri geziyor, akşam yemeği için alışveriş yapıyor ya da evde kalıp getirdiği kitapları okuyor veya bir kere daha okuyordu. Ruth ona tanıdığı bir kadının İngilizceden Almancaya hızla çeviriler yaptığını ve bunların sessizce elden ele dağıtıldığını, böylece kadının bir yasadışı toplum hizmeti yaptığını anlattı. Kadın el yazısıyla yazıyordu, daktiloya çekmeyi başkaları yapıyordu. Bir daktilo, evlerden

uzak özel bir yerde tutuluyordu. Florian bir keresinde Orwell'in *Farm der Tiere*'sinin karbon kâğıtla çoğaltılmış, mürekkep lekeli bir kopyasını başkasına geçirmeden önce Roland'a şöyle bir göstermişti.

Bu Roland'ın, Londra'daki yaşamına başka bir gezegen kadar uzak diğer dünyasıydı. Ruth ile Florian'ın hayatını betimlemekte zorlanıyordu. Ekonomik anlamda sıkışık, genel olarak sıkıntılı, korku içinde olmaktan çok bıkkın, ama sıcak bir ev hayatı yaşayan, dostluklarını ve sadakatlerini sonuna kadar sürdüren insanlardı. Ruth'un dediğine göre, bir kere çocuk sahibi oldun mu, sisteme bağlanmış oluyordun. Anne babanın atacağı kötü bir adım, farkında olmadan yapılan bir anlık eleştiri yüzünden çocukların üniversiteye ya da düzgün bir çalışma hayatına giden yolları kapanabilirdi. Bekâr bir anne olan bir arkadaşları –aksi yöndeki bütün tavsiyelere rağmen– Doğu Berlin'den ayrılmak için vize başvurusu yapıp duruyordu. Sonuçta devlet, kadını, on üç yaşında utangaç bir çocuk olan oğlunu devlet bakımı altına almakla tehdit etmişti. Bu kurumlar gaddar olabiliyordu, bu sebepten anne bir kere daha başvuruda bulunmamıştı. Ruth ve Florian'ın "sınırlar içinde" yaşamasının sebebi buydu. Evet, müzikleri vardı, kitaplar vardı ama bu göze alınabilecek ve gerekli bir riskti. Ruth, kocasının karşı çıkmasına rağmen Florian'ın saçının kısa olmasına dikkat ettiğini söyledi. Hippimsi bir görünüş –resmi ifadeyle "normal bir sapkınlık"– dikkat çekebilirdi. Eğer bir muhbir raporu Florian'ın "asosyal hayat tarzı" sürdürdüğünden, "olumsuz bir gruba" dahil olduğundan ya da "benmerkezciliğin" esiri olduğundan söz ederse başları belaya girerdi. Florian zaten yeterince olumsuzluk yaşamıştı. Asla doktor olamayacağını kabul etmesi uzun zaman almıştı.

Mireille'in Batı Berlin'deki çevresiyle geçen akşamlar Roland'a saçma gelmeye başladı. Oradaki kimseden ülkelerindeki "şartlar" hakkında bilgi vermeleri hiçbir zaman istenmiyordu. Bu, havalı bir davranış olmazdı. Batı Berlinli bohemler sistemin onları baskı altında tuttuğunu ifade ediyorlardı, ama istediklerini düşünmeleri, konuşmaları ve yazmaları, tercih ettikleri müziği çalmaları ve istedikleri tarzda şiir yazmaları için onları serbest bırakan bir sistemdi onlarınki. Buna baskıcı hoşgörü diyorlardı. Florian ve Ruth'un, çirkin bir binanın yedinci katında yer alan dairelerindeki toplanmalarda ise sistem aktif bir düşmandı. O sistemin şartlarını ölçüp biçmek, o sistemin içinde çıldırmadan ya da ezilmeden hayatlarını

nasıl sürdüreceklerini tartışmak sohbetlerin ortak konusuydu; acil, derin ve samimi sohbetlerdi bunlar. Aynı zamanda da komikti. Devletin ikiyüzlülükleri ve canavarca ihlalleri en karasından mizahla yumuşatılmalıydı. Durumun diğer Varşova Paktı ülkelerinde daha da kötü oluşu, şaka yollu bir teselliydi.

Berlin'den Londra'ya her dönüş şiddetli fikir ayrılıklarına vesile oluyordu. Roland çok sayıda arkadaşıyla ve İşçi Partisi'nin sol kanadıyla tartışıp duruyordu. Tuhaf bir ilişkiydi bu. Roland İşçi Partisi'nin kıdemli bir üyesiydi, 1970'te ve 1974'te Wilson için nice kapılar çalmış, 1979 baharında yaşlıları ve özürlüleri Callaghan için oy sandığına götürebilmek uğruna bir araba ödünç almıştı. Şimdi, Berlin'den döner dönmez partisinin yerel toplantılarına katılıyordu. Genel tartışmada, Demokratik Alman Cumhuriyeti'ndeki büyük çaplı görev ihlallerinden söz etti, yazılı olarak da tüm Sovyet İmparatorluğu'nda gerçekleşen temel insan hakları ihlallerini anlattı. Üyelere, Rus muhaliflerin gördüğü psikiyatrik "tedaviler"i hatırlattı. Sesi yuhalamalar ve bağırışlarla bastırıldı. "Vietnam'dan ne haber!" bağırışları duyuldu. Birçok öfkeli akşam yaşandı. Yıllardır tanıdığı bir çift Roland'ın evine yemeğe geldiler. O sıralarda Roland Brixton'da yaşıyordu. Bu çift sırf eskiye sadakat duygusu yüzünden yıllardır Büyük Britanya Komünist Partisi üyesi kalmaya devam etmişti. Çekoslovakya'nın işgali hakkında iki saat tartıştıktan sonra (Sovyet güçlerinin oraya Çekoslovak işçi sınıfının "ısrarlı daveti" üzerine girdiğinde ısrar ediyorlardı) Roland bıkkın bir tavırla misafirlerine evini terk etmelerini söyledi. Aslında onları kovdu. Çift arkasında Roland'ın bir türlü içmeye elinin varmadığı Bulls marka bir şişe açılmamış Macar şarabı –Boğa Kanı– bıraktı.

Hiçbir partiye üye olmayan arkadaşları da onu anlayışla karşılamadılar. Ama Vietnam Savaşı'ndaki vahşet nasıl oluyor da Sovyet Komünizmi'ni daha sevilebilir hale getiriyor diye sorup duruyordu Roland. Bunun cevabı çok açıktı. İki kutuplu Soğuk Savaş'ta komünizm kötünün iyisiydi. Ona saldırmak, dehşet verici kapitalizm ve ABD emperyalizmi projesini ayakta tutmaya yarardı. Budapeşte ve Varşova'daki kötü uygulamaları "diline dolamak", Moskova'daki göstermelik duruşmaları ya da Ukrayna'da kasten çıkarılan kıtlığı hatırlatmak, siyasi olarak istenmeyen tarafa, CIA'e, nihai olarak da faşizme "yandaş" olmak demekti.

"Sağa kayıyorsun" dedi bir arkadaşı. "Yaşlandığın için olsa gerek."

Roland bir süre, İşçi Partisi içindeki, Doğu Avrupa'da demokratik muhalefeti savunan küçük bir gruba –"orta sınıf aydınları"– sığındı. Bu grubun dergisi olan *Labour Focus*'a iki makale yazdı, tarihçi E. P. Thompson'ın konferanslarına gitti ve Avrupa Nükleer Silahsızlanma hareketine katıldı. Bu hareket iki süpergücün sınırlı sayıda nükleer silahı Doğu ve Batı Avrupa'ya yerleştirmek yönündeki apaçık niyetlerine karşı kampanyalar düzenliyordu. Avrupa bir nükleer vesayet savaşı sahası olacaktı.

Bir gün öğleden sonra Mireille'den Roland'a bir telefon geldi ve her şey değişti. O sırada artık sevgili değillerdi ama yakın arkadaşlıkları devam ediyordu. Mireille'in sesi buz gibiydi. Babası Berlin'den telefon edip söylemişti. Altı hafta önce Stasi, Florian'ın çalıştığı yere gelmiş ve Florian masasında otururken onu tutuklamıştı. Tarım Bakanlığı'ndaki bir iş arkadaşı Florian'ın söylediği bir söz üzerine hakkında şikâyette bulunmuştu. Dört gün sonra Ruth'u almışlardı. Küçük kızlar olan biteni dehşet içinde izlerken Stasi evi aramış ve evin altını üstüne getirmişti. Önemli bir şey bulamamışlardı ama plak koleksiyonunu götürmüşlerdi. Hanna ve Charlotte anneanneleri Marie'nin bakımına verilmişti. Marie, Florian ile Ruth'un nerede tutulduklarını araştırmıştı ama bulamamıştı. Soruşturmasını fazla ileri götürmeye cesaret edememişti. Ama şimdi –burada Mireille konuşmaya devam edemedi ve Roland beklemek zorunda kaldı– çocukların Ludwigsfelde'deki Gençlik Sosyal Yardım Enstitüsü'ne gönderilme ihtimali vardı. Mahkeme anne ve babanın "çocukların sorumlu bireyler olarak yetişmesini sağlayamayacaklarına" karar vermiş olabilirdi. Hanna ve Charlotte devlet bakımına alınacaktı. Daha da kötüsü, farklı kurumlara yerleştirilebilirlerdi. Mösyö Lavaud bundan biraz kuşkulandığını ve daha fazla araştırma yapacağını söylemişti.

Roland ertesi gün Berlin'e gitme hazırlığı yaptı. Ya bunu yapacaktı ya da felç olmuş vaziyette evde acı çekecekti. Heathrow'a giderken yolda bankasına uğrayıp limitinin makul bir miktar üstünde para çekmek istedi. Berlin'e vardığında otobüse bindi ve Checkpoint Charlie'den geçti. Bu sefer, bir gecelik eşyalarını yerleştirdiği çantayı kontrol eden muhafız, arkadaşlarının işkencecisiydi. Roland ondan nefret ediyordu. Pankow'daki tanıdık dairenin zilini çalınca

kalçasına bir bebek dayamış, aşırı makyajlı bir kadın kapıyı açtı. Roland'a dostça davrandı ama Heise isminde kimseyi tanımadığını söyledi. Roland kadının arkasında Florian ile Ruth'un mobilyalarını görebiliyordu. Arkadaşlarının hayatları soyulmuş, eşyaları başkalarına devredilmişti.

Marie'nin evi olan savaş öncesinden kalma altı katlı apartmana yürüyerek on dakikada gidiliyordu. Kapıyı açan olmadı. Apartmanın merdivenlerinden inerken Marie'nin bir komşusunun merdivenleri çıktığını gördü. Kadın Roland'a Marie'nin hastanede olduğunu ama hangisinde olduğunu bilmediğini söyledi.

Roland mahalleden ayrılmak, arkadaşlarının ailesinden ümidi kesmek istemiyordu. Başka çaresi yoktu. Doğu Berlin'e has o boğucu sessizlik ve karanlık apartmanların üstüne çökmekteydi. Merkeze giden bir otobüse bindi ve bir anda karar verip Prenzlauer Berg'de indi. Sıcak basmış, boynu terlemişti ve başına ne geldiğini önemsemez haldeydi. Bu nedenle Normannenstraße'deki Devlet Güvenliği Bakanlığı'na kadarki yirmi dakikalık yolu yürüyerek gitti. Kapıdaki silahlı muhafızların girmesine engel olmaları onu şaşırtmamalıydı.

Tekrar Batı'ya döndüğünde sokakta bir şeyler yedi, karton tepside sosis, patates ve salatalık turşusu. Daha fazla bilgi istemek için Mösyö Lavaud'yu aramasının yararı yoktu. Mireille babasının o hafta Paris'te olduğunu söylemişti. Roland biraz kararsızlıktan sonra Friedrichstraße'ye açılan sokaklardan birinde yer alan her zamanki otelinin bulabildiği en ucuz odasını tuttu. Burası lomboz gibi bir penceresi olan, yüksek tavanlı, süpürge dolabı gibi bir odaydı. O gece bir saatten fazla uyumadı. Tatlı, yaratıcı Hanna ve Charlotte'yi; öylesine kırılgan, şaşkın, yapayalnız, onları koruyan sevgi dolu çevrelerinden koparılıp anlaşılmaz bir rejime terk edilmiş olan kızları düşününce yüksek sesle inledi. Farklı hücrelerde, kızları ve birbirleri için endişelenen umutsuzluk içindeki anne babayı düşünerek inledi. Kendinden tiksindi. Onlara getirdiği kitaplar ve plaklar devletin iddiasını kuvvetlendirecekti. Erdemlilik taslamak için yaptığı bencillik. Mireille haklıydı. Onu dinlemeliydi. Kendi şeytanlarından kurtulmaya çalışmıştı. Bir de bugünkü anlamsız işgüzarlığı, sırf gelmiş olmak için gelmesi. Herkesin korktuğu Devlet Güvenliği Bakanı Ernst Mielke'nin kendisini ofisine buyur edeceğini, hapishaneye ve yetimhaneye telefon edip, utancından

kurtulmaya çalışan Batılı önemsiz bir şahsiyet olan öfkeli Herr Baines istedi diye aileyi tekrar birleştireceğini mi sanmıştı?

Ama ertesi sabah Normanennstraße'ye geri döndü. Bu sefer Roland'ı başka muhafızlar kısa ve sert bir açıklamayla geri çevirdiler. Elinde ne bir mektup vardı ne de randevusu, ayrıca oranın yurttaşı da değildi. Binanın görüş alanından çıkmak için meydanın bir köşesini döndü. Düşünmesi gerekiyordu. Son bir anlamsız planı daha vardı: Ludwigsfelde'deki Gençlik Sosyal Yardım Enstitüsü'ne gitmek. Ama o sabah otelinde, bu adresin daha önce düşündüğü gibi, Berlin'in bir semtinde değil, birkaç kilometre güneydeki bir başka kasabada olduğunu öğrendi. Oraya gitmek için vizeye ihtiyaç vardı. Çareler tükenmişti. Tekrar Checkpoint Charlie'ye yürüdü, Café Adler'de bir sandviç yedi, sonra da havaalanına giden bir otobüse bindi.

Eve dönünce mektuplar yazdı. Yıkılmamaya çalışması lazımdı. Uyku nedir unutmuştu. Sabahları yarı giyimli halde yatağın kenarına oturuyor, hiçbir şey düşünmeden şaşkın şaşkın duruyordu. Ya da bir şeyler düşünmeye çalışıyordu. Mireille'i görmedi. Mireille Roland'ı suçlamamıştı hiç ama Roland kendisini sorumlu tuttuğundan emindi. Uluslararası Af Örgütü'ne, Dışişleri Bakanı'na, Berlin'deki Britanya Büyükelçisi'ne, Uluslararası Kızıl Haç'a aileyle ilgili mektuplar yazdı. Mielke'ye şahsı adına, aileye hoşgörü dileyen bir mektup bile yazdı. Florian ve Ruth'un sık sık ülkelerine ve partiye duydukları sevgiyi dile getirdiklerini ifade ederek yalan söyledi. Heise ailesinin içinde bulunduğu zor durumu anlatan bir makale yazıp *New Statesman*'a gönderdi. Makale hem orası hem de başka dergiler tarafından reddedildi. En sonunda *The Daily Telegraph* yazıyı kısaltarak yayımladı. Roland İşçi Partisi üye kartını iade etti. Tartıştığı arkadaşlarını görmekten kaçındı. *Labour Focus*'takilerle bile karşılaşmak istemiyordu. Bir akşam, televizyon karşısında kendini uyuşturmaya çalışırken, şanssızlığa bakın ki BBC'de, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin hayat kalitesi bakımından Britanya'nın önüne geçtiğine dair bir belgesel yayımlandı. Uluslararası Af Örgütü'nün tahminlerine göre sayısı 200.000 kadar olan siyasi mahkûmdan hiç söz edilmiyordu.

Dört ay sonra Mireille yeni haberler vermek üzere telefon etti. Babasının Demokratik Alman Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nda bir bağlantısı vardı ve bu kaynak bazı bilgiler iletmişti. Yalnızca

bir haber kırıntısı, diye uyardı Mireille. Florian'ın suçu, yasak bir yeraltı yayın organı için yazı yazmasıydı. Absürt tiyatroyla ilgili geçmişi aleyhinde rol oynamıştı. Ruth'un suçu ise kocasının yazdıklarını okuduğu halde onu ihbar etmekten kaçınmasıydı. Muhtemelen olumlu sayılabilecek haber ise yazının siyasi olmamasıydı, yazıda Parti hakkında hiçbir eleştiri yoktu. Andy Warhol ve New York müzik dünyası hakkındaydı. Ama küçük kızlardan hiç haber yoktu.

Demek Florian bazı uzunçalarlar ya da kitaplar bulundurmaktan tutuklanmış değildi. Roland ne kadar rahatladığını telefonda belli etmedi. İki hafta sonra Mireille iyi haberler dolayısıyla çıldırmış bir şekilde yine telefon etti. Ceza yalnızca iki ay hapisti, dolayısıyla Heise'ler hapisten çıkmışlar ve Hanna ve Charlotte'ye kavuşmuşlardı bile! Meğer çocuklar bakımevine götürülmemişlerdi. Anneanneleri hastaneye kaldırılınca, yakınlardaki Rüdersdorf'ta oturan bir teyzeleri bakmıştı onlara. Ne de olsa burası Çekoslovakya ya da Polonya değil, Demokratik Alman Cumhuriyeti, demişti Mireille'in babası. Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde muhaliflerin çocuklarının anne babadan alınmayla tehdit edilmesi olağan bir uygulamaydı ama bugünlerde pek hayata geçirilmiyordu. Mireille artık telefonda ağlamaya başlamıştı. Roland tıkandı, konuşamadı. Her ikisi de biraz yatışınca Mireille devamını da anlattı. Heise'lerin Berlin'in içinde ya da yakınında yaşamaları yasaklanmıştı. Kuzeydoğuda, Batı'nın yozluklarından uzakta, Polonya sınırına yakın Schwedt şehrinde yaşamaları gerekiyordu.

"Sweat mi dedin?"

Mireille yerin adını kodladı.

Ruth'un öğretmenlik yapmasına izin verilmemişti. Temizlikçi olmuştu. Florian bir kâğıt fabrikasında çalışıyordu. Her ay yerel bir parti yetkilisine başvurup kendileri hakkında bilgi vermeleri gerekiyordu. Ama... ama diyorlardı Mireille ile Roland birbirlerine, çıktılar ya. Mösyö Lavaud iki yıl önce, bir otobüs dolusu Fransız turist kaza geçirip nehri boyladığında Schwedt'te bulunmuştu. Şehir bir çöplüktü. Rusya'dan pompalanan petrolü alan dev bir rafineri tesisi, kâğıt hamuru tesisleri, fabrikalar, kirli hava, niteliksiz prefabrike kutucuklar – Plattenbau. Ama... kızlarla birlikte olacaklardı. Onları sevip koruyabileceklerdi. Hanna ile Charlotte'nin üniversiteye gitmelerine imkân verilmeyecekti. Bu o kadar önemli

değildi. Heise'ler bir aradaydı. Yerel Stasi ve muhbir komşular onları dikkatle izleyecekti. Ama bir aradaydılar.

Konuşmanın sonuna doğru, sözleri tükenmek üzereyken, Mireille ve Roland şu olguyu kabullendiler: Devlet ailenin gardiyanı olmaya devam edecekti. Bu iyi bir şey değildi. Büyük ölçüde nispeten az kötüydü. Daha sonra Roland dört ciltlik ansiklopedisine başvurdu. Şehrin adını taşıyan bir madde yoktu. Şehri atlasında buldu ve küçük kara nokta bir kalp gibi atmaya başlayıncaya kadar gözlerini ondan ayırmadı. Yirmi beş dakikalık bir konuşmayla, bir ailenin başına gelenlerden hareketle Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin ahlaki çerçevesinin ölçüsünü aldıklarını düşündü. Felaketten, su katılmamış umutsuzluğa. *Schwedt.*

Roland'ın hayatını dönüştürüp bir başka hayatı başlatacak olan ufak kararın sorumlusu, ruh halindeki bu değişiklikti. Ertesi gün, Brixton'daki "stüdyo dairesinde" –tek odalı apartman dairesinin yeni adı– kendini neşelendirmek için kahve içerken düşüncelerini kızların üstünde yoğunlaştırdı. Cehennemden kurtulmuşlardı. Şimdilik kendilerini güvende hissedeceklerdi. Yeni evlerinin daha küçük, çevrelerinin daha çirkin olmasından anne babalarına oranla daha az rahatsız olacaklardı. Yetkililer izin verirse anneanneleri onları ziyarete gelebilirdi. Roland belki onlara renkli resimli kitaplar gönderebilirdi. Hanna ve Charlotte yine birbirlerine kavuşmuşlardı. Yaralar iyileşmeye başlayabilirdi. Başını kaldırdı ve önünde tesadüfen, haftanın etkinliklerini sıralayan *Time Out* dergisinin yarım sayfalık bir konser reklamının olduğu sayfasını açık gördü. Bob Dylan Earl's Court'ta. Bunu daha önce de görmüş ama üzerinde durmamıştı. Düşünecek başka şeyleri vardı. Şimdi konsere gitmek, Florian ile Ruth'u onurlandırmak anlamına gelecekti. Sembolik bir dayanışma hareketi. Sanki Florian ile Ruth'u da beraberinde konsere götürüyormuş gibi. Zaten Dylan'ı 1969'daki Isle of Wight'tan beri sahnede görmemişti.

Bir sabahını Leicester Meydanı'nda bir bayinin önünde bekleyerek geçirdi ve neyse ki iki tane iade bilet bulabildi. Arkadaşları bir yıl önce, bu biletler satışa çıkmak üzereyken, Bond Caddesi'ndeki Chappell's'ın önündeki kaldırımda insanların sabahladığını söylemişlerdi. Uyku tulumlarında uyurken pazar sabahı Selamet Ordusu bandosu uyandırmıştı onları.

Diğer biletle eski bir arkadaşını, bir gazeteye rock müziği yazıları yazıp fotoğraflar çeken Dylan meraklısı Mick Silver'ı davet etmişti.

1981 Haziranı'nın sonlarındaki o akşam, sahneden fiziki olarak mümkün olan en uzak noktadaydılar. Mick'in önerisiyle dürbün getirmişlerdi. Konser başlamadan önce Roland İsa Ordusu'na bağlı kişilerin uzun iki sıra halinde önlerinde oturduklarını fark etti. Bir ordu daha. İsa hakkında bir şeyler duymaya gelmemişti ve Dylan açılışı "Gotta Serve Somebody"* ile yapınca durum pek iç açıcı gelmedi. Etmeli misin gerçekten? Etmeli miyim? Roland merak içindeydi. İsa Ordusu'ndakiler başlarını öne arkaya sallayarak ritim tutuyorlardı. Bir sonraki şarkı "I Believe in You"** ile işler daha da sarpa sardı. Derken durum aniden düzeldi. Dylan eski şarkıları hatırladı, neşeli, umutsuz, bazıları yaralı bir alaycılıkla genizden. "Like a Rolling Stone", "Maggie's Farm". Bir zamanlar güzel olan eski melodileri kaptığı gibi fırlattı ve sonunda onlardan geriye yalnızca armoni dizileri kaldı. Kimse adına sessiz kalacak değildi. İsa Ordusu'ndakilerin başları sallanmaktan vazgeçmişti. Mick de dikkat kesilmiş, gözlerini kapamış hareketsiz duruyordu. "Simple Twist of Fate"*** başladı ve doğrudan Roland'a hitap ederek onu yine hayaller dünyasına götürdü: Yine Heise ailesiyle, bu sefer Florian'la ilgili hayaller – edebiyat ve müzik konuştuğu çevresinden, yatağının altındaki zararsız plak koleksiyonundan, kaçma hayallerinden, romantik New York fikrinden uzağa sürülen ve sahip olduğu bu şeylerin hepsi sıkıcı bir ağır çalışma hayatının altına gömülmüş olan Florian. Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde doğmuş olmak kaderin basit bir cilvesiydi. Florian buraya ışınlanabilseydi keşke, sadece bir saatliğine.

Dylan'ı üçüncü kez sahneye çağıran uzun alkıştan sonra bir dördüncü için beslenen umutlar sönünce Roland ve Mick neşeli insanlardan oluşan uzun bir kuyrukla birlikte, ayak sürüme hışırtıları arasında dışarı çıktılar. Dışarıda, kalabalığın seyrelmeye başladığı bir noktada, normale yakın bir hızda metroya doğru yürüyorlardı. Mick Haziran 1978 konserini hatırlamış, Billy Cross ile Fred Tackett'in gitarlarını karşılaştırıyordu. Aniden önlerinde bir görüntü belirdi. Bu kişiyi bilinçlerine sindirmek için bir an durakladılar. Yirmili yaşların başlarında, parlak pembe yüzlü, ip gibi ince, kısa deri ceketli. Belki de para istiyordu. Bir duyuru yapacakmış gibi

* (İng.) "Birine Hizmet Etmelisin" (ç. n.)

** (İng.) "Sana İnanıyorum" (ç. n.)

*** (İng.) "Kaderin Basit Bir Cilvesi" (ç. n.)

başını geriye attı, sonra alnını Mick'in suratına vurdu. Keskin, sessiz bir hareketti. Mick topukları üzerinde geri savrulurken Roland dirseğinden tuttu. Adam muhtemelen hareketine arkadaşları tanık oldu mu diye kontrol etmek amacıyla soluna bir bakış fırlattı. Sonra koşarak kalabalığa karıştı. Roland Mick'in oturmasına yardım etti, Mick yüzüyle ilgilenirken yan yana oturdular. İnsanlar etraflarında toplanıyor, yukarıdan onlara bakıyorlardı.

"Bayıldın mı?"

Cevap boğuktu. "Bir an."

"Hadi acile gidelim."

"Hayır."

Bir kadın sesi duydular. "Gördüm. Zavallı adam. Korkunç bir şeydi."

Roland o kararsız Alman aksanını çok iyi tanıdı. Kafa karışıklığı içinde, bir emriyle oraya ışınlanmış olan Ruth'u düşündü. Başını kaldırdı ve endişeyle Mick'e bakmakta olan onu aşkın yüzün arasında o yüzü buldu. Tanımak bir anını aldı. Goethe Enstitüsü'ndeki Almanca konuşma öğretmeni. Adını hatırlayamadı. Ne de olsa dört yıl geçmişti. Ama o Roland'ın adını hatırladı.

"Mr. Baines!"

Geçerken kaygıyla ilgilenmiş olanlar yürüyüp gitmişlerdi. Mick güçlü bir adamdı, ayrıca metanetliydi de. Birkaç dakika içinde ayağa kalkmış, hafif bir sesle "Nereden çıktı şimdi bu" diyordu. Burnunun kırılmadığından emindi. Roland ona başbakanın adını sorunca derhal "Spencer Perceval" deyiverdi.

Şu suikasta uğrayan başbakan. Demek Mick'in aklı başındaydı. Roland onu Alman kadınla tanıştırdı ve kadın gayet düşünceli davranıp kendi adını söyledi. Metroya doğru yürürlerken kadın da onları İsveçli arkadaşı Karl'la tanıştırdı. Alissa, Holland Park okulunda öğretmen yardımcısı olarak çalıştığını söyledi. Çocuklar fevkaladeydi. Ama okulda "her gün yeni bir kargaşa" çıkıyordu.

"Bizde, Almanya'da böyle şeyler olmaz. Neşeli kargaşalar bile."

"Romanınızdan ne haber?"

Alissa memnun oldu. "Uzayıp duruyor. Ama ilerliyor."

Bir seksenin epeyce üstünde, sarı at kuyruklu, yanık tenli Karl, Stockholm'de yerleşik bir yelken öğretmeniydi. Roland Alissa'ya serbest gazetecilik yaptığını söyledi. Şair olarak yeni bir hayat düşündüğünden söz etmedi. Böyle bir ortamda tenis antrenörlüğü ku-

lağa daha hoş gelebilirdi. İstasyona geldiklerinde, farklı platformlara doğru gittikleri ortaya çıktı. Roland ve Alissa bilet gişesinin bulunduğu salonda olağan bir adres, telefon numarası alışverişi yaptılar. Alissa veda ederken beklenmedik şekilde Roland'ı iki yanağından öptü. Roland ve Mick çiftin gidişini seyrederlerken Mick Roland'ın İsveçli karşısında hiç şansı olmadığını söyledi.

Mick'in feraseti. Birkaç hafta boyunca Alissa zaman zaman Roland'ın düşüncelerindeydi. O solgun yuvarlak yüz, bu sefer morumsu kara görünmüş olan koskocaman gözler, içinde vahşi bir sabırsızlığı ya da haylazlığı dizginleme mücadelesi veriyor görünen sıkı, derli toplu beden. Trompetçi nişanlının yerine yelkenci geçmişti. Ve tabii başkaları da. Roland ona ne kadar hayran olduğunu hatırladı. Earls Court'taki karşılaşma zihninden silinmeye başladıktan sonra da zaman zaman aklından geçiyordu ama sonra onu büsbütün unuttu.

Aradan iki yıl geçti; Falkland Savaşı yapıldı ve kazanıldı; çoğu insan farkında olmasa da bir yerlerde internetin temelleri atıldı; Mrs. Thatcher ve partisi parlamentoda 144 kişilik bir çoğunluk kazandı. Roland otuz beş yaşını idrak etti. *Wisconsin Review*'da bir şiiri yayımlanmıştı ve uçuş dergileri için yazılar yazarak yeterince para kazanıyordu. Sabırlı bir seri tekeşli olarak hayatı aynen devam ediyordu. Hiçbir zaman yaşayamayacağı bir hayata bireysel olarak saplantı duymaya devam ediyordu.

Sonunda o hayatın bir türü kendi ayaklarıyla önüne geldi; hiçbir şey yapması, hiçbir dolap çevirmesi, hiçbir çaba göstermesi gerekmedi. Mutluluk tanrıçası elini salladı, manastır kapısı ardına kadar açıldı. Bir cumartesi sabahı, öğlene doğru, Brixton'daki evinin kapısı çalındı; eylül başıydı ve hava sıcaktı. Bir J. Geils Band kaseti yüksek sesle çalıyordu. Roland tek odası ve bir banyosu olan ikinci kattaki dairesini toplamak için bir saat harcamıştı. Çıplak ayakla aşağı indi ve kadın işte oradaydı, şiddetli bir güneş huzmesi içinde gülümsüyordu. Sıkı bir kot pantolon, beyaz bir tişört, sandaletler. Bir elinde de kaputbezinden bir alışveriş çantası vardı.

Bu sefer yalnızca birkaç saniye sürdü. "Alissa!"

"Geçiyordum, bende hâlâ adresin var, onun için ..."

Roland kapıyı ardına kadar açtı, Alissa içeri girdi, Roland ona kahve yaptı. Brixton pazarında yiyecek alışverişi yapmış.

"Pek Almanlara göre değildir."

"Aslında uzun süre domuz ayaklarının bulunduğu bir fıçının içine baktım. Tam Almanlara göre. İçim gitti."

Yarım saat kadar işlerinden, içinde bulundukları durumdan konuştular. Kiralarını karşılaştırdılar. Roland Alissa'ya romanını sormayı akıl etti. Hâlâ yazıyordu. Daha da uzuyordu. İki gün önce *Dundee Review* Roland'ın ikinci şiirini yayımlamayı kabul etmişti. Roland kendini biraz frenledi ama hâlâ keyfinden uçuyordu.

Bir sessizlik olduğunda Roland dedi ki: "Bana gerçeği söyle. Kentish Town'dan buraya bütün o yolu neden geldin?"

"Geçen yıl seninle karşılaşınca..."

"Evvelki yıl."

"Haklısın... Bana ilgi duyduğunu düşündüm."

Gözleri karşılaştı ve Alissa başını hafifçe eğip Roland'a çok hafif gülümsedi. Al bakalım.

"Denizcinle beraberdin."

"Evet. Pek yürümedi... Üzücü oldu."

"Üzüldüm. Ne zaman..."

"Üç ay önce. Her neyse. İşte buradayım." Alissa güldü. "Ve ben de *sana* ilgi duyuyorum."

Roland onun bakışlarını yakalarken sessizliği bozmadı. Boğazını temizledi. "Şey, yani bunu söylediğini duymak insanı heyecanlandırıyor."

"Heyecanlı mısın?"

"Heyecanlıyım."

"Ben de. Ama önce..." Alissa çantasına uzandı ve bir şişe şarap çıkardı.

Roland bardaklara uzanmak için kalktı ve Alissa'ya tirbuşonu verdi. "Her şeyi hazırlamışsın."

"Tabii. Ayrıca burada yemeklik bir şeyler de var. Sonrası için."

Sonrası. Zararsız bir sözcük hiç bu kadar anlam yüklü olmamıştı.

"Ya evde olmasaydım?"

"Eve gider, kendi başıma yerdim."

"Çok şükür buradayım."

"Gott sei dank" dedi Alissa ve kadehini Roland'ınkinin hizasına kaldırdı.

İşte böyle başladı. Roland'ın evi, Alissa'nın evi, günler, gürültülü patırtılı gün doğumları, bir tekrar ve yenilenme, açgözlülük,

saplantı, tükenme hezeyanı. Aşk mıydı bu? Başlangıçta pek öyle düşünmediler. Bu düzeyde aptalca bir bağımlılık devam edemez diye düşündü her ikisi de ve bunu daha sonra birbirlerine de itiraf ettiler. Bitinceye kadar daha da fazlası lazımdı. Madem kısa süre içinde o yavaş yavaş azalma başlayacaktı, ya da bir patlama olacak, bir kavga fırtınası her şeyi yakıp kül edecekti, öyleyse günleri neden boşa harcasınlardı? Bazen birbirlerine dokunmaktan ya da birbirlerini görmekten mideleri bulanıyor, dışarıda bir yerlerde yalnız kalmak için can atarak birbirlerinden kaçıyorlardı. Bu ancak birkaç saat sürebiliyordu. Ayrıca, Roland'ın hayalleriyle bağdaştıramayacağı kadar sıkıcı ve uygunsuz gördüğü unsurlar vardı: İş, başkalarına karşı sorumlulukları, küçük idari görevler. Ama kısa zamanda hepsi geride bırakıldı.

Roland bir gün öğleden sonra Kentish Town'a temelli geçmek için bir bavul hazırlamak üzere Brixton'a döndü. Onun tek odasına karşılık Alissa'nın iki odası vardı. Roland kendini şaşkınlık içinde gözlemledi. Bunu sahiden yapıyor, hayallerini oluşturan unsurlardan birini sahiden gerçekleştiriyordu; çoraplarıyla gömleklerini, kirli torbasını ve okuma ihtimali az olan bazı kitapları toparlıyordu. Cinsellik uğruna her şeyden vazgeçiyordu. Başka çaresi olmadığı duygusunu yüreğinde sımsıcak tutuyordu. Her şeyi bir kenara atıyordu. Şahane. Evi kilitledi ve metroya kadar bir kilometrelik yolu elinde bavulla koştu. Delilikti bu. "Victoria Hattı" yazısı bile bir cinsel çağrışım taşıyordu. Bu uzun süremezdi.

Bir makale teslim etmek ya da bir şey almak için ne zaman odasına geri dönse bütün ev ve içindeki her nesne onu kendisini terk etmekle suçluyordu. Buna dayanabilirdi. Suçluluk duygusu bile heyecanlandırıyordu onu. Onardığı, eskiciden alınma bu dönen iskemle, satın alıp çerçevelettiği 1930'ların Glasgow gecekondularındaki sokak çocukları fotoğrafı, Tottenham Court Caddesi'nden elinde taşıyarak getirdiği stereo kasetçalar – eskiden hayatı bunlardan ibaretti. Bağımsız ve hasarsız. Bağımlılık bunu elinden almıştı. Yapabileceği hiçbir şey yoktu. Onu alıştıran aldırmazlık değildi. Karşı koyamamanın heyecanıydı.

Haftalar önce ay, sonra aylar oldu ama ilişki devam etti. Arkadaşlarını hiç görmüyor, ucuz lokantalarda yemek yiyor, zaman zaman Alissa'nın Lady Margaret Sokağı birinci kattaki evinde bahar temizliği yapmak için kendilerini zorluyorlardı. İkisi de birbirlerinin

geçmişiyle ilgili bazı parçaları birleştirmişlerdi. Roland, Alissa'nın köyü Liebenau'nun adını, Beyaz Gül'ü ve onun içinde Alissa'nın babasının oynadığı rolü ilk kez duydu. Alissa, Roland'ın anlattığı Heise ailesinin hikâyesiyle ilgilendi; Roland onlardan hâlâ haber alamamıştı. Mireille de. Alissa'nın, Almanya'nın doğusu hakkında ne kadar az şey bildiği ve daha fazla şey öğrenme isteğinin ne kadar az olduğu Roland'ı şaşırttı. Alissa, Heise'lerin basbayağı şanssız olduğunu ve tipik olmadıklarını düşünüyordu. Roland Berlin'de kaldığı günlerde Alissa'nın görüşlerinin benzerlerini çok duymuştu: Demokratik Alman Cumhuriyeti, Federal Almanya'dan farklı olarak Nazileri kamusal hayattan temizlemişti, yurttaşlarına iyi şartlar sağlıyordu, sosyal adalete dair sarsılmaz idealleri vardı ve çevre temizliğine dikkat ediyordu. Batı'ya benzemiyordu.

Ama sohbetleri, bu sohbet bile, kendi başına yolculuklar olmaktan çok, ara nameleriydi. Aralarındaki duygusal bağın zayıf kalmaya devam etmesi heyecanın bir parçasıydı. Birbirlerine yabancı olmak ya da giderek yabancıymış gibi rol yapmak heyecan vericiydi. Ama açılmayan, eğri büğrü sürgülü pencerelerin dışındaki dünya içeri girmek için bastırıyordu. Yatakta daha fazla vakit harcamalarına izin vermeyi reddediyordu. (Roland turuncu çam başlıklı ve sert, yufka kadar ince şilteli bu yataktan hoşlanmıyordu). Okulların yaz tatili bitmişti ve Alissa hafta içinde 08:15'te Haverstock okulunda olmak için erken kalkmak zorundaydı. Hafta sonları kendilerinden geçiyorlardı. Roland'ın da zorunlulukları vardı: Hafif yolculuk yazıları yazmak için Air France ve British Airways adına Dominik, Lyons ve Trondheim'a yapılacak yolculuklar – kısa ömürlü bir terfi; aslında hasta olan düzenli bir yazarın eksikliğini kapatıyordu. Kavuşmaları da nefes kesici oluyordu. Ama içeri hava girmesine izin vermeye başladılar. Birbirlerini bazı arkadaşlarına tanıştırdılar. Bir filme gittiler. Sohbetleri koyulaştı. Alissa Roland'a Almancasının ilerlediğini söyledi. Dışarı pek çıkmasalar da Northumberland sahilinde bir otelde kaldılar. Sonunda, Londra'ya dönünce bir kavga ettiler, fırtına gibi bir kavga değildi ama yeterince güçlü ve can yakıcıydı. Bu kavga, kaçındıkları her şeyi telafi etti. Roland öfkesinin ne kadar güçlü olduğuna ve Alissa'nın ne kadar şiddetle cevap verdiğine hayret etti. Alissa tartışmada çok çetindi. Anlaşmazlıkları, kaçınılmaz bir şekilde Demokratik Alman Cumhuriyeti'yle ilgiliydi. Roland Alissa'ya Stasi hakkında bildiklerini, partinin özel hayatlara sızma-

sını, seyahat etmekte, şu ya da bu kitabı okumakta ya da belirli bir müziği dinlemekte özgür olmamanın ne anlama geldiğini, partiyi eleştirmeye cesaret edenlerin çocuklarının ellerinden alınmasını ve mesleklerini yapamamayı göze aldıklarını anlattı. Alissa Roland'a, devlete radikal biçimde muhalefet ettiği düşünülenlerin ve teröristlerin öğretmenlik dahil kamu sektöründen yasaklanmalarını öngören Batı Alman yasası Berufsverbot'u hatırlattı. Amerika'daki ırkçılıktan, Amerikan yönetiminin faşist diktatörlükleri desteklemesinden, NATO'nun muazzam silahlanmasından, boydan boya bütün Batı'daki işsizlik ve yoksulluktan ve zehir karışmış nehirlerden söz etti. Roland ona konuyu değiştirdiğini söyledi. Alissa Roland'a kendisini dinlemediğini ifade etti. Roland konunun insan hakları olduğunu söyledi. Alissa yoksulluğun da bir insan hakkı ihlali olduğunu söyledi. Neredeyse bağırma aşamasına gelmişlerdi. Roland öğleden sonrayı kendi evinde geçirmek üzere öfkeyle Alissa'dan ayrıldı. O akşamki barışmaları çok sevinçli oldu.

Olgulara boyun eğip birbirlerine âşık olduklarını kabul etmeleri sekiz ayı buldu. Bundan kısa bir süre sonra Tuna Nehri deltasında yürüyerek geçirdikleri bir tatil yaptılar ve açık havada seviştiler – bir öğleden sonra gezmesinde üç kere: Bir ambarın arkasında, sonra sazların arasında gizlenmiş bir iskelede, sonra da bir meşe ormanında. Alissa'nın Brixton'a gelişinin ve dolayısıyla Roland'ın "Önce beni becerdi, sonra yemek pişirdi" demesinin birinci yıldönümünde, Euston'dan Fort William'a giden gece trenine bindiler ve bir kiralık arabayla kuzeye yollandılar. Lochinver'in dışında, bir toprak yolun üstünde yalnız başına duran, muhteşem Suilven Dağı manzarasını arkasına almış rahatsız bir otel buldular. Bir eylül fırtınasına ve neredeyse yere paralel yağan yağmura karşı buradaki soğuk odalarına sığındılar. Roland Alissa'ya şair Norman MacCaig'in manzarayı ve neredeyse görebilecekleri dağı öven şiirlerini okurken pembe fitilli kadife yatak örtüsünün üstüne uzandılar. Fırtına akşamüstü de gürlemeye devam etti. Soyunup yatağa girmek mantıklı geldi. Ve işte burada, tam kendilerinden geçmişken karar verdiler evlenmeye. Roland'ın kadim kutsal dogmalarından güzel bir sayfa daha – bağlanmak, geri dönüş olmaması, öyle heyecan verici bir adanmışlık ki neredeyse acı versin. Sonunda giyindi ve düşmanca sessizliklere gömülü otel sahibiyle görüşmek, bir şişe şampanyayla bir kova buz istemek için aşağı indi. Bir litrelik şişe içinde oda

sıcaklığında beyaz şarapla geri dönmek hiç önemli değildi. O da yeterince soğuktu. İçinde diş fırçası duran iki tane kupanın içini iyice temizlediler ve pencerenin önüne oturarak fırtınanın uzaklaşmaya başlamasını seyrettiler. Saat neredeyse akşamın dokuzuydu ve etraf gün ortası kadar aydınlıktı. Şişeyi ve kupaları yanlarına alıp bir patikadan aşağı küçük bir dereye götürdüler ve derenin ortasındaki büyük bir kayaya oturarak birbirlerinin şerefine tekrar kadeh kaldırdılar.

Farkında olmadan, daha en baştan birbirlerine âşık olduklarına kanaat getirdiler. Birbirlerini görmeyeli iki yıl olmuşken ve sonraki karşılaşma da neredeyse hiç görüşmemişler gibi kısa olmuşken Alissa'nın bir torba sebzeyle çıkagelmesi ne akıllılıktı. Roland'ın hiç soru sormadan, onu hemencecik kabul etmesi ne uyanıklıktı. İlk tanışmalarında bu kadar rahat ve enfes bir şekilde sevişmeleri onlar ve gelecekleri hakkında ne çok şey söylüyordu.

Aşklarının kamuya açılmaya doğru ilerleyişi daha önce, o yaz Alissa'nın Roland'ı Liebenau'ya götürmesi ve Jane'in Roland'a günlüklerini göstermesiyle başlamıştı. Sonra, Roland'ın Alissa'yı annesi ve babasıyla tanıştırmak için Aldershot yakınlarındaki modern evlerine götürmesiyle devam etti. Rosalind fırında pişirdiği teferruatlı et yemeklerinden birini daha hazırlarken, yarımşar litrelik üç bardak birayı daha şimdiden tüketmiş olan Binbaşı da Alman ziyaretçisinin şerefine Dunkirk hikâyelerini anlattı. Bu öyküler artık çok eskimiş ve belli belirsiz biçimde komik hale gelmişti. Babaların günahları için mi suçlandığından tam emin olamayan Alissa hikâyeleri buz gibi bir gülümsemeyle dinledi. Roland babasına Beyaz Gül'den ve Heinrich Eberhardt'ın oradaki rolünden söz etmeye çalıştı ama biraz sağır olan Binbaşı özellikle de yeni bilgileri dinleyemeyecek kadar neşeli bir ruh hali içindeydi. Konuşmak istiyordu ve herkesi sarhoş etmek istiyordu. Alissa'yı çeşitli kereler ikinci kadeh beyaz şarabını içip bitirmesi ve yenisini alması için zorladı. Alissa kibarca omuz silkerek teklifi reddetti. Rosalind çiçekli kanepeden kaşları çatık ve iç çekerek düzenli aralıklarla kalkarak etin, sosun, hamur işinin, fırında kızaran patateslerle üç çeşit sebzenin, ısıtılmış tabakların, sıcak sos servis tabağının, etin kesilmesinin ve servis edilmesinin nasıl gittiğine baktı. Roland onlarla birlikteyken hayatını şekillendirmiş olan eski gerilimleri gözlemledi. Bu gerilimler onu hâlâ etkiliyor, ergenliğinde artık çe-

kilmez hale gelmiş olan boğulma hissini hâlâ canlandırabiliyordu. Şimdi bahçeye çıkası, gökyüzünün gece halini göresi, istasyona gitmek için bir taksi çağırası ve çekip gidesi geldi. Annesinin peşinden mutfağa gitti. Annesinin yemek konusundaki kaygıları korkusunun dış görünüşüydü yalnızca. Evlenme haberiyle keyiflenmiş olan Binbaşı gecelik içki istihkakının çoğunu daha şimdiden tüketmiş durumdaydı. Rosalind bundan söz etmeyecek kadar bağlıydı kocasına. İşler çığırından çıkabilirdi. En iyi ihtimalle durumun idare edilmesi gerekecekti. Mahcubiyet onları bekliyor olabilirdi – ailenin bir parçası olmaya aday birinin önünde hem de. Roland'ın ablası, annelerinin evliliğini yirmi beş yıl önce, Roland yatılı okula gittiğinde sonlandırması gerektiğini düşünüyordu. Susan ona bir kere, "Orada mutlu değildin" demişti, "ama güvendeydin. Trablus'ta babam annemi dövüyordu ama annem ondan bir türlü ayrılmadı."

Roland annesine yardıma ihtiyacı olup olmadığını sorunca annesi, "İçeri git de babanın yanında otur" dedi.

En iyi tabakların ve uzun, yeşil saplı en iyi bardakların yerleştirilmiş olduğu yemek sofrası salonun en ucuna, mutfağın servis penceresinin önüne kurulmuştu. Roland annesinin bu imgesini – kaygılı yüzü servis penceresinin çerçevesine sığacak şekilde eğilmiş, aradan tabakları geçirip servis yapıyor– hayatının sonraki dönemlerinde hiç unutmayacaktı. Gelin rolünü üstlenen Alissa tabakları alıp yerlerine koydu. Binbaşı dördüncü yarım litrelik birasını bitirip şarabı açmak üzere ayağa kalktı. Yemek neredeyse sessizlik içinde başladı. Yalnızca servis kaşıklarının tabaklarda çıkardığı ses, teşekkür mırıltıları, bardaklara dökülen şarabın çıkardığı ses. Roland güvenli olduğunu bildiği bir konuyu açtı. Annesine evin arkasındaki küçük bahçesi hakkında bir soru sordu. Rosalind baharda yeni güller almıştı. Nasıldı güllerin durumu? Rosalind cevap vermeye başlamıştı ki babası onun sesini bastırarak konuştu. Alissa'ya, bahçedeki sorumluluğunun çimenler olduğunu söyledi. Yeni bir çim biçme makinesine ihtiyacı vardı. Roland annesinin yüzünde çaresiz bir ifade gördü. Binbaşı Baines ikinci el bir makine ilanı görmüştü. Adres birkaç sokak ötesiydi. Muhabere alayında çavuş olan kocasını kaybetmiş bir kadınındı ilan. Makine kadının kullanamayacağı kadar ağırdı. On beş sterlin istiyordu. Kadın Binbaşı'yı makinenin durduğu ambara götürmüş, makineyi göstermişti.

Binbaşı artık hikâyesine oğluna hitap ederek devam etti. Ancak başka bir erkeğin anlayabileceği bir şeydi adeta bu. "Kadın dışarıda bekliyordu. Onun için dizlerimin üstüne çöktüm oğlum, benzin deposunun üstündeki vidayı buldum, birkaç kere çevirdim. Sonra çalıştırdım. Tabii çalışmadı. Kadın bakıyordu. Birkaç kere daha denedim. Kontrol ettim, bir kere daha denedim. Kadına makinenin çok işi olduğunu söyledim. Beş sterlin teklif ettim. Kadın, hay Allah, herhalde çoktandır kullanılmadığındandır, dedi. İşte, görüyorsun ya oğlum. Makineyi eve getirdim, neredeyse yepyeni. Bedavaya geldi. Beş sterlin!"

Bir sessizlik oldu. Roland Alissa'nın tarafına bakmaya bile cesaret edemiyordu. Bıçağını ve çatalını bıraktı, peçetesini kucağından alıp nemlenmiş ellerini kuruladı. "Şimdi şunu bir anlayalım."

"Ne dedin?" dedi babası hemen.

Roland sesini yükseltti. "Şunu anlamak istiyorum. Sahtekârlık yaptın. Kocasını kaybetmiş olan bu kadını oyuna getirdin. Muvazzaf bir subayın dul karısını, eğer bir fark yaratıyorsa. Ve bundan gurur duyuyorsun, sen..."

Koluna birinin hafifçe dokunduğunu hissetti. Rosalind sessizce "Lütfen" dedi.

Anladı. Kavga çıkacaktı ve Alissa'yla beraber çıkıp gittiklerinde ceremesini annesi çekecekti.

"Boş ver oğlum" diyordu Binbaşı, şaka yaptığı zamanlar için sakladığı sesiyle. "Şimdi işler böyle dönüyor. Herkes kendi çıkarına. Öyle değil mi hanım?" Rosalind'in bardağına birkaç damla daha şarap koyarak bardağı taşıracak kadar doldurmaya çalışıyordu. Rosalind bir şey demedi.

Yemekten sonra Binbaşı ağız mızıkasını çıkardı ve şarkılarını Alissa için çaldı. "I Belong to Glasgow." "Bye Bye Blackbird." Roland'ı piyano derslerine alıp götüren şarkılar. Mızıkaya eşlik etmeyi kimsenin canı çekmedi. Rosalind bulaşıkları yıkamak üzere mutfağa gitti. Alissa da arkasından. Ağız mızıkası tekrar kutusuna kondu. Baba ile oğulun arasını ağır bir sessizlik doldurdu. Arada bir birasından aldığı büyük yudumların arasında Binbaşı, "Boş ver oğlum" diye tekrar ediyordu. Bütün olan bitenin unutulmasını istiyordu.

Ertesi gün Londra'ya trenle dönerlerken Roland sessizdi.

Alissa elini tuttu. "Ondan nefret mi ediyorsun?"

Sorulacak yegâne soru buydu. Roland "Bilmiyorum. Hiç bilmiyorum" dedi.

Biraz sonra, biraz daha sessizlikten sonra Alissa ekledi: "Ondan nefret etme, bu seni mutsuz eder."

Yeni yılın, 1985'in Ocak ayında Auer Nehri'nin kıyısında, yirmi santimlik ezilmiş kar altında gizlenmiş bir patikada yürüyorlardı. Alçak kış güneşi, nehir kenarındaki akçaağaçlardan kendini kurtaramamış, batıyordu. Hâlâ pırıl pırıl bir soğuk vardı. Düzenli aralıklarla ama fazla sık yerleştirilmiş çöp bidonlarından, çitlerden ve yakınlardaki evlerin su oluklarından buzlar sarkıyordu. Bu Liebenau'nun en sevilen gezinti yoluydu. Kırkılmış yün öbekleri gibi birikmiş kar yığınları üzerinde kızaklara binmiş, çeke çeke kaydırılan ciddi yüzlü miniklerin yanından geçtiler ve atkuyruklu küçük kızlardan oluşan çığlık çığlığa grupların arasındaki kartopu savaşının arasından sıvıştılar. Kar gün ortasında biraz yumuşamıştı, artık saat üç olduğunda kuru ayaz çıktı, kar ayak altında çıtırdıyordu. Annelerden babalardan söz ediyorlardı, yine. Ziyaretlerinin ilk tam gününde, Binbaşı'nın kendini ifşa ettiği o kasım yemeğinde tıpkı Alissa'nın tanık olduğu gibi bu sefer de Roland tanık durumundayken, Alissa annesiyle İngilizce olarak önce atışıp sonra kavga ettiğine göre, yapacak başka ne vardı?

"Beni kıskanıyor. Onda savaş zamanının Londrası, sonra evlilik ve çocuk bakımı var. Bendeyse Alman ekonomik mucizesi, iki üniversite, doğum kontrol hapı ve 1960'lar var. Onu duydun. Öğretmenlik benim için yeterince iyi değilmiş. Sen orada yokken evliliğin beni silip yok edeceğini söyledi."

"Umarım ikimizi de yok eder."

Durdular ve Alissa Roland'ı öptü. "Aklının seksten uzaklaştığı hiç oldu mu?"

"Çok iyi hatırlıyorum. Dokuzuncu yaş günümden hemen önce, bir düşmüştüm, şeyden."

"Genug!"

Ama tertipli Eberhardt evine buyur edilişleri çok sıcak olmuştu. Valizlerini daha yere koyar koymaz ince bardaklarda köpüklü şarabı ellerinde bulmuşlardı. Roland artık Cyril Connolly'nin *Horizon* dergisi hakkında bir şeyler biliyordu ve 1940'ların edebiyat atmosferi hakkında Jane'le konuşarak bir saati kolayca ge-

çirdi. Buna hazırlanmak için Elizabeth Bowen'ı, Denton Welch'i ve Keith Douglas'ı okumuştu. Jane'e bir önceki yaz boyunca iki kere okuduğu günlüklerine ne kadar hayran kaldığını söyleyince Jane bu konuda konuşma isteği göstermedi. O âna kadar birlikte geçen zamanın çoğunu Heinrich'le beraber, birada ona yetişmeye çalışarak, arada sırada da tek yudumluk schnapps kadehleri devirerek geçirmişti. Kır evleri arasında kısa, parça parça yürüyüşlere çıktıkları zaman kadınların konuşmaları duyulmuyordu. Eve geldiklerinde de yüzleri kızarmış ve sessiz oluyorlardı. Üçüncü schnapps'ından sonra bile Alissa'nın babasının ağzından Beyaz Gül hakkında bir söz çekip çıkarmak kolay olmadı. İki hafta önce, bir kamera karşısında doksan dakikalık, uzun, serbest bir görüşme yapmıştı. Kamuoyu savaş sırasındaki "iyi" Almanların kurtarıcı tanıklığına açtı. Bu insanlar ölmeden önce onları yakalamak için bir yarış vardı.

Heinrich konuğunun hatırına yavaş yavaş konuştu. "Mahcup oluyorum, Roland. Ben hareketin en uzak halkasındaydım. Geç katıldım. Yok, yok. Daha da kötü. Utanç duyuyorum. Başkaları vardı aslında. Fabrikalardaki kahramanlar. Silahlar, kamyonlar, tanklar. Küçük sabotaj eylemleri. Patlamayan top mermileri, kırılan piston yayları, yerine uymayan vidalar. Küçük şeyler. İnsanı işkenceye, ardından da vurulmaya kadar götürecek şeyler. Binlerce kahraman, on binlerce. İsimlerini bilmiyoruz. Belgesi yok. Tarihe kayıt düşülmemiş. Televizyonculara söylemeye çalıştım ama yok, dinlemiyorlar. Tek duymak istedikleri Beyaz Gül."

Heinrich'in hali, tavrı ve inançları Roland'ınkilerden uzaktı ama Roland her zaman kravat takan ve en yumuşak koltukta bile dimdik oturan yaşlı adama ısındı. Heinrich Hıristiyan Demokrat Birliği'nin aktif bir üyesiydi, yerel kilisede dua okumaya yetkili sivillerdendi ve çevredeki tarım alanlarındaki çiftçilerin hayatlarını etkilediği ölçüde hukuka tüm hayatını vermişti. Ronald Reagan'ı şiddetle onaylıyor ve Almanya'nın da Mrs. Thatcher gibi birine ihtiyacı olduğunu düşünüyordu. Ama öte yandan, rock and roll'un, pek görkemli bir şekilde "genel mutluluk projesi" adını verdiği şeye iyi geldiğini düşünüyordu. Başkalarına zarar vermedikleri sürece uzun saçlı erkeklere ya da hippilere itirazı yoktu ve eşcinsel erkekler ve kadınların hayatlarını istedikleri gibi yaşamalarına izin verilmesi gerektiğini düşünüyordu.

İyi kalpli bir adam, diye düşündü Roland. Bu yüzden, Heinrich bir Nazi karşıtı sabotajlar tarihi inşa etme yoluyla milletçe günahlarından kurtulmaktan söz ettiğinde müstakbel damadı düşündüklerini –yani hiçbir şeyin, onlarca Beyaz Gül hareketinin, bir milyon sabotajcının, bir milyar yanlış yerleştirilmiş vidanın, bunların hiçbirinin Üçüncü Reich'ın sanayileşmiş zorbalığının ve her şeyi bilip de başını çevirmiş olan milyonlarca Alman vatandaşının günahını silemeyeceğini– söylemedi. Roland'ın düşüncesine göre tek kurtarıcı proje neler olduğunu ve niçin olduğunu bilmekti. Ve bunun bilinmesi de yüz yıl alırdı. Ama bunu söylemedi. Söylemek içinden gelmedi bile. Heinrich'in konuğuydu, müstakbel karısı bir yerlerde annesiyle savaşırken kendisi üç gece üst üste odun ateşi karşısında sıcacık sıcacık sarhoş oluyordu.

Şimdi, nehir kenarında, Alissa dedi ki: "Babanın çim biçme makinesi hakkında biraz daha düşündüm."

Bu, konuyu değiştirmek değildi. Alissa'nın annesi, Roland'ın babası, Alissa'nın babası, Roland'ın annesi. Otuzlu yaşlarının ortalarına gelmiş olan Roland ile Alissa artık bütün bunları aşmış olmalıydılar, öyle değil mi? Tam tersine. Bu yeni kazanılmış olgunluklarında yeni yeni sezgiler edinmişlerdi.

Alissa, "Baban farkında olmadan, kendi aleyhinde olan o öyküyü anlatıyordu çünkü senin onu bağışlamanı istiyordu" dedi.

Durdular. Roland ellerini Alissa'nın omuzlarına koydu ve onun –çevrenin parlaklığına karşı simsiyah– gözlerine baktı. "Yüce gönüllü bir ruhun var. Ben de o konuda başka bir şey düşündüm. Hayatımın ilk on yılında, Singapur'da, sonra tayinler arasında İngiltere'de, sonra Trablus'ta, beş altı tane ilkokul değiştirdim, farklı ülkelerde de bir o kadar ev. Hepsinde aynı askeri malzemeler vardı, kanepelerden tut da perdelere, çatal bıçaklara ve halılara kadar. Sonra, ev yerine geçmeyen yatılı okul. Sonra okuldan erken ayrıldım ve onlarca iş değiştirdim. Ben köksüzüm. Bizim evimizde değer verilen hiçbir inanç, hiçbir ilke, hiçbir fikir yoktu. Çünkü babamda bunların hiçbiri yoktu. Ahlak yerine askeri tatbikat ve içtüzük, yönetmelik. Şimdi anlıyorum. Babamdan korktuğu için Rosalind'de de hiçbiri yoktu, varsa da belli etmedi. Ablam Susan babamdan tiksinir, üvey babasından nefret eder. Abim Henry de. Sebebini bana söylemezler ve hiç göstermezler. Beni şekillendirenler de bütün bunlar oldu herhalde."

Bir avuç tasmanın ucundaki bir sürü köpeğiyle bir kadının geçmesi için patikadan çıkıp yana çekildiler. Çimenliği geçip bir koruluğa doğru yürüdüler ama orası bir çitle ayrılmıştı, ağaçların arasına girebilecekleri bir yol bulamadılar. Yine patikaya doğru gerisingeri yürüdüler.

Alissa dedi ki: "Babaları bağışlamalıyız, yoksa delirirız. Ama önce, ne yaptıklarını hatırlamalıyız." Bunu söylemek için durmuştu. "Çok da mesafe almış değiliz. Buralardaki köylerde Yahudi aileler vardı, şimdi hiç yok. Hayaletleri sokaklarda dolaşıyor. Biz onların arasında yaşıyor ve onlar yokmuş gibi davranıyoruz. İnsanlar yeni bir televizyon almayı düşünmeyi tercih ediyor."

Eberhardt'ların evine dönüşteki dört kilometreyi yürüyorlardı. Roland yoğun bir aşk ve güven duygusu içinde Alissa'ya hiç kimseye söylemeyeceğini düşündüğü şeyleri anlatmaya başladı. Karların arasından yürür, ayakları uyuşurken, Alissa'ya Miriam Cornell'le geçen günlerini anlattı. Nasıl takıntılı, saplantılı olduğunu, o zaman hayatın bundan ibaret göründüğünü anlattı. İlişkiyi –eğer adına ilişki denebilirse–, okulu, Miriam'ın evini, iki nehri anlatması hemen hemen bir saat sürdü. Ne kadar tuhaf şekilde bittiğini. Kadının hareketinin aşağılık, ahlaksızca olduğunun nasıl hiç aklına gelmediğini. Hatta daha sonraki yıllarda bile. Onu yargılayacak hiçbir şeyi, hiçbir değer ölçeği yoktu. Doğru dürüst hiçbir ölçüsü. Roland bitirince bir süre konuşmadılar.

Eberhardt'ların bahçesinin alçak kapısının önünde durdular. Roland "Bu akşam onunla kavga etmemeye çalış. Ne düşündüğü önemli değil. Nasılsa sen kendi kararlarını kendin vereceksin" dedi.

Alissa Roland'ın elini tuttu. "Başkalarının annesini babasını bağışlamak ne kadar kolay" dedi.

Alissa'nın eldivensiz sıcak eli teselli vericiydi. Karın altındaki geniş çimenlik pürüzsüz ve saftı ve geç akşam güneşinde sarımsı turuncu bir renge bürünüyordu. Öpüştüler ve birbirlerini okşadılar ama içeri girmeyi canları çekmedi. Sevişmek için içleri gidiyordu ama konuk odasında bunu yapmak kolay değildi. Bir süre sonra Alissa merakla konuştu, "On dört yaşındaymışsın... ve hâlâ istiyorsun, defalarca."

Roland bekledi.

"Bu piyano öğretmeni..." Alissa kullanacağı sözcüğü seçerken duraksadı. "Bu kadın senin beynini yeni baştan kurgulamış."

Patikadan ayrılıp bahçeyi boydan boya geçerek ayak basılmamış karın üstünde yollarını uzatarak yürürlerken, bu söz tam da hiç komik olmadığından ve dehşet verici olduğundan, güldüler. Giriş holünde ayaklarını yere vurarak çizmelerini temizler, güzel kokulu cilalı holün sıcak atmosferine girerken hâlâ gülüyorlardı.

Birkaç ay sonra, evlenmelerinin hemen ardından, Roland ile Alissa, Daphne'nin onlara bulduğu, Clapham Old Town'daki Kral Edward dönemi yapılarından iki katlı külüstür evi aldıklarında, kamusal alanda var olmaya ilişkin son adımı da atmış oldular. Bir yıl önce Peter ile Daphne de yakınlarda bir ev almışlardı. Roland ile Alissa'nın taşınmalarından kısa bir süre sonra Alissa Roland'a hayret verici haberi verdi. Aslında şaşıracak bir şey yoktu. Haftaları geriye doğru saydılar. Beş günlük Liebenau ziyaretlerinde yalnızca bir kere sevişmişlerdi. Evin içindeki ve çevresindeki sessizlik, her dönüşte gıcırdayan yatak, ara duvarın ardından kulak tırmalayıcı her ayrıntısıyla onlara ulaşan Heinrich'in öksürüğü Roland için bile fazlaydı. O zaman mutlaka nehir kıyısındaki gezintilerinin gecesi olmuştu. O yılın eylülünde, 1985'te, Londra'nın St. Thomas Hastanesi'nde Alissa, Lawrence Heinrich Baines'i dünyaya getirdi.

6

Başkomiser Browne özür sözcüklerini bulmakta zorluk çekiyordu. Görünüşe göre polis memuru, Roland'a ait eşyaları bırakmak için uğramıştı: Alissa'nın kartpostallarını, Roland'ın defterinin fotoğraflarını, negatifleri, Alissa'nın kazağını. Üç yıl sonra, bütün o telefonlar ve öfkeli mektuplardan, hiçbir değeri olmayan hukuki girişim tehditlerinden sonra Browne hiçbir şey bulamamıştı. Eşyalar polis karakolunda, (Roland'ın hayalinde) kayıp eşya deposundaki telden yapılma sepetlerin bir benzerinin içinde bekliyorlardı. Elleri boş polis memuru ani dönüşler ve çalımlarla bir açıklama tutturmaya çalışıyordu. Roland komiserin olayı beylik polis klişelerine uydurmaya azimli olduğunu düşündü.

"Poliste benim kadar uzun çalıştıysan..."

"Nerede benim..."

"... fark edersin ki daha yavaş çalışan bir başka..."

"Eşyalarım nerede?" diye sordu yine. Hayatında hiç olmadığı kadar zengin olan Roland kavgacı bir ruh hali içindeydi. Kendisinin ve polis memurunun oturdukları mutfağın yanındaki odanın hiç değişmemiş olması umurunda değildi. Aynı tıkış tıkış kitap rafları, en üst rafta tozdan rengi solmuş, hiç uçurulmamış uçurtma, masanın üstüne yayılmış olan günlük hayatın kaçınılmaz çöpleri. Cebinde nakit para vardı. Yaprak yeşili düğmeli pamuklu gömleği ambalajından daha yeni çıkmıştı. Bir araba alsam mı diye düşünüyordu. Arka plandaki durumu iyiydi ve haklıydı. Eşyaları geri verilmiş olmalıydı. Kendisi de Douglas Browne da Conrad'ın Marlow'undan daha yaşlıydılar. Çağdaştılar, birbirlerine denktiler. Browne'a hitap ederken konuştuğu, devlet değildi.

Daha önce de olduğu gibi masa başında karşı karşıya oturuyorlardı. Bu sefer komiser üniformalıydı. Bir meslektaşının cenazesine gitmekte olduğunu söyledi. Şapkası kucağındaydı. Yüzünde aynı av köpeği ifadesi. Parmaklarının eklem yerleri tüylerle kararmış kocaman elleri önünde kavuşmuş, dile getirmekte bu kadar zorlandığı özrü açığa vuruyorlardı. Yaşlanmış görünmüyordu ve terfi de almamıştı.

Soruya bir kez daha beceriksizce cevap aradı. "Hepsi emin ellerde. Son derece güvende."

"Ama nerede peki?"

"Şu genç çocuklar..."

"Hey Tanrım!"

"Hepsi tıfıl aslında. Yeni gelmişler, gözleri aç, birini etkilemek için can atıyorlar, fazla heveslıler."

"Söylemeyecekseniz, gitseniz iyi olur."

Browne ellerini birbirinden ayırdı. Günahsız, saklayacak bir şeyi yok. "Şunu bilmelisiniz. Sizin tarafınızda mücadele ediyorum."

"Benim bir tarafım yok."

Komiserin keyfi biraz yerine geldi. "A, maalesef var."

"Bana yalnızca eşyalarımın nerede olduğunu söyleyin. Gidip kendim alırım."

"Tamam öyleyse. Başsavcılığın dairelerinden birinde bir masanın üstünde veya çekmecelerinde."

Roland'ın küçük kahkahası içtendi. "Sanık durumunda mıyım?"

"Dikbaşlı bir genç..."

"Ama bindiği gemiye ve gittiği bir dizi otele kadar karımın izini sürdünüz."

"Karınızın pasaportuyla seyahat eden kişi sizin suç ortağınız olabilir."

"Yok artık!"

Browne artık eskisi kadar müphem tavırlar içinde değildi ve Roland, biraz sarsılmış olduğu için, artık ona daha da az güveniyordu, özellikle de öne eğilip sesini alçalttığında.

"Ben onların iddiasını desteklemiyorum. Ben sizin yanınızdayım. Ondan üç senedir hiç haber almadınız, öyle değil mi?"

"En son ailesine gittiğinde aldım. Onlara bakılırsa büyük bir ağız kavgası olmuş. Ama benim suç ortağım kim? Niye bir suç ortağım olsun? Bu o kadar saçma ki."

"Ben de tam böyle söyledim. Bu kelimelerle. Gepegenç bir çocuk kâğıtları bir tomarın dibinde buluyor. Bunları Başsavcılığa almamalılar zaten. Heyecanlanıyor, patronuna götürüyor. Patronu da zaten terfi etmek istermiş. O zaman da..."

"Heyecanlanıyor mu?" Roland'ın öfkesi, sözcüğü yüksek perdeden söylemesine yol açtı.

"Buradaki sorun defteriniz." Browne ceketinin cebinden bir not

defteri çıkarıyordu. Bu hareket telsizinin çalışmasına sebep oldu, çıtırtılar ve uzaktan bir kadın sesi duyuldu. Kadın bazı adamları işlerin ters gittiği bazı yerlere yolluyordu. Browne telsizi kapadı.

"Hepsini heyecana sürükleyen şey şu. Dur bakalım..." Bazı sayfaları çevirdi, boğazını temizledi, polislerin tercih ettiği duygusuz sesle okumaya başladı. Bir liste okur gibi. "Hımm, *Sona erdirdiğimde bana karşı koymadı...* hımm... *dünyanın üzerine cinayet çökmüştü... gömülmüş yatıyordu...* dur bakalım, hımm, *mezarın toprağı saçlarına bulaşmış... Bir türlü gitmiyor... benim sükûnete ihtiyacım varken...* Ah, evet, bu sonuncusu... *Ölü kalmaya devam etmeli.*" Çürütmeye bile değmezdi. Defterini geri zekâlılar okursa olacağı buydu işte. Roland çenesini ellerine dayadı ve gözlerini masaya, Browne gelmeden önce okumakta olduğu baş aşağı duran gazeteye dikti. Sıradan insanlar, aileler, Macaristan sınırındaki ortası açılmış, Kızıldeniz gibi yarılmış dikenli tellerin arasından, Avusturya'dan geçip Viyana'ya doğru yürüyorlardı. Polonya'da, Doğu Almanya'da, Çekoslovakya'da Sovyet karşıtı gösteriler. Daha geniş zihin alanı elde etmeye azmetmiş milyonlar. Ama burada, oda giderek küçülüyordu.

Browne dedi ki: "Beni size geri yolladılar. Fikir benim değil. Bilmek istedikleri şeyler var, açık seçik."

"Evet?"

"Şey, bu mezarın yeri."

"İnsaf yahu."

"Peki."

"Karımla ilgili değildi."

"Gömdüğünüz başka bir hanım." Komiser hafifçe gülümsüyordu.

"Hiç de komik değil. Çok eski bir ilişki. Öldüğünü düşündüm ve gömdüm. Beni yine rahatsız etmeye başladı. Olay bundan ibaret."

Browne yazıyordu. "Ne kadar eski?"

"1962'den 1964'e kadar."

"İsmi?"

"Hatırlamıyorum."

"Görüşmüyor musunuz?"

"Hayır."

Roland beklerken komiser yazmaya devam etti. Adını düşünüp de söylememenin, yılları telaffuz etmenin, başlangıç ve bitişle ilgili sayılar söylemenin bir etkisi olmuştu. Keyfi kaçmış değildi ama

düşüncelerinin biraz bulanıklaştığını hissetti. *Sona erdirdiğimde.* Basit bir yarım cümle içinde aşırı yük vardı. Yirmi beş dakika içinde gidip Lawrence'ı kreşten alacaktı. Tekrar gününün sıradan işlerine dönmek, kurtuluştu. Polis memurunun karşısında kendini heyecana getirdiğini, gösterdiği tepkilerde aşırıya kaçtığını düşünmeye başladı. Hiç gerek yok. Bu bir farstı. Masumiyeti etrafını kale duvarı gibi sarmıştı. Kanun ve düzenin sokak düzeyindeki güçleri Shakespeare'in Dogberry'siyle çoktan yazılı olarak kültüre mal olmuştu. Polisin bu ziyareti çok harika bir hikâye olacaktı, Roland daha önce de yaptığı gibi bunu işleyip anlatacaktı. Alissa, Batı Almanya'da bir yerlerde, Hamburg, Düsseldorf, Münih ve Batı Berlin arasında kalpsizce yeni hayatının peşindeydi. Kemiklerinin bulunduğu bir mezar yoktu. Bunu kendine bile niye söylüyordu?

Browne bloknotunu pat diye kapadı. "Bakın ne diyeceğim." Adeta bir şey ısmarlayacaktı. "Hadi üst kata şöyle bir göz atalım."

Roland omuz silkti ve ayağa kalktı. Merdivenlerin alt başında komisere önden gitmesini işaret etti.

Birinci katın küçük sahanlığında birlikte dururlarken Roland dedi ki: "Hâlâ o hanımla beraber misiniz?"

"Yok. Bizim hanıma ve çocuklara döndüm. Hayatta kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim."

"Bunu duyduğuma sevindim."

Browne, Lawrence'ın odasına, tek kişilik yatağa ve *Thomas ve Arkadaşları* desenli yorgana göz atarken Roland bu cevabın neden birden keyfini kaçırdığını merak etti. Kıskançlık değildi. Daha çok, o eziyet, özel hayatların mihneti, küçük gemileri rotada tutma işiydi keyfini kaçıran. Ne uğruna?

Büyük yatak odasına geçtiler. Browne başıyla pencerenin önündeki yazı masasını işaret etti.

"Şu şeylerden siz de almışsınız."

"Bilgisayar."

"Alışmak zor."

"Bazen duvara fırlatmak geliyor içimden" dedi Roland.

"Sakıncası var mı?" Browne soruyu sorarken, bir yandan da meşe yaprağı ve meşe palamudu desenli çekmecelerden birini, en üsttekini çekip açıyor ve Alissa'nın iç çamaşırlarına göz gezdiriyordu.

"İşte" dedi Roland. "Suç ortağımın mahrem giysileri."

Browne çekmeceyi kapadı. "Geri geleceğini düşünüyor musunuz?"

"Hayır."

Aşağı indiler ve komiser gitmeye hazırlandı.

"Sanıyorum komiser yardımcısı size bir kısmını anlatmış. Almanlardan cevap geldi. On sekiz aylarını aldı. Babasıyla konuşmuşlar. Hiçbir şey yok. Tek bir iz bile. Eğer Berlin'e gitmek için sınırı Helmstedt'te geçtiyse başka bir pasaport kullanmış olmalı. Bankalar, vergi, kiralama – hiçbir şey."

"Orada büyük bir karşı kültür var" dedi Roland. "Kaybolmak kolay."

Demek Jane, Heinrich'e Alissa'nın ziyaretinden söz etmemişti. Roland ön kapıyı açtı. Sokak, anacaddedeki trafiğe girmemeye çalışanların uğrak yeri haline gelmişti. Dumanlarla beslenen akasya ağacı yedi metreyi geçmişti. Roland gürültü karşısında sesini yükseltti. "Onlara ne diyeceksiniz?"

Browne büyük bir özenle şapkasını takıyor, ufak düzeltmeler yapıyor, aynı düzeltmeleri tekrarlıyordu. "Basıp giden özgür bir ruhla evlendiğinizi."

Komiser duraklamadan önce birkaç adım attı ve geri dönüp baktı. Dışarı çıkınca hazıroldaymış gibi bütün heybetiyle dikilmişti; üniformasında, özellikle de siperlikli şapkasıyla şapkanın kareli bandında maceraperest bir hava vardı. Meydan okuyarak takmak gerekiyordu o şapkayı.

Seslendi: "Bana inanmayabilirler."

Roland kreşe doğru yürürken bu konuda tekrar düşündü. İyi polis-kötü polis teranesi yalnızca filmlerde gördüğümüz bir klişe değildi. Browne'ın onu savcılık karşısında koruması için bir sebep yoktu. O anda biriyle konuşsa iyi olurdu. Ciddi biriyle. Defter hikâyesini anlatmak için Miriam Cornell'i de dahil etmesi gerekecekti. Her şeyi. Arkadaşları arasında sadece Daphne olabilirdi ama o hikâyeyi Daphne'ye anlatmaya hazır değildi. Bir daha asla kimseye anlatmayacaktı. Üstelik de Daphne'nin vereceği bazı pratik öğütler olacaktı ve Roland'ın istediği bu değildi.

Eve birlikte, el ele döndüler. Roland elinde, içinde bir elma koçanının bulunduğu, lokomotif Thomas temalı bir beslenme çantası taşıyordu. Bu yolculuklarda bazen Lawrence sessiz olurdu.

Bugünse ölçülü bir günlük rapor veriyordu. Arkadaşı Amanda'yla oynamıştı. Bir sulama kovasını sırayla kullanmışlardı. Dinlenme saatinde Gerald ağlamıştı. Siyah beyaz benekli bir köpek gelmişti ve Lawrence onu okşamıştı. Bisharo gibi korkmamıştı. Yardımcılardan biri ona yanlışlıkla Lennie diye hitap etmişti ve herkes gülmüştü. En sonunda, bir sessizlikten sonra Lawrence sordu: "Baba, sen ne yaptın bugün?"

Hâlâ başlangıç düzeyinde bir veli, hâlâ oğluna hayran bir baba olarak çoğu zaman oğlunun sırf var olduğu olgusu bile Roland'ı hayretler içinde bırakıyordu; nasıl koşabildiğine, düşünebildiğine, sözcükleri nasıl tam doğru olarak telaffuz edebildiğine ve sözlerinin şiirsel iniş çıkışlarına, kozmetik sanayiinin hayallerinin ötesindeki cildine ve saçlarına şaşıp kalıyordu. Birbiriyle bütünleşen iki hücreden, düşünen yepyeni bir varlık fırlamıştı ve günbegün kendini daha karmaşık ve daha şaşırtıcı hale getirerek örüp duruyordu. Gözler çok belirgin ve sık kirpikliydi. Koşulsuz sevgisi, mizah yeteneği, sarılmaları, ona içini dökmesi, gözyaşları, sinirden tepinmesi, saat beşte uyanmaları – hepsi hâlâ Roland'ı şaşırtıyordu. Yolun karşısına geçmek için beklerlerken Lawrence babasının işaret parmağını sıkıca tuttu.

Roland, "Dört tane şiir yazdım" dedi. Dört tane şiir bulmuş ve yazıya dökmüştü.

"Amma çok."

"Öyle mi dersin?"

"Bence öyle."

"Seni okula bıraktıktan sonra eve gelince kendime bir fincan kahve yaptım..."

"İğrenç!" Yeni sözcüğü.

"Şahane! Sonra bir şiir yazdım, sonra bir tane daha..."

"Sonra bir tane daha, sonra da bir tane daha. Niye devam etmedin?"

"Fikirlerim tükendi."

Küçük bir çocuk için belirsiz bir kavramdı bu. Ve pek de doğru değildi. Gazeteyi okumak için ara vermişti ve Browne'ın ziyareti işine engel olmuştu. Lawrence'ın fikirleri hiç tükenmezdi. Fikirler onun aklına aralıksız bir akış içinde gelirdi. Fikir olduklarını bile bilmezdi. Roland'ın tahminine göre kişiliğinin bir uzantısı olarak akıp duruyor ya da saçılıyorlardı.

Gazete bayiine geldiklerinde Lawrence yavaşladı. "Lolipop alalım mı?"

"Lütfen diyoruz."

"Lütfen."

Bir zamanlar ona da yapıldığı gibi, Roland oğlunun isteklerini yerine getiriyordu. Her gün olmazdı bunlar. Bu ikram gökkuşağı renginde, roket biçimindeydi. Şekeri yalamak tam bir dikkat gerektiriyordu ve Lawrence eve gelinceye kadar konuşmadı. Evin ön kapısına geldiklerinde, morlar, kırmızılar ve sarılar ellerine, bileklerine ve yüzüne yayılmıştı. Boş sopayı babasına gösterdi.

"İşe yarayabilir."

"Evet ama ne için?"

"Karıncaları sayarken."

"Muhteşem."

Eğer oynamak için bir arkadaş davet edilmediyse günlük program basit ve hep aynıydı. Birlikte akşamüstü kahvaltısı yaparlar, Lawrence kırk dakikayla sınırlı günlük televizyon dozunu alırken Roland çalışma masasına dönerdi. Lawrence'ın düşünceli yardımlarıyla yavaş ilerleyen akşam yemeği hazırlığını birlikte yaparlardı. Yemek yedikten sonra oyun oynarlardı. Lawrence erken uyuması gereken çocuklardandı. Yedi ile yedi buçuk arasında bir saatte mantığını kaybedebiliyordu. Günü uzundu. Geç saatlere kadar uyanık kalmasına izin verilirse huysuzluk, ruhsal durumunda dalgalanmalar ve denetlenemeyen bir öfke onu teslim alabiliyordu. Daha da kötüsü, sanki bir ölümün yasını tutuyormuşçasına ulaşılamayan bir tasaya gömülmesi, umutsuzca bir ağıt tutturmasıydı. Bunlardan hangisi olursa olsun diş fırçalama töreni, uyku öncesi hikâyeleri, gün sonu sohbeti engellenmiş oluyordu. Birçok yanlış yaptıktan sonra Roland zamanlamanın her şey demek olduğunu öğrenmişti.

Hikâyeler epeyce zorlayıcı olabiliyordu, en azından yüksek sesle okuyan yetişkin için. Resimler hoştu, bazen çok güzel bile olabiliyorlardı. Lawrence onlara bakarak uzun zaman geçiriyordu. Ama sözcükler – tahmin edilmesi kolay kafiyeler, mutlaka vermekte kararlı oldukları dersi zar zor gizleyen, hevessizce yazılmış küçük masallar. Dilinde heyecan verici hiçbir şey olmayan, son derece geniş çocuk hayal gücünü doyurma kararlılığı ya da yeteneği olmayan şeyler. Beş yaş altı çocuklar pazarını bir avuç yazar tutmuş görünüyordu. Bazıları milyonlar kazanıyordu. Bu kitap-

ların çoğunu yazmak on dakikadan fazla sürmez, diye düşündü Roland. Bir akşam "Baykuş ile Kedicik"i* okudu. Kitap sanki bir ekrandan fışkırıyor gibiydi. Lawrence hemen tekrar okumasını istedi. Sonra tekrar. Haklıydı. Bu, en saf haliyle saçmalığın şiiriydi. Güzel, imkânsız bir macera. Tepeden bakan bir tavrın gölgesi yok, acımadan ders vermeler ya da sıkıcı tekrarlar yok. Lawrence şiiri bir yıl boyunca hemen her gece okuttu. Her üç kıtanın sonundaki nakaratı bağırarak okumaktan hoşlanıyordu. *Ne güzel bir kediciksin sen / kediciksin sen / kediciksin sen! / Ne güzel bir kediciksin sen!* Her kıtanın üçüncü mısrasında bir iç kafiye olduğunun gösterilmesi onu büyülüyordu. Çatal gibi kullanılan ve bıçak gibi de kesen bir kaşığın nasıl bir şey olduğunu birlikte merak ettiler. Bong ağacını da. Roland mahalledeki süpermarketten ayva jölesi aldı, dilim dilim yediler. Lawrence şiiri ezbere biliyordu.

Bir muzlu sandviçten sonra Lawrence yere oturup gözlerini televizyona dikerek bir şantiyede çalışan vinç operatörünün hayatındaki bir günü sabırlı, melodik bir sesle anlatan genç bir kadını dinledi. "Saat sabahın yedisi. Çayını ve sandviçlerini sırt çantasına koymuş olan Jim merdivende gitgide yükseklere çıkıyor, ta ki gökyüzündeki küçük kabinine ulaşana kadar." Roland kapının ağzından izliyordu. Çekim açıları ve görüntüler sallantılıydı. Jim'in arkasından tırmanan kameramana acıdı: Sabahın buzuyla kaplanmış zikzaklı çelik bir merdivenden otuz metrelik yüksekliğe tırmanış. Lawrence tepkisizdi. Belgesel de ancak uçurumlardan kafa üstü düşüp sağ salim ayağa kalkan çizgi film karakterleri kadar gerçekti.

Yukarıda, yatak odasında, Roland onu zengin bir adam yapan çalışma masasına oturdu. Göreli olarak zengin. Bir şairin olabileceği kadar zengin. Ama artık şair değildi, bir antoloji hırsızıydı, zaman zaman çok hafif manzumeler imal eden biri. Epithalamium Kartları'ndan Oliver Morgan girişimcilik merdiveninin basamaklarını tırmanmış ve arkadaşlarını hayretler içinde bırakarak yeni iş dünyası kültürünün genç bir kahramanı olmuştu. Bir tebrik kartı şirketi onu satın almayı teklif etmişti ama o âna kadar en üst basamağa tırmanmış olan Morgan bir sonraki adımını inceliyor, şirketinin büyümesine göz kulak oluyordu. Gözü kararan kameraman gibi, merdiveni patronunun bir adım arkasından tırmanmış olan

---

* Özgün adı "The Owl and the Pussy-Cat" olan, 1870 tarihli Edward Lear şiiri. (ç. n.)

Roland aylardır, doğum günleri, yıldönümleri, yeni evliler, emekli olanlar, uyuşturucudan veya alkolden yeni kurtulmuş olanlar, hastaneye yatan hastalar, hastaneden çıkmış yenidoğanlar için zekice şiir kırıntıları yağdırıyordu. İlk yaratıcı işi Morgan'ın şirketine bir ad bulmak olmuştu. Ödemeler başlangıçta vaatler, girişimde %1 hisse ve her karttan %0,5 telif ücreti şeklinde yapıldı. Kartlar 2 sterlin civarında tutuyordu. Yumuşak, kalın kâğıda basılan ve zevkli sanat ürünleri olan kartlar üç yıldır her yerdeydi. Morgan'ın "Anglofon nüfuz alanı" adını verdiği yerlerde iki milyon satmışlardı.

Yirmi altı ay sonra tek bir ödemede 24.000 sterlin geldi. Roland gibi ortanın solundaki bir seçmen için, Mrs. Thatcher'ın lütfu sayesinde en yüksek verginin %40 olması rahatsız edici olmalıydı. İşçi Partisi iktidarındaki %83'ten buraya inmişti. Daha da sıkıntılı olan konu, gururuydu. Şair olarak itibarı perişan durumdaydı. *Grand Street* üstünden geçip gönderdiği şiirleri hiçbir yorum yapmadan geri gönderdiğinden beri hiçbir şey yazmamıştı. Listeye eklenecek bir başarısız iş daha. Daphne, Roland adına pek dertlenmişti. Roland ona artık devlete yük olmadığını söyleyebilmişti. Kimseye itiraf edemediği şey ise ne kadar hafiflediğiydi. Para sahibi olmak! Bunun fiziksel bir şey olduğunu neden kimse söylememişti? Roland bunu kollarında ve bacaklarında hissediyordu. Özellikle de boynunda ve omuzlarında. Evin ipoteği ödenmiş, oğlu rengârenk giydirilmiş; gök mavisi, çarşaf gibi bir denizde sürat teknesiyle üç saat gidilerek ulaşılan manzaralı bir Yunan adasında birlikte iki haftalık tatil.

İnsanın ne miktarda anlamsız şiir parçası üretebileceğinin de bir sınırı vardır. Oliver hayattaki geçiş anlarını konu alan, telifi düşmüş, kaynağı belirtilmiş değerlendirmeler bulması için Roland'ın dünya edebiyatlarını talan etmesine onay vermişti. Roland'ın payına dokunulmayacaktı. Roland hatalar da yaptı. Bunlardan biri Yeats'in "Oda Hizmetçisinin İkinci Şarkısı'nı (*Kamışı ve dipçikleyen ucu / bir solucan kadar gevşek*) seksen yaşındakiler için hazırlanan bir doğum günü kartına koyması oldu. Mirasçıların avukatları Morgan'a şiirin 2010'a kadar (bilimkurguyu akla getiren bir tarih) telif hakkı yasasıyla korunduğunu yazdılar. Hem de artık bir anıt haline gelmiş olan Yeats uzun zaman önce ölmüşken. Yirmi beş bin kart kâğıt hamuru oldu.

Yerde yığınlar halinde, çeviri İran, Arap, Hint, Afrika ve Japon şiir antolojileri vardı. Fazlası da aşağıdaydı. Masasının üstünde,

Alissa gittiğinden beri beşinci sevgilisi olan Carol adlı iyi yürekli, donanımlı ve çekici kadından bir not vardı. *Bu şrtlr altında bu kadarla kalalım diyorum. Sen ne dersin? Hiçbir kırgınlığım yok. Tersine, muhabbetim sonsuz, Carol.* Haklıydı, şrtlr zordu. Carol da bir bekâr anneydi, iki yaşında ikiz kızları vardı. Nehrin kuzeyinde, kalabalık bir şehir için epey uzak sayılacak sekiz kilometrelik uzaklıkta, Tufnell Park'ta oturuyordu. Dokuz aylık ilişkilerinin aşağı yukarı yarısında –Carol haklıydı, ilişki bitmişti– her ikisinin de evlerini satıp aileleri birleştirmeleri fikri ortalarda dolaşmıştı. İlişki o derece ilerlemişti. Ama önlerinde beliren kargaşa, çaba ve yükümlülük çok fazlaydı. Bir kere buna karar verdiler mi, sönüp gitmesi kaçınılmazdı. Roland'ı frenleyen ama Carol'a açamadığı bir şey daha vardı: Alissa'nın geri dönme olasılığı. Alissa'yı bekliyor değildi. Ama çıkıp gelirse Roland'ın seçme şansı olmalıydı. Ki bu da Alissa'yı beklediği anlamına geliyordu.

Aşağıdan, orkestrayla çalınmış bir çizgi film müziğinin patırtısı geliyordu. Yirmi beş dakika sonra aşağı inecek, balık kroket kızartacaktı. Carol'a aynı ölçüde dostça ve kısa bir not yazıp oyunu aynı doğrultuda kullandığını söyledi. Notu zarfa koyar koymaz bir an kuşkuya kapıldı. Bu kısa ve öz cevap notuyla bütün bir mutlu yaşamı, yaşamları çöpe atıyor olabilirdi. Birkaç hafta bu fikir çekici gelmişti: Carol'dan hoşlanan Lawrence için iyi bir anne. Zamanla bu duygu sevgiye dönüşürdü. Üstelik Lawrence artık hiç tanıyamayacağı oyuncu ikiz kız kardeşlere de sevgi duyardı. Kendisi açısından ise: Güvenebileceği sevgi dolu bir eş, komik, iyi kalpli, eğitimli, güzel ve müthiş yetkin bir televizyon yapımcısı. Çok sevgili kocası bir uçak kazasında ölmüştü, Carol da hem aile hem iş hayatını başarıyla götürmek için mücadele etmişti. Roland cesaret gösterememişti. Carol da. Carol onda bir başarısızlık havası sezmiş olabilirdi. Çeşitli işlere girip çıkmış olması, onu terk etmiş olan karısının belki haklı bir sebebi olduğu. Roland zarfı kapatmadan önce Carol'ın notunu tekrar okudu. *Sonsuz muhabbet.* Bu kez Carol'ın sessiz yalvarışında bir keder sezdiğini düşündü. *Sen ne dersin?* Kadın ikna edilmeye açıktı. Roland adresi yazdı, pulu ve zarfı yapıştırdı. Bu bir hata ise eğer, canına yandığı boyutunu tam olarak hiçbir zaman bilemeyecekti. Yarın postaya atacaktı. Ya da atmayacaktı.

Kısım kısım okuduğu bir kitaptan ve arkadaşlarının söylediklerinden anladığına göre, Lawrence'ın annesi konusunu açmasını

engellememesi gerekiyordu. Annesi Lawrence'ın çoğu zaman aklındaydı, bazen üst üste günlerce; sonra haftalarca hiç hatırlamıyordu. Annesinin fotoğraflarını elden geçirmekten hoşlanıyordu. Soruları, yetişkinlerin ölçülerine göre cevaplanması imkânsız olsa da yönetilebiliyordu o zamanlar.

"Annem şimdi ne yapıyor?"

"Hava sıcak. Yüzüyordur."

Bir yıl önce, Lawrence'ın dili daha yeni yeni cümleler haline gelip anlaşılır olmaya başlarken bu cevap onu tatmin ediyordu. Ama son zamanlarda soruların arkası gelmeye başlamıştı. Havuzda mı, denizde mi? Eğer havuzdaysa Lawrence'ın bildiği havuzda olmalıydı çünkü başka havuz bilmiyordu. Şimdi oradadır. Hadi gidip bir bakalım. Eğer denizdeyse trene binip gidebilirlerdi. Daha genel soruları babasını savunma durumunda bırakıyordu.

"Nereye gitti?"

"Uzun bir yolculuğa."

"Ne zaman dönecek?"

"Uzun bir süre dönmeyecek."

"Neden bana doğum günü armağanı yollamadı?"

"Zaten söylemiştim canım. Sana bir hamster almamı söylemişti bana, ben de aldım."

O yılın kasım ayına doğru Lawrence gece saat dörtte babasının yatağına girdi ve sordu: "Ben yaramazım diye mi gitti?"

Yarı uyuyor ama duygusal olarak tamamen ayılmış durumda olan Roland bunu duyunca gözlerinin yaşardığını hissetti. Kendisinin de bir yol göstericiye ihtiyacı vardı. Şöyle bir şey söyledi: "Annen seni çok seviyor ve senin yaramaz olduğunu asla düşünmüyor." Lawrence uyudu. Roland uyuyamadı. Kreşteki çocukların yarısının bekâr anneler ya da babalar tarafından büyütülüyor olmalarının yararı vardı. Lawrence hiç de duygusal olmayan bir tonda kendi ağzıyla söylemişti: Onun annesi yoktu ama Lorraine'in de babası yoktu, Bisharo'nun da, Hazeem'in de. Ama kısa sürede kaçamak cevapların içyüzünü anlayacaktı. Sorular birbirini izleyecekti. Eğer Alissa Roland'la hamster konusunu konuştuysa Lawrence'la neden konuşamazdı? Alissa'yı çocuğun zihninde canlı tutmak bir tür kasıtsız zorbalık olabilirdi. Ama Roland daha erken bir tarihte Alissa'yı bir uçak kazasına teslim etseydi, o zaman da Alissa bir gün çıkagelirse ne olacaktı?

Bir akşam Daphne'yle bir buluşma ayarladı. Bu kolayca halloldu. Mount'ların üç çocuğundan en küçüğü olan Gerald ciddi, çilli bir çocuktu ve Amanda'yla beraber Lawrence'ın en sevdiği iki arkadaşından biriydi. Aynı kreşe gidiyorlardı, her iki evde de yatıya kalmışlardı ve Fransa ve İspanya'da Peter Mount'un bulduğu, denize uzak olduğu için ucuz olan büyük çiftlik evlerinde birlikte ailece tatiller yapmışlardı.

Çocuklar uyumadan önce birlikte vakit geçirebilsinler diye Roland ile Lawrence saat altıda Daphne'lerin evine vardılar. Norveçli bir çocuk bakıcısı dört çocuğa akşam yemeklerini verdi. Peter dışarıdaydı, onlara daha sonra katılacaktı. Daphne'nin ifadesiyle, Peter Roland'a "eğlenceli" bir öneride bulunacaktı. Daphne Roland'ı, salonun, eski moda bir düzenlemeyle çocukların, oyuncaklarının ve oyunlarının girmesinin yasak olduğu bir köşesine aldı. Roland yavaş yavaş bunun mantığını anlamaya başlıyordu.

Mount'ların kendisinin evinden çok da büyük olmayan evlerini her ziyaretinde bir gelişme görüyordu, daha rahata, hatta daha varlıklıya doğru bir adım. Adam boyunda bir buzdolabı, meşe yer döşemeleri, berjer koltuklar, daha iyi bir video kayıt cihazının üstüne yerleştirilmiş daha büyük bir televizyon, bir zamanlar moda olan boyasız, cilalı ahşap kapıların mat beyaz renge boyanması. Şöminenin üstüne asılan bir Vanessa Bell tablosu. Daphne yıllarca oturduğu yerin mahalle konseyinin iskân bölümünde çalışmıştı. Devlet mülkiyetindeki daire ve evlerin toptan halka satılıp tasfiye edilmesi, belli koşullarda indirimli olarak satışa sunulması Daphne'yi tiksindiriyordu. Yıllarca bu süreci engellemeye çalışıp başarılı olamayınca istifa etmişti. Bir iskân derneği kurmuştu ve iyi bir iş çıkarıyordu, sıkışık durumda olanlar için düzgün yerler bularak eski maaşının iki katını kazanıyordu. Peter da istifa etmişti. On iki yıl Merkezi Elektrik Üretim Kurulu'nda çalıştıktan sonra özel bir elektrik şirketi olarak kendisini yenilemeye çalışan bir konsorsiyumun içinde yer almıştı. Yeni oluşumda Amerikan ve Hollanda sermayesi söz konusuydu. Elektrik Yasası o yıl geçmişti zaten. Yasa tasarısının kaleme alınmasında, ekonomik hesaplamalarda, düzenleme kurulunda, tüketicinin korunması ve hisse sahiplerinin payı konularında Peter'ın da katkısı olmuştu. Roland gibi Daphne de Thatcher hükümetini sevmez, hatta zaman zaman ondan iğrenirdi ama yine Roland gibi o da bu hükümetin buyrukları altında refaha

kavuşuyordu. Bu açmazdan sık sık söz ederlerdi ama hiçbir zaman da çözememişlerdi. İşçi Partisi'ne ve onun daha yüksek vergi oranı önerisine oy vermişlerdi ama destekledikleri taraf kaybetmişti. Vicdanları rahattı. Peter'ın konumu daha tutarlıydı. Baştan beri Mrs. Thatcher'a oy vermişti.

Daphne iki bardağa Riesling birası doldurdu. Alissa evi terk ettikten sonraki aylarda, Daphne Roland'ın başlıca destekçisi olmuş ve Lawrence korkutucu ilk çocukluk dönemi hastalıkları rotasında yol alırken Roland'a yol göstermişti. Aynı zamanda Roland'ın düşüncelerinde de güçlü bir yer sahibi olmuştu – hâlâ da öyleydi. İri bir kadındı, fazla kilolu değil ama iri kemikli, güçlü ve uzun boyluydu. 1960'ların modasına uygun biçimde ortadan ayırıp uzun salıverdiği sarı saçları vardı. Pembe teni ona bir köylü kadın havası veriyordu ama şehir çocuğuydu, hem de birçok şehrin. Doktor bir babayla öğretmen bir annenin tek çocuğu olarak Daphne, Roland'ın arkadaşları arasında geçmişi en istikrarlı kişiydi. Anne babasının kamu hizmeti tutkusunu özümsemişti. Sabırsızca enerjik biriydi, olayların, çocukların, arkadaşların, her şeyin düzenlemesini yapardı. İnsanlara dair hafızası çok uzun ve derindi. Üniversite mensuplarıyla politikacıların örtüştüğü alanda bağlantıları çok genişti. Kocasını, elektrik üretimi konusunda yakın geleceğin önemli kişisi olan Stephen Littlechild'la tanıştırmıştı. Burkina Faso kırsalında pasaportunuzu kaybettiyseniz eğer, çekeceğiniz telgraf Daphne'ye yazılmış olmalıydı. Dışişleri Bakanı'nı tanımıyorsa bile, size yardımcı olacak kişileri tanırdı. Alissa'yı da iyi tanırdı, ondan hiç haber almamıştı ve çok şaşkındı.

Roland zaman zaman, Daphne acaba Alissa hakkında belli ettiğinden daha çok şey mi biliyor diye merak ederdi. Ama tuhaf tavsiyeler konusunda çok iyiydi. Geçen ay Roland'a "artık kendine gelmesini" tavsiye etmişti. Roland'ın Epthalamion'dan gelen parası hâlâ duruyordu. Yeni giysilere ihtiyaç duyan yalnız Lawrence değildi. Daphne'ye göre Roland hâlâ öğrenci gibi yaşıyordu, bunalımdaki bir öğrenci gibi. Alissa geri dönsün dönmesin, Roland'ın canlanması lazımdı. Hayatına devam etmeliydi. Roland'a Carol'la evleri birleştirmesini, gerekiyorsa onunla evlenmesini tavsiye etmişti. Daphne Carol için yemekler pişirmişti, ondan hoşlanmıştı. Televizyon yönetişimi, televizyonun yalnız ticari fırsatlara değil kamu yararına da nasıl açılacağı hakkında konuşmuşlardı. Daphne

Charlotte Sokağı'nda bir yapım şirketi kurmak için uğraşan, televizyon yayıncılığının geleceğini temsil eden arkadaşlarıyla Carol'ı iletişime geçirmişti. Ortanın solunu girişimcilik ruhu ele geçirmişti.

O gün Roland'la Daphne her zamanki konularında sohbet ettiler. Polonya'daki Solidarność'tan son haberler. Doğu Almanların Çekoslovakya'dan geçip Batı Almanya'ya girmelerine izin veriliyordu. Roland 1970'lerin sonlarındaki Berlin günlerini andı. İşçi Partisi, Muhafazakârlardan dokuz puan ilerideydi, Maliye Bakanı istifa etmişti, kendine cafcaflı yeni bir ad bulmuş olan Liberal Demokratlar kurulduklarını açıklamışlardı. Serbest bırakılmış olan Guildford Dörtlüsü'nden bir kişi güzel bir konuşma yapmıştı. Roland komiserin ziyaretini anlattı. Artık bu ziyareti komik hale getirecek bir ruh halinde değildi, defterine yazdıklarını da üstü kapalı geçti.

Daphne, "Ben olsam Başsavcılık konusunda kaygılanmazdım" diye mırıldandı.

Sohbetleri daldan dala atladı. Daphne hafta sonunda çocukları nasıl Chilterns'a götürdüğünü ve bir arkadaşının dahil olduğu grubun orada onu aşkın kocaman kara akbabayı kırmızı çaylaklarla birlikte yeni çevrelerine salıvermelerini nasıl seyrettiklerini anlattı.

Duraksadılar. Daphne ikinci bardağını doldurdu. Saat daha yedi olmamıştı. Evin bir yerlerinde bir çocuğun ağladığını duydular. Roland ayağa kalkmaya davrandı ama Daphne onu durdurdu.

"Eğer ciddi bir şeyse nerede olduğumuzu biliyorlar."

Böylece Roland ona Lawrence'ın sabahın dördünde sorduğu dokunaklı sorudan söz etti. Annesi o yaramazlık yaptığı için mi evi terk etmişti? "Annesinin bir yerlerde var olduğunu hissettirmeye çalışıyorum. Annesinin fotoğraflarına bakarken onunla konuşuyor. Onu yalanlarla koruyorum. Daha dört yaşında ama soruları gitgide zorlaşıyor."

"Genellikle mutlu."

Bu bir soru değildi ama Roland başını salladı. Tavsiye almaya gelmişti ama şu anda tavsiye dinlemek istermiş gibi hissetmiyordu. Sorun Lawrence değildi. *Kendisiydi.* Akıllı öğütler vermenin pek zevkli olabileceğini biliyordu. Ama hayatına devam ettiysen öğüt almak boğucu olabilirdi. Nereye doğru devam ettiysen? Geriye doğru, yirmi yedi yıl öncesine, özüne. Alissa'nın yok olması geçmişe alan açmıştı. Tıpkı manzarayı kapayan ağaçların kesilmesi gibi. Bunun gibi bazı nadir anlarda ona dert olan her şeyin ve ona yaklaşan

herkesin başlangıç noktasını, keskin hatlı bir ışık noktası olarak görebiliyordu. O ilk gece peşini bırakmayan piyano öğretmeni çok zaman zihnindeydi. Miriam Cornell'i bulup onunla yüzleşmenin zamanı gelmiş miydi? Aklına aniden gelen büyük bir fikirdi bu ama dışarıya bir şey belli etmedi.

Daphne, Peter'ın hiç çalmadığı gitarının bir dayanak üzerinde durduğu köşeye baktı. Peter bir zamanlar Peter Mount Posse'nin solo gitaristiydi. Beceri gerektirmeyen bir işten bir diğerine geçerken ve yolculuklar arasında –kayıp onyılı boyunca– Roland, Posse için Billy Preston tarzı Hammond org ve elektrikli piyano çalmıştı. Roland'ı gruptakilere tanıştıran, grubun davulcusu ve okuldaki kısa ömürlü caz üçlüsünün üyelerinden biri olan arkadaşıydı. Roland Peter'la, onun vasıtasıyla da Daphne'yle böyle tanışmıştı. Grup hiç albüm yapmadı ama üniversite öğrencilerinden oluşan bir takipçi kitlesi vardı ve Greg ve Duane Allman'ın epeyce etkisi altında kalarak hızlı rock çalıyorlardı. 1976'da punk, projelerini sona erdirdi. Peter saçını kesti, Burton's'tan bir takım elbise aldı ve Elektrik Kurulu teşhir salonunda soba ve buzdolabı satmaya başladı. Hızla yükseldi, taşrada deneyim elde etti, sonra da yıldızının parladığı genel merkeze alındı.

Daphne en sonunda, "Sıkıştırmaya devam ederse sanıyorum işin aslını anlatman gerekir" dedi.

"İşin aslı nedir?"

"Bir muamma. Onunla paylaşabileceğin bir muamma. Bir gün, Lawrence küçükken, annesi gitti. Neden gittiğini bilmiyorsun. Sen de onun kadar şaşkınsın. Ondan haber almayı sen de çok isterdin. Lawrence buna uyum sağlayabilir. Önemli olan kendini suçlamaması."

"Sanıyorum annesinin döneceğine karar vermiş."

"Belki de haklıdır."

Roland Daphne'nin yüzüne baktı. Bir şey mi biliyordu? Ama Daphne'nin soluk mavi gözleri Roland'ın bakışlarıyla karşılaştı ve Roland onun fazladan bir şey bilmediğinde karar kıldı.

Daphne omuzlarını silkti. "Ya da belki gelmeyecek. Ona anlatabilirsin. İkiniz bunda berabersiniz. Yan yana. Sen bir şey bilmiyorsun, o kadar."

Farklı vardiyalar halinde çocukları yatırmayı ve onlara kitap okumayı içeren gürültülü ve hareketli bir akşamdı. Roland ve Daph-

ne birlikte yemek yaptılar ve mutfak masasında biraz daha içtiler. Cévennes'lerin tepelerindeki Fransız çiftlik evindeki akşamlara benziyordu ama akşamın sıcaklığı eksikti. Dışarıda, kalın bir sonbahar pusu aniden bastırdı. Daphne kaloriferin ısısını bir parça artırdı. Minicik mutfağın havasız atmosferinde bir parti ruhu belirdi. Eski günlerin hatırına ilk Balham Alligators albümünü dinlediler. Cajun kemanını Robin McKidd'den daha iyi kim çalabilirdi? "Little Liza Jane"de sesi biraz daha yükselttiler ve o şarkı çalarken Peter bir şişe şampanyayla ve o haberle, Daphne'nin ima ettiği eğlenceli şeyle geldi. Planlanan elektrik şirketini destekleyen bir Amerikalı vardı. Konsorsiyumun toplanmasını istemişti. Özel jeti vardı ve yakında Avrupa'da olacaktı ama tam nerede, henüz belli değildi. Malmö ya da Cenevre veya başka bir yer. Önümüzdeki hafta gibi. Adam Peter ve iş arkadaşlarını bulunduğu yere uçağıyla alacaktı. Olay buydu. Uçakta bir boş yer vardı. Roland da sırf gezmek için gelebilir, toplantılar sırasında gezip eğlenebilir ve akşam yemeğinde onlara katılabilirdi. Lawrence üç gece burada kalabilirdi. Daphne buralarda olacaktı, çocuğu kreşe getirip götürme işini de bakıcı kız Tiril üstlenirdi. Gerald çok memnun olacaktı. Çok basit! Sana iyi gelecek, diye ısrar ettiler Daphne ile Peter. Kabul et!

Kabul etti.

Akşam yemeği sırasında Mihail Gorbaçov hakkında tartıştılar. Gorbaçov, yorgun, yaşlı istibdat yönetimini *glasnost*'u ve *perestroika*'sı ile asgari, denetlenebilir bir ölçüde liberalleştirebileceğini ve aynı zamanda da partiye hâkim olabileceğini sanarak saf bir dangalak olduğunu göstermişti. Bu Peter'ın düşüncesiydi. Ya da Roland ve Daphne'nin savunduğu gibi adam tüm komünizm deneyinin, bu deneyin şiddetle kabul ettirilen imparatorluğunun, cinayet ve akıl almaz yalanlar üreten içgüdüsünün gülünç ve anlamsız bir başarısızlık olduğunu ve bitirilmesi gerektiğini çalışma arkadaşlarından önce anlamış olan bir dâhi ve azizdi. Şampanya onları gürültücü ve konuşkan bir havaya soktu. Bol bol tartıştılar. Kocasına karşı Daphne'yle aynı tarafta tartışırken, Roland, Daphne'yle bir ilişki yaşamaya en çok yaklaşacağı noktanın bu olduğunu düşündü. Akşamın sonlarında konyak onları daha neşeli bir ruh haline soktu ki bu nadiren yaşanırdı. Arka planda Alligators'ın "Life in the Bus Lane"i en yüksek perdeden çalarken birlikte mutfağı temizlediler. Fransızların memleketten uzakta, üç bin kilometreden de güneyde,

Louisiana'nın derinliklerinde hayal ettikleri, kendi başına zaten melez bir form olan Cajun'un Galli, İskoç ve İngiliz versiyonuydu bu. Dünya çok hoş bir şekilde dağınıktı. Peter Roland'a, Posse günlerinde hafifçe Cajun tınısını anımsatan bir şarkıları olduğunu hatırlattı. Roland o şarkının her şeyden çok Zydeco'ya benzediğini düşünüyordu. Her ikisinden de izler taşıdığında anlaştılar. Kim takardı ki? Güney Afrika'da apartheid'ın sona erdiğine, Güney Amerika'nın her yerinde demokrasilerin boy verdiğine, Çin'in dünyaya açıldığına, şimdi de büyük Sovyet imparatorluğunun gemisinin su aldığına dair mırıltılar yükselirken? Mutfaktan çıkmak üzereyken Roland'ın vardığı muhteşem sonuç, sadece on bir yıl kalmış olan yeni binyılda insanoğlunun yeni bir olgunluk ve mutluluk düzeyine erişmiş olacağıydı. Kadehlerini kaldırırlarken, noktayı hoş bir şekilde koymuş oldular.

Daha önceden, Roland'ın Lawrence'ı yatmaya eve götüreceğine dair karara varılmıştı. Çocuğu Gerald'ın odasındaki yatağından kaldırıp bir battaniyeye sararak aşağı taşırken Lawrence uyumaya devam etti. Üçü sokak lambasının turuncu ışığına bulanmış sis omuzlarına dolanırken Mount'ların minik ön bahçesinde vedalaştılar. Boşalmış sokaklarda kısa bir yürüyüştü. Lawrence'ın on sekiz kiloluk ağırlığı Roland'ın kolları için hiçbir şeydi. Park etmiş arabaların ve Kral Edward döneminin alçakgönüllü, bitişik nizam evlerinin sıralandığı sokaklarda zahmetsizce yürürken, üç günlük tatil olasılığı, özel bir jetin saçmalığı ve romantikliği, hatta Lawrence'ı arkada bırakma düşüncesinin verdiği bulanık suçluluk hissi Roland'ı neşelendirdi. O an için Miriam Cornell onu huzursuz etmedi. İleride hallederdi. Şimdi, kaç! Bacaklarındaki yay gibi gücün, ciğerlerindeki şehre mahsus kış havası tadının keyfini çıkarıyordu. On beş yirmi yıl önce, onlu ve yirmili yaşlarındayken çoğu zaman böyle hissetmiyor muydu ya da hissetmek istemiyor muydu: Ayağına çabuk, bir sonra yapacağı şeyin hevesiyle dolu? Conrad'ın Marlow'u ne derse desin, gençliği ondan geçmemişti henüz.

Bir yıl önce, ağustos sonlarında Roland ile Lawrence Almanya'ya yolculuk yapmışlardı. Bu kısmen ailevi bir görevdi, Jane'in telefonla yaptığı baskıya bir cevap. Jane ve Heinrich henüz tek torunlarıyla tanışmamışlardı ve Lawrence mümkün olduğunca aileyle beraber

olmayı hak ediyordu. Roland'ın ikna edilmesi kolay oldu. Alissa'nın 1986'daki ziyareti, büyük kavga, bilinen son ortaya çıkışı hakkında ilk elden bilgi almak istiyordu. Alissa'yı aramıyorum, demişti kendine. Yalnızca bilmek istiyordu.

Kuşatıcı bir yüksek basınç sistemi Avrupa'nın üstüne yerleşmişti. Londra bir süredir pişmekteydi – yaz bitmeden kısa bir tatil yapmak için uygun bir zaman. Jane uçak biletlerini karşılamayı önermişti. Yolculuğun her aşaması küçük çocuğa büyük zevk veriyordu. Neredeyse üç yaşındaydı ve Gatwick'ten kalkan uçakta kendine ait bir koltuğa oturma hakkı vardı, pencere kenarına oturdu. Hannover'den Nienburg'a giden treni beğendi ve altmış beş dakikanın tümünde burnunu camdan ayırmadı. Liebenau'ya kadar bindikleri taksiye, özellikle de yüksek sesle atan taksimetreye ve sıcağa rağmen kalın deri ceketini çıkarmayan ve onun üstüne titreyen şoföre hayran kaldı. Şoförle sıradan bir konuşma yaparlarken Roland Almancasının ne kadar gerilemiş olduğunu fark etti. İsimler ve dişil mi eril mi kullanıldıkları konusunda zorlandı. Belirli artikellerin akkusativ formlarını kullanması gerektiğinde anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı. Öntakılar birlikte kullanılmaları gereken fiillerden koptular ve yanlış yerlere kondular. Bir zamanlar usta olduğunu sandığı sözdizimi ise şimdi dikenli kurallarla dolu görünüyordu: Önce zaman, sonra hal, sonra yer zarfı. Konuşmadan önce her cümleyi düşünmesi gerekti. Sıradan bir gevezelikte kolay bir şey değildi bu. Daha köye varmadan, Almancanın da Alissa gibi terk edilmiş bir geçmişe ait olduğuna karar verdi.

Kasabalı vurdumduymaz Heinrich Eberhardt'ın ideal bir büyükbaba olduğu ortaya çıktı. Roland ve Lawrence yüksek çalılardan oluşan çitteki ahşap kapıdan geçip şimdi kızıl kahverengiye dönmüş olan geniş çimenliğe ayak bastıklarında, Heinrich, elindeki hortumla daha henüz satın almış olduğu dinozor şeklindeki oyun havuzuna su dolduruyordu. Lawrence dosdoğru ona gitti ve giysilerinin çıkartılmasını istedi. Büyükbabası daha merhaba demeden, "Demek öyle..." diye mırıldanarak Velcro marka ayakkabılarıyla eğilip görevi yerine getirdi. Sonra kollarını kavuşturarak geri çekildi ve küçük oğlan birkaç santimlik ılık suyun içine girip dans ederek etrafına su sıçratır ve bile bile gösteriş yaparken sırıttı. Daha sonra, Lawrence'ın çıplaklıktan duyduğu keyfin Alman kalıtımının kanıtı olduğunu söyledi.

İşler giderek daha da iyiye gitti. İçeriye girdiklerinde Jane Lawrence'a sarılmaya çalışıp ona hafifçe soğutulmuş elma suyu verdikten sonra Lawrence ile Heinrich izleyen beş gün boyunca sürdürecekleri oyunu oynamaya başladılar. Lawrence yaşlı adamın kucağına oturup ona İngilizce öğretti. Bunun karşılığında Heinrich de torununa Almanca öğretecekti. Lawrence daha şimdiden parmağıyla işaret edip "Opa, was ist das?" demeyi öğrenmişti. Heinrich dikkatle bakıyor, düşünüp tartar gibi yapıyor ve tok, berrak bir sesle yavaş yavaş, "Ein Stuhl" diyordu. Lawrence sözcüğü tekrar ediyor, yüzünü Heinrich'e yaklaştırıp "İskemle" diyordu. Heinrich de bu sözcüğü tekrarlıyordu. Hiç İngilizce bilmiyor gibi yapıyordu, hoş bu pek de yalan değildi.

Lawrence anneannesiyle dostluk kurmakta daha yavaş davrandı. Onun yanında mahcup mahcup durdu, hoş geldin anlamında doladığı kollarından sıyrılmaya çalıştı ve meyve suyu için teşekkür etmeyi reddetti. Jane onunla konuştuğunda Roland'ın bacaklarının arkasına saklandı. Yüzü belli belirsiz de olsa evdeki fotoğraflarda gördüğü kişiyi hatırlatan bir kadından kuşku duymuş olabilirdi. Jane de geri duracak kadar mantıklı ve ince davrandı. Yarım saat sonra, bahçede, bir söğüdün altında otururlarken Lawrence ihtiyatla yaklaştı ve elini Jane'in bacağına koydu. Jane de Lawrence'ın başlattığı oyunu sürdürerek, çok yavaşça, "Das ist Opa. Ich bin Oma" dedi.

Lawrence anladı. Hâlâ çıplak vaziyette, önlerinde durdu ve parmağıyla işaret ederek, Roland'ın kulağına mükemmel bir Almanca gibi gelen bir telaffuzla şu sözleri ciddiyetle söyledi: "Ich bin Lawrence. Das ist Opa, das ist Oma." Bunun arkasından derhal gelen alkış ve kahkahalar onu o kadar heyecanlandırdı ve enerjiyle doldurdu ki koşarak uzaklaştı ve çimenlikte hoplayıp zıplamaya başladı. Oyun havuzuna atladı ve haykırıp su sıçratmaya ve babasının iyi bildiği gibi, dikkati kendinde tutarak daha çok övgü, daha fazla başarı elde etmeye çalıştı.

"Dünya tatlısı" dedi Jane.

Bu masum söz, kopup giden, orada eksik olan şeyi hatırlattı onlara. Bir süre Lawrence'a bakarak sessizce oturdular. Sonra Heinrich derin bir homurtuyla hasır koltuğundan kalktı ve birkaç bira alıp geleceğini söyledi. Ardından, akşam yemeğini yedikten sonra Lawrence, ona banyo yaptırmak ve uykudan önce hikâyesi okumak

üzere Oma'nın onu yukarı çıkarmasına izin verdi. Heinrich çalışma odası olarak kullandığı minik odadaydı. Roland bir cin tonik alıp bahçede oturdu. Güneş batmıştı ama söğüdün gövdesine çakılmış olan termometre yirmi altı dereceyi gösteriyordu. Roland bu düzenli evi ve bahçeyi hep bunaltıcı bulurdu. Kendi anne babasının evi gibi. Fazla takıntılı bir şekilde düzenli tutulmuş, çok sayıda şey tam yerinde duruyor. Şimdiyse her iki evin de odalarındaki derli topluluk, düzen ve pırıltı ona bir kurtuluş gibi görünüyordu. Liebenau'daki büyükanne ile büyükbaba, tıpkı Ash'tekiler gibi, Lawrence konusunda yardımcı olmaya çok istekliydiler. Roland bahçe iskemlesinde arkaya yaslandı. Ayakları çıplaktı. Muazzam büyüklükteki karmaşık kıta aşırı ısınıyordu. Cırcırböceklerinin sesi, ayak tabanlarında hissettiği kurumuş otlar ve sıcaktan kurumuş toprak kokusu hoşuna gitti. Ellerindeki büyük, kalın bardak buz gibiydi. Bardağı yere koyunca buzların tıkırtısı ona özelmiş gibi geldi kulağına. Gözlerini kapadı ve tembel bir hayale daldı. Oğluyla beraber buraya taşınıyorlar, adeta Güney İspanya'nın sıcak iklimine göçer gibi buraya göçüyorlar, evin yanındaki garajın üstündeki tek odaya yerleşiyorlar, kendisi Almancasını düzeltiyor, yerel bir okulda İngilizce öğretiyor, sıcak bir aile atmosferi içinde düzenli bir hayat sürüyorlar ve Lawrence büyüyünce, kırmızı kılçıklı tatlısu levreğiyle kaynayan bir nehir olan Aue kenarında birlikte balık tutuyorlar, bir tekne kiralayıp Weser Nehri üzerinde güneye doğru gidiyorlar, İngiltere'yi, İngiltere'nin Roland'a özgü kişisel versiyonunu geride bırakıyorlar ve özgür oluyorlar, her şeyin gereği yapılmış durumda... Kendisi Alissa'nın yerini alıyor, bir Alman oluyor, iyi bir Alman.

Uyandığında güneş batıyordu. Jane karşısında oturuyor, gülümsüyordu. Önündeki masanın üstünde, içinde mum yanan iki tane fener vardı.

"Yorulmuşsun."

"Cinden olmalı. Sıcaktan da."

İki büyük bardak su almak üzere eve girdi.

Geri döndüğünde Jane, Heinrich'in bir komite toplantısına gittiğini söyledi. Kilisenin çatısı için para toplanması gerekiyordu. Böylece Jane ile Roland sohbet edeceklerdi, beş günlük ziyaret sırasında yapacakları üç sohbetin ilki. Roland geriye dönüp hatırladığında, bu seansları birbirinden ayıramadı. Açılış olarak, sanki içlerine nefes çekermiş gibi, bir dakika kadar sularını içerek sessizce otur-

dular. Akşam havası sakin ve hâlâ ılıktı. Cırcırböcekleri ötmelerine ara verdiler, sonra devam ettiler. Daha uzaklardan, tekrarlanan tiz bir çağrı duyuldu. Nehir kenarındaki kederli kurbağalar. Jane ile Roland birbirlerine, sonra da uzaklara baktılar. Fenerlerden gelen zayıf ışık yüzlerini zar zor belli ediyordu. Geçmişte Jane Roland'ı Almanca konuşması için teşvik etmişti. Kendini aptal gibi hissetmesine yol açmadan hatalarını düzeltmişti. Birkaç dakika sonra Roland "Erzähl mir, was passiert ist" dedi. Ne oldu, bana anlat. Bunu daha söylerken bile kuşkusu vardı. *Mir* yerine *mich* mi demeliydi?

Jane anladı ve hiç duraksamadan başladı. "Tabii biz onun seninle birlikte Londra'da olduğunu sanıyorduk, onun için bir gün öğleden sonra bir telefon kulübesinden telefon edince çok şaşırdım. Hem de nereden? Başka yer yokmuş gibi Murnau'dan. Bizi görmek için bir geceliğine geleceğini söyledi. Bebek de yanında mı diye sordum. Değil deyince bir şeylerin yolunda gitmediğini anladım. Belki de seni aramam gerekirdi. Aramadım, onu bekledim. İki gün sonra çıkageldi. Bir minicik valiz, her şeyi farklı. Saçlarını erkek çocuk gibi kısa kestirmiş ve kına sürmüş. Saçlar neredeyse turuncu olmuş! Dar siyah kot pantolon, gümüş düğmeli siyah çizmeler, minik bir siyah deri ceket. Daha taksiden inmeden, bir sorun olduğu belliydi. Her zaman etek ve elbiselerden hoşlanırdı. Başına küçük bir kep takmış, Lenin'in kepi gibi bir şey, şöyle çapkınca yan yatırarak. Gülünç! Ve nasıl solgun! Pudra sürmüş sandım ama içeri girince gördüm ki yorgunluktan bayılmak üzere. Gözleri, gözbebekleri iğne deliği gibi. Bu uyuşturucu belirtisi değil midir?"

"Bilmiyorum" dedi Roland. Nabzı hızlanmıştı. Alissa'nın başına kötü bir şey gelmesini istemiyordu. İki yıl önce bile olsa.

"Öğleden sonra saat üçtü. Bir sandviç yapayım dedim. Sadece bir bardak su istedi. Babasının birkaç saat sonra evde olacağını ve onu görmek için öldüğünü söyledim. Bunu söylemem çok aptalcaydı. Ama Heinrich endişeden ölüyordu. Fakat Alissa yalnızca benimle konuşmak istediğini söyledi. Yukarı, misafir yatak odasına çıktık. Kapıyı kapattı. Konuşmamız bölünmesin diye, dedi. Ben bir sandalyede oturuyordum, o da yüzü bana dönük, yatağın kenarına ilişti. Ben çok heyecanlıydım, o bunu görünce sakinleşti. Sonra anlattı. Eski evimize gitmiş, Murnau'daki dağ evine. Orada oturanlar Alissa'nın eski yatak odasına bir göz atmasına izin vermişler. Orada kendi başına kalmasına izin vermişler. Yere oturup mümkün

olduğunca hafif bir sesle ağlamaya başladığını söyledi bana. Evde oturan çiftin yukarı çıkıp iyi mi diye bakmalarını istememiş. İyi değilmiş. Bunu bana kaç kere üst üste söyledi. 'İyi değildim Mutti. O zaman da iyi değildim, şimdi de iyi değilim. Hiçbir şey hiçbir zaman iyi olmadı.'

Orada donmuş, oturuyordum. Kahredici bir suçlama yöneltmek üzereydi bana. Durup beklemekten başka hiçbir şey yapamazdım. Sonra baklayı ağzından çıkardı. Öyle bir cümleydi ki, hazırlanmış, cilalanmış olduğu, Alissa'nın geceler boyu uyuyamayıp ya da saatlerce terapi seansına gidip buna çalışmış olduğu derhal anlaşılıyordu. Terapi alıyor muydu?"

"Hayır."

"Dedi ki, 'Mutti, senin hayal kırıklığının gölgesinde, soğukluğunda büyüdüm. Bütün çocukluğum senin başarısızlık duygunun çevresinde yaşandı. Senin gücenikliğinin. Yazar olmadın. Ah, ne kadar feci bir şeydi. Yazar olmadın. Bunun yerine payına annelik düştü. Bundan nefret etmiyordun. Tahammül ettin. Ama zar zor hoşgörü gösterdin bu ikinci sınıf hayata. Çocuklar fark etmez mi sanıyorsun? Bir başka çocuk kesinlikle istemedin, değil mi? Ve evlendiğini sandığın adam bambaşka biri çıktı. Bir hayal kırıklığı daha yaşasaydın onu bağışlayamazdın. Daha iyi bir şey için yaratılmıştın ama bu gerçekleşmedi. Bu seni verici olmayan, başkalarının başarısından kuşku duyan, buruk biri yaptı.'

Bir süre için sessizleşti, ben de orada oturup bekledim. Gözleri yaşlıydı. Sonra bütün çocukluğu ve ilkgençliği boyunca beni hiçbir zaman mutlu, gerçekten mutlu görmediğini söyledi. Ona göre, kendimi hiç serbest bırakıp hislerime teslim olmamışım. Birlikte geçirdiğimiz hayatı benimseyememişim. Bunu hiç yapamamışım çünkü hayatın beni kazıkladığını düşünüyormuşum. Aynen böyle söyledi. *Betrogen*. Hislerime hiç teslim olmamışım, neşelenememişim ve kızımla geçirdiğim hayatı sevememişim. O da beni sevdiği için ve bana çok yakın olduğu için kendine mutlu olma izni vermemiş. Bu da bir başka ihanet olur diye. Tam tersine, beni izlemiş, beni taklit etmiş ve ben olmuş. O da hayata karşı buruk hissetmiş. İki kitabı için yayıncı bulamamış. O da yazar olamamış. O da..."

Jane durdu ve alnını işaret parmağıyla ovaladı. "Sana söylemek doğru mu bilmiyorum."

"Söyleyin."

"Peki. O da evlilikte kendini aldatmış. Seni parlak bir bohem sanmış. Piyano çalışın onu baştan çıkarmış. Senin özgür bir ruh olduğunu sanmış. Tıpkı benim Heinrich'in bir direniş kahramanı olduğunu ve öyle olmaya devam edeceğini sanmam gibi. Sen onu yanlış yönlendirmişsin. 'Roland bir hayalperest, Mutti, bir şeyde sebat edemiyor. Geçmişinde düşünmeyi bile reddettiği sorunlar var. Hiçbir şey başaramıyor. Ben de başaramıyorum. Birlikte batıyorduk. Sonra bebek geldi ve daha da hızla battık. Onun da benim de bir şey başaracağımız yoktu. Sen bana, bir bebek sahibi olmanın asıl istenen şey değil, ikinci istenen şey olduğunu öğrettin. Hatta ikinci bile değil. Ama biz bir çocuğumuz daha olsun diye bile konuştuk çünkü tek çocuk dünyanın en acıklı şeyidir. Öyle değil mi Mutti?'

Bu noktada Alissa ayağa kalktı, ben de kalktım. 'Sana bunu söylemeye geldim. Bunun iyi bir havadis olduğunu düşünmeye çalış. Batmayacağım. Onu terk ediyorum. Bebeği de. Hayır, bir şey söyleme. Bana acı vermiyor mu sanıyorsun? Ama bunu şimdi yapmalıyım, yoksa imkânsız hale gelir. Seni de terk ediyorum. Seni izlemeyi reddediyorum.'

Artık neredeyse bağırıyordu bana. 'Batmayacağım! Kendimi kurtaracağım. Bu süreçte bakarsın seni bile kurtarabilirim!'

Sonra ben aptalca bir laf ettim. O anda ona daha yararsız bir şey söyleyemezdim. Herhalde hoş ve anaç olmaya çalışıyordum. Kendime engel olamadan sözler ağzımdan çıkmıştı bile. Şöyle bir şey söyledim ya da söyleyecek oldum: 'Sevgili kızım, farkındasın değil mi, bebek doğduktan sonraki ilk aylarda pek çok anne depresyona girer.'

İki elini birden kaldırdı, yani teslim oluyorum anlamında, ya da beni susturmak için. Korkunç sakindi. Dedi ki: 'Kes. Lütfen kes.' Bana doğru yürüdü. Bana vurabileceğini bile düşündüm. Çok alçak bir sesle, 'Hiçbir şey anlamamışsın' dedi.

Kapıya doğru gitmek amacıyla benim yanımdan geçmeye çalışıyordu. Ben de ne kadar üzüldüğümü söylemeye çalışıyordum. Yanlış bir şey söylemiştim. Ama Alissa odadan çıkmıştı bile ve hızla merdivenlerden iniyordu. Arkasından gittim ama merdivenlerde yavaş hareket ediyorum ve ben aşağı indiğimde o sokağa çıkmış, çimenliği geçiyordu. Pencereden bakınca onu şöyle bir görür gibi oldum. Elinde bavulu vardı. Arkasından çıkıp seslendim ama bahçe kapısını arkasından hızla kapatırken beni duymamıştır. Koşarak

kaldırıma çıktım ama hangi yöne gittiğini göremedim. Arkasından kaç kere seslendim. Cevap gelmedi."

Yine bir süre sessizce oturdular. Roland Alissa'nın hakaretleri üzerinde durmamaya çalıştı. Hayalperest. Hiçbir şey başaramaz. Bıraktı, diğer ayrıntılar kafasına doluşsun. Kısa, kınalı saçlar. Bunu hayal edebiliyordu. Kayınvalidesine tam Alman polisini soracakken Lawrence'ın ağladığını duydular. Lawrence'ın odası bahçeye bakıyordu ve penceresi açıktı. Roland eve doğru bir koşu kopardı. Lawrence tanımadığı bir odada uyanır da paniğe kapılırsa o akşam kayıp demekti. Ama yanına vardığında çocuk uyuyordu. Roland oğluyla birkaç dakika oturdu. Jane'in yanına döndüğünde, soracağı soruyu unutmuştu.

Bu sefer Jane'in bir sorusu vardı. "Söylemek istemediğin bir şeyse söyleme ama Alissa haklı mıydı, geçmişinde bir şeyler mi var?"

"Özel bir şey yok. Bildik acılar. Kimsenin anası babası mükemmel değildir." Sonra, konuşmayı sürdürmeyi tercih ettiği için, dedi ki: "Sizin günlüklerinizde var. Hayal kırıklığı içindeymişsiniz. Alissa söylediklerinde haklı olamaz mıydı?"

"Bir doğruluk payı vardı. Diyelim bir buçuk pay. Benim hatam, ben gerçekten de bir şeyleri kaçırdım. Ama Alissa her şeye sahipti. Olayı bizim savaş kuşağı açısından gör. Çok şanslıydı. Tarih ona yumuşak davrandı. Devlet de öyle. Güzel okullar, bedava dans ve müzik dersleri. Her yıl, her şey biraz daha iyileşiyordu. Eskiden olup bitenle karşılaştırıldığında hoşgörü hâkimdi her yere. Ayrıca biz ona tapıyorduk." Jane duraksadı ve sonra, adeta daha da netleştirmek ister gibi, "*Sizin* kuşağınız" dedi.

"Sizi de kurtarabileceğini söylediğinde ne kastetmiş olabilir sizce?"

Jane konuşmadan önce Roland'a uzun uzun baktı. Güzel bir yüz, yaşla birlikte buyurganlaşmıştı. Loş ışıkta, Jane'in güven dolu bakışları, hoş, düz burnu, göze çarpan elmacık kemikleri ona önemli bir ülkedeki büyük bir girişimi yöneten güçlü bir kadın havası vermişti.

"Ich habe nicht die geringste Ahnung" dedi. En ufak bir fikrim yok.

VIP salonunda bir aşağı bir yukarı yürürken o konuşmayı –bahçede yaptıkları o üç akşam sohbetini– düşünüyordu. Uzun boylu düşünmesi için hem sebebi vardı hem de vakti. Özel jet seyahatinin ro-

mantikliği yavaştan yavaşa erimişti. Otoyoldaki bir kaza yüzünden Londra'dan Bristol Havaalanı'na gitmeleri dört saat sürmüştü. Lüks otobüslerinde giderken, jetin onları bekliyor olduğunu kendilerine telkin etmişlerdi. Beklemiyordu. Dar, kısa bir etek ve kolalı beyaz bir bluz giymiş, endişeli çehreli genç bir kadın karşılamıştı onları. Kadın pasaportlarını toplamış ve onları Malmö'ye götürecek, zaten gecikmiş olan uçaklarının iki saat daha gecikeceğini söylemişti. VIP salonu geçici olarak havaalanının uzak bir köşesinde, uzun süreli bırakılan arabaların bulunduğu otoparkın yanı başında, tel örgüyle çevrilmiş bir alanın içindeki bir binada yer alıyordu. İçeride Roland ve Peter Mount ile iş arkadaşları dışında kimse yoktu. İçeride bir çay termosu ve kâğıt bardaklar, çay poşetleri ve bir şişe süt vardı. Kahve ve yiyecek yoktu. Terminal ve kafeler pistlerin karşı tarafında, üç kilometre uzaktaydı. Alçak, plastik masalar ve etraflarına dörder tane dizilmiş çerçeveli iskemlelerden oluşan birimler vardı. Peter ve elektrikçi arkadaşları bir araya yığılıp iş planlarını biraz daha geliştirmekten memnun görünüyorlardı. Roland başka bir birimde oturdu. Okuma malzemesi, evden çıkarken kitap raflarından hızla kaptığı, *Kuzin Bette*'in İngilizce çevirisiydi. Yandaki masadan gelen seslerin farkındaydı, bütün konuşmayı Peter yapıyordu. Peter sözünün kesilmek üzere olduğunu düşündüğünde sesini yükseltip başkalarının sesini bastırma alışkanlığı edinmişti. Eşit ortaklar olmaları gerekirken Peter grubun gündeminin sorumluluğunu üstlenmeye başlamıştı. Bu, Roland'a Posse günlerini, Peter yirmi iki yaşında, düzgün bir solo gitaristken, teknik elemanlardan mekânın yönetim işlerine bakanlara ve diğer müzisyenlere kadar herkese patronluk taslamaktan ne kadar memnun olduğunu hatırlattı.

Doksan dakika sonra kadın geri döndü. Kadının arada nereye kaybolduğunu hiç öğrenemediler. Uçakları, uçağın sahibi III. James Tarrant'ı Lyons'dan almak üzere rota değiştirmişti. İki saat geçti. Son güncelleme, Mr. Tarrant'ın uçağına kavuşmuş olduğu şeklindeydi. Uçağını Malmö'ye değil, Berlin'e götürmüştü. Uçak orada yakıt alacak ve onları almaya gelecekti. En kötü şartlarda, şehirde bir otelde odaları ayarlanmıştı ve otel görevlisi onları bekliyor olacaktı. Akşamüstü gelen mesaj sürpriz olmadı. Berlin'deki Tegel Havaalanı olağanüstü trafik yoğunluğundan dolayı sorun yaşıyordu. Özel jet onları almak üzere ertesi sabah dokuzda gelecekti. Nakil aracı onları Bristol'deki Grand Hotel'e götürmek üzere yola çıkmıştı.

Mantıklıydı. Herkes Berlin'e gitmek istiyordu. Özel uçağı olan herkes doğru Berlin'e gidiyordu. Uçak bileti olan herkes de. Dünyadaki bütün haber kuruluşları muhabirlerini, prodüksiyon asistanlarını, kamera ekiplerini oraya yolluyordu. Dışişleri bakanlıkları diplomatlarını yolluyordu. Askeri uçaklar gökyüzünü dolduruyordu ve onların önceliği vardı. Roland *Kuzin Bette*'ten yüz sayfa kadar okumuştu ve daha fazla okumasına imkân yoktu. Haberleri merak ediyordu. Salonda gazete, televizyon, radyo yoktu. Elektrikçilerin toplantısı saatler önce dağılmıştı. Bir saat sonra otobüs geldi. Roland kendine oturacak bir koltuk bulurken birinin "Torunlarıma Duvar'ın yıkılmasından iki gün sonra Berlin'e gittiğimi söyleyebilirdim ama şimdi ondan da sonraki gün demem gerekiyor!" dediğini duydu.

Otelde kayıt yaptırırken gürültülü bir grup oluşturdular. Yiyecek ve içecek beklentisi Peter'ın takımını neşelendirdi. Birbirlerine rastlayınca, birkaç yıla kalmadan son derece zengin olacakları olasılığıyla tekrar enerji toplamışlardı. Roland özür dileyerek odasına gitti. Yatmadan önce Lawrence'la konuşmak istiyordu. Telefona cevap veren, bakıcı kız oldu. Küçük Mount'lar ve Roland'ın oğlu yemekteydiler. Lawrence'la yapılan telefon konuşmaları genellikle soru cevap şeklinde olurdu.

"Bugün yuva nasıldı?"

"Örümcekler ısırmaz."

"Tabii ki ısırmaz. Jai'le oynadın mı?"

"Biz dondurma yiyoruz."

Bu konu dışına yöneliş nedeniyle Roland oğlunun keyfinin yerinde olduğunu ve kendisini özlemediğini varsaydı. Telefon yere düşmüş gibi sesler geldi. Kahkahalar yükseldi ve yaşça daha büyükçe olan çocuklardan biri şarkı söylemeye başladı. Lawrence bağırdı: "Benim babam kılıç yutabiliyor." Sonra telefon yerine kondu ve hat kapandı.

Roland oda servisinin getirdiği akşam yemeğini yerken Berlin'den gelen haberleri ve yorum programlarını seyretti. Checkpoint Charlie sembolik odak noktasıydı. Washington'da Başkan Reagan zafer kazanmıştı. BM'deki iklim değişikliği konulu büyük konuşmasını henüz yapmış olan Mrs. Thatcher tedbirliydi. Yorum programlarında konuşan biri Mrs. Thatcher'ın birleşmiş ve yeniden dirilen bir Almanya'dan korktuğunu söyledi.

Ertesi sabah: Başarı ve sınırlı bir lüks. Uçakları VIP salonunun yanında bekliyordu. Uçakta koltuklar küçük ve sıkışık olmakla birlikte yumuşacık deriden yapılmıştı. Gecikmeler ve tedarikte aksamalar nedeniyle yiyecek bir şey yoktu. Tegel Havaalanı'na inince, bir otobüs uçağın merdivenlerine kadar geldi. Otobüse binerlerken bir güvenlik görevlisi pasaportlarına göz ucuyla baktı. Roland, Bristol pub'larında geçen bir geceden sonra hayli sessizleşmiş olan grubun gömlek, ayakkabı ve takım elbiselerinin yedeklerini koydukları cüsseli bavullarla gelmiş olduklarını fark etti. Kendisiyse küçük bir sırt çantasıyla yolculuk yapıyordu: İç çamaşırı, bir başka kazak, iki kalın gömlek. Üstünde de yazlık yürüyüş ayakkabıları ve kot pantolon vardı. Eğer otel çok şaşaalıysa onu almayabilirlerdi. Daphne haklıydı, öğrenci gibi yaşıyordu.

Şehrin merkezine doğru yoğun trafiğin içine girince Roland şimdilik otele giriş yapmamaya karar verdi. Peter'ın grubunun Mr. Tarrant'la öğle yemeği için sözü vardı, öğleden sonra da sunumlar yapılacaktı. Roland Potsdamer Straße yakınlarında bırakılmak istedi. Oradan kalabalıkla birlikte doğuya doğru yürüdü. Buraya gelmeyeli neredeyse dokuz yıl olmuştu. Malmö'de değil burada olması ne büyük şanstı. Atmosferin heyecan dolu olmasına ve her şeyin yeni görünmesine rağmen derhal rahatlatıcı bir aşinalık hissetti. Karşı yönden de sürekli olarak bir Doğu Berlinli akını vardı. Futbol atkılarıyla grup halinde delikanlılar, yaşlı çiftler, çocuklu aileler, pusetleri içinde bebekler. Roland bu insanların Checkpoint Charlie'den sonra yollarını kaybettiklerini ve Batı Almanya devletinin verdiği yüz Deutsche Mark'lık "hoş geldin paraları"yla Kurfürstendamm'daki parlak dükkânlara doğru gittiklerini tahmin etti. Karşılarına "Wilkommen!" diye bağıranlar, hatta sarılanlar çıkıyordu. Bir gece önceki televizyon haberlerinde Doğu Almanların ucuz giysileri ve kötü biçilmiş kot ceketlerinden nasıl kolayca tanınabildikleri ballandıra ballandıra anlatılmıştı. Ama Roland bunu görmedi. Ortak noktaları, hem büyülenmiş hem tereddütlü ifadeleriydi. Bunun uzun sürmeyeceğinden kuşkulanıyorlardı. Yakında bir tür hesap vermek için tekrar Doğu'ya çağrılacaklardı.Yetkililerin aniden özel hayatlara müdahaleden bu kadar yoksun kalmaları düşünülemezdi.

Roland yürürken kendi kendine, kalabalıkları Heise ailesini görmek için taradığını, gözlerinin Alissa'yı aramadığını söyledi. Alissa için, bölünmüş bir Almanya, Roland için taşıdığı anlamı

taşımıyordu. Alissa gelmiş olsa bile Roland'ın on binlerce kişi arasında ona rastlaması çok küçük bir olasılıktı. Ayrıca onu görmek istemiyordu. Potsdamer Straße, Duvar'a kavuşmak üzere hafifçe doğuya kıvrılıyordu. Önündeki, huş ağaçları ve elektrik direkleriyle bölünmüş çok geniş ve boş alanda yoğun bir kalabalık vardı. Roland yeşil ceketlerinin iliklerine çiçekler sokuşturulmuş şaşkın bir grup Batı Berlinli polisi geçti. Çoğunlukla Berlin'i ziyaret eden önemli şahsiyetlerin Duvar'ın ardındaki tarafsız bölgenin üzerinden Doğu kesimine bakmaları için getirildikleri seyir platformunun yakınına gitti. Şu anda orası insanlar ve film ekipleriyle o kadar kalabalık durumdaydı ki neredeyse yıkılacak gibiydi. Roland kalabalığın içine doğru kendine yol açmaya çalışırken büyük bir alkış yükseldi. Göze çarpan hiçbir şeyin bulunmadığı soluk renkli gökyüzüne arkasını vermiş olan bir vinç duvarın bir metreden daha geniş olmayan L şeklindeki bir kısmını kaldırmaya başlamıştı. Bir tarafı beyaz, diğer tarafı parlak renkli duvar yazılarıyla kaplı duvar parçası bir süre havada asılı kaldı ve sanki birbirleriyle çılgın bir anlaşmazlık içinde olan iki bölgeyi tasvir edercesine yavaşça kendi etrafında döndü. Sonra, herkes alkışlarken, diğer parçaların da dik duracak şekilde bırakıldığı tarafsız bölgeye indirildi yavaşça – dikilitaşlar, yok olan bir kültüre ait Stonehenge anıtları.

Roland kalabalığın daha da derinlerine doğru ilerledi ve kısa süre sonra kalabalık onu ileriye taşıdı. Duvar'daki dokuz on metrelik deliğe doğru sürüklenirken insanların yüzlerini gözleriyle taramaktan kendini alamıyordu. En genç ve en sağlıklı olanlar yukarı tırmanmış ya da yukarı çekilmiş, en tepedeki kavisli beton kısımda bacaklarını açmış oturuyorlardı. Bu görüntü iki yüz metre kadar devam ediyordu, upuzun bir sıra halinde bacaklar. Hafifçe Buster Keaton'ı andıran tek başına bir kişi, duvardaki deliği gören bir noktada ayağa kalkıp kendini dengede tutmaya çalışacak kadar cesaret gösterdi. Doğuya doğru döndü, barış işareti yapmak için her iki kolunu da kaldırdı. Uzak noktalardaki kişilerin onu görebilme ihtimali pek yoktu.

Roland, neşeli Doğu Berlinlilerin batıya geçtiklerine tanık olacağını hayal etmişti. Oysaki muzaffer bir kalabalığın doğuya, devasa kumlu bir arazi olan tarafsız bölgeye doğru akışı içinde sürükleniyordu. En sonunda, kendini âna teslim etti. Bölünmüş şehrin, bölünmüş dünyanın tarihinin bir parçası da ona aitti. 1970'lerin

sonlarında Doğu Berlin'e geçişleri sırasında böyle bir sahneyi, böylesine sonsuz önemi ve sembolik ağırlığı olan bir sahneyi hayal etmesine imkân yoktu, oysaki bu sahne iyiliksever kalabalıkların elindeydi. Herkes –kendisi de– o ânı yaratıyordu. Burada duruyor olmak, ayaklarının militarize edilmiş bu yasak alana basıyor olması, Ay'da duruyor olmak kadar olağandışıydı. Bunu herkes hissediyordu. Roland kalabalıkların değişken ruh halini hep kuşkuyla karşılardı ama şimdi kendini genel sevincin içinde erimiş hissediyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın acımasız düzenlemesi sona ermişti. Barışçıl bir Almanya birleşecekti. Rus imparatorluğu kan dökülmeden eriyordu. Yeni bir Avrupa mutlaka ortaya çıkacaktı. Rusya Macaristan'ı, Polonya'yı ve diğerlerini izleyerek bir demokrasi olacaktı. Hatta diğerlerine önderlik bile edebilirdi. Günün birinde bir kere bile pasaport göstermeden Calais'den Bering Boğazı'na kadar araba sürmeyi hayal etmek o kadar da fantastik bir şey değildi. Soğuk Savaş'ın nükleer tehdidi sona ermişti. Büyük silahsızlanma başlayabilirdi. Tarih kitapları bu olayla, neşe dolu, saygın bir insan kitlesinin Avrupa uygarlığı için dönüm noktası olan bu ânı kutlamasıyla bitebilirdi. Yeni yüzyıl temelden farklı, temelden iyi ve daha bilge olacaktı. Bir hafta önce Daphne ile Peter'a böyle söylemekte haklıydı.

Giderek, apaçık ama kolayca unutulan olgunun içine sürükleniyordu: Duvar büyük ölçüde, Ölüm Şeridi'yle birbirinden ayrılan iki paralel duvardan oluşuyordu. İnsanlar Ölüm Şeridi'ni, sağdan soldan tel örgülerle ayrılmış geniş bir koridoru kullanarak aşıyorlardı. Bu alan mayınlardan ve tuzaklardan temizlenmişti. Roland tel örgülerin ardındaki, Vopolar adı verilen Doğu Alman sınır muhafızlarını görebiliyordu. Çoğu yirmilerine daha yeni ulaşmış olan bu gençler gruplar halinde duruyorlardı. Günler öncesinde aldıkları emir, o toprağa adım atan herkesi görür görmez vurmaktı. Şu anda mahcup bir görünüşleri vardı. Roland muhafızların tabancalarını nasıl bellerinin arka tarafında muhafaza ettiklerini fark etti. Vopoların elli metre ilerisinde, otları kemiren çok sayıda tavşan vardı. Altın çağları sona eriyordu. Yakınlarda bir gün inşaatçılar onların bölgesine girerdi.

Batıdan, megafonla bir güvenlik uyarısı geldi: Mümkünse insanlar dağınık durabilirler miydi? İyi niyetli kalabalık uyarıya derhal uydu. Roland yine aranıyordu. Florian ve Ruth, kızlarla birlikte bu-

raya kadar gelmiş olabilir miydi? Bu kadar kısa sürede Schwedt'ten çıkmak pek mümkün değildi. Ama onlar burada olsunlar istiyordu. Burada olmayı hak ediyorlardı. Geçen yazın çimenleri, otları ve çiçekleriyle dolu terk edilmiş toprağın üstünden akan kalabalıktan ayrılarak nerede olduğunu unuttu ve sadece yüzlere baktı.

Bir zamanlar yasak olan bir yerde bulunuyor olmanın heyecanı dağılmaya başlıyordu. Duvar'daki aralıktan hücum etmiş olan kalabalığın büyük bir kısmı bu boş alanda şaşkınlıkla yirmi dakika kadar durup fotoğraf çektikten sonra batıya geri dönmeye başladılar. Roland onları izledi. Hareket etmezse insan üşüyebilirdi. Diğerleri gibi o da önemli bir tarihi dönüşümün zirvesinde olmanın verdiği tuhaf heyecanı yaşamıştı ve aynı şeyi eski sınırın başka bir yerinde yepyeni bir biçimde tekrar yaşamak istiyordu. Akşamının kalan kısmının çoğunu, bu önemli olaya dair yeni kanıtlar bulmak ya da yeni bir şekilde yaşandığına tanık olmak için huzursuzca dolaşarak geçirdi. Hep, kendisinin biraz önce gördüklerini görmek için karşıdan gelen insanlara karşı, yorulmadan akan kalabalıkla birlikte hareket halindeydi. Ama gözleriyle Alissa'yı aramaktan da kendini alamıyordu.

Duvar'daki aralıktan tekrar batıya geçerken tezahürat ve alkışla karşılandı. Yeni insanlar gelmişti ve Roland'ı ve çevresindekileri özgürlüğe adım atan Doğu Berlinliler sanıyorlardı. Kambur ve yaşlı bir adam eline bir paket çiklet sıkıştırdı. Çikleti geri vermeye çalışmanın yararı yoktu. Bugün tarih bilinci çok yüksek düzeydeydi. 1945'te bir Amerikalı ya da Britanyalı er aynı ikramı bir tankın tepesinden ya da üç tonluk kamyonun üstünden bu adama yapmış olabilirdi. Oraya yeni varmış bir film ekibi Roland'ı durdurdu. Gürültü patırtının arasında, elinde mikrofon olan bir muhabir tatlı bir Galce tonlamasıyla Roland'a İngilizce bilip bilmediğini sordu. Roland başını salladı.

"Harika bir gün. Kendini nasıl hissediyorsun?"

"Harika hissediyorum."

"Biraz önce tarafsız bölgeden geçtin, Ölüm Şeridi diye kötü bir şöhreti olan topraklardan. Nerelisin?"

"Londra."

"Lanet olsun. Kes!"

Muhabir dostça gülümsedi. "Kusura bakma ahbap. Niyetim kötü değildi."

El sıkıştılar ve Roland Duvar'ı sağında tutmaya devam ederek kuzeye doğru ilerledi. Binlerce başka insanla birlikte, Brandenburg Kapısı'nda neler olduğunu görmek istiyordu. Oraya vardığında gün ışığı solmaya başlamıştı. Daha büyük bir kalabalık vardı ve burada anıtsal kapının alt kısmını kapatmakta olan Duvar olduğu gibi duruyordu. Duvarın üstünde televizyon ışıklarıyla net bir şekilde seçilen bir dizi Vopo sıralanmıştı. Roland bunlarda komik bir hal var diye düşündü. Sanki bir tiyatro gösterisi başlayacak gibiydi. Bir yanda, aşağıda, yerde, komutanları olan subay asabi asabi sigara içiyor, bir o yana bir bu yana yürüyüp duruyordu. Kalabalık Duvar'a doğru bastırıyor ve onu muhafızların elinden almaya hazır görünüyordu. Ama onlara doğru bir bira kutusu atılınca büyük bir haykırış yükseldi: "Keine Gewalt!" Şiddet yok. Roland da diğerleriyle birlikte ilerledi. Askerler de subayları kadar heyecanlı görünüyorlardı. Otuz kadar asker vardı, kalabalıkta ise onları kolayca teslim alabilecek olan binlerce kişi. Sonra yuhalamalar, ıslıklamalar ve yavaş tempolu alkış başladı. Birkaç dakika boyunca, kalabalığın Roland'ın tarafında olanlardan kimse neler olduğunu göremedi. Birbirine sıkı sıkı yapışık bedenlerin içinden akan ani bir dalgalanma ve anafordan dolayı Roland yana savruldu ve ne olduğu anlaşıldı. Artık bir sıra Batı Berlin polisi kalabalığa yüzü dönük vaziyette duvarın önünde duruyor ve Vopoları koruyordu. Komuta zincirinin üstlerinde bir yerlerde derin bir kaygı olmalıydı. Bir olay çıkarsa tırmanabilirdi. Yıllarca, Üçüncü Dünya Savaşı'nın Duvar'da kazara yaşanacak bir zıtlaşma nedeniyle başlayacağı öngörülmüştü. Komünist yetkililer statükoyu yeniden kurmaya çalışabilirlerdi. Tiananmen Meydanı herkesin aklındaydı. Nisan ayındaki Hillsborough felaketi Roland'ı endişelendiriyordu. Tek bir kişinin tökezlemesi yeterdi; buradan çıkmalıydı.

Sahneye arkasını döndü ve arka tarafa, sonra da yana doğru kendine bir yol açmaya koyuldu. Kolay değildi. Bedenlerin bastırması sürekliydi ve kendiliğinden doğuya doğruydu. Bu izdihamda Roland'ın sırt çantası insanların sinirine dokunuyordu ama çantayı çıkarabileceği bir yer yoktu. Roland'ın serbest kalabilmesi için yarım saat boyunca insanları dirsekleriyle itmesi ve "entschuldigung" demesi gerekti. Kendini güney kısmında, buraya girdiği noktanın yakınında buldu, bu nedenle de gezintisine geldiği yönde geri giderek devam etmesi mantıklıydı. Tuvalet ihtiyacı vardı ve yol üstünde ağaçlar görünüyordu.

Potsdamer kesimine geri döndüğünde, karanlığın kalabalıkları dağıtmadığını gördü. İnsanlar huş ağaçlarına tırmanmışlardı ve devasa yarasalar gibi dallardan sarkıyorlardı. Neden yine buraya gelmişti? Çünkü onu arıyordu, yalnızca gelen geçene göz atmıyor, aktif olarak arıyordu. Alissa'nın burada bulunmamasının mümkün olmayacağına kendini ikna etmişti. İnsanlar itekleyerek geçerken Roland seyir platformunun direklerinden birine dayandı. Televizyon ışıkları Roland'a yeterli aydınlığı sağlıyordu. Kendini aptal ve kararsız hissetti, eğer o karşısına çıkarsa ne istediğini ya da ne diyeceğini bilmiyordu. Adını seslenmeli miydi, koluna dokunmalı mıydı? Hissettiği aşk değildi. Alissa'nın suçlamalarına karşı suçlamalarla cevap verecek durumda da değildi. Onu *görmek* istiyordu sadece. Anlamsız. Alissa bir yerlerde evindeydi herhalde, burasını televizyondan seyrediyordu. Ama yok, onu zihninden atamıyordu.

Yarım saat sonra, insan yüzünün her çeşidini, kısıtlı bir temanın her çeşitlemesini gördüğüne kanaat getirdi. Gözler, burun, ağız, saç, renk. Ama hâlâ gelmeye devam ediyorlardı ve her minik fark büyük bir değişiklik getiriyordu. Ne aradığını biliyor muydu? Uzamış olan kısa saçlar mı? Hâlâ kınalı mı? Ne fark ederdi? Onu varlığından tanırdı.

Sonunda vazgeçti ve ilerledi. Kısa bir süre sonra Duvar'ın yanında, Niederkirchner Straße üzerinde yürüyordu. Beyaz boyayla yazılmış bir duvar yazısı şöyle diyordu: *Sie kamen, sie sahen, sie haben ein bisschen eingekauft* – geldiler, gördüler, biraz alışveriş yaptılar. Tarihi Berlin'de Caesar mutlaka hatırlanırdı. Roland yerle bir edilmiş Gestapo karargâhının kalıntıları önünde yavaşladı. Toprağın üstünde hiçbir şey kalmamıştı. Aşağı bakmak için durdu. Yarı karanlıkta bir sıra beyaz fayanslı bodrum hücresi parıldıyordu. Burada Yahudiler, komünistler, sosyal demokratlar, eşcinseller, sayısız başka insan son anlarını büyük acı ve dehşet içinde geçirmişti. Geçmiş, modern geçmiş, bir ağırlıktı, bir moloz yığınının, unutulmuş kederin oluşturduğu bir yüktü. Ama Roland'ın üzerindeki yük dolaylıydı. Neredeyse hiç ağırlığı yoktu. Tesadüfen sahip olduğu şans ölçülemez değerdeydi. 1928'de Polonya'da ya da Ukrayna'da doğmuş olmak, 1941'de sinagog merdivenlerinden sürüklenerek buraya getirilmek yerine 1948'de sakin Hampshire'da doğmuş olmak. Onun beyaz fayanslı hücresi –bir piyano dersi, vaktinden önce yaşanan bir aşk macerası, kaçırılan eğitim fırsatı,

kayıp bir eş– karşılaştırılınca lüks bir otel odası sayılırdı. Şu âna kadarki hayatı çoğu zaman düşündüğü gibi başarısızsa eğer, bu, tarihin ona tanıdığı lütuflara rağmen böyleydi.

Checkpoint Charlie'ye daha iyi bir ruh hali içinde vardı. Büyük sevinç ve amaçsız arayış biçimindeki iki zıt akım ona biraz durgunluk ve tarafsızlık vermişti. Gözleriyle yüzleri taramaktan vazgeçebilirdi. Buradaki görüntü televizyonda gösterilenlere benziyordu: Tezahürat yapan, alkışlayan kalabalıkların yayaları ve Doğu Alman Trabant arabalarının pencereden dışarı *Sekt* fışkırtan coşkulu yolcularını selamlaması, hoş geldin parası için oluşturulmuş sabırlı kuyruklar. Roland'ın kendisi de bir zamanlar burada kuyruğa girerek pek çok sıkıcı saat geçirmişti. Bu sefer ek olarak, başka film ekipleri çekimde değilken o parlak ânı kaydetmeye çalışan film ekiplerinin hayal kırıklığını da görüyordu.

Roland gördüklerinden etkilendi ve alkışlara katıldı ama orada yalnızca on beş dakika kaldı. Café Adler yakındaydı, susamıştı ve soğuğu hissediyordu.

Berlin günlerinde buraya çok kez gelmişti. Eski Avrupa kafeleri tarzında, geniş, yüksek tavanlı, eskide kalmış bir özgüvenin hissedildiği bir yerdi. Garsonlar doğuştan garson olarak yetiştirilmiş gerçek garsonlardı, aktörlük heveslileri ya da lisansüstü öğrencileri değil. Bu gece burada iğne atsan yere düşmezdi. Kışlık paltolar ve atkılar iskemlelerin üstüne yığılmıştı, onları koyacak başka yer yoktu. Hararetli konuşmalarla ortam gürültüye boğulmuştu, ısınmış havası heyecanlı nefeslerle nemlenmişti. Roland'ın gözlükleri bir anda buğulandı. Yanında gözlüklerini sileceği bir şey yoktu, o yüzden kapının yanında durup camların kendiliğinden buğuyu eritmesini bekledi. Yüksek sesli gürültü, belli belirsiz ama pek de hoşnutsuzluk yaratacak cinsten olmayan bir dışarıda bırakılmışlık duygusu ona eskiden gittiği, tanıdığı kimsenin olmadığı partileri hatırlattı. Ama buradaki durum aynı değildi. Gözlük camları ısınmaya başlayıp da buğu dağılınca, belki on metre uzakta, küçük, yuvarlak bir masada onu gördü. Masanın üstünde iki tane kahve duruyordu. Kendi yaşlarında bir erkekle konuşuyordu. Roland onlara yaklaştı. Alissa yanındakine doğru dönmüş, dikkatle onu dinliyordu. Roland ondan birkaç saniye uzaktaydı ve o hâlâ Roland'ı görmemişti.

7

Masaların arasından kendine yol bulurken, Roland Café Adler'in büründüğü sessizliğin bir yanılsama olduğunu biliyordu. Kimse onun farkına varmadı ve herkes konuşmaya devam etti. Ama yanılsama son derece canlıydı, bir tür narsisizm ya da bununla çok yakından ilişkili bir şey, paranoya. Biraz sonraki karşılaşma ya da yüzleşme çok önemli olacaktı ama yalnız kendisi için, belki Alissa için de diye umut etti. Onun masasının önünde durduğunda, lokantanın uğultusu ve takırtıları tıpkı sesi aniden pervasızca açılan bir radyo gibi yine kabararak canlandı. Dünyaca tarihi önemi olan bir anın sesinin yüksek olması gerekiyordu. Alissa ile arkadaşını birkaç saniyeliğine görünmeden izlemiş ve bazı sonuçlara varmıştı. Ama Roland hâlâ ne istediğini kesin olarak bilmiyordu. Bir açıklama talep etmek, merakını tatmin etmek, suçlamalar yöneltmek, yaralarını ortaya sermek mi? Bunların hiçbiri. Hatta makul, resmiyet kazanmış bir ayrılma önerisi yapmak bile mi istemiyordu? İhtiyaç duyduğu şeyler belirsizdi. Daha çok, Alissa'yı sürekli olarak isteme alışkanlığı gibi bir şeydi, cinselliği de içine alan ama onun ötesine geçen bir özlem. Çocuksu bir şey vardı bunda, saf, şiddetli. Muhtemelen aşk. Alissa'nın onu görmesinden önceki saniyeler içinde sanki aralarında temelde değişen pek bir şey olmamış gibi hissetti. Roland'ın orada bulunmaya hakkı vardı. Onu geri alma umudunu kaybetmiş olsa bile, Alissa hâlâ onun karısıydı ne de olsa. Ne istediğini bilmiyor olsa da Roland'ın ona yaklaşmaya hakkı vardı. Hiçbir şey istememek onun hakkıydı.

Alissa iyi görünüyordu, her zamanki gibi, her zamankinden de fazla. Üç yıl önce annesini şaşırtmış olan çivili deri ceketten, kısa kesilmiş kınalı saçlardan eser yoktu. Alissa yanağını ve çenesini hafifçe elinin içine almıştı ve dikkatini bütünüyle vererek arkadaşına doğru dönmüştü. Kıvrımlar halinde dirseklerine dökülen bol ve kalın bir kazak, dar kot pantolon, koyu kırmızı son moda yürüyüş botları giymişti. Orta uzunluktaki saçları pahalı bir kuaförde kesilmişe benziyordu. Parası vardı. Eh, arkadaşının da. Ama

arkadaşı, giyimine uygun sırt çantasının da tamamladığı, otostop yapan bir öğrenci kılığı içindeydi. Alissa ile arkadaşının arasında, ikisinin kahve fincanlarının arasında, ters çevrilmiş, karton kapaklı kalın bir kitap duruyordu. Alissa'nın masasındaki adam ince, saçları sarıya boyalı bir kişiydi. Sol kulak memesine altından minik bir barış simgesi takılıydı. Başını kaldırıp ilk bakan o oldu. Konuşmayı kesti ve elini Alissa'nın bileğine koydu. Ama Roland, adamın elinin orada uzun kalmadığına dikkat etti. Âşıkların suçluluğu. Alissa hiç hareket etmedi, sadece yana ve yukarı baktı, ancak o zaman başını bakışlarına eşlik etmesi için çevirdi ve bakışları Roland'ın bakışlarına kilitlendi. Roland'ın dikkatini çeken, Alissa ani bir hareketle nefes verdiğinde omuzlarının sarkar gibi olmasıydı. Roland'ın edindiği izlenim, Alissa'nın hayal kırıklığına uğradığı şeklindeydi. Ona en az ihtiyaç duyduğu anda Roland Baines'le karşılaşmıştı. Roland selam anlamında başını eğerken, kendi ifadesinin sıcak yanı ağır basan tarafsız bir duruş olduğu kanısındaydı. Ama Alissa'da bir gülümsemenin en soluk izini bile göremedi. Alissa'nın dudaklarını okuyarak, "Das ist mein Mann" diye mırıldandığını gördü.

Alissa'nın arkadaşı durumu daha iyi kurtardı. Hemen ayağa kalkıp elini uzattı. "Rüdiger."

"Roland."

Rüdiger bir iskemle çekti, Roland oturdu.

"Bugün garson bulmak zor. Size bir şey getirebilir miyim?"

Rüdiger yumuşak bir nezaket sergiliyordu. Roland büyük boy kahve istedi. Bu kaçınılmazdı, aşikârdı ama yine de karısının tam karşısında oturuyor olmaktan dehşetli bir şaşkınlık duyuyordu. Rüdiger yerinden kalkıp salonda yürümeye başlayınca Roland Alissa'yla yalnız kalacak olmaktan hoşnut kalmadı. Söylenecek o kadar çok söz vardı ki akla hiçbir şey gelmiyordu. Alissa Roland'ın omzunun üstünden bakıyor, onunla göz göze gelmiyordu. Birden ona böyle yakın olmak Roland'ın başını döndürdü. Farklı duygular peş peşe sıralandı: Öfke, üzüntü, sevgi, sonra tekrar öfke. Bunları bastırması gerekiyordu ama bunu yapabileceğinden emin değildi.

Alissa'yı iyi tanıyordu. İlk konuşan o olmazdı. En sonunda Roland konuşunca sesi kendi kulaklarına zayıf geldi. "Amma inanılmaz olaylar." Soğuk Savaş'ın sonu, havadan sudan konuşmalarının konusu olmuştu.

"Evet. Duyar duymaz geldim."

Roland nereden geldiğini soracaktı ama Alissa nefes almadan çabucak yapıştırdı: "Larry nasıl?"

Roland öylesine sorulmuş sorunun ardındaki kederi gözden kaçırdı ve yalnızca önemsiz soru kısmını duydu. Kendi duygularının ani gücü onu şaşırttı. Demek kendisiyle beraber hep taşıdığı ama hemen hiç fark etmediği şey buydu. Aralarındaki mesafeyi artırmak için sandalyesinin arkalığına yaslandı. Sesinin gücenik olmamasında, ifadesiz çıkmasında kararlıydı ama sesi boğuk çıktı.

"Lawrence seni niye ilgilendiriyor?"

Dümdüz birbirlerine –birbirlerinin içine– bakıyorlardı. Birbirlerini iyi tanıyorlardı. Roland'ın saf bir şaşkınlıkla karşıladığı yaşlar Alissa'nın gözbebeklerini ve iris tabakasını kapladı, önce sol, sonra sağ gözde. Sonra da yanaklarından aşağı süzülmeye başladı. Öylesine coşkun. Skolyozlu, yüzü yerde, pişman görünüşlü yaşlı bir adam olan garson üstünde üç kahve duran tepsiyle tam yanlarına geldiğinde Alissa bir çığlıkla ellerini yüzüne kapadı. Garsonun tam arkasında Rüdiger vardı. Rüdiger garsonun fincanları yerleştirmesine yardım etti, hesabı ödedi ve hâlâ ayakta, her ikisine birden, "Kusura bakmayın, sizi yalnız bırakayım mı?" dedi.

Aradan yalnızca beş dakika geçmişti ama Roland ile Alissa derin düşüncelere gömülmüşlerdi bile. Roland bu defa da Alissa'yla yalnız kalmak istemiyordu. Alissa'nın sevgilisi bile olsa, birinin orada bulunması, her ikisinin de sınırları aşmamasını sağlayacaktı.

Roland sesini gürültü düzeyinin üstüne çıkararak, "Bitte bleib" dedi, lütfen kal.

Rüdiger oturdu. İki erkek konuşmadan kahvelerini içtiler. Alissa yavaş yavaş kendine geldi. Roland, Rüdiger'in kolunu Alissa'nın omuzlarına dolayacağı ya da kulağına bir teselli fısıldayacağı ânı bekleyerek midesinin bulandığını hissetti. Ama Rüdiger ellerini bir espresso fincanına dolayarak ısıtırken dümdüz karşıya bakıyordu. Alissa aniden ayağa kalktı ve tuvalete gideceğini söyledi. Alissa'nın erkek arkadaşıyla baş başa kalmak da bir tuhaftı. Roland Adler'e geldiğine pişman oldu. Kendini âciz, şaşkın, anlamsız hissetti. Rüdiger rahat görünüyordu, en azından sabırlıydı, iskemlesinin arkasına yaslandı. Kahvesini bitirdikten sonra çantasından karton kapaklı küçük bir kitap çıkardı ve okumaya başladı. Roland kapağa bir göz attı. Heine. Seçilmiş Şiirler. Mısra aklına geldi; sanki bir başkası konuşuyor gibiydi. Basmakalıp bir şeydi, tıpkı Wordsworth'ün ner-

gisleri ya da Larkin'in Anne ile Babası gibi, her Alman çocuğunun aşina olduğu bir şey. Aldırmadı. Sözcükler dudaklarından döküldü. "Ich weiss nicht, was soll es bedeuten..." Ne anlama gelebilir, bilmiyorum...

Rüdiger başını kaldırıp gülümsedi. "Dass ich so traurig bin..." Bu kadar üzgün oluşum...

Roland üçüncü mısraya başladı. "Ein Märchen..." Ama birden boğazında aptalca bir düğümlenme hissetti ve rahatsız olarak, şiire devam edemedi. Gülünç. Diğer adamın görmesini istemiyordu. Üzüntü ve hiddet, kendine acıma, yorgunluk, sebebini hiç bilemeyecekti. Bu, Jane Farmer'ın ona gösterdiği bir şiirdi. Bu belki de ailenin dağılmamış olduğu günlere özlemdi.

Rüdiger öne doğru eğildi. "Demek Heine'yi seviyorsun."

Roland derin bir nefes aldı ve sesi normale döndü. "Pek az tanısam da."

"Sana bir şey söylemeliyim Roland. Açıklığa kavuşturmak için."

"Evet?"

"Belki öyle düşünürsün diye. Ben Alissa'nın yakın arkadaşı değilim. Ya da sevgilisi, böyle mi diyorsunuz? Ben onun, eee, scheisse, Verleger'iyim?"

"Yayıncısı mı?"

"Yani Lektor'u, editörü. Lucretius Kitap, Münih'te." Roland'ın boş boş bakması üzerine şöyle ekledi: "Sana haberi vermedi mi? Herhalde vermedi. O zaman." Eliyle gevşek, umutsuz bir hareket yaptı.

"O zaman?"

"Öyleyse onun söylemesi gerekir. İşte geliyor."

Alissa onlara doğru yürürken onu izlediler. Roland bu yürüyüşü bilirdi. Alissa hızlı davranır, kalkmak isterdi. O da gitmek istiyordu. Artık bu kutlama tantanasından bıkmıştı, etrafındaki bu nefeslerden, bedenlerden ve paltolardan sıkılmıştı. Saatlerce başka insanlarla beraber olmaktan. Ayrıca daha fazla yüzleşme olmasından korkuyordu. İki dakika yetmişti.

Onların yanına gelince Alissa dedi ki: "Buradan çıkmak istiyorum."

Rüdiger hemen ayağa kalktı. Hızla bir şeyler konuşmak için yana çekildiler. Roland kendi başına kaldığı birkaç saniye içinde serin ve ağaçsız bir yerlerde olduğunu hayal etti: İskoçya, Uist, Muck,

kayalık bir sahil, lacivert bir deniz. Tek başına. Sırt çantasını aldı. Rüdiger ve Alissa kısaca sarıldılar ve Rüdiger yürüyüp giderken, gelişigüzel bir veda anlamında, Roland'a doğru eliyle selam verdi.

Alissa Roland'a döndü ve "Sana söyleyeceğim bir şey var ama burada olmaz" dedi.

Roland dışarı çıkmakta olan Alissa'yı izledi. Artık açılmış olan kontrol noktasından kalabalıklar üzerlerine gelmekteydi. İnsanların çoğu hoş geldin parasını almış, etrafı görme hevesi içindeydi. Müthiş bir heyecan içinde onlarca, yüzlerce çocuk vardı, kaldırımda atlayıp zıplıyorlardı. Alissa akıntıya karşı, Koch Straße'ye, eski Doğu Berlin demeyi öğrenmek zorunda kalacakları bölgenin içlerine doğru ilerliyordu. Roland Alissa'nın birkaç adım arkasındaydı. Yürürlerken, ikisi de bir kere daha havadan sudan konuşma girişiminde bulunmaya tahammül edemeyecek durumdaydı. Adı yokmuş gibi duran daha dar bir sokakta ilerlediler. Tam hafif yağmur çiselemeye başlarken Alissa durdu. Burada, çıplak bir çınar ağacının altında konuşacaklardı. Sonra Alissa yolun karşısında dar bir geçit gördü.

Geçitte biraz ilerlediler. Geçidin eni üç metre ya vardı ya yoktu, taş döşeliydi, taşların söküldüğü yerlerde de çamur yığını ve yazdan kalma ölü otlar başlıyordu. Yukarıdaki bir pencereden kalın bir ışık huzmesi geliyordu. Bu ışığın kenarında, neredeyse kızıllaştığı alanın içinde durdular. Sonunda sessizliğe kavuşmuşlardı. Alissa duvara dayandı. Roland da yüzü Alissa'ya dönük olarak aynı şeyi yaptı – ve bekledi. İkisi de açık başlarına yağan soğuk yağmura aldırmadı. Roland konuşma yapmanın Alissa'nın tarzı olmadığını biliyordu. Bir süre sonra yumuşak bir sesle, "Demek bana söyleyeceğin bir şey var" dedi.

Alissa'nın söyleyeceklerini duymamayı tercih edeceği halde bunu söylemişti. Bir suçlama nehrinden, çağlayanından kuşkulanıyordu. Yaralı taraf kendisi olmasına rağmen. Ama şikâyet etmek ya da bir şey söylemek gelmiyordu içinden. Faydalı bir uyuşukluk durumundaydı. Gerçek olmayan bir aldırmazlık. İleride bundan pişman olabilirdi. Ama burada ne söylenirse söylensin, değişen bir şey olmayacaktı. Alissa kararlı olduğu işine devam edecekti. Kendisi de evine dönecekti. Hayatı eskisi gibi sürüp gidecekti. Lawrence yeterince mutluydu, bekâr bir babayla yaşadığı hayata çoktan alışmıştı. Dünya yakında daha iyi bir yer olacaktı. Tarafsız bölgedeki iyimserlik anını hatırladı ve tekrar prova etti. Sadece

üç saat önceydi. Daha şimdiden, Sovyet İmparatorluğu'nun uydularının Batı'ya döneceği, Ortak Pazar için, NATO için sıraya gireceği umuluyordu. Ama NATO'ya neden ihtiyaç olacaktı ki? Gayet açık görüyordu: Liberal bir demokrasi olan Rusya baharda açan bir çiçek gibi açılıyor. Nükleer silahlar görüşme yoluyla azaltılıyor ve giderek yok oluyor. Sonra da boşta kalan nakit paranın ve iyi niyetin oluşturduğu muhteşem akıntı, tertemiz bir su olarak akıp her türlü sosyal sorunu temizleyecekti. Genel refah canlanacak, okullar, hastaneler, şehirler yenilenecekti. Güney Amerika kıtasındaki diktatörlükler yıkılacak, Amazon yağmur ormanları kurtarılacak ve değeri bilinecekti – ağaç yerine yoksulluk budansın. Milyonlarca insan için artık müzik, dans, sanat ve kutlama zamanıydı. Mrs. Thatcher BM'de göstermişti: Siyasi sağ iklim değişikliğini nihayet anlamıştı ve henüz vakit varken harekete geçmek gerektiğine inanıyordu. Herkes bunun üstünde uzlaşabilirdi ve Lawrence, onun çocukları ve çocuklarının çocukları da mutlu olacaktı. Roland açıkça görüyordu: Berlin 1970'lerde onu ayakta tutmuştu ve bugün de ona özel hayatının önemsiz üzüntülerini, aşağılanmalarını aşan bir bakış açısı sağlıyordu. Şimdi onu gördüğüne göre, Alissa da artık gerçek hayattaki boyutlarına; kendisi kadar savunmasız, hayatını anlamlı kılmaya çalışan bir başka insan konumuna indirgenmişti. Artık buradan ayrılabilir, U-Bahn'a binip Uhlandstraße'de inip otelini bulabilir, otelin barında Peter ve onun elektrikçi ahbaplarıyla geleceğin şerefine kadeh kaldırabilirdi. Adamlar belki de anlaşmalarını yapmışlardı. Ama Alissa'ya bir şey borçlu olduğunu hissetti. Peki Alissa ona ne borçluydu?

Alissa geçidin yağmur lekeli beton duvarına yaslanmış dururken sessizliğini bozmadı. Hafif yağmur devam ediyordu. Alissa kocaman el çantasını omzundan indirdi ve ayaklarının arasına aldı.

"Hadi Alissa, söyle, yoksa gidiyorum."

"Tamam." Alissa bir sigara almak için çantasına uzandı, sigarayı yaktı ve iyice içine çekti. İşte bu yeniydi. "Üç yıldır bunu sana söylediğimi hayal ediyorum. Hep rahatça söyleyebiliyordum, ağzımdan dökülüveriyordu. Ama şimdi... Tamam. Larry üç aylık kadarken, önemli bir şeyin bilincine vardım. Belki beni tanıyan herkes için zaten apaçıktı. Ama benim için yepyeni bir kavrayıştı. Öğleden sonra bebeği Battersea Parkı'nda gezdirmeye götürmüştük. Geri

döndüğümüzde uyudu. Sen sevişmek istedin. Ben istemedim. Kavga eder gibi olduk. Hatırlıyor musun?"

Roland gerçekten de hatırlamadığını daha fark etmeden başını iki yana salladı. Ama kulağa doğru geliyordu.

"Yukarı çıktım ve yatağın üstüne uzandım, uyku bile uyuyamayacak kadar yorgundum. İşte o anda aklıma geldi. Annemin hayatını yaşıyordum, onun hayatının kalıplarını aynen izliyordum. Edebiyata dair birtakım arzular, beklentiler, sonra aşk, sonra evlilik, sonra bebek ve eski beklentilerin paramparça olması ya da unutulması ve önünde öngörülebilir bir geleceğin uzanması. Ve güceniklik. Onun tatminsizliğinin miras olarak aynen bana kalacak olması beni dehşete sürükledi. Onun hayatının benimkini yerlerde sürüklediğini, onunla beraber beni de aşağı çektiğini hissedebiliyordum. Bu düşünceler aklımdan çıkmıyordu. Annemin günlüklerini düşünüp duruyordum. Neredeyse yazar olacakken başaramamasının, onun başarısızlığının birlikte büyüdüğüm bir şey haline gelmesinin hikâyesi. Bundan sonraki birkaç hafta boyunca evi terk edeceğimin farkındaydım. Bir çocuk daha yapmayı konuştuğumuz sırada bile planlar yapıyordum. Aynı anda iki insandım. Hayatımda bir şey yapmam lazımdı, bebekten daha fazla bir şey. Annemin yapamadığını ya da yapmadığını ben başaracaktım. Larry'yi o kadar çok sevmeme rağmen. Ve seni. Önce, her şeyi açıklamalıyım diye düşündüm. Ama benimle mücadele ederdin, beni vazgeçirirdin. Kendimi o kadar suçlu hissediyordum ki, bu çok zor olmazdı..."

Sözcükler dudaklarında soldu kaldı ve bakışlarını ayaklarına dikti. Alissa Roland'ı, onu kalması için ikna edememekle mi suçluyordu? Roland yine kafa karışıklığıyla bocalıyordu. Ah, o büyük "kendini gerçekleştirme" pazarı ve düşmanları: Kocanla ve onun anlamsız talepleriyle işbirliği yaparak ınga diye bencilce ağlayan bebek. Roland'ın da kendine ait yıkılmış arzuları, beklentileri vardı ve geceyi gündüze katıp yenidoğanla birlikte yaşamıştı. Ama bu soğuk, nemli geçide bir evlilik sonrası kavgası etmek için gelmemişlerdi. Roland'ın sükûneti ya da görünüşteki sükûneti hâlâ ağır basıyordu ama sınırdaydı. "Devam et" dedi.

"Sizi zaten kaybettim. Farkındayım. Dert etmeye değmez."

Alissa onu iyi tanıyordu. Roland "Dinliyorum" dedi.

Bir sessizlikten sonra Alissa şöyle dedi: "Belki hatalıydım. Bunun toptan olması gerektiğini ve hemen olması gerektiğini düşündüm.

Yaptığım zalimlikti ve üzgünüm. Çok üzgünüm... Senin her gün seks isteme sorunun zaten yeterince tatsızdı. Ama bebek... onun ihtiyaçları, beni tüketiyordu. Siz ikiniz... Ben bir hiçtim. Hiçbir şeyim yoktu. Hiçbir düşüncem, hiçbir kişiliğim, uyku hariç hiçbir dileğim. Batıyordum. Çıkmalıydım. Evden ayrıldığım... metroya yürüdüğüm sabah... ama anlatacak değilim. Sen iyi bir babasın ve Larry minicikti ve onun iyi olacağını biliyordum. Senin de, er ya da geç. Ben iyi durumda değildim ama seçimimi yapmıştım ve yapmam gerekeni yaptım. Bunu."

Alissa çantasına doğru uzanıyor ve Roland'ın kafede gördüğü kitabı çıkarıyordu. Bir iki adım attı ve kitabı Roland'a verdi.

"Bu İngilizce kopyası. Buradakiyle aynı tarihte çıkacak. Altı hafta sonra."

Roland kitabı sırt çantasına attı ve gitmeye hazırlandı. "Teşekkür ederim."

"Söyleyeceğin tek şey bu mu?"

Roland başını evet anlamında salladı.

"Tarihte kadınların yaratıcı olmaları, sanatçı, bilim insanı olmaları, yazı yazmaları ya da resim yapmaları ne kadar zor bir şeydi, şu kadarcık anlıyor musun? Benim hikâyem senin için hiçbir şey ifade etmiyor mu?"

Roland başını hayır anlamında salladı ve uzaklaşmaya başladı. Somurtan yetişkin bir adam ha? Acınacak bir şey. Bu yüzden fikrini değiştirdi ve Alissa'ya geri döndü. "Senin hikâyeni sana anlatacağım. Âşık olmak istedin, evlenmek istedin, bir bebek istedin ve hepsi de oldu. Sonra başka bir şey istedin."

Yağmur tekrar başlıyordu, şiddetli yağıyordu. Roland gitmek üzere döndü ama Alissa koluna yapıştı. "Gitmeden önce Larry hakkında bir şey söyle bana. Lütfen. Ne olursa."

"Senin dediğin gibi işte. İyi."

"Beni cezalandırıyorsun."

"Gelip onu gör. Ne zaman istersen. Buna bayılacaktır. Bizde kal ya da Daphne ile Peter'da. Samimi söylüyorum." Birden Alissa'nın elini tutmak geldi içinden. Bunun yerine tekrar, "Alissa, samimiyim" dedi.

"Bunun mümkün olmadığını biliyorsun."

Roland ona baktı ve bekledi.

"Yine başlıyorum... başka bir kitaba" dedi Alissa. "Onu görürsem her şey biter."

Roland şimdiye kadar hiç bu denli birbirine zıt ve yoğun duygular yaşamamıştı. Duygulardan biri hüzündü, çünkü bir daha asla karşılaşmayacaklarını hissediyordu. Diğeri ise öfkeydi. Omuz silkmek böyle bir duygu kasırgasını ifade edebilecek en uygunsuz hareketti ama yalnızca bunu becerebildi. Alissa'ya verebileceği başka bir şey ya da onun kendisine söyleyeceği başka şeyler var mı diye kontrol etmek için bir an durdu. Ama ikisi de dilsizdi, demek bir şey yoktu, onun için yağmurda yola koyuldu.

U-Bahn'ın sıkışıklığına ve kalabalığına tahammül edecek durumda değildi, bu yüzden geri dönüp kontrol noktasından geçerek yürüdü, Tiergarten'a doğru dolambaçlı bir yol izleyerek batıya yöneldi ve oteline gitti. Otelin barında kimse yoktu ve saat daha ondu. Resepsiyon görevlisi İngiliz arkadaşlarının dışarıda olduklarını onayladı. Bütün eğlence daha doğu taraftaydı. Bir saat kadar bir bar iskemlesinde oturdu ve bir birayı yavaş yavaş içerken düşüncelerinde o uzun günün, Bristol Havaalanı'nın en uzak köşesindeki geçici binasında başlayan günün izini sürdü. Duvar'daki yarıkları ve oralardan geçmek için itişen kalabalığı gördüğü için kendini iyi hissediyordu, hatta gururluydu. Alissa'yla karşılaşmış olmaktan dolayı artık kendini daha iyi hissettiğini söyledi kendine. Tutulduğu uzamış bir hastalıktan kalkmıştı sanki, ancak kurtulduğu zaman fark ettiği ya da anladığı bir hastalık. Aniden kesilen bir arka plan sesi gibi. Artık âşık olmadığını düşünüyordu. Alissa'nın söylediği sözler arasında en canlı olan, Lawrence'ın ve kendisinin ihtiyaçlarının ona batıyormuş hissi vermiş olmasıydı. Evet, Roland'ın arzuları... Ama. Ama o zamanlar Alissa'nın arzuları da şehvetli ve acildi, başka ihtiyaçları da vardı ve Roland onları karşılamaya çalışmıştı. Alissa'nın İngilizce yazdığı iki kitabına yardım etmiş, ikincinin iki müsveddesini de daktiloya kendisi çekmişti, Alissa'nın çoğunu uyguladığı binlerce öneride bulunmuş, birinci kitabın tekrar yazılmasına emek vermişti. Alissa'nın yadırgatıcı üslubuyla, fiilsiz kesik kesik cümleleriyle, kadın kahramanın hareketlerinin açıklanmayan sebepleriyle uğraşmıştı. Her şeyi belirleyen Lawrence'ın ihtiyaçlarının baskısını paylaşmışlardı. Her üçü için de yeni bir tecrübeydi ve her üçünün de ihtiyaçları vardı. Ama zihnindeki bu hiddetli sesi aşmanın vakti gelmişti. Bitmişti. Barda, bir hayaleti gömdüğüne karar verdi. Alissa neden kayıplara karıştığını açık-

lamıştı. Alissa'ya karşı eleştirel bir tutum alan Daphne de dahil, arkadaşları bu nedenleri öğrenmek isteyeceklerdi. Ve Roland artık özgürdü. Alissa'nın kendini yazmaya adamasını uzaktan hayranlıkla seyretmeyi kendine öğretmeye başlayabilirdi artık. Bunları daha düşünürken bile içindeki küskünlüğün geri döndüğünü hissetti. Henüz o noktaya gelmemişti.

Yukarı, odasına çıktı. Burası alışık olduğu otel odalarından çok daha büyük bir süitti. Mr. Tarrant ne kadar da nazikti. Yatağın kenarına oturdu ve otelin ikramı olan bütün çikolataları, kivileri, yerkirazlarını, tuzlu fıstıkları yedi ve bir litre soda içti. Sonra uzun uzun duş aldı, üstüne temiz bir tişört giydi ve yatağa uzandı. Biraz tereddütten sonra Alissa'nın kitabını çantadan çıkardı ve ağırlığını ellerinde hissetti. Kitap ağırdı. Resimsiz karton kapağın üzerinde yazılı olan *Yolculuk* başlığını inceledi –biraz sıkıcı diye düşündü– ve Alissa'nın adının kocaman puntolu büyük harflerle yazılmasının yeniliğini düşündü. Alissa J. Eberhardt. Kitabın sonuna baktı. Yedi yüz yirmi beş sayfa. Ya ithaf? İthafın kendisine yapılmış olacağını mı hayal ediyordu? Annesine ve babasına ithaf edilmişti. Güzel. Sayfayı çevirdi. Çeviriyi Alissa kendisi yapmıştı. Bir sayfa daha çevirdi ve ilk paragrafı okudu. Duraksadı, bir kere daha okudu ve inledi. Beş sayfa okudu ve durdu, geri döndü ve aynı sayfaları tekrar okudu – ve inledi. Baştan başladı ve birinci bölümün sonuna kadar okudu, altmış beş sayfa. Bir buçuk saat geçmişti. Kitabı elinden bıraktı, kitap yere düştü. Tavana bakarak kımıldamadan yattı. Alissa onu bunun için terk etmişti. Baştan başla. Dünyayı ilk kez görüyormuşsun gibi gör. Bu günlerde Roland kendi yargılarına güveniyordu. Bedeninde bir şeyler oluyordu. Bir çınlama, ayakları yerden kesiliyormuş gibi bir his. Daha şimdiden, bir bölüm okuduktan sonra bile sorunu görebiliyordu – kendi sorununu.

Roman 1940'ta geçiyordu, Londra'daki hava bombardımanları, Büyük Londra Bombardımanı. İlk paragraflar 225 kilogramlık bir bombanın şehrin doğusundaki bir sokaktaki sıra evlerden birinin çatısından içeri girmesini tasvir ediyordu. Sığınağa gitmekte geç kalmış olan bir ailenin tüm üyeleri ölüyor. İtfaiyeciler, ambulanslar, komşular, polis ve seyre gelmiş kişiler arasında bombardıman sonrasını gözlemleyen biri var, genç bir kadın olan Catherine. Dönüp kaldığı pansiyona doğru yürüyor. Bakanlıklardan birinde daktilo işlerini yapan memurlardan biri. Aynı zamanda da haftada birkaç

saat bir edebiyat dergisinin ofisinde çalışıyor. Ona pek dikkat eden yok. Ofisten gelip geçen çeşitli yazarları izliyor ve onlara kulak kabartıyor. Bu yazarların çoğu büyük bir ünün ağırlığını taşıyorlar. Ya kendilerine dâhiliği yakıştırmışlar veya dâhi olarak kabul görüyorlar. Catherine bir defter tutuyor ve kendi geleceğine ait sessiz beklentileri var. Yaşadığı Londra şehri tozlu, ışıksız ve korkulu. Yemekler iğrenç, Bethnal Green'deki küçük odası soğuk. Annesini, babasını ve erkek kardeşini özlüyor. Suç işlemiş olduğundan kuşkulandığı biriyle kısa bir ilişkisi oluyor. Sevişmeleri tuhaf şekilde neşeli ve ayrıntılı olarak tasvir ediliyor.

Bütün bunların okurlar açısından moral bozucu bir başlangıç olması gerekirdi ama öyle değildi ve Roland'ın sorunu da buydu. Düşünmüş ve hissetmiş olduğu her şeyin paramparça olduğunu okuduğu her satırda hissediyordu. Anlatım çok güzeldi, tazeydi, ustacaydı ve tonu ilk satırlardan itibaren kendinden emin ve zekiceydi. Gözü keskin, tavizsiz ve merhametliydi. En sert sahnelerde bile hem insani yetersizlikten hem de cesaretten doğan, neredeyse komik denebilecek bir hava vardı. Geniş bir tarihsel bilinç sağlayabilmek için Catherine'in sınırlı bakış açısından yansıtılan –kader, felaket, umut, kararsızlık ifade eden– paragraflar vardı. Yazın, büyük hava savaşında bir işgalin önüne geçilmişti. Ama Catherine yavan akşam yemeğini pişirmek üzere bakanlıktan eve aceleyle giderken bu ihtimal akşamın gölgelerine sinmiş duruyordu. Bu bir zamanlar Elizabeth Bowen'ın çağrıştırdığı bir dünyaydı ama buradaki üslup bu dünyayı daha da incelikle kotarıyordu ve göz alıcı olan yüzeyinin daha fazla bilincindeydi. Eğer bir etki, yazının kıvrımlarında saklı bir rehber ruh varsa, o da Nabokov'du. O denli iyiydi. Roland bu sayfalarla Alissa'nın İngilizce yazdığı önceki iki roman arasında bir bağlantı kuramadı. Oralardaki tekbenci, birbiriyle bağlantısız yöntemler burada terk edilmiş, yerini kişisel, toplumsal, tarihsel gerçekçilik almıştı.

Sabahın dördüne, 187. sayfadaki bölümün sonuna kadar okumaya devam etti. Alissa yeni bir şey bulmuştu. Girişte bir ihtişam vaat edilmişti. Roland artık bu vaadin yerine getirileceğini biliyordu. Kitap çeşitli açılardan büyük bir romandı. Alissa, annesinin hikâyesini anlatmak için Jane'in günlüklerinden yola çıkmış olabilirdi. Ama onun çok ötesine geçiyordu. 1946'da Catherine işgal altındaki Fransa'da Amerikalı bir teğmenle tanışıyor ve onun yar-

dımına ihtiyacı olduğundan iki gece onunla sevişiyor. Bunu izleyen ve roman kahramanına değil, daha ziyade anlatıcıya ait olan düşünceler, uzlaşma ve ahlaki gereklilik üzerine yüksek bir üslupla yazılmış ustaca bir sahneyi meydana getiriyordu. Buna benzer birçok başka kurgu dışı saptama da vardı: Dilin, Almancanın, İngilizcenin, Fransızcanın, Arapçanın algıyı nasıl şekillendirdiği, kültürün dili nasıl şekillendirdiği hakkında. Bir başka ustaca sahne daha vardı: Roland'ın kahkahayla gülmekten kendini alamadığı, dönüp tekrar okuduğunda da tekrar güldüğü, Strasbourg yakınlarındaki bir göl kenarında geçen komik bir sahne. Catherine daha sonra üzerine zift dökülüp tüy yapıştırılmış olan bir Fransız kadınla tanışıyor. Bu olayın ardından misillemeyle cezalandırmanın doğası hakkında uzun bir kurgu dışı parça geliyor. Catherine'in Özgür Fransızlar safında savaşmış bir Cezayirliyle bir ilişkisi oluyor. Aşkları bir yanlış anlamalar komedisiyle son buluyor. Catherine Münih'te bir askeri hapishanede, Nürnberg'de yargılanmayı bekleyen yüksek rütbeli bir Gestapo subayıyla uzun bir konuşma yapıyor. Subay onunla rahatça konuşuyor. Adamın kaybedeceği hiçbir şey yok çünkü asılacağını sanıyor (ama yanılıyor). Bu, zulmün ve hayal gücünün doğası hakkında derin düşüncelere yol açıyor. Harabeye dönmüş Münih'in tasviri sanrısal nitelikte. Romanın kaynağından uzaklaştığı bir kısımda, Catherine Alpler'i aşarak Lombardiya'ya gidecek ve bu tehlikeli bir yolculuk olacak gibi görünüyor. Catherine güvendiği yeni bir arkadaşını kaybedecek. Daha beşinci bölümde, Beyaz Gül hareketinin Catherine'in geleceğinde yer tutacağı ima ediliyor. Roland, Catherine'de Jane Farmer'ı gördü, Alissa'yı da gördü. Catherine'in yolda rastladığı erkekler arasında henüz kendini görmemişti. Rahatladı ama gururu ileriki bölümler için onu tetikte tutuyordu.

Yataktan kalktı ve dişlerini fırçalamak için banyoya gitti. Sonra bir pencerenin önünde durdu ve aşağı, bomboş sokağa baktı. Kasım şafağına daha vakit vardı. Derken, yavaş yavaş kaldırımda yürüyen bir aile, anne, baba ve üç çocuk görerek şaşırdı. Mutlaka doğudan geliyorlardı. Rüyadaymış gibi adımlarla. Alissa kocasını ve çocuğunu vasat bir roman yazmak için terk etmiş olsaydı işler ne kadar kolaylaşacaktı. O zaman onu alabildiğine hor görebilirdi. Ama bu... Clapham Old Town'daki iki adım ileri, üç adım geri; tavanı akan, nemli; tıkış tıkış kitap ve kâğıtla, umutsuzca onarılmayı ve tekrar birleşmeyi bekleyen yararsız ev eşyası parçalarıyla, işe yarayabilecek

ama hiçbir zaman kullanılmayacak giysiler ve ayakkabılarla, kayıp veya atılmış gereçlerin elektrik aksamıyla, hâlâ çalışması mümkün olan ama çalışıp çalışmayacağını anlamak için dakikalarını kimin harcayacağı belli olmayan ampuller, piller, transistörlü radyolarla dolu zavallı küçük evlerini düşündü. Hiçbir şey atılamazdı. İki yetişkin, bir bebek, bölünmüş geceler, dışkı ve süt, kirli çamaşır yığınları, yatak odasında ortaklaşa kullanılan bir çalışma masası, o olamıyorsa çöplerin yığılı olduğu, yerinden kıpırdatılamayan bir mutfak masası. Açık konuşalım. Alissa, *Yolculuk*'u orada yazar mıydı, yazabilir miydi? O ince ince işlenmiş düzyazıyı, Catherine'in hayran olduğu George Eliot'ın ruhuna adanmış iddialı arasözleri, kadın baş karakterin acıya ortak olan bilincini, yukarılardan olaylara bakan gözün gözlemciliğini, romanın muazzam büyüklükteki malzemesini okurun gözünün önünde, adeta yavaş çekimle anlatır gibi ne yaptığını bilerek düzenleyen, hep yüce gönüllü ve hoşgörülü anlatıyı? Hayır, imkânsız, bu çapta bir tasarıyı ve uygulamasını bir kitap olarak o evde gerçekleştirmek hiç kimse için mümkün olamazdı. Alissa orada tek başına olmadıkça. Ya da, başka bir bakış açısından bakılırsa, evet, pekâlâ mümkündü – nerede olursa olsun, yetişkin olarak verdiği kararlar sonucu kendini annelik de dahil hangi durumda bulursa bulsun, yazmak Alissa'nın göreviydi. Ama böylesi gerçekdışıydı. Roland, Auden'ın ünlü dizesini biliyordu. İyi yazdığı için Alissa'yı bağışlamalıydı. Bu, onu bağışlamamak kadar katlanılmaz bir şeydi. Alissa sevgisini geri çekerken soğuk ve bencil davranmamış mıydı? Ama şimdi, kitabının ciltlenmiş prova baskısıyla, sınırsız bir yaratıcı sıcaklık sunuyordu. Kusursuz bir insani erdem örneği! Ne aldatmaca. Buna yalnızca kurmacada izin vardı.

İş, gayet tehlikeli bir şekilde şuraya varmıştı: Roland, Alissa'nın romanına daha şimdiden bayılmıştı ve bunu yazdığı için Alissa'yı seviyordu. Aşağıda barda tutarlı bir şekilde düşündüğü her şey bozulmuştu. Hiçbir hayalet gömülmüş değildi ve bunu Alissa'ya yazmalıydı. Aramızda geçen her şeyi unut, diyecekti ona. Bu muhtemelen, yok yok, *kesinlikle* bir başyapıt. Başkası söylemeden kendisi söylemeliydi bunu. Ama söylemeyecekti. Adresini sormayı unutmuştu – zayıf bir bahane! Onu engelleyen, gülünç gururuydu.

Şubat ortasında bir cumartesi, saat 5'ten az önce, Lawrence içi doldurulmuş iki tane oyuncağı babasının yatağına getirdi ve güne

başlamak için sabırsız, soğuk yatak odasında dimdik oturarak düşüncelerini sayıp dökmeye başladı. Bazılarını anlatıyor, bazılarını melodiyle söylüyordu: Yakın tarihli anılar, öykü parçaları, şiirlerden mısralar, dolu hayatında yer alan, aralarında arkadaşları ve öğretmenlerinin, büyükbaba ve büyükannelerinin, Roland'ın arkadaşlarının, çeşitli yumuşak oyuncakların, komşunun köpeğinin, Babanın ve Annenin yer aldığı bir döküm. Roland yatıyor ve bu konuşmayı özellikle sevimli bulmadan, Lawrence'ın enerjisinin bir an gelip tükeneceğini umarak bekliyordu. Bunu ondan istese sonuç vermeyecekti. Yarım saat sonra çocuk yatıştı ve okul da olmadığından, yedi buçuktan epeyce sonraya kadar uyudular. Kahvaltıda Lawrence Roland'ın kucağına oturup bu hafta boyunca onu büyülemiş olan tak-çıkar oyunuyla oyalandı: Plastik bir cıvata, bir pul ve bir somun. Pul tık diye güvenli bir sesle yerine oturuncaya kadar somunu cıvataya vidalıyordu. Somunu gevşetiyor, ters çeviriyor, pulun içine, bu sefer değişik bir tık sesiyle oturacak şekilde tekrar vidalıyordu. Onu bu kadar meşgul eden şey iki farklı doğru yol olmasıydı. Roland eski okulundan gelen bir mektubu açmaktaydı. Sekreter, Roland'ın bir ay önce sorduğu bir soruya cevap yazmıştı. Mektup çok temiz yazılmıştı. Bilgisayarda. Roland'ın tanıdığı hemen herkeste artık bir bilgisayar vardı ama hem kendisi hem de diğerleri hep şikâyet edip duruyorlar, yazıcı "arayüzleri"nden, şifreli komutları öğrenmek zorunda olmaktan söz ediyorlardı. Roland da dahil herkes, ayak sürümüş olanları bilgisayar alması için teşvik ediyordu. Zamandan tasarruf edersin, diyorlardı. Sonra da yazdıklarının kaybolduğundan, ziyan olan saatlerden, sinirlerini bozan boşa gitmiş emekten şikâyet ediyorlardı. Buna direnmek mantıklı olabilirdi. Bazen eski portatif daktilosunu arayıp bulabileceğini düşünüyordu. Kutusunda olmalıydı, bir yerlerde, bir kitap yığınının altında.

Okul sekreteri dosyaları taramıştı ama pek yardımcı olamayacağı için çok üzgündü. Miss Cornell okuldan 1965'te, yirmi beş yıl önce ayrılmıştı. Mektupların gönderilmesi için bıraktığı adres Erwarton'dı. Bütün hayatı boyunca bu köyde yaşamış olan okul veznedarı, Miss Cornell'in İrlanda'ya taşındığını düşünüyordu ama hangi tarihte gittiğinden emin değildi. Miss Cornell komşularına adres bırakmamıştı. Sekreter mektubunu acaba Roland'ın, okulun temmuzda tamamen kapanacak olmasından haberdar olup olmadığını sorarak bitiriyordu.

Roland'la Lawrence'ın cumartesisi pek çok diğer cumartesiye benziyordu. Lawrence'ın sembolik olmaktan öteye gitmeyen yardımlarıyla evin derlenip toplanması merasimi. Clapham Common'da kaykaya biniş, Windmill Pub'da Lawrence yaşında çocukları olan arkadaşlarla öğle yemeği. Öğleden sonra Brixton'da çocuklar için kukla tiyatrosunda bir gösteriye gidiş, Lawrence'ın şu anda en iyi arkadaşı olan Ahmed'in evinde çay, sonra ev. Akşam yemeği, banyo, heyecanlı bir el pişti, masallar, yatak.

O akşam Roland, şarap ve aşkı kutsayan, İngilizceye çevrilmiş birkaç Arap şiirini Epithalamium Kartları için kopya etti. Son zamanlarda, Oliver Morgan'ın kaçamaklı tavrından, girişimin sona ermekte olduğunu ya da değişeceğini seziyordu. İyi olurdu. Sıkılmaya başlamıştı. Okuldan gelen mektubu tekrar okudu. Mektup gün boyu aklına gelip durmuştu. Mektubun tepesindeki, profilden kurt resmi ve altında Latince sözler biçimindeki tanıdık armayı görünce midesinde hissettiği baskı onu şaşırtmıştı. Berners Hall. Hayatının beş yılı. Bütün o günlük düzen, mahrumiyet, arkadaşlıklardan kaçınması, ondan kaçışı. Onun adını, sanki bir kitapta yazılmış gibi, yazıyla sayfanın üstünde görmek ve Erwarton ismi Roland'ı heyecanlandırmıştı. İrlanda'ya gitmiş, onsuz. Yatak odasındaki çalışma masasından kalktı, Lawrence'a bir göz attı ve bir koltuğa yayılmak üzere aşağı indi. Evet, eski özlemlerin titreşimlerini hissediyordu. Umutsuzluğu. Onu yirmi altı senedir görmemişti ve yoksunluğun içinde bıraktığı boşluk hissi her yanını sarmıştı. Roland bu hisse karşı koymadı. Niye hissetmeyecekti ki? Bir zararı yoktu. Öfkesinin de. Roland'ı ardında bırakmıştı. İrlanda'nın neresine, niçin gitmişti, ne iş yapıyordu ve kiminleydi? Belki de bir başka öğrenciyle.

1964'ün yaz tatilinde Roland, ablası ve onun ilk kocasıyla Farnborough yakınlarında yaşıyordu. Bir işe ihtiyacı olduğu için oradaydı; iş bulmak, artık binbaşı olan babasının tayin edildiği Almanya'da pek kolay değildi. İşten gelmişti, yatak odasında "O düzeyi" sınav sonuçlarını haber veren mektubun kahverengi zarfını titreyen parmaklarla açtı. Listeye gözünü dikip yatağın üstüne oturdu. Belirli bir harfin değişik görünmesini sağlamaya çalışıyordu. On bir ders vardı ve *tek birinden bile geçmemişti.* Her dersin yanında F yazan, uyduruk bir şekilde çoğaltılmış kâğıt parçası Roland'da fiziki olarak bir şoka yol açtı. İngilizceden bile. Herkes, İngilizceden kalmak için geri zekâlı olmak lazım derdi. Müzikten bile. Gerekli şeyleri

öğrenme zahmetine katlanmamıştı. Öyleyse altıncı sınıfa devam edemezdi, ne İngilizce, ne Fransızca ne de Almanca A düzeyi sınavına girebilirdi ne de üniversiteye. Sırf aklını kullanarak yarım düzine dersten O düzeyi sınavını geçeceğini düşünmüştü hep. On bir kere F, bir telgraf gibi makineden çıkmış bir yazı, onun nasıl bir Facia, Felaket ve Fiyasko olduğunu on bir kere bildirmek üzere yollanmıştı. Roland neredeyse on altı yaşına gelmişti. Sınavları yapanlar onun yaşına göre çok muhteşem cinsel deneyimleri olmasından etkilenmemişlerdi.

Yaz boyunca bir peyzaj bahçeciliği şirketinde işçi olarak çalışmıştı. Yetişkin ücretinin yarısını alıyordu. Yaptığı işten nefret ediyordu. Şef dedikleri patron Roland'ı korkutuyordu. Artık onun yaşayacağı tarz hayat bu olabilirdi. Okul, bu sınav sonuçlarıyla onu altıncı sınıfa kabul etmezdi. Çocukların çoğu dokuz ya da on tane dersten geçer not almıştı. Roland okuldan atılmıştı.

Annesi de babası da on dört yaşında okuldan ayrıldığı ve bu felaketin boyutlarını anlayamayacakları için Roland şanslıydı. Babası on yedi yaşında silahlı kuvvetlere katılabilmek için yaşı konusunda yalan söylemişti. İşe en alt basamaktan başlamak gerektiğine çok inanırdı. Rosalind ise okuldan hemen sonra oda hizmetçisi olarak çalışmaya başlamıştı. Daha geniş aile içinde de kimseden on altı yaşından sonra okumaya devam etmesi beklenmemişti. Kimse de devam etmemişti. Bu utanç tamamen ona aitti. Ablasına bile söyleyemedi. Susan neşeli ve teselli edici davranırdı ve birçok pratik öneride bulunurdu. Bu sonuçları söyleyebileceği, kendisiyle aynı dönemin insanı olan tek kişi, daha kötü bir sonuç almış bir çocuk olurdu. Bu da mümkün değildi. Ne yapması gerektiğini biliyordu ama ne cevap alacağını bildiğinden bu beklenti de Roland'ı hasta ediyordu. Telefon kulübesi sekiz yüz metre ilerideydi. Her zamanki gibi ödemeli telefon etti. Miriam cevap verince Roland durumu anlattı.

Miriam gayet sakin, "Seni tekrar okula almazlar" dedi.

"Almazlar."

"Peki şimdi?"

"Bilmiyorum."

"Bir planın yok mu?"

"Hayır."

"O zaman bari gel benimle otur."

Roland bacakları tutmuyormuş gibi hissetti. Kendini kulübenin yan duvarına bıraktı. Kalbi o kadar hızlı çarpıyordu ki acıyordu. Birisi camlı kapıya vursa ve on bir tane A ile geçmeyi teklif etse, Roland bunu reddetmek zorunda kalırdı.

"Bir iş bulmalıyım."

"Hayır, gerekmez. Sen yeter ki gel. Ben sana bakarım. İyi olacaksın."

Roland bunu kafasında tartıyormuş gibi sustu. Ama Miriam onun cevabını zaten biliyordu.

Ertesi gün, kendisinden daha büyük, kırk yaşını geçmiş iki erkekle drenaj hendeği kazmaya gitti. Farnborough uçak pistine gelen uçakların geçiş alanının altındaki yabani otlarla kaplı toprak parçasında çalışıyorlardı. Savaş jetleri ve hantal nakliye uçakları, çığlıklar atarak veya gümbürdeyerek gün boyu üzerlerinde dolaştı. Fazla yakındılar. Başta, uçaklar gelirken Roland içgüdüsel olarak başını eğdi. Kazmayı bırakıp onlara bakmamak imkânsızdı. Ama mümkün hale geldi çünkü şef, yani Mr. Heron baktıklarında onlara bağırıyordu. Savaş uçakları kadar yüksek çıkan bir sesle onlara uçak gözlemcisi olarak para ödemediğini hatırlatıyordu.

Bir önceki ayın bütün gazeteleri bir Amerikan uzay aracının gönderdiği Ay fotoğraflarını yayımlamıştı. Fotoğraflar teleskoptan görünen bütün görüntülerden bin kere daha iyiydi. Kraterlerin ve gölgelerinin keskin hatlı görüntüleri Roland'ı heyecanlandırmıştı. Bu işin içindeki herkes onun sahip olup olacağı niteliklerden çok daha iyilerine sahipti mutlaka. Kuzey Vietnam'a bomba atan pilotlar da. Amerika'da bir boydan bir boya hâlâ zafer kazanmakta olan Beatles'ın üyelerinden bazıları bile sanat yüksekokuluna gitmişlerdi. Mick Jagger London School of Economics'e gitmişti. Roland bütün hafta sonu, yaklaşan kötü kadere dair çeşitli önsezilerin birinden diğerine gezindi durdu ama bir yandan da kendini aldattığını biliyordu. Gerçeklik geri kalan her şeyi bastıracak kadar basitti. Başka seçeneği yoktu. Cinsel mutlulukla dolu bir hayata mahkûm olmuştu.

Pazartesi günü işten gelince, el yazısıyla yazılmış, Ipswich damgalı bir mektup daha buldu. Haberler iyiydi. İngilizce öğretmeni Mr. Clayton okul müdürüyle konuşarak duruma müdahale ettiğini açıklamak için yazıyordu mektubu. Önceleri hiçbir ilerleme kaydedememişti. Derken, fizik öğretmeni Mr. Bramley de işe karışmıştı.

Sonra Mr. Clare müzikten anlamayan müdüre "Baines'in milyonda bir rastlanacak bir piyanist" olduğunu söylemiş ve Norwich'teki gazetelerden kestiği haberleri göstermişti. İstemeye istemeye de olsa Roland'a bir istisna tanınmıştı. Baines'in, potansiyeli sınav sonuçlarına yansımamış parlak bir çocuk olduğunda karar kılınmıştı. Her şeye rağmen eylülde altıncı sınıfa kabul ediliyordu. Clayton, "Çok çalışman gerekecek" diye yazıyordu. "Çalışmazsan aptalın tekisin demektir. Peter Bramley, Merlin Clare ve ben seni savunmak için burada zor durumda kalıyoruz. Sakın bizi yalancı çıkarma. Ailene yazıp seni okula beklediğimizi söyledim. Endişe etme. Sonuçları onlara bildirmediğini tahmin ettim."

Roland mektubu alıp üst kata çıktı, çizmelerini çıkarıp yatağa uzandı. İki yıl önce, sadece on dakikalığına fizik öğretmenini etkilemişti. O zamandan bu yana hiçbir şey yapmamıştı. Dersten sonra fizik öğretmeninin yanına gitmişti. Sorduğu soru samimiydi. Bir parça sicimi bir metrelik bir cetvelin ucuna bağlasan ve yavaşça, ama cetvelle üstünde durduğu masa arasındaki sürtünme kuvvetinden daha fazla olmayan bir hızla çeksen, o zaman cetvelin sicim bağlı olan ön tarafıyla diğer ucu arasında bir şeyler olması gerekirdi. Bir tür kuvvet ya da gerilim cetvelin ön ucundan arka ucuna doğru ilerlerdi. Biraz daha kuvvetli çekersen, cetvel, ön ve arka tarafı beraber, bir bütün olarak hareket etmeye başlardı. Yani bir tür bilgi cetvelin baş kısmından son kısmına derhal nakledilmiş demekti. Oysa Mr. Bramley sınıfa hiçbir şeyin ışıktan daha hızlı yol almayacağını söylemişti.

Roland sorusunun ne kadar zekice olduğuyla daha çok ilgilendiğinden, fizik öğretmeninin açıklaması zihninde yer etmemişti. İki yıl sonra Roland, o gün ağzını açmamış olmayı diledi. Mr. Clayton'ı etkileyecek ne yapmıştı peki? Herhalde *Sineklerin Tanrısı* hakkındaki kompozisyonu olmalıydı. Roland yatağının üstüne uzanmış yatarken bakışları tavandaki bir polistirol fayansa takıldı ve kendini ciddi ciddi aldattığını kabul etti. Felaket sınav sonuçları ona muazzam bir serüven vaat etmişti. Günlük, sıradan hayata harika bir şekilde ara vermeyi, çılgınca bir çıkışı, bir kurtuluşu, Süveyş zamanındaki Gurji kampı gibi bir şeyi. Şimdiyse, ondan hiç izin alınmadan serüven iptal edilmiş ve üstüne ağır bir beklenti, görev ve sıkıcı bir akademik çalışma yüklenmişti. Anne babası için basit bir açıklama planlıyordu. Onlara, daha fazla okumak istemediğini

söylemek üzereydi. Hayatını yaşamak istiyordu. Babası bunu anlardı, annesinin ise söz hakkı yoktu. Bizzat bir öğretmenden mektup aldıktan sonra Roland'ın okulda kalmasından gurur duyacaklar ve doğal olarak bunda ısrarcı olacaklardı.

Bunları telefonda Miriam'a anlatınca Miriam herkese öfkelendi. Zaten Roland onun kızacağını biliyordu. Miriam bir yandan da baştan çıkarıcı konuşuyordu.

"Şu Clayton salağın teki. Onu tanırım. Her şeye burnunu sokar. Ona ne?"

"Biliyorum."

"Kendi kararlarını verecek yaştasın."

"Seni görmeye yine gelirim. Eskisi gibi olacak."

"Seni her an burada istiyorum."

"Evet."

"Okulu bırakmanı istiyorum. Seni yatağımda istiyorum."

Roland destek için telefon kulübesinin duvarına dayandı. Başı dumanlanmıştı, bu dar yerde nefes almak gittikçe zorlaşıyordu.

"Bütün gece, anlıyor musun? Sabahları da. Her sabah birlikte uyanmamızı. Bunu hayal edebiliyor musun?"

"Evet" dedi Roland alçak sesle, Miriam duymadı. Roland o sözcüğü, kaderini belirleyecek o lezzetli onayı tekrarladı. Geceye, sabaha kadar.

"O zaman okulu bırakıyorsun."

"Tamam, bırakırım... ama bırakamam. Şimdi bak, düşüneceğim."

"Beni tekrar arayacaksın, bir saat içinde."

Konu birçok telefon konuşması boyunca devam etti. Miriam'ı dinlediği zaman Roland ona boyun eğmeye hazırdı. Neredeyse on altı yaşındaydı ve kendi seçimini yapmakta özgürdü. Miriam haklıydı. Roland'ın onunla birlikte olması gerekiyordu. Bütün gece, her gece. Ötesi önemli değildi. Telefon kulübesinden uzaklaşınca, tekrar gerçek dünyaya, gerçek insanların arasına, onların kendisi için yaptıklarına ve kendisinden istediklerine geri dönüyordu. İngilizce öğretmenine bir teşekkür mektubu yazmıştı bile. Anne babasına, İngilizce, Fransızca ve Almancadan gireceği A düzeyi sınavlarına hazırlanmak üzere okulda kalacağını doğrulamıştı. İki yıl daha. Ama Miriam da gerçek dünyaydı ve kendisiyle fiilen konuşan tek kişi de oydu.

Konuşmalarının birinde ona şunu söylemek için cesaretini toplaması gerekti: "Ama sen ders vermek için evde olmadığında ben gün boyu ne yapacağım?"

Miriam hiç tereddüt etmedi. "Pijamalarınla evde oturup beni bekleyeceksin. Kıyafetlerini bahçedeki kulübeye kilitleyeceğim."

İkisi birden gülmeye başladı. Roland Miriam'ın bunu kendisini kızdırmak için söylediğini biliyordu. Yine okula dönmesini beklediğini de. Ama hayatında tek amaçla, bütün gün pijamalarıyla bekleyen biri olması fikri de güçlü bir şekilde çekici geliyordu. Sonunda bir uzlaşmaya vardılar. Roland dönem başlamadan çok önce onun evine gidecekti ve sonra...

Miriam telefonda yumuşak bir sesle "Sevgilim, bakarız" dedi.

Roland Mr. Heron'la yüz yüze gelmektense bir haftalık ücretini feda ederek işini bıraktı. Bir sterlinlik banknotlar şeklinde altmış sterlin biriktirmişti; bunları pantolonunun düğmeli arka cebine kalın bir tomar şeklinde yerleştirmiş olarak, bavulunu taşıyan hamalı izledi ve bavulun Liverpool Street İstasyonu'ndaki Ipswich treninin yük vagonuna aktarıldığını gördü. Miriam onu platformda bekliyordu. Selamlaşma anlamında birbirlerine ne dokundular ne de konuştular. Bu daha sonraya saklanmıştı. Roland'ın bavulunu yaya köprüsünün üstünde sessizlik içinde sürüklediler. Çıkışta kontrolöre çocuk biletini gösterince adamın onun on altı yaşın altında olduğuna inanmaması Roland'ın hoşuna gitti. Zaten buna hazırlıklıydı ve hemen pasaportunu gösterdi.

"Gördünüz mü, sahtekâr değil, özür dilemeniz gerekir" dedi Miriam.

Yaşı pek de ileri olmayan ama kısa boylu ve kuru bir adam olan kontrolör yavaş sesle "Ben sadece görevimi yapıyorum hanımefendi" dedi.

Miriam adamın kolunun üstüne elini koyarak sıcak bir ses tonuyla, "Öyle olduğunu biliyorum, öyle olduğunu *biliyorum*" dedi. Kasvetli meydanı geçerlerken bir kıkırdama nöbetine tutuldular. Roland Miriam'ın arabasını, yarısı kaldırımın üstünde, tam istasyonun önüne, "park edilmez" levhasının dibine park etmiş olmasını hayranlıkla karşıladı. Sırf onun uğruna. Neşeli bir özgürlük duygusu Roland'ı tam göğsünden şiddetle vurdu. Tabii ki okula geri dönmüyordu. Amma delilik olurdu bu. Bavulunu arabanın arka koltuğuna zar zor sıkıştırdılar. Arka kapı kapanmıyordu. Miriam çantasından bir parça sicim çıkardı ve Roland'a verdi. Roland bavulun saplarını

ve kapıyı sicimle bağladı ve bir gemici düğümüyle güvence altına aldı. Kendini yalnız özgür değil, aynı zamanda yetkin hissediyordu. Miriam'ın yanına oturduğunda, istasyonun giriş kapısından çıkan onlarca kişiye hiç aldırmadan öpüşürlerken daha da yetkin hissetti. Arabada öpüşmek! Bir baş dönmesi eşliğinde, kendini bir filmdeymiş gibi hissetti, burası Ipswich değil Paris'miş gibi. Sigaraya başlamalıydı ama –utanç verici olsa da– sigaradan tiksiniyordu. Beş haftadır birbirlerini görmemişlerdi. Kendini en çok verdiği fantezilerinde bile o kadar çok şeyi unutmuştu ki. Onun sıcaklığı, ona dokunmanın verdiği his, şu anda elini ensesinde hissetmesi ve sonra dili. Roland, daha burada, arabada, orgazma doğru yavaşça kaydığını hissediyordu. Truffaut filmlerinde böyle bir şey olmuyordu. Akıllıca, yavaşça ondan uzaklaştı. Miriam tek bir hareketle hemen elini aşağı indirdi ve kontak anahtarını çevirip vitesi geçirerek trafiğin içine daldı. Miriam ondan çok daha kontrollüydü. O da daha serinkanlı olmayı öğrenmeliydi.

Ama on dakika sonra, tekne çekek yerinin yanındaki dar yola dönüp nehir kenarı boyunca giderlerken, birkaç dakika süresince heyecan ve korkuyla içi kalktı. Burası, bugünkü gibi ılık bir günde annesi ve babasıyla birlikte 202 no'lu otobüsle ilk kez geçtikleri o tanıdık yoldu. Şu anda, nehrin ve gökyüzünün kapladığı kocaman mavi alan onu küçücük bırakmış, şaşkın çocukluğuna çekmişti. Bu manzarada onun hedefini ve yakın geleceğini öngörmeyen hiçbir şey yoktu. Berners Hall. Karşı kıyıdaki meşe ağaçları okulun ağaçlarıydı. Tıpkı telgraf direkleri ve sarkık telleri, yol kenarındaki çimlerin olağandışı soluk yeşili, nehir kıyısının çürümüş, tuzlu çamur kokusunu taşıyan ılık hava gibi. Okul kokusu. Bunların hepsi okula aitti, kendisi dahil.

"Sesin çıkmıyor" dedi Miriam. Freston kavşağındaki beton su kulesinin önünden geçiyorlardı. Okula ait bir başka şey.

"Dönem başlangıcı duyguları."

Miriam elini Roland'ın dizine koydu. "Göreceğiz bakalım."

Roland'ın bavulunu bahçedeki patikadan geçirip eve taşıdılar ve oturma odasına koydular. Bavulun kapağına şablonla yazılmış adı Roland'ın gururlu geri dönüşünü haber veriyordu.

Miriam Roland'a yakın durup onu hafifçe öptü, kot pantolonunun fermuarını açtı ve bir yandan konuşurken bir yandan onu okşadı. "Burada duramaz, değil mi?"

"Duramaz."

"Dosdoğru götürüp kulübeye koyalım."

Roland güldü.

Miriam başını çevirdi ve bavulun saplarından birini kavradı.

"Sendeki ucu kaldır."

Bavulu mutfaktan geçirip bahçeye taşıdılar. Miriam bahçedeki kulübenin asma kilidini açarken bavulu yere bıraktılar. Roland beklerken, karanlık bir suda yüzlerce metre derinlerdeymiş, ışık ve ses ona yasakmış ve arzu, üzerine tonlarca ağırlığında baskı yapıyormuş gibi geldi. Miriam'ın istediği her şeyi yapardı. Çim biçme makinesini kenara ittiler ve bavulu kaldırıp kürek, çapa ve tırmığın arasına yerleştirdiler. Miriam kapıyı kapatıp asma kilidi yerine oturttuktan sonra Roland'ı tekrar öptü ve gömleğini çekiştirdi. "Bunlar zaten çıkıyor. Yukarı."

Küçük çimenliğin ortasında birbirlerine yakın duruyor, birbirlerinin gözlerine bakıyorlardı. Küçük bir ağacın kırık dökük gölgesi üzerlerine vurmuştu. Miriam'ın gözleri yuvalarından fırlayacak gibiydi ve gözbebeklerinin etrafında Roland'ın daha önce hiç görmediği minik renk kırıntıları, sarı, turuncu ve mavi parçacıklar vardı. Birden Roland'ın aklından, bazı çocukların da dediği gibi Miriam'ın gerçekten deli olduğu şeklinde tehlikeli bir fikir gelip geçti. Miriam zırdeliydi ve bunu ondan gizliyordu. Roland'ı korkutmakla beraber, Miriam'ın kendini denetleyemeyecek kadar aklını kaçırmış olması, onunla beraber gitmek zorunda olmak, onunla cehennemî bir cennete inmek fikri Roland'ı heyecanlandırdı da. Bu onun macerasıydı, onun yolculuğuydu. Çoğu insan böyle bir şeye girişmekten korkardı. Bazıları da sıkıcı ve güvenilir eşler isterdi. Roland elini Miriam'ın eteğinin altına soktu ve parmağı Miriam'ın ona öğrettiği gibi hafifçe bedeninde dolaşırken, Miriam alçak bir sesle, Roland'ın büyük kısmını anlamadığı tekdüze, uzun bir cümle mırıldandı. Roland'ın tek duyduğu, birkaç kere tekrarlanan "sahip" sözcüğüydü. Ondan bunu bir daha tekrar etmesini istese kendini aptal gibi hissedecekti.

İçeri girdiler. Roland onu elinden tutup üst kata çıkardı. Yatak odası mükemmel bir yaz düzenine sokulmuştu. Pencereler akşam güneşine karşı açıktı. Stour Nehri'nde gelgit en yüksek noktasındaydı. Yatak örtüsü, tertemiz yıkanıp ütülenmiş çarşafın üstünde itinayla ayakucuna doğru katlanmıştı. Roland Miriam'ı bulundu-

ğu yerde, solgun sarı halının üstünde soydu, yatağa doğru çekti, bacaklarını açtı ve saygılı bir sessizlik içinde, diliyle, aralarında espriyle 1 Numaralı Prelüd adını koydukları şeyi yaptı ona. Sonra yıkanmak için banyoya gitti. Eğimli zeminiyle bu küçük pembe oda da güneş içindeydi. Gömleğini çıkarırken kendini aynada gördü. Haftalardır Mr. Heron için hendek kazmak bedeninin gelişmesinde işe yaramıştı. İnanılmaz göründüğüne karar verdi. Bir yandan gelen şiddetli ışık bu etkiyi güçlendiriyordu. Kendini ne kadar iyi hissettiğinin, bir orkestranın çaldığı müzikle –mesela *Exodus*'tan bir tema– uyumlu hareket ediyormuşçasına her hareketinin nasıl basiretli ve güzel bir akışkanlığı olduğunun hafızaya kazınması gerektiğini düşündü. Ve neler olacağına dair öylesine muhteşem beklentiler. Bir kolunu kaldırıp pazısını gerdi ve dönüp sırt kaslarının nasıl göründüğünü aynada kontrol etti. Havalı. Miriam yatak odasından sabırsızca ona seslendi.

Roland'a bir saat kadar sürmüş gibi gelen bir süre boyunca seviştiler ama tam kestirmek zordu. Daha sonra Miriam Roland'ın kolunda yatıp mırıldandı, "Seni seviyorum..."

Roland'ın gözleri kapanıyordu. Miriam'ı onaylarcasına bir homurtu çıkardı. Bu sesin erkekçe çıkması onu memnun etti. Yirmi dakika kadar uyukladılar. Roland, Miriam onun için küveti doldururken çıkan su sesiyle uyandı. Küvetin içinde uzun süre uzanıp yattı ve batan güneşin zengin ışıklarının solgun teninin rengini değiştirmesini; onu, entelektüel yetenekleri asla basit bir şekilde sınavlarla belirlenemeyecek, bal rengi tenli bir üstinsan ırkına ait kılmasını hayranlıkla seyretti.

Çıplak halde yatak odasına gitti ve giysileriyle ayakkabılarının orada olmadığını gördü. Miriam yatağı toplamıştı. Roland'ın tarafındaki yastığın yanında katlanmış, sarı, pamuklu bir pijama vardı. Roland pijamayı açıp serdi. Yaka ve kol ağızlarında uçuk mavi biyeler vardı. Demek şaka yapmıyormuş. Miriam göz kamaştırıcıydı – ve çılgındı. Pijamaları giydi. Biraz bol geldi ama sertleşmesi gülünç bir şekilde belli olmasına rağmen üstünde iyi durdu. Pencereye doğru gitti ve dikkatini başka bir şeye vermek için nehre baktı; erimiş altından bir nehir.

Aşağıda Miriam karidesli salata yapıyordu. Bıçağı bırakıp geri çekilerek ona hayranlıkla baktı. "Muhteşem. Sana iki takım daha aldım. Mavi ve beyaz."

"Tanrım!" dedi Roland. "Sen bunda ciddisin." Öpmek için Miriam'a doğru gitti. Miriam eteğini kaldırdı. Külotu yoktu. Her şey planlanmıştı. Derme çatma mutfak tezgâhına dayanarak düzüştüler. Tam başlarlarken, doğru sözcük bu, diye düşündü Roland, "seviştiler" değil. Hiç konuşmadılar, sevecenlik yoktu. Sanki görünmeyen bir varlığa gösteriş yapıyorlarmış gibi enerjiktiler. Paslanmaz çelik evyenin içindeki fincan, tabak ve çay kaşığı gibi evcil nesneler komik bir şekilde şangırdadı ama duymazdan gelmeye çalıştılar. Önemli değildi, birkaç dakikada bitti.

Roland artık kendini bir tanrı gibi hissediyordu. Miriam ona bir şişe şarap açmasını söyledi. Roland daha önce hiç şarap şişesi açmamıştı ama nasıl yapıldığını biliyordu. Miriam dolaptan iki tane kadeh aldı. Roland birinci kadehi doldurdu, sonra Miriam onu durdurdu.

"Tepesine kadar değil, evladım. Yarısına kadar. Üçte ikisinden fazlasını asla doldurma."

Miriam birinci bardağın bir kısmını ikinciye aktarıp Roland'a verdi. "Yeni hayatına" dedi. Kadeh tokuşturdular.

Akşam yemeğinden önce piyanoda bir düet çaldılar, iyi bildikleri Mozart parçalarından biri. Roland haftalardır piyano çalışmıyordu. Kaldığı yerde piyano yoktu. Ama idare etti, parçayı uçurdu. Ne de olsa tanrıydı, kanatlı bir tanrı. Yemeği dışarıda, külüstür, tahta bir masada yediler. Roland ona yazı nasıl geçirdiğini anlatırken Miriam kadehini doldurdu. Küçük Fallingbostel kasabasının yakınındaki kocaman, sıkıcı bir askeri kampın evli subaylara ayrılmış kısmında oturan annesi ve babasıyla geçen iki hafta. Yüzbaşı artık binbaşı olmuştu ve tank onarım atölyesinin amiriydi. Aynı zamanda da uygunsuz davranışlarda bulunan ya da suç işleyen askerleri askeri mahkemede yargılıyordu. Annesi Roland'la çok ilgilenmiş, kahvaltısını yatağına getirmiş, her akşam fırında et pişirmişti. Babası akşam yemeğinde çok içiyordu, önce neşeleniyor, sonra huysuzlaşıyordu.

Gün içinde yapacak şey yoktu, "Seni düşünmekten başka" dedi Roland. Bu, hakikati ifade etmekte yetersiz kalıyordu. Okulda geçireceği yıl için okuması gereken kitaplar vardı –*Mansfield Park*, *Les faux monnayeurs*, *Der Tod in Venedig*– ama dikkatini toplayamıyordu. Aklını Miriam'dan uzaklaştıramıyordu. Uzun temmuz günleri, öğleden sonra, kitapların adları ve elindeki kitabın ağırlığı onda uyuma isteği uyandırıyordu ve Roland da uyuyordu. Bazı akşam-

lar annesiyle ordu sinemasına, AKC'ye gitmişti. *Denizde İsyan*'da Marlon Brando'yu seyretmişlerdi. Ah, orada olabilseydi, o yüzyılda, Miriam'la beraber, o sorunlu gemide bile olsa, en yakın okuldan çok uzaklarda. Dostça kol kola girmiş eve dönerlerken Rosalind ona babasından, Roland'ın nasıl onun "gözünün bebeği" olduğundan söz etmişti. Bir başka akşam da Binbaşı'nın içki içtikten sonra ona vurduğunu söyledi. Roland annesine bunu zaten ablası Susan'dan duyduğundan hiç söz etmedi. Bunu hayal etmek bile Roland'a hep zor gelmişti. Rosalind narin yapılıydı, 1.60 boyunda var, yoktu. Kırklı yaşlarının sonlarındaki Binbaşı ise her zamanki kadar güçlü, kuvvetliydi. Bir yumrukta öldürebilirdi Rosalind'i. Susan Rosalind'i, Roland'ın yatılı okula başladığı gün kocasını terk etmeye ikna etmeye çalışmıştı. O sıcak günde, annesi ve babasıyla nehir kenarında otobüsün üst katında yaptıkları o uzun yolculukta Roland'ın bütün bunlardan hiç haberi olmamıştı. Ama o anı artık değişmişti.

Roland üçüncü kadehini içiyor ve rahat rahat konuşuyordu. Pijaması artık onu rahatsız etmiyordu. İnce pamuklu kumaş ılık ağustos sonu akşamı için çok uygundu. Miriam'a, Almanya'da kaldığı sırada gördüklerinin, her seferinde biraz değişik bir şekilde, üç kere yaşandığını anlattı. Yemek bitmişti. Tabakları ve servis tabaklarını mutfağa taşımakta annesine yardım ediyordu. Babası geldi ve Rosalind'in sırtına sert bir şaplak indirerek yemeğin ne kadar güzel olduğunu söyledi. Bir kere, sonra bir kere daha. Bu, sevgi gösterisinin bile ardına saklanamayacak gerçek bir darbeydi.

"Robert, bunu yapmasan iyi olur." Rosalind'in bu kadarını söylemesi bile cesaret isterdi.

"Ah, Rosie. Yalnızca yemeklerini övüyorum. Haklı değil miyim oğlum?"

Ve aynı şeyi bir kere daha yaptı, eliyle Rosalind'in omzuna öyle bir şaplak attı ki Rosalind'in hafifçe dizi boşaldı.

Bu sevgi değildi ama gösteriş kısmı da eksik değildi, öyle bir ayarlanmıştı ki, insanı ne diyeceğini bilemediği kaba bir meydan okumayla karşı karşıya bırakıyordu.

"Senden kaç kere rica ettim. Acıttığını biliyorsun."

Bunun üstüne Binbaşı aksileşti. "Ben iyi davranayım, karşılığında gördüğüm kahrolası davranış bu mu olsun?"

Böyle bir ruh halindeyken, küskünlükle öfke karışımı bir tavır takınmakta ustaydı. Bu konuşmadan sonra şaraptan biraya ve cila

içkisine geçti. Rosalind ortalığı toparlamak için mutfakta kaldı ve sonra hemen yatmaya gitti. Roland ise havadaki tedirginliğin farkında olduğu için durumu değiştirmek isteyen ve Roland'ın da kendisine ayak uydurmasını istediği zamanlarda hep dediği gibi "Boş ver oğlum, boş ver" diyen babasıyla oturma odasında oturdu.

O gece, yatmaya hazırlanırlarken Miriam Roland'a içinde diş fırçasıyla tıraş bıçağı olan bir hijyen çantası verdi.

"Seni yatakta çıplak istiyorum. Pijamalar gündüz için."

Birbirlerinin kollarında uyumak Miriam'ın vaat ettiği kadar muhteşemdi. Sabah yataktan kalkmadan önce seviştiler. O sabah Miriam bir piyano yaz okulunda bütün gün ders vermek üzere Aldeburgh'a gidecekti. Arabasına binmek üzere çıkmadan hemen önce Roland'a, görevinin, kendisinin dönüşüne hazır olmak olduğunu söyledi. Tam evden çıkarken de ekledi: "Kulübenin anahtarları bende, onun için boşuna evin altını üstüne getirme."

Roland bugün beyaz giyiyordu. Bir süre, bazı caz standartları üzerinde doğaçlama yapmak üzere piyanonun başına oturdu. Miriam'ın nefret ettiği müzik. Sonra özgürce doğaçlamaya başladı ve birkaç dakika sonra kendiliğinden gelişen bir melodi ortaya çıkınca hoşuna gitti. Bir nota kâğıdı buldu ve melodiyi kaydetti, sabahın geri kalan kısmının çoğunda değişik armoniler denedi ve sonunda birinden memnun kalınca bu yeni versiyonu kaydetti. Kendisiyle ilgili yeni bir keşif yapmaya başlıyordu. Yoksa cinsellikle ilgili bir keşif miydi? Miriam'la sevişmenin hemen ardından düşünceleri Miriam'dan uzaklaşıp dışarı, dünyaya doğru; kendisinin daha cüretkâr versiyonlarının etrafında dönen büyük planlara doğru genişliyordu. Düşünceleri serinkanlı ve netti. Derken, bir iki saat süresince, odağı giderek daralan düşünceleri yine Miriam'a, o lezzetli kabullenmeye döndü, bu da kısa süre içinde bencilce bir açlığa. Yalnızca onu istiyordu. Onun dışında her şey anlamsızdı. Nefes alıp vermek gibi, içine ve dışına yayılan ritim buydu.

Böylelikle, kahvaltıda ve Miriam gittikten sonra, Roland eşyalarının bir yerlerde kilitli olduğu bir cinsellik oyunu oynadıklarını çok iyi biliyordu ve Miriam'ı sırf bunun için bile seviyordu. Oyun iç gıcıklayıcı ve saçmaydı. Tanıdığı biri öğrenecek olursa çok küçük düşürücü olurdu. Bir hafta sonraki okula dönüş kaçınılmazdı. Başkaları tarafından düzenlenmiş bir devinim vardı. Ragbi sezonu başlıyordu. Yedek takımın kaptanı olmasını teklif edeceklerini, hat-

ta ilk on beşe bile girebileceğini umuyordu. Yetenekli Neil Cloake artık okuldan ayrıldığına göre Roland açık arayla okulun en iyi piyanisti durumundaydı ve pazar akşamları birleşiminde söylenen ilahilere eşlik etmesi için Roland'a başvuracaklardı. Dönemin birinci günü Mr. Clayton'la bir hazırlık konuşması için sözleşmişlerdi. Fizik öğretmeni de onu görmek istiyordu. Okuması gereken kitaplar bahçedeki kulübede, bavulunda duruyordu. Yalnızca elini bile sürmediği romanlar değil, Dryden'ın *Her Şey Aşk İçin*'i, Racine'in *Phèdre*'i, Goethe'nin *Seçme Şiirler*'i. Şöminenin yanında çelik bir ocak demiri gözüne çarpmıştı. Kulübenin asma kilidini bununla zorlayıp açmak zor olmasa gerek diye tahmin yürüttü. Ayrıca, kaydettiği ezgi ilginçti, tatlı, hüzünlü bir kıvraklığı vardı. Şimdi söz lazımdı buna. Belki de Beatles söylerdi. Zengin olurdu.

Dışarı çıktı. Bir sıcak gün daha. Eğer tropik ülkelerde yaşasaydı böyle giyinecekti. D. H. Lawrence'tan bir şiirin güven verici bir parçası aklına geldi. Ta üçüncü sınıftayken bunun hakkında yazı yazmaları gerekmişti. *Ve ben, sıcak yüzünden pijamamla.* Kulübenin yanında durmuş, asma kilidin altına girip zorlayarak açmanın bir yolunu bulmaya çalışıyordu. Bu iş düşündüğü kadar dolambaçsız değildi. Demir aksam, kurumuş sert ahşabın içine gömülmüştü. Hâlâ bakınırken, Miriam'ın çitaşırı komşusu geveze Mrs. Martin'in arka kapısını açtığını duydu. Mutlaka çamaşırlarını asmak üzereydi ve mutlaka Roland'la gevezelik etmeye heveslenecekti. Haftalardır görmemişti Roland'ı. Pijamalarıyla, elinde ocak demiriyle ne yapıyordu? Roland çevikçe evin içine çekildi. Tam bu sırada süreç tersine işlemeye başladı, dışarı verilen nefes bozulmanın eşiğindeydi ve Miriam, Miriam'ın bedeni, kendisini çılgınca sahiplenişi gözlerinin önünde somutlaştı, ama o kadar güçlü bir şekilde değil, henüz o kadar değil.

Yukarıdan Mrs. Martin'i iyi görebiliyordu. Victoria cinsi erik ağacının gölgesine bir şezlong yerleştiriyordu. Yanındaki çimenlerin üzerinde iki dergi vardı. Roland döndü. İşte, yatak ve pürüzsüzce serilmiş yatak örtüsü, ayak ucunda da ihtiyaç duyarsa diye üçüncü pijama takımı, yeşil biyeli, mavi. Ön tarafa çıkmasına da imkân yoktu. Zaman zaman evin önünden insanlar yürüyüp geçiyorlardı. Eve sıkışıp kalmıştı ve Miriam, elli altı kilometre ya da altı yedi saat uzakta, gözlerinin tam önündeydi, sesi, yüzü, her şeyi. Ve o olmayan her şey silinip gidiyordu. Gelgit, Roland'ın gelgiti hızla

çekiliyordu. Kulübeye girememişti, ne önemi vardı ki? Kitapları zaten okuyacak değildi. Dikkatini toplayamıyordu. Tek giysisi pijamaydı, deyim yerindeyse. Parası kilit altındaki pantolonundaydı. Öğretmenlerin, ragbinin, Beatles'ın ve tüm Avrupa edebiyatının bulunduğu dünyaya erişimi yoktu ve hiç aldırmıyordu. Bunların hiçbiri konusunda yapabileceği bir şey yoktu. Onun istediği ona yaklaşıyordu ama yavaş yavaş. Beklemesi gerekiyordu.

Piyanoya geri döndü. Aldatıcı küçük melodisi solmuştu. Zaten harcıâlem, özenti, can sıkıcıydı. Kasıklarının çevresindeki bölgenin tamamı neredeyse zevk verircesine ağrırken ve durmadan esnerken melodiyi geliştirmek imkânsızdı. İki Sesli Envansiyonların en kolayını doğru dürüst çalabilecek kadar bile kendine hâkim olamıyordu. Çabasından vazgeçti ve buzdolabına bakmak üzere mutfağa gitti. Keşke acıkmış olsaydı, biraz vakit geçerdi. Yine de kendini yemeye zorladı. Yağda yumurta pişirme çabasıyla etrafı batırdı. Etrafı temizleme işini daha sonraya erteledi. Oturma odasında Miriam'ın kitap raflarını taradı. Bestecilerin biyografileri, müzik teorisi, Venedik, Floransa, Taormina ve İstanbul'u anlatan rehber kitaplar, kalın on dokuzuncu yüzyıl romanları ve birçok şair, çok fazla şair. Tam hangisi olursa olsun, herhangi bir kitap seçecekti ki, üşendi. Dünya anlamsız uğraşlarla dolup taşıyordu. Üstelik şu anda Dryden okuması gerekiyordu.

Acaba Miriam'ın evi, memlekette televizyonu olmayan nadir evlerden biri mi diye merak etti. Televizyon yerine, önünde süslü gümüşi harflerle Perdio yazan küçük, pembe bir transistörlü radyo buldu. Radyo Lüksemburg'un yayın saati henüz gelmemişti, zaten Berners'ta havalı kimse orayı dinlemiyordu. Radyo Lüksemburg yalnızca programların sponsoru olan büyük plak şirketlerinin yayımladığı plakları çalıyordu. Düşünen adamın istasyonu çok da uzak olmayan bir yerde, Orwell ve Stour nehirlerinin Kuzey Denizi'yle birleştiği noktada demirlemiş olan bir gemiden yayın yapan Radyo Caroline'dı. Gemi üç millik sınırın tam dışında bulunuyordu ve DJ'leri kaçaklar ve isyancılardan oluşuyordu, yetkililerse panik içindeydi – ülkenin gençliğinin bir kesimi kendi kontrollerinin hemen dışına yerleşmişti. Dikkati faydalı bir şekilde o tarafa kayan Roland bir süre, The Hollies'e ayrılmış olan programın tümünü dinledi. Pili azalmış olduğu için radyoyu kulağına dayayarak kanepenin üstünde yatıyordu. Pop müzikteki üç sesli kapalı armoniler ilgisi-

ni çekiyordu. O enerjiyi bulabilseydi şunlara bir şeyler yazıverirdi. Şimdi piyanoya gidebilirdi. Ama yerinden kıpırdamadı ve derken Cliff Richard söylemeye başladı. Okuldaki hiçbir aklı başında çocuk "Move It" dışında bu adamın hiçbir şarkısına dayanamazdı. Radyoyu kapadı ve hafif bir şekerlemeye daldı.

Sıcak öğle sonrası hafif bir zihin bulanıklığı içinde geçti. Yukarı çıktığında, Mrs. Martin hâlâ ilk dergisini okuyordu. Artık yanı başında bir sehpa ve bir çaydanlık dolusu çay vardı. Mutfağa dönüp iki yüz elli gram kadar çedar peyniri yedi. Şimdi ekmekle uğraşamazdı. Vızıldayan bir sineği kovalaması gerekti. Sonunda sineği peynir kâğıdının kıvrımları arasına sıkıştırarak pencerede ezdi. Tekrar piyanoya döndü, doğaçlama yapmayı denedi ve kısa süre sonra yetersizlikleri sinirine dokundu. Klasik müzik eğitimi sırtında bir yüktü. Kanepeye uzandı ve kendine bir orgazm yaratıp –aklına gelen sözcükler aslında *ikram etmek*ti– bütün düşüncelerden kurtulmanın birkaç dakikalık iş olduğunu hesapladı. Ama Miriam'ı bekliyordu, hiçbir şeyden kurtulmak istemiyordu. Yoksa yapsa yanına kâr kalır mıydı? Buna cevap olarak tekrar yukarı çıkıp banyonun aynasında kendini seyretti. Kimdi o? Ragbi yedek takımının kaptanı mı, yoksa pijamalarıyla eve kapatılmış, yarı deli, sefil bir yaratık mı? Bilmiyordu.

On beş yaşındaki bir gencin can sıkıntısı Portekiz altın telkâri işçiliği kadar, Karijini örümceğinin spiral ağı kadar incelikli olabilir. Jane Austen'ın kadınlarının, başka bir şey yapmalarına izin verilmediği zaman kendilerini yine de bir iş yaptıklarına ikna etmek için yaptıkları el işlemelerindeki kadar itinalı, ustaca, durağan. Yağda yumurtasının yarattığı karmaşayı yavaş yavaş, özenle temizledi. Mutfaktaki duvar saati Roland'ın varlığıyla birlikte durdu. Hayatının üstünde gezindi uyuşuk uyuşuk, kanepede. Miriam'ı özlemek dışında yapacak hiçbir şey bırakılmamıştı ona. Ve saat altı buçukta arabasının sesini duyup onun bahçedeki patikadan gelişini görünce ve Miriam yoğun gününün ardından içeri dalıp, ona sıkıca sarılıp doya doya öpünce, Roland'ın ardındaki zaman bir hafıza kaybının yok edici çukuruna gömüldü ve merdivenlerden yukarı çıkarlarken Miriam ona gün boyu mutlu değil miydin diye sorduğunda, "Yok, yok, iyiydim. Çok iyiydim" dedi.

Üç gün, ilk günün saatleri gibi geçti: Hiçbir iz bırakmayacak kadar beceriyle yapılan bir işkence gibi. Sabahları Roland veda etmek için derin bir heyecan içinde Miriam'ı öpüyor ve gün boyu

beklemenin tatlı ıstırabını yeniden keşfediyordu. Sıcak dalgası yerini doğudan gelen soğuk rüzgârlara, sonra da aralıksız yağmura bıraktı. Miriam Roland'ın pijamalarını yıkadı ve ütüledi. Bir gün Miriam eski bir arkadaşının bestelediği bir koro parçasının galası için Bury St. Edmunds'a gitmişti. Ondan sonraki iki günü de yaz okulunda geçirdi. Akşamları Miriam eve döner dönmez seviştiler ve Miriam'ın pişirdiği yemekleri yediler.

Roland'ın doğum gününden üç gün önce bir kutlama yemeği yiyeceklerdi. Miriam, Roland'ın on altıncı yaş gününde geç saate kadar çalışacağını söylemişti daha önce. O gün her günkünden daha erken eve geldi. Kavuşmalarından sonra o yemek hazırlarken Roland küvette yattı. Miriam onu aşağıya çağırmaya hazır oluncaya kadar Roland'ın üst katta kalması gerekiyordu. Roland yeni ütülenmiş pijamalarını, yine beyazları giydi ve yatağın üstüne oturup Miriam'ın onu çağırmasını bekledi. Düşünceleri gayet hoş bir biçimde berraktı. Okul yakında açılacaktı. Planı ilk hafta boyunca akşamları altıncı sınıf kütüphanesine gidip ödev verilmiş kitaplarda sınıfa yetişmekti. Hızlı okurdu, ayrıca notlar da alacaktı. Mr. Clayton bir kitabı nasıl "deşeceklerini" onlara öğretmişti. Tek ihtiyacı olan şeyin odaklanmak olduğuna karar verdi.

Miriam Roland'ın adını söyleyerek, sanki bir soru sorarmış gibi, hafifçe üst kata doğru seslendi ve Roland aşağı indi. Masaya bir sofra örtüsü serilmiş, iki tane mum yakılmış, buz kovasına şampanya yerleştirilmiş ve Roland'ın en sevdiği yemek, fırında kuzu budu pişmişti. Masada kadeh tokuşturdular. Miriam dekolte kırmızı bir elbise giyiyordu ve cilveli bir şekilde, saç süsü olarak saçına bahçeden kopardığı bir gül takmıştı, o yazın son güllerinden birini. Her zamankinden de güzeldi. Roland daha önce hiç şampanya içmediğini söylemedi. Limonataya benziyordu ama daha sertti. Miriam Roland'a beyaz bir kurdeleyle bağlanmış kalın kahverengi bir zarftan oluşan armağanını verdi. Kadehini bir kez daha kaldırdı, Roland da kendi kadehini eline aldı.

"Açmadan önce, sakın unutma. Her zaman bana ait olacaksın."

Roland başıyla onayladı ve şampanya kadehini kafasına dikti.

"Yudumla. Gazoz değil o."

Armağan, bir ataşla tutturulmuş bir tomar kâğıttı. En üstte, Edinburgh'a giden ekspres tren için birinci sınıf iki tane bilet vardı. Ertesi gün. Roland bir açıklama bekleyerek Miriam'a baktı.

Miriam tatlı bir sesle "Devam et" dedi.

İkinci kâğıt Miriam'ın Royal Terrace Otel'de bir süit ayırttığını teyit eden bir mektuptu. Roland'ın doğum gününden bir gece önce otelde olacaklardı.

"İnanılmaz" diye mırıldandı Roland. Bir sonraki sayfa Roland'ın aklını karıştırdı. Hızlıca okudu, doldurulmuş bir tür resmi evrak olduğunu gördü. Formun en tepesinde mavi bir kraliyet arması türünden bir şey vardı. Siyah, büyük harflerle yazılmış olarak kendi ismini ve onun ismini gördü. Sonra da bir nikâh dairesinin adresini.

"*Nikâh mı*?" Durumun saçmalığı o kadar uç noktadaydı ki Roland gülmeye başladı.

"Çok heyecanlı değil mi sevgilim." Miriam Roland'ın kadehini doldururken tatlı, hafif bir gülümsemeyle onu dikkatle inceliyordu. Gözleri büyümüş, cam gibi ışıldıyordu.

Saçmalık duygusu kayboldu. Artık bunun yerine alabora oluyormuş duygusuyla birlikte gelen korku kaplamıştı Roland'ın içini. Güçlü olması gerekecekti ama bu güce sahip olduğundan emin değildi. Ya da güçlü olmak istediğinden. Ama gerekliydi. Bir saat önce sevişiyorlardı. Banyoda Beatles şarkısını mırıldanmış, şarkının nasıl kurtarılabileceğini görmüş, düşüncesinde daha iyi armoniler yaratmıştı. Miriam'ın ötesindeki dünya, içi deşilmiş kitaplar sahası. Ama şimdi sınırlardaydı, gerisingeriye Miriam'ın alanına doğru sürükleniyordu. Ne de olsa saat yedi buçuktu ve Roland'ın üstünde pijaması vardı. Evraka bir kere daha baktı. Başka hiçbir şey yapmadan bir ömür boyu sevişme. Devasa bir çabaydı ama ona bazı berraklık kırıntıları da kalmıştı, gerçek olana dair daha kapsamlı bir anlayış. Onun *kocası* olmak, annesiyle babasının rolüne girmek! Çılgınlık. Kendi kendini çılgınlığın da cüretkâr bir macera olduğuna ikna etmeye başlamadan önce karşı koyması gerekiyordu. Belki de öyleydi. Epey çaba gerekti ama sonunda konuşan, ragbi yedek takımının kaptanıydı. Kekeledi ama yine de konuşan kaptandı.

"Ama daha... daha konuşmadık bile."

Miriam hâlâ gülümsüyordu. "Ne hakkında konuşacağız?"

"Bunu ikimizin de isteyip istemediği hakkında."

Miriam başını iki yana sallıyordu. Kendine güveni Roland'ı korkuttu. Belki de kendisi yanılıyordu. "Roland, aramızda o tür bir anlaşma yok."

Miriam Roland'ın bir şey söylemesini bekledi ama söylemeyince, "Senin için en iyisi nedir biliyorum. Ve kararımı verdim" dedi.

Roland boyun eğmeye başladığını hissediyordu. Nankör görünmek ya da bu güzel akşamı bozmak istemiyordu. Kibar davranmak uğruna hayatını feda etmek, böyle bir şey mümkün olabilir miydi? Mutlaka söylemesi lazımdı, şimdi, hemen. "Ben istemiyorum."

"Ne?"

"Daha çok erken."

"Ne için?"

"*On altı* yaşında olacağım!"

"İşte o yüzden İskoçya'ya gidiyoruz ya. Orada yasal."

"İstemiyorum. Yapamam."

Miriam iskemlesini geri itti ve masanın etrafında dönerek Roland'ın tarafına geçip tepesinde durdu. Memeleri Roland'ın burnunun dibindeydi. "Sana ne denirse onu yapacaksın bence."

Roland bu sesi ilk piyano dersinden hatırlıyordu. Ama bu, oynadıkları bir oyun olabilirdi. Hafifçe bile olsa başını evet anlamında sallarsa, kısa sürede yukarı çıkarlardı ve ah, bunun kendisini mahvedeceğini bildiği halde Roland o anda buna nasıl da özlem duyuyordu. Bir kere yatağa birlikte girdiler mi, Miriam ne dese evet diyecekti. Daha sonra, zihni berraklaşınca pişman olacaktı ama iş işten geçmiş olacaktı. Başladığına devam etmesi gerekiyordu. Esas olan, Miriam'ın tepesinde dikildiği bu konumdan kurtulmasıydı. Miriam'ın da çok iyi bildiği gibi, o bu kadar yakınken düşünemiyordu. Ona dokunmadan ayağa kalkmak zor oldu. Roland günlerdir serilip yattığı kanepeyi aralarına alacak şekilde odanın diğer ucuna kadar yürüdü. Bu belki onu korurdu.

Miriam ona dik dik baktı. "Roland, bütün bunlar sence neyle ilgiliydi?"

"Birbirimizi sevmemizle."

"Peki sevmek ne demek? İnsanı nereye götürür?"

Roland hâlâ, Miriam bir soru sordu mu cevap vermesi gerektiğini sanıyordu.

"Bir yere götürmez" dedi. Sonra aklına parlak bir fikir geldi, yarım yamalak hatırladığı bir şey. "Sevgi, Ding an sich'tir, kendinde şey."

Miriam Roland'ın yanlışını düzeltirken kederle gülümseyerek başını iki yana salladı. "Hayır, öyle değil sevgilim. Sevgi sorumlu-

luktur, birbirine, geleceğe karşı ömür boyu süren bir sorumluluk. Sevgi budur."

"Şart değil." Bu zayıf kaçmıştı ama artık geri alamazdı.

Miriam hafifçe gülümseyerek ona doğru geliyordu. Roland'ın arkasında kaçacak yer kalmamıştı. Miriam yaklaşırken şöyle dedi: "Gel buraya. Tartışmamız gereksiz. Seni öpmek istiyorum."

Roland ona doğru bir adım attı ve öpüştüler. Bir yandan da Miriam ince beyaz pamuklunun altından onu okşuyordu. Elinde sertleştiğini anında hissedecekti. Roland kendini kurtardı, Miriam'ı sertçe itip yanından geçti ve yemek masasının yanında durdu. Ellerini bile sürmedikleri fırında kuzu budu soğuyordu.

Miriam parmağını Roland'a doğrulttu. "Şuna bak. Bu surat ne demek istiyor?"

"Seni seviyorum ama evlenmek istemiyorum demek istiyor." Roland söylediği sözü pek beğendi.

Sessizce durdular. Miriam'ın ifadesi değişmedi ama Roland tecrübeyle biliyordu ki yakında bir şeyler olacaktı ve hazırlıklı olsa iyi olurdu. Her zaman olduğu gibi Miriam onu yine şaşırttı. Aldeburgh'a giderken götürdüğü çantayı iskemleden alıp üstüne eğildi ve nota kâğıtlarını karıştırarak bir şey aramaya başladı. Doğrulduğu zaman, Roland yüzünün kızardığını gördü. Ayrıca dehşetle yanaklarında gözyaşları gördü. Ama sesi kararlıydı.

"Peki. Çok kötü. Hayatının kalan kısmında burada sahip olduklarını arayacaksın. Bu bir beddua değil, bir öngörü. Çünkü ben sana bu bedduayı etmem. Aşk, bir fırsatı ele geçirmek ve şanslı olmak demektir. Sen sana uygun kişiyle on bir yaşında tanışmış oldun. Bunu anlayamayacak kadar küçüktün ama ben anladım. Daha da uzun beklerdim ama sen çıkageldin ve neden geldiğin gün gibi aşikârdı. Seni geri yollamalıydım ama ben de seni senin beni istediğin kadar istiyordum. İkimiz için planlarım vardı. Bunlar seni büyüleyecekti. Şimdi geri adım atıyorsun ve buna üzüldüm. Öyleyse defol. Eşyalarını al ve bas git, bir daha da geri gelme."

Bahçe kulübesinin anahtarlarını Roland'ın ayaklarına fırlattı. Roland karşı çıkmaya kalkınca, onun sesini bastırarak eskisinden daha yüksek sesle ama tam da bağırmadan konuştu: "Duyuyor musun beni? Defol."

Miriam konuşurken sesinde öfke olduğu sürece, Roland gayet güvenli bir şekilde tahrik olmadan kalabilmişti. Anahtarı yerden

aldı ve belirsiz bir nezaket ya da minnettarlık anlayışının tetiklediği bir tavırla masada duran doğum günü armağanını, zarfı ve kâğıtları aldı. Miriam'a doğru bakmadan döndü ve mutfağı yürüyüp geçti. Dışarıda hava henüz tam kararmamıştı ve aralıksız yağmur yağıyordu. Suya kesmiş çimenliği çıplak ayakla yürüyerek geçip kulübenin kapısına vardı. Anahtarı çevirmek için iki elini birden kullanmak zorunda kaldı. Bavulu kilitli değildi. Buraya geldiğinde giydiği giysiler en üstteydi. Kulübenin eşiğinde aceleyle giyindi. Kıymetli nakit para tomarı hâlâ arka cebindeydi. Pijamasını top yapıp çimenliğe fırlattı. Veda notu. Sabaha yağmur suyunu iyice çekmiş olurdu. Miriam pijamayı Mrs. Martin'in gözünün önünden kaldırmak için eve kadar taşımak zorunda kalınca üzülecekti. Zarfı bavuluna koydu, bavulu kapadı, bir ucundan tutarak çimenlikte sürükledi, evin yan tarafından geçirerek ön bahçedeki çimenlikte de sürüklemeye devam edip bahçe kapısından çıktı. Britanya Karayolları Hizmetleri aracılığıyla yollamış olduğundan biliyordu, bavul yirmi beş kilo civarındaydı ve Roland bu ağırlığı kaldırabilirdi, ama bavul fazla büyük ve fazla hantaldı. Pub'a doğru yol boyunca yürümeye başladı. Yol kenarında çimenlik bir kısım vardı ve bavul burada kolayca kayıyordu. Pub'ın otoparkının yanında bir telefon kulübesi vardı ama Roland'ın bozuk parası yoktu, cebinde yalnızca sterlinlik banknotlar vardı. İçeri girdi ve bir bardak bitter bira sipariş etti. Sigara dumanı, başkalarının ciğerlerinden gelen çöp, nemli havada boğucu oluyordu. Dışarı çıkınca mutlu oldu.

Holbrook köyünde tek şoförlü bir taksi servisi vardı ve Roland şoförle konuştuktan sonra bavuluyla beraber kaldırımın kenarında bekledi. Yağmur yağmaya devam ediyordu ama buna aldırmadı, zaten dört duvar arasında fazla kalmıştı. Zaman zaman Miriam'ın evine doğru yola bakıyordu. İlk pişmanlık belirtileri başlamıştı. Eğer Miriam onu aramak için peşinden gelseydi ve ikna edici davransaydı, belki de onunla beraber eve döner ve şansını denerdi. Ama öyle görünüyordu ki hava bu akşam herkesi evine kapamıştı, on dakika içinde taksisi geldi.

Ipswich tren istasyonuna gitmek istediğini söyledi. Şoförün bavulu kaldırıp arka koltuğa koymasına yardım ederken nereye gideceğine dair bir planı yoktu. Ama Freston su kulesini geçerek tepeden aşağı inip, artık hava da kararmış vaziyetteyken nehir kenarı boyunca ilerledikleri sırada birden aklına geldi. Değişmelik bir

kıyafet ile kitaplarını bir naylon torbaya doldur, bavulu emanete bırak ve İstasyon Oteli'nde bir oda tut. Otel ona gayet uygun şekilde döküntü ve ucuz görünüyordu zaten. Odaya kapanır, okuması gereken kitapları okur ve altıncı sınıfa güzelce hazırlanmış vaziyette okula giderdi. Kaldırımda durup taksinin uzaklaşmasını seyrederken bu plan parçalanıp dağıldı. Londra'dan bir tren gelmişti ve insanlar onu itekleyerek yanından geçiyorlardı. Anayol üstündeki trafik hiç olmadık şekilde yoğundu, bir yerlerden uyduruk bir pop müzik geliyordu. Roland bu keşmekeşten güç aldı. Yine gerçek dünyaya dönmüştü. Ne yapması gerektiği çok netti. Miriam onu son kapı dışarı ettiğinde birkaç gün sonra geri almıştı. Aslında adı da Thomas Meek* olan, fareye benzer bir çocukla yollanan hızlıca yazılmış bir notla hiçbir açıklama yapılmadan geri çağrılmıştı. Ertesi gün bisikletine atlamış, çılgın gibi pedal çevirerek Miriam'ın evine gitmiş, öğle yemeği için kendini teslim etmişti. Aynı şey yine olacaktı, Miriam onu teslim almaya gelecekti. Roland ona asla karşı koyamazdı. Özgür olmanın tek bir yolu vardı.

Fikrini değiştirmeden, hemen harekete geçmesi lazımdı. Kendi yaşlarında yardımsever bir çocuk bavulunu bilet gişesine kadar taşımasına yardım etti. Gururla sadece gidiş, bir tam bilet aldı. Bir hamal bagajını tekerlekli arabasına koyup eşya vagonuna kadar götürdü. Roland ona iki şilin altı peni bahşiş verdi. Muhtemelen bahşiş biraz fazlaydı ama bu artık onun yeni varoluş tarzıydı, kontrolün kendisinde olduğu bir tarz. Treni istasyondan ayrılmadan önce bir gazete almaya vakit bulmuştu. Londra yolunda, Forth Road Köprüsü'nün, kaçtığı şehirdeki, Edinburgh'daki görkemli açılış töreni hazırlıklarını okudu. Londra'ya vardığında daha ileri bir noktaya gidiş planı yapamayacak kadar geç olmuştu. Liverpool Street İstasyonu yakınında bulduğu otel Ipswich'tekinden de daha eski püsküydü. Şimdiye kadar bir otelde oda tutmuşluğu yoktu. Bu olayın onda uyandırdığı duygu, doğru bir şey yaptığına dair kanaatini pekiştirdi. Ertesi sabah, Londra'nın diğer ucundaki Waterloo İstasyonu'na gitmek için taksi tutmadan önce ablasına telefon etti.

Ablası buluşmak üzere Farnborough İstasyonu'nun platformunda onu bekliyordu. Ablasının arabası da Miriam'ınkindendi, bu yüzden Roland bavulu arabaya nasıl sığdıracağını iyi biliyordu. Susan

---

* (İng.) Uysal, itaatkâr. (ç. n.)

Roland'ın planlarını değiştirmiş olmasına şaşırmadı. Roland'ın ifadesiyle, ablası ve abileri Henry gibi, anneleri ve babaları ve onların da anneleri ve babaları gibi, o da yetkililerin zorunlu gördüğü en düşük eğitimle yetinecekti. Sınıflar ve ders saatleriyle işi bitmişti. Ablası Roland'ın en son çalıştığı işyerinin önünde durdu ve Roland Mr. Heron'un toprak kazma işini denetlediği yere kadar dört yüz metrelik mesafeyi yürürken onu bekledi. Mr. Heron'un çizmelerindeki ve ceketindeki çamurdan ve yüzündeki terden anlaşıldığına göre elemana ihtiyacı vardı. Şef kurumuş kalmış görünüyordu. Roland'ın korkusu yoktu. Alacağı olan ücreti talep etti ve yine çalışmayı önerdi – çalışabilir miyim diye sormadı. Olumlu bir baş işareti alınca kendi şartlarını öne sürdü. Kırk yaşındaki sigara tiryakisi adamlardan daha hızlı ve daha çok çalışabilirdi. Tam ücret almalıydı, yoksa başka yere başvururdu. Mr. Heron başını çevirip omuz silkerek şartları kabul etti.

Susan'la Roland arabadan bavulu alıp üst kattaki misafir yatak odasına attıktan sonra bir fincan çay içtiler ve Roland'ın orada kalması karşılığında haftada dört sterline anlaştılar. Hafta sonunda hava yine çok güzeldi, Roland ablasına bahçede yardım etti. Susan bir kır ateşi yakarken Roland içeri girip kitaplarını, Camus'yü, Goethe'yi, Racine'i, Austen'ı, Mann'ı ve diğerlerini alıp geldi. Hepsini birer birer alevlere attı. *Her Şey Aşk İçin*'in diğerlerinden daha hızlı yanıp kül olacağına inanmak insanın kalbini soğutabilirdi. Ama kitapların hepsi aynı şiddette yandı. Verdiği kararı annesine ve babasına yazdı ve onlara iyi para kazandığı konusunda teminat verdi. Bir sonraki hafta okuldan, Mr. Clayton'dan ve Mr. Bramley'den kaygılı mektuplar geldi. Bir gün sonra Mr. Clare'den "geri dönüp Miss Cornell'le hayati önemi olan derslere devam etmeye" onu ısrarla teşvik eden bir mektup aldı. "Müthiş bir yeteneğin var. Roland, bu yetenek burada geliştirilebilir, hem de bedavaya!" Roland bunların hepsini görmezden geldi. Zaten çok meşguldü, ücretli olarak fazla mesai yapıyordu ve bir Aldershot pub'ında güzel, iyi huylu bir İtalyan kızı olan Francesca'yla tanışmıştı.

8

1995 yılının ortalarında Roland fakirleşmiş sayılmasa da nakit ihtiyacı içine girdi. Alissa *Yolculuk*'u yazarken geçinmesine yardımcı olan çocuk yardımını Roland'a aktardı. Zorlu mücadeleler sonucunda kazanılan, haftada 7,25 sterlinlik bu çocuk yardımı, devletten, yoksul olsun zengin olsun, dosdoğru bütün annelere gidiyordu. Şu anda ise Alissa'nın Londra'daki hesabından Almanya'daki hesabına, oradan da Roland'ın Londra hesabına gidiyordu. Lawrence'ın bakımı için 250 sterlinlik makul bir tutarı da her ay Alissa ekliyordu. Alissa Rüdiger aracılığıyla, Roland isterse daha fazla da yollayabileceği mesajını iletti. Roland istemedi. Yiyecek ve içecek için yeterli paraları vardı, giysiler ve okul gezileri giderini de hemen hemen yetiştiriyor sayılabilirlerdi. Onarımlar, yurtdışı yolculukları, araba, ani çıkan armağan masrafları ve piyanonun akort edilmesi ise listeden düştü. Banka borcu 4000 sterlini bulmuştu. Sosyal Hizmetler'le tekrar bağlantı kurma kargaşasına girmeyi ve yere çivilenmiş çelik banklara çöküp bekleyen diğer talep sahiplerine katılmayı göze alamazdı. Lawrence'la beraber iki yıl boyunca iyi yaşamışlardı, geri kalansa şu yeni düşük orandan vergiye gitmişti. Evin geçimi, Roland'ın daha önce yaptığı serbest işleri uç uca eklemesiyle sağlanıyordu. Bir miktar gazete yazısı yazıyor, haftada yedi saat tenis öğretmenliği yapıyor, Mayfair'deki kaliteli küçük bir otelde öğle yemeğine eşlik müziği çalıyordu. Lawrence'la birlikte ulusal ortalamanın hemen üstündeki bir gelirle yaşarken nasıl yoksul olabilirlerdi? Çünkü gazetede okuduğuna göre yoksulluk mutlak değil, göreli bir şeydi ve çoğu üniversite mezunu olan arkadaşları, kendi mesleklerinde, fen bilimleri, televizyon ve basında gayet başarılıydılar. Dijital geleceğin misyonerliğini yapan bir çift Fitzrovia'da bir internet kafe açmıştı. Kafe dolup dolup taşıyordu.

Etrafta, hoşuna giden ve kendini teselli etmek için kullandığı ilginç bir terim dolaşıyordu. Sosyal sermaye. Yakında evlenecek bir insan olarak halinden nasıl şikâyet edebilirdi? Sevimli, ilginç bir çocuğu, dostları, müziği, kitapları ve sağlığı varken, oğlu çiçek

hastalığının ya da çocuk felcinin veya Saraybosna'daki tepelerin arkasında saklanan keskin nişancıların tehdidi altında değilken? Ama sosyal sermayeye ilaveten sermayesinin de olması daha iyi olurdu ve hayatı güvendeyse bile bir yandan da fazla güvendeydi. Bu günlerde Londra dışına pek çıkmıyordu. Kendi kuşağından başka insanlar neler yapıyordu oysa. Evini terk edip cesur Susan Sontag'ın yaptığı gibi Saraybosna Ulusal Tiyatrosu'nda *Godot'yu Beklerken*'i sahneye koyarak şehrin kuşatılmasını ve orada yaşanan vahşeti duyurmuş da değildi.

Daphne'yle evleri birleştirmeye karar vermişlerdi. Dört çocuk çok istekliydi. Bournmouth'ta, boyası dökülen, deniz kenarındaki bir apartman dairesinde yeni arkadaşıyla yaşayan Peter, bıraktığı eşinin Roland'la yaşamasına aldırmıyordu. Roland, Peter'ın zaman zaman Daphne'ye vurduğuna dair bir kuşkuya düşmüştü ama Daphne bu konuda konuşmayı reddetmişti. Daphne ile Peter'ın, gençliklerinde geleneklere karşı çıkarak nikâh kıydırmadıkları ortaya çıkmıştı. Ne olduysa olmuş, ayrılmanın getirdiği güceniklik büyük ölçüde yaşanıp bitmişti. Bu, Alissa ile Roland'ı ıska geçen bir mermiydi. Roland, ücretini Alissa'nın ödediği Alman ve İngiliz avukatların hazırladıkları kâğıtları imzalamıştı. Şimdi, Daphne'yle yaptıkları plan çok netti. Lawrence'la en iyi arkadaşı Gerald'ın ve iki kız, Greta ve Nancy'nin mutlu ve özgür olacakları büyük bir ev ve bahçe bulmak. Roland Daphne'nin örgütleme yeteneğine güveniyordu. Çoktandır birbirlerinin sırdaşıydılar, artık sevgili olmuşlardı. Son derece iyi başlamıştı, sonra biraz tökezlemişti ve şimdi yine iyi gidiyordu. Ya da oldukça iyi. Roland, Gurji kampının kum torbasından savunma hattının ötesinde bir özgürleşme olmadığını ve hayatının en iyi orgazmının diğer yanında daha da iyisinin beklemediğini sonunda anlamıştı.

Ellinci yaşına üç yıldan biraz az vardı. Tenis müşterileri çoğunlukla, "vurma" heveslisi, otuzlarında mazbut oyunculardı. Korttaki uzun bir seanstan sonra Roland kalçalarının çevresinde içten içe süren ağrılar ve sağ dirseğinde elektriklenme hissetmişti. Kalbini kontrol ettirmişti; bazı vuruşları biraz düzensizdi ama pek de kötü değildi. Doktorun önerisi üzerine, kalınbağırsağında dolaşarak polip arayacak olan bir kameraya teslim olmuştu – şu âna kadar bir şey çıkmamıştı. Onur kırıcı bir süreçti ama Fentanyl adlı ilaç Roland'a eski günlerin tadını hissettirmişti. Hayatında ilk kez sağlığı

hakkında ciddi ciddi düşünmek ve kaçınılmaz fiziksel gerileme, değişik bir var olma biçimi için düzenleme yapma zamanının geldiğine dair kesin kararını pekiştirmişti. Saraybosna için iş işten geçmişti. Aklındaki, somut, güvenli, uyumlu, düzenli bir gelecekti ve Roland pek çok gecikme ve inkârdan sonra bu noktaya geliyordu.

Coşkuyla bu planları yapmalarının üzerinden aylar geçmişti. Ama Daphne haftada elli saat çalışıyor, bir yandan da üç çocuk yetiştiriyordu. Çocuk bakıcılarının biri gidiyor, biri geliyordu. Devlete ait konut mevcudu üzüntü verici derecede azalmıştı. Londra'da karşılanabilir meblağlara kiraya verilen evlere talep, Daphne'nin orta ölçekli iskân derneğini felç edecek kadar büyüktü. Roland'ın çalışma saatleri gün içine yayılmıştı ve 15:30'da Lawrence'ın okulunun kapısında olması bekleniyordu. Altı ay içinde on bir ev görmüşlerdi. Bunların hepsi ya ahır gibi şeylerdi veya aşırı pahalıydılar ya da her iki özelliği de birden taşıyorlardı. Şimdilik, Clapham'daki iki küçük evde yaşıyorlardı.

Epithalamion Kartları çökmemişti, miktarı Roland'a hiçbir zaman açıklanmayan bir tutar karşılığında bir anaakım kuruluşa satılmıştı. Oliver Morgan, dört yıldır, kaçamak cevaplarla Roland'a hakkı olan paranın gelmekte olduğunu söyleyip duruyordu. Bazı yasal ve parasal sorunlar halledilmekteydi. Endişelenmemesi lazımdı – bütün bu süre boyunca Roland'ın hissesinin değeri hep artmaktaydı. Roland'ın geri dönüştürdüğü doğum günü ve başsağlığı dizeleri Hallmark'tan da büyük olduğu söylenen bir şirket tarafından her yerde satışa sunulmuştu. Uzun zaman önce, okuldayken, ödev olarak okumaları istenen bir kitap olan Georges Duhamel'in *Le notaire du Havre*'ından, genel fikri kavrayabilecek kadar birkaç sayfa okumuştu. Maddi olarak sıkışık durumdaki bir aile büyük bir miras bekliyordu. Servet her an ellerine geçebilirdi. Boş yere beslenen umutlar bu yoksul insanları yavaş yavaş mahvediyordu. Para hiçbir zaman gelmiyordu. Ya da geldiyse de Roland kitapta bu kısmın olduğu sayfalara kadar ilerleyememişti. İbretlik bir öyküydü.

Haftalar geçiyordu ve bu konu Roland'ın aklına bile gelmiyordu. Hem çok meşguldü hem de Le Havre'lı aileden daha dirençli olduğu kanısına varmıştı. Ama zaman zaman, gecenin ortasında uyanınca, derin düşünceler içine dalmış olan uykusuz zihni bir sebep arardı. İşte o zaman, Morgan'ın yakın zamanlarda yaptıkları bir görüşmeden yankılanan teskin edici sesi, *Roland, sabırlı ol.*

Bana güven, derdi. Karanlıkta sırtüstü yatarken –başkasının yazdığı ve yönettiği– dramlar seyrederdi. Oliver Morgan'ı arabasından kaçırıp Ipswich'teki terk edilmiş domuz salamı fabrikasına getiren Londra'nın doğu yakasının eşkıyalarını kiralama konusunda Roland'ın hiçbir sorumluluğu yoktu. Morgan, Krazikards A.Ş.'nin bazı üst düzey yöneticileriyle birlikte, çıplak vaziyette, ayak bileklerinden zincirlerle bir banda tepetaklak asılmış olarak, birazdan alev alev yanan dev bir fırının çelik kapılarına doğru kayacaktı. Onlar yaklaşınca çelik kapılar kayıp açıldı, akkor bir alev yalazı altı metre yükseğe fırladı. Bağlanmış adamlar, zincirlerinin ucunda kıvranarak domuzlar gibi ciyaklayıp merhamet dileniyorlardı. Tesadüfe bakın ki, fırına ilk giren Oliver olacağa benziyordu. Roland'ın araya girip taşıyıcı kayışı durdurma zamanıydı. Oliver'ın tepetaklak kulağına bir şeyler söyledi. Bazı şartları vardı. Para eline nasıl da çarçabuk ve kolayca ulaşıverdi. Ama artık yatağındaki Roland'ı sıcak basmıştı ve patırtıyla çarpan kalbi uyumasına izin vermiyordu.

Daphne'nin ev düzenine ilişkin kendi teorisini açıklaması, eski dostların sevgili oldukları o ilk günlere rastladı. Modern aile düzeninde evin merkezi artık oturma odası, salon ya da aile reisinin çalışma odası değildi, mutfaktı, mutfağın kalbi de mutfak masasıydı. Çocukların –sözle ifade edilmesine gerek olmadan öğrendikleri sohbet kuralları ve konuklarla birlikteyken yapılacaklar dahil– temel davranış terbiyesini aldıkları, düzenli yemeklerin hayati ritim ve ritüellerini ömür boyu özümsedikleri ve sofra toplanırken yaptıkları ilk küçük yardımları kanıksadıkları yer burasıydı. Mektuplar burada açılır, ev sahibi yemeği hazırlarken arkadaşlar burada yer, içerdi. Ayrıca, diye eklemişti Daphne, Roland'ın masasında saçma sapan bir çöp dağı hemen hemen bütün masayı işgal ettiği için herkesin masanın bir ucuna sıkıştığı yer de burasıydı. Bunların altında hoş, eski bir çam masa vardı. Burayı bir temizledi mi evin geri kalan kısmındaki etkisi de arkadan gelirdi. Bu iş Roland'ın bir hafta sonunu aldı. Dağın büyük kısmını çöpe attı, kalanları da evin farklı yerlerine dağıttı. Daphne yanılmıştı, bunun evin başka kısımları üstünde bir etkisi olmadı ama mutfakta kökten bir iyileşme kaydedildi. İlk heves, Roland masayı temiz tutmak için çok çaba sarf etti. Burası bir çeşit aile ocağına dönüştü. Lawrence bile fark etti.

1995 yılı boyunca bu masanın çevresinde çeşitli dostlar toplandı. Sıkışılırsa masa on kişiyi bile alıyordu. Daphne geç saatlere

kadar çalışmıyorsa dokuz buçukta gelebiliyordu. Daphne'nin kızları Roland'ın misafir odasını alıyor, Gerald da Lawrence'la aynı odayı paylaşıyordu. Roland'ın yemek pişirme becerileri ve azmi sınırlıydı. Sadece tek bir yemek: Kuzu pirzola, fırında patates, yeşil salata. On kişiyi doyurmak için kırk kalem pirzola yetiyordu. Bunun banka borcuna pek etkisi olmadı. Şarabı konuklar getiriyordu. Böylece değişken, gevşek bir grup kurdular. Çoğu kamu kurumlarında çalışıyordu: Öğretmenler, devlet memurları, bir doktor. Joe Coppinger evlenmek üzere olduğu doktorla, Sophia'yla beraber geliyordu. Ayrıca bir de viyolonsel yapımcısı, bir kitapçı, bir müteahhit, bir de profesyonel briç oyuncusu vardı. Ortalama yaş kırk beş civarındaydı. Çoğu çocuk sahibiydi, hepsi Roland'dan daha fazla kazansa da hiçbiri zengin değildi. Çoğu ev almak için banka kredisi almış, yüksek meblağda borç ödüyordu, çoğu iki kere evlenmişti ve karmaşık aileleri, karışık haftalık düzenleri vardı. Hemen hepsi devlet okullarında okumuştu. Milliyet ve ırk bakımından epeyce çeşitlilik vardı. İki öğretmen de üçüncü kuşaktan Karayipliydi. Briç oyuncusu Japon asıllıydı. Arada sırada Amerikalılar, Fransızlar ve Almanlar gelip geçiyordu. Roland'ın eski sevgilisi olan iki tanesi, Mireille ve Diana, kocalarıyla geliyordu, kocaların biri Brezilyalıydı. Bunların bazıları Roland'ın tenis nedeniyle tanışmış olduğu insanlardı. Bu toplanmaların, yemeklerin daha havalı olduğu başka evlerdeki toplantılarla çakıştığı da oluyordu. Her durumda, orada bulunanların yarısı kadarı birbirini tanıyor oluyordu.

Hepsi de yaşlanmayı tekrar tekrar şaka konusu yapabilecek kadar gençti henüz. Artık üst düzey polis memurlarından, kendi doktorlarından, çocuklarının okul müdüründen ve şimdi de muhalefet partisi liderinden yaşlı olduklarını görmeleri ise bu durumla bir tezat oluşturuyordu. Bununla ilgili olan ve yeni yeni belirmeye başlayan bir başka konu da yaşlanmış ana babaların bakımı sorunuydu. Artık yetişkin olmuş bu çocuklar, ana babalarının kuruyup solmaya mahkûm olduğu yaşların sınırındaydılar. Hareket yeteneğindeki gerileme, aklın kısa dalga radyo gibi gelip gitmesi, daha derin bir nehri besleyen küçük rahatsızlıkların damla damla akması – konu çok büyüktü ve komik tarafları da yok değildi. Çocukların fazlasıyla gürültücü, haftalık programın fazlasıyla karmaşık olduğu fazlasıyla küçük bir evde yaşayan işi başından aşkın bir ailenin yanına kafası karışık bir büyüğün gelmesiyle, herkes dışarıdayken ailenin akşam

yemeğinin yanlışlıkla kedilere verilmiş olması gibi bir yanlışlıklar komedisine gülümseyebiliyorlardı.

Bir aile büyüğü evden bakımevine gönderilirken, sohbetler lojistiği kapsadığı kadar suçluluk ve üzüntü de yüklü oluyordu. Arkadaşlardan biri, annesi ondan ne kadar tiksiniyorsa kendisinin de ondan o kadar tiksindiğini söyledi. Ama annesini "kaldırıp götürmek" zorunda kaldığında hissettikleri onu dehşete düşürmüştü. Konu insanoğlunun faniliği olduğundan, uçsuz bucaksızdı. Hepsi de pek de uzakta olmayan ellinci doğum günlerini önlerinde görüyor ve aslında kendi çöküşlerini konuştuklarını biliyorlardı. Bazıları daha şimdiden diz ve katarakt ameliyatlarından söz ediyor ya da tanıdık bir ismi hatırlayamıyorlardı. Yaşlılara iyi davranmaları için somut, bencil nedenleri vardı.

Bunlar dışında, havada iyimserlik hâkimdi ama yirmi beş yıl sonra bunu hatırlamaları bile zor olacaktı. Siyasi olarak ortalama çizgi, ortanın solundan pek uzak değildi. Burada devrimci yoktu. Hepsinin bir ölçüde benzer fikirler taşıyor olması gibi bir sakınca vardı. Duvar'ın yıkıldığı gece öngörülenlerin çoğu gerçekleşmişti. Doğu ve Batı Almanya birleşmiş, Sovyetler Birliği ortadan kalkmıştı. Sovyetler Birliği'nin Doğu Avrupa İmparatorluğu'ndan sekiz ulus daha şimdiden Avrupa Birliği'ne katılmıştı ve birkaç tanesi daha onları izlemek üzereydi. Nükleer silahlar aynen kalmakla birlikte askeri harcamalar azalmıştı. Demokrasilerin başka ülkeleri asla işgal etmeyeceğine dair akademik fikir birliği vardı ve masanın çevresinde bundan söz ediliyordu. Yüzyıllarca süren savaş, yıkıntı ve işkenceden sonra Avrupa nihayet kalıcı bir barışa kavuşmuştu. Önce, 1970'lerde İspanya ve Portekiz, şimdi de geri kalanlar açıklık ve refah içinde bir geleceğin koşullarının içine yuvarlanıyordu. Beyaz Saray'da bir demokrat oturuyordu. Bill Clinton halk yararına bir refah programını ve çocuklar için sağlık sigortasını kotarıyordu. Clinton yönetiminin bütçesi fazla vermişti, bütün bunlar bir dönem daha seçileceğine işaretti.

Son ara seçimler göstermişti ki ABD Başkanı'nın Britanyalı meslektaşı, İşçi Partisi'nin yeni lideri Tony Blair, güç durumdaki Muhafazakâr Parti'nin Başbakanı John Major'ın hiziplerle dolu yorgun hükümetini süpürüp götürecekti. Masanın çevresindekilerden bazılarının siyasi strateji üzerinde çalışan çeşitli İşçi Partisi gruplarıyla bağlantıları vardı. Muhafazakârlar on sekiz yıldır ikti-

dardaydı. İşçi Partisi de artık seçilebilir duruma gelmeliydi. Hem Roland'ın masasındakiler hem de başka evlerdeki masaların çevresinde farklı farklı bileşimlerle oturanlar "üçüncü yol"u dikkatle inceliyor ve olumlu karşılıyorlardı. Hiçbir zaman elde edilememiş olan ve özgürlükle bağdaşmayan eşitliğin yerini sosyal adalet –fırsat eşitliği– alacaktı. İşçi Partisi'nin eskiden beri amaç edindiği ama artık ciddiye alınmayan, büyük sanayi kuruluşlarının millileştirilmesi fikri çöpe atılacaktı. İngiltere Merkez Bankası bağımsız ve siyaset dışı olacaktı. "Suça ve suçun sebeplerine karşı acımasız olmak" – ister soldan ister sağdan olsun, hiçbir seçmen bunun doğruluğuna itiraz edemezdi. Eğitim ve sağlık ön planda olacaktı. Britanya yasalarına insan hakları yerleştirilecekti. Asgari ücret. Dört yaşındaki bütün çocuklar için ücretsiz yuva. Doğru dürüst düzenlenmiş kapitalizmin yaratıcı enerjisi bu projeleri yönetecek ve sermaye sağlayacaktı. Parlamentonun değişmesi için kesin dönemler belirlenecekti. Kuzey İrlanda'da barış olacaktı. Galler'e bir meclis. İskoçya'ya da bir parlamento. Sürekli eğitim. İnternet temelli bir Ulusal Eğitim Ağı. Kırsal yörelerde özgürce dolaşabilme hakkı. Avrupa Sosyal Şartı'nın kabulü. Bilgi Edinme Hakkı yasası. Bütün bunlar makul bir süre içinde. Akşamlar uzun, insanlar heyecanlıydı. Sabahın ikisinde, evine gitmek üzere kalkmış olan bir arkadaşları, "Yalnızca mantıklı da değil. O kadar da *temiz* görünüyor ki" demişti.

Zaman zaman, hepsinin aynı fikirde olmadığı da oluyordu. Sosyolog Anthony Giddens'ın etkisinde kalan bir grup, finans sektörü temizlenip topluma karşı sorumlu kılınmadıkça ticaret ve piyasanın sosyal adaleti sağlayamayacağında ısrar ediyordu. Bazılarına göre bu ütopik bir şeydi. Diğerlerine göre ise laf çevirmekti. Bir akşam, erken saatlerde, pirzolaları çevirebilmek için ızgaraya yakın olsun diye masanın baş tarafında oturan Roland sohbetin dışında kaldı. Uykusuz bir gece geçirmişti ve alışveriş, etrafı toplamak ve yemek yapmak zahmetli işlerdi. Şimdi sohbetin birbirine zıt cereyanlarına mesafeli oturup onları dinlemek ne rahattı. O gün daha erken saatlerde, eski kayınvalidesinin çok eski günlerde okuması için Roland'ı zorladığı, Keats'in "Psyche'ye Kaside" adlı şiirini okumuştu. Yorgun olmasına rağmen şiir onda bir iç huzuru yaratmıştı.

Masanın etrafında konuşulan konular tek bir konuya indirgenmişti: Hedefler. Bunu herkes onaylamıştı. Bir politika üretme grubu hazırladığı yazıyı kısa süre önce tamamlamıştı. İşçi Partisi

iktidara gelirse, kamu sektörü için hedefler kesin olarak belirlenecek ve böylece bu sektör daha verimli ve insancıl hale getirilecekti. Başarısızlık korkusu üretkenliği artıracaktı. Hedeflere ulaşılması moralleri yükseltecekti. Kamu yararı sağlanmış olacaktı. Hedef alınıp artırılacak olan şeyler: Apandisit ameliyatları ve mamografiler, çıraklık, ulusal parkları gezmeye giden etnik azınlık mensupları, dezavantajlı koşullarda yaşayan kesimlerden üniversiteye giden öğrenci sayısı, yedi, on ve on dört yaşlarındaki çocuklarda okuma yazma bilenlerin sayısı, çözülen suç vakaları, mahkemeye verilen ve hapse gönderilen tecavüzcü sayısı, işsizlikten kurtarılmış kişi sayısı. Hedef alınıp azaltılacak veya düşürülecek olanlar: Sokakta yatan evsiz sayısı, intiharlar, şizofrenler, hava kirliliği, acil servislerde bekleme süresi, yaşlı ve yalnız insanlar, çocuk ölümü ve çocuk yoksulluğu oranı, sınıflardaki öğrenci sayısı, sokaklardaki yankesicilik, trafik kazaları. Kesin hatlı amaçlar. Berraklık açısından, başarı ve başarısızlık halkın yargısına sunulacaktı.

Zihni –sanki yukarılara doğru– alıp başını giden Roland kendini mesafeli bir memnuniyet içinde buldu. Aşağıdaki masaya göz gezdirdi. Bunlar iyi niyetli, ciddi kadın ve erkeklerdi. Zeki, çalışkan, sosyal adalet konusunda dikkatli. Ayrıcalıkları varsa, onları paylaşmakta kararlıydılar. Roland içinde bulunduğu ruh durumu icabı, dünyanın böyle insanlarla dolu olduğunu düşündü. Her şey iyi gidiyordu. Lawrence'ın yaşlarındayken, yepyeni bir bilgiye ulaşmış olmanın getirdiği sevinç gözyaşlarını gizleyerek, kaza kurbanlarını alıp hareket etmiş olan iki ambulansa baktığını hatırladı: İnsanların kalbi ne kadar iyiydi ve her şey ne kadar iyi örgütlenmiş ve düzgündü. Babası kahramanca davranmıştı. Şimdi olduğu gibi o zaman da her şey gün gibi açıktı. Her sorun çözülebilirdi. Katliamların olduğu Balkanlar'da bile, Kuzey İrlanda'da bile. Roland daha da uzaklaştı. Gerçekdışı, duygusal bir durumdaydı. Bu durum için kendisinin kullandığı sözcük "santimantal"di. Sanki birisi içkisine psikotropik bir ilaç atmış gibi. Şimdi, etrafındaki sesler yükselirken daha da uzaklaşıp –bunu açıklamaya çalışmak bile ümitsiz bir çabaydı– sırf var olmaktan zevk aldığı bir duruma girdi. Sırf *var olmak*, sosyal sermaye kütüklerindeki varlıklar hanesine hiçbir zaman işlenmemiş olan bir varlığa, bir zihne sahip olmak ne şanstı. "Psyche'ye Kaside"den bir parçayı hatırladı: *Çalışan bir beynin ince ince örülmüş kafesi*. Bu herkesin

ayrıcalığıydı, Roland'a ise babadan mirastı – evet, nakit sıkıntısı vardı ama çalışan bir beyni de vardı. Santimantal bir beyni. Olgun bir gülün bahçe kafesi kadar incelikli.

Tam bu noktada hülyadan uyandı, kadehini doldurdu ve sohbete katıldı. Maalesef düzey düşmüştü. Güller dikenlidir. An itibarıyla Başbakan John Major'ın çektiği ıstıraplarla kalpsizce gırgır geçiliyordu; bu mazbut, kendini kullandırmaya müsait adam, bir yanda ülkeyi Avrupa'dan çıkarmak gibi fantastik bir projede kararlı olan kuş beyinli sağ kanat politikacıları; diğer yandaysa, tam da ulusa saf aile değerlerinin nimetlerini kabul ettirmeye çalışırken –basın durumu böyle kurgulamıştı– partideki her türden hizbe mensup bakanların her yerde neşeyle teşhir edilen kabahatleri arasında sıkışıp kalmıştı.

Aylar sonra, eylül ayının sonlarında, onuncu yaş gününden üç gün sonra, bir cumartesi öğle sonrasında Lawrence, makas ve yapıştırıcı alıp aynı temizlenmiş masanın başına oturmuş, doğum günü armağanı olarak istediği büyük boy albüme gazete kupürleri yapıştırıyordu. Daphne işteydi. Çocukları babalarıyla birlikte Bournmouth'taydı ve yirmi dört yaşındaki Angela'yla ilk kez tanışıyorlardı. Roland masada Lawrence'ın karşısına oturmuştu. Bugünlerde baş başa daha az vakit geçirir olmuşlardı. Roland belirli bir ruh hali içindeyken oğlunun yüzünü inceler ve yalnızca Alissa'nın yüzünü görür, eski bir aşkın ya da aşkın anı-gölgesinin depreştiğini hissederdi. Onu sevmenin nasıl bir şey olduğunu neredeyse hatırlıyor gibiydi. Solgun yüz, kocaman kara gözler, uzun burun ve konuşmadan önce uzaklara bakma alışkanlığı. Sonra da, Liebenau'daki o kaçamak gece, anneyle babanın ayrı ayrı kattıklarından damıtılmış olan şeyler, Lawrence'a özgü her şey. İnce omuzlarına büyük gelen, yönetilmesi zor bir baş – dikkatle onay verdiği zaman öne eğilecek yerde sarsılırdı. Dudaklar klasik Eros yayı biçimindeydi. Daphne, bir gün bu çocuğu öpecek olan kişi zevkten ölecek demişti. Ve yine, daha şimdiden, pek çoğunu dile getirmediği düşüncelerle dolu olan başı. Lawrence'ın Roland'ın yanına oturup babasının elini tutarak, uzun uzun düşünüldüğü, uzun uzun incelendiği sezilen bir düşüncesini ona aktarması Roland'a ferahlık, sevinç verirdi.

Beş yıl önce, Lawrence'la beraber bir arkadaşının kır evinde kalmışlardı. Arkadaşının kızı Shirley, Lawrence gibi beş yaşındaydı.

Yaşları daha büyük birkaç çocuk daha vardı. Yaşça en küçük bu iki çocuğu birlikte oynamaya teşvik etmişlerdi ve yetişkinler onlara birbirlerine ne kadar uygun olduklarını söyleyip durmuşlardı. Bir taya binmeleri ayarlandığında, ikisi birden atın binicisiyle birlikte atın üzerinde oturmuş ve dizginleri sırayla tutmuşlardı. Akşam olunca birlikte banyoya girmişler, sonra da aynı yatak odasını paylaşmışlardı. Gece saat üçü biraz geçe Roland omzunun hafifçe dürtülmesiyle uyanmıştı. Lawrence yanında duruyor ve silueti ay ışığının aydınlattığı duvara vuruyordu.

"Uyuyamadın mı canım?"

"Hayır."

"Ne oldu?"

Ciddi baş öne eğildi ve Lawrence yere doğru konuştu. "Shirley'nin bana uygun bir kız olduğunu sanmıyorum."

"Tamam. Onunla *evlenmek* zorunda değilsin."

Bir sessizlik oldu. "Ha... tamam."

Roland çocuğu geri yatağa taşırken Lawrence uyumuştu bile.

Ertesi akşam yetişkinler ve çocuklar bahçede durmuş, ayın bir grup meşe ve dişbudak ağacının arkasından yükselmesini bekliyorlardı. Ay en yüksek dalların arkasında açık seçik belirip utangaç bir şekilde kaçamak bakışlar atınca, sohbete katılmakta kararlı olan Lawrence ev sahiplerinin kolunu çekiştirdi ve yaptığı saptama aile efsaneleri arasına girdi.

"Biliyor musunuz, benim ülkemde de bir ayımız var."

Aylardır her gün beklentiyle anılan onuncu yaş gününün Lawrence için derin bir anlamı vardı. Sonunda çift sayıyla yazılan yaşlara gelmişti ama bundan da öte bir şey vardı. Neredeyse yetişkinlik. Erkek çocuk armağanları mutfağın her yerine yayılmıştı. Daphne ve ailesinden bir çift paten ve sokak hokeyi sopası. Ama aynı zamanda da, Lawrence'ın isteği üzerine, başlangıç düzeyindeki yetişkinler için matematik kitabı, yetişkinler için iki ciltlik bir ansiklopedi ve bir koleksiyon defteri. Bir süre önce Lawrence'tan gelen, annesiyle ilgili yeni yeni sorular üzerine Roland ona, Rüdiger'in yıllar boyu göndermiş olduğu gazete kupürlerinin bulunduğu bir dosya göstermişti. Bu belki de hataydı. Ama çocuğun duyduğu gurur çok yoğundu. Annesinin fotoğraflarına uzun süre bakakaldı. Alissa'nın ünü Lawrence'ı şaşkınlık içinde bırakmıştı.

"Şey kadar mı ünlü... Oasis kadar?"

"Hayır. Bir kitap o kadar ünlü olamaz. Ama yine de ünlü ve daha önemli."

"*Sen* öyle düşünüyorsun."

"Ben öyle düşünüyorum. Ama haklısın. Pek çok kişi aynı fikirde değildir."

Ağır baş düşünürken hafifçe yana eğildi. "Bence haklısın, daha önemli." Sonra bildik soru. "Neden gelip beni görmüyor?"

"Ona mektup yazabilirsin. Nerede oturduğunu bilmiyorum ama bilen birini tanıyorum."

"Nerede oturduğunu Oma biliyordur diye düşünüyorum."

"Belki."

Okul sonrası pek çok akşamını alan mektup, Lawrence'ın çok kavisli, geniş el yazısıyla on sayfa tuttu. Okulunu, arkadaşlarını, evini, yatak odasını ve Suffolk kıyılarında son yaptığı tatili anlatmıştı. En sonunda annesine onu sevdiğini söylüyor ve mahrem bir sırrı paylaşır gibi matematikten de çok hoşlandığını ekliyordu. Roland Jane'in mektubu Alissa'ya iletmeyeceğini biliyordu. Mektuba "persönlich" yazıp bir açıklama notuyla birlikte Rüdiger'e gönderdi. İki ay geçti, gelen giden yok. Roland şaşırmadı. Berlin'de karşılaşmalarından sonra Alissa'ya Lawrence'la iletişime geçmesini teşvik eden üç mektup yazmış ama cevap alamamıştı. Londra'ya geldiğinde Rüdiger'le konuşmuştu. Rüdiger'in Green Park yakınındaki otelinde buluşmuşlardı. Yayıncı, Roland'ın duygularını paylaştığını, onu anladığını söylüyordu ama yazarının özel sorunlarına karışmaya çalışmanın iş ilişkisini aştığını da biliyordu. "Alissa bu konudan söz etmek istemiyor."

Ama Lawrence fikrinden caymadı. "Alissa Eberhardt Kitabı"nı –albümün başlığı altın yaldızlı kalemle bu şekilde yazılmıştı artık– oluşturma çabası içindeydi. Makaleleri kronolojik sıraya göre düzenleyeceğini açıklamıştı, önce İngilizce olanlar, ardından Almancalar. Makas, zamk, keçeli kalem ve ıslak bezi sırayla yan yana dizdi. Dosyayı gözden geçirdi ve sonunda *Yolculuk*'un bir İngilizce eleştirisini buldu. Bu tek sütunluk yazıyı kesti ve ilk sayfaya yapıştırdı. Çok temiz bir iş çıkarmıştı.

Lawrence anneannesi konusunda haklıydı. İlk romanını yayımladıktan sonra Alissa ile annesi barışmışlardı. Jane kızının adresini Roland'a vermeme talimatı almıştı. Roland bundan rahatsız oldu ve onlara yaptıkları bir ziyarette, Lawrence uyuduktan sonra tartıştılar.

Roland ona torununu annesiyle ilişkiye geçirmek gibi bir görevi olduğunu söyledi. Jane, Roland'ın durumun karmaşıklığını anlayamadığını söyledi. Ailelerin, edebiyatın karmaşıklığını. *Yolculuk*'u gerçekten okumuş muydu? Roland bu soruya cevap vermeye tenezzül etmedi. Jane, Roland'ın Alissa'yı, olağanüstü kitabıyla kafasını yoramayacak kadar kıskandığına inandırmıştı kendini. Roland'ın yaptığı da ne basitlikti. Bu olaydan sonra araları soğudu ve sonunda birbirleriyle hiç konuşmaz ve mektuplaşmaz oldular. Jane'in onu Heinrich'in cenazesine çağırmayışı Roland'a mantıklı geldi. İntikamcı damat, Alissa'yı zor durumda bırakmak için Lawrence'ı da alır gelirdi cenazeye.

Roland bu konuyu Daphne'yle tartıştı. Daphne'nin bakış açısı hiç değişmiyordu. "İsterse ikinci Shakespeare olsun, vız gelir. Oğluna yazması lazım." İki akşam önce de şöyle demişti: "Poposuna güzel bir tekme istiyor." Bir kadının başka bir kadının yaptığı hasarı temizlemesi miydi bu? Yok, çok daha fazlası. Ama bu püskürmelerde bir paralellik de görülüyordu. Roland son zamanlarda Peter'dan "ahmak" diye söz etmeye başlamıştı, ağız dolduran hoş bir sözcük.

Daphne Alissa'nın mecazi bir tekmeye ihtiyaç duyduğu konusunda haklı olabilirdi ama Roland da böyle söyleyerek hiç yardımcı olmadığını hatırlatıp duruyordu ona. Roland'ın eski karısına karşı duyduğu kin uzun zamandır, düşüncelerinin bodrum katına sıkıştırılmıştı ve burada Alissa'nın çalışmalarına karşı duyduğu hayranlıkla sessizce güreşmekteydi. Daha üst düzeydeki konu Lawrence'tı. Lawrence'ın bilinci şu noktayı da kapsayacak kadar genişlemişti: Annesi muhteşem bir şekilde hayattaydı, gayet tanıdık bir ülke olan Almanya'da yaşıyordu ve Lawrence'ı tanımak istemiyordu. Ne yapılmalıydı? Basında çıkan yazıları ona göstermek belki bir hata olmuştu. Dosya on beş santim kalınlığında bir yığına ulaşmıştı. Rüdiger ne zaman en son Eberhardt kupürlerini yollasa, Roland baştan sona okuyor ve dosyasında saklıyordu. Alissa'nın ünü onun da kafasını karıştırmıştı.

Lawrence dikkatini belirli bir kupür üzerinde toplamak için makasın üstüne eğildiğinde Roland yığından bir sayfayı eline aldı. Saygıdeğer bir eleştirmenin *FAZ*'a, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*'a yazdığı ve *Yolculuk*'un Almanya'da, Avusturya'da ve İsviçre'de gördüğü coşkulu tepkinin tonunu belirleyen uzun değerlendirme yazısı beş yıl sonra sayfa kenarlarından sararmaya başlamıştı. Rüdiger

yazının çevirisini kupüre iliştirmişti. Roland ayrıntılı olay örgüsü özetini atladı ve sonuç paragraflarını tekrar okudu.

> Sonunda, savaştan sonra doğan çocuklar –ve savaşın çocukları– arasından nihayet etkili bir sesi olan bir önder çıktı. Maddi olarak desteklenen edebi kültürümüzün çorak deneyciliği ve benmerkezci, varoluşçu yabancılaşmasıyla lekelenmemiş bu ses aramıza patlarcasına katıldı; yazarı, okura karşı sorumluluklarını anlamakla beraber son derece incelikli bir düzyazı üslubunu ve hayal gücünü cesaretle kullanma arzusunu da tam anlamıyla denetim altında tutuyor. Parlak yaratıcı yeteneğinden yararlanmayan bir tek romanın adı olmuş.
>
> Alissa Eberhardt yakın geçmişimizden ya da tarihin kendisinden veya sürükleyici bir anlatıdan, karakterlerini tam ve derinlemesine işlemekten, aşktan ve aşkın üzücü sonundan, bazen *Sihirli Dağ*'ı, hatta Montaigne'in büyüsünü bile saygıyla yâd eden derinlikli ve bilgili ahlaki görüşler ileri sürmekten korkmuyor. Eberhardt'ın, bombalarla yıkılmış Münih'in kalıntılarından Milano'nun savaş döneminde suça bulaşmış alt tabakasına, Hesse eyaletinin kimsenin bilmediği küçük bir kasabasında savaş sonrasında ortaya çıkan ekonomik mucizenin yarattığı ruhsal çoraklığa kadar, zihnimizde canlandıramayacağı şey yok gibi görünüyor.
>
> Tolstoyvari bir kuşatıcılığı olan, mükemmel düzenlenmiş cümleler kurmaktan Nabokov'a benzer bir keyif alan Eberhardt, nutuk çekmeden, sessizce, güçlü bir feminist kapanış sunuyor. Kadın kahramanı, başarısız olduğunda bile aydınlığa kavuşturduklarıyla coşku veriyor. Artık apaçık belli olan şu değerlendirmeyi yapmaktan başka söyleyecek bir şey kalmıyor: Bu roman bir başyapıt.

Ein Meisterwerk, Nabokovvari, Kleist ve Hölderlin ödüllerinin sahibi – Roland bunların hepsini ilk söyleyen kişiydi ve kitabın adı konusu da dahil hepsinde haklıydı. O mektubu yazmalıydı. Eğer yazmış olsaydı, Alissa şimdi Noel'i, şu anda elinde "Alissa Eberhardt Kitabı"nı gururlu bir gülümsemeyle tutup ilk sayfayı babasına gösteren oğluyla geçirmek için hazırlanıyor olurdu.

"Harika. Ne güzel düzenlemişsin. Sonraki sayfaya ne koyacaksın?"

"Almanca bir şey."

"Bak, bu yazı ilk çıkanlardandı. Bir göz at."

Lawrence *FAZ*'dan kesilmiş kupür üzerinde çalışmaya başladı. İngilizceye çevrilmiş makaleleri okumaya çalışmakla pek ilgilenmiyordu. Kupürleri düzenlemek ve annesini saran gizemi kendi albümünün sınırları içinde yumuşatmak istiyordu. Roland şimdi İngilizce bir dergide yer alan bir kesiğe bakıyordu. Burada Alissa boydan bir fotoğrafta renkli olarak görülüyordu; 1940'lı yıllar modasına uygun şekilde bele oturan beyaz, yazlık bir elbise giymiş, güneş gözlüklerini alnının üstünden geriye itmişti. Biçimlendirilmiş saçları kulak hizasından, kâkülsüz kesilmiş ve kulak arkasına sıkıştırılmıştı. Bir balkonun korkuluğuna yaslanmıştı. Arkadaki geniş manzarada kozalaklı ağaçlar ve uzakta ince bir nehir parçası görülüyordu. Gülümseme zoraki gibiydi. Günde on tane röportaj. Kendi sesinden, tekrarlayıp durduğu fikirlerden tiksinmeye başlamıştı. Kitaplarının baskısı için Londra'ya hiç gelmemişti. Basılan kitaplarında verilen ona ait bilgiler, gelme zahmetine katlanmasını gerektirmemişti. Altı ay önce yayımlanmış olan bu dergi yazısı, başlığı büyük puntolarla verilmiş, nefes nefese giden bir yazıydı.

> Kendinden önceki yazarlardan muhteşem Doris Lessing gibi, göz kamaştırıcı Alissa Eberhardt da birçok kadının ancak hayal edebileceği korkutucu bir sıçrama yaptı. Bebeğini ve kocasını terk ederek yukarıda görülen Bavyera ormanlarına tırmanıp yalnızca yaprak ve böğürtlen yiyerek (şaka şaka!) ünlü ilk romanı *Yolculuk*'u yazdı. Kitap dünyasında dâhi ilan edilen Eberhardt hiçbir zaman dönüp ardına bakmadı. Son romanı *Kaçan Yaralılar*'ı Ayın Kitabı seçtik. Dikkatli ol Doris!

Roland karar verdi, bunu oğlundan gizleyecekti. Ünlü öykü hiçbir zaman bu sınırların dışına taşmamıştı. Alissa bunu hiçbir zaman ayrıntılandırmamış, terk ettiği ailesini hiçbir zaman açıklamamış, korkutucu sıçrayışı ve bu sıçrayışın mutlak tabiatı hakkında hiçbir zaman konuşmamıştı. Britanya basını daha faal olsaydı Roland'ı kolayca bulabilirdi. Şansa bakın ki terk edilenler ilginç değildi. Şu âna kadar üç roman ve bir hikâye kitabı. Roland Alissa'nın yazdıklarını ne zaman okusa kendisine özgü nitelikler barındıran bir karakter arardı. Böyle birini bulursa hiddetlenmeye hazırdı. Kadın kahramanın şehvet dolu aylar boyunca birlikte bir odaya kapanabileceği türden bir adam. Piyanist, tenis oyuncusu, şair. Hatta başarısız şair, cinselliğe fazla meraklı bir adam, makul bir

kadının bıkabileceği, yerleşik bir işi olmayan, doyumsuz bir adam bile olabilirdi. Bir kadın karakterin terk ettiği koca ve baba. Bunun yerine bula bula atkuyruklu, iriyarı İsveçli denizci Karl'a benzeyen iki karakter buldu.

Kısa beş yıl geçerken, Almanya'da ve dünyanın her yerinde çıkan kitaplar ve verilen ödüller üst üste yığıldı. Alissa Roland'ın daktiloya çektiği ve Londra'daki yayıncıların geri çevirdiği kitaplardan birini baştan yazdı ve ona yeniden hayat verdi. Birbiriyle bağlantılı on tane aşk öyküsünden oluşan bir kitap yayımladı. Zeki kadın kahramanların çelişkili taleplerini esprili, hatta komik bir anlatımla verdi. Burada Roland'a da yer bulunabilirdi. Londra hakkındaki romanında kadın kahraman bir süre Goethe Enstitüsü'nde çalışıyordu ama kahramanın âşık olduğu öğrenci Roland değildi. Roland kahramanın sınıfındaki öğrenciler arasında bile yoktu. Bir başka karakter Brixton pazarının yakınlarında oturuyordu ama Roland'ın eski dairesinde değil. Eberhardt üslubu meydan okurcasına gerçekçiydi, herkesin bildiği ve hissettiği bir dünyaya hitap ediyordu. Canlı bir şekilde gözler önüne seremeyeceği maddi ya da duygusal hiçbir şey yoktu. Ancak birlikte geçirdikleri zamanın yoğunluğuna rağmen –Lady Margaret Sokağı buluşması, Liebenau'ya yapılan, duyguyla bezenmiş ziyaretler ve nehir kenarındaki yürüyüşler, açık havada Tuna deltasının büyüleyiciliği, paylaştıkları küçük ev ve her şeyden öte çocukları– hiçbir şey, gizlenmiş ya da yeri değiştirilmiş olarak bile yer almıyordu. Kendi ortadan kayboluşu dahil paylaştıkları bütün deneyimler Alissa'nın yaratıcı arka planından kazınıp atılmıştı. Roland tamamen silinmişti. Lawrence da öyle – Alissa'nın kurmacalarında hiç çocuk yoktu. 1986'daki kopuş nihaiydi. Roland kendini öfkeye hazırlamıştı. Şimdiyse aynı noktaya başka bir yönden geliyordu.

Alissa'nın hayatı hakkında yazılanları okuyup sevgililerine dair kanıt bulmaya çalıştı ama Alissa özel hayatından hiç söz etmiyordu. Tatlılıkla Almanya'nın neresinde oturduğu bile sorulsa, sakince verdiği cevap "Sonraki soru" şeklinde oluyordu. Alissa fark etmeden çekilmiş bir dergi fotoğrafı onu neşeli bir lokanta masasında gösteriyordu. Çevresindeki hiç kimse muhtemel bir sevgili gibi görünmüyordu. Alman basını Britanya basını kadar ısrarla özel hayata girmeye çalışmıyordu. Ama Alissa İngiltere'ye uğramadığından, dolayısıyla da hiçbir edebi çevreye mensup olmadığından, bilinen

hiçbir ilişkisi olmadığından, ünlü restoranlarda ya da kırmızı halılı açılışlarda hiç görülmediğinden ve neredeyse kırk sekiz yaşında olduğundan, dedikodu sütunlarının pek de ilgileneceği bir malzeme değildi. Seçilmiş İngiliz gazeteciler Münih'e kadar gidiyor ve onunla yayıncısının ofisinde konuşuyorlardı. Bu kimseler de genellikle ona karşı saygılı, hatta huşu içindeki kitap kurtlarıydı.

Arkalarında bıraktıkları yıllar birbiri üstüne yığıldıkça, birlikte geçirdikleri zaman da kurudu kaldı, en azında takvim yapraklarında. Yalnızca üç yıl, 1983'ten 1986'ya. Ama duygusal etki süresi çok daha uzundu ve bunun somutlaşmış hali de Lawrence'tı. Ayrıca, 1977'de Goethe Enstitüsü, dört yıl sonra da Mick'in kafa yediği Dylan konserinin önündeki karşılaşmaları vardı. Sonra Berlin, Café Adler, yağmur altında geçitte görüşmeleri. Bu süre Roland'ın ona yazdığı ama cevap alamadığı tarihe, daha sonra da son yazdığı kitaba hayran kalmasına ve içinde kendisinin yer almadığını görmesine kadar uzanıyordu. Ne zaman Alissa'nın fotoğrafını görse, ince bir iplikle uzak geçmişe yeniden bağlanıyordu. Bir zamanlar öğrenciler anlasın diye basit bir Almancayla edebi beklentilerini ağır ağır açıklayan kadının yüzü on sekiz yıl sonra hiç değişmemiş gibi geliyordu Roland'a.

On yıl önce motosiklet çarptığı için ölen monarşi karşıtı bir arkadaşı, basının yoğun bir şekilde yaptığı yayınlar nedeniyle Kraliyet ailesinin belirli fertlerinin durmadan mahremiyetini ihlal ettiklerini söylemişti.

"Onlar hakkında yazılanları okumayı bırak" diye cevap vermişti Roland. "Ben hiç okumuyorum, onlar da kafamı hiç kurcalamıyor."

Arkadaşının ne demek istediğini şimdi anlıyordu. Alissa kafasını kurcalayıp duruyordu. Kitaplar çıktıkça hepsini okumak zorundaydı. Rüdiger'in yolladığı haberleri gözden geçirmek zorundaydı. Alissa bir türlü peşini bırakmıyordu, kitaplarında Roland'ı görmezden gelse bile iyi şeyler yazmaktan vazgeçmeyi reddediyordu. Roland bu kadar yıl sonra fazla da dert etmiyordu ama Alissa'nın kaliteli dergilerde sanatkârca ışıklandırılmış yüz hatları gözünün önünden yok olsa ferahlayacaktı. Ama gözünün önünden gitse bile o yüz hatları yalnızca oğlunun gözlerinde ve uzaklara bakma alışkanlığında değil, aşırı ciddiyetinde de yaşamaya devam edecekti. Lawrence'ın annesiyle paylaştıkları, her şeyden önce bunlardı.

İki yıl sonra Clapham'daki evler hâlâ birleşmemişti. Evlenme lafından vazgeçilmemişti. Sadece gücünü kaybetmişti. Her ikisi de çok meşguldü, Londra içi semtlerde ev fiyatları istikrarsızca yükseliyordu ve her nasılsa artık birbirinden sadece 800 metre uzaklıkta iki eve sahip olmak daha az tehlikeli görünüyordu. Daphne'nin çocukları iki haftada bir hafta sonunu babalarıyla geçiriyorlardı. Bu bir dengesizliğe yol açtı çünkü Daphne için her ay yalnız başına kaldığı dört gün çok değerliydi. Tamam, sorun yoktu. Roland Lawrence'la baş başa vakit geçirmeye çoktandır alışıktı ve bunu seviyordu. Aileler birbirlerinin evinde gece yatısına kalıyor, yetişkinler birbirlerinin çocuklarına göz kulak oluyordu. Bu bazen dağınıklığa yol açıyordu ama Roland'ın ve Daphne'nin çocukları birbirlerinden hoşlanıyorlardı ve böyle yaşamak büyük bir karar verip –asla dile getirmek istemeseler de– sonradan bundan dönerek feci bir durum yaratmaktan daha kolaydı. Bazı aşk ilişkileri tatlı tatlı çürür ve dağılır. Buzdolabındaki bir meyve gibi, yavaş yavaş. Bu da öyle bir ilişki olabilir, diye düşündü Roland ama bundan hiçbir zaman emin olamıyordu. Giderek daha aralıklı yaşadıkları cinsellik yoğunluğundan hiçbir şey kaybetmemişti. Rahatça sohbet ediyorlardı, mümkün olduğunda ise derin derin. Politika onları birbirlerine bağlıyordu, genel seçimler yaklaştıkça heyecan da yükseldi. Böylece bu altı kişi, İşçi Partili yeni dalga ekonomistlerin dediği gibi bütün "aktörler", çabucak dağıtılamayacak kadar yerleşik veya ilginç bir düzenlemeler sisi içinde hoş bir hayat sürüyordu. Eylemsizlik kendi başına bir güçtü.

1997 baharında Roland'ın ailesinde bir ölüm gerçekleşti. Bir zamanlar insanlar çocukluklarını yaşarken mutlaka bir ölüyle karşı karşıya kalırlardı. Ama refah içindeki Batı'da, iki dünya savaşının kitlesel kıyımından sonra, ölümle karşılaşmadan yaşamak, korunmuş bir kuşağın ayrıcalığı ve kırılganlığı haline geldi. Cinselliğe ve mala ve daha pek çok şeye aç olan bu gürültücü kuşak yok olma fikrine karşı çok hassastı. On bir yaşındaki Lawrence'ın kendisiyle gelmesini yasaklamak Roland'a doğru geldi. İlk kez bir cesetle karşılaşmaya yalnız başına gitti.

Trenden erken bir saatte indi. Düşüncelerini düzene sokmak için istasyondan şehre dolambaçlı bir yoldan gitti. Aldershot bir gece önce sarhoşlar tarafından hırpalanmışa benziyordu. Askerler ya da siviller. Merkezde, çarşının yanında, kaldırımlarda ve su olukların-

da şişe kırığı camlar ve yağmur suyuyla karışmış kan ya da ketçap vardı. O zamanlar on sekiz yaşında olan abisi Henry 1954'te tam burada annesiyle burun buruna gelmiş ve annesi oğlunu tanıyamamıştı. Rosalind'in Henry ve Susan'ı 1941'de neden evden yolladığına dair o eski giz hiçbir zaman çözülemeyecekti. Rosalind çocuklarına bakamayacak kadar maddi sıkıntı içinde olduğunda ısrar ettiyse de hiç kimse inanmamıştı. O zamanlar Rosalind savaştan öncesine göre daha yoksul değildi. Sorun o kadar eskiydi ki herkes düşünmekten vazgeçmişti.

Roland çift kanatlı yaylı kapının hemen içinde, üç yaşındayken aklını başından alan koyu kırmızı devasa "kaç kilosun, söyleyeyim" makinesinin bulunduğu Woolworths mağazasının yanına çıktı. Bir zamanlar bu makinenin yanında annesini kaybetmişti çünkü dalgın dalgın yanlış bir etekliğin peşine takılmıştı. Beyaz bir zemin üzerine renkli benekler – tıpkı Rosalind'inki gibi. Tanımadık bir yüz başını eğip ona bakınca dehşetten uyuşmuştu. Annesine kavuşunca ağlamıştı. Hafızasında, kederinin asetat tadı hemen yandaki tezgâhın üstünde yığılı duran "Seç-ve-Karıştır" şekerlerinin tadıydı. Armut şeklinde şekerler.

Woolworths'ün yanından sapan sokağın karşı kaldırımına geçti ve yan yana duran kocaman iki sinemanın önünden yürüyüp ilerledi. Bunlardan birinde Elvis Presley'nin *Mavi Hawaii* filmini üst üste iki kere izlemişti. On üç yaşındaydı. Herhalde Berners tatildi. Annesiyle babası Trablus'tan ayrılmışlar, bir sonraki tayinlerini bekliyorlardı. Önce Singapur'a, sonra Libya'ya gitmişlerdi, yakında da Almanya'ya gideceklerdi – gurbette geçen ömürler, Rosalind'in bastırılmış memleket hasreti. Sanki bir şeyden kaçıyorlarmış gibi. ABC sinemasında geçen o uzun öğle sonrasında Elvis'in güneşli sahillerini ve güzel arkadaşlarını bırakıp da dışarıdaki tekdüzeliğe katılmak Roland'ın içinden gelmemişti. Hiç beklenmedik şekilde onu almaya gelen babası fuayede dolaşıp onu beklemek zorunda kaldığı için çok öfkeliydi. En sonunda bir yer göstericiyle birlikte sinema salonuna girmiş ve yer göstericinin elindeki fenerin ışığı en ön sırada oturan Roland'ı bulmuştu. Baba oğul geçici olarak kaldıkları Susan'ın evine kadar yağmurda sessizce yürümüşlerdi.

Şimdi Roland o gün gittikleri yolu kısmen izleyerek terk edilmiş bir otoparktan geçip bir zamanlar evli askerlerin ve ailelerinin sıkış tepiş yerleştirildiği, yol kenarına yan yana dizilmiş, Victoria

döneminin sonlarında yapılmış, ısıtılmamış, rutubetli iki katlı evlerin bulunduğu, şehrin kasvetli kısmına doğru yürüyordu. Susan, çocukları bebekken, iki çocuğu ve ilk kocasıyla burada otururdu. Roland zaman zaman Scott Moncrieff Meydanı'nda kalırdı. Parlamentoda buradan gecekondu mahallesi olarak söz edilmişti. İsli tuğladan soğuk binalar, üzerinde otlar bitmiş bir tümseğin çevresine sıralanmıştı, kadınlar bu tümseğin etrafına çamaşırlarını asarlardı. Victoria dönemine ait her şeyden nefret edilen 1960'ların sonlarında bu evler yıkılmıştı. Oysa yapılar sağlamdı. Eski binaları yenileselerdi daha iyi olurdu, çünkü onların yerine inşa edilen ucuz yapılar da şimdi yıkılmaya hazır vaziyetteydi.

Roland yine dolanarak şehir merkezine doğru döndü, sonra kendi doğduğu Cambridge Askeri Hastanesi'ne doğru çıkan yokuşu tırmandı. Çanları Kırım Savaşı'ndan kalma yörece ünlü saat kulesiyle hoş ve gösterişli bir Victoria dönemi yapısı. İki yıl önce kapatılmış olan binanın lüks apartman dairelerine dönüşeceğini duymuştu Roland. Pencerelerinde, terk edilmiş harabelerin bulaşık, kör bakışları görülüyordu. Şimdi kendisinden ince bir zaman duvarıyla ayrılmış olan oralarda bir yerlerde bebek Roland çıplak, kan içinde, baş aşağı vaziyette, günün modasına uygun olarak kaba etlerine yediği kıvrak bir şaplakla dünyaya buyur edilmişti. Roland geniş bir kavis çizerek, hâlâ çalışan çiçekli saatiyle Aldershot Futbol Kulübü sahasının arkasına çıktı. Yolun karşısına geçti ve yan yana dizili işletmelerden Bromley & Carter's'a yaklaşırken yavaşladı. Babası onu bekliyordu. Bu sefer sessiz bir öfke yoktu; yer göstericinin el feneri de yoktu. Yürüyüp evi geçti, sonra yüz metre ileriden geri döndü, duraksadı ve zili çaldı.

Haber sabah erkenden, Roland işteyken, Portman Meydanı'ndaki kortlardan birinde tenis oynarken gelmişti. Rakip oyuncu ve öğrencisi otuz yaşında bir adamdı ve bir kayak kazasında bacağını kırdıktan sonra tekrar tenis oynayacak hale gelmeye çalışıyordu. Adam kamçı gibi bir sağ vuruşu olan, sırım gibi, il çapında bir oyuncuydu. Roland bir set ve üç oyun gerideydi ve durumu sanki bu onun öğretim yöntemiymiş gibi göstermeye çalışıyordu. Zafer yolunu açarak teşvik. İşi sayı mücadelesini uzun ve ilginç kılmaya çalışmaktı ama bu da alışık olduğundan daha fazla koşmasını gerektiriyordu. Bankın üstünde bıraktığı yeni küçük Nokia telefonu çalınca özür diler gibi elini kaldırdı ve telefona cevap verecek ol-

mayı minnettarlıkla karşıladı. Ablasının sesini, sesin donuk tonunu duyar duymaz anladı. Bundan sonraki bir saat boyunca üstüne kör bir aldırmazlık çöktü – rekabetçi bir oyunda yararlıdır. Seti aldı ve üçüncü sette rakibinin yenmesine izin verdi.

Lawrence dedesine karşı sade bir sevgi duyuyordu. Binbaşı komik ama korkutucu gürlemeler çıkaran, ağız mızıkası çalan ya da bir minyatür gayda takımıyla çok komik iniltili bir ses çıkaran yontulmamış bir gulyabaniydi. Lawrence büyüdükçe, gulyabani bir sterlinlik madeni paraları rahatça elden çıkarır oldu ve Aldershot yakınlarındaki modern bir sitede yer alan tertipli evinde bolca limonata ve çikolata bulundurmaya dikkat etmeye başladı. Gulyabani yanında hafif bir tıss sesi çıkaran bir boruyla burnuna bağlanan bir oksijen tüpü bulundurmaya başlayınca daha da egzotik bir hal aldı. Lawrence çocukluğunun ilk dönemlerinden beri Binbaşı'nın Almanya'dan getirdiği garip şekilli bir bibloya büyük ilgi duyuyordu. Bir bastona dayanmış, uzun çengel burunlu, eğri büğrü bir yaratık olan biblo pencerenin içinde kamburunu çıkarmış dururdu. Lawrence eve gelir gelmez Binbaşı bu bibloyu onun eline vermeyi âdet haline getirmişti. Beş yaşında bir çocuk olarak Lawrence onu itinayla tutardı. Bu canavarın kendisine zarar veremeyeceğini yavaş yavaş idrak ettikçe onu sevmeye başlamıştı. Korkulan bir şey zaptedilebiliyor, hatta sevilebiliyordu. Bu cin kılıklı biblo belki de dedesini temsil ediyordu.

O akşam iki ev halkı Roland'ın evinde birlikte yemek yiyordu. Roland öğle sonrası tenis seansından döndüğünde, Daphne yemek pişirirken çocuklar da mutfak masasının etrafında ödevlerini yapıyordu. Kızlar, Greta ve Nancy, masanın bir başındaydılar, Gerald ve Lawrence da diğer başında. Roland iki müşteri arasında Daphne'ye telefon edip haberi vermişti. Şimdi de Lawrence'a söylemek için uygun zamanı bulmalıydı. Heinrich Dede'yi kaybetmek kafa karıştırıcı ve soyut bir şey olmuştu. Liebenau'daki cenazede bulunmak bunu biraz hafifletebilirdi. Robert Dede ise çok daha farklı bir şeydi.

Roland, Daphne'yle konuştuktan sonra Rosalind'le daha zor bir telefon konuşması yapmıştı. Rosalind'in sesi uzaktan geliyordu ve Roland ondan telefonu yaklaştırmasını istemek zorunda kalmıştı. Binbaşı Rosalind'in üzerine düşmüş ve onu bedeniyle mutfak tezgâhı arasına sıkıştırmıştı. Ağzından kan gelmişti. Rosalind kocasının ağırlığının altından kalkmaya çalışırken Binbaşı'nın başı öne düşmüş ve tezgâha şiddetle çarpmıştı. Rosalind alçak sesle durmadan, "Onu ben

öldürdüm" deyip duruyordu. Roland annesini yatıştırmak için tıbbi bilgiye hâkimmiş gibi davrandı. "Bu düşünceyi aklından çıkar. Eğer ağzından kan geldiyse zaten ölmüştür."

"Bir daha söyle" demişti annesi, "o söylediğini bir daha duymak istiyorum."

Roland sessizce çalışan çocukların arasına oturdu. Yazdıkları yazının üstüne öylesine çalışkan bir edayla başlarını eğip çalışmaları Roland'a dokundu. On beş dakika sonra dördü birden bağırmaya başlardı. Roland'ın bacakları zonkluyor, dizleri ve sağ kolu ağrıyordu. Daphne ona bir kupa çay getirdi. Çayı bırakıp giderken bir elini Roland'ın omzuna koydu. Daphne çoban böreği pişirirken mutfaktan yükselen sesler huzur vericiydi. Masa, eskiden üstüne yığılı olan gereksiz eşyadan kalıcı olarak temizlenmişti. İşte ev hayatının huzurlu mutluluğu, düzenli, güvenli, sevgi dolu. Bazı arkadaşları onu Daphne'yle evlenmeye teşvik ederken bunu hatırlatıyorlardı. Şimdi de olduğu gibi çoğu zaman bunun ne anlama geldiğini görebiliyordu: İstemeye gerek kalmadan gelen çay, mutfaktaki transistörlü radyodan gelen haber mırıltıları (kimyasal silah yasağı yakında yürürlüğe girecek), ödevlerini yapan çocuklar, yeni yıkanmış saçlarının kokusu. Kendini bırakabilir, bu sıcaklığın içine batabilirdi. Acı çeker ve boğulur muydu? Son zamanlarda Daphne'yle arasında sorunlar olduğuna dair belirtiler kuvvetlenmeye başlamıştı. Yok, aslında sorunlar değil, sorun demeliydi, Roland'ın sorunu, şu eski sorun. Elinde değildi. Daphne gergin bir sesle Roland'ın bunu yapabileceğini ve yapması gerektiğini söylemişti.

Lawrence'ın ne çalıştığına uzaktan bir göz attı. Yine matematik. Doğum günü için istediği kitap etkili olmuştu. Diferansiyel denklemleri –dy bölü dx– anlamaya başlamış, bu sayede babasını geride bırakmıştı. Greta Lawrence'a Roland'ın sormak istediği soruyu, bütün bu hesaplamaların ne amaçla yapıldığını sormuştu ve Lawrence kısa bir an düşündükten sonra, "Bütün bunlar her şeyin nasıl değiştiği ve insanın bu değişikliğin tam içine nasıl girebildiği hakkında" demişti.

"Ne değişikliği?"

"Hız diye bir şey var, sonra da şöyle bir... *katlıyorsun,* ivme oluyor." Lawrence bunun ötesinde bir açıklama yapamamıştı ama denklemleri çözebiliyordu. Denklemi anında anlıyordu, neredeyse duyularıyla. Öğretmeni Lawrence'ın on iki yaşından küçük yete-

nekli çocuklar için bir matematik yaz okuluna gitmesi gerektiğini düşünüyordu. Roland tatilin gerekliliğine inanırdı ve dolayısıyla bu fikri kuşkuyla karşıladı. Bu kadar okul yeter! Ayrıca bir de para sorunu vardı. Alissa'dan para istemeye taraftar değildi. Daphne ücreti ödemeyi önermiş, konu hakkında karar verilememişti.

Roland duş alırken, Lawrence'a haberi akşam yemeğinde, hoş bir aile atmosferi içindeyken vermeye karar verdi. Gerald, Greta ve Nacy on sekiz ay önce büyükannelerini kaybetmişlerdi. Halden anlarlardı. Daphne de Lawrence'a karşı çok şefkatliydi. Nasıl olur da o, Roland, hayatını Daphne'yle birleştirmeye direnebilirdi? Şu anda düşünülemeyecek kadar zor bir konuydu bu. Giyindi ve aşağı indi. Yemekleri biter bitmez Roland çocuklara çok üzücü bir haber vereceğini söyledi. Haberi verirken doğrudan oğluna bakarak konuştu. Kocaman baş kıpırdamıyordu, çocuğun kara gözleri Roland'a dikilmişti ve haberci Roland kendini suçlanıyormuş gibi hissetti.

Lawrence sessizce sordu: "Ne olmuş?"

"Susie Halan anlattı bana. Tam öğle yemeğini bitirmişler. Babaanne tabakları topluyormuş. Dede elinde bir çanakla onun arkasından geliyormuş..."

"Turuncu çanakla mı?"

"Evet. Dede tam mutfağa gelince yere düşmüş. Dedenin akciğerlerinin pek iyi durumda olmadığını biliyorsun, bu yüzden kalbi bedenine oksijen yollamak için fazla çalışmak zorundaydı. Yaşlı kalbi artık yorulmuştu." Roland birden sesinin titreyeceğini hissetti. Hikâyenin kendi oluşturduğu şekli, kıymık kadar bir keder parçasını hikâyeden koparmıştı. Bir yapaylık hissi vardı bunda, acılı bir ölümle ilgili bir hakikatten çok, hikâye anlatmaktan ve o ağır *kalp* sözcüğünden kaynaklanan bir şey.

Lawrence'ın bakışları hâlâ babasının üstündeydi, daha fazla açıklama bekliyordu ama Roland konuşamadı. Nancy elini Lawrence'ın kolunun üstüne koydu. Nancy ve Greta Lawrence'ın duygularını paylaşan bir şeyler söylemek üzerelerdi. Kızlar duygularını kaskatı oturmakta olan erkek kardeşlerinden ya da baba oğuldan çok daha kolay ifade ediyorlardı. Daphne işaret parmağını sallayarak kızları susturdu. Masa sessizce Roland'ın konuşmasını bekledi.

Lawrence babasının gözlerindeki parlaklığı belki görmüştü. Erkeği teselli edecek olan, erkek çocuktu. Lawrence teşvik edercesine şefkatli bir ses tonuyla, "Öğle yemeğinde ne yemişler?" dedi.

"Tavuk, patates..." Roland bezelye diyecekti ki sorunun sıradanlığı içinde gülme isteği uyandırdı. Gürültüyle boğazını temizledi, ayağa kalktı ve odanın diğer ucuna doğru yürüyüp pencerenin kenarına geldi. Sokağa bakarak kendini toparladı. Neyse ki kızları daha fazla gemlemek mümkün değildi. Kumrular gibi teselli sesleri çıkararak iskemlelerinden fırladılar. Sarılmaları ve teselli sözleri uygun bir kılıf oldu. Gerald bile buna katıldı.

"Ne şanssızlık, Lawrence."

Bu söz kızların kıkırdamasına yol açtı, gülüşmeye Daphne ve Lawrence da katıldı. Herkes gülmeye başladı. Ne büyük rahatlama. Roland'ın boğazındaki kaslar gevşedi ve öğleden sonra erken saatlerde üstünden atamadığı o duygu işte yine geldi. Tenis eşyaları omzunda, metronun kuzey hattında, kalabalığın içinde durmuş Clapham'a giderken dönüp gelmişti bu duygu. Sonra Old Town'dan geçip Rectory Grove'dan aşağı inerken, korkunç ve uygunsuz bir düşünce olarak, tekrar. Özgürlük. Altında durduğu gökyüzü artık daha genişti. Artık babanın oğlu değilsin. Artık tek baba sensin. Kendi mezarına bir koşu kopardığında önünde duracak başka erkek yok. Numara yapmayı bırak – keder kadar coşku da duruma uygun. Ölüm olayında acemiydi ama ilk hissedilen duygulardan kuşku duymak gerektiğini biliyordu. Bu duygular elbette mantıklı bir kafa karışıklığının kanıtıydı ve yavaş yavaş geçecekti. Sırtı odaya dönük durumda, trafiğin yavaş yavaş akmasını izlerken seçenekleri aklından geçirdi. Ya sen anneni ve babanı gömersin ya da onlar seni gömer ve senin duyabileceğin kederden çok daha acı bir mateme gömülürler. İnsanın çocuğunu kaybetmesinden daha büyük bir ıstırap olamaz. O zaman kendini ve babanı şanslı say.

Dar siyah bir pantolon takım giymiş, yirmilerine henüz gelmemiş ince bir kız cenaze evinin kapısını açtı ve Roland içeri girerken başıyla resmi bir selam verdi. Kız ya konuşmamak için talimat almış ya da bir engeli varmış gibi görünüyordu. Roland'a küçük, kırmızı bir bekleme odasındaki bir iskemleyi işaret ederken Roland'ın teşekkür sözcükleri kulağa fazla neşeli geldi. Kız iki eliyle "çok kısa süre bekleteceğiz" işareti yaparak kırmızı kadife perdenin arkasında kayboldu. Oda, içeride dergi olmaması bakımından zevkliydi. Duvarda Stiks olamayacak kadar dar ve hızlı akan bir nehrin çerçeveli fotoğrafı asılıydı. Daha çok bir zamanlar, daha ergenliğindeyken

yasadışı balık tuttuğu ve bir olta ve solucanla alabalık yakaladığı East Dart Nehri'ne benziyordu. Daha sonra, kullandığı yöntemin gerçek bir alabalık avcısına saçını başını yolduracak bir yöntem olduğunu öğrenmişti. Balığı ayıklamış, çalı çırpıyla bir ateş yakmış ve ateşte pişirerek Aldershot'taki Kırım Hanı'nın barında tanıştığı Francesca adlı İtalyan kızla birlikte yemişti. Hoşça vakit geçirmiş olduklarını düşündü, okulda kalıp üniversiteye giriş sınavı için hazırlanacak yerde Dartmoor tabiat parkında, ödünç alınmış bir çadırda sert toprakta uyumuşlardı. Ama döndüklerinde kız ona mektup yazıp onu bir daha görmek istemediğini söylemişti. Bu Roland'ın çözemediği bir gizdi.

Roland, tavandan, başının üstündeki bir delikten hafif bir sesin geldiğini fark etti, bir synthesizer'ın çaldığı, fısıltı misali kesintisiz bir akor, arka planda uzaklardaki sahile çarpan dalga sesleri. Bir dakika sonra akor çok hafifçe değişti. New Age ölüm müziği. İçinde bulunduğu oda, Kral Edward döneminde yapılmış, ucuz, bitişik nizam evlerden birindeydi, bir bisiklet dükkânı ile eczane arasında kalan mütevazı bir evin oturma odası. Roland'ın neredeyse dizine değen çam ağacından sehpada minik kabarcıklar ve üstündeki koyu renk lekeye yapışıp kalmış, bir fırçaya ya da belki bir başa ait siyah kıllar görünüyordu – elle yapılmış bir onarım. İskemlelerin hiçbiri bir diğerine uymuyordu. Bekleme odasının eğreti havası Roland'ı duygulandırdı. Bromley & Carter's çok para harcamadan ellerinden geleni yapmaya çalışıyorlardı. Roland'ın bir zamanlar Alissa ile birlikte kapısında kuyruğa girdiği, mezarların en büyüğü, Les Invalides'deki Napoléon'a ait mezarın mimarlarıyla aynı zor sorunla karşı karşıyaydılar: Vefat etmiş olanlar hem buradaydılar hem de burada değillerdi – ve geri gelmeyeceklerdi. İster cilalı kırmızı kuvarsit olsun, ister orta halli bir yaratıcılık, ne fark ederdi?

Roland, babasının ölümü sanki henüz gerçekleşmemiş gibi bir kaygıya kapıldı. Schrödinger'in kedisi için olduğu gibi, havada asılı bir sonuç. Ancak cesedin önünde tanık olarak yer alacak oğul dalga fonksiyonunu çökerterek babayı öldürebilir. Böyle bir odada annesiyle birlikte oturup doktorun muayenehanesine çağrılmayı beklediğini hatırladı. Sekiz yaşında bir çocukken nefes almakla ilgili sorunları vardı; "sinüsler" ve "adenoidler" sözcükleri, tıpkı adına eklenmiş başka adlar gibi, bu sorunlara yakından eşlik ediyordu. Bu sözcüklerin anlamını Rosalind de bilmiyordu ve bazen birini bazen

ötekini aynı anlamda kullanıyordu. Kulak burun boğaz cerrahının karşısına oturduklarında, annesiyle Roland arasında kıyasıya bir mücadele başladı. Korkudan midesi bulanan Roland annesinin belirtileri abartarak anlatmasını dinledi. Roland utangaç bir çocuk olsa da araya girip pek fazla bir sıkıntısının olmadığına doktoru ikna etmeye kendini zorladı. Birazcık nefes alma zorluğu onun için hiç önemli değildi. Kare biçimindeki derin bir evyenin yanındaki raflarda, lacivert kenarlı uğursuz beyaz çanaklar vardı ve birazdan bunların içine bedeninden koparılmış perişan bir organ konacak olabilirdi. Bunlara böbrek çanak dendiğini duymuştu. Doktoru duvardaki iğneler, çelik penseler ve teşrih bıçaklarının muhafaza edildiği dolaba uzanmaktan vazgeçirecek her şeyi söyler, her şeyi inkâr ederdi. Ona uygulanacak olan işlemin gelecekte, başka bir yerde, anestezi altında yapılacağını kimse söylememişti.

Bugünkü işlem böyle rahatlatıcı bir şekilde sonlanmayacaktı. Annesine gelince, ertesi gün Roland onu da alacak, birlikte geleceklerdi. Perde aralandı ve kızın babası elini uzatarak Roland'a doğru geldi. Roland uzatılan eli sıktı ve Mr. Bromley'nin hoş ifadelerle başsağlığı dilemesini dinledi. Adamla kızın arasındaki benzerlik komikti. Her ikisinde de güçlü bir çenenin üstünde düğme gibi birer burun vardı. Ama kızın solgun teninde retro-punk bir çekicilik varken babası bir cilt şikâyeti varmış gibi duruyordu. Adamın açık havaya daha çok çıkması lazımdı.

Roland dar bir koridorda adamın peşinden yürüdü, evin arka tarafındaki daha büyük bir odaya girdiler. Burada, sakinleştirici New Age müziği daha yüksek perdeden çalıyordu. İçerideki koku bir mağazadaki kozmetik tezgâhında duyulan cinstendi. Cenaze, Rosalind'in seçmek için epeyce vakit harcadığı bir tabutun içine yatırılmıştı. Siyah takım elbise, beyaz gömlek, siyah kravat ve ayakkabılar ve griye çalan çoraplar. Dantelli ve kırmalı saten astar duruma kadınsı bir hava katıyordu. Binbaşı görse bundan tiksinirdi. Ama can sıkıcı bir hata yapılmıştı. Bu Binbaşı değildi. Savaş sırasında, Dunkirk'ten sonra artık fiilen savaşamayacak duruma gelip başçavuş olunca ve Blandford ve Aldershot'ta acemi erlere tören meydanında talim yaptırırken bıraktığı, fırçaya benzeyen küçük bıyığı gitmişti. Ağzı, gülümser şekli verilmiş, posta kutusu yarığına benzer bir yarıktı ve bütün yüz bu ağzın çevresinde biçimlendirilmişti. Alnına, Binbaşı'da hiçbir zaman olmayan düşünceli,

çatık kaşlı bir ifade zorla yerleştirilmişti. Roland hayret içinde Mr. Bromley'ye döndü.

Cenaze yüklenicisi sakin bir ifadeyle bunu bekliyordu. "Bu, babanız Binbaşı Robert Baines. Vefat ettiği anda herhalde ağzı açıkmış. Tabii kaslar toparlanmaz."

"Anlıyorum."

"Üzgünüm. Şimdi belki bir süre yalnız kalmak istersiniz."

"Şu sesi kapatmanız mümkün mü?

Mr. Bromley anlayışlı bir gülümsemeyle bir iskemle çekip odadan çıktı. Synthesizer sesi yerini trafik uğultusuna bıraktı. Roland ayakta durmaya devam etti. Babasının göğsüne dokunmak için elini uzattı. İnce gömleğin altında buzlu maun. Ceset denen şeyde hiç de şaşırtıcı ya da korkunç bir şey yokmuş meğer. Gayet sıradan bir şekilde orada yoktu, o kadar. Başka ne bekleyebilirdi ki? Ruha, uçup gitmiş bir şeye inanmak ne kadar da kolay ve baştan çıkarıcıydı. Roland Binbaşı'nın tanıdık gelmeyen yüzünde nihai bir hakikat bulmak için değil, kendisine ait bazı duygular, duruma uygun bir üzüntü bulabilmek için tabutun içindeki kapalı gözlere baktı. Hiçbir şey hissetmiyordu; ne keder, ne özgürleşme, ne öfkeli suçlamalar, hatta ne de bir uyuşma hali. Tek düşündüğü buradan gitmekti. Tıpkı insan ne yapacağını bilmediği bir hastane ziyaretinde konuşma tavsamaya başladığında ne hissederse o. Roland'ı tutan, Mr. Bromley'nin, babasının cenazesiyle birkaç dakikasını bile harcayamayacak bir insan olduğunu düşünme ihtimaliydi. Ama Roland işte tam da öyle biriydi. Ne yapması gerektiğine dair ipuçlarını bazı unutulmuş filmlerden alarak, son bir defa öpmek üzere tabutun üzerine eğilen tarzda bir adam. Bir farkla ki, bu onun ilk öpücüğü olacaktı. Alın göğüsten daha soğuktu. Kalkarken dudaklarına bir parfüm tadı yapıştı. Dudaklarını elinin tersiyle sildi ve çıktı.

Dört gün sonraki cenaze sıkıcı geçti ama komik bir hata durumu kurtardı. Genel seçimleri, Yeni İşçi Partisi'nin sarsıcı zaferini izleyen hesaplaşma günüydü. Parlamentoda 179 kişilik sandalyelik, beklentinin çok üzerinde bir sonuçla çoğunluğu ele geçirmişlerdi. Sağın epeydir devam eden iktidar üzerindeki hâkimiyeti kırılmıştı. John Major hükümeti önemsiz skandallarla yorulmuş, bölünmüş, keyfi kaçmıştı. Blair ve bakanları gençti, sürüsüyle yeni fikirleri vardı ve kendilerine güvenleri sonsuzdu. Eski solu üstlerinden atacak ve iş dünyasıyla iyi geçineceklerdi. Sıradan seçmenlerin sıkıntılarını

dikkate alacaklardı: Okullarda sınıfların kalabalıklığı, hastaneler ve özellikle gençler arasında suç. Destekçileri ve eylemciler "vaat kartlarını" –beş tane taahhüt– gururla boyunlarında taşıyorlardı. Değişim aynı zamanda kültüreldi. Hem kabine üyesi olup hem de açıkça eşcinsel olmanın artık skandal konusu olmayacağına ve onursuzluk sayılmayacağına karar verilmişti. Tony Blair Kraliçe ile görüşmüştü ve Downing Caddesi'nde Başbakan olarak ilk konuşmasını yapıyordu. Gür saç, düzgün dişler, enerjik adımlar: Rock yıldızı gibi karşılanıyordu. Whitehall boyunca bayrak sallayan kalabalıklar muazzamdı, genel coşku çok yoğundu.

Akşam beşteki cenazenin son hazırlıklarına dalmış olan Roland Londra'daki olayları biraz uzaktan izliyordu. Annesinin evindeydi, aile etkinliği adını verdiği durumlar konusunda uzmanlaşmış olan Doğu Londralı bir gayda çalgıcısıyla giyim konusunun ayrıntılarını tartışmak üzere Mr. Bromley'yle birkaç kere telefonda konuşmuştu. Susan sandviç, bira ve çayın yeterli olmayacağını düşünüyordu. Sosisli sandviç, pasta, çikolatalı kurabiye, cips, limonata ve elma şarabı da ısmarlandı. Roland yapması gereken ufak tefek işlerden fırsat buldukça televizyon haberlerine göz attı. Bir İşçi Partisi üyesi olarak aklında yer etmiş eski alışkanlıklar onu Britanya bayrağı sallayan kişiler konusunda kuşkulu olmaya sevk etmişti. Bundan iyi bir şey çıktığı hiç görülmemişti. Bir Muhafazakâr yönetimin sona erişiyle babasının ölümü arasında bir bağlantı kurmaya çalışabilirdi. Ama tamamen anlamlı olmazdı. Binbaşı, özünde Glasgow'lu, işçi sınıfına mensup bir adamdı. Daha yirmilerine gelmeden Clyde Nehri boyunca sıralanmış tersanelerde iş aradığını anlattığı çok olmuştu. Sabahın erken saatlerinde bir ustabaşı tersanenin dış kapısının ardında durup bekleyen kalabalığa hitap edermiş. Altı günlük işler dağıtılırmış. Orada toplanmış erkekler aralarında rekabet etmek için ücreti düşürme yarışına girerlermiş. İş, en düşük ücrete razı olana gidermiş. Bu babasında bir iz bırakmıştı. Robert Baines orduevlerindeki diğer arkadaşlarından farklı olarak, sendika fikrine hep sıcak bakardı. İşçi Partisi'nin tavizsiz solcular tarafından ele geçirilmesi teşebbüsünü küçümsemişti. Önem verdiği şey, seçilebilmekti. "Önce iktidara gel. Sonra gerekiyorsa sola kay!"

Roland annesiyle birlikte çalışarak sandviçleri tabaklara yerleştirdi ve üstlerini temiz bezlerle örttü. Arkalarındaki televizyonda yetersiz hoparlörler kalabalığın uğultusunu yayımlıyorlardı. Rosa-

lind için meşguliyet her derde deva bir merhemdi. Daha yüksek bir normallik durumuna girmişti. Ürkek ürkek, kısa talimatlar veriyordu. Ama yaşlanmış ve kavruklaşmıştı, uyuyamıyordu, gözlerinin altında ceviz kabuğundakilere benzer derin kırışıklar görünüyordu. Cenazedeki konukların hepsi onun ailesinin üyeleriydi. Aralarında ona duydukları saygı nedeniyle katılan birkaç komşu ancak vardı. Bu insanların Binbaşı'yla pek ender konuşmuşlukları vardı ve Binbaşı da adlarını hatırlamazdı. İskoçya'dan gelen olmamıştı. Kendi zevkine hemen hiç uygun olmayan daveti gözden geçiren Roland, hayatında ilk kez basit bir gerçeğin farkına vardı. Babasının arkadaşı yoktu. Şartlar gerektirdiğinden, orduda meslektaşları, astsubay ve subay orduevlerinde içki arkadaşları vardı. Bu insanlar da yıllardır hayatında değillerdi. Babası ancak şimdi net bir şekilde ortaya çıkmaya başlıyordu. Çim biçme makinesi öyküsü küçük bir ayrıntıydı. Yapayalnız bir adam; fikirlerinde fazla baskın ve ısrarcı, mahallenin pub'ında kolayca arkadaş edinemeyecek kadar etrafındakilere karşı sağır; kendi fikirlerinden farklı fikirlere karşı sabırsız; resmi okul eğitimi almamış olduğundan amaçsız kalmış yüksek bir zekâ; günlük gazetelerin ötesinde bir ilgi alanı yok; yaşla birlikte artan askeri düzen saplantısı ve dakiklik takıntısı muazzam bir can sıkıntısını maskelemiş; içki her şeyi, en azından kendisi için tahammül edilebilir kılmış.

Ama Roland ne zaman çok aralıklı ziyaretlerinden birini yapsa oğlunu çok sıcak karşılardı. Hep gece geç saatlere kadar oturup bira içmek, politika konuşmak, hikâye anlatmak isterdi. Bu hikâyeleri bu kadar sık tekrarlamamış olsaydı Roland şimdi onları hatırlamazdı. Binbaşı yaşlandıkça Roland'ı daha sıcak karşılamaya başlamıştı. On dört yaşından itibaren sağlam bir sigara tiryakisi olan Binbaşı hayatında hastalığı ve bedensel zafiyeti ilk kez altmışlı yaşlarının sonlarında tatmıştı. Kısa süre sonra koltuğunun yanında duran büyük oksijen tüpüne bağımlı olmuştu. Ölmekte olduğunu, akciğerlerinin tükendiğini bildiği halde bildiği gibi yaşamaya devam etmek, neşeli olmak ve şikâyet etmemek istiyordu. Roland birlikte yaşadıkları çölde akrep avlama, bir .303 ile ateş etme, yüzme ve dalmayı öğrenme, ipe tırmanma, babası yavaş yavaş sayarken o geniş, kaygan omuzlarda dengede durma maceralarını ne yapmalıydı peki? Kemerindeki hizmet tabancasıyla Gurji Kampı'nın yağlı kumlarını geniş adımlarla kateden çetin ceviz Yüzbaşı'nın

onda uyandırdığı gururu oğlu nereye yerleştirecekti? Weser Nehri kenarında onunla birlikte balık tuttuğu saatleri nasıl yerli yerine koyacaktı? Bir öğle sonrası boyunca oğlanın çalılara dolaşmış olan oltasını birkaç kere sabırla çözer, kurtarırdı. Eski bir Alman şatosundan bozma subay orduevindeki lambri kaplamalı odada bilardo oynamayı öğretmişti ona, biftek ve patates kızartması yesin diye oğlanı dışarıda yemeğe götürmeye, oyuncaklarını onarmaya, kamp yapmasına yardım etmeye her zaman istekliydi. Aile toplantılarında bu kadar canıgönülden başka kim şarkı söyler veya ağız mızıkasını çıkarırdı? Ev toplantılarında alelade bir şeymiş gibi şarkı söyleyen insanları bulmak için İngiltere'den çıkıp İskoçya'ya, Galler'e ya da İrlanda'ya gitmek gerekirdi. Robert Baines o komik gaydası ve homurtulu sesleriyle torununu kendine hayran bırakmıştı. Yaralanmış olan motosiklet sürücüsüne yardım etmek için ellerini kana bulamıştı.

Gece saat üçü geçmişken yataktan kalkıp, altmış beş kilometre yol katedip on sekiz yaşındaki Roland'ı bir otoyolda otostopla geldiği noktadan almıştı. Ve oğlunu karşıladığında neşesi yerindeydi. İlkgençlik yıllarındaki gencin eline beş sterlinlik bir banknot sıkıştırmaya hep pek düşkündü. Roland'a ilk direksiyon dersini o vermiş, direksiyona geçtiğinde bir tonun dörtte üçü ağırlığında bir çelik silaha sahip olduğunu hatırlatmıştı ona. Roland'a baba olmayı belki de Robert öğretmişti. Eğer böyle olduysa, öğrendiklerinden bazılarını unutması gerekecekti. Küçükken ona karşı sevgisi bu kadar şiddetli, bu kadar hükmedici, bu kadar korkutucu olan adam, aynı zamanda Rosalind'e vuran, bir dulu dolandırıp bununla övünen, bütün aile etkinliklerine çoğu zaman sarhoş vaziyette hükmeden, düşüncelerini hiç acımadan tekrar tekrar söyleyen ve Susan'ın nefretini kazanacak o sözü edilmeyen şeyi yapmış olan kişiydi. Babasıyla ilgili her şeye Roland da bulaşmış oluyordu. Bir kenara koyup unutmayı tercih edeceği ne çok şey vardı. Bu dolaşmış hatların çözülmesi hiçbir zaman tamamlanamayacaktı.

Roland'la ablasının yaptığı plana göre İskoç eteği giymiş bir İskoç gaydacı Aldershot krematoryumunun ağaçları arasından "Will Ye No Come Back Again?"i çalarak çıkacak ve toplanmış olan cemaatin önüne kadar gelecekti. Gaydacı çalmaya devam ederken tabutun fırına doğru kayışı başlayacaktı. Gaydacı yalnızca "Amazing Grace"i çaldığını söyledi.

Merhumun isteği üzerine ilahiler ve kasidelerin yer almadığı, sadece cenaze kaldırıcının tavsiye ettiği bir sivil cenaze görevlisinin saygın bir konuşma yaptığı sade tören oldukça başarılı geçti. Görevli hanım konuşmasını bitirince Susan'a baktı. Susan da Roland'ı dürttü. Roland yas müziğini çalması için gaydacıya işaret etmek üzere dışarı çıktı. Gaydacının yüz metre kadar ileride, otoparkın öbür ucunda bulunan iğne yapraklı ağaçların yanında beklemesi kararlaştırılmıştı. Ama mevsimsiz bir sis inmişti ve Roland adamı göremiyordu. Roland adamın bulunduğu yönde yürümeye başladı ama tam o sırada gayda sesi duyulmaya başladı ve Roland tekrar içeri girdi. Uzaktan ama net bir şekilde duyulan "Amazing Grace" yavaş yavaş uzaklaşırken cemaat dinlemeye devam etti. Gaydacı yanlış binaya doğru gidiyordu. Ses uzaklaşıp duyulmaz oldu. Roland bakmak için tekrar dışarı çıktı ama sis yoğunlaşmıştı ve adamdan hiçbir iz yoktu. Roland geri dönüp cemaatten özür diledi. Gaydacının şimdi muhtemelen yolun başındaki Lido'da nehirde yüzenleri eğlendirmekte olduğunu söyledi. Babası bundan mutlaka memnun olurdu. Buna herkes, Rosalind bile güldü. Sonra görevli duruma müdahale etti ve sessizlik sağlamak için elini kaldırarak bir dakikalık saygı duruşu istedi. Saygı duruşu bitince Binbaşı yeşil perdeye doğru, ayaklar önde, son yolculuğuna başladı.

Elli yıldır evli olduğu kocasını kaybettikten iki hafta sonra Rosalind Londra'da kalmaya geldi. Daphne'yle çocuklarının yatıya kalmak üzere geldikleri gecelerde Roland annesinin onu gürültücü ve mutlu bir ailenin parçası olarak görmesinden mutlu oldu. Greta ile Nancy Rosalind'e hemen yanaştılar. Çoğu zaman üçü bir grup oluşturuyordu. Hayatlarında ilk kez Roland ile annesi uzun uzun konuştular. Binbaşı en iyi huylu halinde bile kıskançtı. Geçmiş onun tekelindeydi. Koşulları ve sınırları o belirlerdi. Bir gün Roland ona Rosalind'le ne zaman ve nasıl tanıştığını sorduğunda kızmıştı. Aynı soruyu annesine sorduğunda o da babasına sadakat gösterip kaçamak cevaplar vermişti. Standart cevap hiç değişmemişti. Savaştan sonra. 1945'te.

Rosalind yas tutuyor gibi görünmüyordu. Kocasına neredeyse kendini tüketircesine şefkatle bakmış, yarım yüzyıl boyunca itaatkâr subay eşi olarak onun etki alanında yaşamıştı. Şimdi, yemekten önce bir kadeh şeriden sonra kolayca kahkaha atıyordu,

canlanmıştı, coşkuluydu. Roland onu daha önce hiç böyle görmemişti. Çocuklar yatmaya gittikten sonra Roland ile Daphne'ye, Robert Baines'le 1941'de tanıştığını söyledi.

"1945 demek istiyorsun" dedi Roland.

"Hayır, 1941." Rosalind her zamanki anlatımla çeliştiğinin farkında değildi. Kamyon sürücüsü Pop'la yapılan seferler Aldershot'taki bir askeri depoya değil, Southampton rıhtımının yanındaki askeri depoya yapılmıştı. Dış kapıdaki çavuş "kaba saba" biriydi, belgeler konusunda kılı kırk yarar, titizlenirdi ve "çok ters"ti. Ama onu astsubay orduevindeki bir dansa davet etmişti. Bu çok zordu. Rosalind adamdan korkuyordu ve iki çocuklu, evli bir kadındı. Bir ay sonra adam bir daha davet etti. Bu sefer Rosalind tereddüt etti. Annesi dolaptan eski bir elbise çıkardı ve ikisi birlikte elbiseyi düzelttiler. Dans tek kelime konuşmadıkları tuhaf bir şey oldu ama Rosalind'le Robert birlikte "gezmeye" başladılar, "ama daha fazla bir şey olmadı. Jack cephede savaşan bir askerken böyle bir şeyi asla yapmazdım." Roland'ın "Tate Nine" olarak bildiği Jack'in annesi, duyduğu söylentilerden bir ilişki yaşandığı sonucunu çıkardı ve öfkeden çıldırdı. Oğluna mektup yazıp karısının ne işler çevirdiğini anlattı. Jack Kuzey Afrika seferine katılmıştı ve şimdi de Malta'da konuşlanıyordu.

"Jack mektubu alınca izin almadan ordudan kaçtı ve İngiltere'ye döndü."

"Malta'dan belgeleri olmadan mı gelmiş? 1943'te mi? İmkânsız.""

"Ya da mazeret izni almış. Bilmiyorum. Eve gelince bana şu görüştüğün adamla tanışmak istiyorum dedi. Böylece, gaz fabrikasının karşısındaki Galler Prensi adlı pub'da buluşup birkaç bardak bira içtiler."

Roland kok kömürü üretilen fabrikayı hatırladı. Anneler fabrikanın bahçesine çocuklarını götürür, çocuklar orada bekleşirken dumanı içlerine çekerlerse soğuk algınlıklarının ve öksürüklerinin geçeceğini umarlardı.

Rosalind duraksadı, sonra doğrudan Daphne'ye hitap etti. Kadın olduğu için anlardı. "Jack yıllarca beni önemsememişti. Şimdi sıra ondaydı."

Demek bu bir yasak ilişkiydi, ama Roland hiçbir şey söylemedi. Rosalind'in dediğine göre, görüşmeleri "sorunsuz geçmiş". Buna inanmak zordu. Piyade olan Jack Normandiya Çıkarması'nda yer

almış –Haziran 1944– ve haftalar sonra müfrezesiyle birlikte Nijmegen yakınlarındaki bir ormana girmişti, müfreze Alman askerlerince kuşatılmış ve Jack midesinden vurulmuştu. Onu öldü diye bırakmışlardı. Kendi birliği onu bulmuş ve Jack İngiltere'ye geri getirilmişti. Liverpool'daki Alder Hey Hastanesi'ne kaldırılmıştı.

"Koğuşa girdiğimde bana ilk söylediği söz, 'Sana korkunç bir hayat yaşattım Rosie' oldu."

Rosalind'in izin kâğıdı orada iki gün kalmasına izin veriyordu. Rosalind geri döndükten on gün sonra Jack öldü. Sekiz yaşındaki Henry zaten Tate Nine ile beraber yaşamaktaydı. Susan, hayatını denizde kaybetmiş olan yetenekli denizcilerin kızları için Londra'da kurulmuş olan bir yere gönderilmişti. 1940'larda burası çok sert bir sistem uyguluyordu. Susan burada perişan oldu ama ancak boynunda ameliyat edilmesi gereken bir kist çıkınca çıkmasına izin verildi. Çocuklar ondan uzaktaydılar, "Ben hayatımı düzene koyana kadar" dedi Rosalind.

Eski bir gizem çözülmüştü. Tate Nine'nin neden Rosalind'den nefret ettiğini sormaya gerek kalmamıştı. "Tate Nine acıyla çığlıklar atarak kanserden öldü."

Rosalind duraksadı. Anılarına gömülmüştü. Gözlerinin çevresindeki ceviz kabuğu deri daha da koyu bir kahverengiye, neredeyse siyaha dönmüştü, gözleri içeri kaçmıştı ve yaşlıların o bilmez bakışlarıyla bakıyordu. Daha sonra söylediğiyle, Roland'ın hiç bilmediği bir tarafını ortaya çıkardı. Daha haşin dönemlerden bir mesaj. Sözcüklerin biçimi de tanıdık değildi.

"Tanrı alacaklarını paradan büyük şeylerle tahsil eder."

Roland ne geçmişin bu şekilde yeniden gözden geçirilip düzeltilmesine karşı şaşkınlık ifade etti ne de eski anlatımı öne sürerek ona meydan okudu. Annesinin hikâyesini anlatmaya devam etmesini istiyordu. Clapham'da kaldığı sürece Rosalind Robert'tan çok Jack'ten söz etti. Savaştan önce Jack haftalarca ya da aylarca ortadan kaybolduktan sonra onu eve getiren hep köyün polisi olurdu. Jack gittiği zaman Rosalind mahrumiyet çeker ve köy kilisesinin ianesiyle, kıt kanaat devlet yardımıyla geçinirdi. Açıktı ki Jack çalıların altında uyumaya gitmiyordu, ya da yalnız gitmiyordu. Buna rağmen, şimdi Rosalind'in hafızasında pervasız ve sadakatsiz ama son derece ilginç, romantik bir kişi olarak ortaya çıktığı görülüyordu. Artık yasak bir konu olmaktan çıkmıştı. İkinci kocasının aksine, özlemi

disiplin ve düzen değil, maceraydı. Kuzey Afrika, İtalya, Fransa, Belçika ve Hollanda'da savaşmış ve ülkesi için canını vermişti. Artık güneş gibi parlıyordu ve Rosalind ona sahip çıkabilirdi.

Kocası savaş sırasında aktif askeri görevde olan bir kadınla cinsel ilişki içinde olmak Robert Baines'e "askerlikten şerefsizce tart" getirebilirdi. Ash gibi küçük bir köyde Rosalind utanç ve tiksinti konusu olurdu. Rosalind'in anne babasının evinden Aldershot'ta bir pansiyona taşınmasının sebebi belki de buydu. Roland bir başka akşam bunu sorunca Rosalind kafası karışmış göründü ve belirsiz cevaplar vererek yine Robert'a savaş sonunda rastlamış olduğuna dair o eski anlatıma dönmeye başladı. Roland fazla ısrar etmedi. Daha sonra da pişman oldu. Jack Tate'in neden yasak bir konu olduğunu, Binbaşı'nın lekesiz askerlik kaydındaki gizli leke olduğunu ve Binbaşı'nın İngiltere'ye, Aldershot'a ve çevresine dönme seçeneği olmasına rağmen neden denizaşırı görevlere talip olduğunu şimdi anlıyordu. O bölgede, Rosalind Morley'nin kocasını Çavuş Robert Baines'le aldattığını hatırlayan bir sürü insan hâlâ vardı.

Annesinin ziyareti sırasında geçirdiği bir uykusuzluk nöbeti sırasında Roland annesiyle babasının hikâyesini bir utanç ve gizlilik değil de muazzam bir tutku öyküsü olarak yeniden şekillendirdi. İki genç insan, yakışıklı çavuş ile şirin genç anne, günün bütün saygınlık kavramlarına ters bir şekilde kendilerine engel olamayıp birbirlerine âşık oluyorlar. Bütün masumiyetleriyle, hiç düşünmeden, iki küçük çocuğa zarar veriyorlar. Bir askerin ölümünün gölgesi altında yaşanan, Thomas Hardy'ye yakışır bir hikâye. O uykusuz gecenin ilerleyen saatlerinde öykü Roland'a kasvetli ve kederli göründü ve yatak odasının karanlığında sigara dumanı bulutları, beton zeminde biradan gölcükler, her zaman yetersiz olan para, savaşın mahvettiği ya da askerlik kuralları, sınıf farkları ve kadınların hayata dair kısıtlı umutlarıyla sınırlanmış hayatlar gezinir oldu.

Daphne'den arabasını ödünç aldı ve annesini evine götürdü. Güney Londra'da yavaş yavaş ilerlerken Rosalind önceleri neşeliydi. Sonunda artık Robert'tan söz ediyordu. Onu bağışlayacak ve anacak bir ruh halindeydi. Robert çok zekiydi ve iyi vakit geçirmeyi severdi; özellikle gençken epeyce gülmüşlerdi. Bulunduğu noktaya gelmek için çok çalışmıştı ve aslında Rosalind'e çok bağlıydı, Rosalind hiçbir şeyin "eksikliğini çekmemişti". Sonra Pop'la beraber kamyonu

nöbetçi kulübesinin önündeki bariyerde durdurduklarında onu ilk görüşünü anımsadı yine. Sırtı dimdik, öfkeli bakışlarla Çavuş Baines dışarı çıkmış, iyi hal kâğıtlarını ve listelerini görmek istemişti. Rosalind'in korkudan ödünü patlatmıştı.

"Hangi yıldı?" diye sordu Roland.

"A, savaştan sonra oğlum. 1947 olmalı."

Roland başını salladı ve Wandsworth trafiği ilerlerken eski Beetle'ın vitesini yükseltti. Rosalind'in hafızası yine karışmıştı. Her zamanki hikâye 1945'te geçiyordu. Rosalind ile Robert 4 Ocak 1947'de evlenmişlerdi. Rosalind'in ziyareti boyunca Roland'ın zaman zaman hissettiği rahatsızlık büyüyordu. Sıcaktan bunaldı. Penceresinin camını birkaç santim indirdi ve sohbeti sıradan şeylere çevirdi, trafik, hava durumu, çocuklar. Rosalind de ona katıldı ve Roland'a Greta ile Nancy'yi ne kadar sevdiğini söyledi. Onlarla, Lawrence'la geçirdiği kadar vakit geçirmişti.

"Ne zaman evleneceksin oğlum?"

Roland sesinin içtenlikli çıkmasına dikkat etti. "Ciddi ciddi düşünüyorum."

"Hep böyle söylüyorsun. Sana iyi gelecektir."

"Galiba haklısın."

Roland konuyu kapattı. Bunun başkalarına ne kadar mantıklı geldiğini biliyordu. Daphne sıcak kanlıydı, zekiydi ve muazzam planlıydı. Roland pejmürde görünürken o hâlâ güzeldi. Lawrence evlenmelerine taraftardı. Daphne'nin çocukları muhteşemdi. Roland bir yandan da kendisini engelleyen şeyin ne olduğunu biliyordu. Kendini ikna edemiyordu. Bu mantık yürütülecek bir mesele değildi. Şu anda düşünemediği her şeyi kapsıyordu.

Annesinin evinin önünde durunca Rosalind öne doğru eğilip sessizce ağlamaya başladı. Roland annesinin omzuna elini koyup yararsız teselli sözleri mırıldandı. Rosalind kısmen düzeldi ve koltuğunun arkalığına dayanarak gözlerini ileriye dikti. Emniyet kemeri hâlâ takılıydı. Roland kemeri nazikçe açtı. Ama annesine dışarı çıkması için yönlendirici bir söz etmiyordu.

Rosalind kendi kendine konuşur gibi, "Elli bir senelik evlilik" dedi.

Hesaplamayı yapmak Roland'ın gereğinden fazla vaktini aldı. Hesap doğru değildi, 1947'de evlenmişlerdi, öyleyse elli. İyi bir evlilik olsun ya da olmasın, her iki şekilde de gözyaşları için sebep

vardı. Biraz daha düzelince Rosalind sayıyı şaşkın bir ses tonuyla tekrarladı, kendi söylediği sayıyı. Lawrence olsa "On yediye bölünür" derdi. Böyle şeylere dikkat çekmeyi severdi.

"Benimki iki yıl bile sürmedi. Seninkini zafer sayınak gerekir."

Rosalind cevap vermedi. Amerikan usulü, parlak kırmızı tuğladan ve ön bahçeleri minik ama çitle çevrilmemiş, yirmi yıllık on tane ikiz evden oluşan bir avludaydılar. Annesini burada nasıl yalnız başına bırakabileceğini bilmiyordu. Roland'ın aklında Binbaşı'nın, tekdüze bir şekilde babasının yokluğunu ilan eden, pencerenin kenarındaki koltuğu vardı.

"İçeri girip bir fincan çayını içeyim."

Böyle hemen uygulanacak bir plan önerisi Rosalind'in arabadan çıkmasına yardımcı oldu. İçeri girip de kendi etki alanında hâkimiyetini kurunca toparlandı. Roland'dan kuşların yemliğini kuruyemişlerle doldurmasını, arka bahçenin çimlerini biçmesini, televizyonu biraz daha duvara yaklaştırmasını istedi. Roland'ın alması için bir alışveriş listesi yazmak neşesini yerine getirdi. Boş koltuk tehdit değildi. Roland satın aldığı yiyeceklerle geri döndüğünde annesinin kremalı çay hazırlamakta ve hızlı bir karışımdan el çabukluğuyla hazırladığı limonlu kekin yanına bir vazo içinde bahçeden toplanmış pembe ve beyaz renkli hezaren çiçeklerini yerleştirmekte olduğunu gördü. Roland aldıklarını boşaltırken buzdolabının en üst rafında bir peynir paketinin yanında bir kalıp sabun gördü. Sabunu tekrar mutfak evyesinin yanındaki sabunluğa geri koydu. Annesi çay içilirken canlandı. Kısa bir süre için burada, kendi başına mutlu olabilirdi. Yakında Susan ve kocası Michael'la yaşamak üzere onların evine gidecekti. Ev satılacaktı. Rosalind'e bunu hatırlatınca "Susan'ı iki yıldır görmüyorum" dedi. "Artık benimle konuşmuyor."

"Geçen hafta gördün ya."

Rosalind irkilerek başını kaldırdı ve lafını değiştirmeye, hatasını düzeltmeye çalıştı. "Ha, *o* Susan'ı diyorsun."

"Hangi Susan sanmıştın?"

Rosalind omuz silkti. Neşeyle sohbet ettiler ve sonra Rosalind muhteşem bir şekilde açmış çiçeklerle dolu tarhları ve avlunun üzerinde büyüyen sarmaşık güllerini göstermek için onu minik arka bahçeye götürdü. Roland'la birlikte arabaya yürürken neşeliydi; ona eve gidecek kadar parası olup olmadığını sorarak annelik

yaptı. Roland parası olduğuna dair güvence verdi ama Rosalind bir sterlinlik bir madeni parayı avcunun içinde zaten hazırlamıştı, parayı Roland'ın eline tutuşturdu ve geri almayı reddetti.

Roland yolculuğunun on altıncı kilometresinde duracak bir yer arıyordu. Zihni meşgulken yanlış bir yerden dönmüştü ve bir tali yolda tam aksi istikamette yol alıyordu. Güney İngiltere, araya dizi dizi dükkânlar serpiştirilmiş kilometrelerce uzanan uçsuz bucaksız bir varoş görünümündeydi. Zengin toprağı ve bol yağmuru sayesinde bir zamanlar dev meşe, dişbudak ve yabani kiraz ağaçlarının yetiştiği ormanların bulunduğu toprakları araba lastikçileri, kafeler, bebek elbisesi mağazaları, köpek kuaförleri, hamburgerciler, egzozcular istila etmişti. Eski günlerden bugüne kalabilmiş olan ağaçlar toplu konutlar, göbekli kavşaklar ve garajların ön avlularındaki ısırgan otları ve çöpler arasında tek başlarına duruyorlardı. Trafik ve trafik donanımları en baskın özellikti. Kapalı yük kamyonlarının hepsi daha yirmisine gelmemiş çılgınlarca kullanılıyor, bütün kamyonlar dışarı mavi bir leş kokusu salıyordu. Bütün arabalar Roland'ınkinden üstündü. Fleet kasabasına geldi. Köprüyü geçerken bir kanal gördü. Mükemmel. Burada bir yedekçi yolu olurdu mutlaka.

Basingstoke Kanalı çok güzeldi ve Roland, evvelce düşündüklerinin hepsini geri aldı. Modern çağ henüz kayıp değildi. Yürüyerek kasabadan uzaklaştı ve annesinin ziyareti sırasındaki bir dizi durumu aklından geçirdi, küçük unutkanlık anlarını değil, belirgin bilişsel yetersizlikleri, kısa sanrı dönemlerini. *Artık benimle konuşmuyor.* Annesi Londra'da kaldığı sırada olan bir "buzdolabındaki sabun" ânı da vardı. Daha sonra ise sebze bıçağı. Annesinin beyni şu anda tam olarak işlemiyordu. İnce ince örülmüş kafes, açı yapıp fiili duruma doğru eğiliyordu. Roland annesinin yalnız başına yaşayabileceğinden kuşkuluydu, birkaç hafta bile. Cep telefonunu çıkardı. Bu küçük ve becerikli araçla bir kanalın kimsenin uğramadığı bir uzantısı üstündeki söğüt ağacının altından ablasını arayabilmek o sıralarda henüz çok büyük bir yenilikti. Ablası Roland'ı dinledikten sonra kendisinin de aynı sonuca varmış olduğunu söyledi. Bir beyin taraması yaptıralım diye Roland'a telefon etmeye niyetleniyordu.

"Eğer nörodejeneratif bir şeyse, yapabilecekleri bir şey olmaz" dedi Roland.

"Nasıl bir gelişme göstereceğini belli eder."

Daha sonra, Roland yürümeye devam etti. Bir kanal, basamaklar şeklinde düzenlenmiş sığ göllerden oluşuyordu. Müthiş bir icat. Böyle bir şey aklına bile gelmezdi. Ya da insan eliyle yapılmış dünyadaki hiçbir şeyi akıl edemezdi zaten. Bir ay önce bir pazar öğleden sonra Lawrence'ı kırda yürüyüşe götürmüştü. Henley'nin üç beş kilometre kuzeyindeki Chilterns'ta, bir çiftliğin yakınlarındaki toprak yolda yürüyorlardı. Lawrence terk edilmiş hurda çiftlik makinelerine bakmak üzere yoldan ayrıldı. Isırgan otlarından sık bir çalılığın içinden aşağı indi.

"Baba. Gel de bak."

Roland'ın paslanmış bir dişli üzerindeki dişleri saymasını istiyordu. On dört tane diş vardı. Sonra Lawrence ondan ilk dişliyle iç içe geçmiş olan daha büyük bir dişlideki dişleri saymasını istedi. Yirmi beş.

"Gördün mü? Bu iki sayı göreli olarak asal. Birbirlerine göre asal."

"Yani?"

"Her ikisini birden bölebilecek olan tek sayı bir. Bu şekilde, dişlilerin dişleri eşit olarak yıpranır."

"Neden ki?"

Ama Roland açıklamayı dinlemedi. Hayatını düzenlemede aptallar sınıfına giriyordu. Matematikte ise geri zekâlılar. IQ'su yarıya inmiş olmalıydı, zira şu an anlama kapasitesinin doruğuna eriştiğini bildiği anlardan biriydi. Bir tavan, içinden geçmesi mümkün olmayan bir dağ sisi. On bir yaşındaki oğlu daha yüksek, babasının hiçbir zaman çıkamayacağı daha ferah bir alandaydı.

Yürürken, çocuk yetiştirmek dışında hayatındaki her şeyin şekilsiz olduğunu ve böyle kaldığını, bunu nasıl değiştireceğini bilemediğini düşündü. Para kurtaramamıştı onu. Hiçbir şey başaramamıştı. Otuz yıldan daha önce yazmaya başladığı ve Beatles'a gönderecek olduğu melodiye ne olmuştu? Hiç. O günden bu yana ne yapmıştı? Bir milyon tenis vuruşu yapması, "Climb Every Mountain"ı bin kere çalması dışında hiçbir şey. En içten yazdığı şiirleri şimdi okuyunca kızarıyordu. Babası bir anda devrilip gitmişti. Annesi aklını kaybetmeye doğru bir çöküş içindeydi. Tarama yaptırınca bunun kanıtlanacağını biliyordu. İkisinin kaderi de kendisininkine işaret ediyordu. Onların kaderinde kendi varlığının sınırlarını görüyordu. Annesi ve babası şimdi onun bulunduğu yaşlardayken onları

gayet iyi hatırlıyordu. O günden bu yana, onlar için fiziki çöküş ve hastalık dışında değişen bir şey olmamıştı.

Kendi seçiminiz olmayan bir hayatta, bir dizi olaya bir dizi tepki göstererek yaşamak ne kolaydı. Hayatında hiç önemli bir karar vermemişti. Bir tek okuldan ayrılma kararı hariç. Yok, o da bir tepkiydi. Kendisi için bir tür eğitim sağladığını düşünüyordu ama o da bir mahcubiyet ya da utanç duygusu içinde, sallapati bir şekilde yapılmıştı. Öte yandan Alissa – Roland buradaki güzelliği görüyordu. Rüzgârlı ve güneşli bir hafta ortası sabahında küçük bir valiz hazırlamış, anahtarlarını arkasında bırakarak uğrunda acı çekmeye ve başkalarına da acı çektirmeye hazır olduğu bir arzunun ateşiyle yanarak ön kapıdan çıkıp gitmiş, böylece kendi varoluşunu rahatça dönüştürmüştü. Goethe'nin Weimar'ında geçen yeni romanı bunu daha şimdiden kanıtlıyordu ve Rüdiger'den Roland'a doğru yol almaktaydı. Yayıncının broşürüne göre romanın can alıcı noktalarından biri şair ile Napoléon'un buluşmasıydı. Romanın tanıtım satırlarından birinde, "İktidar, akıl ve vefasız yürek!" deniyordu.

Bu noktada kanal boyunda geri dönüp Fleet'e doğru yürüdü. Annesinin sorusunu hatırladı. Herkes iyi bir fikir olduğunu düşünüyor diye Daphne'yle evlenmek geçmişinden kopmak değil, ona devam etmek olurdu. Onunla evlenmemek de öyle olacaktı. Üçüncü bir yol yoktu.

İki saat sonra eve girince bir değişiklik sezdi. Lawrence Daphne'lerdeydi ama fark bu değildi. Mutfağa gitti. Her zamankinden daha derli topluydu. Yatak odasına doğru yürürken kuşkuları daha da arttı. Burası da derli topluydu. Kanıtı bulmasından saniyeler önce durumu anladı. Bir kadının bu yatak odasını terk edip gitmesi ilk kez olmuyordu. Daphne'nin elbiselerini koyduğu gardırobu açtı. Boş. Dönünce çalışma masasının üstündeki notu gördü. Notu okumak için yatağa oturdu. Aslında pek gerekli de değildi. Daphne yerine kendisi bile yazabilirdi. Kendisi yazsa kısa tutardı: İleriye doğru bir adım atmayacakları çok açıktı. İş ve aile baskısı ve okula gidip gelmeler vb nedeniyle Daphne artık iki evde birden yaşamayı başaramayacaktı. Bu gizlilikten dolayı üzgündü ama bir süredir Peter'la konuşuyordu. Roland bir taahhüt altına girmeye isteksiz olduğuna göre Peter'la birlikte yeni bir deneme daha yapacaklardı, yalnız çocuklar için değil, kendi huzurları adına da. Roland'ın yakın arkadaşı olarak kalacağını umuyordu. Lawrence

ne zaman isterse oyun oynamak ya da kalmak için onlara gelmeye devam etmeliydi. Roland bu notu babasının cenazesinden bu kadar kısa bir süre sonra okumak zorunda kaldığı için üzgündü ama dün Peter hiç beklenmedik şekilde çıkıp gelmişti. Daphne Roland'ın haberi ilk olarak Lawrence'tan almasını istememişti. Notu "Sevgilerimle" diyerek imzalamıştı.

Roland aşağı inerken, canını sıkan şeyin Daphne'nin mantıklılığı olduğunu düşündü. Bunun karşısında söyleyecek bir söz, itiraz edeceği bir nokta yoktu. Gizli yürüttüğü görüşmeler konusunda bile. Daphne bundan söz etmiş olsaydı, Roland onun kendisini korkutup evliliğe razı etmeye çalıştığından kuşkulanacaktı. Kendisine haksızlık yapılmış duygusuna kapılmaya hakkı yoktu. Ama Daphne'nin ona şiddet uygulamış bir adamla yaşaması ne kadar mantıklıydı?

Roland mutfak masasının yanına gelmişti. Eski ve hoş, yıpranmış bir çam yüzey, baştan sona tertemiz edilmiş. Bu da artık uzun sürmezdi. Buzdolabından bir bira aldı. Sarhoş olma bayağılığına düşmeyecekti. Oturup düşünecekti. Yeni hükümet halkın Güney Avrupalılar gibi içmesini istiyordu. Coillioure'den Monte Carlo'ya kadar, düşünceli düşünceli yudumlama. Dışarısı hâlâ aydınlıktı, hâlâ ılıktı ama Roland içeride oturmayı tercih etti. Aslında basitti. Eski hayatları, Lawrence'la beraber eskisi gibi, bu küçük evde. Arada sırada arkadaşları ve arkadaşlarının arkadaşları için akşam yemekleri. Daphne olabilirdi de, olmayabilirdi de. Bu eylemsizliğiyle, kararı Daphne'nin değil, kendisinin vermiş olduğuna kendini ikna edebilirdi. Başka bir şeyi mi bekliyordu – ama bunu düşünmek istemiyordu.

Ayağa kalktı ve masanın çevresini adımlamaya başladı. Birazdan Lawrence'ı arayacaktı. Daphne'lere kadar yürüyüp onu alacaktı ama henüz Daphne'yle yüzleşmeye hazır değildi. Piyanonun yanına kadar geldi ve durdu. Piyanonun bir tarafında, yerde, dört tane kocaman nota kâğıdı yığını vardı. Bunların çoğu oteldeki işinde kullandığı, sevilen, yerleşmiş eski melodilerin düzenlemeleriydi. En üstte, çok eski bir tarihte, derleyip toplama heyecanı duyduğu bir anda "Moon" başlığı altında sınıflandırdığı birkaç şarkı vardı: "Fly me to the Moon", "Moon River", "Moondance"... Bir dakika sonra daha hızla aramaya başladı, "What a Wonderful World"ü, "Yesterday"i, "Autumn Leaves"i geçip bir yığının yere devrilmesine

göz yumdu. Sonra eski caz kitapları ortaya çıktı. Jelly Roll Morton, Erroll Garner, Monk, Jarrett. Yığının dibine doğru devam etti. Rastgele bir istek, bir gereklilik halini almıştı. Üçüncü yığının dörtte üçünü taramıştı ki bir Schumann koleksiyonunu çekip çıkardı. Tamamen şans. Schubert, Brahms, herhangi biri, herhangi bir şey kabulüydü. Oturup köşeleri kıvrılmış çeşitli 8. Kademe parçalarından oluşan kitabı piyano sehpasında açtı. Sayfanın her yanında on beş yaşındaki bir çocuğun kurşunkalemle yazdığı parmak kullanma notları vardı. Artık o zahmete girmiyordu. Artık parmakları neredeyse müzik de ona uyum gösteriyordu. Kaşlarını çatarak öne eğildi ve ilk birkaç ölçüyü çalarken kendi ilkgençliğinden direktif almaya girişti. İnadına zordu. Ahenksiz. Schumann'ın zamanının yüz yıl ötesinde olduğu söylenirdi. Öyleydi, atonal geliyordu kulağa. Pierre Boulez'in bir zamanlar çaldığı kısa parçası gibi. Tekrar başladı. Parçanın yirmi saniyelik bir bölümünü kısmen ve tökezleyerek de olsa ortaya çıkarması on beş dakikasını aldı. Sinirlenip bir kere daha denedi, sonra bir anda durdu ve aniden ayağa kalkıp odadan çıktı. Onu terk ettiği gün, Ipswich istasyonunda Londra trenine bindiği an bu tarz müziği de hayatından çıkarmıştı ve asla geri dönmeyecekti.

ÜÇÜNCÜ KISIM

9

Lawrence'ın Paris'ten gelen treni tam öğle vakti Waterloo'da olacaktı. Roland oğlunun kocaman sırt çantasıyla yol boyunca yürüyerek gelişini görmeyi umarak bahçe kapısına gitti. İlk kez yalnız başına üç hafta boyunca yurtdışında yolculuk yapmış olan oğlunu bir zamanlar kendisinin olduğu haliyle gözlemek istiyordu. Onu kendi oğlu olarak değil, başkalarının gördüğü gibi, kendisinden tamamen farklı bir kişi, uzun adımlarla koşar gibi yürüyen ve dikkati dağınık, içine dönük bir yetişkin olarak görmek. Akasya ağacının altında durup beklerken, gittiği çeşitli eski gezileri hatırladı: Kuzey İtalya'ya ve Yunanistan'a, otoban sistemiyle güneye uzun erimli otostoplar, Korint'te yiyecek almak için kanını satması, Atina'da otel mutfağında bulaşık yıkaması ve çatıda bir tentenin altında uyuması. Hiçbir zaman tam olarak boş vermiş biri olmamıştı. Berners'tan arkadaşlarına kartlar yazıp, meydan okurcasına, mutlu olduğunu belirtirdi. Onlar bir üniversitede kısılmış kalmışken kendisi özgür bir ruhtu. Ama buna hiçbir zaman pek inanamamıştı. Öğleden sonraları, iş saatleri dışındayken şehri gezmek yerine çatıdaki kamp yatağına uzanıp *Clarissa*'yı, sonra da *Altın Kâse*'yi okumuştu. Şehrin sıcağına ve gürültüsüne o kadar aykırıydılar ki her ikisinden de nefret etmişti ama geri kalmaktan korkuyordu. Yakında buna aldırmaktan vazgeçecek, sıkıcı işlerle kazandığı parayı harcadığı yolculuklar adına kitapları boşlayacaktı – kayıp onyılı. Lawrence'ın yoluna çıkan böyle engeller ve zorluklar olmamıştı. Serbest dolaşım sağlayan tren bileti vardı, bir de altıncı sınıfı okuyacağı okula davet mektubu.

Birkaç dakika sonra Roland öğle yemeği hazırlıklarını tamamlamak için eve döndü. Yemek hazırlıkları bittiğinde saat bir buçuğu geçiyordu. Cep telefonunu kontrol etti ve ev telefonunun yuvasına düzgünce oturmuş olup olmadığına baktı. Lawrence'a yolculuk için bir telefon almıştı. Kaybetmiş olsa, Waterloo İstasyonu'nda jetonlu telefonlar vardı. Üst katta, odasında e-postayı gördü. "Same uğradım. Akşam geç gelirim. x L." Lawrence babasının mesajlarına çok ender baktığını bilirdi. Roland Lawrence'ın eksik bıraktığı kes-

me işaretine aldırmamaya çalıştı. Ya da ekilmiş olmanın yarattığı hafifçe aşağı yuvarlanma hissine. Bu, bir babanın geçiş töreniydi. Öğle yemeği için kararlaştırılmış bir şey yoktu. Boş bulunmuştu, Lawrence'ın bağımsız oluşundan gurur duyduğuna kendini inandırmış, sonra da düşüncesizce, onun babasını görmek için koşa koşa eve geleceğini varsaymıştı. Lawrence'ın yaşındayken Roland eve hiç de koşa koşa gitmezdi. Çoğu zaman planlarını aniden değiştirerek hayal kırıklıklarına yol açardı. Şimdi de sıra kendisindeydi. Etkilenmemiş gibi yaparak, bozuntuya vermeden, "Hoş geldin! Görüşürüz" yazdı. Şimdi görüyordu ki e-posta adresi Sam'in adresiydi. Muhtemelen Sam'in dizüstü bilgisayarı.

Roland bir gün öncesinin gazetesini çaydanlığa dayayarak yemeğini yalnız başına yedi. Enron skandalı. George Bush'un derin bağlantıları vardı ama kendini şirket yolsuzluklarının panzehiri olarak sunuyordu. Üstelik savaş kışkırtıcısıydı. Lawrence telefon etmeliydi. Ama şikâyet yok. Bu geçiş döneminin, çocuğuna özgürlük tanıma döneminin başlangıcıydı, gerçi Roland anne babaların bu tür bir yılgınlık hissettiğinden söz eden kimseye rastgelmemişti. Çocuğunu sana bağımlı sanırsın ama o uzaklaşmaya başlayınca senin de bağımlı olduğunu keşfedersin. Bu her zaman iki tarafı da keskin bir bıçak olmuştur.

Enron hakkında içeriden bilgi sahibi olanlar şirket iflas etmeden önce hisselerini satmışlardı. Bush da hisselerini satmıştı. Carl Rove'un da adı geçiyordu. Donald Rumsfeld'in de.

Böyle anlar, hor görmeler ileride de olacaktı ve Roland fark etmemiş gibi yapacaktı. Suçluluk nesnesi ya da kaynağı haline gelmek ona uygun bir şey değildi. Çatışmayı da göze alamazdı. Lawrence kırılgan bir durumda olabilirdi. Roland'ın henüz dinlemediği, duyması gereken bir hikâyeyle geri dönmüştü Lawrence. Yapış yapış duygularını kendine saklamalıydı.

Saat biri biraz geçe, oğlunun merdivenleri çıktığını belli eden seslerle uyandı. Adımları düzensizdi ve ağırlığını yere vererek basıyordu. Üst sahanlığa erişmeden önce durdu. Roland sırtüstü yatmış dinliyor, kalkmak için doğru ânı kolluyordu. Kapısı açık banyodan gelen uzun bir işeme sesi, sonra lavaboda uzun süre yüze su çarpma sesi, sessizlik ve tekrar musluktan suyun akışı. Belki su içiyor. Tarihi tuvalette sifonu çekebilmek için kolu hızla bastırmak gerekiyordu. Ama bu basış aşırı sertti. Vahşiceydi. Kol kopmuş olmalıydı çünkü

fayans döşeli zemine madeni bir şey çarptı. Roland Lawrence'ın odasına girmesini bekledi, birkaç dakika daha sabretti ve sonra sabahlığını alıp onu görmeye gitti. Başucu lambası yanıyordu. Lawrence üstünü başını çıkarmadan yatağa uzanıp yan dönmüştü. Yerde, komodinin yanında sırt çantası ve bir plastik kova duruyordu.

"İyi misin?"

"Bok gibiyim."

"İçkiden."

"Ve ottan."

"Biraz su iç."

Lawrence yutkundu, muhtemelen sabrı tükenmişti. "Baba, gitsen iyi olur. Yalnızca şurada yatmak istiyorum."

"Peki."

"Odanın dönmesi bitinceye kadar."

"Ayakkabılarını çıkarayım."

"Hayır."

Roland ayakkabıları yine de çıkardı. Arkası yüksek spor ayakkabıları sıyırıp çıkarmak kolay değildi. "Tanrım. Ayakların leş gibi kokuyor."

"Tıpkı..." Ama çocukta sözünü bitirecek istek yoktu. Roland onu bir battaniyeyle örttü, omzunu okşadı ve bıraktı.

Roland uykuya dalmadan önce *Duygusal Eğitim*'den otuz sayfa okudu. Genç Fréderic Moreau kendinden yaşlı, evli bir kadına derin bir aşk duyuyor. Bir akşam toplantısından sonra kadın veda etmek için delikanlının eline dokunmuş; Fréderic, Pont Neuf üzerinde yürüyerek eve giderken duruyor ve mest olmuş durumdayken "insanın daha yüce bir dünyaya aktarılmış gibi olduğu o ruhsal sarsıntılardan birinin etkisi"ne giriyor. Roland cümleyi tekrar okudu. Kadının elinin bir dokunuşu. Bu aşamada, aralarında cinsel ilişki yaşanmasının ihtimali yok. Kadın muhtemelen delikanlının duygularından haberdar değil. Roland'ın karton kapaklı kitabındaki sunuş yazısına göre Flaubert'in kendisi de on dört yaşındayken, yine evli olan, yirmi altı yaşındaki bir kadına âşık olmuş. Kadın neredeyse yarım yüzyıl boyunca aralıklarla Flaubert'in hayatında kalmış. Âşıkların vuslata erip ermedikleri konusunda araştırmacıların görüşleri farklılık gösteriyordu. Roland ışığı söndürdü ve uyku bastırmış olsa da karanlığa gözlerini dikip kendi yüce dünyasını hatırlamaya çalıştı. Diğer yatak odasından hiç ses gelmiyordu. Madam

Cornell'le kendisi bir zamanlar Flaubert ve onun Pont Neuf'teki Fréderic'inden bir adım ileride miydi, yoksa bir adım geride mi? Yalnızca elin bir dokunuşunun kendisini bu derece ulvi bir duygu durumuna yüceltebileceğini düşünmüyordu. Madam Arnoux elini başka konuklarına da uzatmıştı ve sıra Fréderic'e gelince o "teninin her bir zerresine nüfuz eden bir şey" hissetmişti. 1960'ların cinsel sabırsızlık içindeki çocuklarından esirgenen, hayli ince işlenmiş, kıskanılacak bir durum. Gözlerini kapattı. Kibar bir şekilde el sıkıştıktan sonra bu kadar çok şey hissetmek için son derece kesin resmi toplumsal normlar, uzun bir inkâr dönemi ve büyük bir mutsuzluk gerekiyordu. Uyku düşüncelerini eritirken cevap gayet net bir şekilde belirdi: O zamanlar kendisi birçok adım gerideydi.

Ertesi gün birbirlerini pek görmediler. Lawrence'ın uyanması öğleden sonrayı buldu ve Roland tam cuma günleri öğleden sonra piyano çaldığı Mayfair'deki otele gitmek üzere evden çıkarken Lawrence kahve almak için aşağı indi. Baba oğul kısaca kucaklaştılar ve sonra Roland çıktı. Roland'ın yanında, yöneticilerden birine göstereceği, genellikle formalite olan bir şarkı listesi vardı. Geçen yılın New York ve Washington saldırılarından sonra, personel girişindeki güvenlik taramasından geçmek için biraz erken gitmesi tercih ediliyordu. Bir önceki işinde piyanistin, konukların kullandığı ana kapıdan geçmesine izin veriliyordu. Şimdiyse akşam vardiyası için gelmiş olan bir dizi temizlikçi ve garsonla birlikte sıraya girdi. Neşeli güvenlik şefinin adı Mohammed Ayub'du. Roland aranmak için kollarını kaldırdı.

"Bu akşam, senden istediğim 'My Way'i çalacak mısın?" dedi Mo. Batı Yorkshire aksanı belirgindi.

"Hiç duymadım. Melodisi nasıl?"

Mo omzunu kaldırdı, avuçlarını uzattı ve güçlü bir bariton sesle şarkıdan küçük bir kısmı söyledi. Arkadaki küçük kalabalık güldü ve alkışladı. Roland hâlâ gülümseyerek, smokin ceketini giymek üzere aşağı, bodrum katına indi. Piyano çalacağı çay salonunda yerler uzun tüylü halı, duvarlar lambri kaplıydı. Kuyruklu piyano, kenarları eğreltiotuyla süslenmiş ve pirinç bir korkulukla çevrili bir platformun üstündeydi. Yıllar geçtikçe burayı sevmeye başlamıştı. Hava lavanta kokulu cila nedeniyle hoş kokuyordu. Yüksek tavanlı salon düzenli ve sakindi; duvarlarda, antika spot ışıklarının altında, yarış atlarını ve sahiplerinin gözdesi köpekleri gösteren tablolar

asılıydı. Ortada, serpiştirilmiş beyaz zambaklarla çevrilmiş şıkırtılı bir çeşme vardı. Roland çalmaya başlayınca çeşme kapatılıyordu. Sandviçler ve pastalar –artan olursa ilk seçme hakkı Roland'daydı– mükemmeldi. Eskiden, ilk başladığında, bunların hepsinden nefret etmişti. Bütün bunlar onu boğmuştu. Şimdi, ellilerinin ortalarındayken, çay salonu zamanın içinde asılı kalmış bir huzur kaynağı ve sığınaktı, burada başka bir işi, bir geçmişi yoktu ve bu durum Clapham'daki evi ve orada birikmiş şeylerle teskin edici bir zıtlık meydana getiriyordu.

Ve o hoş müziğini burada çalıyordu. Listesini günün yöneticisi Mary Killy'ye gösterdi. Mary ufak tefek ve mazbuttu ve konumunun şiddetle farkındaydı. İlk görüşmelerinde Roland'a kendisine "efendim" diye hitap etmesi gerektiğini söylemişti. Roland bir cevap vermemişti ama kadının dediğini hiç yapmamıştı. Mary'nin, tanıştığı herkes hakkında bilebileceği her şeyi bilmek arzusuyla yanıp tutuşuyormuş gibi, ona iyi niyetle soru soruyormuş görüntüsü veren, hafif kalkık, kocaman delikleri olan keskin hatlı bir burnu vardı. Roland kadının müzikten anladığını keşfedeli birkaç yıl olmuştu. Kraliyet Operası'nda üçüncü sıra kemanlardandı ve üç çocuk yetiştirmek için işinden ayrılmıştı. İnsanlar onun fazla kontrolcü olduğunu söylüyordu ama Roland kadını seviyordu.

Roland ona "Getting to Know You" ile başlayacağını, başka müzikallerden bir potpuriyle devam edeceğini ve *Guys and Dolls*'tan "I'll Know"la bitireceğini söyledi.

"Güzel." Mary listenin daha aşağılarına işaret etti. "Chopin mi? Gürültülü bir şey olmasın lütfen."

"Yalnızca tatlı ve küçük bir noktürn."

"Dört dakika sonra başlıyorsun."

Salon dolmaya başlıyordu, ayaklı pasta tepsileriyle birlikte çay ikramı başladı ve Roland yaşlı seslerin hafif mırıltılarına yaslanarak uçsuz bucaksız repertuarına dalıp gitti. Ezgiyi bildiği sürece armonileri doğaçlama çıkarabiliyordu – zaten çok sayıda da ezgi biliyordu. Diğer yöneticiler fark etmiyordu ama eğer Roland'ın akorları caz müziğine fazla kaçarsa Mary itiraz ediyordu. Roland'ın listesi anımsatıcı olarak yararlıydı ama genellikle bir melodi diğerine yol açıyor ve dönüşüyordu. Roland çalarken hayal kurabilirdi. Bazen uyuyakalsam da çalmaya devam eder miyim diye merak ederdi. Ama işindeki bir nokta onu ilk gün olduğu kadar şimdi de

rahatsız ediyordu. Tanıdığı, geçmişinden hiç kimsenin gelip onu dinlemesini istemiyordu. Gurur öğesi hâlâ ortamı terk etmemişti. Arkadaşlarının hiçbirinin onun gelecek vaat eden bir klasik müzik piyanisti olduğundan haberi yoktu ama bazıları bir zamanlar onu caz piyanisti olarak tanımıştı. Birkaçı onu Peter Mount Posse'den, klavyeden hatırlıyor olabilirdi. Sorulmadıkça işi hakkında konuşmaz, sorulduğunda da çok sıradan ve çok sıkıcı bir şey olduğunu söyleyip konuyu kapatırdı. Daphne'nin ya da Alissa'nın ya da diğerlerinin gelmesine hiçbir zaman izin vermemişti. Lawrence babasının iş yerine hiçbir zaman ilgi göstermemiş olsa da burası özellikle de Lawrence'a yasaktı. Lawrence burayı iğrenç bulurdu. Roland'ın bu çay salonunu sığınak olarak görmesinde aynı zamanda bu gizliliğin de etkisi vardı.

"I'll Know"un sonuna yaklaşıyordu. Parçaların çoğu gibi bunu da o kadar sık çalmıştı ki şarkıya karşı artık pek bir duygusu kalmamıştı. Ama yirmi yıl önce müzikalin yeniden sahneye konmasını hatırladı. Yönetmen Richard Eyre caz armonileri taşıyan bir nefesli çalgılar düzenlemesi yapmıştı, Mary'nin çay salonunda istemediği türden bir şey. Sahnede bir sürü neon ve AIDS'ten ölen Ian Charleston. Falkland Savaşı yılı. Peki müzikali seyrettiğinde Roland'ın yanında kim vardı? Lawrence'tan önce. Alissa'dan önce. Şu doktor, Diane, değildi. Kitapçıdan Naomi de değildi. Roland otuz dört yaşındaydı, hayatının baharında. Kesinlikle Mireille değildi. Roland piyano çalarken o kadını çıkarmaya çalıştı. Birlikte olduğu birisiydi, çok tatlı biri, ama zihninden uçup gitmiş, ne bir isim ne bir yüz kalmıştı. Hatta bu kadına belki de âşıktı ama zihinsel alan boştu, boş kalmış bir koltuk. O sıralarda, AIDS'ten ölmüş olan tanıdığı kişilerin bir listesini yapmıştı. Merhametsizceydi ama artık bundan pek kimse söz etmiyordu. Yaşayanların utancıydı, tedavi bulamayışın çaresizliği. Falkland Adaları'ndan da kimse söz etmiyordu. O da başka bir açıdan sıkıntılıydı. Yıllar ağır bir kapak gibi eski ölümlerin üstünden kayıp geçiyor. Hayatta başına gelen hemen her şeyi unutursun. Günlük tutmalıydım. Öyleyse şimdi tut. Geçmiş boşluklarla doluyordu ve şimdiki zaman, dokunuş ve koku, parmaklarının ucundaki şu ânın sesleri –"The Girl from Ipanema"– yakında tükenecekti.

O gün, akşam yemeğinden sonraki vardiyada bir başka piyanist daha vardı ve Roland sekizde eve vardı. Lawrence uzun bir ban-

yodan sonra tertemiz, pespembe bir halde ve dediğine göre çok az akşamdan kalma hissederek onu bekliyordu. Old Town içinden geçip Standard Indian lokantasına doğru, High Street'in tepesine kadar yürüdüler. Lawrence yolculuğundan söz etti. Paris, Strasbourg, Münih, Floransa, Venedik. O noktaya kadar önemli kısma değinmeden geçti. Serbest dolaşım bileti çok iyi sonuç vermişti, şehirler hoşuna gitmişti, Alpler'i geçmek hayret vericiydi, yolda okul arkadaşlarıyla karşılaşmıştı. Bugün öğleden sonra kırık lavaboyu tamir etmesi için tesisatçıyı aramıştı. Sonra da Daphne'ye çaya gitmişti. Daphne ona iskân derneğinde az ücretli bir iş bulabileceğini doğrulamıştı. Altı aylığına. Gerald tıp fakültesine gitmek istediğine karar vermişti. Adını yanlış A düzeyi sınavına yazdırmıştı ve şimdi fen bilimleri öğretmenlerini kendisini kabul etmeye ikna etmesi gerekecekti. Greta Tayland'dan dönüyordu, Nancy hâlâ hem Birmingham şehrinden hem de orada devam ettiği kurstan nefret ediyordu. Roland bütün bunları biliyordu ama bilmiyormuş gibi dinledi. Yavaşça yürüyüp oğlunun verdiği haberleri dinlerken ve şehrin o gününün kaldırımdan yükselen son sıcaklığını hissederken, o an için huzurlu ve mutluydu. Birazdan Münih öyküsünü dinlemek zorunda kalacaktı. Dün akşamki sarhoşluk kuşkularını doğruluyordu. Oğlunu planından vazgeçirmek için uyarmıştı.

Standard boştu. Burası, Londra'daki Hint lokantalarını etkisi altına almış olan modernleşme akımına karşı direniyordu. Eski tip floklu duvar kâğıtlarını, solgun kurdele çiçeklerini ve pastel renkli bir günbatımı fotoğrafının çerçeveli, geniş bir baskısını muhafaza ediyorlardı. Pencere kenarındaki her zamanki masalarına oturdular ve bira ile poppadom ısmarladılar. Ruh durumlarındaki değişikliğin bilinciyle sessizleştiler. Bütün ayrıntılar bir anda ortaya çıkmazdı. Hafta içinde de öyküye birkaç kere geri döneceklerdi. Roland günlük tutma konusunda ciddiydi ve Lawrence'ın anlatacakları günlüğe ilk yazacakları olacaktı.

"Pekâlâ" dedi Roland sonunda. "Anlat bakalım."

Daha Münih'e varmadan bile "Münih bok gibi"ydi. Treni istasyonun dışında durmuştu ve iki saat yerinden kıpırdamamıştı. Ne bir duyuru yapmışlardı ne de bir açıklama. İstasyona girdikten sonraysa yolcular yarım saat boyunca platformda bekletilmiş, sonra da polis refakatinde istasyonun öbür ucuna götürülmüş ve binlerce başka insanla birlikte beklemeye bırakılmışlardı. Lawrence okuldan ve

büyükannesiyle büyükbabasından neler olup bittiğini anlayabilecek kadar Almanca öğrenmişti. Bir bomba ihbarı olmuştu, bir ay içinde üçüncü, muhtemelen El Kaide bağlantılı birileri. Ama bu, insanların neden istasyonda tutulduğunu açıklamıyordu. Alman yolcuların bu kadar uysal görünmesi Lawrence'ı rahatsız etmişti. Aniden, yine hiçbir açıklama yapılmadan, çıkmalarına izin verilmişti. Öğleden sonra ucuz bir otel bulmuştu ve Roland'ın önerisi üzerine Blaue Reiter tablolarına bakmak için Lenbachhaus'a gitmişti. Lawrence babasının yanıldığını düşünüyordu. Kandinski, Gabriele Münter'e göre çok daha üstün, çok daha hırslı ve ilginçti.

Ertesi sabah geç bir saatte ofisinde Rüdiger'i ziyaret etmişti. Yayıncı beni karşısında kanlı canlı görünce annemin adresini vermekten kaçınamaz, diye düşünmüştü. Rüdiger'in masasının başında karşılıklı oturup bir süre gevezelik etmişlerdi. Sonra Rüdiger'i bir şeyi halletmesi için çağırmışlardı. Lawrence ofisin içinde dolanıp durmuştu. Pencere içindeki bir kitap yığınının üstünde dışarı gidecek mektuplarla dolu bir tabla vardı. İçine doğmuş gibi, zarflara göz atmıştı ve işte, aralarında annesine yazılmış bir mektup, daktilo edilmiş bir adres vardı. Adresi yazarken görülme riskini göze alamazdı. Bu yüzden adresi ezberlemişti – şehri, sokağın adını ve kapı numarasını. Rüdiger söz verdiği gibi onu yemeğe götürmüştü. Yemek sırasında Lawrence Rüdiger'e annesinin nerede yaşadığını sormuştu. Yayıncı başını olmaz anlamında sallamış, bu konunun uzun bir geçmişi olduğunu söylemişti. En sonunda Alissa Rüdiger'e özel meselelerine bir daha burnunu sokmamasını ya da araya girmeye çalışmamasını, hatta ona ailesinin adını bile anmamasını, adresini onlara vermemesini söylemişti. Aksi takdirde bir sonraki kitabını başka yerde bastıracaktı.

Otelinin yöneticisi çok yardımcı olmuş. Adresteki yer şehirde değil, Münih'in yirmi kilometre güneyinde bir köydeymiş. İstasyon yakınlarındaki bir sokaktan oraya seyrek olarak otobüs kalkıyormuş. Otel yöneticisi, eksik olmasın, otobüs saatlerini öğrenmek için telefon etmiş; böylece, ertesi gün öğle saatinde Lawrence Alissa'nın sokağında yürüyor, evinin kapı numarasını arıyormuş. Köy hızlı bir trafiğin aktığı bir caddeyle ikiye bölünmüş ve dümdüz bir tarım arazisi üzerine kurulmuş, "hiçbir özelliği olmayan" bir yermiş. Alissa'nın sokağı köyün çıkışında, daha çok köyün eteklerindeymiş. Burada evler modernmiş ve hafifçe dağ evlerini

andırıyormuş ama "güdük görünüşlü ve basbayağı çirkin"lermiş. Evler epeyce aralıklı yapılmış ve Lawrence neden hiç ağaç yok diye şaşırmış. Ünlü bir yazarın yaşamayı tercih edeceği bir yer değilmiş. Derken bir bakmış onun evinin tam önünde dikilmiş duruyor. Bu da diğerleri gibi güdük, ağır sütunları ve vitrin camlı geniş pencereleri olan bir evmiş. İçerisi karanlık görünüyormuş. Kalın, çıkıntılı çatısının altında ev "kaşlarını çatmış" gibi duruyormuş. Lawrence kapıya gitmeye hazır değilmiş, onun için geldiği yoldan geri yürümüş. Titriyor ve midesi bulanıyormuş. Arabasından çıkmakta olan bir adam ona bakıyormuş. Lawrence telefonunu çıkarıp konuşuyor gibi yapmış.

Beş dakika sonra Lawrence yine evin önündeymiş ve kendini hâlâ heyecanlı hissediyormuş. Çekip gitmeyi düşünmüş. Ama gitse ne olacakmış ki? Üç saatten önce Münih'e dönüş otobüsü yokmuş. Elini zile kadar kaldırmış ama anında geri çekmiş. Bassam, diye düşünmüş, hayatım sonsuza kadar değişecek. Sonra, soğuk suya dalar gibi, "kendimi zorlayıp zile bastım." Evin derinliklerinde zilin sesini duymuş ve Alissa'nın evde olmamasını ummuş. Merdivenlerde ayak sesleri duymuş. Beline gelen bir hizaya asılmış küçük emaye bir plaka üzerinde Gotik yazıyla *Bitte benutzen Sie den Seiteneingang,* lütfen yandaki girişi kullanın, yazdığını görmüş ama iş işten geçmiş. Kilidin döndüğünü ve sürgünün çekildiğini, sonra bir sürgünün daha çekildiğini duymuş. Kapı olağan bir şekilde açılmamış. Kauçuk cereyan önleyiciler üzerindeki basınç nedeniyle çıkan bir emme sesi eşliğinde sertçe çekilerek açılmış ve işte karşısında, "öfkeden kudurmuş vaziyette" annesi duruyormuş.

"Was wollen Sie?'" Ses tonu kabaymış. Soyguncu, hayranı, kurye, kimse kim. Hemen kovalayacakmış.

"Ich bin..."

Alissa duvara vidalanmış emaye plakayı işaret etmiş. Sinirden işaret parmağı ve cilalı ateş kırmızısı tırnağı titriyormuş. "Das Schild! Können Sie nicht lesen?" Tabela! Okumanız yok mu?

"Ben Lawrence. Oğlun."

Her şey durmuş. Lawrence, şu anda her şey olabilir, diye düşünmüş. Alissa yumuşayıp ona birden sarılmamış – Lawrence'ın zihninde oynayıp durduğu olasılıklardan biri buymuş. Shakespearevari barışma anlarından biri de cereyan etmeyecekmiş – okulda *Kış Masalı*'nı okutmuşlar. Yoksa *Fırtına* mıydı?

Alissa elini alnına vurmuş ve yüksek sesle, "Tanrım!" demiş.

Birbirleri hakkında kestirimler yaparak bakışıyorlarmış. Ama Lawrence'ınki net değilmiş. Pek fazla bir şey fark etmeyecek ya da hatırlamayacak kadar heyecanlıymış. Alissa'nın omuzlarında "şöyle şala benzer bir şey" olduğunu düşünüyordu. Elinde yarısı içilmiş bir sigara tutuyormuş. Ayrıca, ılık bir gün olmasına rağmen, belki bir hırka, belki de kalın fitilli kadife bir etek giyiyormuş. Gözlerinin etrafında derin çizgiler varmış. "Bakımsız denebilecek bir görüntüsü" varmış.

Roland, lokantada, "Muhtemelen yazıyordu" dedi. "Rüdiger bana, yazması bölününce öfke saçtığını söyledi."

"Haa, harika. Ama gelen *bendim*. Hadi sipariş verelim. Şöyle kocaman bir şey yemek istiyorum, mesela vindaloo."

Roland durumu Alissa açısından hayal etmeye çalıştı. Karşısında kocaman başlı, keskin bakışlı, saçı kulaklarını çok sevimli bir şekilde büyük gösterecek bir modelde kısacık tıraş edilmiş, fasulye sırığı gibi ince uzun bir genç görmüştü.

Sonunda Alissa normal yükseklikteki bir sesle, "Sorduğum soruda ısrar ediyorum. Ne istiyorsun?" demiş.

"Sizi görmek."

"Bu adresi nereden aldın? Rüdiger'den mi?"

"İnterneti iyice araştırdım."

"Neden önceden yazmadın?"

Aniden hissettiği bir öfke Lawrence'ın imdadına yetişmiş. "Hiç cevap vermiyorsun ki."

"Bu da bir cevaptır."

Lawrence'ın kaygısı, mide bulantısı –kendi deyimiyle asabiyeti– kaybolmuş. Artık kaybedecek bir şeyi yokmuş. Alissa'ya, "Senin neyin var?" demiş.

Alissa konuşmaya başlamış ama "Onun sesini bastıracak şekilde konuşma cüretini gösterdim – ve baba, kendimi müthiş hissettim." Lawrence demiş ki, "Neden bu kadar düşmanca davranıyorsun?"

Ama Alissa Lawrence'ın sorusunu ciddiye almış. "Seni içeri almayacağım. Yıllar önce bir karar verdim. Artık o kararı yok farz etmek için çok geç, anlıyor musun? Benim kaba davrandığımı sanıyorsun. Hayır, kararlı davranıyorum. Şunu aklına sok." Yavaş yavaş konuşmuş. "Seni hayatıma kabul etmiyorum."

Lawrence bir düşünce yumağını ifade edebilmek için sözcükler bulmaya çalışıyor ama başaramıyormuş. Örneğin, *hem* kitap yazıp *hem de* beni görecek kadar büyüklüğü neden gösteremiyorsun? Başka yazarların da çocukları var. Ama bir yandan da, *kendisinin* bu kambur ve öfkeli kadını hayatında istemeyebileceğini düşünmeye başlamış. İşte o zaman ona sırtını dönmek o kadar da zor gelmemiş. Alissa işleri onun için kolaylaştırıyormuş.

Derken, Alissa Lawrence'ın işini daha da kolaylaştırmış. Lawrence birkaç adım uzaklaştıktan sonra arkasından seslenmiş: "Kanser tedavisi mi görüyorsun?"

Lawrence şaşkınlıkla durup dönmüş. "Hayır."

"O zaman saçını biraz uzat." Alissa içeri girmiş ve kapıyı arkasından çarpmaya çalışmış ama kapı aynı yumuşak sesi, havayı emme sesini çıkarmış.

Hikâye burada sona eriyordu. Acımasız ve tutarlı. Baba oğul durumu düşünüp taşındılar ve içkilerini yudumladılar. "Ee, sonra?" dedi Roland.

Lawrence yavaş yavaş otobüs durağına yürümüş, sonra durağın önünden geçerek köydeki bir *Gasthaus*'a girmiş ve bir bira içmiş. Sadece bir tane. Sonra tekrar otobüs durağına gidip bir banka oturmuş ve uzun süre otobüsünü beklemiş. Annesiyle görüşmesi üç dakikadan fazla sürmemiş.

İki gün sonra baba oğul aynı sahneye geri döndüklerinde Lawrence babasına, banka varır varmaz ağlamaya başladığını söyledi. Birkaç dakika boyunca bayağı "hıçkıra hıçkıra" ağlamış. Gelen geçen olmadığı için içi rahatmış. Annesiz geçirdiği bütün o yıllar boyunca, yazdığı bütün o mektuplardan ve hazırladığı o gazete kupürleri albümünden sonra hiç ağlamamıştı. Daha sonra yatışmış. Ve kendi kendine, bundan sıyrıldığım iyi oldu, demiş. Besbelli ki annesi berbat bir kadınmış ve çok berbat bir anne olurmuş.

Ertesi gün, akşamın erken saatlerinde bahçede, Roland'ın hep boyamaya niyetlendiği paslı madeni masada oturuyorlardı. Bahçenin daha aşağı kısımlarında, uzun zaman önce kurumuş ve Roland'ın hâlâ kesmediği bir elma ağacı vardı. Roland ağacın orada olmasına alışmıştı. Baba oğulun arasında iki bira ile bir çanak tuzlu fıstık duruyordu. Lawrence biraz önce, ilgisiz bir tavırla, Alissa'dan nefret ettiğini düşünmeye başladığını söylemişti. Roland, Lawrence'ın iyiliği için Alissa'yı savunmak istedi. Daha önce hiç

kin duymazken şimdi bir kinin ağırlığını taşımanın ona bir faydası olmayacağını söyledi. Hatırlıyorsa eğer, onu annesini görmeye gitmekten vazgeçirmeye çalışmıştı. Ama şimdi Alissa'yı savunma zamanı değildi. Lawrence annesinin yazdıklarını okumadan onun hakkında berrak bir fikir edinemezdi ama bunu yapmayı reddediyordu ve hep reddetmişti. Olsun. Alissa'nın romanlarıyla vaktinden erken karşılaşmaması daha iyiydi. Alissa'nın "zengin ve sıcakkanlı bir akılcılığı" coşkuyla savunması, kendini bilime adamış genç bir matematikçiye ne kadar hitap edebilirdi? Hele de edebiyat ve tarih konusunda bu kadar az bilgisi olan, henüz âşık olmamış, henüz aşkta hayal kırıklığı yaşamamış ve Roland'ın bildiği kadarıyla cinsel deneyimi olmamış bir matematikçiyse. *Cider with Rosie*, *Yaşlı Adam ve Deniz* ve okulun önüne koyduğu başka ne varsa onunla beslenmişti. Yine de, babasıyla karşılaştırılınca, on altı yaşında ondan daha çok kitap okumuştu. Kitapların insanın hayatına girmesinin bir zamanı vardı.

Roland, Alissa'yı savunacağına, "Okuduklarıma bakılırsa Alissa bir tür münzevi olmuş" dedi, "ünlü bir keşiş."

"Boktan bir yerde, boktan bir evde. Kayda değer biri olduğuna inanamam."

"Bu akşamki planın ne?"

Lawrence aniden neşelendi. "Paris'ten gelirken trende biriyle tanıştım."

"Öyle mi?"

"Véronique. Montpellier'den. Bu gömlek nasıl?"

"Bunu dün giymiştin. Benimkilerden birini al."

Lawrence ayağa kalktı. "Teşekkürler. Sen ne yapacaksın?"

"Buralardayım."

Lawrence gittikten sonra Roland üst kata çıktı. Yatak odasındaki bir çekmecede, kendince önemli olan şiir defterleri arasında, cildi yapay deriden, 250 çizgili sayfası olan, kim olduğunu unuttuğu birinin Noel'de armağan ettiği, bütün sayfaları boş küçük bir defter vardı. Roland defteri aşağıdaki mutfak masasına getirdi. Son zamanlarda, Lawrence dönmeden önce, çoğu akşamı dışarıda geçirmişti: Arkadaşların evlerinde akşam yemekleri, iki akşam geç saatlerde otelde piyano seansları. Dakikalar önce çalmış ama hâlâ yankılanan bir gong gibi, başı seslerle doluydu. Yalnızca Lawrence'ın sesi değil, birbirine karışmış, yüksek sesli ve çekişmeli birtakım karşı-

lıklı konuşmalar, bir çözümleme hengâmesi, korkunç öngörüler, kutlamalar ve öfkeli ağıtlar. Hayatı kendisinden uzaklara akıyordu. Üç hafta öncesinin olayları daha şimdiden gerilerde kalmış veya bir sis bulutu içinde tamamen kaybolmuştu. Bunların bir kısmını, azıcığını yakalamaya zorlamalıydı kendini, yoksa onları yaşamış olmanın bir değeri kalmayacaktı. Kendisi ve son zamanlarda gördüğü insanlar ne düşünüyor, hissediyor, okuyor, izliyor ve neyi konuşuyordu. Özel ve kamusal hayat. Kendi başarısızlıkları ve yakınmaları ve hayalleri değil. Hava durumu yok, kışın eninde sonunda bahara dönmesi, yaşlanmaktan ve ölümden korkmak ya da zamanın giderek daha hızlı akması, çocukluğun kayıp iyi ve kötü yanları yok. Yalnızca gördüğü insanlar ve söyledikleri. Bunu yapmaya zorlayacaktı kendini. En azından günde yarım saat. Çağın ruhu. Defteri doldur ya da doldurma, her yıl yeni bir deftere başla. Bir yılda üç defter doldurabilirdi. Yirmi yıl, eğer çok şanslıysa otuz yıl. Doksan cilt eder! Öylesine büyük ve basit bir proje.

Bir buçuk saat boyunca Lawrence'ın hikâyesinden hatırladıklarını yazdı. On beş dakika içinde hıncını almıştı. Eğer bir hafta gecikseydi ayrıntıların yarısı kaybolacaktı. Örneğin, tabelayı işaret ederken Alissa'nın boyalı parmağının titremesi gibi. *Das Schild!* Geçmiş için bir şey yapamayız ama şimdiki zaman unutulmaktan kurtarılabilirdi. Şimdi de diğer sesler. Bu daha zordu, zincirleme birbirine bağlı görüşler. Hep aynı kişiler.

Bir akşamı yemeğinde birinin gömleğinin önünü tutmuş, sarsan bir yumruk gördü. Ama bu fiilen olmuş değildi. Çarşamba Daphne ile Peter'ın evinde. Perşembe Hugh ile Yvonne'un. Ama şimdi, bu yılın büyük bir kısmına yayılmayı düşünüyordu. Görüşleri, onları kimlerin savunduğunu, nerede ifade edildiklerini, ne kadar içki içildiğini, sarhoş ve sesi kısılmış halde ne zaman gittiklerini sıralamayı düşünüyordu. Ama başlayınca, yalnızca görüşleri ve aynı oda içinde hep bir ağızdan konuşan sesleri yazmaya istek duydu.

Şu Guardian *yazarı haklıydı. Geldiğini görüyorlardı. Açık ara farkla ikinci bir zafer. Hadi yahu! Bu hayret verici bir destek. Kutlanacak bir şey. Booker mı? Bir avuç mahcup, zamane bayağılığı. Bir de üstüne dinlerini değiştirmiş ya da kaybetmiş Müslüman kardeşlerini cezalandırmak, ha? Baştan sona saçmalık, icat edilmiş en berbat düşünce sistemlerinden biri. Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası'yla ilgili ayak sürüyor, saklayacak bir şeyi mi var? İlki numaralı Thatcher bu.*

Gelirler arasındaki uçurum büyüyor. Watford'un kuzeyinde ondan nefret etmeye başlıyorlar. O kadar hatalısın ki, aslında hatalı bile değilsin, Frayn, Hensher, Banville, Thubron, Jacobson, Self – bunlar ciddi yetenekler. Hepsine lanet olsun. Belirli bir yaştaki rahatı yerinde beyaz erkekler. Onların vakti geçti. Peki, kadınlar nerede? City of God'ı *gördün mü? Biz yarıda çıktık. Yaa, kaybedilen seçimler hakkında. Ama ancak bir dâhi yazabilir. O açılış sahnesi, tavuğun o kaçışı! İslam'da bir saflık ve güzellik var. Küreselleşmiş bir dünyada, mülksüzleştirilmiş olanlara anlam veriyor. Hadi, hadi! İşsizlik düşük, enflasyon da öyle, faiz oranları da öyle. Asgari ücret, AB içinde işçi hakları, "senden daha soldayım" saçmalığın beni kusturacak. Sana diyorum, söylüyorum, cesetler yere çarpınca yer sarsılmış. Okul ücretleri – feci. Mülksüzleştirilmiş olanlar mı? Bin Ladin parası sayesinde her pisliğin içinden sıyrılan Allah'ın cezası bir heriftir! Sağlık hizmetleri evlerde bedavaya sağlanmaya devam ettiği sürece başka hiçbir şey umurumda değil. Diana söz konusu olduğunda adam görevini yapıyordu. Başından beri Bowles vardı. O zırva slogan! Blair Ulusal Sağlık Sistemi'ni yöneticilerle dolduruyor. İman nedir sana anlatayım. Temelsiz inançtır ve uçaktaki o adamlar imanlıydı. Daphne'nin Peter'ı öteki tarafa geçmiş. Bill Cash'le öğle yemeği yemiş. Birliğin parçalanmasına giden ilk adım. İskoç İşçi Partili üyelerimizin hepsini kaybedeceğiz, işte o zaman sen İngiliz milliyetçiliğini gör. Bizi diri diri yer. Ben İskoç bağımsızlığını sonuna kadar destekliyorum. Din maskesi takmış faşistler. O zaman sen İskoçlardan nefret ediyorsun. Whitehall yerine karşılarında Brüksel'i bulacaklar. Adam* Telegraph'*ta hiciv içerikli köşe yazıları yazıyor. Sarhoş olduk ve Shakespeare'den konuştuk. Bu hiciv değil, yalan dolan. Brüksel'e itirazım yok. İşgal etmelerine kesinlikle imkân yok. Saddam'da nükleer silah olduğunu biliyorlar. Bunlar hep yüzeysel, kılıfına uydurma, paranoyak medya yönlendirmesi. Ahlaken iflas etmiş. Önemsediğini iddia ettiğin seçmenler o fikirde değil. Hepsinin salak olduğunu düşünüyorsun herhalde. Adamın Chicago konuşmasını hatırlıyor musun? Haklı savaş diye yutturdukları? Yaklaşıyor. Adam artık Bush'un kıçına girdi. Hadi yahu, Baines. İskoçya adına konuş. Solu kasıp kavuran şu rezil görecilik. Belki de sen Iraklıların işkence görmekten hoşlandığını düşünüyorsun? Şu ikisi gerçek bir felakete sebep olacak bir şeyler yapmaya hazırlanıyorlar. Hele bir dur, Sosyalist İşçi Partisi ve şiddet yanlısı olmayan İslamcılar ortak çalışmaya bir başlasın... Müslüman kız*

öğrencileri katledenlere özgürlük savaşçıları adını vermek çok havalı bir fikirmiş. Goff'tan duydum, Frayn kazanacakmış, adam alimallah hak etti. Demek bu ufaklıklar evet, öğle yemeğinde bir bebeği haşladık ve kemiklerini de çimenliğin altına gömdük dediler. Terapistler, sosyal çalışma görevlileri, mahkeme hepsine inandı, çünkü inanmak istediler. Polis çimenliği kazdı, hiçbir şey yok. Ama kadına yine de kırk üç yıl verdiler. Bak, söyledi dersin, eğer girerlerse, Irak'ı El Kaide yönetir. 500 Euroluk banknotları gördünüz mü?

Roland bir sandviç yapmak için yazmaya ara verdi, sonra gece yarısına kadar yazdı. Silme dolu elli bir sayfa. Saat iki buçukta, idrar torbasının baskısıyla uyandı. Böyle bir şey eskiden hiç olmazdı. Klozete idrarını yaparken acaba idrar böyle zayıf akıyor diye endişelenmem gerekir mi diye merak etti. Joyce'u ve günlerinin sonunda gece vakti bahçede yan yana işeyen Stephen'la Bloom'u düşündü. İthaka. Roland'ın rotası bir zamanlar Stephen'ınkiydi, "daha yüksek, daha sesli". Şimdiyse Bloom'unkiydi, "daha uzun, daha az içe doğru". Roland doktorundan pek hazzetmiyordu. Gitmeyecekti.

Daha sonra, arka duvara yapılmış minik bir ilavenin düz damının altına sıkıştırılmış olan banyo penceresinin önünde durdu. Aşağı, bahçeye baktı. Temmuz gecesi serindi, gökyüzü açıktı ve solmakta olan ay, birkaç saat önce Lawrence'la beraber oturdukları masayı gün gibi aydınlatıyordu. Tuhaf bir şekilde, masa pırıl pırıl beyaz, altındaki çimenlerse siyah görünüyordu. İki iskemle, ikisi ayrı ayrı ayağa kalktıkları zaman bıraktıkları açıda duruyordu. Hiç düşünmeden yerleştirdikleri nesnelerin tam olarak aynı durumda kalmak için gösterdikleri inatçı sadakat. Ürperdi. Sanki görmemesi gereken bir şeyi görüyormuş gibiydi – kendisi orada değilken orada olan şeyler, kendisi ölünce nesnelerin nasıl görüneceği. Yatağına dönerken alışkanlıkla Lawrence'ın odasına göz attı. Dönmemiş. Telefon etmeyi düşündü. Ama karışmayacaktı. Lawrence yakında on yedi yaşında olacaktı ve Véronique'le işler iyi gidiyor olabilirdi. Yatağına döndü ve derin, rüyasız bir uykuya daldı. Ertesi sabah, saat dokuzdan birkaç dakika önce telefon sesiyle uyandı. Önce ses tanıdıkmış gibi geldi, geçmişinden birisi. Hâlâ yarı uyur, rüya benzeri her türlü olasılığa açık durumdaydı. Karşısındaki, nazik bir sesle acaba Roland Baines'le mi konuşuyorum diye soran bir polis memuruydu. Kalbi çarpar, ahizeyi tutan avcu terlemeye hazır,

yatakta dimdik doğrulurken *Duygusal Eğitim* yere düştü ve Roland dikkatle dinledi.

Yirmili yaşlarının sonlarında, eğitimini kendi eline alınca Roland'ın fen bilimlerine ancak hafif bir ilgisi kalmıştı. Ucunu bırakmamıştı ama fen bilimlerinin insani dokunuştan yoksun olduğuna inanıyordu. Yanardağlarda, meşe yapraklarında ya da bulutsularda sürüp giden gizli süreçler – tamam, güzeldi ama onu çekmiyordu. Bilim, insanların tek başlarına ya da birlikte gelişmeyi başardıkları ya da başaramadıkları, sevdikleri ya da nefret ettikleri veya kararlar verdikleri o hayati zemine yerleştiğinde, sunduğu şeyler zayıf ya da tartışmalı oluyordu. Zaten bilinen şeylere, beyinde olup biten ve zihnin paralel evreninde çoktandır anlaşılmış veya araştırılmış olaylara dair süslenip püslenmiş basmakalıp gerçekler, fiziksel açıklamalar sunuyordu. Örneğin kişisel çatışmalar. Odysseus yirmi yıl evden uzakta kaldıktan sonra topallaya topallaya eve dönünce Penelope'yle aralarında çıkan ağız kavgasından beri 2700 yıldır edebiyatta bilinen ve tartışılan konu. Yine İthaka. Daha sonra Odysseus'la barıştıkları anda, Penelope'nin damarlarında başka birçok şeyle beraber oksitosinin de dolaştığını öğrenmek ilginç olabilirdi ama bu bize onların aşkı konusunda fazladan ne anlatıyordu?

Ama Roland inatla devam etti. Meraktan pek değil ama daha çok geri kalmaktan, hayat boyu kara cahil kalmaktan korktuğundan, sıradan insanlar için yazılmış fen kitapları okudu. Otuz yıllık bir süre boyunca kuantum mekaniği konusunda genel okur için yazılmış beş altı tane kitabı devirmişti. Bu kitaplar zaman, mekân, ışık, yerçekimi ve maddeyle ilgili gizleri sonunda kavratacağını vaat eden parlak, kandırıcı ifadelerle yazılmıştı. Ama sonunda, ilk kitabı okuduğu zaman bildiğinden daha fazla şey biliyor değildi. Ünlü bir fizikçi olan Richard Feynman'ın kuantum mekaniğini hiç kimsenin anlamadığını söylemesi bayağı yardımcı olmuştu Roland'a.

Yarım yamalak hatırladığı, muhtemelen kendi çarpıttığı bazı kavramlar kalmıştı aklında. Yerçekimi zamanın akışını etkiler. Aynı zamanda uzayı büker. Dünyada "şey"ler yoktur, sadece olaylar vardır. Işıktan hızlı bir şey yoktur. Bunların hiçbirinin bir anlamı da faydası da yoktu. Ama kuantum mekaniğini hiç duymamış olan kişilerin bile iyi bildiği ünlü bir düşünce deneyi, küçük bir

öykü vardı. Schrödinger'in kedisi. Çelik bir odada saklı tutulan bir kedi, gelişigüzel hareket ettirilen bir araçla ya öldürülür ya da öldürülmez. Oda açılıncaya kadar kedinin durumu bilinmez. Schrödinger'in anlatımına göre, o âna kadar kedi hem canlıdır hem de ölü. İyi olan sonuçta, oda açılınca bir dalga işlevi çöker, kedi sahibinin kollarına atlar. Diğer versiyonda ise kedinin sahibinin ya da kedinin ulaşamayacağı bir evrende kedi ölü kalmaya devam eder. Bu örneğin uzantısı olarak da dünya aklın alabileceği her an, sonsuz sayıda görünmez olasılıklara bölünür diyebiliriz.

Çoklu Dünya Kuramı Roland'a Cennet'teki Âdem ile Havva'dan daha muhtemel görünmüyordu. Her ikisi de güçlü öykülerdi ve belirsiz bir konu sonuçlandırılmak üzereyken Roland çoğu zaman kediyi aklına getirirdi. Genel seçimlerde oy sayımı, bir bebeğin toplumsal cinsiyeti, bir futbol maçı sonucu. O sabah telefon çalınca ve bir polis memuru konuşunca, kedi Roland'a oğlunun suretinde geldi. Lawrence aynı anda ya bir polis hücresinde, akşamdan kalma durumda uyanıyordu ya da morgda, yüzü bir çarşafın altında, zımparalanmış çelikten bir yüzeyin üstünde yatıyordu. Her ikisi de gerçek olan iki durum kusursuz bir denge içindeydi ve Roland artık polis memurunun kibarlığını kaldıramayacak durumdaydı – adam Roland'dan adresini doğrulamasını istiyordu. Dalga işlevi her ne idiyse çökmek üzereydi ve bunu Roland bizzat yapabilirdi. Kenardan aşağı yuvarlayıver.

"Oğlum nerede? Bana ne söylüyorsunuz?"

"Bir de posta kodu lazım, bir sakıncası yoksa efendim."

"Tanrı aşkına. Söyleyin."

"Söylemezseniz devam edemem..."

"Clampham'dayım. Old Town'da." Sesi yüksek çıkmıştı.

"Tamam efendim. Bu yeterli. Adım Charles Moffat, komiserim. Sizi Brixton karakolundan arıyorum."

"Hayır."

"Yakın zamanda emekli olan Başkomiser Browne'ın çalıştığı karakolda çalışıyorum."

"Ne?"

"Başkomiser Browne sizi en son görmeye geleli epeyce yıl oldu, bir bakalım, 1989'da gelmiş. Kaybolan eşinizle ilgili."

Halen kısmen içinde bulunduğu rüya halinden çıkmakta ve oğlunun hayatta olduğu gerçeğine alışmakta olan Roland yalnızca

homurdanarak cevap verebildi. Oğlunun banyodan gelen sesini duyabiliyordu şimdi.

"O olay memnuniyet verici şekilde sonuçlandı."

"Evet."

"Başkomiser Browne'la görüşmelerinizde ortaya çıkan başka bir konu nedeniyle sizinle görüşmemizi kabul edebilirsiniz umuduyla sizi arıyorum."

"Konu nedir?"

"Bu konuyu sizinle yüz yüze görüşsem daha iyi olur. Bugün öğleden sonra mümkün mü?"

Saat ikide, tıpkı yıllar önce Başkomiser Browne Roland'ı ziyaret ettiğinde yaptıkları gibi, mutfak masasının başında karşı karşıya oturuyorlardı. Moffat parlak bakışlı sırım gibi bir adamdı; aslında elektrik ampulü şeklinde bir başı ve yüzü vardı – geniş bir alın, güçlü elmacık kemikleri, narin bir çene. Sabit bir şaşkınlık görüntüsü veren büyük gözleri ve pek görünür olmayan kaşları vardı. Belki de çok eskilerde, bileşiminde Çin kanı vardı. Birkaç dakikayı hoşbeşle geçirdiler. Tek bağlantı noktaları Browne'dı. Browne'ın üç oğlundan ikisi Londra Polis Teşkilatı'na girerek babalarını izlemişlerdi. Enfield yakınlarında, farklı karakollardaydılar.

"Orası zor bir alan" dedi Moffat. "Çok şey öğrenecekler."

En büyük oğluysa orduya katılmış ve Sandhurst'ten iftiharla mezun olmuştu. Yakında küçük bir birlikle Kuveyt'e gönderilecekti.

"Irak sınırına mı göz atacak?" dedi Roland.

Moffat gülümsedi. "Her yanda büyük bir gurur vesilesi oldu."

Hoşbeş bittikten sonra Moffat dedi ki: "Benim alanım geçmişte yaşanmış cinsel istismar. Bu sadece bir ön soruşturma, sorularıma cevap vermek zorunda değilsiniz. Çok kısa konuşacağım." Browne'ın daktiloya çekilmiş notlarının bulunduğu bir dosyayı açtı.

"Bir meslektaşım başka bir şeyi ararken Doug'ın dosyalarına göz atıyormuş ve ilgi çekici bir noktaya rast gelmiş. Öncelikle, bir sakıncası yoksa, doğum tarihinizi doğrulayabilir misiniz?"

Roland soruyu cevapladı. Bir ürperti hissediyordu ama belli etmediğinden emindi.

Sonra Moffat yüksek sesle okudu: "*Sona erdirdiğimde bana karşı koymadı* ... vesaire... vesaire... *dünyanın üzerine cinayet çökmüştü.*".

"Ah, evet."

"Bu sözcükler, Doug'ın fotoğrafını çektiği, size ait bir defterdendi."

"Doğru."

"Bunların kayıp eşinizi kastettiğine dair bir yanlış anlaşılma olmuştu."

Roland başını evet anlamında salladı.

"Ve meseleyi aydınlatma süreci içinde siz, bir başka kadınla yaşanan daha önceki bir ilişkiyle ilgili olduğunu söylediniz. Cinsel bir ilişki."

"Aynen."

"Bu hanım kaç yaşındaydı?"

"Yirmilerinin ortasında, sanırım."

"Sakıncası yoksa bana adını söyler misiniz??"

Roland'ın gözlerinin önüne Miriam Cornell'in belirli bir görüntüsü geldi. Roland'ı evden kovduğu yağmurlu gece, Miriam'ın gözyaşları, elindeki, biraz sonra yere fırlatacağı kulübe anahtarı. Teoriye göre, onunla Edinburgh'da evlendiği ve hâlâ yaşadığı bir diyar gerçekten vardı. Mutlu ya da cehennemi bir evlilik. Kısa bir süre sonra buruk bir boşanma. Bütün bunlar ve her ikisi için bütün diğer mümkün sonuçlar. Buna inanırsanız, o zaman dünyadaki bütün dinlere ve tarikatlara aynı anda inanırdınız. Gözümüzün görmediği bir yerde, hepsi hakikattir. Ve hepsi de yalandı. Stephen Hawking bir keresinde şöyle demişti: "Schrödinger'in kedisini duyunca silahıma uzanıyorum." Ama bu fikir Roland'ın peşini bırakmamıştı. Daha da öte, onu baştan çıkarmıştı. İzlenmeyen bütün yollar hâlâ orada duruyordu. Gerçeğin örtüsü altındaki bir gedikten aşağı doğru bir yerlerde, şimdi ellilerindeyken, hâlâ pijamasıyla basit bir hayat yaşıyordu.

"Size adını neden söyleyeyim?" dedi.

"O konuya geleceğim. Ve bu cinayet sözcüğü neyi kastediyor?"

"Başlangıcı, ilişkinin başlangıcını. Küba füze krizini. Siz doğmadan öncesini. Herkes nükleer savaş ihtimali olduğunu düşünüyordu. Kitlesel katliam."

"Ekim 1962. O zaman, bu ilişki başladığında siz daha yeni on dört yaşına basmışsınız."

"Evet." Roland belkemiğinden yukarılara doğru yürüyen, pek de hoş olmayan bir duygu ve bir gerinme ve esneme dürtüsü hissetti ama bunu bastırdı. Can sıkıntısı da değildi, yorgunluk da. Moffat

daha fazlasını bekleyerek onu izliyordu. Roland da gözlerini ona dikti ve bekledi.

Miriam'ı bulma ve onunla yüzleşme kararlılığı, azim ve eylemsizlik iniş çıkışları arasında dalgalanıp durmuştu. Son on yıl boyunca çoğunlukla eylemsizlik durumundaydı. Bir ciddi çabayı, 1989'da, okuldan Miriam'ın İrlanda'ya gittiğini haber veren mektup geldiğinde göstermişti. Kraliyet Müzik Akademisi'ne gitmişti. Bir resepsiyon memuru yardımcı olmuş, bir kayıt defterinden Miriam'ın 1959'da okuldan yüksek notlarla mezun olduğunu doğrulamıştı. Roland bir başka gün tekrar gitmiş ve yaşlıca bir piyano ve kuram profesörüyle tanıştırılmıştı. Miriam'ın adı, profesörün kaşlarını çatıp onu hayal meyal hatırladığını söylemesine sebep olmuştu. Miriam gerçekten de çok yetenekliydi ama profesör ondan bir daha hiç haber almamıştı. Ama, demişti profesör, başkasıyla karıştırıyor olabilirim.

1992 yılı civarında, Roland bir atılım daha yapıp metroyla Londra'nın diğer ucuna, Epping Ormanı yakınlarındaki Kayıtlı Ulusal Piyano Öğretmenleri Enstitüsü'ne kadar gitti. Miriam onların kayıtlarında yoktu. 1990'ların ortalarına kadar, herhangi bir şey ya da kişi hakkındaki olguları keşfetmek zordu ve o zamanlar buna kimse aldırmıyordu. Komşunuz dört sokak ilerinize taşınmış ve göz önünde yaşıyor olabilir ama izini sürmeniz imkânsıza yakın olabilirdi. Her bir araştırma bir mektup yazmanızı ya da telefon etmenizi veya bir yolculuk yapıp aramanızı ya da bunların dördünü birden yapmanızı gerektirirdi. Roland'ın 1996'dan beri interneti vardı ama internet her ne kadar kökten çözüm vaat ediyor olsa da Miriam hakkında hiçbir bilgi yoktu.

Sistemli olarak dedektiflik yapmasını önleyen diğer gündelik engeller de çocuk yetiştirmesi, ekmeğini kazanması ve yorgunluktu. Derken başka bir unsur çıkageldi. 1990'ların sonlarında Roland bir Charles Dickens dönemi geçirdi. Dickens'ın sekiz romanını birbiri ardına okudu. Romanlarda insan çeşitliliğinden alınan keyfe, kendisinde olduğunu hayal bile edemeyeceği ruh yüceliğine tutkundu. Daha iyi ve daha yüce gönüllü biri olmak için çok mu geç kalmıştı? Sonra Dickens'ın iki tane biyografisini okudu. Dickens'ın hayatındaki bir olay onu etkiledi. Dickens on sekiz yaşında, edebiyatla ilgili hırsları olan, tanınmamış bir mahkeme muhabiriyken Maria Beadnell adlı çok tatlı bir kıza fena halde âşık olmuş. Kız

yalnızca yirmi yaşındaymış. Başlangıçta kız onu cesaretlendirir gibi görünüyormuş ama Paris'teki bir "leydilik okulu"nu bitirip dönünce Dickens'ı geri çevirmiş. Dickens'ın geleceği parlak değilmiş ve kızın ailesi onu hiçbir zaman onaylamamış. Yıllar sonra Dickens başka hiçbir yazarın hayattayken erişemediği bir üne kavuşunca, Maria Dickens'a mektup yazmış. Hayatının o döneminde Dickens zaten Catherine'le olan evliliğinden bıkmaya başlıyormuş. Üç yıl sonra evliliği bitecekmiş. Gençliğindeki yoğun cinselliği derinden özlüyormuş. O sırada Maria Beadnell büyük ve sonuçlanmamış bir arzunun anılarını canlandırmış. Dickens Maria'yı aklından çıkaramıyormuş. Ona aşk mektubuna benzer mektuplar yazmaya başlamış. Kısa süre içinde Dickens'a, Maria'dan başkasını sevmemiş olduğu gün gibi aşikâr görünmüş. Gençken onu elde edememiş olması hayatının en büyük başarısızlığıymış. Belki de fazla gecikmiş sayılmam, diye düşünmüş.

Charles'ın Catherine'in evde olmayacağını bildiği bir sırada, adı artık Mrs. Henry Winter olan Maria, Charles'ın Regent's Park'ın yanındaki evine çaya gelmiş. Bu hanımefendiye bir kere bakması Charles'ın hayallerinin suya düşmesine yetmiş. Kadın "aşırı şişman"mış. Konuşması aksakmış, kendisi ise çenebazmış. Bir zamanlar nüktedanken şimdi katıksız aptalmış. Birlikte içtikleri çay kibar bir kâbus olmuş. Daha sonra Dickens kadını kesinkes hayatından uzak tutmuş. Ama Dickens zaten ne bekleyebilirdi ki? Aradan yirmi dört yıl geçmişti. Bu öykü Roland'ın o zamana kadar enine boyuna düşünmediği bir şeyi açık etmişti. Miriam'ı son gördüğünden bu yana kırk yıl geçmişti. Miriam'ın neye dönüşmüş olabileceği Roland'ı korkutuyordu. Onun eski haliyle aynen kalmış olmasını istiyordu. Altmış beş yaşında, davul gibi şişmiş talihsiz bir kadının onun yerini almasını istemiyordu.

Sonunda genç polis memuru sordu: "Zaten önceden tanıdığınız biri miydi?"

Roland düşündü. "Dava açmak istiyorsunuz."

"Bu benim karar verebileceğim bir şey değil. Aile dostu muydu? Tatilde tanıştığınız biri miydi?"

Roland kendisinin on dört yaşındaki halini aklına getirmeye çalışıyordu. Sivri burunlu ayakkabılara düşkünlük bütün okulu sarmıştı. Ona da bir tane alması için annesine yalvarmıştı. Annesi yeni dikiş makinesini, Roland'ın okul üniformasının gri pamuklu

pantolonunu dar paça, sıkı oturan pantolona çevirmek için kullanmıştı. Ekim ayında bir cumartesi sabahı Miriam'ın kapısına geldiğinde Miriam'ın karşısındaki görüntü bu olmalıydı: Hawaii gömleğinin düğmeleri neredeyse göğsüne kadar açık, dar paçalı pantolonunda tarlaların çamuru, bir Ortaçağ soytarısının aşınmış ayakkabıları. Bacaklarının arasındaki o yeni kütlenin farkına varmış bir erkek çocuğu gibi paytak paytak, kurumlu kurumlu yürüyordu. Modanın doruğunda. Dünya sona ermeden erkekliğinin tadına bakmak için habersizce bisikletiyle çıkagelmişti. Yirmilerinin ortasındaki bir kadın için Roland uzmanlık isteyen bir zevki temsil ediyordu.

"Düşünmem lazım" dedi.

"Mr. Baines, siz bir istismar kurbanısınız. Bu suç oluşturan bir konudur."

"Daha acil vakalar vardır elinizde. Tüyler ürpertici vakalar."

"Eski vakalar da."

"Neden kendimi o sürece mahkûm edeyim?"

"Adalet için. Kendi huzurunuz için."

"Korkunç bir süreç olur."

"Uzman desteği sağlıyoruz. Belki farkındasınızdır, bunun etrafında büyük, yepyeni bir kültür oluştu. Eskiden göz ardı edilen ya da yok farz edilen şeyler artık öyle görülmüyor. İyi haber de şu: Artık hedeflerimiz var. Bir yılda şu kadar başarılı dava diye."

"A, tabii, hedefler." Bir zamanlar kendisinin de bunun ateşli taraftarı olduğunu Moffat'a söylemeyecekti. Bunun yerine, "Ne anlamı var ki?" dedi.

"Eğer iyi çalışırsak, ki iyi çalıştığımızı düşünüyorum, bize ayırılan fonlar artacak, biz de daha fazla istismarcıyı hapse atacağız."

"Kanıtlarla hafifçe oynamaya hiç kalkıştınız mı? Hedefi tutturmak..."

Moffat gülümsedi. Dişleri doğal olamayacak kadar beyazdı. Dişçide kötü bir seçim yapmıştı. İki ay önce Roland'ın yaptığı gibi doğal, hafif kırık beyazı seçmeliydi. Sonradan diş sağlığı uzmanı olan eski bir kız arkadaşının yaptığı tenzilat sayesinde kazandığı yeni görünüşüyle hâlâ gururluydu. Rekabetçi duygularla, cevap olarak Roland da gülümsedi.

Polis memuru kâğıtlarını topluyordu. "Basın da böyle söylüyor. Uğraşabileceğimizden fazla sayıda, su götürmez vakalar var

elimizde." Moffat durakladı ve sonra ekledi: "Erkek ruhunda vahşi bir şeyler var."

"Kesin."

"Ama kadının erkeği tacizi... Sizinkine benzeyen çok az vaka geliyor."

"Onlar için de hedefleriniz var mı?

Moffat ayağa kalktı ve masanın üzerinden kartını uzattı. "Bir vaka numarası yazdığımı göreceksiniz. Eğer konuşacak olursanız başkalarına yararı olur. Erkeklere ve erkek çocuklarına."

Roland komiseri kapıya kadar geçirdi. Moffat evden dışarı adımını atarken şöyle dedi: "Bunu size daha önce sormalıydım. Sizde hasara yol açtı mı?"

Roland çabucak cevap verdi. "Hayır, hiç açmadı."

Moffat yine Roland'dan daha fazla bir şeyler bekliyordu, daha fazlası gelmeyince döndü, teklifsiz bir veda işaretiyle elini kaldırdı ve arabasına gitti. Roland kapıyı kapattı, sırtını kapıya dayadı ve hole, merdiven direğinin üstünden mutfağa baktı. Hasar. İşte hasar. Eksik, çatlak ya da gevşemiş yer fayansları. Yıpranmış ve lekeli merdiven halısının altında kuru çürüme vardı. Holde süpürgelikler de çürüyordu. Su tesisatı aksıyordu, kalorifer tesisatı otuz yıllıktı, ahşap pencere doğramaları yer yer ufalanıyordu. Evden çıkmaya asla parasının yetmeyeceğini artık kabul etmek zorunda kalmıştı. Evin damının yenilenmesi gerekiyordu. Elektrik donanımı güvenlik sertifikasının tarihi Nisan 1953'tü. Tavan yalıtımı kısmen asbest içeriyordu. Roland'ın iyisinden bir inşaat ustası olduğunu düşündüğü biri, evin "yapılma"ya ihtiyacı olduğunu söylemişti. Piyano çalarak kazandığı haftalık gelirle ve arada sırada çıkan gazete yazılarıyla Lawrence'la birlikte oldukça rahat yaşıyorlardı. Evin yapılması için bir şey artmıyordu. Gün gelecek, gelir azalacaktı. Alissa'nın avukatı mektup yazıp, Lawrence on sekiz yaşını bitirince Alissa'nın aydan aya ödediği tutarın kesileceğini bildirmişti. Rüdiger aracılığıyla zaman zaman Roland'a çekler yollayacak ve Lawrence'ın Avrupa'da veya ABD'deki okul masraflarını karşılayacaktı. Gayet mantıklı.

Evin durumu, Roland'ın kaynağını pek ayrıntılı düşünmeye yanaşmadığı bir dizi sonucun dış görünüşüydü. Kayıp on yıl, Atina'da damda yattığı dönemin sonunda, Henry James'i yarısını okuyup gerisini okumaktan vazgeçerek çöpe attığı zaman başlamıştı. İngiltere'ye dönünce Posse'de çalmış, çoğunlukla küçük

inşaatlarda ama ayrıca bir konserve fabrikasında, yüzme havuzunda can kurtaran olarak, köpek gezdiricisi olarak ve bir dondurma imalathanesinde çalışmıştı. Otel salonu piyanistliği, tenis koçluğu ve eğlence hayatı dergisi yazarlığı daha sonraları, bu sürecin sonunda gelmişti. Arkadaşlarla beraber, bazen de yalnız yaptığı yolculukların arasında, ABD içinde karayoluyla yaptığı seyahatler, Ios mağaralarında geçirdiği bir süre, Vietnam'da askerlik yapmaktan kaçan Mississippili iki arkadaşıyla önce Kabil, sonra da Hayber Geçidi yoluyla Peşaver'e uzun bir karayolu seyahati de vardı. Arkadaşları Svat Vadisi'nde yayılıp kalmıştı. Roland parası bitince geri geldi, yerlerde, divanlarda uyudu ve boş evlere izinsiz yerleşenlerle birlikte bir miktar vakit geçirdi. İlginç kız arkadaşları oldu, rock ve caz konserlerine, festivallere, filmlere gitti – ve çalıştı, ağır ya da sıkıcı ya da ikisi birden olan işlerde. 1970'lerde geçici iş bulmak kolaydı.

Bunlar insanların "sistem"den söz ettiği günlerdi. Roland sisteme karşıydı ve klasik müziği de sistemin ayrılmaz bir parçası olarak hayatından çıkarmıştı. İnsanlara Bach ya da Debussy'nin müziğini veren piyanonun kokuşmuş bir kalıntı, tarihi bir harabe olduğunu söylemek işine geliyordu. Yirmili yaşları geçip gidiyordu. Özgürlüğüne sahip olduğuna ve eğlendiğine inandırıyordu kendini. Hayatının amaçsızlığına dair zaman zaman duyduğu kaygıları kontrol edebiliyordu. Ama bu endişeler yükseldi ve sonunda taşıp artık karşı konulamayacak hale geldi. Yirmi sekiz yaşındaydı ve yararlı bir hayat sürmüyordu. City Lit'e ve Goethe Enstitüsü'ne kayıt oldu. İşçi Partisi toplantılarında kendini "merkezci" ilan etti. Yüksek öğrenimi aralar vererek on yıl sürdü. Resmi hiçbir sınava girmedi. Birçok kişi yirmili yaşlarını ya da tüm hayatlarını ofislerde, fabrika binalarında ve pub'larda ziyan etmiş ve Güney Avrupa plajlarından öteye gitmemişti. Öyleyse, kaygısız geçirdiği yıllara, kıt kanaat geçinmesine ve herkes gibi olmamasına değmişti. Gençlik bu demekti. Ne zaman kendini bu tür şeyler düşünürken ya da söylerken bulsa, ikna etmeye çalıştığı kişinin kendisi olduğunu bilirdi.

Sırtını kapıya verip dayanmaya devam etti. Moffat gittiğine göre artık etkilenmemiş gibi yapması gerekmeyecekti, bu Roland'ı rahatlattı. Sorun yeni bir şey öğrenmiş olmanın yarattığı şok değildi. Miriam'ı pek çok kere, pek çok şekilde suçlamıştı – ama yalnızca düşüncelerinde. Bunu bir devlet görevlisinin yüksek sesle söylediğini işitmek yaratmıştı şoku. *Bu bir suçtur.* Suç *idi* değil, *suçtur.*

İkinci sarsıntı meydan okuma şeklinde geldi. Bu konuda bir şeyler yapmaya artık hazır mıydı? İlişki, sıcak bir günde bir gölgenin derinliklerindeki yılan gibi, eylemin eşiğinde rahatça kıvrılmış kalmıştı. *Ve ben sıcak yüzünden pijamamla.* Bu, Roland'la geçmişi arasında, hiçbir zaman yüksek sesle söylenemeyecek bir şeydi. Düşünceleri arasında bir sır şeklinde yer almıyordu. O iki yıl yalnızca... neydi tam olarak? Bir yazarın "zihinsel mobilyalarım" diye söz ettiğini duyduğu bir şey. Baştan düzenlenmeyecek ya da satılmayacak bir şey. Miriam'dan sadece bir kez söz etmişti, o da Alissa'ya, Liebenau karlarında yürürlerken. O itirafa dair bir gölge veya onun sanatkârca yeniden yoğurulmuş bir şekli Alissa'nın romanlarının hiçbirinde ortaya çıkmamıştı. Roland bu itirafı Alissa'dan geri alıp yalnızca kendinde kalmasını sağlamak isterdi. Moffat ondan diğer yönde ilerlemesini ve o Erwarton günlerini mahkeme, mahkeme görevlileri, mahkemenin çatık kaşlı hâkimi, izleyici sıraları ve basın önünde sergilemesini istiyordu. Adalet mi? Ondan intikam alması isteniyordu. Kendi Maria Beadnell'inden. Yirmi dört yıl da değil, kırk yıl sonra. Lawrence'ın yardımına ihtiyacı olduğuna karar verdi.

Oğlu şimdi Daphne'nin Elephant & Castle yakınlarındaki iskân derneğinde haftada kırk saat çalışıyordu. Kabul edildiği okula gitmesi için henüz birkaç haftası vardı. Orada kahve yapmak, getir götür işleri, basit mektupları daktiloya çekmek ve Daphne'nin bir web sitesi yapmasına yardım etmek karşılığında asgari ücretin de altında bir ücret alıyordu. Daphne'nin şirketi yıllardır Lawrence'sız da çalışmıştı. Lawrence'ın manevi annesi Daphne ona ve Roland'a bir iyilik yapıyordu. Lawrence'ın ilk işiydi. Günlük düzeni, saatin 7:30'da çalmasını ve her sabah metronun Kuzey hattında yapılacak yolculuğu şikâyetsiz kabul etmişti. Babasının o yaştaki çalışma ahlakından daha sıkı bir çalışma ahlakı vardı ama babasına benzer bir şekilde, zevk duymaya hakkı olduğuna dair bir anlayışın mirasını da devralmıştı. Genellikle, işten çıkınca dosdoğru arkadaşlarını görmeye gidiyordu. Oyuncu olmaya hevesli Véronique, Covent Garden'da garsonluk yapıyordu. Véronique, Lawrence'ın kız arkadaşıydı ve Lawrence artık bakir değildi. Véronique'in bir başkasıyla paylaştığı, Earl's Court yakınlarındaki dairesindeki ilk cinsel birleşmeleri "karman çorman" bir şey olmuştu. Lawrence neyin yolunda gitmediğini babasına söylemek istememişti. Ama Soho'da, St. Anne Kilisesi'nin mezarlığındaki ikincisi "muhteşem"di. Roland, ünlü

Wren Kilisesi'nin çevresindeki alanın, özellikle de gece yarısından sonraki saatlerde ıssız olacağını hayal bile edemezdi. Hele kendi babasıyla böyle konulardan konuşabileceğini, hiç. Gururu okşanmıştı. Bu önemli çizgiyi geçmenin, Lawrence'ı annesiyle yaşadığı o kötü andan uzaklaştırmaya yardımcı olacağını düşünmüştü. Lawrence, babasının, karşı tarafın rızası ve gebelikten korunma konusundaki vaazını biraz sabırsızlıkla dinlemişti.

"Merak etme, dede olmazsın, henüz değil."

Roland cumartesi sabahının ilerlemiş saatlerine kadar Lawrence'la konuşma fırsatı bulamadı. Yine bahçe masasında oturmuş kahve içiyorlardı. Geçmişte bir insan var, dedi Roland. Onunla tekrar iletişim kurmak istiyordu. Lawrence internette onu bulmaya çalışabilir miydi? Eski bir kız arkadaşı mıydı? Hayır, eski piyano öğretmenim, dedi Roland. Ona ne olduğunu hep öğrenmek istemişti. Hayatta bile olmayabilirdi. Lawrence'a, 5 Mayıs 1938 şeklindeki doğum tarihi dahil bazı ayrıntılar verdi. Rye yakınlarında yetişmiş, 1956'dan 1959'a kadar Kraliyet Müzik Akademisi'ne devam etmiş, sonra 1959'dan 1965'e kadar Berners'ta öğretmenlik yapmış, ondan sonra da belki İrlanda'da yaşamıştı. Lawrence içeri girdi ve birkaç dakika içinde elinde bir kâğıtla geri geldi.

"Acayip kolay oldu. Şanslısın. Yaşıyor, hem de yakınlarda. Balham'da. Hâlâ öğretmenlik yapıyor. Telefon numarası bile var."

Lawrence elindeki kâğıdı masaya koydu ama Roland kâğıdı hemen almadı, belki eli titrerdi falan.

Bütün öğleden sonra dikkatini toplayamadı. Şehir rehberinde Miriam'ın adresine baktı. Balham. İki durak uzaklıkta. Kendini anlamsız işler yapmaya zorladı. Elle çalışan çim biçme makinesiyle çimleri biçti, mutfağı temizledi, elektrikçiye telefon etti. Dışarıda birkaç dakika bir aşağı bir yukarı yürüdü, içeri girdi ve telefon etti. Sonra duş aldı.

Saat altıdan sonra, Roland bahçede bira içerken, Lawrence şehre inmeden önce babasına hoşça kal demeye geldi. Véronique'le, kızın pizzacıdaki gündüz vardiyası bittikten sonra buluşacaklardı. Ama Lawrence kendini bir iskemleye attı ve Roland'ın çok iyi tanıdığı o ukalaca meydan okuma bakışlarından biriyle babasına baktı. Bu bazen Roland'ın sinirine dokunurdu. Bakışlarıyla, sana bir şey söyleyeceğim ve sakın ne olduğunu bilmiyormuş gibi yapma, derdi.

"Birkaç dakikam daha var, onun için, şey..."

"Harika. Bir bira alsana."

"İstemem, teşekkürler. Baksana, bir şey söyleyeceğim..."

Roland bekledi. Kalbi bir ölçü şaştı, tek bir kere. Hiçbir zararı yok.

"Şunu diyecektim. Matematikten bıktım. Öğrencilikten bıktım. Üniversiteye gitmek istediğimden emin değilim." Söylediklerinin babasının bilincine ulaşmasını bekleyerek onun yüzüne baktı.

Lawrence herkesin girmek için can attığı, matematikte uzmanlaşmış bir ortaöğretim kurumuna öğrenci olarak kabul edilmişti. Roland yarım dakika kadar konuşmadı. Bunun kısmen Véronique'ten çıktığını anlamıştı.

"Ama sen çok parlaksın..."

"Hayır, sadece fena değilim. Seninle karşılaştırılınca çok parlağım. Oraya gidince gerçekten parlak olmak nedir, bana gösterecekler."

"Bunu bilemezsin." Roland bu okulda okumak için kazandığı hakkı –yine– kaybetmek üzere olan kişinin Lawrence değil kendisi olduğu şeklindeki duyguyu bastırmaya çalışıyordu. Analarla babaların payına düşen vekâleten yaşama duygusu.

"Okulda birinci bile değildim. Ah Ting her zaman öndeydi. Bunun için çaba sarf etmesi bile gerekmiyordu."

"Öğretmenin senin hayal gücünün daha geniş olduğunu söylemişti."

Çin ayağa kalkıyordu. Bunu kimse önleyemezdi. Ticaret, zihinleri ve toplumları açıyordu. Ticaretteki başarıyla birlikte Çin Komünist Partisi mutlaka eriyip gidecekti – iyi sonuçlardan biri, Roland bundan emindi. "Belki de bir yıl ara vermelisin. Kaydını tutarlar."

"Bu okul böyle bir şey yapmaz."

Roland içini çekti. Dikkatli olmalı, tartışmaya son vermeliydi. Lawrence'a şimdi karşı çıkmak, onu direnmeye sevk ederdi. Bu yüzden şöyle dedi: "Tamam. Ne yapmak istiyorsun?"

İşte soru buydu. Lawrence konuşmadan önce gözlerini kaçırdı. "Bilmem..." Söylemek istemiyordu. Mutlaka korkunç bir plandı.

"Hadi, hadi, dök içini."

"Oyunculuk yapmayı düşünüyorum."

Roland Lawrence'a bakakaldı. Evet, Véronique.

Lawrence önüne baktı. "Rada ya da Central. Veya... Bilmem. Belki de Montpellier."

Roland, onunla tartışmamalıyım, diye düşündü. Önce onu bir dinlemeliydi. Ama tartıştı. Şimdilik Montpellier'den söz etmekten kaçındı. "Rada'ya giren öğrenciler hırslı. Oyuncu olmak tutkuları. Sen şimdiye kadar hiç ilgi duymadın. Tek bir okul piyesinde bile yer almadın. Oyun okumazsın. Benimle birlikte tek bir oyuna bile..."

"Evet. Hatalıymışım. Şimdi ilgi duyuyorum."

"Peki ne tür bir..."

"Henüz bir şey yapmadım. Baba, bak. Tiyatrodan bahsetmiyorum. Televizyon."

Roland, sesimi yükseltmemem önemli, diye düşündü. Ama yükseltti ve teatral bir jestle, şaşkınca ellerini açtı. "Sen hiç televizyon seyretmezsin ki."

"Seyredeceğim."

Roland avcunun içiyle alnına bastırdı. Kendisi oğlundan daha iyi bir oyuncuydu. "Bu yaz çılgınlığı olmalı."

Lawrence telefonunu çıkarıp saati kontrol etti. Ayağa kalktı ve masanın etrafından dolaşarak Roland'ın iskemlesinin arkasına geldi, kollarını boynuna doladı. Babasının başını öptü.

"Sonra görüşürüz."

"Bana bir söz ver. Vaktin çok. Yarın gidip de okuldaki kaydını sildirme. Bu hayati bir karar. Büyük bir karar. Konuşmamız lazım."

"Tamam."

Lawrence eve doğru birkaç adım atmıştı ki durup döndü. "Onunla iletişime geçtin mi?"

"Tabii. Yardımın için teşekkürler. Kendime bir ders ayarladım."

Yürüyerek gitti çünkü ihtiyatlıydı. Yok, gergindi. Metroya güvenmiyordu. Yalnızca inançlı ve zalim, minnacık bir hizip inanırdı New York'taki uçak korsanlarının cennette keyif çattığına ve onların peşinden gidilmesi gerektiğine. Ama burada, altmış milyonluk bir nüfusun olduğu yerde buna inanan daha çok kişi çıkardı. "Rushdie Ölmeli" pankartı taşıyanlar ya da Rushdie'nin romanını yakanlar arasından veya onların daha genç kardeşleri, evlatları arasından seçilmiş olurlardı. Bu, birinci bölümdü, on üç yıl önceki. İkinci bölüm, İkiz Kuleler. Bir sonraki bölüm muhtemelen cezalandırıcı bir intikam hikâyesi olacaktı, askeri bir işgalin intikamı, saldırganların mensup olduğu Suudi Arabistan'ın değil, daha kuzeydeki cani komşusunun işgalinin. ABD nüfusunun dörtte üçü New York

katliamından Saddam'ın sorumlu olduğuna ikna edilmişti. Başbakan ABD'ye geleneksel sadakat ve Sierra Leone ve Kosova'ya başarılı müdahaleler nedeniyle coşmuştu. Ülke savaşa hazırlanıyordu.

Aynı yıl, daha önceleri, metroya teröristlerin bomba atmasının provası yapıldığı için acil müdahale araçları Londra'nın merkezini felç etmişlerdi. Metro kırılganlığı besbelli olan yerdi. Patlamanın şiddetini artıracak sıkışık alanlar, gayet kullanışlı yoğun kalabalıklar. Zehirli dumanların gizlediği çelik enkazın kapattığı karanlık tünellerden kurtuluşun zorluğu. Cennete kestirme yol. Roland bunları sık sık düşünüyordu, fazlaca sık. Roland şu sıralar, metroya bir daha hiç binmemeli diye düşünüyordu ama Lawrence'ı ikna edememişti. Otobüslere de güvenilemezdi. Bu yüzden yürüdü. Common'dan kestirme geçerek Old Town'dan Balham'ın en uzak tarafına üç kilometre ancak vardı.

Kendini hazırlaması, yatıştırması için kırk dakika kadar bir vakti yürüyerek geçirebileceğini düşünmüştü. Ondan ne istiyordu? Yetişkin olduğundan beri hayatının çoğunda verdiği sözü tutmak. Onunla buluşmak, çocukluğunun son dönemine bir yetişkinin gözünden yeni bir anlayış getirmek ve onu bir daha görmemek. Basit. Ama onunla karşılaşmaktan korkuyordu. Bütün sabah ne kadar çok su içerse içsin ağzı kurumuştu, bağırsakları çalışıp durmuş, aralıksız esnemişti. Öğle yemeği yememişti. Düşünceleri hemen önündeki olayın üzerinde kalmamakta diretiyordu. Düşünceleri –kendi başına bir korku konusu olan– ulusal takıntıya dolanmış vaziyetteydi. Tek bir konuşma konusu vardı. Yarım saatliğine bile olsa kafadan uzaklaştırmak zordu. Yol boyunca bazı hayal kırıklıkları yaşanmış olsa da yine de desteklediği hükümetin önderlik ettiği ya da sürüklediği ülkesi savaşa gidiyordu. Berlin'den bu yana siyasal iyimserliğin getirdiği puslu bir duygu içinde yaşamıştı. Geçen yıl, kuleler ve taşıdıkları insan yükü yerle bir olunca bu tür umutlar suya düşmüştü. Bunun cevabı şiddetli ve mantıksızca olacaktı. Korktuğu bir başka şey de bunun sonuçlarıydı. Bu sonuçlar, Roland'ın zihninde, kötülüğü, bilinmeyen unsurlar tarafından azgınlaştırılıp yönlendirilerek ulusların arasında kargaşaya yol açacak kara bir koçbaşı bulut olarak beliriyordu. Cehennemi bir şey olurdu. Miriam Cornell'le buluşmak da öyle.

Windmill Pub'ı geçti ve on dakika sonra Güney Clapham metro istasyonunun önünde durdu. Kocaman bir zincirlenmiş bisiklet

yığınının yanında, dirseklerini siyah demir parmaklıklara dayamış vaziyette durdu. Dikkatini toplaması gerekiyordu. Çocukluğundan bildiği özlü söz hâlâ geçerliydi: Hiçbir zaman, hiçbir şey tahmin ettiğin gibi değildir. Şimdi onu hayalinde canlandıracaktı ve gerçek bundan kötü olamayacaktı. Şöyle. En üst katta, fazla ısıtılmış bir daire, içi eşya dolu, havasız, şöminenin üstü anı eşyalarıyla dolu, kısa süre önce pişmiş bir yemeğin, sürdüğü losyonların ve pudraların ağır kokusu. Evin havasında da bir burukluk. Bir köpek ya da birçok kedinin yarattığı sıkıntılı bir durum. Bir yerlerde bir piyano. Miriam korkunç görünüyor olacaktı, yüzünde beceriksizce sürülmüş kırmızı bir rujun bulaşık izi; aşırı kilolu olacaktı. Bağırış çağırış olacaktı, hem Miriam bağıracaktı hem kendisi.

Kendini yürümeye zorladı. Gitmek zorunda değildi. İptal ettiği derse ait ücreti nakit olarak gönderebilirdi, uydurduğu isimle iki satırlık bir özür notu da yazardı. Ama yürümeye devam etti. Aksi takdirde kendini affetmezdi. Aklına bu durumun daha önce gerçekleşmiş bir benzeri geldi. Babasının yattığı cenaze evine gidişini geciktirmek için Aldershot'ta kendini oradan oraya sürüklemesi. Ama hafızanın en derinlerindeki mezarından içtenlikli bir polis memuru tarafından kazılıp çıkarılmış olan bu ceset canlı olacaktı. *Mezarın toprağı saçlarına bulaşmış.* Yakında annesinin cenazesine de katılacaktı. Annesinin aklı, kişiliği yok oluyordu ama hayal dünyasına, kendisine ait o tarafsız bölgeye hâlâ asılmış, bırakmıyordu. Mutsuz değildi; dayanağı, taşradaki o bakımevinin muhteşem bir otel, bazen de bir transatlantik olduğundan emin olmasıydı. Zaman zaman geminin sahibi olduğuna inanıyordu. Roland bu sefer daha hazırlıklı olacaktı. Annesinin kapağı açık tabutunun başında, belki de siyahlar giymiş olarak, muhtemelen aynı odada, ellerini kucağında kavuşturmuş halde tek başına oturacaktı. Bugünlerde sık sık James Joyce'u düşünüyordu. *Yakında, o da bir gölge olacaktı... Birer birer, hepsi gölge oluyordu.*

Şu anda varmak üzere olduğu yer bir zamanlar şakalara konu edilirdi, Londra'da hiç kimsenin bulunmak istemeyeceği bir yerdi. Peter Sellers'ın alaycı yolculuk filmi burasının ününü pekiştirmişti, "Balham, Güney'e açılan kapı". Şu andaysa değişim geçirmekteydi, meslek sahibi genç insanlar ve paraları buraları aklayıp paklıyordu. Ama anacaddeye hâlâ eski Balham hâkimdi. Soluklaşmış bir Woolworths mağazası, bildik bahis ve ikinci el dükkânları, bir "ne

alırsan bir sterlin" dükkânı. Eskinin enerjisi de hâlâ kendini belli ediyordu. Kaldırımda, Roland'ın yoluna engel olacak şekilde yüksek sesle meyve ve sebze fiyatlarını bağıran bir seyyar satıcı Roland'ın eline bir kesekâğıdı domates sıkıştırmaya çalıştı.

Güneye açılan kapıyı geçtikten sonra caddenin karşısına geçti ve bir ara sokaktan batıya döndü. Şehir rehberini ezberlemişti. Üç sokak geçtikten sonra tekrar güneye yöneldi ve sonra sağa döndü. Bu Victoria dönemi villaları 1930'ların başlarında pansiyona dönüştürülmüştü. Şimdi de yine tek kişinin yerleşmesine uygun hale dönme yolundaydılar. Tahta perdeler, inşaatçı kamyonetleri, merdivenlerin tepesine tırmanmış, Londra'nın demirbaşlarını yeniden sıvayan adamlar. İşte burası onun sokağıydı. Büyük, bağımsız ev sokağın en sonunda, köşedeydi. Roland'a telefonda erken gelmemesini rica etmişti. Sesindeki hiçbir şey Roland'a tanıdık gelmemişti. Daha yedi dakikası vardı. Verdiği adreste tahta perde yoktu çünkü inşaat işi zaten bitmişti. Kısa budanmış dikdörtgen şeklindeki bir çimenlik alanın merkezine bir kiraz fidanı yerleştirilmişti. Çimenlik belki de yapaydı. Roland etrafta dolaşırken görünmek istemediğinden, evin önünden dümdüz yürüdü ve yan sokağa saptı.

Eve geri döndüğünde, kendisinden önceki öğrenci olan yirmili yaşlarının başındaki kadın tam çıkmak üzereydi. Kadının çıkmasını beklemek üzere adımlarını yavaşlattı, sonra da girişin önündeki iki granit basamağı çıktı. Tek bir zil vardı. Binanın kendi özgün ziliydi – cilasız pirinçten iç içe daireler; bunların ortasında, gri kılcal çatlakların bulunduğu kaliteli seramik. Roland tereddüt etmemekte kararlı davrandı ve zile bastıysa da aniden bir kuşku, hafif bir şaşkınlık hissetti. Saniyeler sonra kapı açıldı ve işte karşısındaydı. Ama kadın anında döndü, tekrar evin içine doğru yürürken kapıyı ardına kadar açık bıraktı ve omzunun üstünden seslendi: "Mr. Monk. Harika, lütfen içeri girin." Gün boyu gelip giden, kimliği belirsiz bir sürü öğrenciye iyice alışmıştı. Hol geniş ve uzundu ve parlak fayans döşeliydi, Roland'ın evinin daha muhteşem bir benzeri. Süt rengi kireçtaşından bir merdiven dönerek sığ bir yüksekliğe tırmanıyordu. Ev belki de Edward döneminde yapılmıştı. Roland onu izleyerek, geleneksel olarak yapıldığı gibi, iki odayı birleştirerek ortaya çıkarılan oturma odasına girdi. Ama çelik kirişler görünmeyecek şekilde tavanın içine yerleştirilmişti ve tavan süsleri William Adam üslubunda, on iki metreden daha

geniş bir oval biçim yaratılarak yenilenmişti. Öyle bir genişlik, ışık ve düzen. Roland bütün bunları gördü ve anladı çünkü daha küçük boyutlarda kendi evine yapmayı aylak aylak planladığı şeylerdi. Üstelik Epithalamion'dan para gelseydi yapacaktı da. Geniş, meşe parke tahtaları, beyaz duvarlar, duvarlarda tablo yok, tek bir berjer koltuk ve çeyrek dönümlük bir çiçek bahçesine açılan, yere kadar cam pencereler. Duvardaki raflarda sadece müzik notaları duruyordu. Salonun tam ortasında bir piyano vardı, Fazioli marka kuyruklu bir konser piyanosu. Hayatına paralı biri girmiş olmalıydı.

Roland'a arkası dönük, bir önceki dersten kalan notaları raflara yerleştiriyordu. Hâlâ inceydi ve Roland'ın hatırladığından daha uzun boyluydu. Saçları beyazdı ve uzun bir atkuyruğu şeklinde bağlanmıştı. Yüzünü dönmeden piyano iskemlesini işaret etti. "Lütfen oturun Mr. Monk. Şunları kaldırıncaya kadar bana izin verin. Bana bir şey çalın. Ne düzeyde olduğunuza dair bana bir fikir verin."

Roland bu sefer sesinin iniş çıkışında tanıdık bir şey yakaladığını düşündü. Hafızanın insana oynadığı oyunlar. Ama bunun Miriam olduğundan kuşkusu yoktu. Piyanoya doğru gitti, iskemlenin boyunu ayarladı ve oturdu. Kalbinin normal hızla atıyor olması onu şaşırttı. Daha önce hayalinde canlandırdıkları arasında tam tamına öngörmüş olduğu tek şey çalması için piyanoya davet edilmesiydi. Monk ismini tesadüfen seçmemişti. Ellerini yerleştirdi, durdu ve bir majör gam çaldı. Anında hissetti – tuşların hareketi öyle kaymak gibiydi, ses öyle güzel, zengin çıkıyor, insanı sarıyor ve halısız odada öyle büyüyordu ki. Bunu göğüs tahtasının altındaki boşlukta hissetti.

"Bir ilk adınız var mı, Mr. Monk?"

Hatırladığı o aynı alaycılık.

"Theo."

"Devam edin, Theo."

Roland, 1947 kaydından hatırladığı kadarıyla, belki de biraz daha sevimlileştirerek ve düşünceli bir tempoyla "Round Midnight"ı çaldı. Girişten ve ilk satırdan sonra Miriam aniden sol tarafında, fazlaca yakınında bitti.

"Ne istiyorsun?"

Roland çalmayı kesti ve yüzünü ona döndü. Şimdi onu açık seçik görüyordu ya, bir zamanlar bildiği yüzü tanıdı ve 1964'ten 2002'ye inişi, aradaki bağlantıyı anladığını düşündü. Sanki bir mas-

ke görüyordu, belki de Miriam'ın annesinin yüzünden yapılmış, ardında Miriam'ın, orada değilmiş gibi yapan gerçek Miriam'ın olduğu bir maske.

"Seninle konuşmak istiyorum."

"Seni burada istemiyorum."

"Tabii istemezsin" dedi Roland, anlayışla. Henüz kalkıp gidecek değildi. En dikkat çekici, ayan beyan değişikliğin yaşla gelen görüntünün kabalaşması değil, daha çok yüzün o genç yuvarlaklığının genişlemesi olduğuna karar verdi. Bu, Miriam'ın yüzündeki unsurları hafifçe aşağı çekmiş ve ona buyurgan bir hava vermişti. Soylu, Romalı yaşlı kadın. Gözler, gözlerin yeşilliği bile, hatta kirpikler bile tanıdıktı. Burun bir zamanlar hayran olduğu hafif yetersizliğin belirtilerini taşıyordu hâlâ. Ama ince dudaklarından örümcek ağı gibi yayılan ince çizgiler vardı. Sert bir ağızdı. Bir ömür boyu piyano tuşlarının başında durup talimat yağdırmıştı. Roland'ın ona diktiği bakışlarını o da aynen iade ediyor ve Roland'ın tahminine göre herhalde aynı şekilde değerlendirme yapıyordu. Yılların verdiği ders. Hiçbir zaman iyi olmazdı ama o, bu yılların içinden Roland'dan daha iyi bir şekilde süzülüp çıkmıştı. Roland'ın ellilerinin ortasında olmasına karşılık o da altmışlarının ortasındaydı. Onun bütün saçları duruyordu, Roland'ınkiler dökülmüştü. Onun bel çevresi hâlâ inceydi, Roland'ınki değildi. Onun alnı pürüzsüzdü, Roland'ınkinde ise üç derin, paralel çizgi vardı. Roland'ın yüzü, tenis kortu günlerinden kalma, kalıcı bir somon pembesine dönmüştü. Sabahları tıraş olurken, davul gibi şiş bir kütle halindeki burnundan, onun genişlemiş gözeneklerinden rahatsız oluyordu. Roland'ın en azından dişleri saygın durumdaydı. Miriam'ınkiler daha da saygındı. Her ikisinde de nikâh yüzüğü yoktu. Miriam'da bir altın bilezik vardı. Roland da ise şişman, plastik bir Swatch. Sonuç şuydu: Miriam Roland'a göre –bu kavramla uzlaşması lazımdı– daha pahalı, besbelli ki daha zengin, daha bakımlı, kendi dünyasıyla daha barışık görünüyordu. Ama Roland geri adım atacak değildi. Ne de olsa Balham'dı burası! Bu tür şeylerde kendine biraz daha güvenseydi, Miriam'ın krem rengi bluzunun ham ipek olduğunu, açık mavi yüksek topuklu ayakkabıları gibi eteğinin de Lanvin, Celine, Mugler gibi en şık moda markalarının imzasını taşıdığını söyleyebilirdi. Miriam'ın parfümünü fark etti. Gülsuyu değildi. İlerleme vardı.

Miriam yarım dakika kadar sessiz ve kararsız bakışlarını Roland'a dikip, kuşkusuz onu evden nasıl atacağını düşündü. Aniden döndü ve Fransız balkonun önünde durdu. Topukları uzun odada kıvrak tıkırtılar çıkardı.

"Peki, Roland. Neyi tartışmak istiyorsun?" Sahte bir sabır. Roland'a tepeden bakıyordu. Miriam'ın ilk adını kullanması Roland'ın hoşuna gitmedi.

"Seni konuşacağız."

"Öyleyse?"

"Gayet iyi biliyorsun."

"Devam et."

"On dört yaşındaydım."

Miriam Roland'a arkasını döndü ve bahçeye açılan çift kanatlı camlı kapıyı açtı. Roland onun kendisini bahçeye davet etmek üzere olduğunu sandı. Davet etseydi karşı çıkacaktı. Ama Miriam tekrar geri geldi, ona doğru bir adım attı ve yalnızca şöyle söyledi: "Ne diyeceksen de ve çık git."

Miriam'ın ilgisiz kalamayışı Roland'ı teşvik etti. O da kendisi kadar sıkıntıdaydı. Roland'ın birkaç seçeneği vardı ama bunların hiçbirisini düşünmeden sadece geldi, ki o da bir yarım hakikatti ancak. "Polis seninle ilgileniyor."

"Polise mi gittin?"

Roland başını hayır anlamında salladı ve durdu. "Bir şeyler biliyorlar, onlar bana geldi."

"Peki?"

"Henüz adını bilmiyorlar."

Miriam kaygılanmadı. "Çok uzun bir zaman önce sana piyano dersi verdim. Bu onları ilgilendirir mi?"

Roland piyano iskemlesinden kalkıp koltuğun yanına giderek durdu. Oturmak isterdi ama şimdi zamanı değildi. "A, tabii. Senin sözün mü benimki mi" dedi.

Miriam dik dik Roland'a bakıyordu. Roland kavga etmeye başlamadan önce Miriam'ın hep böyle göründüğünü hatırladı. Yoksa uyduruyor muydu?

Miriam ona acır gibi, "Zavallı şey. Hâlâ atlatamadın, öyle değil mi?" dedi.

"Sen atlattın mı?"

Miriam cevap vermedi. Birbirlerine bakmaya devam ettiler. Ro-

land, bütün soğukkanlı görünüşüne rağmen, bluzunun kıvrımlarının arkasında Miriam'ın nefes alış verişinin değiştiğini görebiliyordu. Sonunda Miriam, "Aslında, tam da gitmen gereken ânın geldiğini düşünüyorum" dedi.

Roland sesli sesli boğazını temizledi. Korkmuştu. Sağ dizinde hiç de hoşuna gitmeyen bir titreme vardı. Koltuğa dayanarak dengesini sağladı. "Biraz daha kalacağım."

"Başkasının mülküne girmiş durumdasın. Lütfen beni polis çağırmak zorunda bırakma."

Roland konuşunca kendi sesi kulaklarına zayıf geldi. Kendini zorlayıp sesini yükseltti. "Hadi çağır. Dosya numaran yanımda."

"Vız gelir. Sen nahoş bir saplantısı olan talihsiz bir adamsın."

Telefon yerde, piyanonun yanında, uzun bir kablonun ucundaydı. Miriam telefona doğru yürürken Roland, "Doğum günü hediyem hâlâ duruyor" dedi.

Miriam ona boş boş baktı. Telefonun ahizesi elindeydi.

"Edinburgh treninde adımıza ayırtılmış yerlerin fişi, senin mektubuna cevaben otelden yazılmış, on altıncı doğum günümden bir gün önce bizi süitimize davet eden bir mektup. Bir gün sonrasında nikâh dairesinde kılınacak nikâhımızın evrakı."

Roland bunlardan bu kadar erken söz etmeyi planlamamıştı. Ama başladıktan sonra nasıl duracağını bilemedi.

Miriam'ın ifadesinde hiçbir şey değişmedi ama telefonu yerine koymuştu. Roland onun botoks yaptırıp yaptırmadığını merak etti. Botoksu fark etmekte hep beceriksizdi. Miriam özenle konuştu. "Bana şantaj yapmaya gelmişsin."

"Canın cehenneme." Roland fark etmeden sözler ağzından çıkmıştı bile.

Miriam ürktü. "Öyleyse neden buradasın?"

"Bilmek istediğim şeyler var."

"'Hayatına devam edebilmek' için, anlaşılan."

"Benimle şimdi konuşmak istemiyorsan söyleyeceklerini mahkemede dinlerim."

Miriam piyanonun yanında durmuş, sol elini piyanonun üstüne koymuştu. İşaret parmağı en tiz tuşu sessizce okşuyor ya da kurcalıyordu. Bıçağını daha da derine sokmaya çalışıyordu. "Bir itiraf. Özür. Tehdit altında."

"Öyle bir şey."

"Ve özel küçük ses alma cihazınla kaydedeceksin."

"Öyle bir şeye ihtiyacım yok, zaten öyle bir şeyim de yok." Ama Roland Miriam görsün diye ceketini çıkardı ve iskemlenin üstüne attı. Kollarını kavuşturdu ve bekledi. Miriam Fransız balkondan bir adım dışarı atıp ona sırtı dönük durdu. Seçeneklerini gözden geçiriyordu. Ama yalnızca iki seçeneği vardı. Miriam'ın onu görmediği sırada Roland eğilip elini titreyen dizine koydu ve iyice sıktı. Hiçbir faydası olmadı. Kaslardaki hafif titreşim bir elektrik motorunda olduğu gibi düzenliydi. Ağırlığını diğer ayağına aktarmak biraz fayda getirdi. Dizini bir kez daha sıktı, daha sertçe.

Sonra, Miriam dönüp tekrar odaya girince Roland aniden dikleşti. "Pekâlâ. Hadi, konuşalım" dedi Miriam neşeyle. "Mutfağa gel. Sıcak bir şeyler yapayım."

Miriam'ın daveti, denetimi elden bırakmama çabasıydı. Beş altı metrekarelik mutfağıyla gösteriş yapacaktı. Roland'ı kendisine teşekkür borçlu bir konuğa dönüştürecekti. Burası ona aitti, Roland'a değil.

"Burada kalacağız" dedi Roland sessizce.

"O zaman en azından otur." Miriam piyano iskemlesine oturmak üzereydi.

"Ayakta duracağız." Oturmak için Roland'ın içi gidiyordu. Her an her şeyi kaybedebileceğini; buradan umutsuzca kaçmak, kendi kendini mahveden bir ruh halinin devam etme iradesini sileceği bir başka durumun içine girmekle arasında incecik bir tül perde olduğunu düşündü. Aralarında hiçbir şey, hiçbir koruma duvarı yoktu. Her ikisi de gördükleri karşısında hayal kırıklığına uğruyor ve birbirlerinden yansıyan kendi çöküşleri karşısında dehşete kapılıyorlardı. Roland'ı kahredecek olan tehdit, geçmişti.

"Olayları en başından, kendi bakış açından anlatmanı istiyorum; neler hissettin, ne istedin, ne yaptığını düşünüyordun. Hepsini duymak istiyorum."

Miriam piyano iskemlesinden uzaklaşıp Roland'a doğru birkaç adım attı. Roland ona fazla bir seçenek bırakmamış olduğu halde, Miriam'ın aniden uyumlu davranması onu şaşırtmıştı. Ama Miriam'dan hâlâ korkuyordu. Daha fazla yaklaşmasını istemiyordu.

"Pekâlâ. O ekim günü çıkıp geldiğinde..."

"Orada dur." Roland elini kaldırdı. "Başlangıç. Bunun başlangıç olmadığını sen de biliyorsun. Derslerden söz ediyorum. Üç yıl öncesinden."

Miriam gözünü yerdeki bir noktaya dikmiş bakarken direncini biraz kaybetmiş görünüyordu. Roland onun başını iki yana salladığını görür gibi oldu, dirençle karşılaşacağını düşündü. Bir yabancıya bu kadar mahrem şeyleri anlatmak imkânsızdı. Ama konuştuğunda Miriam'ın sesi farklıydı, yalnızca daha alçak değil, daha güvensizdi de. Roland ses tonundaki değişikliğe hayret etti. Bütünüyle dönüşmüştü.

"Pekâlâ. Herhalde bu er geç olacaktı. Eğer istediğin buysa, anlatacağım."

Derin bir nefes alırken Miriam'ın bakışları hâlâ yerdeydi. Roland bekledi. Miriam sonunda başını kaldırıp tekrar konuştuğunda hâlâ Roland'ın gözlerine bakmıyordu. "Korkunç, çok korkunç günlerdi. Kraliyet Müzik Akademisi'ndeydim ve kendi sınıfımdan bir öğrenciyle ciddi bir ilişki yaşamıştım. Daha da fazlası. Birbirimize âşıktık, ya da ben kesinlikle âşıktım. İki yıl birlikte yaşadık. Ama okulun son yılında hamile kaldım. O zamanlar bu bir felaketti. Bir şekilde aramızda paramızı denkleştirerek, Paskalya tatilinde bir kürtaj ayarladık. Arkadaşım, adı David'di, viyolonselini satmak zorunda kaldı. Ailelerimizin hiçbir şeyden haberi yoktu. İşler düzgün gitmedi, her türlü tıbbi komplikasyon oldu, işlemi yapan kişi gerçek bir doktor değildi. Hastalandım, sonra da ilişkimiz bozuldu. Finalleri geçtim. Valiliğin düzenlediği bir görüşmeye gittim ve bana Berners'taki iş teklif edildi. Bulunduğum yerden uzaklaşmak bana yapacağım en iyi şeymiş gibi geldi. Yaralarımı saracaktım. Ama o işten nefret ettim. Müzik derslerinin başındaki Merlin Clare bana iyi davrandı ama geri kalan öğretmenler... ana binadaki öğretmenler odasındaki sabah kahvesi molaları... o zamanlar, evli olmayan bir kadın hem bir tür tehditti hem de bir tuzak, bir meydan okumaydı. Nedeni hangisi olursa olsun, kendimi tecrit edilmiş hissettim. Köyde de aynı şey oldu. Tek başına yaşayan genç bir kadın. 1959'da Suffolk kırsalında duyulmamış bir şeydi. Galiba cadı olduğumu düşündüler."

"Sana acımam mı gerekiyor?"

Miriam duraksadı, sonra, "Her şeyi bir çocuğun gözlerinden görmekten vazgeçmene yardım edebilir" dedi.

İkisinin de üstüne bir sessizlik çöktü. Roland, tam da ihtiyacı olan şeyin, eskiden sahip olduğu o çocuk gözleri olduğunu düşündü. Bir şey demedi ve sonunda Miriam devam etti.

"Kürtaj beni çok sarstı. İlişkinin sonunda yıkılmıştım. David'e çok yakındım. Arkadaşlarımı özlüyordum. Öğretmeyi hiç beceremiyordum, ne tek kişilik derslerde ne de otuz çocuğun olduğu sınıflarda. Sonra sen derslere başladın. Sessiz, utangaç, kırılgandın ve evinden çok uzaklardaydın. İçimde bir şeyleri tetikledi. Kendime bunu yarım kalmış anneliğimden doğan bir his olarak açıklamaya çalıştım. Bir de yalnızlığımdan. Ya da, küçük erkek çocukları şirin olurlar ya, gizli kalmış lezbiyen duygularımı keşfediyorumdur diye düşündüm. Seni evlat edinmek istedim. O kadar sessiz ve mutsuzdun ki. Ama bunların hepsinden fazlası vardı. Aslında bunu biliyordum ama kendime itiraf edemiyordum. Öte yandan da kısa sürede yetenekli olduğunu anlamıştım. Bir keresinde içeri girmiştin. O zamana kadar seni, birinci Bach prelüdünü çalıştım dediğin zaman yalan söylediğinden emin olacak kadar tanımıştım. Ama yanılmışım. O kadar güzel, o kadar etkileyici bir şekilde, öyle sevimli bir dokunuşla çaldın ki. İnanılmaz sesler çıkıyordu, hem de bir çocuktan! Başımı çevirmek zorunda kaldım çünkü ağlayabileceğimi hissediyordum. Sonra kendime engel olamadım ve seni öptüm. Dudaklarından. Her hafta gelmenle ilgili duygularım güçlendikçe bu duygularla başa çıkmamın tek yolu sana karşı sert davranmak ya da sert davranır gibi yapmak oldu. Seninle alay ettim. Sana vurdum bile, şiddetli bir tokat attım."

"Cetvel kullanmıştın."

"Bir de diğer gün var. Prelüdden önce ya da sonra, hatırlamıyorum. Çok utanmıştım. Artık umutsuzca takıntı haline getirmiştim seni. Sana dokundum. Bunu yapınca neredeyse kendimden geçtim. Bunun kolay kolay bitmeyeceğini biliyordum. Bu annelik duygusu değildi. Ya da bütün duygular bir aradaydı ve başka her çeşit duyguydu."

"Sadist bir unsur da vardı."

"Hayır, hiçbir zaman öyle bir şey olmadı. Sahip olma duygusuydu. Sana sahip olmalıydım. Çılgınlıktı bu. Cinsel olarak olgunlaşmamış küçük bir çocuk. Mantıklı bir tarafını bulamıyordum. Hırpani bir sürü başka küçük okul çocuğunun arasında hırpani bir küçük oğlan. İstifa etmeyi düşündüm ama yapamadım. Yeterince güçlü değildim. Çıkıp gidemiyordum. Ama derslerini Merlin Clare'den alman için bir düzenleme yaptım, fakat bir yandan bunu yaparken, bir yandan da seni evime öğle yemeğine davet ettim.

Delilik. Sen yemeğe gelmeyince çok kötü oldum. Ama bir yandan da biliyordum ki bu benim için bir şanstı. Gelseydin ne olurdu, düşünmeye bile dayanamıyorum. Yeteneğini geliştirmek için sana yakın olmam gerektiğine inandırdım kendimi. Bu benim mesleki görevimdi. Benim klasmanımın üstünde muhteşem bir piyanist olacağın açıktı. Seni son gördüğümde, on altı yaşındayken kesinlikle öyleydin. Daha o zaman Chopin'in birinci baladını çalıyordun. Hayret vericiydi. Öğretmenin olmak istememde mantıklı bir yan olabilirdi ama kendimi kandırıyordum. İstediğim sendin.

Seni Merlin Clare'e aktardıktan sonra, senden uzak durdum. Seni uzaktan gördüğümde... ne kadar da özlemle bekliyordum seni görmeyi, yalnızca *görmeyi*. Ama bana doğru geldiğini görürsem uzaklaşıyordum."

Bu anılarla bir çizgiyi aşmışlardı ve Roland artık özgür hissediyordu. Öfkesini gizleyemeden, onun sesini bastıracak şekilde konuştu. "Okuldan ayrılmalıydın. Durmadan sanki kurban senmişsin gibi ortaya çıkarıyorsun kendini, kontrol edemediği duygularla ayakları yerden kesilmiş olan zavallı mutsuz kız. Kurban ben değil, senmişsin gibi. Hadi, hadi! Yetişkin olan sendin. Senin önünde seçenekler vardı. Kalmayı seçtin."

Miriam sesini çıkarmadı, hafifçe başını sallıyor, Roland'ın dediklerini düşünüyor, belki de ona hak veriyordu. Ama Miriam devam ettiğinde, Roland onun anlattıklarında elle tutulması zor, vıcık vıcık bir şeyler olduğunu düşündü. Sanki içeriyi hiç havalandırmamış, bunları başka hiç kimseye açmamıştı.

"Benim bakış açımı, benim duygularımı duymak istediğini söyledin. Ben de bunlardan söz ediyorum. Benim duygularım. Senin duyguların değil. Senin duyguların değil. Diken üstünde yaşıyordum. Bir tür psikolojik destek almam gerektiğini düşündüm ama o vakitler Ipswich'te hiçbir şey yoktu. Ve hiç kimseye bir erkek çocuğuna karşı cinsel takıntım olduğunu söylemeyi aklıma bile getiremezdim. Aşk sözcüğünü kullanmaya cüret edemedim. Çok gülünçtü. Daha da beteri. İğrençti. Ve haklısın, acımasızcaydı. En yakın arkadaşım Anna bir sorunum olduğunu bildiği halde ona bile söyleyemedim. Acınacak, gülünecek bir şeydi. Suçtu. Ama geceleyin, o küçük evde yalnız kaldığımda, sana dokunduğum ve seni öptüğüm anlara tekrar tekrar geri dönüyordum. O anılar beni büyülüyordu Roland. Ama sabah olunca..."

"Benim adımı kullanma. Bana ilk adımla hitap etmeni istemiyorum."

"Özür dilerim." Miriam daha fazlası da gelir mi diye bekleyerek Roland'a baktı. Sonra konuştu. "Yavaşça, yavaşça işler düzelmeye başladı. Eski sıkıntılarımın depreştiği, moralimin bozulduğu zamanlar oluyordu ama genel olarak düzeliyordum. Nekahet dönemi. Chelmondiston'da tanıştığım biri vardı, bir ilişki yaşamaya yaklaşmıştık ama pek de iyi gitmedi. Seni ne kadar az gördüysem o kadar güçlendim. Yakında ergen olacağını, daha farklı bir çocuğa dönüşeceğini biliyordum. Takıntı haline getirdiğim çocuk sonsuza kadar yok olacaktı ve ben de iyileşecektim. İyileşmesem bile, mecbur kalırsam daha uzun bekleyebilirdim, sen on sekiz ya da yirmi yaşına gelinceye kadar, sonra da duruma bakardım. İşimden hoşlanmaya başlıyordum, öğretmenler odasına kabul edilmiştim ve Merlin'e *Der Freischütz*'ü, sonra da o korkunç operayı, *İmparatorun Yeni Elbiseleri*'ni sahneye koymasına yardım ettim.

İki yıl geçti, sonra pencereden bakıp seni görünce her şey paramparça oldu. Bahçe kapısından içeri girdin ve bisikletini yere atıp kapıma doğru hızlı adımlarla yürüdün. Ne istediğini biliyor gibi görünüyordun. Tabii fiziksel olarak değişmiştin ama bir bakış benim için yeterliydi. Duygularım değişmemişti. Batıyormuşum gibi hissettim." Miriam duraksadı. "Keşke o gün gelmeseydin..."

Roland'ın öfkesi buz gibiydi. "Demek benim hatamdı, öylece çıkıp gelmem? Hadi hadi, Miss Cornell. Zamanlamayı düzeltin. Ayrıntıları da. Ve sorumluluğu da. İki yıl önce elinizi cinsel organıma koymuştunuz. Siz, benim öğretmenim."

Miriam tekrar irkildi.

"Onun bir etkisi oldu, anlıyor musunuz? Bir etkisi!"

Miriam kendini piyano iskemlesine attı. "Lütfen bana inanın... Mr. Baines. Bunu kabul ediyorum. Her bir kısmını. Size zarar verdim. Bunu anlıyorum. Ama bu hikâyeyi ancak kendi hatırladığım gibi, hislerimi hatırladığım gibi anlatabilirim. Böyle alçalmamın sorumlusu benim, siz değilsiniz, bunu biliyorum. Haklısınız. Keşke gelmeseydiniz dememeliydim. Benim yaptıklarım sizin gelmenize *sebep oldu*. Bunu anlıyorum."

Roland Miriam'ın sesindeki umutsuzluktan artık hoşlanmamaya başlamıştı. Roland'ın adını polise vermemesi için aşırı gayret sarf ediyordu. Bu düşüncesi acaba fazla mı kuşkucuydu? Bilmiyordu.

Belki de onu bütünüyle tatmin edecek hiçbir şey yoktu. "Pekâlâ, devam edin" dedi.

"İçeri girdiniz. O zaman bile kendi kendime, şimdi nasıl çaldığınızı görmek iyi olacak diye düşünüyordum. İşte böyle ilerledim, adım adım, *aslında* inanmadığım şeyler konusunda kendimi ikna etmeye çalışarak. Sanki odada görünmeyen biri bizi izliyordu ve ben ona karşı görünüşü kurtarmak zorundaydım. Böylece bir düet çaldık, Mozart'ın dört el için olanını. Piyano çalışınız beni hayran bıraktı. İnanılmaz bir dokunuşunuz vardı. Size zor yetişiyordum ve bir yandan da sonra size kapıyı göstereceğimi düşünüyordum ama bir yandan da bunu yapmayacağımı biliyordum. Yukarı çıktık. Yok, haklısınız. Düzelteyim. Sizi yukarı çıkardım. Eh, sonra da, biliyorsunuz."

Çok uzaklardan okul çocuklarının aralıksız, tiz sesleri geliyordu. Onun da ardında trafiğin çok hafif mırıltısı. Roland iskemleden ceketini aldı ve oturdu. Dizi artık sorun yaratmıyordu. "Devam edin" dedi.

"Bu başlangıçtı, birçok başlangıçtan bir tanesi. Her şeyden önce şunu söylemeliyim. Korkunç hakikat bu. Hayatımın geri kalan kısmında bir daha böyle bir deneyim yaşamadım..."

"Hayatınızın geri kalanı hakkında hiçbir şey duymak istemiyorum."

"Yalnızca yaşadığım şeyin çok yoğun olduğunu söyleyeyim. Size sahip olayım istedim. Sizi okuldaki çalışmalardan, arkadaşlarınızdan, spordan, her şeyden uzaklaştırdığımı biliyordum. Aldırmıyordum. Uzaklaştırmak istiyordum. Daha önceleri, sadece bir kere, aklım başıma geldi sanıp sizden ayrılabileceğimi sandım. Sizi birkaç gün görmedim. Ama çok güçsüzdüm. Ümitsizdim. Siz yokken, o... şeyi yapmadan, fiziksel anlamda hastalanıyordum. Bedenim ağrıyordu, kemiklerim sızlıyordu." Miriam birden güldü. "O zamanlar dolaşan bir şarkı vardı. Aklımdan çıkaramıyordum. Peggy Lee'nin söylediği 'Fever', ateş. Ve bir de en iyi şiirlerinden biri olan o sone, 'Aşkım ateş gibi bir özlemdir...'"

Roland tanıdık gelmeyen bir kültürel gönderme karşısında tanımlayamadığı bir kaygı hissetti. Shakespeare'in dizesi gibi gelmişti kulağına. Miriam'ın sözünü kabaca kesti. "Kendimizi durumla sınırlayalım."

"Böylece, sizi geri aldım ve devam ettik. Şaşılacak bir şekilde, ben kendimi hâlâ aynı yalanla ya da hakikatin bir çeyreğiyle teskin

etmeye çalışıyordum – size haftada bir özel piyano dersi veriyordum. Aslında inanılmaz bir gelişme gösteriyordunuz. Beni geride bırakıyordunuz. Norwich'teki o konseri verdik. Zaman öyle hızlı geçti ki; gördüğüm kadarıyla önümüzde, önümde, baş edilemeyecek bir durum vardı. Okuldan, sınav öncesi konu tekrarlarından ve bu tür şeylerden mahrum kalınca sınavlarda başarılı olamayabilirdiniz ve sizi okula tekrar almazlardı, ben de sizi bir daha göremezdim. Ya da zar zor geçseniz ve altıncı sınıfa devam etseniz bile üniversiteye ya da benzer bir şeye hazırlanıyor olacaktınız ve benden uzaklaşmaya başlayacaktınız. Bu giderek ayan beyan görünmeye başlayınca, kaçınılmazlığı daha da belirginleşti ve ben de o ölçüde aşırı şeyler düşünmeye başladım. 1965 yazının o iki haftasında olanlar bundan ibarettir."

"1964."

"Emin misiniz? Sınavlarda başarısız oldunuz. Benim yüzümden. Ama her şeye burnunu sokan o Neil Clayton da işin içine girdi ve sizi şöyle ya da böyle okula kabul ettiler. Tekrar okula dönecek olmanız beni korkuttu. Bunun sonun başlangıcı olacağını biliyordum. Buna izin vermeyecektim. Böylece yeni bir başlangıç yaptım, korkunç bir şey. Sizi eve kilitlemek. Aldeburgh'da piyano yaz okulu. Dikkatimi işime veremiyordum. O iyi yürekli emekli insanlar yarım yüzyıl önce vazgeçtikleri derslerden tekrar yararlanmaya odaklanmışlardı. Piyano düzeylerini kanıtlayacak sınavları geçmekte kararlıydılar. Onlardan nefret ediyordum. Yalnızca sizin beni evde beklemekte olduğunuzu düşünebiliyordum.

Ardından kötünün de kötüsü geldi. Yaptığım en büyük kötülük. Siz dönemin ilk gününü düşünüyordunuz, ragbiden, daha çok çalışmaktan, yine arkadaşlarınızla görüşmekten söz ediyordunuz. Benimse gitmenize izin vermeye hiç niyetim yoktu. Ödev verilmiş olan kitaplarınız, okul üniformanızla birlikte bavulunuzda kilitliydi. Çok acayip bir zihinsel durumdaydım. Şöyle bir mantık yürüttüm: Ben mutlu olabilirsem siz de mutlu olacaktınız. Benim ölçütlerim dışında hangi ölçütü kullanırsanız kullanın, bencil ve zalim bir düşünce. Güdülerime teslim olmuştum. Tek bir düşüncem, tek bir amacım vardı. Sizi yanımda tutmak, her zaman. Hayallerim vardı, hepsi de o kadar mantıksız olmayan hayaller, sizi Müzik Akademisi'ne gitmeye teşvik edecektim. Ben de sizinle birlikte Londra'ya gelecektim. Üç yıl kariyerinizde size yardımcı olduktan

sonra menajeriniz olacaktım. Kendimi aldattığım o eski yalanlar. Tek istediğim sizdiniz. Sizi istiyordum ve bu yüzden Edinburgh planları yaptım. Tabii yine bunları mantıklı göstermeyi başardım. Sizi benden daha iyi anlayacak ya da benden daha sadakatle yanınızda duracak başka kimse bulamazdınız. Ne siz ne ben daha büyük bir cinsel tatmin yaşayabilirdik. Evlilik besbelli ki bir sonraki adımdı. Zaten hep o noktaya doğru ilerliyorduk ve İskoçya'da evlenmemiz yasal olacaktı. Planlarımın içinde öyle kısılıp kalmıştım ki sizden bir direniş geleceğini beklemiyordum. Buna alışkın değildim ve öfkeden kendimi kaybettim. Ama o zaman bile, bütün bunların ortasında bile bir başka plan daha yapıyordum. Okulda kalmanıza izin verecektim ve daha önce de yaptığım gibi, tıpış tıpış tekrar eve geri getirecektim. Size kavuşacaktım ve eskisi gibi devam edecektik. Dört gün beklemeyi başardım. Ama dönemin ilk gününde ortaya çıkmadınız. Sonra okul yönetimi geri gelmeyeceğinizi söyledi. Perişan oldum. Ailenizin Almanya'daki adresi elimdeydi ama mektup yazmadım. Gösterdiğim tek başarılı direnç o oldu."

Tekrar sessizliğe gömüldüler. Miriam Roland'ın yargısını bekliyor gibiydi. Roland'ın kararını. Böyle bir şey gelmeyince de dedi ki: "Ekleyeceğim bir şey daha var, eğer kaldırabilirseniz. Başka bir okula gittiniz mi ya da bu kadar yıl boyunca neler yaptınız bilmiyorum. Ama profesyonel müzisyen olmadığınızı, konser piyanisti olmadığınızı biliyorum. Biliyorum çünkü yıllarca aranıp durdum ve etrafa sordum. Ümit ediyordum ki başarılı olursanız, bir şekilde, size verdiğim zarar hafifleyebilecekti. Ama bu hiçbir zaman olmadı. Belki hiçbir zaman olamazdı. Ve sahip olabileceğiniz şeyleri engellediğim için, müziksever dünyanın sahip olabileceği şeyin de önüne geçtiğim için ve sizin üzerinize boşalttığım bütün o çılgınlık için çok çok üzgünüm."

Roland başını salladı. Üstüne büyük bir bıkkınlık çökmüştü. Aynı zamanda da bir baskı. Görüşmeleri, bir hikâyenin –kendi gizlenmiş hikâyesinin– şekilsizleştirdiği yoz bir şeydi. Dünya sona erecek diye gözü korkup derhal cinsel hayata adım atmak niyetiyle gelmiş burnu havada bir veletti o. Sırf erkek çocuklardan oluşan o minik çevresinde Miriam tanıdığı ve ulaşabileceği tek kişiydi. Çekici, bekâr, cinselliğe eğilimli. Roland kafasına koyduğu bir hedefi gerçekleştirmek üzere, istek dolu olarak gelmişti ve istediğini alınca memnun olmuş, gururu okşanmıştı. Şimdi, kırk yıl sonra

bu saygın hanımefendiyi suçlamaya gelmiş, tehdit kullanarak bir özeleştiri seansı talep etmişti. Kültür Devrimi'nin genç bekçilerinden, kendini hep haklı görerek yaşlıca Çinli profesöre işkence eden güruhun içinden biri gibiydi. Miss Cornell'in boynuna bir pankart asmaya gelmişti. Yok, yok, bütün bunlar yanlıştı. Bu, kurbanların geleneksel olarak duydukları suçluluk hissi ve kendini suçlamasıydı. Bir yetişkin gibi düşünüyordu. Unutmamalıydı, çocuk olan kendisiydi, yetişkin olan kadındı. Hayatı değişmişti. Mahvolmuştu bile denebilirdi. Ama gerçekten de mahvolmuş muydu? Miriam ona neşe vermişti. Roland mevcut yerleşik inançların yardakçısı olmuştu. Yok, bu da değil!

Bu zıt kavramların kargaşası, bir bir boşalması Roland'ın midesini bulandırdı. Miriam'ın daha fazla anlatmasını dinleyemezdi, kendi düşüncelerine de tahammülü yoktu. Ağırlığını bacaklarında hissederek koltuktan kalktı. Ceketini giyerken Miriam da ayağa kalktı. Bitmişti. Birbirlerine bakmaktan kaçınarak bir an kararsızca durdular.

Sonra Miriam Roland'a kapıya kadar eşlik etti ve kapıyı açtı. Acele acele, "Son bir şey, Mr. Baines" dedi. "Siz buradayken, ben olayları anlatırken, zihnimde netliğe kavuştu. Ani bir karar oldu ama fikrimi değiştirmeyeceğimi biliyorum. Beni mahkemeye verirseniz, söyleyeceklerimi mahkemede dinleyeceğinizi söylemiştiniz. Bu olmayacak. Siz buradayken kararımı verdim. Eğer aleyhime bir dava açılırsa, suçlu olduğumu itiraf edeceğim. O zaman bir dava süreci yaşanması gerekmez. Sadece hüküm verilir. Kanıtlar zaten sizde ve onlara karşı mücadele edemem. Ama söylediğim bundan da öte bir şey. Kocam yedi yıl önce öldü. Tanıştığımızda çocuk yapamayacak kadar ileri bir yaştaydık. Kardeşim de yok, sadece bazı eski arkadaşlarım, eski öğrencilerim ve Kraliyet Akademisi mezunu öğrencilerim var. Bir de amatör müzik grubumuz var. Söylemek istediğim, yükümlü olduğum kimse yok. Başıma ne gelirse kabulüm. Sizinle karşılaştık ya, artık hazırım."

Roland, "Bunu aklımda tutarım" dedi ve dönüp uzaklaştı.

10

Roland Baines'in ellili yaşlarının sonlarından daha ileriki yaşlara geçişi erken bir çöküş biçimini aldı. Çoğunlukla canı evden çıkmak istemiyordu. Otelde görevi yoksa akşamları, hafta sonu boyunca, bazı öğleden sonraları yatakta, gece aralıklı olarak ve marmelat kavanozuna bir kitap dayayarak kahvaltıda, hep okumak istiyordu. Hiç bedensel egzersiz yapmıyordu. Yıllar içinde, çoğu bel bölgesinde toplanan sekiz kilo aldı. Bacakları güçsüzleşti, ciğerleri dahil her yeri güçsüzleşti. Merdivenleri çıkarken bazen yarı yolda duruyor ve durma sebebinin nefesi ve ağrıyan dizleri değil, bir düşünce, bir yazıdaki ilginç bir satırı hatırlaması olduğuna kendini inandırıyordu. Ama zihni güçsüz değildi. Sekiz yıl sonra, günlüğü on dördüncü cilde gelmişti ve hâlâ yaşıyordu. Okuduğu her şey hakkında kayıt düşüyordu. Çoğu hafta nehri geçip ikinci el kitapçıları kolaçan ediyor ya da –nadir de olsa– yirmili yaşlarında yaptığı gibi, Earl's Court veya Southbank Centre'daki Şiir Derneği'nde bir şiir okuma etkinliğine katılıyordu.

Ta o zamanlarda, 1970'lerin ortalarında, Britanyalı yazarlar hakkında olumsuz bir izlenim oluşturmuştu. Bu savunmacı bir tavırdı ve küçümseyiciydi. Bu kişilere televizyondaki sanat programlarında olduğu kadar sahnede de rastlıyordu. Evde bütün gün hırka ve kalın altlı ayakkabılarla dolaştığı halde takım elbise veya tüvit ceketlerle görüntü veren, ayrıcalıklı sanat kulüplerine mensup olup oturaklı Kuzey Londra villalarında ya da Cotswold konaklarında yaşayan, sanki bir ömür Oxford Üniversitesi'nde All Souls College'da ahkâm kesmişçesine yüksek perdeden konuşan; bağımlılık yaratıcı psikoaktif madde olduğunu sinirli sinirli reddettikleri tütün ya da alkol dışında başka bir madde alarak algı kapılarının kenarından olsun dışarı göz atma riskini hiç göze almamış olan; çoğunlukla, hepsinin birbirini tanıdığı iki eski üniversiteye devam etmiş olan; pipo içip şövalyelik unvanı hayal eden bu adamları ciddiye alamıyordu. Kadınlar arasında inci kolye takan ve savaş zamanındaki radyo spikerlerinin hazırcevap üslubuyla konuşanların sayısı biraz fazla-

caydı. Kadın olsun erkek olsun hiçbiri, yazdıklarında var olmanın gizemine ya da daha sonra olacaklardan duydukları korkuya şaşarak şöyle bir duraksamıyorlar diye düşünüyordu o sıralarda Roland. Toplumsal yüzeylerle, sınıf farklarını alaycı bir üslup kullanarak anlatmakla meşgullerdi. Eften püften hikâyelerinde en büyük trajedi gürültülü bir ilişki ya da boşanmaydı. Tek tük birkaçı dışında hiçbiri yoksulluğa, nükleer silahlara, Yahudi soykırımına ya da insanlığın geleceğine, hatta modern tarımın saldırısı altındaki kırlık alanların güzelliğinin solup gitmesine pek aldırıyor görünmüyordu.

Arada sırada bir şey okuduğunda ise, ölülerle arası daha iyiydi. Onların hayat hikâyelerini hiç bilmezdi. Ölüler zaman ve mekânın üzerinde asılı vaziyetteydiler ve Roland'ın onların ne giydikleri, nerede yaşadıkları ya da nasıl konuştuklarını dert etmesine gerek yoktu. O yıllarda yazarları Kerouac, Hesse ve Camus'ydü. Yaşayanlardan ise Lowell, Moorcock, Ballard ve Burroughs. Ballard Cambridge'de King's College'da okumuştu ama Roland onun her şeyini bağışlayacağı gibi bunu da bağışlamıştı. Yazarlara romantik bir bakışı vardı. Yazarlar, yarım pabuçlu serseriler olmasalar bile, ayağına çabuk, köksüz, özgür, sınırda bir avare hayatı yaşayan, cehennemin derinliklerine bakıp dünyaya aşağıda neler olduğunu söyleyen kimseler olmalıydı. Aşağıda şövalyelik ya da inci kolyeler yoktu pek tabii.

Aradan onlarca yıl geçtikten sonra Roland biraz daha yüce gönüllü oldu. Aptallığı da azaldı. Tüvit ceket insanı iyi yazı yazmaktan alıkoyamazdı. Çok iyi bir roman yazmanın son derece güç bir şey olduğuna ve bunun yarısına bile varmanın büyük başarı olduğuna inanmaya başladı. Edebiyat editörlerinin eleştirmenlere değil yazarlara birbirlerinin eserleri hakkında yazı yazma işi vermelerinden hoşlanmıyordu. Yeri sağlam olmayan yazarların kendilerine yer açmak için meslektaşlarının romanlarını mahkûm etmelerini tüyler ürpertici buluyordu. Kendisi yirmi yedi yaşında cahil bir gençken, şimdi en çok beğendiği yazarlara dudak bükerdi. Edebiyatta modernizmin büyük karargâhlarının hemen ardında yer alan, Britanya'nın büyük yazarlarını okuyordu. Henry Green, Antonia White, Barbara Pym, Ford Madox Ford, Ivy Compton-Burnett, Patrick Hamilton. Bunların bir kısmı ona yıllar önce Jane Farmer tarafından, *Horizon* günlerinden kalma yazarlar olarak tavsiye edilmişti. Eski kayınvalidesi, Alissa'nın yazdığı bir anı kitabı –Murnau ve Liebenau'daki

çocukluğuna dair acımasız bir anlatı– nedeniyle yine kızıyla arası bozuk, mutsuz ölmüştü. Roland cenazeye davet edilmeyişini telafi etmek için, Jane'in anısına Elizabeth Bowen'ın ve Olivia Manning'in az bilinen romanlarını okudu. Cenaze Lawrence'a da yasaklanmıştı. Alissa Rüdiger aracılığıyla Roland'a yolladığı mesajında böylesi herkes için daha iyi demişti.

Şimdi, 2010'da, Roland genel seçimlerden bir hafta önce bir öğleden sonra, yarım günlük okumasını bırakıp Lambeth bölgesinde bildiri dağıtmaya gitti. İşçi Partisi'nden uzun süre önce ayrılmıştı ama eski günlerin hatırına ve söz vermiş olduğu için bildirileri mektup kutularına tıkıştırdı. Evden eve giderken iyimser değildi ve bu onu usandırıyordu. Daha mayıs gelmemişti, hava aşırı sıcaktı ve bu alt düzey görev için fazla yaşlıydı. Partinin bölge merkezinde tanıdık yüzler yoktu. Yeni İşçi Partisi devrini tamamlamıştı. Proje kendini tüketmişti. İyi şeyler başarılmış ve unutulmuştu. Irak, ölümler, Amerika'nın dikkatsizce verdiği kararlar, sekter katliam, en iyi bazı yerel unsurların parti kartlarını iade etmesine sebep olmuştu. Son iki yıl boyunca genelde zihinler finansal çöküşle meşguldü. Seçmenler daha da sağa kayarken, kabahati kısıtlamaların kaldırılmış olduğu finans sektörüne ve açgözlü bankerlere buldular. Felaket İşçi Partisi iktidarında meydana gelmişti. Seçmenler de haklı olarak, ekonomi becerisinin herhalde İşçi Partisi'nde değil, başkalarında olduğunu varsaydı. Gordon Brown başlangıçtaki merhametli kararlılığını kaybetmişti. Rosendale Road'daki parti merkezinde konuşulduğuna göre, kampanyasında, Gordon Brown'ın "büyüsü" kaybolmuştu.

Akşam Roland, Robert Lowell hakkında bir konuşma dinlemek üzere Somerset House'a doğru yola koyuldu. Konuşmaya gidişinin iki sebebi vardı. Bunlardan biri, Roland eğitimini kendi eline almadan çok önce, 1972 civarında, arkadaşı Naomi'nin onu Şiir Derneği'nde Lowell'ın şiirlerini dinlemeye götürmüş olmasıydı. Lowell'ın Roland'ın küçümseme listesinin en başında yer alması gerekirdi. Havalı bir Boston'lıydı, bir Yanki soylusu. Ama Lowell tanınmış bir Vietnam Savaşı karşıtıydı ve o akşam açıkça belli olan dikkat dağınıklığı ya da yeni yeni başlamakta olan deliliği ona bağışıklık kazandırmıştı. İki şiir arasında nerede kaldığını unutuyor ya da buna aldırmaz görünüyordu. *Kral Lear*, bulutların bilimsel olarak sınıflandırılışı ve Montaigne'in hayatı sevmesi hakkında

serbest çağrışım yoluyla konuşmuştu. Lowell bir kültür kahramanı, Seamus Heaney kendini kabul ettirinceye kadar İngilizce yazarak bir ulus adına konuşan son şairdi. Sonunda, dinleyicilerden henüz konuşan olmadığı halde, sanki herkesin ortak isteğiymişçesine Lowell "Ölmüş Birlik Askerlerine" şiirini okumuştu. O genizden gelen üzgün ve kıvrak Boston aksanıyla şiiri, zaten ünlü olan şu dizeleriyle yükselterek finaline ulaştırmıştı: *Her yerde, / yüzgeçli dev arabalar balık gibi burunlarını uzatırken; / vahşi bir kölelik / yağ üzerinde kayıp gidiyor.*

Bu akşamki konuşmayı Nottingham Üniversitesi'nden bir profesör yapacaktı. Esas konu, Lowell'ın o zamanlar Caroline Blackwood adlı bir başka kadın uğruna terk etmekte olduğu karısı Elizabeth Hardwick'ten talan edip çaldığı ve yeni bir şekil verdiği acı dolu mektuplar ve telefon konuşmalarından yarattığı 1973 tarihli kitabı *Yunus*'tu. Caroline şairden hamileydi ve Lowell onunla evlenmekte kararlıydı. Daha etraflı konu ise sanatçıların acımasızlığıydı. Sanatçıların kafalarının dikine gidişini veya zalimliklerini, sanatlarının hizmetine koştukları için bağışlıyor muyuz, yoksa görmezden mi geliyoruz? Ve sanat ne kadar büyükse o ölçüde hoşgörülü mü oluyoruz? Roland'ın orada bulunmasının bir nedeni de buydu.

Profesör, *Yunus*'taki şiirlerden biri olan bir soneyi gayet güzel okudu. Şiirin çok hoş olduğunu ve Lowell, Hardwick'in duygularına karşı daha duyarlı olsaydı bu şiirin var olmayabileceğini kabul etmek insanın kafasını karıştırıyordu. Sonra, konferansı veren profesör, Hardwick'in şiire temel oluşturan hüzünlü mektubundan bir parça okudu. Şiirin bazı kısımları mektuptan sözcüğü sözcüğüne alınmıştı. Sonra arkadaşlarının Lowell'a yazdıkları bazı mektupları okudu – Elizabeth Bishop: "dehşet verici ... zalimce", ya da bir başkasından: "fazla mahrem bir zalimlik" ve bir başkası: şiirler "Hardwick'i paramparça edecek". Başka arkadaşları, nasıl olsa yapacağı budur diye düşünerek ona kitabı basması gerektiğini söylemişlerdi. Konuşmacı, Lowell'ın durumunu kısmen yumuşatmak için, Lowell'ın, verdiği karar konusunda nasıl ve ne kadar uzun süre ıstırap çektiğini ve şiiri çeşitli kereler yeniden yazmak, yeniden şekillendirmek ve yalnızca kısıtlı sayıda basma fikri de dahil, nasıl uzun süre çeşitli plan değişiklikleri yaptığını gösterdi. Sonunda, belki o arkadaşlar haklı çıktı, Lowell zaten kafasına koyduğunu yaptı. Fikri sorulmamış olan Elizabeth Hardwick kendi sözcüklerini

ilk kez kitap halinde basılmış halleriyle gördü. Lowell'dan olma kızı Harriet da şiirlerde temsil edildi. Bir eleştirmene göre Harriet "tarihteki en sevimsiz çocuk figürlerinden biri" olarak görünüyordu. Şair Adrienne Rich *Yunus*'u "şiir tarihinde yer alan en kindar ve en kötü niyetli hareketlerden biri" olarak mahkûm etti. Peki, şiirin otuz yedi yıl sonra, şimdiki yeri neydi?

Profesörün görüşüne bakılırsa *Yunus* şairin en iyi eserlerinden biriydi. Basılmalı mıydı? Basılmaması gerektiğini düşünüyordu ve bu söylediklerinde birbiriyle çelişen bir şey olduğunu düşünmüyordu. Ortaya çıkan eserin niteliği Lowell'ın davranışını mazur gösterir mi sorusuna gelince, bu sorunun konu dışı olduğunu düşünüyordu. Zalimce davranışların büyük şiir mi yoksa lanetlenecek şiir mi ortaya çıkardığı bir fark yaratmazdı. Zalimce davranış zalimce olarak kalırdı. Konuşma bu yargıyla sona erdi. Dinleyiciler arasında bir mırıltı dolaştı; kulağa memnuniyet mırıltısı gibi geliyordu. Kafa karışıklığı böyle uygar bir bağlamda münasipti.

İlk soruyu sormak için bir kadın ayağa kalktı. Salonda bir fil var, dedi. Tartışma konusu, erkek sanatçıların eşlerine ve sevgililerine ve dünyaya gelmesine yardımcı oldukları çocuklara karşı davranışlarıydı diye biliyordu. Erkekler sorumluluklarından sıyrılıyor, ilişkilere giriyor ya da sarhoş olup şiddet gösteriyorlardı ve haklı görünmek için yüce uğraşlarının gereğinin, sanatlarının ardına sığınıyorlardı. Tarihsel olarak, kendi sanatları uğruna başkalarını feda eden kadın sayısı çok azdı ve bu kadınlar büyük olasılıkla bu nedenle şiddetle mahkûm edilmişlerdi. Kadınlar sanatçı olmak için daha çok içlerine kapanır, kendilerine çocuk yapma hakkı tanımazlardı. Erkekleri yargılarken daha yumuşak davranılıyordu. Şiir, resim ya da ne olursa olsun, sanat gayet bayağı bir şekilde sadece erkeklerin özel hakkıymış gibi görülüyordu. Erkekler her şeyi istiyordu: Çocuk, başarı, kadının kendini inkâr edecek ölçüde erkeğin yaratıcılığına bağlılığı. Yüksek perdeden bir alkış koptu. Profesör afallamış görünüyordu. Konuya bu açıdan bakmamıştı ve bu da şaşırtıcıydı çünkü feminizmin ikinci dalgası üniversitelere bir kuşak önce yerleşmişti.

Konuşmacıyla dinleyici kadın konuyu tartışadururken Roland birazdan yapmayı düşündüğü müdahaleyi düşünüyordu. Bu yüzden kalbi daha hızlı atmaya başladı. İlk cümlesi hazırdı bile: Ben bir erkek Hardwick'im. Bu belki gülüşmelere yol açabilirdi ama soracak

sorusu yoktu. Bir saptama yapacaktı, tam da toplantı yöneticisinin, halka açık toplantının başında dinleyicilerden karşı koymalarını istediği türden bir şey. Ben bir zamanlar, ismi size tanıdık gelecek bir yazarla evliydim. *Lütfen açıklama yapmayalım.* Beni ve bebeğimizi terk etti ve size kesin olarak söyleyebilirim ki yanılıyorsunuz. Anlayabilmeniz için yaşamanız lazım – sanat eserinin niteliği mutlaka önemlidir. *Beyefendi, lütfen soruya gelir misiniz?* Sıradan bir eser uğruna terk edilmek büyük bir hakaret olurdu. *Öyleyse bir sonraki soruyu alalım.* Evet, onu bağışladım çünkü yazdıkları iyiydi, hatta çok parlaktı. Yaptığı şeyi başarmak için bizi terk etmek zorundaydı.

Ama Roland elini yeterince hızlı kaldırmadı. Başka eller, başka sorular için kalktı. O an geçti ve Roland dinledikçe kendinden kuşku duymaya başladı. Yıllar boyunca bu konuda etraflıca düşünmemişti. Belki de bu bakış açısını artık benimsemiyordu. Tekrar düşünme zamanı gelmişti. Bu bağışlama erdemi ona özgü bir gururunu koruma, aşağılanma karşısında silahlanma yolu olabilirdi. Profesörün görüşüne göre Robert Lowell için geçerli olan, Alissa Eberhardt için de geçerli olabilirdi. Romanlar çok parlak, davranış bağışlanamaz. Bunu burada bırakmalıydı. Ama kafasının karıştığını hissetti.

Bir taksiyle eve dönerken Alissa'yla kendisi arasında geçenlerin konuyla ilgisi olmadığına karar verdi. Aradan çok vakit geçmişti. Bu artık kapanmış bir konuydu. Kendisinin ya da başkasının ne düşündüğü hiçbir şeyi değiştirmezdi. Bir zarar verildiyse Lawrence'a verilmişti. Oğulları, babasına benzer şekilde, onlu yaşlarının sonu ve yirmilerinin başlarında tünellerden geçer, bir yerlere toslar ya da yükseklerde süzülürken başka bir sorunu temsil ediyordu. Çeşitli işler, birbiri ardına çeşitli sevgililer, sonradan edinilen bir ülke, Almanya. Bir süre bir şeyde karar kılıp sonunda A düzeyi sınavlarına girmeyi ve bir üniversite diploması almayı istemişti. Arapça okuyacaktı. Bir de ekmeğini kazanması gerekiyordu, bu yüzden, bilgisayar bilimleri. Ondan sonra matematiğe, sayılar teorisinin pratikte hiçbir uygulaması olmayan ruhani bir dalına duyduğu tutkuyu yeniden keşfetti, teorinin cazibesi tam da pratikte uygulamasının olmayışında yatıyordu. Fakat son dört yıldır odağı yavaş yavaş daralıyordu. Onu düşündüren iklimdi. Grafikleri, olasılık fonksiyonlarını, aciliyeti anlıyordu. Berlin'e, Potsdam İklim Etkisi Araştırma Enstitüsü'ne doğru kaymıştı. Bu tür konularda Alman-

ların ne kadar mükemmeliyetçi oldukları bilinmesine rağmen, bazı ilginç hesaplamalar yoluyla oradaki insanları iyi bir üniversite diploması alıncaya kadar kendisini ücretsiz kahve getir götürcüsü ve alt düzey araştırma yardımcısı olarak kabul etmeye mucizevi şekilde ikna etmişti. Akşamları Mitte'de masalara yemek servisi yapıyordu.

Gençlerin başarısı nasıl ölçülür? Üstü başı temiz, tertipliydi, güler yüzlüydü, ketumdu, güvenilirdi, çoğu zaman babası gibi parasızdı. Herkesin Cambridge gibi bir yerden matematik diploması alması gerekmiyordu. Lawrence için, daha on altı yaşındayken trende bir Fransız kızla tanışmasından sonra pek çok gelişme olmuştu.

Roland, kadın arkadaşları konusunda oğlunun pek doğru yargıya varamadığını düşünüyordu. Duysa kabul etmezdi ama Lawrence tehlikeyi, hamlığı, istikrarsızlığı, duygusal aşırılığı tercih ediyordu. Bunların bazıları karmaşık hikâyeleri olan bekâr annelerdi. Lawrence gibi, hatta Roland gibi, belli bir meslekleri yoktu (Roland kendini müzisyen kabul etmezdi), para eden becerileri, paraları yoktu. Lawrence'ın ilişkileri genellikle bir patlamayla bitiyordu, her yıldız yağmurunun kendine has bir ihtişamı vardı. Eski sevgilileri arkadaş olarak hayatında kalmaya devam etmiyordu. En azından o noktada Roland'dan farklıydı. Herkes Lawrence'ın muhteşem bir baba olacağını söylüyordu. Ama her ilişki biterken her ikisi için de ucuz atlatılmış görünüyordu. Şimdiye kadar geride bir çocuk kalmamış olması da şanstı.

Yol çalışması nedeniyle Vauxhall Köprüsü kapatılmıştı, Chelsea rıhtımı da bir kaza nedeniyle geçilmez durumdaydı. Roland'ın taksisi evinin önünde durduğunda saat on bir buçuğu geçmişti. Eskiden bahçe kapısının olduğu yerden girip –birisi iki yıl önce kapıyı çalmıştı– artık ikinci katın güneşine bile engel olan leylak ağacının altında yürürken, gecenin bu saati için pek olağan olmayan bir huzursuzluk hissediyordu. Birine telefon etmek isterdi ama vakit çok geçti. Üstelik Daphne bir iskân konferansı için Roma'daydı. Avrupa Birliği karşıtları adına şehrin siyaset sahnesini aşındırmak üzere Peter da onunla birlikte gitmişti. Avrupa Birliği konusunda yalnızca kuşkular taşıyanlar Peter için yeterli değildi. Lawrence'ı aramak için de vakit geçti. Onun bulunduğu yer de bir saat ileriydi. Carol'ın günü erken başlar, uzun sürerdi. BBC adına bir kanalı bütün bütüne o yönetiyordu ve genellikle saat onda yatmış olurdu. Mireille, Carcassonne'da, ölüm döşeğindeki babasıyla meşguldü.

Joe Coppinger bir konferans için Güney Kore'ye gitmişti. Roland'ın Vancouver'dan eski arkadaşı John Weaver ise öğleden sonra verdiği derslere dalmış olurdu.

Mutfak masasında öğle yemeğinin artıkları duruyordu. Göstermelik birkaç tabağı evyeye taşırken, kolay kolay uyuyamayacağını hissetti. Kendi şekilsiz varoluşunu hatırlatan Lowell olayı eskileri deşmişti. Genellikle bu saatlerde Roland bir nane çayı yapar, onu yatağa taşır ve gece geç saatlere kadar okurdu. Bu gece kendine bir bardak viski hakkı tanıdı. Şişeyi bulması birkaç dakikasını aldı. Beş ay öncenin Noel armağanıydı, hemen hemen tamamen dolu. Bir sürahi su ve bir bardakla birlikte şişeyi alıp oturma odasına geçti.

Jane, ölmeden bir yıl önce, kızıyla arası bozulduktan sonra, Roland'la iletişim kurmuştu. Habis bir insanı paylaştıklarını varsayıyordu. Roland romanlara ne kadar hayranlık duyduğunu söyleyince onu duymazdan gelmişti. Jane'in yaptığı yeniden değerlendirme tamamlanmıştı ve kesindi: Alissa'nın kurmaca eserleri sıkıcıydı ve gereğinden fazla övülüyordu. Jane'in hastalığı çok ciddi hale gelinceye kadar Roland'la zaman zaman telefonlaşmaları sürdü. Jane Lawrence'ın nasıl olduğunu sormayı unutmazdı ve birazcık da Roland'ın hayatı hakkında bilgi edinmek isterdi ama hakiki ilgi konusu Alissa'nın kalleşliğiydi. Kendisinin müthiş yanlış anlaşıldığına, hatta eziyete uğradığına inanıyordu. Karanlık kuşkular onu rahatsız ediyordu. Duygusal değeri olan küçük nesneler evden kaybolmuştu. Alissa'nın gece eve girmiş olabileceğini düşünüyordu.

"Ta Bavyera'dan mı gelmiş?"

"Yazarların bol vakti olur. Evi tanıyor ve beni nasıl üzeceğini biliyor. Kilitleri değiştirdim ama hâlâ içeri giriyor."

Bir tür zihinsel çöküş. Parafreni. Roland bundan önce de yaşlılarda hırçınlığın eşlik ettiği paranoyaya rastlamıştı. Ama Jane temel noktalar konusunda haklıydı. Alissa ona fena saldırmıştı: Çok satan anı kitabında ismini anarak suçlamıştı onu. Kitap yıllarca satışta olacak, diyordu Jane. En sert kısımları, kitap blogları, retweetler, eleştiri yazıları ve Facebook aracılığıyla internette yayılıyordu ve uygarlığın sonuna kadar orada kalacaktı. Jane posta kutusunda yöre insanlarından isimsiz mektuplar bulmuştu. *Bäckerei*'daki kadın Jane içeri girince yılışık yılışık sırıtıyordu. Dostları ona destek olmuştu ama okuduklarından dehşete düşmüşler ve neye inanacaklarını

şaşırmışlardı. Jane, hakkında dedikodu yapıldığını söylediğinde muhtemelen haklıydı.

Murnau'da, bal tutup da parmağını yalayanlar hiyerarşisinde Nürnberg mahkemelerinin ilgilenmeyeceği kadar alt seviyelerde olan kasaba Nazilerinin 1940'ların sonlarıyla 1950'lerin başlarında geri dönüp yerel yönetime, sanayiye ve tarım yönetimindeki ağlara sızdıkları kırsal Bavyera'yı anlatıyordu. Alissa hepsinin adını veriyor, savaş sırasında ve sonrasında oynadıkları rolü anlatıyordu. Her düzeyde, herkes olup biteni inkâr etmekteydi. Kitaptaki bir bölüm tıpkı bir zamanlar Alissa'nın Roland'a anlattığı gibiydi: Alınıp sözü bile edilemeyen yerlere götürülmüş olanların hayaletleriyle dolu olan belirli sokaklar, belirli boş evler. Kimse onlardan söz etmiyordu. Herkes bir zamanlar orada yaşayan komşularının adlarını ve yüzlerini hatırlıyordu, dolayısıyla hepsi hayaletleri ve hayaletlerin çocuklarını iyi tanıyordu. Yerel düzeylerde, Marshall Planı parası pek hoş karşılanıyor olsa da Amerikalılara karşı nefret vardı. Nasıl olmuşsa olmuş, para ile parayı veren birbirinden ayrılmıştı. Ekonomi düzelmeye başlayınca, öteberi için, tüketim nesneleri için itiş kakış da başlamıştı ve bu da kolektif anıları daha da derinlere gömmüştü. Cesetlerden oluşan bir temel üzerinde katiller tarafından yeni bir ev inşa ediliyordu. Tarihçiler ve romancılar arazinin haritasını güzel çıkarmışlardı; Alissa, Gert Hoffmann'ın romanı *Veilchenfeld*'e saygı dolu göndermeler yapıyordu. Yeni olan onun olağanüstü üslubu, yazının lirik burukluğuydu. Alissa savaştan hemen sonraki yıllarda Almanya'nın ancak toplu hafıza kaybı sayesinde yeniden inşa edilebileceği görüşünü aşağılıyordu.

Derken hedefi daraltıyordu. Kitabın bölümleri kişisel olana ayrılıyordu. Alissa iki yön arasında bölünmüştü. Beyaz Gül'ün abartılı ünü onu öfkelendiriyordu. Beyaz Gül, ulus çapında inkârın müstehcenliğini örtmek için kullanılan incir yaprağıydı. Aynı zamanda, babasını, 1943'ten itibaren bile olsa cesaretle desteklemiş olduğu harekete sahip çıkmamakla suçluyordu. Heinrich müşterisi olan veya komşu kasabanın belediyesini ya da hukuk firmalarını yöneten gizli Nazilerin kendisi hakkında kötü düşüneceklerinden korkan, şişmanlayıp tembelleşmiş itibar sahibi kasabalıydı. Alissa'nın anlatımına bakılırsa Heinrich, Roland'ın şöminenin karşısında hatırladığı, bardaklara schnapps dolduran, cana yakın, hoşgörülü, iyi huylu, şaşkın ve biraz da karısından ve kızından çekinen adam değil, Georg

Grosz'un güçbela nefes alan figürlerinden biriydi. Alissa'nın anlatımına göre Heinrich, oğlu değil kızı olduğu için hayal kırıklığına uğramıştı. Alissa'nın yetişmesinde pek katkısı olmamış, yaptığı hiçbir şeyde kızını yüreklendirmemiş, Alissa ne zaman konuşsa sıkılmış görünmüştü. Aslında Alissa'yı hiç duymamıştı. Onu annesinin insafına terk etmişti.

Verilen hasar esas burada başlıyordu. *Murnau'da*, Jane Farmer'ı başarısızlık hissiyle içi boşalmış, küskün bir kadın olarak sunuyordu. Jane'in edebi potansiyeli ve beklentileri kendi verdiği kararlar yüzünden mahvolmuş değildi. Her şeyi mahveden çocuğuydu. Küçük Alissa'ya, sevgisizliğin soğukluğunda acı çektirilmişti. Annenin verdiği cezalar sık sık tekrarlanıyordu: Bacağa vurulan keskin darbeler, saatlerce odasına kapama, Alissa'nın ne olduğunu bile hatırlamadığı suçlar bahanesiyle kapris yapılarak ondan esirgenen, nadir hoş lezzetler. Alissa annesinin sevgisini kazanabilmek için mücadele etmiş ve annesinin hıncının uzun gölgesinde yetişmişti. Çocukluğu gezmeler, tatiller, şakalar, özel yemekler, uyku öncesi okunan öyküler nedir bilmeden geçmişti. Kimse kucağına alıp ona sarılmamıştı. Annesi dile getirilmeyen kırgınlıklardan oluşan bir kafeste yaşıyordu. Alissa evden kopup Londra'ya gittiğinde bile annesinin ölü eli onun amaç duygusunun üstünde bütün ağırlığıyla duruyordu. Öylesine ürkek ve çekingen, fikir olarak öylesine zayıf olan ilk iki romanını yazmak o kadar uzun sürmüştü ki.

Alissa'nın genç bir anne olarak Londra'daki kocasını ve çocuğunu arkada bırakarak Jane'le yüzleşmek üzere Liebenau'ya gittiği gün, kitaptaki en etkili anlardan biriydi: Dramatik, yoğun, çok uzun süre dışa vurulmamış ama artık taşan duygular. Bu, eleştirmenlerin üzerinde durduğu sahneydi. Acı ve öfkeyi, birbirine zıt pek çok duygu akımını, karşılıklı yanlış anlamaları ince ince çağrıştırmayı ancak Eberhardt bu kadar ustaca başarabilirdi diye fikir birliğine varıyorlardı. Roland'ın ilgisini çeken nokta ise Alissa'nın anlatımının yıllar önce Jane'in o ılık akşam saatinde, bahçede kendisine anlattıklarına yakın olmasıydı.

Alissa'nın anıları Almanya'da ve Britanya dahil diğer ülkelerde de çok satan kitaplar arasındaydı. Başkalarının da berbat geçen çocuklukları pek çok insanı rahatlatmakla kalmıyor, aynı zamanda bir duygusal keşif aracı, herkesin bildiği ama tekrar tekrar duymak istediği şeyin ifadesi oluyordu: Bizi şekillendiren hayatımızın

başlangıcıdır ve onunla yüzleşmemiz gerekir. Roland bundan kuşkuluydu, Jane'e karşı vefa borcu olduğundan da değil. 1950'lerde babaların çoğu çocuklarıyla, özellikle de kızlarıyla fazla ilgilenmezdi. Sarılmak, sevgi ifadeleri fazla gösterişçi, mahcup edici kabul edilirdi. Kendi çocukluğu tipikti. Bacaklara, popoya vurmak yaygındı. Bütün bunların ardında, ne kadar sevilirlerse sevilsinler, çocuklar söylediklerine kulak asılacak değil, idare edilecek varlıklardı. Çocuklarla ciddi konuşmalar yapılması gerekmezdi. Kendi başlarına var olan varlıklar değillerdi, çünkü yalnızca gelip geçici, kısa süreli proto-insanlardılar ve yıldan yıla pek nahoş bir oluşum eylemi içindeydiler. Durum buydu. Kültür buydu. O zamanlar bu anlayış aşırı yumuşak görülürdü. Yüz yıl önce, anne ve babanın görevi, döverek çocuğun iradesini kırmaktı. Roland, kendi ülkesinde o dönemlere, 1850'lere ya da 1950'lere geri dönmek için içi gidenlerin daha ciddi düşünmeleri gerektiğini düşünüyordu.

Roland, ne kadar sürükleyici olursa olsun, *Murnau'da*'nın Alissa'nın en az iyi kitabı olduğunu düşünüyordu. Kitap, Alissa'nın diğer eserlerinde görülmeyen bir şekilde, Alissa'nın kendisiyle ilgili şeyleri abartıyordu. Roland Jane'deki sertliğin farkındaydı ama Jane zalim biri değildi. Onu adıyla anmak, yaşadığı köyü ve evi belirtmek kötü bir hataydı. Jane'in cenazesinden bir ay sonra Roland Green Park'ın yanındaki Stafford Oteli'nin tozlu Amerikan barında Rüdiger'le buluşmuştu. Anı kitabının başarısı, yazarında bir miktar suçluluk duygusu uyandırmıştı. Bu duygu Alissa'nın, Jane'in arkadaşlarının birçoğunun gelmediğini kendi gözleriyle gördüğü cenazede daha da güçlenmişti. Cenazeden sonra evde toplanıldığında Rüdiger Alissa'ya Jane'in aldığı hakaret mektuplarından söz etmişti.

"Ama yalnızca Alissa sorduğu için söyledim. Yoksa hiç ağzımı açmazdım."

"Tepkisi ne oldu?"

"O da birçok parlak yazar gibi. Saf bir yanı var aslında. Bu kitabı yazmak için yanıp tutuşuyordu. Onu uyardığımız halde sonuçlarını hiç düşünmedi."

Tamamen kel ve epeyce şişman olan, hali tavrı azametli Rüdiger artık Lucretius Kitap'ın CEO'su olmuştu. Ünlü yazarına karşı biraz mesafeli olmaya gücü yetiyordu. Başka yazarları da vardı. "Cenazeden sonra kitabın piyasadan çekilmesini, satılmamış kopyaların tekrar hamur yapılmasını istedi. Bunun onun adına kötü bir

görüntü yaratacağına onu ikna ettik. Korkunç bir hata yaptığının itirafı gibi olur, dedik. Kitap vereceği zararı zaten vermişti. Artık önüne bakması gerekiyordu. Belki de annesi hakkında başka bir kitap yazması."

Saat gecenin biriydi. Roland'ın bardağa az bir miktar koyup bol su eklediği viskisi, uyku öncesi içkisi olması niyetiyle doldurulmuştu. Ama şişe yanı başındaydı ve Roland bardağa daha büyük bir miktar boşalttı, suyu koyarken de epeyce cimri davrandı. Alissa'nın hiç beklenmeyen savunucusu Lawrence'tı. Telefonda babasına söylediğine göre, anı kitabı onu duygulandırmıştı. Roland'ın kuşkuculuğunu "arızalı" buluyordu. Alışılmadık ölçüde açık sözlüydü Lawrence.

"Sen orada değildin. Oma ve Opa'yla yıllar sonra, yumuşadıkları zaman tanıştın, insanlar yumuşar. Ayrıca bu işlerin o zamanlar böyle olmasının, insanların çocuklarına böyle davranmalarının konuyla ilgisi yok. Onun deneyimi böyleymiş. İstersen bütün bir kuşak adına konuşuyor da diyebilirsin. Eğer kültür boktansa, bu, akşam yemeği verilmeden odasına gönderilen sekiz yaşında bir çocuğun meselesi değildir. Bu onun hayatıymış ve bütün bunların ona hissettirdiklerini anlatmak da onun hakkı."

"Onun hakikati."

"Bana böyle numaralar yapma baba. Hakikatin *ta kendisi*. Bana korkunç anne babalarıyla geçen boktan çocukluklarını anlatan arkadaşlarım var. Sonra o anne babalarla tanıştığımda hepsi pek tatlı oluyor. Bunun üstüne ben arkadaşlarımın kendilerini kandıran yalancılar olduklarını düşünmüyorum. Her neyse, bu kitabı beğenmemenin bence başka nedenleri var."

"Belki de haklısın."

Bu konuşma sırasında Lawrence tarım ve iklim değişikliği konusunda bir konferans için Amerika'nın Ortabatısı'nda bir yerlerde bulunuyordu. Roland onu altı aydır görmüyordu ve telefonda ciddi bir tartışma çıksın istemiyordu. Anıları beğenmek için oğlunun Roland'dan daha iyi sebepleri vardı. Kitabın onu duygulandırması hayranlık vericiydi, alicenaplıktı. Ama eğer Jane'in kızına zararı dokunduysa, o kızın kendi oğluna verdiği zarara ne demeliydi? Hani neredeydi romancının açık yürekli hesaplaşması? Anneler için söz konusu olan, baba için de söz konusuydu. Roland'ın güdük eğitimli, huzursuz, marjinal hayatı ve seri tekeşliliği aynen

Lawrence için de geçerli olmuştu. Bu da tam olarak bir tanrı vergisi yetenek sayılmazdı.

Roland yorucu bir günün ardından içilen bir viskinin insanı getireceği o hoş, tarafsız bölgeye ne zaman girse, bir ömür süren Alissa gizeminin en azından her zaman ilginç olduğunu düşünürdü. Hayatında onu uzaktan yakından andıran biri daha olmamıştı. Miriam dışında bu kadar aşırı biri de. Kendi de dahil çoğu insan için hayat sadece başa gelen bir şeydi. Alissa ise hayatla kavga ediyordu. Roland onu Berlin Duvarı'nın elli yerinde gedik açıldığı gece bir Berlin çıkmazında gördüğünden bu yana hiç görmemişti. Neredeyse yirmi bir yıl. Bir daha göreceği de kuşkuluydu. Bu bile kendi başına bir peri masalı unsuruydu. Alissa büyüktü. Kırk beş dilde, milyonlarca insanın zihninde yer tutmuştu.

Alissa her yeni kitabının İngilizce çevirisiyle –kabaca üç yılda bir– ve Rüdiger'in yardımcılarından birinin arada sırada yolladığı haber kupürleriyle Roland'ın hayatında bir kere daha kendini gösteriyordu. Roland basın dosyasının tamamının ona yollanmasını istemediğini uzun zaman önce rica etmişti. Alissa aralarda Roland'ın aklına pek gelmiyordu. Alissa hakkında okuduğu her şey her zaman huzurunu kaçırıyor ve onu başka bir yöne yolluyordu. Geçen yıl olanlar iyi bir örnekti. *FAZ*'dan bir kupür, Nobel Edebiyat Ödülü'yle ilgili bir makale gelmişti, makalenin sonunda Ekim'de kimin adının açıklanacağı hakkında bazı tahminler yer alıyordu. Her yıl, hepsi de temelsiz olmayan bazı söylentiler çıkardı. Makalede içinde her zamanki adayların bulunduğu bir liste yer alıyordu. Roth, Munro, Modiano. Ama yazı sona ererken, Alman dilinin tekrar onurlandırılmasının zamanının geldiği söyleniyordu. Elfriede Jelinek'ten bu yana hiçbir şey olmamıştı. Bu yıl Alissa Eberhardt'tan başka kim olabilirdi? Tabii ya! O sabah Roland Clapham High Street'teki bir bahisçiye kadar yürüdü ve tezgâhın arkasındaki kadına bu konudaki bahiste ihtimallerin ne olduğunu sordu. Kadının biraz uzaklaşıp telefonla birine danışması gerekti. Bu yazar onların listesinde yer almıyordu. Cevap merkez ofislerinden geldi. İhtimal bire elliydi. Roland bol keseden bir 500 sterlin ortaya koydu. Hayat boyu biriktirdiği tasarrufun sekizde biri. Çok lezzetli bir meyve suyu gibi, eski karısının başarısının meyvelerinden 25.000 sterlin çekilip alınacaktı – adalet yerini bulacaktı. Ekim ayı geldiğinde ve duyuru yapıldığında gerçekten de Alman dili onurlandırıldı ama Alissa'nın adı aracılığıyla

değil. Onun yerine, Herta Müller. Maalesef. Adalet umduğu şekilde yerini bulmamıştı. Roland kaybettiği bahsi, başarısız evlilikleri üzerine verilen haklı bir hüküm olarak kabul etmek zorunda kaldı.

Otuz yıl önce olsa Roland üçüncü bardağı, sonra da kocaman bir dördüncüyü deviridi ve Alissa'nın alıp başını gitmesinden sonraki aylarda olduğu gibi, gece boyu sızar kalırdı. Ama şimdi, sonunda ayağa kalktığında, kalkarken harcadığı kuvvet nedeniyle biraz başı dönse de viskisinin dörtte üçü bardağında duruyordu. Midesinde durup da uykusunu berbat etme hazırlığı yapacağına orada durması daha hayırlıydı. Bir raftan *Yunus*'u aldı ve esneyerek ve yürüdükçe ışıkları söndürerek üst kata yöneldi. Lowell'ın yakın bir arkadaşının bir zamanlar radyoda anlattıklarını hatırladı: Kadın Lowell'ı bir sabah hastanede ziyaret ettiğinde, onu yatağında oturmuş saçına marmelat sürerken bulmuş. Aklını tamamen oynatmıştı ama şiirleri yine de mükemmeldi. Uzun zaman önce bunu duyup bir de yazmayı bıraktığı kendi şiirlerini hatırlayınca Roland kendisi için de umut olduğunu düşünmüştü zaman zaman.

Geriye bakıp da yeni yüzyılın ilk senelerini hatırına getirdiğinde çoğu zaman Russel Meydanı'nda metro ve otobüs bombalamalarının kurbanları anısına yapılan iki dakikalık saygı duruşunu hatırlardı. O sahneyi aklına getirdiğinde, kordonla çevrilmiş, hâlâ adli tıp incelemesi altında olan, herkesin gözünün önünde duran yakındaki harap otobüsü görürdü her zaman. Medyada yayımlanan fotoğraflar sahte anılar yaratıyordu. Otobüs başka yerde, Tavistock Meydanı'nda patlamış ve incelenmek üzere götürülmüştü.

2005 Temmuzu'nda, o sabah, Roland yüzlerce başka insanla birlikte parkta dururken davetsiz düşünceler zihninde birbiriyle kesişiyor, birbiriyle buluşuyordu. Saygı duruşunun sessizliğinde düşüncelerini ölüler ve "sabıkasız" katillerinin bilinmesi imkânsız zihinleri üzerinde tutmaya çalıştı ama annesinin hastalığı aradan sızıp duruyordu. Hastalık ve ölüm aklında çok yer işgal ediyordu. Jane saldırılardan önceki ay ölmüştü. Rosalind'in sağlığındaki gerileme yıllarca yavaş yavaş sürmüştü ama şimdi hızlanmıştı. Konuşması uzun zamandır başı sonu belirsiz bir gramer ve anlam karmaşasıydı. Giriştiği sohbetler E. E. Cummings'in anlaşılmaz şiirlerinden biri gibi lirik olabiliyordu. Son zamanlarda hemen hiç konuşmuyordu. Şimdi de nefesinde sorun vardı.

Roland çabuk ayrılabilmek için Russel Meydanı parkının kapısının hemen yanında, arkada duruyordu. Abisi ve ablasıyla buluşmak için Londra'nın batısına gitmesi gerekiyordu. Susan ona geçmişe dair önemli haberleri olduğunu söylemişti. Konuyu telefonda konuşmaları mümkün değildi. Önce Rosalind'i ziyaret edecekler, sonra da bir kafeye gideceklerdi. Daha sonra Susan'ın torunlarından birini okuldan alması gerekiyordu, onun için Roland'dan geç kalmamasını istemişti.

Henry ile Susan onunla Northolt metro istasyonunda buluştular. Oradan Henry'nin arabasıyla konutların bulunduğu bir sokaktaki, tek bir bina haline getirilmiş yan yana üç evden oluşan bakımevine gittiler. Yolda biraz rastgele hoşbeşten sonra sessizlik. Yardımcı elemanlardan biri annelerinin minik odasına kadar onlara yol gösterdi ve odaya doluştular. Rosalind sırtını lavaboya vermiş durumda, dik arkalıklı bir koltukta oturuyordu. Başı, çenesi göğsüne değecek şekilde öne düşmüştü. Gözleri açıktı ama ziyaretçileri etrafında yerleşirken onların farkında değilmiş gibi görünüyordu. Susan ile Roland yatağa, Henry yardımcının getirdiği sandalyeye oturdu. Oda dezenfektan kokuyordu. Rosalind'e en yakın Susan oturuyordu. Susan elini annesinin elinin üstüne koydu ve neşeli bazı sözlerle selamlamayı denedi. Roland ve Henry de ona katıldı. Cevap yok. Rosalind mırıltılı bazı sesler çıkardı, sonra ne olduğunu anlayamadıkları bir sözcük, sonra sözcükten de azı, bir ünlü ses, a, a, a. Sonra yalnızca, Rosalind'in sığ ve hızlı nefesinin hava kanalına takılmış balgamı aşarken çıkan pürüzlü sesi. Başı daha da aşağı sarktı. Kardeşler annelerinin canlanmasını bekler gibi oturmuş izliyorlardı. Söylenecek bir söz yoktu. Kendi aralarında konuşmak da doğru gelmiyordu. Roland onu bir daha canlı görmeyeceğini tahmin etti ama bu onu on dakika sonra çıkıp gitme isteği duymaktan alıkoymadı. Tam tersine.

Roland'ın düşüncesine göre Rosalind zaten ölmüştü ve kendisi de zaten annesinin yasını tutuyordu ama bunu annesinin yanında yapamıyordu. Kararlıydı, ilk kalkan kendisi olmayacaktı. Onları orada tutan ciddi bir vedalaşma duygusu değil, nezaketti. Roland bu aşırı ısıtılmış odada çok saatler geçirmişti. Rosalind'in hayatı, yıllardır, suların uzun süredir geri çekilmekte olduğu bir kıyıydı. Sular çekilirken geride gelişigüzel araya sıkışmış hafıza gölcükleri bırakmıştı. Robert Baines'le yarım yüzyıllık evliliğini kapsaması

gereken büyük bölüm yok olmuştu. Bu kısım, Rosalind torunlarını tanıyamasa da henüz çocuklarını tanıyabildiği ve hayatından başka bazı tekil süreçleri hatırlayabildiği erken bir dönemde kaybolmuştu. Roland babasına gönderme yaparak onu sınadığında Rosalind yalnızca Jack Tate'ten söz etmişti. Susan babasının resmini duvara asmıştı. Rosalind'in ilk kocasına dair öyküleri netti. Bunları hastalanmadan çok önce de Roland'a anlatmıştı. Hafıza gölcüklerinin hepsi en uzak geçmişle ilgili değildi. Roland'la beş yıl önce Kew Gardens'a gittiklerini hatırlıyordu. 1966'da ölen annesiyle ilgili anısı da güçlüydü ve kaygılarının odağıydı. Annesini o kadar uzun süredir görmemişti ki hemen köye gidip onu görmeliydi, çünkü artık yaşlanmış ve güçten düşmüş olmalıydı. Rosalind'in bazen yanına alacağı armağanları ve temel ihtiyaç eşyalarını koyduğu bir tekerlekli valiz hazırladığı da oluyordu. Bir elma, bisküviler, yeni iç çamaşırları, bir kurşunkalem, çalar saati. Bunların yanına da otobüs bileti olduğunu söylediği katlanmış kâğıt parçaları sıkıştırılmış oluyordu.

Yardımcı imdatlarına yetişti. Söylediğine göre, öğle yemeğinin ikinci turu başlayacaktı ve ziyaretçilerin gitmesi gerekiyordu. Annesini yüksek sesle laklak eden birkaç yaşlı insanın bulunduğu bir masada, iskemleye çökmüş vaziyette böyle otururken görmek onu son görüşü olacaktı demek. Bu durumda yemek yiyebilmesi imkânsızdı. Başı hâlâ öne fırlamış vaziyetteydi, gözleri açıktı, ağzı da. Gözlerini bir çanağın içindeki püreye dikmişti, ona veda eden çocuklarını duymadı. Roland annesinin pek narin ve serin başını öptü ve başının tam tepe yerinin biraz altında geniş bir kellik gözüne çarptı. Park etmiş arabalarla dolu gölgelik sokağa çıkmak iyi geldi. Ablası ve abisiyle beraberken pek bir şey hissetmedi. Yalnız kalması gerekecekti. Durumun onlar için de aynı olduğunu tahmin etti, çünkü kafeye doğru yürürlerken Susan ile Henry, duymuş oldukları, bundan daha kötü yönetilen ama daha pahalı olan başka bakımevlerini tartıştılar.

Kafe başarısız olmuş bir hayır kurumu mağazasının mekânını kullanıyordu. Susan'ın iki arkadaşı düşük bir kirayla "işi götürmeye çalışıyorlar"dı. Çizgili pamuklu masa örtüleri, sardunya saksıları ve duvarlardaki, herhalde yöredeki bir pub'ın bağışladığı, erime halindeymiş gibi çizilmiş harflerle yazılmış çerçeveli komik yazılarla, neşeli olmaya çalışan hüzünlü bir yerdi. *Burada çalışmak için deli*

olmanız gerekmez ama fayda'sı olur. Roland'ın bakışları kesme işaretinde yoğunlaşınca bunun kendisini duygulandırdığını gördüğüne şaşırdı. Herkes elinde ne varsa onunla idare etmeye çalışıyordu.

Çok önemli haberler alma havasında değildi. Fazla küçük bir masaya zar zor sıkışmış, çay ısmarlamışlardı. Kimse acıkmamıştı. Annesinin plastik kap içindeki, püre haline getirilmiş öğle yemeği Roland'ın midesini bulandırmıştı. Susan'ın haberlerinin çay gelmeden verilemeyeceğini varsaymışlardı. Susan ile Henry yetmişlerine yaklaşıyorlardı. Her ikisinin de yüzlerinde, duruşlarında ve konuşmalarındaki belirtiler, Roland'ın on on iki yıl sonraki geleceğini ortaya seriyordu. Ama gayet iyiler, diye kendini rahatlatmak istedi. Mutsuz ilk evliliklerin, belalı boşanmaların artık hiç sözü edilmiyordu. Roland tükenen enerjisi ve yaşama amacıyla yalnız başına ilerlerken onların ikinci turdaki memnuniyetleri. Roland'ın en azından, arada sırada birlikte yemek yediği, içinde eski sevgililerin de olduğu bir grup arkadaşı vardı. Ama yıllar geçtikçe bunların bir kısmı da asude ikinci ve üçüncü evliliklerin içinde kendilerine bir düzen kurmuşlardı ve Roland onları daha az görmeye başlamıştı.

Çay, kalın beyaz kupaların içinde, dokunulmayacak kadar sıcak durumda önlerine getirilince, Susan omzundaki çantasından kahverengi bir zarf çıkardı. Selamet Ordusu'nda yarbay olan Andrew Brudenell-Bruce'tan bir mektup almıştı. Adamın görevi kayıp aile bireylerinin izini sürmeye yardımcı olmaktı. Bir süredir Susan'ı ilgilendirebilecek bir vakayla ilgileniyordu. Susan'ı ilk kocasının olağandışı adı –Charne– dolayısıyla bulmuştu. Eğer annesi Hampshire'ın Ash kasabasından Rosalind Morley ise, o zaman bir erkek kardeşi olduğunu öğrenmek ilgisini çekecekti. Erkek kardeşi, 1942 Kasımı'nda, doğumundan hemen sonra evlatlık verilmişti. Adı Robert William Cove'du ve biyolojik ailesiyle iletişim kurmayı arzu ediyordu. Eğer bu şahısla iletişim kurmak istemiyorsa, Yarbay Brudenell-Bruce Susan'ı temin ediyordu ki konu kapatılacaktı ve konu hakkında başka hiçbir şey duymayacaktı. Eğer bu doğrultuda ilerlemek isterse, Susan ve kardeşi arasında iletişim sağlamaktan memnun olacaktı.

Henry ile Susan bakıştılar. Evden ayrılmış oldukları ve çocukluklarının yokuş aşağı gitmeye başladığı 1942 yılı. Annelerinden ayrı, birbirlerinden ayrı. 1940'ların başlarında babaları Batı Çölü Harekâtı'nda savaşıyordu. Bu durumda mesele çok açıktı. Çocu-

ğun ilk adları bile. Robert zaten barizdi, William ise Binbaşı'nın babasının ve abilerinden birinin adıydı. Susan ve Henry Roland'a baktılar, Roland başını onaylarcasına salladı. Bu onun ana baba bir kardeşiydi.

Zayıf bir sesle sessizliğin içine, "Eh..." dedi.

Eh, ne? En başta, aptallık. Durum o kadar aşikârdı ki Roland bu haberi daha önce duymuş ama kale almamış gibi hissediyordu. Ya da bu gerçek, eski aile öyküsü karşısında öyle başarıyla gizlenmişti ki, Roland durum kendisine söylendiği halde anlamamıştı. Veya bilmek istememişti. Haber henüz şoka yol açmamıştı. Daha çok suçlama gibiydi. Rosalind cenazeden sonra Clapham'da kalmaya geldiğinde –üçü sessizce otururken Roland bu süreci baştan sona düşünmeye çalışıyordu– Robert Baines'le tanıştığı tarih olan 1941'i yanlış hatırlamış değildi. Yalnızca yalan söylemeyi unutmuştu. Erkek bebekten söz etmemeyi unutmamıştı ama Roland'a hakikati söylemeye yaklaşmıştı. "Ben kendimi toparlarken" –demişti Rosalind– çocuklar paketlenip yollanmıştı. Bunun başka ne anlamı olabilirdi? Roland dikkatli olsaydı, olayın peşini kovalayan tek bir zekice soru geçmişin kilidini açardı. Rosalind anlatmak istiyordu. Sırrından kurtulmak istediği başka durumlar da mutlaka olmuştu. Binbaşı öldüğüne ve olaylar çok geride kaldığına göre kaybedecek bir şey yoktu. Ama anne babasıyla birlikteyken Roland'ın aklı hep başka yerde olurdu. Biraz daha dikkatini verebilseydi –eksikliğini çektiği şey sevgi miydi yoksa?– sırrı annesinin ağzından alıverir, annesi de tek başına taşıdığı altmış iki yıllık yükten kurtulmuş olurdu. Kendisi de, abisi ile ablası da annelerine yardım ederlerdi. Ailenin gerçek tarihini öğrenmiş olurlardı. Hemen köşeyi dönünce Rosalind oradaydı, gözlerini yemeğine dikmişti ve gizli oğlu hakkında onlara hiçbir şey anlatamıyordu çünkü aslında ölmüş sayılırdı.

Roland arkasına dayandı ve yakın geleceğin ağırlığını hissetti. Sorular, yeniden yazılması gereken hikâyeler, kardeş olarak hoş geldin denmesi gereken bir yabancı ve Rosalind'in sonunda açıklığa kavuşan kederi ve dalgınlığı. Roland bütün bunların, tepelik bir arazideki bir patika gibi bir kaybolup bir belirdiğini gördü. Bir de geçmiş vardı, pusun içindeki bulanık şekilleriyle eskisinden de belirsiz. Görev başındaki bir askerin karısından çocuğu olan Robert Baines. Kocası ülkesi için savaşmak üzere uzaklarda olan

Rosalind'in başka bir adamdan hamile kalması. Utanç ve gizlilik, ailenin içinde bulunduğu çılgınca öfke ve köydeki dedikodular. Jack'in 1944'te, Avrupa'nın kurtuluşu sırasında ölmesinin Robert ile Rosalind'i evlenme özgürlüğüne kavuşturması. İlişkilerine yer açmak için Rosalind'in çocuklarını oraya buraya dağıtmayı emreden ve örgütleyen Çavuş Baines miydi? Ordudaki kariyerini kurtarmak için bebeğin evlatlık verilmesinde ısrar mı etmişti? Askeri mahkemede yargılanma ihtimaliyle karşı karşıya kalmıştı. Roland kendisini ve yatılı okula yollanışını da dahil ederse, o zaman Rosalind'in çocuklarının dördü de evden uzaklaştırılmış, yeni adreslere sürgün edilmişlerdi. Rosalind herhalde her çocuğundan ayrılışında ağlamıştı. Annesiyle babası yeni okuluna gitmesi için onu otobüse bindirdikten sonra, yürüyerek uzaklaşırken Rosalind'in omuzlarının sarsıldığını görmüştü. O sırada diğer üç çocuğunu düşünmüş ve bunun tekrarlanmasına nasıl izin verdiğine şaşırmış olmalıydı.

Susan ile Henry savaş sırasındaki çocukluklarından hiç söz etmezlerdi. Bu dönem geçmiş gitmişti, gömülmüştü. Şimdiyse geri dönmüştü. Yaşlılıklarında, üçü de bu döneme –yumuşak başlı Rosalind'e, baskıcı Robert'a ve bu ikisinin birlikte meydana getirdikleri şeylere– anlam vermeye çalışacaklardı. Sürgün, yalnızlık, keder, suçluluk. Çocukların anlamaya çalışmaya devam etmeleri lazım, diye düşündü Roland; bu hiçbir zaman bitmeyecekti. Ama artık düşünmeyi bırakmalı ve kesin olarak bildiği şeyle uğraşmaya başlamalıydı. Bir erkek kardeşi vardı, bir başka kardeş daha, ana baba bir kardeş. Bu, aldatma konusundan ve sorulardan ayrı tutulmalıydı. Kutlanacak bir şey miydi? Henüz böyle hissetmiyordu. Hissettiği yalnızca kendi aptallığıydı.

Susan'ın arkadaşından üç bardak su rica etti.

Henry boğazını temizledi ve konuştu. "Galiba o zamanlar ben bunu biraz biliyor gibiydim, sekiz yaşındayken. Bebeği değil tabii. İlişkiyi. Sonra konuyu tamamen unuttum. Aklımdan tamamen sildim. Annemi gidip görmeme izin verildiğinde o her zaman orada olurdu. O adam. Babanı böyle adlandırmıştım Roland, zihnimde o adam diyordum ona. Bana bir armağan vermişti, oyuncak bir traktördü galiba. Sarı boyalıydı. Ama almayı reddettiğimi hatırlıyorum. Kendime göre sebeplerim vardı herhalde. Babama sadakat, sanırım."

Susan: "Ben pek bir şey hatırlamıyorum. Ya da hiçbir şey. Hafızam tamamen boş. Çok şükür ki öyle." Zarfı Roland'a uzattı.

"Bununla sen uğraşırsın. Onunla ilk buluşan ben olmayayım. Artık bu kadarı fazla gelir."

"Onu gördükten sonra bize anlatırsın" dedi Henry. "Sonra da biz görüşürüz."

O akşam Roland kendini tanıtmak için Yarbay Andrew Brudenell-Bruce'a mektup yazdı. Cevap mektubu cana yakındı. Yarbay Mr. Cove'a yazmıştı, o da doğrudan Roland'la iletişime geçecekti. Yarbay Waterloo'da oturuyordu ve Roland'a uğramak onu mutlu edecekti. İki gün sonra geldi ve Roland'ın derhal polis memurları Douglas Browne ve Charles Moffat'la ilişkilendirdiği, mutfak masasındaki iskemleye oturdu. Sebep belki Brudenell-Bruce'un da onlar gibi üniformalı olmasıydı. Dindar birileriyle tanışınca Roland onları ateizmin bile sıkıcı gelmeye başladığı düzeydeki inançsızlığından korumakla yükümlü hissederdi kendini. Yöre papazıyla sokakta karşılaştığında her zaman abartılı bir şekilde ahbapça davranırdı. Ama kaslı omuzları ve kolları ve yüksek sesli bol kahkahasıyla saygın ve sağlam Yarbay'ın korunmaya ihtiyacı yok, diye karar verdi Roland. Yarbay gençliğinde amatör halterci olduğunu söyledi. Pek çok şey, hatta kendi sözleri bile onu eğlendiriyor gibiydi. Andrew, bunun son vakası olduğunu çünkü emekliliğinin geldiğini anlattı. İşte bu yüzden olaya özel dikkat göstermişti. Güldü.

"Yeni kardeşinizi seveceksiniz. Hoş bir adam."

"Ailece bir hayli tuhafız."

"Otuz yıldır öyle olmayan aileye rastlamadım."

Roland da Yarbay'la birlikte güldü.

Robert Cove'dan bir mektup geldi. Dostça yazılmıştı ve lafı uzatmamıştı. Altmış iki yaşındaydı ve Shirley adında bir kadınla evliydi, bir oğlu, iki kız torunu vardı. Yetiştiği yer olan Pangbourne'a pek uzak olmayan Reading'de oturuyordu. Çalışma hayatının büyük bir kısmında marangoz-montaj ustası olarak çalışmıştı ve mecbur kalmadıkça emekli olmamaya kararlıydı. Roland Londra'da oturuyor diye anlamıştı, öyleyse orta yerde buluşmaya ne derdi? Datchet'ın hemen dışında, eskiden pub olan, şimdi konferans merkezi olarak kullanılan ve adı hâlâ Three Tuns olan bir yer vardı. Sonraki haftanın bir gününü söylüyor ve akşam saat yediyi öneriyordu. "Seninle tanışmak muhteşem olacak."

Buluşmadan önceki günlerde Roland açıklayamadığı bir iç sıkıntısı ile keyifli bir beklenti, merak, sabırsızlık arasında gidip geldi.

Sonra tekrar, bir yabancıya karşı bir dizi yükümlülüğün önüne geleceğine dair bir his. Hayatının daha ilginç hale gelmesi gibi bir talebi yoktu. Kitap okumak ve bir avuç eski arkadaşıyla görüşmek istiyordu.

Gecikti. Tren tarifesini tuhaf hazırlamışlardı ve Three Tuns, istasyona web sitesinde vaat edilenden daha uzak, Windsor'a daha yakındı. Topraklı bir ana yoldan yürüyerek Datchet'tan çıktı ve konferans merkezine doğru dönerek iki yanında plastik tüpler içine dikilmiş fidanlar bulunan bir araba yolunu tırmandı. 1980'lerin süpermarketlerinde görülen, kırmızı tuğladan, pastoral üslupta tasarlanmış bir dizi yeni binaya yaklaştı. Otomatik kayan kapılar karşısına hemen hemen boş, yüksek tavanlı, büyük bir bar çıkardı. Girişte durakladı; görülmeden önce görmek istiyordu.

Bir masada, önündeki bardakta kalan kırmızı şarabıyla, Roland'ın aynadaki aksi denecek kadar olmasa da bir türevi olan, farklı bir hayat sürmüş, farklı bir dizi seçim yapmış olsaydı o olabilecek biri oturuyordu. Bu, Çoğul Dünyalar Kuramı'nın gerçekleşmiş şekli; paralel ve ulaşılamaz âlemlerde bulunduğu hayali olarak farz edilen, kendisine ait sonsuz olasılıklardan birine ayrıcalıklı bir göz atma fırsatıydı. Örneğin, gözlük takmasa, hep niyetlendiği gibi daha dik dursa ve bel bölgesindeki fazlalıklar çıkarılsa Roland böyle görünürdü. Bu adamın daha oturmuş bir ifadesi var gibi geldi Roland'a. Robert Cove kendisine bakıldığını sezmiş olmalı ki döndü, ayağa kalktı ve bekledi. Ona yaklaşırken geçen üç dört saniye içinde Roland sanki bildik uzaydan hiper-uzaya geçmiş ve kim olduğundan hemen hemen habersizce bir rüya sahnesinde geziniyormuş hissine kapıldı. Piyesler ve kurmacalar dışında böyle bir karşılaşma son derece nadir olurdu. Ama abisinin önüne gelir gelmez, değişmiş olan gerçeklik çökerek sıradan ya da komik bir hale dönüştü çünkü böyle bir karşılaşmayı kolaylaştıracak hiçbir gelenek yoktu. Biri elini uzattı, diğeri sarılacakmış gibi yaptı. Daha sonra Roland bunlardan hangisi kendi içgüdüsel davranışıydı hatırlayamadı. Kardeşler birbirlerine çarptılar, bir adım gerilediler ve bir ağızdan kendi ilk adlarını söylerken el sıkışmakta karar kıldılar. Roland şarap bardağına işaret etti ve Robert başını salladı.

Roland bardan dönüp gelince kadeh tokuşturdular ve tekrar başladılar. Birkaç dakikayı, Selamet Ordusu'nun insanları bir araya getirerek iyi bir iş yaptığı ve yarbayın harika bir insan olduğu konu-

sunda hemfikir olarak geçirdiler. Sonra sıkıntılı bir sessizlik oldu. Bir şekilde başlamaları gerekiyordu. Roland ikisinin de hayatlarını ve içinde bulundukları durumu kısaca anlatmasını önerdi.

"İyi fikir. Sen başla Roland. Bana nasıl yapılacağını göster."

Robert "r"leri hafifçe yuvarlıyordu, Roland bunu annesiyle ilişkilendirdi. Roland'ın kulağına West Country'nin yarı yolu gibi gelen Hampshire bölgesi. Roland'ın öyküsü otomatik olarak yaptığı düzeltmelerden biriydi. Yatılı okuldan erken ayrılmıştı çünkü bir an önce para kazanmak için sabırsızlanıyordu. Bir yazarla yaptığı evlilik bir yıl sonra sona ermişti. Hayatında ilk kez kendini "salon piyanisti" olarak tanımladı. Lawrence'ı "iklim değişikliği uzman"lığına terfi ettirdi ama "annemiz ve babamız ile üvey kız ve erkek kardeşlerimiz" ve mutsuz geçmiş hakkında daha ayrıntılı bir resim çizdi. Roland'ın anlattığı kadarıyla hayatı pek dolu dolu geçmiş sayılmazdı. Öyküsünü şöyle söyleyerek bitirdi: "Deyim yerindeyse çok parçalı bir aileye katılıyorsun. Birlikte büyümedik ve sen de bunun en uç örneğisin."

Robert bara gitti ve elinde dolu bir şişe ve temiz bardaklarla geri geldi. İlk söylediği, kendisini evlat edinen ailesi tarafından iyi bakıldığı ve çok sevildiğiydi. Charlie ile Ann. Hiçbir burukluk hissetmiyordu, şefkate de ihtiyacı yoktu.

"Bunu duymak güzel."

Annesinin muhalefetine rağmen, on dört yaşındayken babası söyleyene kadar evlat edinildiğini bilmiyordu. Ama o zamana kadar bazı imalar duymuş –okulda, "gerçek ana babası olmadığı" için onunla alay edilmişti–, unutmayı başarmıştı. Nasıl olduysa dedikodular yayılmıştı. Ergenliğinde, nasıl olduğunu yavaş yavaş öğrenmişti. 1942'nin Aralık ayında Ann yerel gazetenin seri ilanlar kısmında bir ilan görmüştü. Robert bir gazete sayfasının katlanmış fotokopisini açtı ve Roland'a uzattı. Kısa bir ilandı. Üstte, *Yeni kurulmuş orkestra için acilen Keman, Saksafon, Klarnet ve Trompet aranıyor. Derhal nakit ödeme.* Altta ise şöyle yazıyordu: *Nakit karşılığı satışa uygun, ikinci el mobilya alıyoruz.* İki satırın arasında da şu vardı: *Aranıyor: 1 aylık erkek bebek için aile; tam teslim – PK 173, Mercury, Reading'e yazınız.* Tam teslim – pek tabii Binbaşı'nın ifadesi. "Koşulsuz" da yazabilirdi. Bir başka yerde de –Roland sayfanın bütününe göz atmamazlık edemedi– 1942'de savaşın işçi piyasasını kuruttuğu anlaşılıyordu. Eksik erkek işgücünün yerini

tutsun diye "on yedi yaşında erkek çocuklar" ve "deneyimli beyefendiler" aranıyordu.

Roland sayfayı geri verdi. Şimdi öğreniyordu ki, Rosalind, bebek ve Rosalind'in küçük kız kardeşi Joy, Aldershot'tan Reading'e giden trene binmişlerdi. Savaş sırasında çoğu kez olduğu gibi tren Reading'e geç varmıştı. Kararlaştırıldığı gibi iki kız kardeş bütün diğer yolcular dağılıncaya kadar beklemişti. Ann Cove'un hatırladığına göre yanlarında bebek elbiseleriyle dolu kahverengi bir torba getirmişlerdi. Robert, Cove çiftine bilet bariyerinin orada teslim edilmişti. Bebeğin ablasının ellerinden çıktığı âna tanık olmaya dayanamadığı için Joy'un sırtını dönmesinin anısı Ann'i yıllarca rahatsız etmişti. Rosalind hissizleşmiş görünüyordu ve pek konuşmamıştı.

İlk buluşmalarından bir ay sonra, Roland'la Robert, Ash'ten pek uzak olmayan Tongham köyünde oturan Joy Teyze'yi ziyarete gideceklerdi. Bu elbette olağanüstü bir buluşmaydı ve Roland büyük ölçüde aradan çekilip dinledi. Joy önceki yıl kocasını kaybetmişti ve halden düşmüş görünüyordu ama hafızası iyiydi. Bütün bağırış çağırış ve kucaklaşmalar bittikten sonra, çay sofrasına oturup beraberinde cevizli kek yerlerken, Joy Teyze öyküsünü anlattı. Ablası evden çıkıp çalışmaya gittiğinde kendisi Robert bebeğe bakarak çok vakit geçirmiş ve bebeğe çok bağlanmıştı.

"Küçük, güzel bir şeydin" dedi, Robert'ın dizini okşarken.

Reading'e giden trende Joy, ablasını fikrini değiştirmeye ikna etmeye çalışmıştı. Henüz geç değildi. İstasyonda bu çifti görmezden gelebilir, geri dönen ilk trene yetişebilir ve bebekle beraber eve dönebilirlerdi.

"Kabul etmedi. Rosalind'in alçak sesle durmadan tekrarladığı tek şey, 'Bunu yapmalıyım. Bunu yapmalıyım' oldu. Hiç unutmam, bunu söylerken yüzüme bakmıyordu."

Aldershot'taki evlerine dönerlerken bile –iki kardeş bu sırada büyük bir üzüntü içindeydi– Joy Rosalind'e, "Hâlâ geri dönebilir, Cove'lara fikir değiştirdiğini söyleyip, küçük Robert'ı alıp geri gelebiliriz" diyordu. Rosalind ağlamış, başını olmaz anlamında sallamış ve hiç konuşmamıştı. Aldershot'ta istasyon platformuna inince de Joy'a yaptıklarını hiç kimseye söylemeyeceğine dair yemin ettirmişti. Joy hiç konuşmamıştı. Kırk sekiz yıllık evlilik hayatında bu olaydan kocasına bile söz etmemişti. O korkunç sabahtan, ilk

kez Robert'la kanepede yan yana otururlarken söz ediyordu. Joy ağlamaya başlayınca Robert onun omzuna dokundu.

Three Tuns barında Robert geçmişini anlatmaya devam etti. Normal, gürültülü bir çocukluğu olmuştu. Hiç çok paraları olmamıştı ama anne babası şefkatliydi ve Robert mutluydu. Okulda öğrenci başkanı olmuştu ama on altı yaşından birkaç ay önce okulu bırakmak onu mutlu etmişti. Söylediğine göre, okul hayatından Roland'dan da çok nefret ediyordu. Bir fabrikada iş bulmuştu, montaj hattındaki en genç işçi oydu. Geleneksel ve vahşi bir tören gereği, kadın işçiler onu yakalayıp, çırılçıplak soyup çok büyük bir bebek tulumu giydirmek istemişlerdi. Robert bunu kabul etmemiş, kaçmıştı. Onu çelik merdivenlerden aşağı kovalamışlar, fabrika içinde kovalamaya devam edip sokağa kadar peşinden gelmişlerdi. Neredeyse yakalanıyordu. Bir daha geri dönmemişti. Sonunda marangoz-montajcı olarak beş yıl sürecek ağır bir çıraklığa başlamıştı. Ömrü boyunca kendi bölgesinde pek çok şantiyede çalışmıştı, şu son günlerdeyse çoğu zaman arabasıyla, döşeme kirişlerini ya da çatı makaslarını yerleştirdiği evlerin önünden geçiyordu. Ismarlama ahşap merdiven yapımında uzmanlaşmıştı. 1960'ların ortalarında evlenmişti ve Shirley ile mutlu mesut yaşamaya devam ediyordu. Oğulları, gelinleri ve iki kız torunları hayatlarının merkeziydi. Robert'ın diğer tutkusu da tuttuğu futbol takımı olan Reading'di. Deplasmanda olsun, kendi sahalarında olsun, takımının her maçına gidiyordu.

Robert konuşurken Roland onun yüzünü inceliyor ve 1960'ların sonlarıyla 1970'lerde şantiyelerde geçirdiği zamanı hatırlıyordu. Zaman baskısı, güvenilmez emek ve malzeme arzı, zanaat alanlarının örtüşmesi nedeniyle çıkan kargaşa yüzünden bu sahalar zor ve çekişmeli yerlerdi. Sendika yok; felaket oldukları kayıtlara yansımış güvenlik önlemleri; çalışanlar için hiçbir hizmet ve kolaylık yok; ara sıra çıkan kavgalar. "Katlanma" günleri. Roland hatırlıyordu, yıllardır nasırlaşmış anlaşmazlıklar sonucu, yaşları biraz ileri olanlar belirli bir katı, mesafeli duruş edinirdi. Roland bunu abisinde de gördüğünü düşündü. Onun tartışmaların içine kolay kolay çekilemeyeceğini ama bir kere tartışmaya katılınca da affetmez olduğunu tahmin etti. Robert'ın yüzünün kendisininkinden daha geniş, daha açık ve yüce gönüllü olduğunu görüyordu şimdi. Kadehlerini tutan eller, farklı kaderlerinin öyküsünü açık ediyordu. Robert'ın ihtiyacı,

bir bar hovardası piyanistin yumuşak, beyaz parmakları değildi. Onun ellerinde gözle görülür nasırlar ve yara izleri vardı. Hayatı daha bozulmamış, daha uyumlu geliyordu kulağa: Bir ömür süren bir evlilik, yapımına yardım ettiği konutların serpiştirilmiş olduğu bir mahalle, her türlü hava koşulunda desteklediği bir yerel takım ve özellikle de, Roland'ın şimdi fotoğraflarını incelemekte olduğu sevimli kız torunlar. Robert Big Sur Nehri kıyılarında onu olağan hedeflerinden koparacak *acid trip*'e girmemiş, tek başına çocuk büyütmemiş, çeşitli işlere plan yapmadan girmemiş, birbirini izleyen sevgililer edinmemiş, siyasette hayal kırıklıkları yaşamamış, kötümserliğe kapılmamıştı. Ama hayatı çetin olmuştu. Annesinin erken ölümü, kökeni hakkında hiçbir şey bilmemenin karanlık boşluğu, şamar oğlanı olarak geçirdiği çıraklık yılları ve ağır iş. Roland'ın sorunlarının çoğu kendi yarattığı sorunlardı, lüksten öte olmayan şeyler. Ama Robert'la yer değiştirir miydi? Hayır. Robert onunla yer değiştirir miydi? Hayır.

"Annem öldükten ve ben yirmi bir yaşımı bitirdikten sonra biyolojik ailemi aramaya karar verdim. Epeyce ilerlemiştim, doğumla ilgili ayrıntıları falan elde etmiştim, sonra vazgeçtim. Başka şeylerle meşguldüm. Sonra düşündüm ki, eh, biyolojik anne babam nasıl olduğumu arayıp sormuyorsa muhtemelen benden haber almak istemiyorlardır. Böylece bu işin peşini bıraktım – neredeyse elli yıl."

Roland, Binbaşı'nın ses tonunu, vurgularını, belki de sistemli tavrını; diğer Robert'ın hayaletini bu Robert'ta yakaladığını düşündü. Robert doğum belgesini yanında getirmişti ve şimdi onu Roland'a gösterdi. 14 Kasım 1942'de doğmuştu. Nerede? Farnham'da birisinin adresinde. Aldershot'taki büyük askeri hastanenin uzağında. Mantıklıydı. Birkaç milim sağda hakikat vardı: 2 Smith's Cottages, Ash adresinde mukim, eski soyadı Morley olan Rosalind Tate, hemen yanındaysa bir yalan, baba adı, aynı adreste mukim Jack Tate olarak yazılmıştı. Birkaç gün önce Henry, Roland'a bazı belgeler yollamıştı: Jack Tate'in hizmet kayıtları, Silahlı Kuvvetler maaş bordroları. Jack Tate, Kraliyet Hampshire Alayı'nın 1. Müfrezesi'nde hizmet etmişti. Bu müfreze 1940'ta Batı Çölü Harekâtı'nda savaşmış, 1941 Şubatı'nda Malta'ya nakledilmişti. Uzun kuşatma sırasında orada kalmış, 1943 Temmuzu'nda Sicilya'nın ve daha sonra da İtalya'nın işgalinde rol almıştı. Ufak bir piyade erinin eve gitmesinin yolu yoktu. Kasım 1942'de doğacak bir çocuğun ana rahmine

düşmesinde rol oynama şansı yoktu. Jack'in müfrezesi, Normandiya Çıkarması için talim yapmaya başladıkları 1943 Kasımı'nda geri dönmüştü ancak. 6 Haziran'da Altın Sahil'e çıkarma yapmışlardı. Jack kurşunu midesine Nijmegen yakınlarında Ekim'de yemiş, 6 Kasım'da İngiltere'de ölmüştü.

Roland abisinin doğum belgesine, bir yalanın yazılı olduğu kutucuğa, sanki kâğıt eriyip çok eski bir tutkusunu, sonra da pişmanlığını açığa çıkarabilirmiş gibi bakakaldı – Rosalind'in bir çocuk doğurup altı hafta sonra yağmur altında, bir tren platformunda, tanımadığı ve bir daha görmeyeceği iki kişinin bakımına terk edişi; kasvet içinde, belki de kardeşinin kolu omzuna dolanmış şekilde, eli boş, trenle yapayalnız geri dönüşü; hayatını o sabahın belirleyişi. *Bunu yapmak zorundaydım.* Olayı onun açısından, savaş prizmasının içinden görmek lazımdı. Bebeği vermese cepheden dönen kocasının çılgınca öfkesiyle, köyün horgörüsüyle ve çocuğa hayat boyu yapışıp kalacak olan gayrimeşru olma utancıyla (Roland ve Robert'ın hayatları sürerken sessizce solup giden şiddetli bir sosyal tiksinti) karşı karşıya kalacaktı. Sevdiği ve korktuğu erkeğin iradesine karşı gelmiş olacaktı. Çocuk hayatlarından silinmediği takdirde Çavuş Baines mahvolacaktı.

Sonunda Roland, "Gidip annemizi görmelisin. Fazla zamanı kalmamış olabilir" dedi.

Roland ile Robert, birbirlerini kardeş gibi sevebilir ya da birbirlerinden kardeş gibi nefret edebilirler miydi? Bunlar için iş işten geçmişti. Ama bu yabancıyla kurulan bağ –Roland şimdi bunu hissediyordu– tamamlanmıştı, bundan kaçamazdı. Birlikte, bilinçli olarak sözcükleri tekrarlayıp duruyorlar, gerçek olmalarını sağlıyorlardı. Annemiz, babamız.

Robert'a göstermek için getirdiği tek fotoğrafı cebinden çıkardı. Aralarındaki masanın üstüne koydu ve birlikte fotoğrafa baktılar. Bu, annelerinin, sağında Susan, solunda Henry ile bir fotoğraf stüdyosunda çekilmiş fotoğrafıydı. Üçü de en iyi elbiselerini giymişlerdi. Susan on beş aylık görünüyordu, Henry ise dört yaşlarında. Bu da fotoğraf 1940'ta çekilmiş demekti. Jack'in savaş boyunca yanında taşıması için çekildiği neredeyse kesindi. Henry kolunu annesinin omzuna dolamıştı. Susan fotoğrafta görünmeyen bir tür desteğin üstünde ayakta duruyor, böylece yüzü annesininkiyle aynı hizaya gelmiş oluyordu. Ama abi kardeş yalnız Rosalind'e bakıyordu. Bir

kolyenin zincirinin hafifçe ortaya çıkmasını sağlayan açık yakalı bir bluz giymişti Rosalind. Gür, siyah saçları omzuna dökülüyordu. Makyaj yapma gereği duymamıştı ve dik, kendinden emin bakışlarla bakıyordu. Bir sükûnet ve huzur havası içinde hafifçe gülümsüyordu. Çok özgüvenli, çok güzel bir genç kadındı.

"Ve ben onu hiç tanımadım" dedi Robert.

Roland başını onu onaylarcasına salladı. Ben de hiç tanımadım, diye düşündü ama söylemedi. Onun tanıdığı anne sıkıntılı, boyun eğmiş, ezik, özür dilemeye hazır biriydi. Annesini çevreleyen o uzak kederi ve neyin yasını tuttuğunu şimdi anlıyordu. Fotoğraftaki genç kadın 1942'de Reading istasyonunda kayıplara karışmıştı.

Rosalind'in vasküler demansı bitiş noktasına kadar düz bir çizgi üzerinde ilerlemedi. Vazgeçmeyen bedeni beynini birkaç ay daha gerisingeri dünyaya sürükledi. Roland'ın onu son görüşü, bir plastik çanak dolusu ezilmiş yiyeceğe gözlerini dikmiş hali değildi. Henüz ölmemişti. Bir hafta sonra yatağının kenarına oturmuş, Roland'ı tanımasa da, son yıl boyunca her ziyaretçiye söylediği gibi ona da "teyze" diye hitap etse de, bağlama uygun olmamasına rağmen hafif bir şiirsellik taşıyan tam cümlelerle konuşuyordu. Bu görüşmede, Roland'ın onu kucaklamasına izin verdikten sonra, "Gün ışığı gönlünü ferahlatır" dedi.

Roland bir defter çıkarıp bu üç sözcüğü not ederken, "Gerçekten öyle oluyor" dedi. Bu ziyarette, annesinin söylediği başka dizeler de oldu. Bir saat süresince yapılan kopuk kopuk konuşmalar sırasında bu sözler bir vesile olmadan edildi. İfadeler bir bütünün parçaları gibiydi. Roland her şeye rağmen ona Lawrence'ın Almanya'da ne yaptığını anlatmış ve tam bitirmişti ki Rosalind aniden "Sevgi öylece seni izler" dedi.

Roland giderken, ona hayır dua okur gibi gelen bir şeyler söyledi. Sözcükler Roland'ı hayrete düşürdü. Geri döndü ve ondan söylediklerini tekrarlamasını istedi. Ama annesi pencereden dışarı bakıyordu ve ne dediğini çoktan unutmuştu. Roland'ın odadaki varlığını da unutmuştu ve onu yeni baştan karşıladı. Roland Rosalind'in dile getirmediği bazı dini duyguları olduğunu bilirdi ama daha önce Tanrı'nın adını andığını hiç duymamıştı. Ya da sevgiden söz ettiğini. O akşam dizeleri hiç değiştirmeden kaydetti, sadece son bir dizeyi böldü. Zamanı geldiğinde, Rosalind'in şiirini

Ash'te, St. Peter's Kilisesi'nde düzenlenen cenaze töreninin program broşürünün arka sayfasına ekledi. *Gün ışığı gönlünü ferahlatır, / Sevgi öylece seni izler. / Yüreklerimiz kıvanır. / Tanrı bütün ihtişamıyla / Seni gözetir.*

Roland Lawrence'la beraber geldi. Kabristanın yanındaki yola park etmiş olan cenaze arabasının içindeki Rosalind'in tabutunu geçtiler. Kiliseye girince, Roland kimileri doksanını geçmiş, kimileri daha bir yaşında bile olmayan çeşitli akrabalarını gördü. Robert ve Shirley'de dahil olmak üzere kardeşleri ve eşleri ön sıralarda yerlerini almışlardı. Cenaze kaldırıcılar annelerini getirdiler ve tabutunu ayaklığın üstüne yerleştirdiler. Kadın rahip karşılama sözlerine başladı. Rosalind'in karanlıkta yattığı tabuta bakmamak imkânsızdı. Ama Rosalind orada değildi, hiçbir yerde değildi; ölümün her zaman şaşırtıcı olan en basit özelliği karşılarındaydı yine – yokluk. Org tanıdık bir giriş ezgisi çaldı. Berners Hall'daki kavgacı dördüncü sınıfından beri ilahi söylemek bir türlü Robert'ın elinden gelmiyordu. Ezgi ya da ritim ne kadar tatlı olursa olsun, sözlerin hakikatten küstahça ya da çocukça yoksun oluşundan duyduğu mahcubiyeti aşamıyordu. Ama yapması gereken inanmak değil, katılmak, topluluğun bir parçası olmaktı. İlahilere, Rosalind'in en çok sevdiği "Her Şey Parlak ve Güzel" ile başlıyorlardı. Küçük çocuklara uygun, çok sevimli bir şeydi ama bir yetişkin nasıl olur da bu yaratılışçı saçmalığı ağzına alabilirdi? Diğerlerini rencide etmemek için her zamanki gibi ilahi kitapçığının doğru sayfasını açarak durdu. Aynı şeyler "Hacı" için de oldu. İfrit! Pis iblis! Bu sonuncu ilahi sırasında abisine, yeni abisine baktı. Robert elinde ilahi kitapçığı olmadan ve dudakları kıpırdamadan dimdik duruyordu.

Hafiflemiş, perişan sesler sönüp giderken Roland konuşma yapmak için kürsüye yürüdü. En büyük kardeş Henry konuşma yapmak istememişti, Susan da istememişti. Roland'ın karşısındakilerin çoğu en basit eğitimden geçmiş kişilerdi. Roland ne kadar tarih bildiklerini bilmiyordu. Notları olmadan konuşan Roland, cemaate Rosalind'in doğduğu yılı hatırlattı, 1915. Doksan yıllık tek bir ömrün içinde bu kadar çok değişikliğin kapsanabileceği başka bir dönem düşünmenin güç olduğunu söyledi. Rosalind doğduğunda Rus Devrimi'ne iki yıl vardı, Birinci Dünya Savaşı ise korkunç katliamına henüz başlıyordu. Yirminci yüzyılı dönüştürecek olan

buluşlar –telsiz, otomobil, telefon, uçak– Ash köylülerinin hayatına henüz dokunmamıştı. Televizyona, bilgisayarlara, internete daha yıllar vardı ve hayal dahi edilemiyorlardı. Daha büyük bir kıyım yaratacak olan İkinci Dünya Savaşı'na da. Bu savaş Rosalind'in hayatını ve tanıdığı herkesin hayatını şekillendirecekti. 1915'te Ash hâlâ at arabaları kullanılan, hiyerarşik, tarıma dayalı, sıkı ilişkilerin olduğu bir köydü. Hayatını çalışarak kazanan bir aile için doktora gitmek ailenin bütçesine ciddi bir darbe vurabilirdi. Kötü beslenmekten kaynaklanan özrünü düzeltmek için Rosalind'in bacaklarına üç yaşındayken metal destek takılmıştı. Hayatının sonlarında ise bir hava aracı Mars yörüngesine girmişti ve bizler küresel ısınmanın bilinmeyenlerini düşünüyor, bir gün yapay zekânın insan hayatının yerine geçip geçmeyeceğini merak etmeye başlıyorduk.

Roland birkaç bin nükleer silahın sürekli hazır tutulduğunu da eklemek üzereydi. Ama hemen arkasında duran rahip anlamlı bir şekilde boğazını temizledi. Roland'ın kötümserliği yersizdi. Konuşmasını törenin niteliğine uygun bir hale getirip devam etti. Rosalind'in ailesine bağlılığından, yemek pişirmesinden, bahçeyle uğraşmasından ve örgü örmesinden, amfizem çeken kocası Robert'a ne kadar şefkatle baktığından söz etti. Evlatlık verdiği bebeğe ve aileye yeni katılan üyeye değinmedi. Henry ile Susan bu konuda hâlâ hassastılar. Robert'a karşı bir şeyimiz yok, demişlerdi ısrarla ama annelerinin tuttuğu sırların ve utancının onu "yolcu etme" –Susan'ın ifadesi– töreninin bir parçası olmasını istemiyorlardı. Roland sözlerini, annelerinin bir zamanlar, Henry'nin eşi Melissa'ya –"bir kayınvalidenin bütün otoritesiyle"– öbür dünyaya yolculuğun üç gün sürdüğünü söylediğini ifade ederek bitirdi.

"Bu demektir ki, 29 Aralık'ta, aşağı, yukarı akşamüstü 17:30 civarında oraya varmış olacak. Hepimizin, onun rahatça yerleştiğini umduğumuzdan eminim."

Roland sahtekârca davrandığını hissederek sırasına döndü. Hafifçe mizahi biçimde de olsa sonunda bunları söylemiş ama o zararsız ilahileri okuyamamıştı.

Roland otuzlarında ve kırklarındayken Daphne birkaç kere ona cinsel olarak "huzursuz", "sorunlu" ya da "mutsuz" olduğunu söylemişti. Bunu dışarıdan bakarak söylemişti. 1990'ların ortalarında, iki aile olarak birlikte ama farklı evlerde yaşadıkları sırada ise

daha keskin biçimde, içeriden söylemişti. Peter'ın Bournemouth'tan ayaklarını sürüyerek eve dönmesiyle Daphne ile Roland'ın karmaşık düzenlemelerinin sona ermesinden kısa süre önce, birlikte son haftalarını yaşarlarken de tekrar etmişti. Ama bu hiçbir durumda bir itham olarak söylenmemişti. Bu, Daphne'nin tarzı değildi. Kendi adına değil de Roland adına pişmanlıkla gölgelenmiş bir gözlemdi daha çok. Daphne, Roland ve sorunlarıyla arasına mesafe koyabilecek, işi başından aşkın bir kadındı. Beş yıl sonra, şimdi, 2010'un sonbaharında, İşçi Partisi iktidardan düşmüşken ve ülke finans sektörünün budalalığı ve açgözlülüğünün bedelini ödemeye hazır hale getirilirken, Daphne'nin kocası onu bir kere daha terk etmişti. Peter zengin ve kendinden daha yaşlı bir kadına bütün benliğiyle bağlanarak herkesi şaşırtmıştı. Kadının, Peter'ın tek gündemli gülünç siyasal tutkusuyla bir ilgisi vardı. Peter elektrik şirketindeki hissesini özsermayeli bir Hollanda grubuna satmıştı. *Finacial Times* 35 milyon sterlinlik bir toplam değer açıklamıştı. Hermione ile Peter Britanya'yı Avrupa Birliği'nden çıkarma hayaline mali kaynak sağlanmasına yardımcı olacaktı.

Roland altmışlarına geleli iki yıl olmuştu. Zaman, huzursuzluğunu dağıtmıştı. Daphne'nin çocuklarıyla Roland'ın çocuğu evden ayrılmışlardı. Daphne Roland'ı iyi tanıyordu, herkesten iyi. Roland epeyce düşünüp taşındıktan sonra nihayet, evlenme teklif etmeyi göze almaya değeceğini düşündü. Daphne onu şaşırtarak, gayriresmi bir anda, teklifi kabul etti. Bir akşam, Daphne'nin Lloyd Meydanı'ndaki evinde, o mevsim ilk kez, ayaklarında ayakkabıları olmadan ateşin karşısında oturuyorlardı. Daphne'nin anında evet demesi, hoş bir orantısı olan odaların daha geniş görünmesine yol açtı. Duvarlar, kapılar ve baştabanlar ışıldadı. Her şey ışıldadı. Okkalı bir öpüşmeden sonra Daphne bir şişe şampanya almak için mutfağa gitti. İşte hayatı doğru yönetmek budur, diye düşündü Roland. Bir seçim yap, eyleme geç! Kısadan hisse buydu. Püf noktasını çok önceleri bilmediğine yazık! İyi kararlar mantıklı hesaplar yaparak değil, daha çok kendini aniden iyi hissedince veriliyordu. Ama verdiği en kötü kararların bazıları da böyle verilmişti. Ama bu, şimdi düşünülecek şey değildi. Daphne kadehlerini doldurdu ve geleceklerine kadeh kaldırdılar. Daphne altmış bir yaşındaydı. Modern yaşlılık çağının uzun süreci için daha yeni doğmuş sayılırlardı. Ateşi körüklediler ve heyecanlı çocuklar gibi planlarını

yaptılar. Peter kesin ayrılıkları şerefine Daphne'ye evin kendine ait olan yarısını da verecekti. Ev bir kere Peter'ın eşyalarından temizlenince Roland oraya taşınacak ve Clapham'daki evin mülkiyetini Lawrence'a devredecekti. Ama zamanı çoktan geçmiş olan yenileme işleri yapılmadan bu olamazdı. Daphne bu işi yapacak uygun kişileri tanıyordu. İskân derneğinde beş yıl daha çalışmaya devam ederdi. Sonra seyahat ederlerdi. Roland'ın aklında Bhutan vardı, Daphne ise Patagonya'dan yanaydı. Kusursuz bir zıtlık. Roland çoğu gün öğleden sonra metronun Angel istasyonuna kadar yürür, Mayfair Oteli'ndeki piyano seanslarına devam ederdi. Daphne'nin bir kadeh içmek için oraya gelmesine, hatta şarkı istemesine bile izin verecekti. Daphne "Doctor Jazz"i çalmasını isteyeceğini söyledi. Roland bu parçayı iyi bilirdi. Eski viyolonselci yönetici Mary Killy bundan hoşlanmayacaktı. Ama Roland çalacaktı. Eski duvar piyanosu Daphne'nin oturma odasına, şimdi arkalarındaki duvarın önüne, Duncan Grant'in sevgilisi Paul Roche'u resmettiği portrenin altına iyi giderdi.

Sohbet bu şekilde neşeyle devam etti, ta ki aralarına düşünceli bir sessizlik girene kadar. Roland kedi pençeleriyle aşınmış düğmeli Chesterfield kanepeden biraz fazla hızlı kalkınca başının dönmesinin geçmesini bekledi. Sonra ateşi tekrar yaktı, oturdu ve müstakbel eşiyle bakıştılar. Daphne'nin saçı hâlâ eskisi gibi uzundu ve hâlâ sarışındı; boyalı olduğunu tahmin etti Roland. Hâlâ boylu ve güçlüydü, Roland Alissa onu terk ettikten sonraki aylar ve yıllar boyunca ona yardım eden üç küçük çocuk annesi kadının yüzünü kolayca gözünün önüne getirdi. Geçmiş kaçınılmaz olarak sessizliklerine sızmaya çalışıyordu. O kadar çok birikmişti ki. Önceden düşünmeden –aldığı bir başka iyi karar– "Hayatımın, sana hiç sözünü etmediğim bir başka kısmı daha var" dedi Roland. Bunu söylerken, bir yandan da acaba Alissa çok eskiden Daphne'ye bundan bahsetmiş miydi diye merak etti.

Ama Daphne ilgiyle başını kaldırdı. Roland, bilseydi söyleyeceğinden emindi. Ve böylece tüm öyküye baştan başladı, on bir yaşındayken aldığı ilk piyano dersleri, Miriam Cornell'in evi, yağmurlu bir gece aniden sona erişi, Lawrence bebekken polis memurunun eve geliş gidişleri, sekiz yıl önce başka bir polis memurunun gelişi, Balham'a gidişi, "Round Midnight"ı niçin çaldığı, kapının eşiğinde ayrılmaları ve Miriam'ın suçunu itiraf edeceğini söylemesi.

Roland sonunda bitirince, Daphne sessizliğini bozmadan duyduklarını sindirmeye çalıştı. Bir süre sonra hafifçe, "Peki sen ne yaptın?" dedi.

"Bir başka insanın üzerinde hiçbir zaman bu kadar büyük bir gücüm olmamıştı, bir daha olmasını da istemem. Bir ay kadar hiçbir şey yapmadım. Bu konuyu ne zaman düşünsem aynı noktaya varacağımdan emin olmam gerekiyordu. Öyle de oldu. Değişen bir şey yoktu. Duygularım, onun evinden çıkıp gittiğim zamankinden farklı değildi. Onu görmek her şeyi yerli yerine oturttu. Onu hapse yollayamazdım. Bunu hak etmiş olabilir, teknik olarak veya tamamen ya da insani olarak, vesaire. Ama içimdeki intikam ya da adalet isteme içgüdüsü onunla karşılaştığım an öldü."

"Ona karşı hâlâ bir şeyler mi hissettin?"

"Hayır. Olay önemli olmaktan çıktı. Tam bir aldırmazlık hali. Üstelik olaydaki kendi rolümü aşmak da elimden gelmedi. İşbirlikçiliğimi."

"*On dört* yaşındayken mi?"

"Nesnel bir noktadan bakarak onu suçlamak... fazla vicdansızca. Bu kadın aynı kadın değildi. Ben o çocuk değildim." Roland duraksadı. "Pek inandırıcı olamıyorum. Kendime bile."

"Hesabını vermesi gereken çok şey vardı."

"Galiba bunun farkındaydı."

"Bu Lawrence'ın başına gelseydi ne hissederdin?"

Roland düşündü. "Çılgınca bir öfke herhalde. Haklısın."

"Eh..." Daphne gerindi ve tavanı inceledi. "O zaman buna bağışlama adını ver."

"Evet... erdem. Ama o zaman hissettiğim bu değildi, şimdi de hissettiğim bu değil. Bu bağışlamanın ötesinde bir şeydi. Hayatına devam etmek ya da her ne diyorlarsa, kapanış mı diyorlar, o da değildi. Artık sorun etmiyordum – onu da, o olmasaydı olabilecekleri de. Hepsi gitti bitti ve ben hiç aldırmıyorum. Onu hapse nasıl yollayabilirdim, bir haftalığına bile olsa?"

"Öyleyse ona mektup yazdın."

"Polis adını bilmiyordu, ben de bir iz bırakacak değildim. Ona telefon ettim ve kararımı söyledim. Bir şey söylemeye kalktı. Galiba bana teşekkür etmek istedi ama ben telefonu kapadım."

Odun sepeti boşalmıştı. Sepeti birlikte, mutfağın dışında, odunların depo edildiği oda şeklindeki bir dolaba kadar taşıdılar. Ateş

yeniden yandığında ve yerlerine yerleştiklerinde Daphne, "Bunu şimdiye kadar hep kendine mi sakladın?" dedi.

"Bir keresinde Alissa'ya anlatmıştım."

"Ve?"

"İyi hatırlıyorum. Anne babasının evindeydik. Diz boyu kar vardı. Alissa 'Bu kadın beynini en baştan yeniden kurgulamış' demişti."

"Ne kadar haklıymış! Ama en baştan yeniden kurgulamak sonsuza kadar demektir. Hepsi bitti gitti, sorun yok ve aldırmıyorum nasıl dersin?"

Roland'ın buna verecek cevabı yoktu ama bu konuya mutlaka tekrar döneceklerdi. Evlilikleri başlamıştı.

Ertesi gün işteyken yaşadığı bir olay, o akşamki geç saatlerle uyumlu geldi Roland'a. Eski bir arkadaşa evlenme teklif etmek, geçmişindeki dağınık, yüzer gezer unsurları kaşımış ve kümelenerek tekrar canlanmalarına yol açmıştı sanki. Akşam yemeği öncesi ve sonrası seanslarını çalmaktaydı. Londra'da turist mevsimi olmaz diye kabul edilmişti. Her yönüyle moda olan bir dünya şehrinde her zaman turist mevsimiydi. Her yıl, her zamanki Körfez Araplarının ve Amerikalıların yanında daha fazla Rus, Çinli ve Hintli geliyordu. On binlerce Fransız bile Londra'da Paris'ten üstün bir şey olduğunu düşünüyordu. Müşteriler eskisinin aksine genellikle genç olmasa da otel genellikle doluydu. Buraya gelenekleri ve eski İngiltere'yi hatırlattığı için değilse de sıkıcı bir şekilde sakin olduğu için değer veriliyordu. İnsan burada hiçbir şey olmayacağına kesin gözüyle bakabilirdi. Pek çok misafir düzenli müşteriydi. Otel yönetiminin anaakım gözde gösterilere bilet sağlama konusunda iyi bağlantıları vardı. Güvenilir lokantası yalnızca otel sakinlerine hizmet veriyordu – şehir içinde, zor bulunur aşçıların peşinde koşuşturmanın hiç gereği yoktu. Otel pahalıydı ama gürültücü pop ve film yıldızları katında ve hisse senedi alım satımcıları ile Londra'nın yüksek sosyetesinin diğer kesimleri nezdinde gözde değildi. Akşam yemeğinden sonra salondaki bar kalabalık oluyordu ve yıllar geçtikçe, düzenli müşteriler arasında Roland'ı ve yaptığı cana yakın tarzda –Mary Killy'nin seçimleriyle güvence altına alınmış– müziği takip etme konusunda sessiz bir uzlaşma oluşmuştu. Bazen platforma çıktığında çekingen bir alkışla karşılanıyordu. Mary ondan alkışı bir beden hareketiyle karşılamasını istemişti, hafifçe eğilmesi yeterliydi. Roland isteneni yaptı. Yönetim artık onu

bir kazanç olarak görmeye başlamıştı, garsonların bir derece üstü. Otele ön kapıdan girmesine izin verilmişti. Çalmadan önce ya da sonra, salonda içki ısmarlarken görülmesine izin verilmiş, hatta bu teşvik edilmişti. Misafirlerle kaynaşırsa daha da iyi olurdu. Roland bundan kaçınmak için elinden geleni yapıyordu.

Akşam işe önceki gecenin hafif çakırkeyifliğiyle geldi. Gece dörtte yatmış ve uyumadan önce sevişmişlerdi. Kahvaltıda birbirlerini görmemişlerdi. Daphne'nin erken saatte olağan bir hastane randevusu vardı, Roland uyumaya devam etmeye çalışmıştı. Yarım saat sonra vazgeçmiş, kahve yapmış, kahvesiyle Daphne'nin düzenli evinde dolaşmaya başlamış ve orada yaşadığını hayal etmişti. Daphne'nin Roland'a çalışma odası olarak kullanabileceğini söylediği, bir sahanlığa açılan minik bir odası vardı. Roland içeriye bir göz atmıştı. Bavullarla dolu odada çocuk mobilyaları, iki mama iskemlesi, bir çocuk yatağı, minik çalışma masaları bir sonraki kuşağı bekliyordu. Daphne'nin en büyük çocuğu Greta hamileydi. Sabah boyunca Roland, düşünmeyi âdet edindiği, zaman hakkında ve hayatın döne döne ondan uzaklaştığı hakkında bazı düşüncelerin o gün onu etkilemediğini hissetmişti. Yeni bir başlangıç yapıyordu. Yeniden doğacaktı. Bir yenidoğan! Haberi vermek için Lawrence'a telefon etmişti ama aslında oğlunun onayını istediğini düşünmezlik de edememişti. Cevap çok basitti: "Evet, binlerce kez evet!"

Şu anda, işteyken, ilk oturum için piyanoya gider ve dağınık alkışlara cevap olarak üç yönde başını hafifçe eğerken, sol tarafta, yakın bir masada oturan dört kişi gözüne çarptı. Kendi yaşlarında bir çift ve iki genç kadın. Bira içiyorlar ve biraz buraya uygun değilmiş gibi görünüyorlardı. Dördünün de gözlerinde, uzun bir örgün eğitimin verdiği varsayılan o odaklanmış bakış vardı. Roland kendi haklı sebeplerine dayanarak bu kabullerin hiçbirine inanmazdı. Yıllar geçtikçe yüz hafızası zayıflamıştı ama birkaç saniye içinde onların kim olduğunu hemen anladı ve bir sevinçle birlikte, uzun süredir unuttuğu bir suçluluk duygusunun sızısını hissetti. Ellerini tuşların üzerine koymuş bulunuyor ve işe başlaması gerekiyordu. Mary'ye bakılırsa, Amerika Birleşik Devletleri'nden, her zamankinden daha fazla sayıda misafir gelmişti. Bu, Londra'daki belli türde Amerikalıların ikinci milli marşı olan "A Nightingale Sang in Berkeley Square" ile başlayacağı anlamına geliyordu.

Her zamanki müzikal ezgileri potpurisini çalıyordu ki gruba bir göz attı. Onu dikkatle izliyorlardı, gözleri karşılaşınca heyecanla gülümsediler. Onları selamlamak için bir elini kaldırdı. Sıra Scott Joplin'e ait sıkıcı bir *ragtime* ezgisine gelmişti. Daphne'nin karısı olduğunu ve kendisi Jelly Roll Morton'ın "Doctor Jazz"ini tuşlara uzun aralıklarla vurarak çalarken onun tek başına bir masada oturduğunu hayal etti. Bu mutlaka gerçekleşecekti; bunu düşünmek Roland'ı sevinçli bir beklentiyle doldurdu. Şu anda duygusal bir şey çalıyordu, "Always". Dörtlüye bir kez daha hızla baktı. Bir garson kız masalarına yeniden dört tane bira bardağı koyuyordu. Onlara bir mesaj, bir anı yollama fikri geldi aklına. Birkaç dakika sonra ara verecekti. Bu bölümün son parçası burada ya da başka bir yerde daha önce hiç çalmadığı bir şey olacaktı. Ezgiyi çok iyi biliyordu, akorları çok basitti. Çalmaya başlayınca parçanın yumuşak salınımlı ritmini aynen canlandırabildi ve sağ elinin kendi başına girişi çalmayı ve nakaratı yükselişe geçiren yumuşak gitar notalarını nasıl kopya edeceğini bildiğini gördü. *Linger on your pale blue eyes...*

Bitirip başını kaldırdığında kadın ağlıyordu. Adam ayağa kalkmış, Roland'a doğru geliyor, iki genç kadın da gülümsüyordu. Biri kolunu annesinin boynuna atmıştı. Genel sohbet uğultusu hafiflemişti, salondaki misafirler Roland'ın platformdan aşağı inip önce Florian'la, sonra Ruth'la uzun uzun kucaklaşmasını ilgiyle izlediler. Hanna ile Charlotte da onlara katıldı ve hepsi birden sevecen bir kucaklaşma öbeği oluşturdular. Eh, misafirlerle kaynaşması istenmemiş miydi?

Ayrıldıklarında Ruth güldü. "Jetzt weinst du auch!" Şimdi sen de ağlıyorsun!

"Sadece nazik davranmaya çalışıyorum."

Masalarıyla aralarındaki birkaç adımı yürüdüler. Roland'ın Almanca öğretmenleri, siyah plastik kanepede fısıldanan müthiş sırların sahibi olan kızlardan Hanna bir koluna, Charlotte diğer koluna girmişti. Garsonlardan biri beşinci birayı masaya koyuyordu.

İkinci bölümden önce yirmi dakikaları vardı. Ağızlardan birbiri ardına öyküler döküldü, dört Alman bazen bir ağızdan konuşuyordu.

"Beni burada nasıl buldunuz?"

Florian ile Ruth tutuklanıp daireleri aranınca adres defterlerine el konmuştu. Sonunda, Londra'ya gelecekleri belli olunca Hanna

bir Fransız "eski dostlar" sitesinde Mireille'i bulmuş ve Mireille onlara Roland'ın piyano barından söz etmişti. Hanna Manchester'da biyoloji okuyan bir Erasmus öğrencisiydi, Charlotte da İngilizcesini ilerletmek için Bristol'da bir kitapçıda çalışıyordu. Ruth bir lisede öğretmenlik yapıyordu, Florian da doktordu. 1990'da Duisburg'a taşınmışlardı. Karı koca ikisi de olduklarından daha yaşlı gösteriyordu, gözlerinin etrafında pek çok çizgi vardı ve Roland tavırlarında bir durgunluk fark etti. İkisi de kilo almıştı. Roland aileye, dün akşam en iyi arkadaşıyla evlilik kararı aldıklarını açıkladı. Anlık bir kararla Daphne'ye telefon etti. Daphne'nin sesi uzak geliyordu. İşini henüz bitirmekte olduğunu ve bir saat sonra onlara katılacağını söyledi. Öyleyse biraz sonra gelsin şampanya!

Heise'ler Lawrence'la hiç tanışmamışlardı ama onu biliyorlardı, hakkında sorular sordular. Yarı zamanlı yetişkin bir öğrenci olarak Berlin'deki Özgür Üniversite'de matematik diploması almak için çalışıyordu. Mezun olana kadar akşamları garsonluk yapacak ve Potsdam'daki bir iklim enstitüsünde kadrosuz olarak yararlı olmaya çalışacaktı. O sabah babasına Ingrid adlı bir okyanusbilimciye "âşık olmuş olabileceğini" söylemişti.

Roland canlı ve neşeli ikinci bölümü bazı Kurt Weill ezgileriyle bitirdi: "Mack the Knife", sonra "Ballad of the Easy Life". Son parçadan sonra, dağınık ve her zamankinden hafifçe daha kuvvetli alkışlar eşliğinde ayağa kalktı. Birkaç kişiyi Roland'ın piyanosundan çok dokunaklı kavuşma sahnesi duygulandırmıştı. Roland'ın evlilik planlarıyla ilgili haber barda yayılmıştı. Masada gece yöneticisinin tebrik notuyla birlikte bir buz kovasının içinde bir şişe ve beş kadeh duruyordu.

Şerefe kalkan kadehlerden sonra Heise'lerin öyküsü ortaya döküldü. Roland'ın sorusuna karşılık olarak hayır dediler, onun eve getirdiği plaklar ve kitaplar sorun yaratmamıştı. Ama Schwedt iç karartıcı bir yerdi ve o dönem iç karartıcı bir dönemdi. Ruth bir hastanede temizlikçi olarak çalışmış, Florian ise önce bir kâğıt fabrikasında, daha sonra da azıcık daha iyi bir yer olan bir ayakkabı fabrikasında çalışmıştı. Sistem üstlerinde baskı yaratıyor, daha da kötüsü komşular düşmanca davranıyordu. Bunlar, çocuklardan uzakta olmanın yanında bir hiçti. İki ay sonra, aniden, çocukları geri almışlardı. Aslında iki kardeş birbirlerinden hiç ayrılmamışlardı ama durumları iyi değildi. Ruth bunları söylerken iki kardeş

başlarını sallıyordu. Ama son on sekiz ay, büyüyen umut sayesinde aydınlanmıştı. İnsanların, hatta ailelerin Macaristan yoluyla Avusturya'ya geçtikleri ve Rusların bu konuda hiçbir şey yapmadıkları haberleri geliyordu. Tabii sonra da Duvar. 1990 Martı'nda Schwedt'ten batıya yolculuk karmaşık bir işti. Sonunda Ruth'un annesi Maria'yla Berlin'de buluşmuşlardı. Yetkililer Maria'nın onları ziyaret etmesine o zamana kadar hiç izin vermemişti. Nihayet Ruth ile Florian onu Batı'da, Duisburg'da bir hastaneye yatırmışlardı ve Maria 1992'de orada ölmüştü.

1992'de, kırk bir yaşındayken Florian'a tıp okuması için burs verilmesi muhteşem bir ara olmuştu. Ama zor çocuklara mahsus bir okulda yardımcı öğretmen olan Ruth'un maaşıyla aileyi geçindirmek zordu. Florian kızların cehennem kaçkını ergenler haline gelmeleriyle işlerin daha da kötüye gittiğini söyledi. Hanna ile Charlotte itiraz ederek ciyak ciyak bağırdılar.

"Tamam tamam. Peki şunlara ne dersiniz: Bir ergen hamilelik tehlikesi, duvara yazı yazma suçuyla ilgili polis şikâyetleri, alkol, uyuşturucu, saçınızı yeşile boyamanız, kötü okul karneleri, sokakta yüksek sesle müzik dinleme, eve gecenin ikisinde gelme, kamusal alanda işeme..."

Liste uzadıkça kızlar daha çok gülmeye başladılar. Birbirlerine tutundular. "Bir çalının arkasıydı!"

"Wir wollten einfach nur Spass haben!"

"Sadece eğlenmeye mi çalışıyordunuz? Peki komşuların verdiği dilekçeye ne buyrulur?"

Ruth Roland'a döndü. "Bu ikisinin tekrar doğuya gönderilmesini istediler!"

Kızlar kahkahadan kırıldı. Artık havalı ve eğitimli Batılılardı, onları duvar yazısı yazarken ve yeşil saçla hayal etmek zordu. Geçmişin izlerini taşıyan ve şampanyanın çoğunu içenler anneyle babaydı. Çocuklar kendi kadehlerine neredeyse dokunmamışlardı. Birkaç dakika geçti, sonra Hanna ile Charlotte birbirlerine bakıp başlarını salladılar ve ayaklandılar. İngiliz erkek arkadaşı Holland Park'ta bir dairede oturan bir İtalyan arkadaşları parti veriyordu ve yavaş yavaş kalksalar iyi olurdu. Anneleri ve babalarıyla kahvaltıda, otelde buluşurlardı. Büyükler kucaklaşmak için ayağa kalktılar ve kız kardeşlerin aceleyle salonu geçişini izlediler. Roland karışık duygular içindeydi. Bu kadar geç başlayan bir parti nedeniyle onları

kıskanıyor değildi. Ama kendisinde çok iyi hatırladığı o sabırsızlığı, en can alıcı anda orada bulunmak için duyulan açlığı özlemişti. Müstakbel karısına yol vermek için Hanna ve Charlotte'nin kenara çekildiklerini gördüğünde bu düşünce dağıldı. Daphne daha masaya varmadan Ruth ile Florian kızların içkilerini başlarına dikmişlerdi bile. Yeni bir şişeyle temiz bardaklar istediler.

Tanıştırma faslından ve kadehler tekrar kaldırıldıktan sonra, Daphne'ye kısaca geçmişten söz edildi. Daphne aileyi Roland'ın anlatımlarından hatırlıyordu. Roland, Daphne'nin onu plak endüstrisindeki bir tanıdığıyla nasıl tanıştırdığını hatırladı, bu tanıdık Florian'ın bulmak için yanıp tutuştuğu, nadir bulunan bir korsan Dylan plağının izini bulmuştu.

Florian, "Bir şeylere özlem duyarken daha mutluydum" dedi. Ayağa kalktı ve burada sigara içmekle ilgili yasaların ne kadar aptalca olduğuna söylenerek sigara içmek üzere dışarı çıktı.

Florian yokken Ruth, kocasının kendisi ve kızlar kadar mutlu olmadığını anlattı, Roland da Daphne'ye hızla çevirdi. Florian'ın çalıştığı klinik Duisburg'un zorlu bir yerinde, Oberbilk yakınlarındaydı. Toplumsal hayatın en kötü yönlerini görüyordu: Uyuşturucuyu, yoksulluğu, şiddeti, sefaleti, ırkçılığı, hem beyaz hem de göçmen topluluklar içinde kadınlara nasıl davranıldığını. Ruth buna en kötü yönler adını veriyordu; her ülkenin kendine göre en kötü yönleri vardı. Ama Florian gerçekliğin bu olduğunu ve kimsenin bununla yüzleşmediğini söylüyordu. Eskinin Doğu'sunu savunması imkânsızdı ama birleşik bir Almanya'da da mutlu değildi. Trafik sıkışıklığından, her yerdeki duvar yazılarından, kliniğin çevresindeki çöplerden, politikadaki aptallıklardan, her şeyin ticarileşmesinden iğreniyordu. Televizyonda reklam çıktı mı odayı terk ediyordu. Komşuların onu küçümsediğini sanıyordu ama Ruth'un dediğine göre aslında iyi insanlardı. Kızlar okuldayken Florian durmadan oradaki disiplinsizlikten şikâyet ediyordu. Bu, insanı mahcup ediyordu. Kızlar aslında iyi bir eğitim alıyordu. Florian'a göre yollardaki sürücüler suç oluşturacak ölçüde çılgınca araba kullanıyordu. Alman pop müziği onu çıldırtıyordu.

"Sevdiği müziklerin bütün kayıtları elinde ama hiç çalmıyor. Sen Velvet Underground'ın şarkısını çaldığında çok kederlendi. İkimiz de kederlendik – bir daha asla, hiçbir yerde görmek istemediğimiz eski günler adına."

Roland, Florian'ın yokluğunda Ruth'un onun hakkında konuşmasını dinlemiş olmaktan rahatsız oldu. Ruth'un ses tonunda duygudaşlıktan çok şikâyet vardı. Roland Ruth'un evliliğiyle ilgili şikâyetlerine kendisini destekçi kılmaya çalıştığından kuşkulandı. Yaptığı çeviride bunların hiçbirinin aksetmemiş olmasını umdu. Yanında oturan Daphne'ye bir göz attı. Daphne onlara katıldığından beri içine kapanık görünüyordu. Daphne'nin elini tuttu ve elinin sıcak ve nemli, hatta ıslak olduğunu fark edince şaşırdı.

"İyi misin?" diye sordu alçak sesle.

"Evet, iyiyim." Daphne Roland'ın elini sıktı.

Ruth aniden öne uzandı. "Bir kadınla görüşüyor. İnkâr ediyor. Dolayısıyla bunu konuşamıyoruz."

Ama Roland bunları Daphne'ye çevirmedi. Florian'ın yaklaştığını görebiliyordu, yeni bir şişeyle bir kadın garson onu izliyordu. Oturunca Florian şampanyayı kendi açmakta ısrar etti.

Daphne Roland'ın elini bir kez daha sıktı. Roland bunu Daphne'nin birazdan kalkmak istediği şeklinde yorumladı. Ona baktı ve başını onaylarcasına salladı. Daphne yorgun görünüyordu. Uzun bir gün geçirmişti. Ama Florian taşkın bir ruh hali içinde geri dönmüştü ve kadehleri dolduruyor, 80'lerin sonlarını ve o günlerden beri elini sürmediği yasak kitapları anmak istiyordu. Sonra NATO konusunu açtı. Doğuya doğru yayılması çılgınlıktı, ulusal olarak aşağılık hissinden mustarip Ruslara karşı gülünç bir provokasyon. Roland karşı çıkacak oldu. Florian'a hatırlatmak gerekmezdi, emindi. Eski Varşova Paktı ülkeleri yıllarca şiddet kullanılarak Rus işgali altında tutulmuşlardı. Kendi seçimlerini yapmaya hakları ve haklı sebepleri vardı. Ama bu tartışmaya girmek hataydı, tartışmadan çıkmaları, telefon numaralarını ve e-postalarını değiş tokuş etmeleri neredeyse yarım saatlerini aldı. Sonra da kucaklaşmak için ayağa kalktılar ama Roland için bu kucaklaşma eski masum coşkusunu kaybetmişti. O an artık lekelenmişti. Ruth'un ona bilmesinin gerekmediği şeyleri anlatmamış olmasını tercih ederdi. Ruth ve Florian adına hüzün, kendi mutluluğu yüzündense hak etmediği bir suçluluk duydu.

Tam ayrılırlarken veda daha da uzadı. Personelin bir kısmı Roland'la el sıkışmak, Daphne'yle tanışmak ve tebriklerini iletmek istedi. Daphne onlara ahbapça davrandı ama Roland bunu kendini zorlayarak yaptığını görebiliyordu. Peter'ın sorun yarattığından

kuşkulandı. Belki de geri gelmek istiyordu. Mümkün değildi. Sonunda Mayfair'in bakımlı sokaklarından geçerek, taksi bulmak üzere Park Lane'e doğru kol kola yürüdüler. Daphne Ruth'un ne dediğini sordu, Roland da söyledi. Daphne cevap vermedi ve yürürlerken Roland onun düşmekten korkarcasına koluna asıldığını hissetti. Taksiye binip doğuya yöneldiklerinde ona daha da yaklaştı.

"Ne oldu Daphne? Söylesene."

Daphne birden kasıldı ve bedeninden bir ürperti geçti. Konuşmadan önce derin bir nefes aldıysa da sesi çok alçak çıktı. "Bazı kötü haberler aldım." Tam söyleyecekken söyleyemedi. Başını çevirerek ağlamaya başladı. Roland dehşete düştü. Çocuklardan biri hakkında olsaydı çoktan söylerdi. Roland kolunu ona doladı ve bekledi. Daphne'nin omuzları ve boynu sıcaktı. Taksi yavaşladı ve sürücü hoparlörden yapabileceği bir şey olup olmadığını sordu. Roland ona devam etmesini söyledi ve mikrofonu kapadı. Daphne'nin ağladığını hiç görmemişti. Her zaman o kadar becerikli, güçlü ve başkalarıyla o kadar ilgiliydi ki. Roland bir çocuğun, ağlayan bir anne ya da baba karşısında hissedeceği sessiz şaşkınlığı hissetti. Daphne'nin çantasında bir kâğıt mendil buldu ve mendili onun eline sıkıştırdı. Daphne yavaş yavaş kendine geldi.

"Kusura bakma" dedi. Sonra tekrar: "Kusura bakma."

Roland ona daha sıkı sarıldı. Sonunda Daphne konuştu. "Bu sabah bazı tahlil sonuçları geldi." Daphne konuşurken Roland gerisini tahmin etti.

"Sana söylemeliydim" dedi Daphne. "Ama bir şey çıkmayacak sandım. Kansermiş, dördüncü evre."

Roland gayret etse de birkaç saniye konuşamadı.

"Nerede?"

"Her yerde. Her yerde! Hiç şansım yok. Kendi karmaşık ifadeleriyle bu kadarını söylediler. Her iki doktor da. Ah Roland, çok korkuyorum!"

11

Kazaklarını koyduğu çekmeceyi açtı ve çıkarıp çalışma masasının üstüne koydu. Çevirerek açılan kapağının ortası mantarlı, ağır, seramik bir küptü bu ve iki yıl öncesine ait bir gazetenin tek bir sayfasına sarılmıştı. Bundan önce, beş yıl boyunca yatak odasının penceresinde durmuştu, ta ki bu kadar gecikmesinin sebebinin sürekli hatırlatılmasından bıkıncaya kadar. Şu anda, eylül başlarında, gece yarısından hemen önce, her şey paketlenmiş ve hole yığılmış vaziyetteydi. Bulabildiği en ucuz arabayı kiralayıp köşeye park etmişti. Küpü dikkatle yan yatırdı ve yuvarlayarak gazete kâğıdından örtüsünü sıyırdı. İki yıl sanki iki aymış gibi, hafif dokunuşlarla yer alıyordu hafızasında. Zamanın yavaş yavaş birikerek sıkışması eski arkadaşlar arasında sıradan bir konuydu. Hakkaniyetsiz bir ivmeyle akan zamana ilişkin izlenimlerini paylaşmaları olağandı. Bu sayfayı kederli bir alaycılıkla seçtiğini unutmuştu. Küpü bir kenara koydu ve gazeteyi yaydı. 15 Haziran 2016. Yarım sayfalık bir fotoğraf Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi lideri Nigel Farage ile İşçi Partisi milletvekili Kate Hoey'yi bir teknenin burnunda, neşeyle arkalarındaki korkuluklara dayanmış halde gösteriyordu. Arkalarında Parlamento vardı. Yanlarında ise Britanya bayraklarıyla süslenmiş, içi tepeleme insan dolu bir gezi teknesi duruyordu. Bir kısmı fotoğrafın dışında kalmış olan başka tekneler de vardı. Bu bir kutlamaydı ve kısa bir süre sonra Britanya'nın Avrupa Birliği'nden çıkması doğrultusunda oy vermeyi ve geniş balıkçılık sahalarının denetimini tekrar eline almayı vaat ediyordu.

Fakat Roland, Farage ve Hoey'yle ilgili değildi. Bu sayfayı seçmesinin sebebi ön plandaki bir dirsek, kolun üst kısmı ve omzun bir parçasıydı. Çok sapkınca bir seçim. Bu uzuvlar davanın bellibaşlı bağışçılarından biri olan Peter Mount'a aitti. Peter bir yıldır Roland'ı Daphne'nin küllerini atması ve törene kendisini de katması için taciz edip duruyordu. Son zamanlarda ettiği telefonlar sıklaşmıştı. Roland Daphne'nin arzusunun çok kesin olduğunu ve buna aykırı hareket etmeyeceğini çok kez açıklamıştı. Töreni geciktirmesi pla-

na uygundu. Birkaç kere telefonu Peter'ın yüzüne kapatmıştı. Bu hareketi yalnızca kişisel değildi. Adamın temsil ettiği her şeyden tiksinir olmuştu.

Küpü bir polar cekete sardı, boş bir sırt çantasına yerleştirdi ve alt kata taşıyarak diğer eşyalarının arasına koydu. Geniş kenarlıklı bir şapkanın altında yürüyüş ayakkabıları, bir başka sırt çantası daha, küçük bir valiz, bir karton kutu dolusu yiyecek. Mutfağa gidip Lawrence ve Ingrid'e bir not yazdı. Boş eve sahip çıkmak ve Londra'da gezmek için altı yaşındaki Stefanie'yle birlikte Potsdam'dan geliyorlardı. Roland'ın direktifleri daha çok iki gündür görmediği kedisiyle ilgiliydi. Döndüğünde doğum gününü bir yemekle kutlayacaklardı. Boş bir eve gelmeyecek olması ne büyük mutluluktu.

Bir başka kâğıda Stefanie için çizimler ve komikliklerle dolu bir hoş geldin mektubu yazdı. Son iki yıldır Stefanie'yle aralarında özel bir dostluk inşa ediyorlardı. Yetmişlerine girdiğinde işte böyle bir sürpriz karşılamıştı onu, bir aşk, bir aşk ilişkisi. Stefanie'nin ciddi düşüncelerini ya da düşünüp taşınıp ürettiği soruları aktarmak için kendisini seçmesi ya da yemeklerde yanına oturması için ısrar etmesi Roland'ı çok duygulandırıyordu. Roland'ın geçmişini öğrenmek istemişti. Altı yaşındaki bir çocuğun canlı iç dünyası karşısında apaçık belirince Roland büyülenmişti. Otuz yıldan fazla geriye, Lawrence'ın çocukluğuna sürüklenmişti. Stefanie gözlerini ondan ayırmadan yoğun bir ilgiyle dedesinin hikâyelerini dinliyordu. Annesinin maviye bakan kara gözleri, bir okyanusbilimcinin denizaltı bakışı vardı kızda. Roland onun kendisine, kadim ve çok değerli hazinesi gözüyle baktığını düşünüyordu; Stefanie onun güçsüz varlığını gözetmekle görevliydi. Elini eline koyduğunda Roland'ın koltukları kabarıyordu.

Yarım saat sonra Roland yataktaydı ve beklediği gibi, uyuyamıyordu. Hatırlaması gereken çok şey vardı: Keskin bir bıçak, tansiyon hapları, Londra dışına çıkmak için en iyi güzergâh. Yanına, geçerliliği dolmuş olan banka kartı yerine başka bir kart alması lazımdı. Arabalarda artık CD için donanım yoktu, o yüzden Daphne'nin en sevdiği CD'sini çalabilmek istiyorsa CD çalan bir araba aramalıydı. Bir Zopiclone aldı ve beklerken düşünceleri yine Peter Mount üzerinde toplandı. Anlaşılan, referandum istediği gibi sonuçlanınca, vaktini birlikte yaşadığı kadınla ayrı düşmeye ve

Daphne'ye olan aşkını yeniden keşfetmeye harcıyordu. Kampanyada Hermione'yle birlikte mücadele etmişler, para vermişler, zafer kazanmışlardı, şimdi ise ortak malları konusunda mahkemede birbirleriyle savaşıyorlardı. Mount'un eski partnerine ölümünden sonra duymaya başladığı aşk, Daphne'nin küllerini saplantı haline getirmekte düğümlenmişti. Daphne'nin küllerinin nereye dökülmesini istediğini biliyordu. Otuz beş yıl önce Daphne bu yeri ona haritada işaretlemişti. Yakınlarda bir tarihte bunu gidip kendi yapmayı teklif etmişti. Bu kesinlikle olamazdı. Daphne'nin Roland'a söylediği sözler ve bıraktığı mektup açıkça belirtiyordu. Mektup Roland'ın çantasındaydı. Peter Daphne'yi iki kere terk etmiş, bunu da çirkin bir şekilde yapmıştı, üstelik hiç pişmanlık göstermeden kabul ettiği şiddet dönemleri de vardı. Anlaşılan o zamanlar, buna onu Daphne'nin mecbur ettiğini iddia etmişti. Son haftalarında, Daphne onu bağışlamamaya karar vermişti.

İlacın etkisini göstermesi zaman aldı ve Roland'ın sabah geç uyanmasına yol açtı. Yarım almalıydı. Gece boyu, rüyalarının dolaşık hatlarında Peter Mount vardı. Annesi de vardı, bir şeye ihtiyaç duyuyor, yardım istiyor ama ağzında geveleyerek söylediği için Roland anlayamıyordu. Zihni bulanık bir durumda, sekiz buçukta uyandı. Planı altı buçukta yola çıkmak ve şehirden çıkan sabah trafiğinin önüne geçmekti. Şimdi, yavaş hareketlerle Lawrence ve Ingrid için mutfağı toplayarak, yolluk olsun diye fazladan bir fincan kahve içerek daha da fazla vakit kaybediyordu. Arabayı evin önüne getirdiğinde saat neredeyse ondu. Trafik polislerinin yola yeni çıktığı ve işgüzarlıklarının dorukta olduğu saat. Arabayı hızlıca yüklemiş, evi kilitlemek için geri dönüyordu ki rüyalarındaki kişiyle karşılaştı. İçinde bulunduğu durumda bu Roland'a şaşırtıcı görünmedi. Mount elinde bir bez çantayla evin dışında, parmaklıkların yanında duruyordu. Sayfiye çağrıştıran bir tüvit ceketle kalın ayakkabılar giymiş, başına bir beysbol kepi takmıştı.

"Çok şükür. Şimdiye kadar gitmişsindir diye düşünmüştüm."

"Ne istiyorsun Peter?"

"Çocuklar söyledi. Ben de geliyorum."

Roland başını hayır anlamında salladı ve onu iterek yanından geçti. Eve girince başını çevirip baktı ve Peter'ın arabaya binmeye çalıştığını gördü. Peter sonra bagajı açmayı denedi. Ön kapıya doğru geldi ve seslendi: "Evimde keyfin yerinde herhalde, ha?"

Roland kapıyı çarptı ve merdivenlerin dibine oturup olan biteni düşünmeye başladı. Burası gerçekten de bir zamanlar Peter'ın eviydi, elektrik şirketi parasıyla alınmıştı. Sonra suçluluk borcunu ödemek için Daphne'ye bağışlamıştı. Bu çok eski bir tartışmaydı ve bir süre önce Roland kilitleri değiştirmişti. On dakika sonra tekrar dışarı çıktı. Peter hâlâ orada bekliyordu.

Roland sakin ve mantıklı bir ses tonunda karar kıldı. "Sebebini ben bilmiyorum ama eminim sen biliyorsundur Peter. Senin bu işe karışmanı istemedi."

"Yalan söylüyorsun ahbap. Ben onu senden çok daha uzun süre sevdim. Buna hakkım var."

Roland tekrar eve girdi ve kararlı bir ruh haliyle sabahın geri kalan kısmını faturaları ödeyerek, e-posta yazarak geçirdi. Bu işleri de aradan çıkarmak iyi olmuştu. Gideceği yerde internet bağlantısı yoktu. Saat yarımda yatak odasının penceresinden baktı. Peter gitmişti ve arabanın ön camında hâlâ ceza fişi yoktu. Bir saat sonra M40'ta, Birmingham ve daha ilerisine doğru, batı yönünde ilerliyordu.

Uzun araba yolculukları Roland'ı trafiğin kendisi gibi, epeyce tatsız ve can sıkıcı, bitmek bilmez düşüncelerin içine sokuyordu genellikle, ama çok şükür ki bunlar kendisiyle ilgili olmuyordu. Beklediğinden daha atik ve geniş olan minik arabası, artık pek bilmediği ya da anlamadığı kırların ortasında kuzeye doğru ilerleyen bir düşünce balonuydu. Roland Birmingham'a yaklaşırken bir büyülü düşünme haline giriverdi. Soğutma kuleleri, aşırı büyük çelik direkler, sanayi alanlarının sınırlarındaki çitle çevrelenmiş, boş beton duvarlı ardiyeler –Roland'da neredeyse hayranlık hissi uyandıran– Avrupa Birliği'nden ayrılma kararlılık ve inatçılığını hissettiriyordu insana. Yanından geçtiği kamyonlar ve treylerler daha büyük, daha gürültülü, daha azametli ve sayıca daha çoktu – arkalarında bütün o oylar vardı.

Aslında Birmingham'ın oyları çok hassas bir dengedeydi. Burası kozmopolit bir şehirdi. 1971'de burada Peter'ın grubuyla bir kere sahneye çıkmışlardı. Sezgisi kuvvetli küçük bir kalabalık Peter Mount Posse'nin kendine Amerikan güney rock müziğini, Allman Brothers'ı, Marshall Tucker'ı örnek almasını takdirle karşılamıştı. Peter grup üyelerinin gri fötr şapkalar, tişört ve siyah kot pantolon giymesinde ısrar etmişti. Başka grupların müziğini çalmazlardı.

Orkestranın bütün müziklerini Peter ile bas gitarist yazıyordu. New Street istasyonuna yakın bir gitar dükkânının bodrum katında, pek bilinmeyen bir mekânda çalıyorlardı. Evlenmelerin, çocukların ve punk'ın ortaya çıkışının grubu parçalamasından önceki en iyi gecelerinden biriydi. Peter'ın yeni kız arkadaşı Daphne'yi yanında getirdiği geceydi. Peter bir yerlerde sarhoş olmakla meşgulken Daphne ile Roland saatlerce konuşmuştu. O günden sonra aralarında sözü edilmeyen bir kıskançlık ve rekabet başlamıştı. Ama Mount sözünü geçiren bir kişiliği ve ne yapıp edip dediğini kabul ettirme becerisi olan havalı bir solo gitaristti ve sadece arada sırada kavgaya, hem de sıkılı yumruklarla girişilen esaslı kavgalara karışma özelliği vardı. Kendinden emin olmayan, yarı zamanlı bir klavyeci onunla rekabet edemezdi. İşte bu da aynı Peter'dı: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi döneklerinden, iktidar partisinin bellibaşlı bağışçılarından, *Private Eye* dergisine göre asalet unvanı almasına iki dudağın arasından çıkacak bir söz kalmış olan, sağlam kanaatlere sahip zengin bir adam. Rock müziğin eşitlikçi ruhunun insana kaçınılmaz bir şeyler vermediği ortaya çıkmıştı. O sabah sokaktaki karşılaşmaları birkaç kiloluk külle ilgili olmaktan çok eski bir mücadelenin devamı niteliğindeydi. Yedi yıl sonra her şey dönüp dolaşıp Daphne'ye geliyordu. Onun anısına hangisi sahip çıkacaktı?

Teşhisle ölüm arasındaki aylar Roland'ın hayatındaki en yoğun aylardı, birkaç noktada hayatının en mutlu, geri kalan noktalarda en perişan anları. O zamana dek bu kadar çok şey hissettiği olmamıştı. İlk şok ve dehşetten sonra Daphne ikinci bir fikir için doktor randevusu daha almıştı. Roland da doktora Daphne'yle birlikte gitmiş ve birlikte hazırladıkları soruları Daphne doktora sorarken notlar almıştı. Daphne'nin ona durmadan söylediği gibi, hastalığı o kadar soyut görünüyordu ki. Doktora şiddetini on üzerinden üç olarak değerlendirdiği, yan tarafına ara sıra giren bir ağrı dışında olağandışı bir şey hissetmiyordu. Sivil bir evlenme dairesinde, aile üyeleri ve arkadaşlar olmadan, yalnızca sokaktan çağırdıkları iki şahidin önünde evlendiler. Günlerce doktorun söylediklerini ve Daphne'nin ek olarak yaptırdığı bir dizi tahlilin sonuçlarını konuştular. Sonra Daphne kararını verdi. Lawrence da dahil çocuklarını Lloyd Meydanı'ndaki eve çağırdı ve haberi verdi. Bu hayatlarındaki en kötü olaylar arasında çok yüksekte bir yerdeydi. Acı skalasında şiddeti ondu. Tıp fakültesinden yeni mezun olmuş Gerald sessizleşti

ve odadan çıktı, Greta ağladı, Nancy öfkelendi – hem annesinin verdiği habere hem annesine. Lawrence kollarını Daphne'ye doladı ve birlikte ağladılar.

Durum biraz yatışıp Gerald da tekrar odaya girince Daphne aileye ne yapmaya karar verdiğini anlattı. Henüz gerekli olmayan ciddi ağrı kesiciler dışında tedavi kabul etmeyecekti. Tedavinin yan etkileri berbattı, şu aşamada başarı oranı ise hemen hemen yok gibiydi. Çocuklar kendi hayatlarına döndüler, Roland ve Daphne ise bir plan üzerinde çalıştılar. Planın üç parçası vardı. İlk olarak, Daphne henüz yolculuk yapabilecek kadar güçlüyken, tekrar görmek istediği yerler vardı. Roland'dan küllerini atmasını istediği nokta da bunların arasındaydı. İkinci olarak, evde bulunmak ve işlerini ayarlamak istiyordu. Bunu, üçüncü aşamaya gelip de hastalığa yoğunlaşması gerekeceği âna kadar yapmaya devam etmek istiyordu.

Roland otel ve yolculukla ilgili düzenlemeleri yaptı. Özetle, tüm süreç baştan sona pratik ve sistemli yürüdü. Ama yol boyunca daha çok gözyaşı döküldü ve öfkeli patlamalar yaşandı. Daphne "Neden ben?" demeye tenezzül etmedi ama Nancy gibi, kaderin düşüncesizliğine hiddetlendi. Roland'a görünüşte sergilediği soğukkanlılığı nedeniyle, "kahrolası not panosu" yüzünden (aslında bir sanat kitabına dayanmış kâğıtlardan ibaretti), "bir hapishane bürokratıymış gibi" elinde kalem hazır vaziyette durması yüzünden köpürdü. Hapishane mi? Çünkü Roland özgürdü, kendisi ise kapana kıstırılmıştı. Ama barışmaları anında ve şefkatli oluyordu.

Önce, Fransa'nın güney sahilinin açıklarındaki küçük bir adada, gösterişsiz bir otelde bir aile tatili. Daphne Lawrence'ın da gelmesini istedi. Yalvarmalarına cevap olarak Potsdam Enstitüsü son dakikada Lawrence'a özgürlüğünü tanıdı. Greta, Nancy ve Gerald oteli küçüklüklerinden biliyorlardı. Otelin sahibi Daphne'yi hatırladı ve onu kucakladı. Adama hastalıktan bahsetmeyeceklerdi. Bu tatil haftası onlara, giderek yaklaşan trajedinin soğuk beklentisinden, umulmadık şekilde her şeyi unutturan sıradan tatil neşesine kadar birçok şiddetli duygu dalgalanmasının ilk tadını verdi. Aile şakalarının, anıların, sataşmaların, çevreye karşı duyulan hazzın bastırılamaz olduğu ortaya çıktı. İki saatlik bir yemek boyunca bile bu iki kutup arasında birden fazla kere gidip gelebiliyorlardı. Akşam yemeklerini sakin bir koyun önünde, açık havada günbatımına karşı yiyorlardı. İçinde Daphne'nin de olduğu bir fotoğraf çekmek

demek, Daphne'den sonra da yaşayacak olan o fotoğrafı şimdiden görmek demekti. Daphne durumu hakkında sessizlik yemini istemedi. Bu, saygılı bir sessizliği sürdürmekten daha kolay değildi. İlk akşam, iyi geceler deme vakti geldiğinde kucaklaşmaları hepsine son vedanın provaları hissini verdi; herkes bunun farkındaydı ve gözyaşları aktı. Bahçedeki bir okaliptüs ağacının altında öbekleşip kucaklaştılar. Yakınlarında, aşçıbaşının istakozlarının kabuklarını boğuk bir takırtıyla cama vurdukları aydınlatılmış cam su tankı vardı. Bu kucaklaşma daha birkaç hafta önce Mayfair Oteli'nde Hesse ailesiyle topluca kucaklaşmalarından ne kadar da farklıydı.

Daphne, "Böyle bir saçmalık karşısında burada olmak, bunu yapmak, düşünebileceğim en iyi, en mutluluk verici şey" dedi. Bunun üzerine Lawrence kendini tutamadı ve herkesin onu teselli etmesi gerekti. Lawrence kendini toplayınca, Daphne de dahil herkes Daphne'nin rolünü çaldığını söyleyerek ona takıldı. Bu, altı gün boyunca, bir yükselip bir alçalarak böyle sürüp gitti. Daphne'nin tavrının püf noktası, kendilerini ister iyi ister kötü hissetsinler, neşeli ve kederli olmak karşısında hiçbir suçluluk duygusu ya da çekince duymamaları gerektiğine onları ikna etmesiydi. Daphne mutlu olduğu izlenimini yarattı ve aile üyeleri buna ya da Daphne'ye inanmasalar dahi bu yanılsama hepsinin ruh halini olumlu etkiledi.

Adada otomobil yoktu. Bir tane taş döşeli orman yolu ve pırnal meşesi ormanının içinden geçen birçok patika vardı. Birlikte yürüyüş yaptılar, yüzdüler ve yamaçlarda piknik yaptılar. Bir gün öğleden sonra Daphne ile Roland kendi başlarına adanın en ucundaki bambu çalılığının yanı başındaki kumsala yürüdüler. Daphne önlerindeki haftalar boyunca yavaş yavaş gelişecek olan fikirleri ortaya attıkça günün güzelliğinin bile farkına varmadılar. Yaşayacağı çaresizlik ve utanç verici durumlar Daphne'ye neredeyse çekeceği acı kadar korku veriyordu. Yan tarafında keskin bir yırtılma hissinin ilk kıpırtılarını hissediyordu. Acının "bir kule gibi" çok büyük olacağını düşünüyordu. Bu onu korkutuyordu. Metastaz beynine ulaşırsa aklını kaybetmekten de aynı derecede korkuyordu. Kederine gelince – dört çocuğun yetişkin oluşunu göremeyeceğine, doğacak torunları hiç tanıyamayacağına, Roland'la beraber yaşlılığı yaşayamayacağına, çok önceleri başlamış olmaları gereken evliliği keşfedemeyeceğine kederleniyordu.

"Hata benim" dedi Roland.

Daphne aksini söylemedi, yalnızca onun elini sıktı. Daha sonra, otele doğru yürürlerken, aynı konuda Daphne şöyle mırıldandı: "Huzursuz sersemin tekiydin."

Tatilin sonunda, tekrar anakaraya geldiklerinde, iskelede normal, sevgi dolu tavırlarıyla birbirlerine veda ettiler. Şiddetli duygulardan şimdilik arınmışlardı. Genç yetişkinler Londra'ya ve Paris yoluyla Berlin'e gidecek uçaklarına binmek üzere Marsilya'ya kadar bir taksiyi paylaşacaklardı. Roland ile Daphne, Aosta civarında bir yerlerdeki bir pansiyonda kalmak üzere kiraladıkları üstü açılabilir arabayla kuzeydoğuya gidiyorlardı. Daphne okuldan mezun olduktan sonra orada iki ay temizlikçi olarak çalışmıştı. Keyiflerince yol alacakları dört gün içinde altı yüz elli kilometre gideceklerdi ve arabayı Daphne kullanacaktı. Mümkün olduğunca tali yollardan gidecekler, Roland daha önceden satın aldığı büyük ölçekli haritalardan yolları bulacaktı. Navigatör kullanmayacaklardı. Roland ayrıca kısa süreli duraklamalar için ücra kırlık noktalarda üç ayrı yerde oda ayırtmıştı.

Ada hariç bu yolculuk, Daphne'nin hayalindeki yolculuk programının en başarılı kısmı oldu. Dar dağ yollarında araba kullanmanın gerekleri, piknik yapmak için en iyi noktayı seçme endişesi, günün sonunda belirli bir noktaya varmış olmanın mutluluğu, Roland güzergâhta zaman zaman hata yaptığında geri dönüşler, Daphne'nin zihnini o âna odakladı. Maison Lozon adlı pansiyon Daphne'nin hatırladığı haline çok yakındı. Pansiyonun sahibi Daphne'nin eski odasına göz atmasına izin verdi. Daphne bu otelde kalbini bir Bulgar garsona kaptırmıştı ve bu minik odada, on sekizinci yaş gününden bir gün önce, hayatında ilk kez sevişmişti.

Akşam yemeğinde ilkgençlik yıllarını, çocuklarının ilkgençliklerini, genel olarak ilkgençlik dönemini ve bu yaşların özel bir konum elde ettiği zamanı konuştular. Roland bu çağı belirli bir simgesel âna yerleştirdi: Elvis'in 1956'da ilk büyük başarı kazanan plağı "Heartbreak Hotel"i çıkarması. Daphne ise süreci beş yıl önceye, 1950'lerin başına, savaş sonrasındaki gecikmiş çocuk patlamasına ve okul bitirme yaşının daha ileri bir yaşa alınmasına oturttu. Belki kendi hayatlarındaki bu dönemi konuşmak, ortak bir geçmişleri olduğu duygusuna bir derinlik kazandırıyordu; belki birbirlerinin ilkgençliklerindeki hallerine özlem duymuşlardı; belki de başarılı bir karayolu yolculuğunun ve adada geçen haftanın göz kamaştırı-

cılığının sonunda duydukları coşku ve Roland'ın pansiyonun eski piyanosunda Daphne için söylediği Fats Waller şarkısı karşısında Daphne'nin duyduğu sevinçti nedeni; ama her şeyden fazla, bütün bunların ellerinden alınmak üzere olduğunun kesin olduğu duygusuydu. Uzun zamandır arkadaştılar ve birbirlerini, eski arkadaşların birbirini sevdiği gibi seviyorlardı, ama o akşam daha geç saatlerde, ikinci kattaki odalarının kalın kalaslardan yapılma tavanı altında, birbirlerine âşık oldular – ilkgençliklerini yaşarcasına.

Bu duygu kalıcıydı ama yolculuk daha az zevkli hale geldi. Belirli bir programa bağlı kalmaları gerektiğinde, dağlardan inip, kiraladıkları arabayı geri vererek Paris uçağına yetişmek üzere Milano'nun Malpensa Havalimanı'na doğru akan trafik seline katılınca her şey kelimenin tam anlamıyla yokuş aşağı gitmeye başladı. Torino'ya gitseler daha iyi olacaktı. Roland'ın hatası. Daphne tıka basa dolu hızlı şeritte farlarını yakıp söndürerek, yüksek hızda öndeki arabayla tampon tampona giderek, bulunduğu ülkenin sürücülük tarzına kesinkes uyum sağladı. Roland gergin gergin oturdu ve hiç sesini çıkarmadı.

Güzelliğe ve huzura alışmışlardı, Paris'e uygun olmadıklarını fark ettiler. Kiraladıkları daire Seine Caddesi üzerindeydi. Çevredeki sokaklar kendileri gibi turistlerle doluydu. Yakındaki barlarda kahvenin tadı berbattı, hem çamur gibi hem de hafif. Evde kendi kahvelerini yapmaya karar verdiler. Daphne'nin Roland'a göstermek istediği iki Michelin yıldızlı restoranda, Roland'ın Londra'da 15 sterline aldığı şaraplar 200 avrodan başlıyordu. Bunlar sıradan turist sızlanmalarıydı. Ama Daphne'nin otuz yıldır ziyaret etmediği Petit Palais'de Roland, Daphne'nin "aydınlanma" adını verdiği şeyi yaşadı. Tablolara bakmayı erken bırakan Roland ana salonda bekliyordu. Daphne yanına gelip de birlikte yürümeye başladıklarında Roland baklayı ağzından çıkardı. Bir tane daha Meryem Ana ve Çocuk, Çarmıha Gerilme, Meryem'in Göğe Kabulü, Cebrail'in Meryem'e Müjdesi tablosuna bakarsa kusacağını söyledi. Roland'a göre tarihsel olarak Hıristiyanlık Avrupa'nın hayal gücünün üzerindeki soğuk, ölü eldi. Hıristiyanlık despotluğunun geçerlilik süresinin sona ermiş olması ne büyük bir mutluluktu. Dindarlık gibi görünen şey aslında totaliter bir ruh hali içinde zorla boyun eğdirmeydi. On altıncı yüzyılda bunun sorgulanması ya da inkâr edilmesi hayatına susamak anlamına gelirdi. Tıpkı Stalin'in Sovyet

Rusyası'nda Sosyalist Gerçekçiliğe karşı çıkmak gibi. Hıristiyanlık elli kuşak boyunca yalnızca bilime engel olmamıştı, aynı zamanda bütünüyle kültüre, her yönüyle özgür ifade ve araştırmaya da engel olmuştu. Klasik antikitenin açık fikirli felsefelerini bir çağ boyunca toprağa gömmüş, binlerce pırıl pırıl zihni safsata dolu teolojinin anlamsız dehlizlerinde boğmuştu. Sözde Söz'ünü dehşet verici bir şiddet kullanarak yaymış ve varlığını işkence, zulüm ve ölümle korumuştu. Halim selim İsa mı, hah! Dünyada insanların yaşadıkları tecrübeler bütünü içinde sonsuz sayıda konu varken Avrupa'daki büyük müzeler bir baştan bir başa aynı korkunç çöp yığınıyla ağzına kadar doluydu. Pop müzikten de beterdi. Yaldızlı çerçeveler içinde yağlıboya Eurovision Şarkı Yarışması'ydı bu. Roland daha konuşurken bile duygularının gücüne ve onları açıklamanın verdiği hazza şaşırdı kaldı. Konuşuyordu –patlama yaşıyordu– ama başka bir konuda. Yatışmaya başladığında, bir burjuva evinin içinin, bir kesme tahtasının üstündeki bıçakla yanındaki bir somun ekmeğin, "canı çıkasıca rahip hazır bakmazken" donmuş bir kanalın üstünde el ele paten kayarak felekten bir gün çalan bir çiftin resmedildiğini görmenin ne kadar huzur verici olduğunu söylüyordu. "Hollandalılar sağ olsun!"

O noktada, yaşayacak yalnız sekiz haftası kalmış olan Daphne elini Roland'ın koluna koydu. Hoşgörülü ve tatlı gülümseyişi Roland'ı eritip bitirdi. Roland'a nasıl ölünür dersi veriyordu. "Hadi, yemek vakti. Galiba bir içkiye ihtiyacın var" dedi.

Canlı bir şehirde yolculuk yapmak ve günlük turistik hareketler Daphne'yi yormaya başladı, evi özledi. Gezilerini üç gün erken bitirip Londra trenine bindiler. Önlerinde bir yolculuk daha vardı ve bu yolculuğa çıkmadan önce Daphne'nin Lloyd Meydanı'ndaki evde biraz dinlenmesi iyi olacaktı. Beş gün sonra Daphne kendini toparlayınca arabasını yiyecek içecekle ve yürüyüş malzemeleriyle doldurdular. Daphne arabayı kullanmakta yine ısrar etti. Durmadan "son şansım" deyip duruyordu. Daphne'nin direktiflerine uygun olarak Roland, Esk Nehri kıyısında Lake District'te bir kır evi kiralamıştı. Daphne dokuz yaşındayken, köy hekimi ve amatör doğabilimci olan babasıyla burada kalmıştı. Babasının yalnızca kendisiyle beraber olmasından ne kadar mutlu olduğunu hatırlıyordu. Baba kız birlikte, dünyanın olmasa da İngiltere'nin en yüksek dağı olan Scafell Tepesi'ne tırmanacaklardı. Bird How adlı kır evi vadinin üst

kısımlarındaydı ve elektriği yoktu. İşin heyecanlı kısmı biraz da buydu – mumları yakmasına izin verilmesi, ürpertici, yer değiştiren gölgeler arasında mumları yatak odasına taşıması.

Daphne arabayı Wrynose ve Hardknott geçitlerinde sürerken Roland o zamanlar on dört yaşında olan Lawrence'ın bir dağa tırmanmak istediğini ilan etmesini hatırladı. İki gün sonra Lawrence ile Roland Langstrath Vadisi'nde bir pub'da kalıyorlar ve aynı addaki dağa tırmanmak üzere hazırlık yapıyorlardı.

"Lawrence'ın ne kadar formda olduğuna, o tırmanışı bana ne kadar büyük bir hızla yaptırdığına şaşırmıştım."

Daphne güldü. "Biraz üzgün görünüyorsun."

"Onu özlüyorum."

Bird How'a karanlık çökmeden iki saat önce vardıklarında alçak bir bulut vardı ve hafifçe yağmur yağıyordu. Kır evine engebeli bir patikayla erişiliyordu ve alçak tabanlı araba çıkıntı yapan kayalara sürtündükçe gıcırtılı yüksek sesler çıkarıyordu. Roland eşyalarını çimleri biçilmemiş bir bahçeden geçirerek taşırken Daphne de evi hazırladı. Roland solgun ışıkta bile çevrenin ne kadar güzel olduğunu görebiliyordu. Her iki yanda fundalıklar yükseliyordu. Bir sıra ağacın altında görünmez olmuş Esk Nehri, yığma taş duvarlarla çevrili, giderek alçalan bir çayırlığın aşağısındaydı. Basit bir evdi. Banyo yoktu. Mutfak evyesinde yıkanılıyordu. Aşağıda parketaşı döşeli bir mahzen ve bir tuvalet vardı.

Ertesi sabah yağmur durmuş, bulutlar kısmen dağılmıştı. Hava tahminine göre hava aralıklı olarak güneşli olacaktı. Sırt çantalarını doldurdular ve nehri kaynağına doğru izleyerek çiftlik yolundan yürümeye başladılar. Taw House Çiftliği'ndeki yaya köprüsünü kullanarak nehrin doğu yakasına geçtiler. Daphne'nin aklında Roland'a göstermek istediği belirli bir yer vardı. Yürüyüş rahat gidiyordu ama yavaşça, yirmi dakikada bir dinlenerek yürüdüler. Daphne bir yığma taş duvarın üzerindeki yüksek bir merdivende otururken bir ağrı kesici aldı ve sonrasında daha güvenle yürüdü. Birkaç kilometre yol yürümek üç saatlerini aldı. Sonunda o noktaya, Lingcove Köprüsü'ne geldiler. Daphne heyecanlanmıştı. Kemerli, basit taş yapının, elli yıldan uzun süre önce babasıyla birlikte yanında oturdukları ve babasının ona savaşı anlattığı zaman nasılsa aynen öyle duruyor olması onu şaşırttı. Babası orduda sağlıkçıymış, birlikler kuzey Alman ovasında Berlin'e doğru savaşarak ilerler-

ken onların sağlığıyla ilgileniyormuş. Daphne Roland'a babasının duygularını pek belli eden biri olmadığını söyledi, ama işinden söz ederken Daphne'nin elini tutmuş ve dokuz yaşında bir çocuğa hasta öncelik sistemi nasıl anlatılırsa elinden geldiğince anlatmış. Birlikleri giderek evden daha uzağa, doğuya doğru açılırken babası Daphne'nin annesine mektuplar yazarmış.

"Ona, mektuplarda nelerden söz ettiğini sordum. Bana her şeyden, bakımını yaptığı yaralardan bile söz ettiğini, onu çok sevdiğini ve geri dönünce evleneceklerini ve bir gün benim gibi küçük bir kızları olacağını söylediğini anlattı. Onun bunu söylediğini duymak nasıl bir sevinçti, sana anlatamam Roland. Son derece mesafeli bir insandı. Sevgi sözcüğünü kullandığını hayatımda hiç duymamıştım. O zamanlar insanlar böyle sözler kullanmazdı, özellikle çocuklarla konuşurken. Annemi sevdiğini söylediğini duymak ona karşı içimde büyük bir sevgi parıltısını ateşledi. Bana mühendislerin Elbe Nehri üzerinde hızla bir seyyar köprü inşa etmelerini izlediğini anlattı. Bir kamyonun içinde köprüyü geçerlerken iki tekerlek köprünün kenarından dışarı fırlamış ve derin sulara dalmalarına ramak kalmış. Subayların teker teker, dikkatlice inmeleri gerekmiş.

Bu öyküyü anlatırken, ki aslında gerçekten çok güzel anlatıyordu, onu bir tür gerilim öyküsüne çevirdi. Eline yapışmıştım, su nehirden ve arkamızdaki şelaleden aşağı akıyordu. Kamyon yan yatmıştı ama askerlere bir şey olmayacaktı. Onu dinlerken bunların hayatımdaki en mutlu anlar olduğunu düşündüm."

Daphne ile Roland küçük köprüye çıktılar ve nehrin akışını izlediler. Bir sessizlikten sonra Daphne, "Burada seninle birlikte olmaktan öyle mutluyum ki, bu iki mutlu an neredeyse varoluşumun bütününü kapsıyor" dedi. "Buraya küllerimle birlikte yalnız başına gelmeni istiyorum. Bütün çocukları buraya aynı anda getirmek ümitsiz bir şey. Bir arkadaşınla beraber gelme, eski güzel sevgililerinden birini de getirme. Özellikle de Peter'ın paldır küldür dalmasına izin verme. Beni çok zaman mutsuz etti. Zaten yürümekten ve açık havadan, geniş yerlerden nefret eder. Yalnız gel ve birlikte buradaki mutluluğumuzu düşün. Ve beni nehre itiver." Sonra şöyle ekledi: "Eğer rüzgâr varsa aşağı inip nehir kenarında da yapabilirsin."

Bu son söylenen sözün bayağılığı ikisine de fazla geldi. Sessizleştiler ve birbirlerine sarıldılar. Mutluluktan bu şekilde söz açmak

saçma, diye düşündü Roland. Manzarayı fosforlu mavi anoraklarıyla yaralayan bir grup yürüyüşçünün yaklaşması onları tedirgin etti ve ayrıldılar. Köprü hepsinin aynı anda geçemeyeceği kadar dardı. Bu yüzden güleç yüzlü grup bekledi ve Roland'la Daphne nehrin doğu yakasına geri dönerek Lingrove Çayı'nın başına doğru birkaç metre yürüyüp ilk şelalenin önüne gittiler ve getirdikleri yemekleri yediler.

Yemeklerini bitirince Daphne ilerlemeye devam edemeyecek kadar yorulmuştu, bu nedenle Bird How'a doğru yavaş yavaş inmeye başladılar. Günün geri kalan kısmında Daphne yatağın üstünde uyukladı ve okumak üzere yanında Wordsworth'ün özyaşamöyküsünü getirmiş olan Roland bu kitapla ya da Wordsworth'le yüzleşemeyeceğini hissedip onun yerine başka misafirlerin bıraktığı, kırsalla ilgili dergileri karıştırmaya başladı. Akşamın ilk saatlerinde dışarı çıkıp Birker Fell tarafına doğru vadiyi seyretti. Yüzüne çarpan hafif rüzgâr nehrin sesini taşıyor ve yükseltiyordu. Arkasında, evin arkasından gelen ayak sesleri işittiğini sandı. Bakmaya gitti ama kimse yoktu. Düzenli yürüyüş sesi Roland'ın kalp atışlarına dönüştü. Yeniden nehir görüntüsüne döndüğünde, elli metre kadar uzakta, çayırdan doğru gelip alçaktan, dosdoğru ona yönelerek solgun yüzü tam gözlerinin önünde uçan bir peçeli baykuş gördü. Bir an için, bunun çok yaşlı, gözlerini kendisine bütünüyle kayıtsızca dikmiş bir insan yüzü olduğuna dair bir izlenim, daha çok bir sanrı yaşadı. Derken görüntü gitti, baykuş nehre paralel, nehrin üst kısmına doğru uçmak üzere sağ yanına yattı, sonra sola döndü, nehrin karşısına geçti ve bir ağaç kümesinin ardında kayboldu. Roland içeri girince Daphne'nin kıpırdandığını duydu ve ona bir fincan çay götürdü. Baykuştan söz etmedi. Kendi kendine, Daphne baykuşu görmediği için üzülür, diye düşündü.

İki gün sonra, Londra'ya dönüşte arabayı kullanan Roland oldu. Daphne yolun bir kısmında uyudu. Uyandığında Manchester hizasına gelmişlerdi. Çantasından bir disk çıkardı, *Sihirli Flüt*'ün en tanınmış kısımları.

"Tamam mı?"

"Tabii. Sesini aç."

Uvertürün ilk mükemmel notasıyla Roland 1959'a, ürkütücü bir korunun resmedildiği düz yüzeyler üzerine sürülmüş taze boya kokusuna ve kendisine giydirilmiş olan kalın pamuklu önlüğe sa

rüklendiğini hissetti; nerede olması ve ne yapıyor olması gerektiği konusunda hissettiği şaşkınlık; annesinden bu kadar uzakta oluşunun yarattığı ama ayırdına varmadığı uyuşukluk hissi. Üç bin kilometre. Berners binasındaki müzik bölümünde serili yer muşambalarındaki desenin yolun yüzeyinde belirdiğini ve üstüne üstüne geldiğini gördü. Uvertürün çok iyi bildiği neşeli koşuşturmasının başlaması bile onu bu duygudan kurtaramadı. Bu durum içinde kendine hâkim olmaya çalışmıştı ama artık Mozart ve anılar onu yumuşatıyordu. Daphne'nin cesaretinin umutsuzluğu onu mahvetme sınırına gelmişti. Orta şeritte saatte 120 kilometreyle gidiyor, uzun bir sıra kamyonun yanından geçiyordu. Görüşü bulanmaya başladı. Daphne ne kadar sıcak, ne kadar acınacak durumdaydı. Başarısızlığı mutlakken ne kadar da büyük bir çaba gösteriyordu.

"Kenara çekmem lazım" diye mırıldandı Roland, "gözüme bir şey kaçtı."

Roland sonu görünmeyen konvoyun yanında hızlanırken Daphne dönüp arka pencereden yolu gözledi.

"Şimdi geç" dedi.

Daphne'nin yardımıyla Roland iki kamyonun arasındaki boşluğa girdi ve dörtlü flaşörlerini yakarak emniyet şeridine geçti. Daphne'nin elinde kâğıt mendil hazırdı. Roland mendili alıp dışarı çıktı. Bir toz fırtınası içinde durup gözlerini silerken M6'nın umursamaz endüstriyel uğultusu onu kendine getirdi. O arabayı çalıştırırken Daphne elini onun bileğine koydu. Anlamıştı.

Roland artık iyiydi, operaya uyum sağlamıştı. On beş kilometre kadar gitmişlerdi ki Daphne, "Zavallı Gece Kraliçesi. O tiz notalara kadar yükseliyor ama kaybedeceğinin farkında" dedi.

Roland Daphne'ye bir göz attı ve içi rahatladı. Kastettiği sadece söylediğiydi. Kendini ima ediyor değildi.

Ertesi akşam, Roland oteldeki işinden döndüğünde, Daphne'yi oturma odasında yerde, fotoğraf albümleri ve bazıları siyah beyaz yüzlerce dağınık fotoğrafın arasında dizlerinin üstüne çökmüş buldu. Çocuklar daha uzak akrabaların ve arkadaşlarının adlarını öğrensinler diye elinden geldiği kadar çok fotoğrafa notlar yazıyordu. Aynı zamanda, çocuklar böylece çocukluktaki tatillerinde gittikleri yerleri ve tarihlerini hatırlayacaklardı. Ölümünden altı ay sonra okunmak üzere her birine uzun mektuplar yazdı. Fotoğrafları ayıklamak, kesintili olarak iki haftadan fazla aldı. Elden ayaktan

düştüğünde gelip ona bakması için aile doktoru aracılığıyla bir Sağlık Hizmetleri görevlisi ayarladı. Gardıroplarındaki ve çekmecelerindeki giysileri ayıklamaya başladı. Bazıları atılacak, diğerleri ise yıkanacak, ütülenecek ve katlanarak Roland tarafından bir Kızıl Haç dükkânına götürülecekti. Bütün paltolarını verdi. Bir kış daha görmeyecekti. Bu gaddarlık, diye düşündü Roland, üstelik ya ölmezse? Roland bu umuda sarılmıştı. Hastalıklarda daha da tuhaf şeylerin olmuşluğu vardı.

Daphne'nin hiç kuşkusu yoktu. "Bunu senin ve çocukların yapmanızı istemiyorum. Fazla kasvetli olur."

İskân derneğinden resmi olarak ayrıldı ve bir avukat arkadaşının yardımıyla kurumu bir ortak girişime dönüştürdü. Ofise gidip acı içindeki çalışanlarına bir veda konuşması yaptı ve ellerinde çiçekler ve çikolata kutularıyla capcanlı eve döndü. Roland Daphne'nin her an çökeceğinden kuşku duyuyordu, endişe içindeydi. Ama baktı ki Daphne ertesi gün yürüyüş ayakkabılarını giyip bahçeye çıkmış, çiçek tarhlarındaki toprağı havalandırıyor. Öğleden sonra aynı avukat gelip ev konusunda düzenlemeler yapmasına yardım etti. Peter üç çocuğun da kendilerine yaşayacakları birer ev almaları konusunda cömertçe yardım etmişti. Daphne evi Roland'ın üstüne geçirmek istiyordu. Roland itiraz edince Daphne şartlarını açıkladı. Ev Roland sağken satılmayacaktı. Aile evi olarak kalacaktı. Lawrence'ın da bir odası olabilirdi. Çocuklar Londra dışında yaşarlarsa yararlı olurdu, Noellerde de yararlı olurdu.

"Burayı yaşayan bir yer olarak muhafaza et" dedi. "Sen böyle yaparsan ben o kadar huzur bulurum ki."

Telefonda çocuklarla konuşulduktan sonra karar verildi. Roland'ın Clapham'daki evi satılacaktı. Evi onarma planlarından vazgeçilmişti. Lawrence bu parayı ev fiyatlarının daha düşük olduğu Berlin'de kendine bir yer almak için kullanabilirdi.

Roland'a göre çelişki şuradaydı: Bütün bu hazırlıklar –ikinci aşama– hemen önlerindeki sorunu düşünmemenin bir yoluydu. Daphne ağrı ilaçlarını, kendi ifadesiyle "yükseltmek" için doktoruna zaten gitmişti. Sabahın ve öğleden sonranın ilerlemiş saatlerinde uyuyordu. Daha az yemek yiyor, çoğu akşam saat on olmadan yatıyordu. Her türden alkolden tiksinti gelmişti çünkü çürük kokusu aldığını söylüyordu ve böyle olmasının hiçbir sakıncası yoktu. İçki içmemek enerjisini korurdu.

Üçüncü aşamanın başlangıcı da, nasıl geçeceği de Daphne'nin bildiği şeyler değildi. Kısmen örgütleme yeteneği sayesinde bu aşamanın yavaş yavaş gelişi gizlenmiş oldu. Ağrı ilaçlarında ikinci bir yükseltme, daha da erken saatte uyumaya gidişler, daha az yemek, anlık yönelim kayıpları, asabiyet anları, belirgin kilo kaybı, benzinin belirgin şekilde solması gibi bütün bu gelişmeler, Daphne bir yandan bir şeylerle uğraşırken çok yavaşça ilerledi. Bunlar çığdan önce düşen çakıl taşlarıydı. Çığ gecenin ortasında bir çığlıkla geldi. Yan tarafındaki ve midesindeki ağrı en son aldığı ilaçların da yatıştıramadığı bir şiddetle vuruyordu. Daphne buruşturduğu çarşafların üstünde kıvranırken Roland sersemlemiş vaziyette yatağın ayak ucunda pantolonunu giymeye çalışıyordu. Daphne atakların arasında ona bir şey söylemeye çalışıyordu. Ambulans çağırmamasını. Ama Roland'ın niyeti tam olarak bunu yapmaktı. Artık yönetim Daphne'de değildi. Sağlık görevlileri on dakika içinde geldiler. Daphne'yi giydirmek mümkün değildi. Royal Free Hastanesi'ne doğru hızla yol alırken ambulansın arkasında sağlık görevlilerinden biri Daphne'ye morfin iğnesi yaptı. Acilde bekledikleri elli dakika boyunca Daphne bir sedyede uyukladı. Roland ve bir hasta bakıcı onu yukarı, Daphne hakkında bilgi sahibi oldukları ve notlar almış oldukları belli olan sağlık görevlilerinin bulunduğu servise çıkardılar. Daphne'ye bakan doktor bunu bekliyor olmalıydı. Onlar Daphne'yi "rahatlatırken" Roland hemşire bankosunun yanında bekledi. İçeri girdiğinde Daphne bir hastane önlüğü giydirilmiş, serum takılmış, oturur vaziyetteydi. Oksijen tıslayarak burun deliklerinden içeri girerken Daphne'nin yüzüne biraz renk gelmiş görünüyordu.

İlk sözleri "Affedersin" oldu.

Roland onun elini ellerinin içine aldı, sıktı ve oturdu. Özür diledi. "Seni buraya getirmek zorundaydım."

"Biliyorum."

Bir süre sonra Daphne, "Bu akşam bir şey olmayacak" dedi.

"Yok, tabii ki olmayacak."

"Eve gidip biraz uyumalısın. Sabah görmeye gelirsin."

Daphne ona getireceği bir dizi eşyanın listesini verir, o da telefonuna yazarken, Roland eski Daphne'nin komutayı tekrar ele aldığını sezdi ve saat sabahın dördünde mantıksızca umutlu, hastaneden ayrıldı.

Saat altıyı biraz geçe Roland kuvvetli yaz sonu güneşi altında, kır evine giden patikaya saptı. Bu sefer yolun yüzeyi o kadar engebeli değilmiş gibi geldi veya araba daha yüksekti. Arabayı boşaltmadan önce içeri bakmaya gitti. Her şey geçen seferki gibiydi, cilalı ahşap kokusu bile, köşedeki masanın üstünde duran *Country Life* dergileri ve yankılanan sessizlik bile. Ama bu akşam, nehre kadar uzanan çayırda, bütün vadiyi kaplayan bal rengi bir güneş ışığı vardı. Ayrıca kendisi de artık altmış iki yaşında değildi. Eşyalarını içeri taşımak için dört kere gidip gelmesi gerekti. Tahmin ettiği gibi, derin sessizlikte Daphne'nin yokluğu bunaltıcıydı. Eşyalarını boşaltarak vakit geçirmeye çalıştı. Sadece iki gece kalacak olmasına rağmen yedek giysilerini bile çekmecelere yerleştirdi.

Sonunda kendine bir bira koydu ve eline alıp dışarı çıkarak ön kapının yakınında yığma taş duvarda eğreti olarak oluşturulmuş oturma yerine oturdu. Vadiye bakıp motoru aşırı zorlanan küçük arabanın bedeninde yarattığı titreşim kalıntılarının silinmesini beklemek huzur vericiydi. Yedi yıl. Neydi onu bu kadar geciktiren? Daphne'nin mektubu çok açıktı. Ne kadar isterse o kadar bekleyebilirdi. Bütün bu süre boyunca onun evinde yaşaması, hatta o evin sahibi olması, onun çalışma odasını kendi çalışma odası yapması, her gece onun kullana kullana eskittiği tencere tavaları kullanması, bir zamanlar paylaştıkları yatakta yatması yeterli gelmemişti. Lawrence, Ingrid, Stefanie, Gerald, Nancy ve Greta ile onların erkek arkadaşları, kız arkadaşları, daha sonra da eşleri ve çocuklarıyla aynı evde geçirdiği Noeller de yetmemişti. Bütün bunlarda Daphne'nin anısı güçlüydü ama Roland hâlâ Daphne'nin fiziki varlığının fiili son kalıntılarına da ihtiyaç duymuş, karısının ve tabutunun karbonlaşmış özünü bırakmamıştı. Onu yanında tutması gerekmişti. Ancak beş yıl sonra, küp başka şeylerin yanında gecikmesini de hatırlatır hale gelince, onu bir gazete kâğıdına sarmış ve bir çekmecenin içine sokuşturmuştu.

Daha sonra, akşam yemeğini hazırlarken, Roland'ı yine keder basmaya başladı. Daphne düşüncelerini bu kadar doldurmaya başlayalı bir süre olmuştu. Bu canını yakıyordu. Geciktirmesinin sebeplerinden biri de buydu, yaşadığı kayıpla yeniden meşgul olmak istememesi. Bir Londra kabristanında beden bütünlüğü bozulmadan gömülmüş olsaydı daha iyi olurdu; Roland düzenli olarak gider, yanında otururdu. Ondan geri kalanların nihai olarak

elden çıkarılacağı törenin kederli ve etkin uygulayıcısı olmak çok fazla şeyi deşmek demekti. Bunu hemen, Daphne'nin ölümünden sonraki iki hafta içinde yapmalıydı, Boot'taki handa kalmalı, kır evinin yanına bile uğramadan nehir boyunca yürümeliydi. Bird How'ı hiç düşünmeden kiralamıştı. Yeniden buraya gelmek marazi bir düşünceydi. Acaba eşyalarımı toplayıp gitsem mi, diye düşündü. Ama bulunduğu yeri değiştirmenin hiçbir şeyi düzeltmeyeceğini biliyordu. Daphne'nin külleri Esk'e atılıp Ravenglass ve İrlanda Denizi'ne doğru sürüklenmeye başlayıncaya kadar huzur bulamayacaktı. Davranmalı ve bunu yapmalıydı. Acı çekmek duruma uygundu. Köprüden Esk Hause'a kadar yürüyerek gitmeyi ve Lingcove Beck'teki şelalelerin yanından doğru dönmeyi planlamıştı. Ama haritayı daha yakından inceleyince bunun kendi yaşı ve kondisyonundaki biri için fazla yorucu olacağını görmüştü. Artık ne yapacağı kesindi: Görevini köprüde yerine getirecek ve doğruca buraya gelip, eşyalarını arabaya yükleyip hemen gidecekti. Bird How'da bir gece daha geçirmesine imkân yoktu.

Saat dokuz olmadan patikada yola koyulmuştu bile. Vadide nehri kaynağına doğru izledi, önceki seferde yaptıkları gibi Tow House Çiftliği'ndeki yaya köprüsünden nehrin doğu yakasına geçti. Ama bu şekilde düşünmemeye çalışıyordu. Onu, onun kendisiyle beraber yürüdüğünü düşüncelerinden uzak tutması lazımdı. Yürüyerek geçmişe doğru gitmiyordu, geçmişten çıkıyordu. Kısa zamanda Bursting Gill'e varmıştı, köprüye on dakikadan daha kısa mesafede, nehrin diğer tarafındaki Heron Kayalığı'na bakıyordu. Yakın zamanda yağan yağmurdan sonra solundaki nehir iri granit kayalara ihtişamla vuruyordu. Çevresinde yükselen dalgalı çayırlardaki eğreltiotları hâlâ yeşildi ve havada, suyun içinde kalmış taşların yaydığı mis gibi koku duyuluyordu. Ama taşın da suyun da kokusu olmazdı. Roland sırt çantasını çıkardı. Polara sarılı seramik küp ile iki litre içme suyu ağır gelmişti. Çukurlaştırdığı avuçlarıyla yüzüne su serpmek için nehre eğildi.

Yolun ne kadar kısa olduğunun ya da yolu ne kadar hızlı yürüdüğünün farkında değildi. O gün Daphne'nin birkaç defa dinlenmesi gerekmişti. Sırt çantasını aldı, Büyük Gill Head Kayalığı yönünde sağ tarafa doğru tırmandı ve eğreltiotlarının arasındaki bir tümseğe oturup dinlendi. Patikanın otuz metre kadar üstündeydi ve nehrin aşağı doğru upuzun akışını görebiliyordu. Bir çarşamba sabahıydı,

okulların yaz tatili bitmişti ve çevrede, tek başına yürüyen, belki iki, belki de üç kilometre ilerideki bir kişi dışında hiç kimse yoktu. Bu kişi hareketsiz duruyor görünüyordu. Roland oturdu ve mektubu çıkardı. Anında Daphne'nin sesi kulaklarındaydı.

> Sevdiceğim, beni ne zaman istersen o zaman atabilirsin. Yirmi yılını bile alsa fark etmez. Yeter ki kimseden yardım almadan köprüye kadar gidebilesin, bizim durduğumuz yerde durasın ve bizi ve ne kadar mutlu olduğumuzu düşünesin. İlkgençliğimde bir Bulgar'a âşık oldum. Bana, bir gün ünlü bir şair olacağını söyledi. Acaba bunu başardı mı? Hayatların nasıl gelişeceğini öngörmek çok zor. Aynı yere kırk yıldan fazla bir süre sonra tekrar geldim ve sana âşık oldum, ya da çoktan âşık olduğumu keşfettim. Dağlardan geçip buraya gelmemiz ne kadar harikulade oldu. Harita okuduğun ve pansiyonun akortsuz piyanosunda ben istedim diye o duygusal şarkıyı çaldığın için teşekkür ederim. Hepsi için sana teşekkür ederim. Bu yolculuğun sana acı vereceğini biliyorum. Sana teşekkür etmem için bir sebep daha. O güzel nehir boyunca yolculuğu tek başına yapman gerektiği için üzgünüm. Sevgilim, seni ne kadar çok seviyorum. Unutma! Daphne.

Daphne'nin sesini bu kadar yakından ve net duymak onun cesaretinin ve dar yatağının çevresindeki yeşil perdeler çekilmiş, morfin pompasının tüpü başparmağının köküne sabitlenmiş vaziyette, aşırı ısıtılmış hastane koğuşunda bu notu yazarken içinde bulunduğu acının anısını daha da keskinleştirdi. İnce, kıvrımlı el yazısıyla yazdığı yiğitçe sözler, Roland'ın vadiyi, vadinin bol ışığını ve genişliğini, üstünden gür sesiyle güneybatıya doğru akan nehri, tek elinin altındaki otların sertliğini ve şimdi diğer elindeki su şişesinden kana kana içtiği suyun soğukluğunu algılayışını derinleştirdi. Yaşadığı için şanslıydı.

Daphne'nin mektubu törenin vazgeçilmez bir parçasıydı. Roland mektubu bir kere daha okuduktan sonra ayağa kalktı; kalkışı belki de fazla kararlı olmuştu, ani baş dönmesinin geçmesini beklemek zorunda kaldı. Sonra nehre doğru indi. Eskiden dik eğimlerde, altındaki kayalar ve çıkıntılar arasında dağ keçisi gibi zıplaya zıplaya, koşar gibi inmekte ustaydı. Şimdiyse diz eklemlerine dikkat ederek, patikaya dikkatle, yan yan indi. Lingcove Köprüsü'ne düşünceli bir ruh haliyle yaklaştı. Bu yakada yığma taş duvarlı bir koyun ağılı

olduğunu unutmuştu. Ağılın yanından geçti ve köprünün önünde durdu. Burası piknik yapmak ya da fotoğraf çekmek için durmak ve bir yudum su içmek için rağbet edilen bir yerdi. Bu sabah her yer onundu. Köprü yalnızca iki koyunun yan yana geçebileceği genişlikteydi. Roland köprüye çıktı ve mektupta söylendiği gibi, daha önceden birlikte durdukları noktada, minik taş kemerin en tepesindeki yerde durdu. Sırt çantasını çıkardı ve bacaklarının arasına yerleştirdi ama henüz seramik küpü çıkarmaya hazır değildi. Tören buydu ve törene biraz zaman tanımak istiyordu. Nehrin akış yönüne doğru baktı. Hafif bir esinti vardı, külleri buradan savurabilirdi. O anda kendini sihirli bir şekilde başkasının yerine geçirebilse, Daphne'nin, küçük kızının elinin kendi elini sıkıca kavradığını hissederek ona savaş hikâyeleri anlatan ve eve, annesine yazdığı aşk mektuplarından söz eden sessiz tıpçı babası olmayı seçeceğini düşündü. Bu iyi niyetli bir seçimdi ama bir doktoru hayal etmek hataydı. Roland'ı paylaştıkları mutluluğun anılarına değil, daha sonra, Daphne'nin son haftalarında olup bitenlere götürdü. Roland dik kafalı düşüncelerine söz geçiremiyordu. Düşünceleri Daphne'nin ve onu görmeye geldiklerinde çocuklarının acısını canlandırma eğilimindeydi. Daphne yatakta küçülmüş, yüzü kafatasının üstüne yapışıp gerilmiş, dişleri fırlamıştı, öyle ki hepsi bu yeni maskenin altındaki tanıdık yüzü görmeye çabalıyordu. Cildi yanmıştı. Bu kadar çok uyumaktan nefret ettiğini söylüyordu, morfin dozları, rüyalar – korkutucuydu, çünkü hepsi gerçek hayat kadar canlıydı ve onlardan kurtulmak için mücadele ediyordu. Dili beyaz yaralarla kaplıydı, kemiklerinin tutuştuğunu söylüyordu. Yan tarafındaki yırtılırcasına ağrıyan yer, korktuğu kadar, hatta daha da beterdi. Ya ağrıyı seçecekti ya da morfini ve doktor morfin alan hastaların rüyasız uyuduklarında ısrar etmesine rağmen kendilerini gerçekmiş gibi gösteren boğucu rüyaları. Roland Daphne'ye eve gelmek isteyip istemediğini sorduğunda, Daphne korkmuş göründü. Bulunduğu yerde kendini daha güvende hissettiğini söyledi. Aynı nedenle bir hasta bakımevine de yatırılmak istemedi. Kısa bir süre sonra, ilaçlar acısına derman olmamaya başladı ve Daphne ölmek için can atar oldu. Hep korktuğu küçük düşme işte buydu ama acı bunu fark etmesine engel oldu. Roland onun alçak sesle bir doktordan onu kurtarmasını istediğini duydu. Artık Daphne'nin dostları haline gelmiş olan hemşirelerden de kimsenin anlamayacağı şekilde bir

aşırı doz almasına izin vermelerini istedi. Ama her zamanki gibi şefkatli olan personel, Daphne kendi düşünceye kadar onu acı içinde de olsa canlı tutmayı öngören tıbbi görevlerine yasayla bağlıydı. İhmal yoluyla, ona yiyecek, içecek vermeyerek öldürmeye razıydılar. Çektiği işkenceye şiddetli ve amansız bir susuzluk da eklendi. Roland dudaklarını ıslak bir süngerle ıslatıyordu. Dudakları, bir çölü sürünerek geçmişçesine çatlamıştı. Gözleri sararmıştı. Nefesi çürüyen bir şey gibi kokuyordu. Roland Daphne'nin yatağının ayak ucundaki "ağızdan hiçbir şey verilmeyecek" yazısını çıkarıp hemşire bankosuna gitti ve Daphne'ye istediği zaman su verilmesi için ısrar etti. Hemşireler omuz silkti, tamam, onlar açısından sakınca yoktu.

Kısa süre önce Daphne'nin kendi ölüm anını seçebilmesine izin veren yasa teklifi parlamentoya gelmişti. Lordlar Kamarası'ndaki Kilise ileri gelenleri, başpiskoposlar tasarıya karşı çıkıyorlardı. Teolojik itirazlarını, açgözlü akrabaların paraya el koyma hırsıyla ilgili acıklı hikâyelerin ardına gizliyorlardı. Yüce ilahiyatçılar zillet içindeydi. Hastanede ise, asla Daphne'nin yanında söylemese de, Roland'ın aşağılayıcı konuşmalarının, "aydınlanma"sının hedefi, tıp camiasının yüce makamları, kraliyet okullarının ve topluluklarının hayat ve ölüm üstündeki denetimlerinden vazgeçmek istemeyen kibirli başkanlarıydı.

Roland bütün bunları Lawrence'a bir hastane koridorunda söyledi. Dikkatsizce çektiği nutuklardan biriydi bu da, muhtemelen yanlarından doktorlar geçiyordu ve onu duydular. Kurulu düzenin bir mikroskoptan bakıp da Antoine van Leeuvenhoek'in 1673'te tanımladığı mikroorganizmaları incelemeye değer bulması iki yüzyılı almıştı. Beden temizliğine karşıydılar çünkü bu mesleklerine hakaretti, anesteziye karşıydılar çünkü ağrı hastalığın Tanrı vergisi bir özelliğiydi, hastalıkların mikroplardan kaynaklandığına dair teoriye karşıydılar çünkü Aristoteles ve Galen bunun aksini düşünüyordu, kanıta dayalı tıbba karşıydılar çünkü işler böyle yürümezdi. Ellerinden geldiğince uzun bir süre sülüklerine ve fincan çekmeye yapışmışlardı. Yirminci yüzyılın ortalarına kadar, aksi yönde kanıtlara rağmen kitlesel olarak çocukların bademciklerinin alınmasını savunmuşlardı. Sonunda tıp mesleği her zaman yola gelmişti. Bir gün, mantıklı bir insanın dindirilemez, dayanılmaz acı yerine ölümü seçme hakkı konusunda da yola geleceklerdi. Daphne içinse iş işten geçmiş olacaktı.

Lawrence Roland'ı sonuna kadar dinledi, sonra elini babasının koluna koydu. "Baba, pek çok kötü fikirle de mücadele etmişlerdir mutlaka. Yasa değişince onlar da değişir."

Tekrar Daphne'nin servisine doğru yürüyorlardı. "Değişirler ama sonuna kadar mücadele edecekler."

Günbegün Daphne'yle birlikte oturup ona bakar, korkunç çöküşünü izlerken, birini, bir şeyi suçlaması gerekiyordu. Günahkârca, onun ölmesini canıyürekten diliyordu. Bunu neredeyse Daphne'nin istediği kadar istiyordu.

Daha sonraları, geceleyin Daphne'yle kalmasına izin verdiler. Daphne sabah beşte öldüğünde Roland iskemlesinde uyuyordu ve kendini affetmedi. Birisinin çarşafı Daphne'nin yüzüne çektiği sırada uyandı ve telaşlandı. Filipinli hemşire Roland karşısında kararlı davrandı. "Uyanmadı, canım. Bundan kesin eminiz."

İşte böyle, diye düşündü Roland köprünün üstünde, dört hafta boyunca paylaştıkları şeyi son anda paylaşamamışlardı. İyi kalpli hemşire her şeyin farkında olamazdı. Roland bir saatten fazla uyumuş olmalıydı. Daphne'nin uyanıp, gittiğini hissederek ona seslenip seslenmediğini, onun eline ulaşabilme umuduyla elini uzatıp uzatmadığını hiç bilemeyecekti. Bunu düşünmeye katlanamıyordu ve çocuklara bundan hiç söz etmemişti. Lawrence'ın söyleyecek mantıklı ve teselli edici bir şey bulacağından emindi. Bu her şeyi daha da berbat ederdi.

Köprüde hâlâ kendi başınaydı. Arkasına dönüp nehrin üst başına, sonra da Lingcove Beck'e, Daphne'yle birlikte öğle yemeklerini yedikleri şelaleye doğru baktı. Daha mutluluklarını düşünecekti, tören bunu gerektiriyordu, ama acelesi yoktu. Ne yediklerini hâlâ hatırlıyordu. Kılı kırk yararak sandviç yapmaktan yana olmamışlardı hiç. Onun yerine, keskin bir bıçakla bir somun ekmek ve bir parça çedar peyniri dilimlemişlerdi. Ayrıca domates, siyah zeytin, taze soğan, fındık ve çikolata. Tam bugün çantasında olanlar.

Dönüp nehrin alt başına doğru bakınca, bir yürüyüşçünün nehirdeki hafif bir dönemecin kenarında belirdiğini gördü. Muhtemelen tümseğin üstünde otururken gördüğü kişi olmalıydı, şimdi birkaç yüz metre ötedeydi. Kaşlarını çatıp izledi, sonra içgüdüsel bir hareketle, sırt çantasının yan cebinden dürbününü almak üzere eğildi. Dürbünü kaldırdı, odaklanma vidasını çevirdi ve pek tabii, işte Peter Mount karşısındaydı, engebeli arazide tereddütle ve tik-

sintiyle yürüyordu. Onun için doğal yüzey kaldırımdı. Ya da tüylü halı. Evet, Clapham Old Town çıkışlı Lord Posse Mount, hastalıklı bir mantıkla Daphne'yi ondan geri alma talebiyle işte buradaydı: Ben onunla senden önce tanıştım. Birkaç dakikalık mesafedeydi. Roland, Daphne'nin küllerini o anda nehre teslim ederek bütün tartışmayı bitirebileceğini biliyordu. Ama baskı altına alınmaya ya da zorbalığa gelemezdi. Talimat almıştı ve mutlulukları hakkında düşünmeye henüz başlamıştı. Dürbününü çantaya koydu ve kollarını kavuşturdu. Merhum eşinin eski partneri –kocası değil– ve üvey çocuklarının babası patika boyunca dikkatle, adım adım ilerliyordu. Görünüşe göre, engebeli çayırlıklardan Esk Nehri'ne dökülen çeşitli çayları geçmek için o kocaman ayakkabılar bile yeterli olmamıştı. Asalet unvanına sahip olmak için akla yakın umutlar besleyen, partiye yeterli miktarda nakit aktardığı hesabını yapan birine bu beysbol kepi de uygun görünmüyordu. Genç bir görüntü versin niyetiyle giyilmiş olabilirdi. Ama başarılı olamamıştı, çünkü Roland'inki kadar yıpranmış olan yüzü, kızgınlık ve sıkıntının pençesindeki yaşlı ve dar kafalı bir adamın yüzüydü.

Roland yüz yüze gelmek için artık sabırsızlanarak Peter'ı heyecanla bekliyordu. Seramik küp sarılı vaziyette bacaklarının, üç mevsime uygun kalın botlarının arasındaki çantasında güvendeydi. Peter köprünün yanında durarak başını kaldırıp ona bakınca Roland yüzüne aydınlık bir hoş geldin gülümsemesi oturttu.

"Bak şu işe Peter" dedi aşağı doğru, sesini hızla akan suyun sesini aşacak şekilde yükselterek. "Beni şaşırttın."

"Ayaklarım fena ıslandı ve sanıyorum bir kasımı incittim." Peter bıkkın vaziyette bir kayanın üstüne oturdu. Elinde eşyası yoktu.

"Zavallı Peter." Roland'ı büyük bir neşe sardı. Çantasını bir omzuna atıp aşağı, nehir kenarına indi.

Peter kepini çıkardı ve alnını kepiyle sildi. "İşi yaptın mı?"

"Hayır."

"Güzel. Kastettiği köprü bu mu?"

"Kesinlikle."

"Tamam o zaman. Yalnız bana bir dakika müsaade et."

Peter'ın, bir önceki sabah o konuşma hiç yapılmamış gibi konuşması çok etkileyiciydi. Her zaman istediğini elde etmek gibi bir ustalığı vardı. İstediğini alıncaya kadar devam eder, tüm engelleri görmezden gelirdi. O zamanlar, konser salonlarında hep yan grup

olarak, ses düzeni ya da ışıklandırma çalışmazken ve yönetim kılını kıpırdatmazken sahneye çıktıklarında bu işe yarıyordu – başlarda.

Roland umursamazca sordu: "Ee, nereye böyle?"

"Tam buraya."

Peter'ı taklit ederek, onun yöntemlerine gönderme yapan Roland, "Nehrin karşısına geçip sola doğru gidersen Esk Hause'a varırsın. Tepede doğuya dön, Langsdale yönünde harika manzaralar göreceksin."

Roland'ın hasmı ayağa kalktı. Çantasına doğru başını sallayarak gülümsüyordu. "Orada işte."

"Galiba sen yola koyuluncaya kadar bekleyeceğim Peter. Aslında bu kıyıda da kalabilir, şuradan Lingcove Beck'e doğru tırmanabilir ve çok hoş bazı şelaleler görebilirsin. Eğer o tür şeylerden hoşlanıyorsan. Sonra da Bow çayırlarına tırmanırsın."

"Hadi, hadi Roland, şu işi tamamlayalım. Askham Hall'da öğle yemeği için masa ayırttım."

"Yolun epeyce uzun. Seni tutmayayım."

"Bak sana ne diyeceğim" dedi Peter mantıklı davranırcasına. "Ben yapayım, sen de izleyebilirsin." Sırt çantasını alacakmış gibi kolunu uzatarak Roland'a doğru bir adım attı.

Roland kenara çekildi. "Senin bu işe karışmanı istemedi. Bu konuda gayet netti maalesef."

Peter beysbol şapkasını katladı ve tüvit ceketinin cebine tıktı. Kulak memesini başparmağıyla işaret parmağı arasına alıp ovuştururken görünüşte düşünceli bir tavır takınıp uzaklara baktı. "Sanıyorum Stockholm'deydik. Otuz beş yıl önce. Greta'ya hamileydi. İlk o giderse ne yapılmasını istediğini bana anlattı. Ben de ona, önden giden ben olursam ne yapılsın isterdim, onu anlattım. Birbirimize içten sözler verdik. Sonra, geri döndüğümüzde, bir haritanın üstüne bir daire çizdi. Ben o haritayı o gün bugündür saklarım."

Haritayı cebinden kısmen görünecek şekilde çekti. Ordnance Survey, eski bir altıncı baskı, bir mile karşılık bir inç.

"Uzun zaman önce olmalı" dedi Roland. "Angela'dan önce miydi? Ya Hermione'den? Ona vurmadan da önce herhalde?"

Peter, Roland'ı şaşırtarak öne doğru kararlı bir adım attı. Roland bu sefer geri çekilmedi. Peter yine çok zekice davranarak, Roland hiçbir şey söylememiş gibi devam etti. "Ve ben verdiğim sözü her zaman tutarım."

Yüz yüze, birbirlerine o kadar yakın duruyorlardı ki Roland Peter'in kolonyasının kokusunu duyabiliyordu.

"Ben de" dedi Roland.

"Öyleyse, mantıklı olan bu işi birlikte yapmamız."

"Kusura bakma ahbap. Neden olamayacağını sana söyledim."

Peter Roland'ın açık yakalı gömleğini en üstteki düğmenin hemen altından yakaladı. Pamuklu kumaşa gevşekçe, neredeyse sevgiyle sarılmıştı. "Bilirsin Roland, seni hep sevmişimdir."

"Gayet iyi görüyorum." Roland bir yandan konuşurken bir yandan da sağ elini kaldırıp Peter'ın bileğini kavradı. Bilek tahmininden biraz daha kalın çıktı ama elini daha da sıkarken başparmağı bilek üzerinde işaret parmağıyla uç uca birleşti. Ancak o zaman, artık iş işten geçmişken anladı kavgaya tutuşacaklarını. İnanılmaz. Ama bundan kurtuluş yoktu. Boyları ve birkaç ay farkla yaşları aynıydı. Roland Peter'ın hiç egzersiz yapmadığını biliyordu, kendi geçmişindeyse tenis kortlarında geçen binlerce saat vardı. O günler hayli geride kalmıştı ama arkalarında ne de olsa bir zindelik ve kuvvet bırakmışlardı. Raket tutan eli gerçekten güçlü olmalıydı, çünkü Peter Roland'ın gömleğini bırakırken nefessiz kaldı. Bir yandan da boşta olan elini kaldırıp Roland'ın boğazını sıktı. Demek ciddiydi. Roland Peter'ın eline vurup ondan kurtulurken, sırt çantası omzundan kayıp toprağa düştü. Çanta düşedursun, iki adam bir kollarıyla diğerinin boynunu kavramaya, bacaklarını da diğerinin bacağına takıp onu yere devirmeye uğraşıyorlardı. Birbirlerinin hareketine engel olmak isterken birbirlerine kenetlendiler. Tam bir dakika, iki yaşlı adam, orada, Esk Nehri kıyısında sallanıp homurdanarak öylece durdular. Suyun hışırtısından başka ses yoktu. Tek bir kuş sesi bile yoktu. Görüntüye şaşıp kalacak hiçbir yürüyüşçü de geçmiyordu. Lake District, kozlarını paylaşmak üzere onlara kalmıştı.

Roland mücadele ederken bir yandan da bir dezavantajının olduğunu düşündü. Yaptıkları şeyin çok saçma olduğunu düşünecek zamanı olmuştu. Bunu bilmek onu güçsüzleştiriyordu. Kavga mı ediyordu, yoksa kavga ediyormuş gibi mi yapıyordu? Öte yandan Peter'ın itici gücü kutsanmış bir mutlak doğru ve tek bir amaç, yani kazanmaktı. Külleri kazanmak.

Roland sağ kolunu kurtardı ve avcunun kökünü Peter'ın burnunun altına dayayarak, bütün gücüyle itip adamın başını arkaya doğru zorladı. Peter sonunda bırakmak ve geri adım atmak zorunda

kaldı. Burnu kanıyordu. Roland'ın sırtı nehre dönüktü. Çantasını kontrol etti. Bir yanı koyun ağılının duvarına dayalı ve güvendeydi. Birbirlerinden üç metre kadar uzakta, nefes nefese birbirlerine bakıyorlardı. Peter, Roland'ı şaşırtacak şekilde, hırıltılı bir ses çıkardı ve kalbi ya da bir iç organı kötü durumdaymış gibi aniden eğildi ya da iki büklüm oldu. Roland ona yardım etmek için ileri adım atmak üzereydi ki Peter yeniden doğruldu, elinde tenis topu büyüklüğünde bir kaya parçası vardı. Roland diğer kavgalarda olduğu gibi bu kavgada da söze dökülmemiş kurallar olduğunu ya da biraz öncesine kadar böyle kurallar olduğunu ancak o zaman anladı. Bu kurallar şu andan itibaren gözetilmeyecekti.

Peter üst dudağındaki kanı sildi. "Tamam" diye fısıldadı kolunu geriye atarken.

"Eğer o taşı atarsan boynunu kırarım" diye tehdit etti Roland.

Peter taşı beceriksizce attı ve Roland tam taşın yoluna doğru beceriksizce eğildi. Taş Roland'a çarptı ama tam olarak da isabet etmedi, alnının üst tarafına, sağ gözünün epeyce üstüne gelmişti. Roland düşmedi. Sallanarak ayakta kaldı, bilinci yerindeydi ama hareketsiz kalmıştı ve kulağında sürekli, tiz bir ses çınlıyordu. Peter yakaladığı fırsatı fark etti ve Roland'a doğru atıldı, onu iki eliyle göğsünden iterek dik, kayalık yamaçtan aşağı, nehre yolladı. Roland bu kötü durumda yine de iyi düştü, ya da çok feci şekilde düşmedi. Tökezlemeden önce dönüp bedeninin bir yanıyla yere ve nehrin sığ kısımlarına temas edebilmişti. Sol kolu düşüşün şiddetini bir ölçüde kesmiş, su da başını yastık gibi korumuştu. Suyun altında ancak birkaç saniye kaldı. Nehrin çalkantılı ana akıntısından uzakta olması şanstı. Yine de düşüşün etkisi bir patlama gibi, müthiş oldu. Soluksuz kalmıştı, nefes almak için çırpınıyordu. Sürünerek çıkarken, birkaç kaburgasını kırmış olduğunu tahmin etti. Bedeninin üst kısmını sudan çekip çıkardı ve bedeninin yarısı nehrin kenarında, yan dönerek uzandı, soluk almaya, kulaklarındaki sesin yatışmasını dinlemeye çalıştı. Peter'ı ancak o zaman hatırladı. Bakmak için başını çevirdi. Peter Daphne'nin küllerinin son kısmını da nehrin ortasındaki çalkantıya boşaltmaktaydı. Roland'ı gördü ve küpü, futbolda kupa kazanmış gibi başının üstüne kaldırarak ona neşeyle gülümsedi. Roland gözlerini kapadı. Bütün bunların hiçbir önemi yoktu. Kim attıysa atmıştı, Daphne'nin külleri artık nehirdeydi ve tam da Daphne'nin istediği gibi, İrlanda Denizi'ne

doğru yol alıyorlardı. O da kendini bırakıp Daphne'nin yanında, sonuna kadar akıp gidebilirdi.

Bacaklarını nehirden çıkardı ve kendini oturur duruma getirdi. Birkaç saniye sonra yukarıdan, yamacın tepesinden Peter'ın sesini duydu.

"Acelem var. Öğle yemeğine geç kaldım. İşi birlikte yapamadığımıza üzüldüm. Hayatta kalacağa benziyorsun."

Roland kendini toparlayarak ve kollarını, bacaklarını kırık var mı diye yoklayarak yarım saat daha oturdu. Uygun sözcük buysa, şanslıydı, çünkü buraya sıcak bir günde gelmişti. Sonunda ayağa kalktı ve nehrin, kıyıya erişmesi daha kolay olan alt başına doğru birkaç metre yürüdü. Boş küp çantasına dayalı duruyordu. Ağrı kesici –parasetamol ve ibuprofen– aramak için çantasını karıştırdı. Suyu uzunca bir süre ağzına dikerek her ikisinden de birer tane aldı. Polarını giymek için kollarını kaldırmak canını yaktı. Açılır kapanır yürüyüş sopasını açtı ve yüksek sesle inleyerek, zorlukla, çantayı sırtına yükledi. Yirmi dakika sonra güzelce ilerler hale gelmişti. Yürümesi kolay bir patikaydı ve vadiden aşağı iniş fark bile edilmiyordu. Botları tanıdık bir gıcırtı çıkarıyordu ve ağrı kesiciler görevlerini yapıyordu. Ona ağır gelen, yenilmiş olduğu olgusuydu. Bunu zihninden kovmaya çalıştı. Daphne'yi çalan ölümdü, Peter değil. Çeşitli intikam hayalleri yürüdüğü yolu kolaylaştırdı ama hiçbir şey yapmayacağını biliyordu. Banyonun, sıcak suyun olmadığı kır evine geri dönünce giysilerini değiştirdi, ateş yakıp karşısına oturdu ve yanında getirdiği yiyecekleri –fıstık, peynir, bir elma– yedi, sonra uyuyakaldı.

Ertesi sabah arabayı yüklemesi uzun zaman aldı. Gece boyunca ağrıları artmıştı. Yola çıkmadan önce, sırt çantasındaki ecza dağarcığını talan edip başka ağrı kesici, bir de onu uyanık tutacak ve yola odaklanmasını sağlayacak uyarıcı ilaç var mı diye baktı. Bu, yolu neredeyse zevkli hale getirdi. Daphne'nin anısına, yanında getirdiği CD çaları kullanarak *Sihirli Flüt* seçkilerini geçmişe dönmeden dinledi. Lawrence, Ingrid ve Stephanie'yle birlikte yiyeceği akşam yemeğinin beklentisi onu ayakta tuttu.

Yol üstünde verdiği üç moladan sonra akşamüstü, Lloyd Meydanı'ndaki evin önünde park ediyordu. Bir sürprizle karşılaştı. Hol balonlar ve neşeyle çığlık atan çocuklarla doluydu. Lawrence ve Ingrid Nancy, Greta ve Gerald'ın da aileleriyle birlikte oraya

gelmelerini sağlamıştı. Mutfakta, kucağında Stefanie'yle, bir fincan çayı yudumlayarak nasıl patikadan kayıp nehre yuvarlandığını anlattı. Yaşlı bir adamın kendi başına böyle çılgın bir maceraya atılarak hayatını tehlikeye atmasına izin verilmiş olması fikri karşısında çocukların nutku tutuldu. Duş almadan önce, artık kayıtlı bir çocuk hastalıkları uzmanı olan Gerald, Roland'ın aldığı hasarı inceledi. Gerald, yakın bir tarihte, British Museum'ın Yunan ve Roma Bölümü'nde küratör olan David'le evlenmişti. Genç doktor, Roland'ın sol kolunda ve bacaklarının üst kısmındaki mosmor çürükler ve çizikler ile alnına kahramanca aldığı yara konusunda telaşlanmadı. Dikiş atmaya gerek yoktu. Ancak Roland'ın göğsündeki çürükle ilgilendi. Okuldan sonra Lawrence'larda yatıya kalmak için gelen çilli küçük oğlanda şimdi deneyimli bir doktorun güven verici otoritesi vardı. Roland'a röntgen çektirmesini tavsiye etti. Kırık bir kaburga kemiği akciğer zarını delebilirdi.

Roland topluluğa katılmadan önce, o gece idare edebilmek için uyarıcı ilaçtan bir parça daha ağzına attı. Yemek masasının etrafına itiş kakış sıralanan on beş kişiye ek olarak mama sandalyelerinde iki de bebek vardı. Stefanie Roland'ın yanında oturmak için izin istemişti. Arada sırada Roland'ın elini tutup ona cesaret vermek için sıkıyordu. Roland'ın başını kendi dudaklarının düzeyine getirmek için çekti ve fısıldadı: "Opa, ich mach mir Sorgen um dich." Dede, senin için endişeleniyorum.

Daha sonra, Roland toplananlara, iyi niyetli gürültücü aileye bir baktı: Bir iklim değişikliği matematikçisi, bir okyanusbilimci, bir doktor, bir tam gün çocuk bakan anne, bir konut edindirme uzmanı, bir sosyal hizmet uzmanı, bir kamu avukatı, bir ilkokul öğretmeni, bir küratör. Belki bu kişilerin hepsinin, zamane ruhu içinde, şu günlerde önemsiz bulunan meslekleri vardı. Çünkü şimdi, dünyanın bu küçük köşesinde, hâkimiyet Peter Mount'un ve onun gibilerin elindeydi. Bir an ortamdan kopan Roland, Charlotte ve Daphne adlı bebekler de dahil aile üyelerini, eski bir fotoğraftaki çoktan yaşlanıp ölmüş kişiler olarak gördü. İşte buradaydılar, 2018'den kalma, uzman ve hoşgörülü, fikirleri zamana yenilmiş, sesleri tek bir iz bırakmamacasına solup gitmiş insanlar.

Lawrence yalnız yetmişinci yaş gününde babasının değil, üvey annesinin ve masadaki bütün çocukların şerefine kadeh kaldırmak için ayağa kalktı. Birçok yerinde keskin sancılar hisseden Roland

herkese teşekkür etmek için ayağa kalktı ve kadehini karısına ve torunlarına kaldırdı. Güney Avrupa'nın güzelim zengin tadını aldı ve zihninde, Daphne'yle birlikte o Akdeniz adasında bambu koruluğunun bulunduğu kumsala ve lacivert koydaki durgun suya kadar yürümeleri ve dönüşte tozlu ayakkabılarının altında ezilen yabani otların kokusunu duymaları canlandı. O zamanlar Daphne günün sıcaklığını ve hızlı bir yürüyüşle aldıkları mesafeyi kaldırabilecek kadar sağlıklıydı. Roland'ın eli istemsiz bir şekilde göğsüne, kalbinin altındaki yaranın acı verdiği yere gitti ve herkese bir kez daha teşekkür etti.

12

Üç yıl içindeki ikinci düşüşü 2020 Haziranı'nda, pandemideki ilk kapanmanın sona ermesinden kısa süre önce, Roland merdivenlerden inerken oldu. Bir Amerikan çevrimiçi dergisi için yazdığı "Thatcher'ın Mirası" başlıklı yazının ilk müsveddesini bitirmişti. 1000 sözcük için 125 Amerikan doları. Neden Thatcher? Neden şimdi? Sormadı. Bebop ve blues'dan hoşlanan modaya meraklı Japon patronları, Roland otelde yarı zamanlı çalıştığından, pandemi destek ücretine hak kazanmadığını söylemişlerdi. Devletten emekli maaşı alıyordu ve 3000 sterlinden az bir birikimi vardı. Ne ücretle olursa olsun yeniden gazeteciliğe başlamak, düşünebildiği tek şey olmuştu.

Merdivenlerden, Gerald'ın sürekli hatırlattığı gibi, bir eliyle tırabzanları tutarak, dikkatle indi. Duşta, küvetten çıkarken, kaldırımda, halının kenarına takılarak, otobüsten, yokuşta düşmek, pek çok yaşlının ölüm sürecini başlatıyordu. Roland'ın hedefi mutfak ve geç bir öğle yemeğiydi: Kızartılmış bir dilim çavdar ekmeğinin üstünde zeytinyağında saklanmış sardalya ve yanında bir fincan koyu çay. Kulağa pek lezzetli gelmese de öyleydi. Merdivenlerden inerken, makalesini nasıl daha iyi hale getirebileceğini düşünüyordu. Yazı zorlama, ağırbaşlı, cansızdı. Web sitelerinde Roland'ın yaşının üçte biri yaştaki kadınlar ve erkekler, her satırında bir iğneleme ya da nükte olan yazılar yazıyorlar ama yine de kitaplar ya da politika konusunda uzmanca bir bilgi yansıtan sert bir görüntü verebiliyorlardı. Thatcher görevi bıraktıktan neredeyse otuz yıl sonra, devrettiği mirasın ülkesinin ruhu üzerinde bıraktığı iz derin, diye yazmıştı Roland. Günümüzde, onun parmak izleri her yerdeydi ve Thatcher unutulmayacaktı: Sosyal yardımların çökmesi sonucunda ortaya çıkan bir evsizlik krizi; açgözlülüğünün ceremesini bütün ülkenin kemer sıkarak çektiği, devlet denetiminin dışında kalan çıldırmış bir Londra iş dünyası; sakat bir ulusal ihtişam kavramı; Almanlara, Fransızlara ve başkalarına karşı genel bir güvensizlik; Kuzey Midlands, Galler ve İskoçya'nın orta kuşağı boyunca uzanan

orta ölçekli şehirlerin Thatcher'ın serbest pazar acımasızlığından hâlâ kendine gelememiş olması; ülkenin zenginliklerinin satılması; hisse senedi alma cinneti; olağanüstü servet dengesizliği; ortak çıkara sadakatte azalma; önlem olmadan çalışan işçiler; özelleştirilmiş kanalizasyonla kaynayan nehirler.

O yalnızca yaşlı bir İşçi Partisi beygiriydi. Thatcher'ın "günümüzde parmak izlerinin her yerde" olduğunu söylerken fazla zorluyordu. Bildiği kadarıyla bu ifade basmakalıp bir söz ya da birinden çalıntıydı. Nükteli ifadelere ihtiyacı vardı. Thatcher lehinde ne denebilirdi peki? Arjantin'deki faşist diktatörlüğü devirdi, ozon tabakasını kurtardı ve konuya sırtını dönmeden önce, iklim değişikliği hakkında dünyaya kısaca hitap etti. Ayrıca pazar günleri dükkânları açtı, İşçi Partisi'nde reforma yol açtı, enflasyonu ve vergileri düşürdü, Sovyet İmparatorluğu'nu sindirmekte Reagan'a yardım etti, yolsuzluk içindeki bazı sendikalara baskınlar yaptı, çok insanı ev sahibi yaptı, yetkileri ve ihtişamları içinde yaşayıp giden buyurgan erkekleri nasıl sindireceklerini kadınlara gösterdi. Bunlar da hiç komik değildi.

Tarafsızlık için bu kadar uğraşması Roland'ın dengesini bozmuş olmalıydı. Alttan ikinci basamaktaydı ve bu bakımdan şanslıydı. Geçiş bir anda oldu. Acımasız çelik kemendin göğsünü sarıp sıkıştırdığını, sonra da alev saçan bir göktaşı gibi bir acının göğüs kafesinin sol yanına saplandığını hissetti. Roland'ın uğursuz akanyıldızı. Kendine hâkim olmaya çalıştı ve ileri doğru sendeledi. Mucizevi otomatik düzenek devreye girerek elleri başını korumak üzere bedeninden ayrıldı ve küt sesiyle yere düşüp holün fayansları üzerine hasarsız bir şekilde serildi. Yerinde doğrulup oturunca gözlerinin önünde yıldızımsı ışıklı benekler uçuştu ama acısı yok olmuştu. Kalıntısı bile yoktu. Hiçbir şey. Yavaşça ayağa kalktı, sırtını duvara verip durdu, dizlerini hafifçe kırıp öne eğildi ve ardından olacakları bekledi. Hiçbir şey. Bir şey değilmiş.

Pantolonundaki toz pamukçuklarını silkeledi ve mutfağa doğru yürümeye devam etti. Her zamanki gibi radyoyu açık bırakmıştı. Bir adam, ağlayan bir kadına öfkeyle bağırıyordu. *The Archers*. Dayanılmaz. Radyoyu kapayıverdi ve yemek hazırlıklarına girişti. Teneke kapağı kabuk soyar gibi geriye doğru kıvıracak olan halkayı çekerek, çocukların arkadaşlarında yatıya kaldıkları zaman yaptıklarına benzer şekilde düzenli bir sıra halinde baş-ayak dizilmiş

olan üç sardalyayı gün ışığına çıkarmak ciddi işti, güçsüzlere göre değildi. Boynunu kırabilirdi. Ama kalbinden şikâyet ederek hastanenin aciline gitmek ancak aptallara göre bir işti. Sonra da bekleme salonunda dolaşıp duran maskesiz bir geri zekâlıdan kapacağı vebayla yataklara düşmek. Ardından, günler sonra, uyutulmadan önce dilinde suni solunum cihazının soğuk ağzını hissetmek ve geri dönme şansının yarı yarıya olduğunu kabul etmek. Üstelik sorun kalbinde değildi. Kaburgaları olduğundan emindi, ançüeze batırılmış bir kokteyl çubuğu gibi kas dokusuna batan bir kemik parçası. Röntgen ancak saç teli kadar ince kırıklar göstermişti ve bunlar da kendi kendine kaynayacaktı. Ama hasta olan kendisiydi ve teorisinin sağlam olduğunu biliyordu. Mikroskobik bir kemik kıymığı bir sinir ucuna batıyordu. Belirli bir şekilde hareket ettiğinde, biraz önceki kadar şiddetli olmasa da, ağrı ve daralma hissi göğsüne yayılıyordu. Lawrence'ın da desteklediği Gerald onu bir kalp uzmanına yollamak istiyordu. Ama Gerald çocuk hastalıkları uzmanıydı. Çocukların kalbi farklıydı.

Roland çayını ön taraftaki oturma odasına taşıdı. Biriken toz ve halıya yayılmış birkaç bin fotoğraf ile başka fotoğrafların da bulunduğu üç karton kutu dışında oda Daphne'nin zamanından bu yana değişmemişti. Roland'ın Daphne'den ilham alarak pandemideki kapanma günleri için yaptığı projelerden biri, gelişigüzel yığılmış fotoğraflara notlar yazıp tarihlere göre sıralamaktı. Kolay iş değildi. Yavaş yürüyordu. Fotoğrafların pek çoğu anıları canlandırıyor, ölmüş ya da çoktan kayıplara karışmış arkadaşların akıbetlerini merak ederek ya da uzun uzun adları ve yerleri hatırlama mücadelesi vererek vakit geçirmesine yol açıyordu. Gençliğine imrenerek çok vakit geçirdi. Kayıp on yılından kalma çok sayıda fotoğraf onu dağlar ya da çöl, yabani çiçekler veya göller gibi şahane manzaraların önünde, sırt çantasıyla, güçlü ve neşeli gösteriyordu. Orası neresiydi, fotoğrafı kim çekmişti, hangi yıldı? Kendine yabancı olmuştu, kıskandığı bir yabancı. Şimdi bunlar çok değerli görünüyordu, belki de yaptığı en iyi şeydi. Çocukluğundan ve yatılı okuldan sonra, tenis koçluğu, yemek müziği ve kutlama kartlarından önce, son derece özgür olduğu, hayatı zevkle yaşamaya öylesine odaklandığı zamanlar. Kendisine bakıp duran genç adama, rahat ol, demek istiyordu. Kurdukları kamp sekiz kilometre geride kalmışken, çayırlar boyunca uzanan yabani castilleja çiçeklerinin

arasında, nehir boylarında, 2000 metre yükseklikteki Cascade dağlarında dolaşmak, yakın arkadaşlar arasındayken meskalinle uçup hülyalı hülyalı neşelenmek – bütün bunlar başarı sayılmalıydı.

2004'ten sonraki on yıl boyunca fotoğraflar dijital kamerayla çekilmişti. Bu tarihten sonra dijital telefondan çıkmaydılar. Fotoğrafta uzmanlığı olmayanlar için üretilmiş fotoğraf makineleri tıpkı daktilolar ve çalar saatler gibi kullanılmaz hale gelmişti ve tıpkı lambalı radyolar, deniz hamamları gibi yakında tamamen ortadan kalkacaktı. JPEG dosyalarının çoğunu epeyce yüksek bir fiyata kâğıt baskı yapılması için Swansea'deki bir şirkete e-posta ile göndermişti, fotoğraflar üzerlerine notlar yazılmaya hazır durumdaydı. Sonra tersine çalışması ve 2004 öncesinde basılmış fotoğraflarını dijital hale getirmesi gerektiğini fark etti. O zaman kolayca kopyalanabilecek bütün bu fotoğrafları ailesine verebilir veya e-postayla gönderebilirdi.

Dijital çağdaki konumu, kendini kurnazca gizleyen birisi gibi, makul bir düzeydeydi ama aslında analog dünyasının bir yurttaşıydı. En başta yaptığı o tek hata amaç anlayışını baltalıyor ve onu yavaşlatıyordu. İş işten geçmişti, geri dönmesi çok pahalıya mal olurdu, devam etmekse sıkıcıydı. Daphne'deki disiplin onda yoktu. Daphne en son noktaya kadar çalışmıştı. Kendisiyse daha yumuşaktı. Dolayısıyla da bitirmenin yanına bile yaklaşamayacaktı. Arada sırada ön taraftaki odaya gidiyor, yerden bir fotoğraf alıyor, uzun uzun bakıyor ve hülyalara dalıyordu. Dalgınlıktan çıkınca resmin arkasına birkaç satır karalıyordu. İlk kapanmanın başından itibaren elli sekiz fotoğrafın arkasına yazı yazmıştı. Bu şekilde ilerlemek gülünçtü.

Şu günlerde daha az yemek yiyor, daha çok içiyor ve çokça düşünüyordu. Tercih ettiği bir koltuk, bir manzara, belirli bir bardak vardı. Düşündüğü konular arasında, zaman içinde çoğalıp yelpaze şeklinde dizilen diğer başlangıç hataları da vardı. Yakından incelenince, hatalar sorulara, varsayımlara, hatta elle tutulur kazançlara bürünüyordu. Bu kazançlar noktasında kendini kandırıyor olabilirdi. Ama insan hayatını gözden geçiriyorsa, yenilgiyi fazlaca kabul etmek tavsiye edilmez. Alissa'yla evlenmek mi? Lawrence olmasa sevinç de olmazdı, Roland'ın yeni en iyi arkadaşı Stefanie de. Alissa gitmeseydi mi? Kendisi de dahil tanıdığı herkes hükümetin duyurularından üç hafta önce kendilerini evlerine kilitlediklerinde,

şubat ayında ve mart başında *Yolculuk*'u bir kere daha okumuştu. Roman hâlâ üstün nitelikli bir eserdi. Okulu erken bırakması mı? Eğer kalsaydı, kendi itirafına göre Miriam onu sınıftan yaka paça çıkartacaktı, işte o zaman batardı. Bu düşünce şimdi bile, sanki gelecekte olacakmış gibi, onu az da olsa rahatsız ediyordu. Klasik piyanoyu bırakıp konser piyanisti olma fırsatını kaçırması mı? O zaman da cazı hiç keşfedemez, yirmilerinde özgürlüğünü yaşayamaz, kol gücüyle çalışmaya saygı duymayı öğrenemez ya da sert bir *backhand* vuruşu edinemezdi. Hayatının geri kalan kısmında günde beş saat piyano çalışmaya mahkûm olurdu. Miriam'ı hapse yollamaması mı? O hapiste olduğu sürece aralarındaki bağlantı tatsız ama güçlü olacaktı. Sebeplerden biri buydu. Başka sebepler de vardı.

Daphne'yle o tam ölmeye başlarken evlenmesinin kaçınılmaz, gerekli ve belki de hayatında yaptığı en iyi şey olduğunu anlıyordu. İşçi Partisi'nde kalıp partinin liberal ve ortacı geleneklerini savunmaya devam mı etmeliydi? Birbirini izleyen dört yenilgiden sonra perişan olur ve aklını oynatırdı. Öyleyse hayatı kesintisiz bir dizi doğru karardan mı oluşmuştu? Besbelli öyle değildi. Sonunda, bütün başka şeylerin, bir tavuskuşunun kuyruğu gibi tüm ihtişamıyla dışarı ve yukarı doğru açıldığı an olan gerçek dönüm noktasına geldi, eğitim hayatını sona erdiren ve kadınlarla ilişkisini çarpık hale getiren o an: Küba füze krizinin ortaları, bisikletine atlayarak kendini Miriam'a sunmaya giden oğlan, iki yıl süren erotik ve duygusal eğitiminin ardından gelen gülünç final, pijama haftası. İşte bu zordu. Kendine bunların hiçbirinin olmamasını mı dilerdim diye sorduğunda, hazırda bir cevabı yoktu. Aldığı hasarın tabiatı işte buydu. Neredeyse yetmiş iki yaşındaydı ve henüz tam olarak iyileşmiş değildi. O deneyim dağarcığında kalmıştı ve ondan ayrılamıyordu.

Bir pandemi sırasında, nefes almak için mücadele ederek suni solunum cihazına bağlı halde ölme korkusu sebebiyle kendini eve kapattığı kış akşamüstlerinde, bir sallanan koltuğa oturuyor –yaşlı insanlar ve emziren anneler için yapılmış olan bu koltuğu Clapham'daki evden getirmişti–, günün ilk içkisini bardağına ne zaman doldurursa saygınlığını yitirmeden içiyor sayılacağını merak ederek, geçmişte Miriam Cornell'le Balham'daki evinin bomboş müzik odasında karşı karşıya gelişini düşünüyordu sık sık. Tıpkı

Old Town'daki evinde yaptığı gibi, bahçeye bakan camlı kapının önüne yerleşiyordu. Beş yıl önce, Clapham'da kestiği ağacın yerine Daphne'nin çimenlik bahçesine bir elma ağacı dikmişti. Ağaç çok büyümemişti ama canlıydı.

Miriam Cornell'in evinin tasarımcı eliyle ekilip dikilmiş yemyeşil bir bahçeye bakan daha heybetli bir camlı kapısı vardı. Roland sonunda ne kadar bıktığını, çıkıp gitmekten başka bir şey düşünemediğini hatırladı. İkisinin de suç ortağı olduğu bir kofluk, bir boşluk, bir yalan vardı. Sessiz bir sözbirliğiyle hiç değinmedikleri iki konu vardı. Önce kolay olanı. Müzikten, Miriam'ın evinde çaldıkları Mozart'ın dört el için piyano parçasından aldıkları hazza ya da Norwich konferans salonlarında kuyruklu konser piyanolarında Schubert'in Fantasia'sını çalarken yaşadıkları büyüye ya da okul konserinde fare çocuk sahneye bir çiçek bir de çikolata getirdiğinde aldıkları gürültülü alkışa değinemiyorlardı.

Sonra da zor olan. O yüzleşmelerinde, onları bağlayan şeyi, bir yandan yasak, ahlaksızca, yıkıcı bir şey de olan o saplantılı, insanı girdabına alan, sınırsız, tekrarlanan sevinçten söz etme cesaretini bulamamışlardı. Uzun zaman önce, Stour Nehri'ne bakan o küçük güneşli odada, yatakta çıplak, yüz yüzeydiler. Miriam Roland'ı inatla bırakmamıştı, Roland da bırakmasın istemişti. Bir ömür sonra, iri yarı bir beyefendi Miriam'ın şatafatlı evine çıkagelmiş ve onu suçlamıştı. Miriam da artık farklı bir kişiydi. Dönüştükleri insanlara bürünmüş halde, gerçek öyküyü tartıştıkları sırada bile o öyküyü inkâr etmişlerdi. Roland'ın hatırladığına göre birbirlerine dokunmamışlar, el sıkışmamışlardı. Roland serinkanlı sorgucu rolündeydi. Miriam ise önce soğuk bir saygınlıkta ısrar etmiş ve Roland'ı kapı dışarı etmeye çalışmış, sonra da itiraf etmişti. Ah, evet, Roland daha çocuktu ve bu bir suçtu ama olan biten bunun yanında başka bir şeydi de ve sorun da buydu. Miriam ne olduğunu söylemez, Roland da zaten dinlemezdi. Söz etmeyerek yalan söylemişlerdi. Miriam onu sevmiş, kendisini sevdirmişti. Tutsak, kendisini tutsak edene âşık olmuştu – Stockholm sendromu. O yağmurlu akşam, arka cebinde hendek kazarak kazandığı paralarla kaçmış, sahip olduğu her şeyin durduğu bavulunu çimenlikte sürükleyerek çıkıp gitmiş ama hiçbir zaman çok uzağa gidememişti. Aldığı hasar buydu, yasak olan şey buydu – o çekim. Aşkın anısı, suçtan ayrılamaz olmayı sürdürüyordu. Polise gidemezdi.

Roland ayağa kalkıp Daphne'nin büyük, yeşil İran halısının dörtte üçünü kaplayan fotoğraflara baktı. Evde kapalı kaldığı günler için uygun olan hayati derleyip toplama, kronolojik sıraya sokma projesi şimdi anlamsız görünüyordu. Herkes bilirdi ki hafıza böyle değildir, derli toplu değildir. İşte şurada, sol ayağının dibinde, muhtemelen 1976 yılından, eski bir polaroid vardı. Eline aldı. Yuvarlak, çamurlu bir göletin olağanüstü hiçbir yanı olmayan lekeli bir fotoğrafıydı. Bunun, eski arkadaşı John Weaver'la o zamanlar gördükleri, arkasında Büyük Okyanus bulunan, bir yamaca gömülmüş doğal gölün görüntüsünden bunca uzak oluşu insana gülünç geliyordu. On metre uzaktan, kenarlarındaki bataklıktan, üç beş santim derinliğindeki suyun ardından bakıldığında, göl hareketli bir şekilde kaynıyor, fokurduyor, debeleniyor görünüyordu. Yakınına gittiklerinde binlerce minik kurbağayla karşılaşmışlardı. İribaştan kurbağaya aynı anda dönüşmüş gibiydiler. Sudan çok kurbağa vardı. Birbirlerinin üstünden kayarak, sürünerek geçiyor ve uygun bir yırtıcı kuş için tam bir ziyafet oluşturuyorlardı. Göletin arkasında güneş, ufka doğru uzanan, yamaçlardan daha alçak, kızıllaşmakta olan uçsuz bucaksız bir bulut vadisine doğru alçalmaya başlıyordu. Big Sur Nehri'ndeki kamplarından hâlâ beş kilometre uzaktaydılar ve hafif bir koşu temposuyla oraya doğru yola çıktılar. Yirmi sekiz yaşındayken bu şekilde rahat bir koşu tutturarak, hiç gayret sarfetmeden kilometrelerce gitmek mümkündü. California tipi çalılıkların arasından geçen patika hafif bir meyille inen sert ve engebesiz bir yoldu. Zayıf güneş ışığı altında ılık, mis kokulu havanın içinden, üstlerini çıkarmış halde süzülerek geçtikleri o yarım saat ne muhteşemdi.

Roland'ın hatırladıkları orada bitiyor, hava kararduktan sonra, insanların ısıtmalı bir yüzme havuzunun yakınındaki masalarda oturdukları bir açık hava barında tekrar başlıyordu. Böyle bir günden sonra kutlama havasındaydılar. John beş yıl önce İngiltere'deki alt düzey işlerin baskısından kurtulup özgürlüğünü Vancouver'da bulmuştu. İlk kez yeniden bir araya gelmişlerdi. Konuları özgürlük olduğundan ve büyük bir coşku içinde olduklarından, elbiselerini çıkarıp içkileriyle havuza girdiler ve bir yandan konuşurken bir yandan da bir aşağı bir yukarı gidip geldiler, ta ki elleri belinde havuzun kenarında dikilip duran bar sahibi onlara daha sonra da tekrarlamaktan hoşlandıkları bir ifadeyle, "Doğru yapmıyonuz, biliyom, doğru yapınıyonuz" deyinceye kadar.

Söyleneni yaptılar ve giyindikten sonra da olaya güldüler. Ancak burası kamusal bir alandı, her şeye rağmen bir aile işletmesiydi ve saat henüz sekizdi. Çıplak görünmelerini gerektirecek, haklı kılacak bir şey yoktu. Bar sahibi haklıydı. Kullandığı ifade, amacını o anda canlı bir şekilde ifade edişi yıllarca Roland'ın peşini bırakmadı. Yaptıklarını kategorik olarak reddettiği için mi? Pek sayılmaz, çünkü bu bir bağlam ve toplumsal gelenek meselesiydi. Ama Roland hayatı boyunca yaptığı çeşitli hataları düşünerek uzunca bir zaman geriye gittiğinde görüyordu ki onda eksik olan, o anında elini beline koyup kendiliğinden, sağlam bir şekilde doğru yolu bulma duygusuydu. Ondan başka kim, yetmişlerine neredeyse yoksul ve –yakın zamanlarda asalet unvanı alan ve Johnson hükümetinde bakan olan, hor gördüğü bir adamın parasıyla alınmış– kazara sahip olduğu ama hiçbir zaman satamayacağı pahalı bir evde girmişti ki? Bu yanlıştı, yanlış olduğunu biliyordu ama bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu. İş işten geçmişti.

Roland fotoğrafı elinden bıraktı. Canı arkasına yazı yazmak istemedi. Söyleyecek çok fazla şey vardı. Yukarı, çalışma odasına çıktı. Dışarı çıkma yasağı bitmek üzereydi ve yerine getirilememiş bütün diğer projeleri de buradaydı. Her zamanki şeyler: Bütün Proust'ları oku, başka bir dil, başka bir müzik aleti öğren. Roland'ın durumunda, Arapça ve mandolin. Musil'in *Niteliksiz Adam*'ının tamamını Almancasından okumaya karar vermişti. Şu âna kadar üç ayda yetmiş dokuz sayfa okumuştu. Heves ettiği bir başka şey de termodinamiğin dört yasasından başlayarak fen bilimlerini daha iyi anlayabilmekti. Varsayımı şuydu: Buhar çağında ayrıntılandırılmış olan temel ilkeleri kavramak kolay olacaktı. Ancak basit başlangıç noktaları öyle karmaşık ve soyut hale geliyordu ki kısa sürede aklı ermemeye başlıyor ve sıkılıyordu. Yine de yasalar sıfırdan başladığı için aslında üçüncü olan İkinci Yasa bütün ev sahipleri için ayan beyan ortada olan bir hakikati hatırlatıyordu. Nasıl sıcak ısı kaybederek soğuyor ve bunun tersi olmuyorsa, düzen de kendinden kaybederek kaosa dönüşüyor ve bunun tersi olmuyordu. İnsan gibi karmaşık bir varlık eninde sonunda ölüyor, apayrı yönlere dağılmaya başlamaları zorunlu olan düzensiz ve birbirinden çok farklı bir parçalar yığını haline geliyordu. Piskoposlar ne derlerse desinler veya neye inanırlarsa inansınlar, ölüler hiçbir zaman düzenli hayata dönmüyor, hiçbir zaman canlı olmuyordu. Entropi, insanların

çektiği zahmetin ve kahrın tam kalbinde yatan, rahatsız edici ve güzel bir kavramdı. Her şey, özellikle de hayat dağılıyordu. Düzen, yokuş yukarı çıkarılması gereken cüsseli bir kayaydı. Mutfak kendi kendini toplayamazdı.

Ev pek sefil durumda sayılmasa da düzensizdi. Buna aldırmıyordu ama yakında sınırlamalar kalkacaktı ve çocuklar ziyarete gelirdi. İlk olarak Lawrence ve ailesi, ardından Greta, kocası ve çocukları ve arkasından Gerald'la partneri David, sonra da Nancy ve ailesi. Roland, Daphne'nin geniş, ferah, konuklara kucak açan evinin altını üstüne getirerek onun anısına saygısızlık etmiş görünemezdi. Temizlikçi kadını tutmaya devam etmesi de maddi açıdan imkânsızdı. Çocuklar kadının ücretini ödemeyi önermişlerdi ama Roland bunu kabul edemeyecek kadar gururluydu. İnsan kendi pisliğini temizleyebilirdi. Artık gururun bedeli ödenmeliydi. Kendini, alışık olduğu rüya durumundan kurtarmalı ve çalışmaya başlamalıydı. Bugünü, düştüğü günü, başlama tarihi olarak belirlemişti.

Önce en kolay olan üst kattaki yatak odalarından başlayacaktı. Bir hafta önce arkası gelmeyen bir başlangıç yapması sayesinde elektrik süpürgesi ve malzemeler zaten yukarıdaydı. Her iki odadaki pencereleri açtı, yüzeyleri sildi, yataklardaki çarşafları çıkardı ve yatakları yeniden yaptı. Yerleri elektrikli süpürgeyle temizledi. Banyoya başladığında doksan dakika geçmişti. Dizlerinin üstüne çökmüş, küvetin kenarlarını ovuyordu ki ani bir düşünceyle durdu – bir sonra yapacağı şeyden başka bir şey düşünmeden, anda kendini kaybetmiş durumda, iç dünyasına ve geriye bakmadan, tuhaf bir şekilde memnun hissediyordu kendini. Bazılarının yapmak zorunda kaldığı gibi, bunu hayatını kazanmak için yapamazdı ama bir kaçış yolu olarak değeri üst sıralardaydı. Bu kadar zamandır, her gün bunu yapıyor olmalıymış. Güzel bir beden egzersizi. Eğer yeniden evlere kapanacak olurlarsa... Tam işine devam etmek üzereydi ki telefon çaldı. Fırçasını istemeye istemeye kenara bıraktı ve telefonu açmak üzere yandaki odaya gitti.

Arayan Rüdiger'di. Mart ayından beri birkaç kez Zoom'da görüşmüşlerdi. Bu sıralarda Almanya kendi vebasına düzen vermekte daha başarılıydı. Roland bunları duymak istemiyordu. Almanya'nın başarılı olmasından memnuniyet duyuyordu ama yurtseverlik yüreğine işlemişti ve ülkesinin zor işleri başaracağını düşünmek istiyordu. Şubat ayının sonlarında, Kuzey İtalya'da, Covid vakaları

arasında boğulmuş, yalnızca hayatta kalma olasılığı olan hastalarla uğraşan bitkin sağlık çalışanlarını gösteren videolar seyretmişti. Suni solunum cihazı, oksijen, tıbbi maske yetişmiyordu. Ölü kaldırıcılar birikmiş cesetleri gömmeye yetişemiyorlardı. Tabut kıtlığı vardı. Avusturya sınırını kapatmıştı. İtalya'dan Britanya'ya her gün düzinelerce uçuş varken nasıl olur da hastalık buraya yayılmazdı? Birleşik Krallık hükümeti ikircikliydi. İki hafta sonra, Mart'ın ortasında at yarışı için Cheltenham'da binlerce kişi toplandı. On binlerce insan futbol maçlarına gidiyordu. Hükümet bir hafta daha dayandı.

Alman arkadaşına açıklamaya çalışarak, "Bu bizim ulusal bilinçdışımıza girdi" dedi. "Sizden zaten ayrıldığımızı hissediyoruz. Sizin Avrupa hastalıklarınız artık bize geçmiyor."

Hoşbeş etmeyi bilmeyen Rüdiger daha girizgâh bile yapmadan şöyle dedi: "Sana söyleyecek üç şeyim var."

"Söyle."

"Biri iyi, biri kötü, biri de iyi de olabilir kötü de."

"Kötü olanla başla."

"Dün Alissa'nın sol ayağı kesildi."

Roland ses çıkarmadı. Bir hikâye vardı, Sartre hakkında, onu hatırlamaya çalıştı. Hikâye ne idiyse, belki de doğru değildi. "Sigara mı?" dedi.

"Genau. Distale Neuropathie. Sonra da kangren. Yolunda gitti dediler."

"Onu gördün mü?"

"Hâlâ narkozun etkisi altındaydı. Ayağından kurtulduğuna sevindiğini söyledi. Sanatı uğruna sigara içtiğini söylediğimde güldü. Böyle. Şimdi de iyi haber. Burada, iskemlemde yeni romanının ciltlenmiş, son halini almış İngilizce kopyası duruyor."

"Muhteşem. Ne düşünüyorsun?"

"Bugün sana bir tane gönderilecek."

"Diğer şey neydi?"

"Alissa seni görmek istiyor. Eğer mümkünse bir ay içinde falan. Besbelli ki senin ona gitmen lazım. Uçak paranı o ödeyecek."

"Tamam." Roland bunu düşünmeden söyledi. Bir uçağa atlaması, havalandırma yoluyla devridaim yapan koronavirüsleri soluması emredilmiş, bunun için çağrılmıştı. Bu fikirleri kafasından atmak için "Evet, gelirim" dedi.

"Senin böyle söylemeni öyle ümitle bekliyordum ki. Ona hemen haber vereceğim."

"Uçak paramı kendim öderim."

"Oldu."

"Lawrence'ı da görmek istiyor mu?"

"Yalnız seni."

Roland temizlik malzemelerini ertesi gün için hazır olsunlar diye alt kata taşıdı, duş aldı, sonra bir sandviç yemek için bahçede oturdu. Tek ayağı olmayan Alissa onun için, otuz yıldır sigaranın birini söndürmeden diğerini yakan Alissa'dan daha fazla yabancı değildi. Alissa ölüyor olsaydı Rüdiger söylerdi. Ama Alissa'yı ziyaret beklentisinde Roland'a çekici gelen hiçbir şey yoktu. Merak bile duymuyordu. Tasarrufları biraz azalacaktı. Kapanma sayesinde hiçbir yere gitmemeyi tercih eder olmuştu. Alissa Eberhardt Almanya'nın en büyük yazarı kabul ediliyordu. Grass'ın bir zamanlar olduğundan bile daha büyüktü ve çıktığı mertebeden düşme olasılığı yok görünüyordu. Neredeyse Mann kadar büyüktü. Roland'ın ona ilişkin en güçlü duygusu, oğlunu reddettiği için duyduğu çoktan körelmiş öfkeydi. Aklına nadiren geliyordu. Roland'ın zihin dağarcığında, uzaktan görünen muhteşem bir dağ gibi, ünlü olmadığı zamanlardan tanıdığı ünlü biri, harika, muhtemelen gerçekten büyük bir yazar olarak, bu haliyle hoş bir yer kaplıyordu. Aralarında hiçbir şey yoktu, ona söylemek istediği bir şey, ondan duymak isteyeceği bir şey yoktu. Alissa'nın da Roland'ın onun eserlerine ne kadar hayran olduğunu duymaya ihtiyacı yoktu. Öyleyse niye gitsindi ki? Bir ayağını kaybetti diye mi? Evet, gülünç bir maddeye kendi tercihiyle bağımlı olması dolayısıyla. İnsana gerçek bir coşku da vermezdi. İnsanların yoksunluk krizlerini savuşturmak için içlerine çektikleri bir bedavacı uyuşturucusu. En memnun ettiği zaman acıktıran çirkin bir Kleopatra gibi. Eğer her ikisi de entropi yoluyla basitleşip bozulmadan önce Alissa onunla konuşma gereği duyuyorsa, önce protez ayağa alışsın, sonra da kendisini Londra'da, eski bahçe masasının başında ziyaret etsin. O zaman hadi, Rüdiger'e şimdi telefon et ve fikrini değiştirdiğini haber ver. Hayır. Gideceğini söylediğini Alissa öğrenmiş olmalıydı. Öyleyse gidecekti. Çağrısına icabet edecekti çünkü gitmemek daha büyük bir çaba gerektiriyordu.

Alissa'nın kitabının gelmesi on gün sürdü. O zamana kadar, Daphne'nin evi bir zamanlar olduğu gibi pırıl pırıl olmadıysa da

odalar düzene girmişti. Aylardan temmuzdu, kapanma bitmişti ve Britanya ulusu hareketliydi. Ama Roland açısından hiçbir şey değişmedi. *Yavaşça Gelen Çöküş*'ü paketinden çıkardı ve okumaya başladı. Kitap, Alissa'nın şimdiye kadar yazdıklarının hepsinden daha uzundu. Nihayet buradaydı işte, *Roland* nihayet buradaydı. Birinci bölümde, Alissa'nın sanatının aynasından geçirilip, baş kahraman Monique'in bir sabah, yedi aylık kız bebeğini geride bırakarak terk ettiği baskıcı, zorba ve bazen de şiddet uygulayan kocası haline getirilmişti. Bu koca, Guy, İngiliz'di. Monique'in terk ettiği ev Güney Londra'nın Clapham semtindeydi, tıklım tıklım perişanlığıyla romanda iğrenç biçimde betimlenen bir semt. Romanın kahramanı olan kadın Fransız-Alman karışımı bir aileden gelmektedir ve anneliğin söndürme tehlikesi yarattığı bazı politik ideallerin ateşiyle yanmaktadır. Doğup büyüdüğü Münih'e geri döndüğünde, kızından ayrılmanın acısı dinince, Sosyal Demokrat Parti için çalışarak kendini yerel siyaset içinde konumlandırır. İnsanları ucuz ev sahibi yapma alanında uzmanlaşır. Burada Alissa, Daphne'nin, kirasını ödeyen, çalışkan, güvenilir kişilerden, darmadağın, sarhoş, borç takan tiplere kadar çeşitli kiracılardan edindiği deneyimlerinden yararlanmış görünüyordu. Herkes ev sahibi olmalıydı.

Monique adını Monika olarak değiştirir. Derken, onurlu nedenlerle ama yine de muhteşem bir manevrayla çevreci olur ve parti değiştirir. Yeşiller Partisi'ndeki yükselişi hızlı olur. Beş yıl içinde yerel seçimlerde zafer kazanır ve eyalet parlamentosuna seçilir. Alman mutfağını donuk temellerinden uzaklaştırıp daha hafif Akdeniz lezzetlerine doğru taşıyarak devrim yapma yolunda ilerleyen, revaçta bir aşçı olan Dieter'e âşık olur. Romanın adı kısmen bir mutfak terimine, "çektirme"ye göndermedir. On yıl sonra Monika kısa vadede çok becerikli davranmış bir kişi olarak Berlin'de tanınan bir insandır ve en tepeye yükselmektedir. Ama şaşırtıcı bir hareketle, Yeşiller içindeki bağlılığını güçlülere değil, daha zayıflara yöneltir.

Artık 2002 yılına gelinmiştir ve bu noktada roman gerçeklere aykırı bir Alman politik tarihi haline gelir. İş arkadaşları ve siyasal rakipleri arasında gelişen bir dizi aksiliğe ilaveten yaptığı acımasız manevralar sayesinde Monika Alman Şansölyesi olur. On yıldan fazla bu görevde kalacaktır ama Angela Merkel'e benzemez. Monika zirvedeki bu rolü üstlenir üstlenmez siyasal ideallerinde aşınma ve tedrici çöküş başlar. Anlatıda sezdirildiğine göre, belki de bu düşüş

çok daha önceleri başlamıştır. Monika, ülkedeki karbon emisyonunun "zamanla azaltılması"nı sağlamak ve ülkenin kömürde yatan güçlü çıkarlarını yumuşatmak için şiddetle nükleer enerji taraftarı olur. Partisi bu nedenle ondan nefret eder ama yerinden kıpırdatamazlar. Monika, güçlü Amerikan teknoloji sanayiinin ülkesine yatırım yapmasını teşvik etmek için, Irak'ın işgalinde askeri istihbarat ve başka yardımlar sağlamak üzere ABD hükümetiyle gizli bir anlaşma yapar. Alternative für Deutschland partisi tehdidini uzak tutmak için Almanya'nın sınırlarını göçmenlere kapatır. Önemli Türk-Müslüman oylarını küstürmemek için bazı ifade özgürlüğü konularında çelişkili davranır.

Brüksel'de her zaman istediğini alır. Fransızlar o ne derse yaptıkları için küçük ortak konumuna düşürülmüş olurlar. Monika, Olimpiyat Oyunları'na Berlin'in ev sahipliği yapmasını garantiye alır. Almanya'nın BM Güvenlik Konseyi'ne tam üye olması gerektiğinde kesin kararlıdır. Bu amaçla, yalnızca sekiz yıllık görev süresi içinde Almanya'yı, Fransızlardan mucizevi bir şekilde elde ettiği beş denizaltıyla, bir nükleer güç haline getirir. Görünüşe göre, olasılıklar ne olursa olsun hiçbir mücadeleyi kaybetmez. Yeşiller'in ve Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin içindeki çeşitli seçkin kişiler, hatta Alman Hıristiyan Demokrat Birliği'nin içindeki geniş bir azınlık giderek ondan nefret eder hale gelir. Ona karşı kitlesel öğrenci gösterileri yapılır. Ama ülkede genel olarak seçmenler ona tapar. Güzeldir, esprilidir, halka yakın gelen bir yanı vardır ve seçimi kazanır. Ülke ekonomik olarak çok iyi gelişmektedir, istihdam tamdır, enflasyon düşüktür, ücretler artmaktadır. Olimpiyat Oyunları'nın başarısından sonra ulusal gurur doruğa çıkar.

Ama özel hayatında Monika acı içindedir. Eski kocasının uyguladığı zorbalık hâlâ yakasını bırakmaz. Guy'ın görmesine izin vermediği kızı yüzünden hissettiği suçluluk duygusu da öyle. Monika onunla evlenmeyi reddeden ve pek çok ilişkisiyle onu perişan eden Dieter'in cinsel anlamda esiri olmuştur. Başarıya ulaşmak için bir lobiyi diğerine, bir çıkar grubunu diğerine karşı kullanmak ve bir zamanlar inandığı her şeyi reddetmek zorunda kaldığını bilir ama asla itiraf edemez.

Okur, bunun bir İkarus öyküsü olduğunu anlar. Dieter onu nihayet terk ettiğinde, bu Monika'da şiddetli bir ruhsal çöküntü yaratır. Bir dizi şaşırtıcı siyasi hata yapar. Bu hatalar otomobil en-

düstrisinde bazı tepkilere yol açar ve Monika bu tepkileri de yanlış ele alır. Yanlış kişileri koruyor görünmektedir. Onu takatsiz bırakan bir depresyona girmiştir. Yakın bir eski yardımcısı, yanlışlıkla tanık olduğu, kelepçeler ve kamçıların kullanıldığı mazoşistçe bir seks sahnesi hakkında ifşaat niteliğinde bir makale yazınca ruhsal durumu iyice bozulur. Dieter bir basın toplantısı yaparak makaleyi doğrular ve Monika hakkında sıkça tekrarlanan "kırılgan ve dengesizdir" ifadesini de kullanarak olayı biraz daha ballandırır. Monika'nın Berlin'deki muhalifleri bekledikleri ânın geldiğini anlarlar. İkarus dünyaya doğru son sürat düşmektedir. Bundestag'da bir yasa çıkarılır, derken Bundesrat, 1949'da yapılmış olan Anayasa'nın bir maddesini gündeme getirerek Şansölye'nin akli dengesinin yerinde olmadığını ve dolayısıyla görevini yapma yeterliliği olmadığını açıklar. Gerçekten de öyledir.

Monika'nın yükselişi ve düşüşü ustaca anlatılıyordu. Romanın parlak bir eser olduğu çok açıktı. Ama Roland son kısmına itiraz etme gereği hissetti. Bir yıl geçmiştir. Görevden alınmış, medyanın küçük gördüğü, dostlarının terk ettiği eski Şansölye sıradan bir kişi olarak Londra'ya gider. Gut hastalığı yüzünden kamburu çıkmış, sakat ve çökmüş Guy hâlâ Clapham'daki aynı evde yaşamaktadır. Monika'ya kapıyı açınca şaşırıp kalır. Monika'yı içeri davet eder. Hayat boyu politikada edindiği tecrübe Monika'ya görüşmelerde hoşbeşle vakit kaybetmemeyi öğretmiştir. Mutfaktaki konuşmaları kısa sürer. Monika Guy'ı öldürmeye gelmiştir. Guy'ın mıknatıslı bıçak askısından bir bıçak alır ve onu boynundan bıçaklar. Bıçağı yıkar, giysilerinde kan olup olmadığını kontrol eder ve çıkar. O akşam tekrar Berlin'deki dairesindedir. Guy'ı kimin öldürdüğü hiçbir zaman çözülmez. Monika romanın sonunda, iblislerinin –suçluluk duygusu, kayıp aşkı ve bir kenara attığı ideallerinin– işkencesi altında ve daha da çökmüş durumda, Sakson İsviçre Milli Parkı yakınındaki kır evinde hiç tanınmadan yaşamını sürdürür.

Roland kitap okumakta olduğu kanepede boylu boyunca yatmaktaydı. Bir çınar ağacının süzgecinden geçerek gelen yaz akşamının son güneş ışıkları, üstündeki duvarda dalgalanıyordu. Roland, Alissa'nın ona öldürme gereği hissedecek kadar ilgi göstermesinden onur duymalıydı. Alissa hiç acele etmemişti. Keşke ilk romanında kozunu paylaşsaydı. Çeyrek yüzyıllık ömrü olan internetin sözümona yankı odalarındaki onlarca yazar profilinde,

Alissa Eberhardt'ın bir zamanlar Londra'nın Clapham semtinde yaşadığı ve edebiyat kariyerine başlamak için kocasını ve çocuğunu terk ettiği düzenli olarak kaydedilirdi. Çok sayıda kadın gazeteci yazılarında bir kadının kendini sanatına adamasının tek yolunun bu olup olmadığını merak ediyordu. Yeni romanla birlikte yayımlanacak yazar profillerinde –bu türden yazılardan pek çok dilde onlarca yayımlanacaktı– Alissa'nın Roland'ı şiddet kullanan bir insan olarak tanımladığı ve onu terk etmesinin sebebinin yalnızca yazmak olmadığı varsayılacaktı. Guy'ı Fransız yapması, Londra'yı Lyon'a çevirmesi, aileye hiçbiri yedi aylık olmayan üç çocuk vermesi öyküden hiçbir şey kaybettirmezdi. Alissa'nın romanı yalan dolu bir suçlamaydı, bir şiddet eylemiydi – bir kurmacaydı ve Roland biliyordu ki Alissa roman türünün -mış gibi yapma geleneklerinin ardına sığınacaktı.

O akşam Rüdiger'i aradı. Emekli yayıncı, Lucretius Kitap'ı yönettiği yıllar boyunca her türden öfke karşısında sakin kalmayı öğrenmişti.

"Kızabileceğini ona söylemiştim."

"Ne dedi?"

"Bunun senin hakkın olduğunu söyledi."

Roland derin bir nefes aldı. "Bu bir rezalet."

Rüdiger Roland'ın başka şeyler de söylemesini bekleyerek, bu sözün üstüne sessiz kaldı.

"Ona karşı asla şiddet kullanmadım."

"Bundan eminim."

"Mağdur taraf bendim. Onu hiçbir zaman kamuoyu önünde eleştirmedim. Lawrence küçükken Alissa'yı onu görmeye teşvik ettim. Alissa her şeyi kendi kafasına göre yaptı."

"Evet."

Roland hiddetini gizlemeye çalıştı. "Bari sen söyle Rüdiger, neler oluyor?"

"Bilmiyorum."

"Kitap henüz yayımlanmamış. Alissa'yı değiştirmeye ikna edebilirsin."

"Artık onun editörü değilim. Editörlüğünü yaptığım sırada da müdahale diye nitelendirerek söylediklerimi kabul etmezdi."

"Canımın ne kadar sıkıldığını söyleyebilirsin."

"Arzu ediyorsan söylerim."

İki erkek birkaç saniye kadar sessiz kaldı, Roland ikisinin de konuşmayı nasıl sonlandıracaklarını bilemediklerini düşündü. Sonunda "Ne diye zahmet edip onu görmeye gideyim ki?" dedi.

"Buna yalnız sen karar verebilirsin."

Roland telefonu kapattığında, Alissa'nın ayağını sormadığını hatırladı. Bütün öğleden sonrayı kendine özgü Keith Jarrett tarzında keyifsizce doğaçlama yaparak geçirdi.

Lawrence ve ailesi ertesi gün öğleden sonra, geç saatlerde geldiler. Kavuşmaları, ülkenin her yanında yaşanan kavuşmalar gibi, son derece neşeli ve canlı oldu. Roland oğlunu ve ailesini Noel'den beri görmemişti. Paul ona kuşkuyla bakarak annesinin bacaklarının arkasına saklandı. Neredeyse sekiz yaşına gelmiş olan Stefanie beş santim kadar uzamış görünüyordu. Başlarda ihtiyatlı, daha sonra, akşam boyunca giderek daha sıcak davrandı. Çay, meyve suyu ve kek için masaya oturduklarında ve Stefanie çenesini eline dayayarak hayallere dalmış göründüğünde Roland onun ilkgençlik halini görür gibi oldu. Çocuklara akşam yemeği yedirilmesi, derken farklı zamanlarda zar zor uykuya yatırılmaları akşamın çoğu kısmını aldı. Roland kanepede Stefanie'yle birlikte yarım saat yakaladı. Stefanie ancak teke tek konuşulduğunda canlanan utangaç bir kızdı. Yedi buçuk yaşına kadar kendi başına kitap okumaktan hoşlanmazdı. Konuşmayı, dinlemeyi, hayal kurmayı tercih ediyordu. Derken, Lawrence'ın kapanma günlerindeki bir telefon sohbetinde söylediği gibi, bir mucize olmuştu. Uyku saatinde Lawrence ezberinden ona "Baykuş ile Kedicik"i okumuştu. Şiirin bir zamanlar kendi üstünde yarattığı etkiyi unutmuştu. "Stefanie'nin hayal gücüne bir tür yüksek atlama yaptırmak gibi oldu. Bir kere daha dinlemek istedi. Bundan sonraki bir iki akşam yine dinlemek istedi. Sonra kendi başına okudu, ezberledi, sabah kahvaltısında ezberden okudu. Şimdi kendi başına okuyor. Dönüşümün böylesi."

Stefanie Roland'la baş başa kalır kalmaz onunla Almanca konuştu ve Roland'ın kendisinden rica ettiği şekilde onun Almancasını düzeltti.

Her zaman yaptığı gibi, söze, "Opa, bana bir şey anlatsana" ile başladı.

Roland ona, uzun zaman önce iki Alman kızdan nasıl Almanca dersi aldığını anlattı.

"Bana eski günleri anlat."

Roland Libya hikâyeleri anlatarak onun isteğini yerine getirdi: Babasıyla akrep bulmak için nasıl çöle gittiklerini ve bir taşın altında nasıl hemen akrep bulduklarını anlattı.

Stefanie bu öyküyü daha önce de dinlemişti ama bir kere daha duymaktan hoşlanıyordu. "Akrep sizi öldürür müydü?"

"Sanıyorum bir süreliğine hasta ederdi."

Bunlara karşılık Stefanie de Roland'a yeni arkadaşlarının adlarını söyledi ve karakterlerini anlattı. Meslek olarak organik çiftçilikte karar kıldığını söyledi. Sırtüstü yüzerken kendi geliştirdiği bir yöntemi kullanıyordu. Roland ona düzenlemeye çalıştığı fotoğraflardan söz etti. Stefanie uyumaya gitmeden önce Roland onu, yere yaydığı fotoğrafları göstermek üzere oturma odasına götürdü. Eline Lawrence'ın Yunanistan'daki tatil fotoğraflarını koydu. Stefanie babasının dört yaşında olabilmesini hem eğlenceli hem de çelişkili buldu.

Üç yetişkin Roland'ın pişirdiği akşam yemeğini yemek için masaya oturduğunda saat neredeyse onu bulmuştu. Önce çocuklardan konuştular, sonra kaçınılmaz olarak pandemiden, bir kapanma daha olup olmayacağından, aşıların test edilmesi ve imal edilmesi yarışından söz ettiler. Yeni sosyal medya mantıksızlığı çağı, Amerikan Başkanı'nın da teşvik ettiği sahte tedavilerin tanıtımını yapıyordu. Her yerde kızgın ve yılgın komplo teorileri dolaşıyordu.

Roland Alissa'nın ayağının kesilmesi haberini verince Lawrence "Üzüldüm" dedi.

Ama bunun Lawrence için büyük bir anlam ifade etmediği açıktı. Roland, Simone de Beauvoir'ın Sartre hakkında anlattığı ünlü hikâyeyi hatırlamıştı. Sartre günde altmış sigara içer ve tütünün verdiği zevk konusunda uzun uzun felsefe yaparmış. Bu alışkanlığı sağlığını harap ediyormuş. Bacakları tutmayıp da bir gün ciddi şekilde düşünce hastanedeki bir doktor eğer sigara içmeye devam ederse önce ayak parmaklarının, sonra ayaklarının, en sonunda da bacaklarının kesileceğini ona samimiyetle söylemiş. Eğer alışkanlığından vazgeçerse sağlığına kavuşabilme ihtimali vardı. Karar onundu. Sartre bunu düşünmesi gerektiğini söylemiş.

Bu bir fıkra idiyse eğer, neresinin komik olduğunu Ingrid anlamadı. Lawrence'a ise öykü eğlenceli geldi. Bir sonraki konu işleriydi. Her ikisi de on ay içinde yapılacak olan Devletlerarası İklim Değişikliği Paneli için hazırlanan sunumlara yardımcı oluyorlardı.

Göstergeler iç açıcı değildi. Atmosferdeki karbondioksit milyonda 415 birime yükselmişti, bu da iki milyon yıldaki en yüksek düzeydi. Yedi yıl önceki öngörülerin fazla tutucu olduğu görülmüştü. Bazı süreçlerin geri döndürülemez olduğu düşünülüyordu. Isınmayı 1,5 dereceyle sınırlı tutmak artık mümkün değildi. Bir grupla birlikte gitmiş, Rusya'nın izniyle, Sibirya'nın alev alev yanan geniş ormanlık alanlarının üstünden uçmuşlardı. Yerel bilim insanları onlara eski petrol kuyularının metan gazı çıkardığı hakkında dehşet verici veriler göstermişler ve bu bilgiyi bürokraside üst makamlara ilettikleri takdirde kendi alanlarına tahsis edilmekte olan fonların tehlikeye girebileceğini söylemişlerdi. Grönland, Kuzey Kutup Bölgesi ve Güney Kutup Bölgesi'ndeki eriyen buzullar hakkındaki veriler can sıkıcıydı. Bütün güzel sözlerine rağmen devletler ve sanayi hâlâ inkâr durumundaydı. Milliyetçi liderler hayal dünyasında yaşıyorlardı. Orman yangınları, seller, kuraklık, açlık, şiddetli fırtınalar bu yıl geçen yıla göre daha kötü, gelecek yıldansa daha iyiydi. Felaket gelip kapıya dayanmıştı bile.

Lawrence Almanya'dan getirdikleri şarabı bardaklara dolduruyordu. "İş işten geçmiş olabilir diye düşünüyorum. Tıkanmış durumdayız."

Pencereler sıcak yaz havasına açılmıştı. Üç kişi de birbirlerine karşı yumuşak ve yakın hissederek anlattılar ve dinlediler. Çoğu zaman böyle oluyor, diye düşündü Roland, pek çok yerinde utanmaz ve cahil insanlar tarafından yönetilen, fikir özgürlüğünün gerilediği, dijital kamusal alanların hezeyan dolu kitlelerin bağırış çağırışıyla inlediği dünya kendi ekseni etrafında fena yalpalıyordu. Hakikat uzlaşmaz. Tetikte duran yapay zekâ mekanizmalarının komuta ettiği yeni nükleer silahlar katlanarak artarken, jet akımları, okyanus cereyanları, tozaran böcekler, denizaltı mercan yamaçları, zengin doğal topraklar ve üstlerindeki çeşitli bitki örtüleriyle hayvanlar da dahil olmak üzere bütün hayati doğal sistemler aksıyor veya yok oluyordu. Dünya kısım kısım yanıyor ya da boğuluyordu. Bir yandan da Roland, aile içinde olmanın eski moda coşkusu içinde, son zamanlarda bundan yoksun kaldığı için daha da büyük bir sevinç saçarak, dünyanın en büyük felaketinin provası yapılıyor olsa bile defedilmesi imkânsız bir mutluluk yaşıyordu. Gayet mantıksızdı.

Daha sonra, 2020'nin Temmuzu'nda, aileden birinin cenazesi oldu, derken, Ağustos'ta bir ölüm daha. Önce ablasının kocası, yetenekli amatör sihirbaz, önce Silahlı Kuvvet'lerde sıhhiye eri olup sonradan sanayi kimyageri olan halim selim dev, Michael. Her türden tuhaf ve yararlı bilgiye hâkim bir adam. Bundan yalnız iki hafta sonra Roland'ın abisi Henry öldü. Rosalind'in dört çocuğu arasında çocukluğunda en büyük zararı görmüş olan kişi oydu. "Yeni" kardeşleri Robert gibi o da okulda çok başarılı olup sınıf başkanı olmuştu. Henry'nin okula devam etmesine ve üniversiteye gitmesini sağlayacak bir devlet okulunda okumasına yetecek para yoktu. Robert ile Rosalind müdahale etmeliydiler. Ama Henry hayatının girdiği yoldan hiç şikâyet etmemişti. Silahlı Kuvvetler, sonra bir erkek terzisinde yıllarca çalışma, mutsuz bir ilk evlilik, yeni baştan muhasebe eğitimi alması ve sonra en büyük şansı olarak Melissa'yla evlenmesi.

Her ikisinde de dini cenaze merasimi yapılmadı ve her ikisinde de Roland, James Fenton'ın "Andrew Wood İçin" adlı şiirini okudu. Şiir ölülerin yaşayanlardan ne istediğini soruyor ve soruyu bir bağ önererek cevaplıyordu.

> Ve böylece ölüler yas tutmaktan vazgeçebilir
> Ve biz borcumuzu ödeyebiliriz
> Ve bir uzlaşma olur belki
> Ölmüş dostlarla yaşayan dostlar arasında.

Melissa şiiri Michael'ın cenazesinde duyup Roland'dan Henry'nin cenazesinde de okumasını istedi. İkinci cenazeden sonra, yakın aile üyeleri krematoryum yakınlarındaki karanlık bir pub'ın bir köşesine çekilince Susan, şiir sayesinde Michael ve Henry'nin hepsinin hayatında yaşayan varlıklar olarak kalacaklarını söyledi. Melissa aynı fikirde olduğunu söyleyecek oldu ama ağlayınca devam edemedi.

İşte böyle. İşin zorluğu, şiiri okurken kendine hâkim olabilmekti, özellikle de şairin, ölüler "kendileriyle daha az meşgul" hale geldiklerinde olacakları anlattığı mısraları okurken:

> Ve zaman onları yine yüce gönüllü bulacak
> Tıpkı eskiden oldukları gibi.

Bu mısraları düşünmek bile Roland'ın boğazının düğümlenmesine yol açıyordu. Daphne'ydi sebep, yüce gönüllü Daphne. Dokuz yıl

olmuştu ama hâlâ tazeydi. Şiirdeki duygular kadar, sakin ve şakacı teselli tonu da bu kadar etkiliyordu Roland'ı, bir de bu söylenenlerin hiçbirisinin doğru olmayışı. Ölüler hiçbir şey isteyemezdi, ayrıca hepsi de bir vakitler yüce gönüllü değildi. Şair merhametli ve teselli edici bir tavır gösteriyordu. Roland'a dokunaklı gelen, ustaca kurgulanmış bu merhametti. Şiiri okumaya sıra gelince uygulayacağı hile, sol elini cebinin dibine kadar sokmak ve bacağının üst kısmını çimdiklemekti. İkinci cenazeden kalan morluk birincisinin üstünü örttü.

Roland, Robert ve Shirley, Susan ve Melissa, birer büyük bardak bira eşliğinde aile tarihinin üstünden geçtiler. Reading İstasyonu'ndaki bebek, bir ömür boyu gizlenen sır, parçalanmış aile. Bir kalp ameliyatından sonra yattığı hastaneden çıkalı çok olmamış olan Robert bir anı kitabı yazmayı düşünüyordu. Şimdiye kadar zaten geçmiş hakkında bilinebilecekleri ortaya çıkarmak için ailedeki herkesten fazla iş yapmıştı. Gölge yazar kullanmayı düşünüyordu. Şu anda hikâyede yeni bir şey yoktu ama daha önce de birkaç kez yaptıkları gibi yine hep birlikte üstünde konuşmaları gerekiyordu. Fenton'ın şiirinin etkisiyle genel duygu bağışlayıcılıktı. Aileden iki kişinin bilinmezlikte Rosalind ve Robert'a katılmaya gitmiş olması değerlendirmelerini yumuşatıyordu. Geçmişi deşerlerken, Susan annesi ve üvey babası hakkında, "Kendilerini korkunç bir karmaşa içine sokmuşlar; o vakitler biz de onların yerinde olsak aynı şeyi yapabilir, ardından sonsuza kadar üstünü örtebilirdik" dedi.

Bunu anlayışlı bir sessizlik izledi. Sonunda Robert, "Beni iki mükemmel insana verdiler. Onlara kin beslemiyorum" dedi.

Fenton'ın önerdiği gibi, ölmüş anne babalarının anısıyla dost olmak mümkün müydü? Belki de değildi, çünkü tam ayrılmalarından önce Susan öfkeyle, "Ama Robert'ın yaptığı bir şey vardı ve onu bu konuda asla affetmeyeceğim" dedi. "Asla."

Hepsi birden, daha fazla açıklama yapması için Susan'a ısrar ettiler.

"Özür dilerim, hiç sözünü etmemem gerekirdi. Bu konuda hiçbir zaman konuşmayacağım." Sonra tekrar etti: "Onu asla affetmeyeceğim."

Roland o akşam Susan'ı telefonla arayıp tekrar sorduğunda, Susan konuyu değiştirdi.

İki ölüm, Daphne'nin çocuklarının ve onların ailelerinin ziyaretleri Roland'ı Ağustos boyunca meşgul etti. Rüdiger'e Alissa'yı ziyaret etmekle ilgili fikrini değiştirdiğini söylememişti. Rüdiger'den Alissa'nın tekerlekli sandalyede olduğunu öğrendi. Yaz haftaları boyunca Roland ne yapmak istediğinden emin değildi. Onunla buluşmamak belki de korkaklıktı. Belki Alissa hakkında duyduğu merak düşündüğünden fazlaydı. Ama kararsızdı. Ayın ortasında Lawrence Potsdam'dan telefon etti. Geçen yıllar içinde annesinin tüm romanlarını okumuştu ve *Yavaşça Gelen Çöküş*'ün Roland'daki kopyasını henüz bitirmişti. Romanı tartışırlarken Lawrence birden sordu: "Ona hiç vurdun mu?"

"Kesinlikle hayır."

"Beni görmesini hiç engelledin mi?"

"Asla."

"Bir tek senin adını söylemediği kalmış."

"Çok can sıkıcı."

Lawrence bunları düşünmüş ve Ingrid'le tartışmış olmalıydı. Bir sonraki telefonunda "Baba, bunun böyle kalmasına izin veremezsin. Ona mektup yaz" dedi.

"Onu görmeye gitmeyi düşünüyordum."

"Daha da iyi olur."

Karar bu şekilde verilmiş oldu. O sırada Roland iş işten geçmiş olabilir diye düşünüyordu. Bilimsel tavsiyelerden en iyi olanı, hastalığın ciddi bir ikinci dalga halinde yayılma göstermesini engellemek amacıyla Eylül'de yeni bir kapanmaya işaret ediyordu. Vakalar bildik şekilde yükseliyordu. Ama Roland yine otelde piyano çalıyordu ve Ağustos'un son gününe kadar, yönetimin kabul edebileceği, yerine geçebilecek bir kişi bulamadı. Boşuna kaygılanıyordu. Bir tanıdık, Nigel, Daphne'nin *Finacial Times*'ta çalışan eski bir arkadaşı bir akşam otele uğradı ve Roland çalmayı bitirdikten sonra birlikte bir kadeh içki içtiler. Muhafazakâr Parti'nin çoğu sapına kadar Avrupa düşmanı liberteryen sağ kanadı, insanların zorla evlere kapanması gerektiğine inanan sağlık bakanına ve danışmanlarına "Gestapo" diyordu. Başbakan mizacı gereği liberteryenlerden yanaydı. Nigel'a göre Başbakan Eylül'de bir kapanma olmasına karşı çıkacaktı.

"Tabii o zaman da vakalar artmaya devam edecek ve Başbakan mecburen kapanma kararı verecek. Mart'ta dersini almadı."

Münih uçuşunda Roland, Gerald'ın hediye ettiği tıbbi bir maske kullandı ve yolculuğunu yiyecek ve içecek kabul etmeyerek ve etrafındaki herkesin kendisinin yarı yaşında olduğunun ve Covid kaparlarsa haberleri bile olmadan atlatacaklarının farkında olarak gergin bir şekilde yaptı. Titreyen kanat manzaralı bir pencere kenarı koltuğuna oturmuştu. Şimdi sakat durumda olan çok eski aşkına, kendinden başka kimseye yararı olmayacak şekilde hoşnutsuzluğunu belirtmek üzere hayatını tehlikeye atıyordu. Çılgınlık.

O geceyi Rüdiger'in evinde geçirdi. Rüdiger yıllardır Bogenhausen semtinde büyük bir apartman dairesinde tek başına yaşıyordu. Bütün bu süre içinde Roland onun bir partnerden, kadın olsun erkek olsun bir âşıktan söz ettiğini hiç duymamıştı. Böyle bir şeyi sormak doğru gelmemişti, şimdiyse çok geçti, soramazdı. Rüdiger yayın imparatorluğu sayesinde zengin olmuştu, operaya, Lenbachhaus Galerisi'ne ve çeşitli yerel hayır kurumlarına maddi destek veriyordu. Şimdi, emekli olunca da amatör bir kelebek koleksiyoncusu olmuştu. Aynı zamanda da sinek oltacılığı yapıyor, oltasına sinekleri kendisi takıyordu. Ne hayat. Rüdiger'in aşçısı akşam yemeği servisini yaptı. Roland mutfakta yıkanan bulaşıkların uzaktan gelen sesini fark edince, pek ender yaşadığı bir anlık pişmanlıkla zengin olmadığına esef etti. Ona pekâlâ uygun düşebilirdi. O zaman farklı bir tavra, farklı politik tercihlere ihtiyaç duyardı. Ama Rüdiger hep solcu bir insan olmuştu ve Uluslararası Af Örgütü'ne ve başka hayır kurumlarına yüce gönüllü yardımlar yapmıştı. *Yüce gönüllü*. Bu söz Roland'ın iki cenazeyi anlatmasına yol açtı. Ölüm konusu onları pandemi konusuna götürdü. Almanya'daki sayılar hâlâ göreli olarak düşüktü. Şansölye Merkel televizyonda, viroloji kadar risk matematiğini de ne kadar iyi anladığını göstermişti ve kamuoyu araştırmalarında gayet tehlikeli bir şekilde yukarıda görünüyordu. Şansölye, Alissa'nın romanına geçmek için bir vesile oldu. Roman dört hafta sonra kitapçılarda olacaktı. Bazı erken eleştiriler basında çıkmıştı. Bazıları *Yavaşça Gelen Çöküş*'ü yeni bir başyapıt ilan etmişti. Bazıları ise homurdanıyordu.

"O bizim en büyük romancımız. Yeniyetme okul çocuklarına bile onun romanları okutuluyor. Ama o beyaz, heteroseksüel ve yaşlı; genç okurları yabancılaştıracak sözler sarf etti. Öte yandan, bir yazar çok uzun süre göz önünde olunca insanlar ondan bıkmaya

başlıyor. Her seferinde farklı bir şey yapsa da. Diyorlar ki, 'Bakın yine farklı bir şey yapıyor!'"

Ama şimdiye kadar basında, Roland'dan karısını döven koca olarak söz eden olmamıştı.

"Paçayı kurtarabilirsin" diye sataştı ona Rüdiger.

Daha sonra Roland'ı Musil'in başyapıtıyla boğuşmaya devam etmek üzere kütüphanede bırakıp e-posta yazmaya gitti. Bir saat sonra geri geldi ve "Düşünüyordum da, yarın ben de seninle geleyim. Zor olabilir" dedi.

"Yok, bunu istemem."

"En azından seni arabamla bırakayım."

"Çok naziksin Rüdi. Ama bu yolculuğu sensiz yapmayı tercih ederim."

"O zaman bırak da şoförüm seni götürsün. Geri gelmek istediğinde ona telefon ediver."

Sabahleyin köye vardıklarında, Roland anacaddede, otobüs durağının yanında arabadan inmek istedi. On altı yaşındayken Lawrence'ın burada inmiş olduğunu tahmin ediyordu. Arabanın uzaklaşmasını bekledi. Yüz metre kadar ileride, yolun diğer yanında Alissa'nın sokağını görüyordu. Burasını daha önce oğlunun gözlerinden görmüştü. Sanki yarı yarıya hatırladığı bir rüyadaki bir yerdeymiş gibiydi. Hafıza ve o ânın algısı birbirlerine oyun oynayarak, Roland'da aynı yere geri dönmüş yanılsaması yaratıyordu. Alissa'nın sokağı, bir düzine evin ilkinin başladığı yere kadar dik bir şekilde yükseliyordu; evler bir mimarın kuvvetli fikrine uygulanmış ufak tefek değişikliklerle yapılmıştı. Alçak, çatık kaşlı ve korunaklı bir cam ve beton görüntüsü. Sanki bir dev, bir Frank Lloyd Wright eserini intikam alırcasına yassıltmıştı. Yatay hatların saflığını meydana çıkarmak niyetiyle ağaçlar ve çalılar mimari olarak yasaklanmış olabilirdi. Çok dik bir yamacın, sözcüğün tam anlamıyla bir uçurumun on metre dibinde, anayoldaki trafik köye hızla girip çıkıyordu. Roland Alissa'nın burasını 1988'de *Yolculuk*'tan kazandıklarıyla aldığını Rüdiger'den biliyordu. Belki de acele bir kararla, ev daha inşa edilmeden ve buraları görmeye hiç gelmeden. Taşındığında ne düşünmüş olursa olsun, gündelik meşguliyetleri onu burada tutmuş olmalıydı. Bütün o kitaplar, makaleler, araştırma malzemesi. Taşınmak işlerini aksatırdı. Burası iyi komşuluk ilişkileri olan bir yer gibi görünmüyordu pek ve bilinmemek Alissa'nın hoşuna gitmiş olabilirdi.

Roland ikinci evden sonra, oğlunun da yaptığını düşündüğü gibi yavaşladı. Geçmişte düşünecek haftalarca vakti olduğu halde, Lawrence gibi o da şimdi biraz daha zamana ihtiyacı olduğunu hissediyordu. Alissa'nın kitabında kendisine ettiği hakareti hatırlıyordu ama o anda kızgınlık hissini canlandıramadı. Aklına gelenler, zaman olarak uyuşmayan bir anılar karmaşası, yıllardır dokunmadığı ve tatmadığı, hazmedilmemiş bir duygular ve hatırlananlar topağıydı. Gecenin geç bir saatinde, Suilven Dağı'nın yakınında, bir ırmağın içindeki bir kayanın üstünde içtikleri şampanya, onun romanını daktiloya çekişi, Alissa'nın elinde bir kesekâğıdı dolusu yiyecekle Brixton'daki evinde belirişi, üstünde evlenmeye karar verdikleri fitilli kadife yatak örtüsü, Alissa'nın Clapham'daki evin yatak odasında üstü boyayla lekelenmiş kot pantolonuyla diz çökmüş, eskiciden alınma şifonyeri püskürtme boyayla boyayışı, Doğu Almanya hakkındaki öfkeli kavga, sevişmeler – Tuna deltasında, Fransız otellerinde, Lady Margaret Sokağı'nda sert bir yatağın üstünde, bir İspanyol çiftlik evinin yanındaki bir meyve bahçesinde, sadece bir kere, sessizce Liebenau'da; ve onu izleyen korkutucu, muhteşem doğum. Daha fazlası da vardı ve bunlar tek bir nesne haline getirilmek üzere zamanın makineleri tarafından sıkıca sarılmış ya da çekiçle dövülüp sıkıştırılmışlardı. Neydi bunlar? Şekilsiz bir taş mı? Bir altın yumurta mı? Daha çok Roland'a özgü bir demet, bir kurmacaydılar. Alissa'yla paylaşılmayacaklardı ve bu, Roland'ı şu anda etkileyemeyecek kayıplardan biriydi.

Ama bir aşk geçmişe gömüldüğünde herkesin unuttuğu öz burada da vardı – olağan kabul edilmiş her şey atılıp sonra da bütün hepsinin nasıl sona erdiğinin öyküsü ve daha da üstüne hafızanın utanç verici yetersizlikleri gelmeden önce, saniyeler, dakikalar ve günler boyu birlikte olmanın nasıl olduğu, ne hissettirdiği ve nasıl bir tat verdiği. Cennet ya da cehennem, kimse artık pek bir şey hatırlamaz. Çoktan sona ermiş ilişkiler ve evlilikler geçmişten kalma kartpostallara benzer hale gelirler. Hava durumu hakkında kısa bir not, komik ya da üzücü, çabucak anlatılan bir öykü, diğer yüzünde parlak bir resim. İlk kaybolan o ele gelmez benlik oluyor, diye düşündü Roland eve doğru yürürken, tam olarak nasıl biriydin, başkalarına nasıl görünüyordun.

Alissa'nın evinin önünde park etmiş küçük, beyaz bir araba vardı, Roland arabanın yanında durdu. Ayan beyan ortada olan

bir şeyi –artık düşüncelerindeki o çevik insan olmadığını– kendine hatırlatmak zorunda olması acıklıydı. Yaşlı bir kadını ziyaret etmekte olan yaşlı bir adamdı. Tuna'nın Karadeniz'e ulaşmak için ikiye ayrıldığı noktanın yakınındaki pırnal meşesi koruluğundaki bitki örtüsünün üstünde çıplak yatan Alissa ve Roland, kendi zihni dışında, yeryüzünün hiçbir yerinde mevcut değildi. Belki bir de Alissa'nın zihninde. Belki de o meşeler çamdı. Bodur ön kapıya yaklaştı. Yandaki girişi kullanması için kendisini ikaz eden, Gotik yazıyla yazılmış levhayı görmezden gelerek zili çaldı.

Kahverengi bir kıyafet giymiş kısa boylu Filipinli bir kadın kapıyı açtı ve Roland'a yol vermek için kenara çekildi. Bu kadar geniş bir ev olduğu düşünülürse hol tıklım tıklımdı. Kadın vakumlu kapıyı iterek kapatırken Roland bekledi. Kadın omuz silkerek ve yatıştırıcı bir gülümsemeyle Roland'a döndü. Kapı, kadının bildiği kapılardan değildi ve bunu konuşacakları bir ortak dilleri yoktu. Bu birkaç saniye boyunca Roland Miriam Cornell'i ziyaret etmek amacıyla Balham'a gidişini hatırladı ve kendisine benzer birinin, dediğim dedik salağın tekinin, geçmişindeki kadınları suçlamak üzere Avrupa'yı dolaştığını hayal etti. Kendini bağışladı. Bu, on sekiz yıldır yaptığı yalnızca ikinci hesaplaşmaydı.

Evin önünden arkasına doğru uzayan oturma odasına alındı ve kapı arkasından kapatıldı. Oda dışarıdan göründüğü kadar karanlıktı. Havada sert bir tütün kokusu vardı. Belki Gauloises. O sigaraların hâlâ üretildiğini bilmiyordu. Alissa odanın en dibinde, bir tekerlekli sandalyede, kocaman bir masanın başında, yüksek kitap yığınları arasındaki düz ekranlı bir bilgisayarın önüne oturmuştu. Alissa masanın başından iskemlesini yürüterek gelir ve neredeyse bağırarak "Tanrım! Şu göbeğe bak! Saçların nerede?" diye seslenirken Roland'ın ilk gördüğü, Alissa'nın beyaz saçlarının parıltısı oldu.

Roland gülümsemekte kararlı, Alissa'ya yaklaştı. "İki ayağım da hâlâ duruyor."

Alissa neşeyle güldü. "Einer reicht!" Biri yeter.

Çılgın bir başlangıç yapmışlardı. Roland yanlış eve gelmiş gibiydi. Şaka yollu hakaret hiçbir zaman Alissa'nın tarzı olmamıştı. Bir ömür boyu kamuoyuna açıklamalar yapmak, ulusal bir hazine olmak onu serbestleştirmişti.

Alissa iskemlesini ustaca kullanarak Roland'ın yanına geldi ve "Tanrı aşkına, otuz yıl sonra bana bir öpücük verebilirsin!" dedi.

Roland bunu nasıl reddedebileceğini bilemedi. Ayrıca kendine hâkim görünmekte kararlıydı. Eğilip dudaklarını Alissa'nın yanağına bastırdı. Cildi kuru ve sıcaktı ve Roland'ın kendi cildi gibi derinlemesine kırışmıştı.

Alissa onun elini yakaladı ve sıkı sıkı tuttu. "Şu halimize bak! Buna içeriz. Maria bir şişe getiriyor."

Saat on biri biraz geçiyordu. Roland genellikle akşam yediye kadar sabrediyordu. Roland, Alissa acaba ağrıkesicilerin rahatlatıcı etkisi altında mı diye merak etti. Bazı opioidlerin böyle bir etkisi olabiliyordu. "Tabii. Kaybedecek neyimiz var" dedi.

Alissa eliyle işaret ederek onu bir koltuğa yönlendirdi. Roland *Paris Review* dergisinin sayılarını kenara çekerken Alissa bir sigara yaktı.

"Dergileri yere at, zararı yok."

Dergiler George Plimpton'ın editör olduğu zamandan kalma eski sayılardı. Birisi Roland'a o zamandan bu yana daha genç bir kuşağın işi devraldığını söylemişti. Yeniler, Alissa'nın dobra rasyonalizmle 1970'lerin feminizmini karıştırdığı tarzına pek sempatiyle bakmıyor olabilirlerdi. Alissa bir Amerikan televizyon kanalında yayımlanan programda söyledikleri yüzünden trans tartışmalarında gereksiz yere düşman edinmişti. Bir cerrahın bir kadını kesip biçerek belki "bir tür erkek" çıkarabileceğini ama bir erkekte, içinden kadın çıkarabilecek nitelikli malzemenin hiçbir zaman bulunamayacağını söylemişti. Bu sözler Dorothy Parker tarzında, kışkırtıcı bir şekilde söylenmiş ve stüdyodaki seyircilerden hızlı ve yüksek tonda bir kahkaha almıştı. Ama günümüz, Parker'ın zamanı değildi. "Bir tür erkek" Alissa'nın başına o bildik belayı açtı. Amerika'nın en saygın üniversitelerinden biri Alissa'ya vermiş olduğu onur diplomasını geri aldı ve birkaç başka üniversite de yapacağı konuşmaları iptal etti. Başka kurumlar da bunları izledi ve Alissa'nın konferans turu çöktü. Stonewall'da da yeni yönetim işbaşındaydı ve Alissa'nın trans bireylere karşı şiddeti teşvik ettiğini söylediler. Söylediği sözler internette peşini bırakmadı. Daha genç bir kuşak onu tarihin yanlış tarafında olduğu şeklinde bir bilgiyle tanıyordu. Rüdiger Roland'a Alissa'nın Birleşik Krallık ve Amerika'daki satışlarının zarar gördüğünü söylemişti.

Maria bir tepsinin üzerinde şarap ve iki kadehle geldi ve gitti. Alissa kadehleri ağzına kadar doldurdu.

Kadehlerini kaldırdıklarında Alissa, "Rüdiger'den öğrendiğime göre yazdıklarımı beğenmişsin" dedi. "Yüce gönüllü davranmışsın ama bana bundan söz etme. Yeterince duydum. Her neyse, işte buluştuk. Şerefe. Hayatın nasıl geçti?"

"Hem iyi hem kötü. Üvey çocuklarım, üvey torunlarım var. İki de torunum var, senin de olduğu gibi. Ve Daphne'yi kaybettim."

"Zavallı Daphne'cik."

Bu söz geçiştirilircesine söylenmişti ama Roland bir şey söylemedi. Bunun yerine, rahatsız olduğunu belli etmemek için büyük yudumlar aldı, oysa bu kadar hızlı içmek niyetinde değildi. Alissa onu yakından izliyordu, Roland'ın elindeki kadehi başıyla işaret etti.

"Ne kadar içiyorsun?"

"Günde bir şişenin üçte biri kadar. Son olarak da bir viski. Sen?"

"Bu saatlerde başlıyorum ve geç saatlere kadar devam ediyorum. Ama sert içki içmem."

"Peki bunlar?" Roland Alissa'nın başının üstündeki bulutu işaret etti.

"Kırka kadar indim." Sonra da ekledi: "Ya da elliye. Ama hiç umurumda değil."

Roland başını salladı. Bu konuşmanın biraz farklı şekillerini kendi yaşındaki ya da seksenlerindeki arkadaşlarıyla yapmıştı. Hemen hepsi içiyordu. Bazıları tekrar esrara başlamıştı. Başkaları ise, yirmi dakikalık bir paketle genç olmanın nasıl bir şey olduğunu belli belirsiz hatırlatan kokaine. Küçük dozlarda LSD'ye başlayanlar bile vardı. Ama zihni değişikliğe uğratan maddeler söz konusu olduğunda, alkolün şarap hali, özellikle de tat bakımından rakipsizdi.

Gözleri her karşılaştığında, Roland zihninde Alissa'ya ait düzgün bir izlenim yaratmak için bir nokta daha ekliyordu. Hatırladığı yüz hatları hâlâ oradaydı ama pofuduk bir genişleme içinde kilitli kalmışlardı. Âşık olduğu kadının güzel görüntüsünün şişirilmemiş bir balonun üstüne çizilmiş olduğunu hayal etmek zorunda kaldı. Eğer iyice şişirmeye cesaret edebilirse, o tanıdık gözler, burun, ağız, tıpkı genişleyen evrendeki galaksiler gibi her biri birbirinden ayrı olarak ortaya çıkacaktı. Alissa orada bir yerdeydi, ona bakıyor, Roland'ın kalıntıları arasında, hayal kırıklığı içindeki kel, domuza benzer varlıkta *onu* arıyordu. Roland Alissa'dan daha az içtiğini iddia etmişti, ardından da Alissa kendi kadehine hemen hemen dokunmamışken kadehini boşaltmıştı. Her ikisinde de bu şişkinliği yaratan yiyecek

değil, aldırmazlık veya teslimiyetti. Ucunu bırakmışlardı. Alissa'nın en azından yazacağı bir iki kitap daha vardı. Ama kendisi... almış başını uçup gitmişti, Alissa ise konuşuyordu.

"Onlara söyledim. Hiç kıpırdamıyorum." Alissa bunu tepkiyle, yüksek sesle söylemişti, sanki mutlaka yerinden kalksın diye Roland da ısrar etmiş gibi.

Alissa'nın sol bacağının sonundaki çotuğa erkeksi bir çorap geçirilmiş, tekerlekli iskemlesinin ayak koyma yerine yerleştirilmiş olan beyaz bir yastığın üstüne dayanmıştı. Kıpırdamasına gerek yoktu. Roland bazen başarılı yazarların kamuoyu önünde kaderlerinden, dikkatlerini dağıtan şeylerden, baskılardan şikâyet ettiklerini duymuştu. Bu onu her zaman rahatsız etmişti.

Alissa devam etti. "Dedim ki, bir röportaj. Tek bir tane! Herkese dağıtılacak, çevrilecek, basılacak, TV'den, internetten, her neyse, aynı anda yayımlanacak."

Konu *Yavaşça Gelen Çöküş* ve tanıtımının nasıl yapılacağıydı. Roland başlayacağını ve sakin kalmaya çalışacağını geçirdi aklından. "Hoş bir roman. Bir şey yapman gerekmiyor. Ama Alissa, öyle görünüyor ki beni karısını döven biri gibi göstermişsin."

"Ne?"

Roland sözlerini tekrarladı.

Alissa Roland'a bakakaldı, şaşkınlıkla ya da şaşkınmış gibi yaparak. "Bu bir roman. Anı kitabı değil."

"Dünyaya pek çok kere söyledin. Kocanı ve yedi aylık bebeğini 1986'da Clapham'da terk etmişsin. Romanda da böyle. Kadın ev içi şiddetten kaçıyor. Neden Streatham ya da Heidelberg'den değil? Bebek neden iki yaşında değil? Basına bu imalar açık görünecek. Sana hiç vurmadığımı biliyorsun. Bunu senden de duyayım."

"Tabii ki vurmadın, hey Tanrım!" Alissa başını geriye attı ve gözlerini tavana dikti. Elleri, iskemleyi sürmek için kullandığı büyükçe tekerleklerin üzerinde kıpır kıpır dolaştı. Sonra dedi ki: "Evet, bizim evi kullandım ve buna her türlü hakkım vardı. O bok çukurunu çok iyi hatırlıyorum. Oradan nefret ederdim."

"Biraz yaratıcı olabilirdin."

"Roland! Ne diyeceğimi bilmiyorum! Geleceğin Alman Şansölyesi bizim evde mi yaşamıştı? Ben geçen on yıl boyunca gizlice ülkeyi mi yönettim? Senin boğazın kesildi mi? Seni mutfak bıçağıyla öldürmekten tutuklanacak mıyım?"

"Bu karşılaştırmaların geçerli değil. Röportajlarda yıllardır bunun temelini hazırlıyorsun. Terk edilmiş koca ve bebek..."

"Ah, hadi canım!"

Alissa bunu bağırarak söyledi ama öfkesi, kadehlerine şakır şakır şarap boşaltmasına engel olmadı. "Sana gerçekten de kitap nasıl okunur dersi vermem gerekiyor mu? Ödünç alıyorum. İcat ediyorum. Kendi hayatımı talan ediyorum. Her yerden alıyorum, değiştiriyorum, neye ihtiyacım varsa ona göre eğip büküyorum. Bunu fark etmedin mi? Terk edilen koca iki metre boyunda ve sen ölsen de yapmayacağın gibi saçını at kuyruğu yapıyor. Ayrıca sarışın; senden önce tanıdığım İsveçli adamdan, Karl'dan aldım. Tabii o bana vurmuştu birkaç kere. Ama onda yara izi yoktu, sende de yok. Yara izi Liebenau yakınlarındaki bir çiftçiden alınma, eski bir Nazi, babamın bir arkadaşı. Ve Monika, yani Şansölye de otuz yıl önceki benden alınma birazcık. Aynı zamanda da çok sevdiğim ablan Susan'dan da. Başıma gelen ve gelmeyen her şey. Bildiğim her şey, hayatımda rastladığım herkes – icat ettiğim her şeyle karıştırılmak üzere hepsi bana ait. "

Hiç de kızmış olmayabilir, diye düşündü Roland, sadece çılgınca yüksek bir ses tonuyla konuşuyor. "Öyleyse benim mütevazı ricamı dinle" dedi Roland. "Fazladan bir minik icat adımı. O bok çukuru evi Clapham'dan çıkar."

"Anı kitabımda sen yoktun, fark etmedin mi? Otuz beş yıldır ne yapıyorum, sana söyleyeyim. Senin hakkında *hiçbir şey yazmıyorum*! Kahretsin Roland, seni korudum!"

"Neden korudun?"

"Hakikatten... Tanrım!" Alissa yumuşak sigara paketinin üstündeki küçük delikten bir sigara daha çıkarmaya çalıştı. Sigara yanınca derin bir nefes çekti ve biraz sakinleşti. Bu konuda düşünmüştü. Aklında bir liste vardı.

"Yazabileceğim anı kitabından. İhtiyaçlarınla beni, gözlerimi, kulaklarımı, ağzımı nasıl doldurduğunu yazabilirdim. Yalnızca ruh ve bedenlerin bulutlarda vecd içinde birleşmesine Tanrı vergisi bir hakkın olmasından bahsetmiyorum. Ne olabileceğinle ilgili yaptığın o pek görgülü, bilgili yorumlardan da bahsediyorum. Hayatın senden çaldıkları konusunda duyduğun o çok incelikli başarısızlık ve acınma hissinden. Konser piyanisti, şair, Wimbledon şampiyonu. Ulaşamadığın bu üç kahraman küçük bir evde epeyce yer kaplıyor-

du. Ben nasıl nefes alacaktım? Sonra babalığı, ana baba olmayı icat ettin ve bunun hakkında konuşup durmaktan usanmadın. Bu arada etrafında çöpler ve sefalet vardı, gereksiz süprüntülerin her yerdeydi. Kıpırdayamıyordum. Düşünemiyordum. Kurtulmak için en yüksek bedeli ödedim, bu da Lawrence'tı. Sen müthiş bir konuydun Roland. Dünyaya erkekler hakkında bir şeyler söyleyebilirdim. Ama yapmadım! Hayatımda sevdiğim tek erkek olduğunu hiç unutmadım."

Bu Roland'ı irkiltti. Alissa suçlamalarını ortaya sererken, Roland bakışlarını, üstü cam kaplı masaya dökülmüş şarabın bıraktığı lekeye dikmişti. Sabırlı ses tonu sahteydi. "Senin cinsel ihtiyaçların da epey sıkboğaz ediciydi. Kitaplarının reddedildiğini bildiren notlar geldiğinde nasıl uluduğun..."

"Kes Roland, kes, kes!" Alissa bağırarak söylediği her sözcükle birlikte tekerlekli iskemlesinin kol desteğine vuruyordu. Sigarasının kalan kısmı elinden fırladı ve beş on santim ileriye, bir kilimin üstüne düştü. Ama Alissa kontrolünü kaybetmiş değildi. Roland yerinden kalkar, sigarayı ona verip yerine otururken bekledi.

"Burada bunun için buluşmadık. Senin yerine ben söyleyeyim. Evde ben de pasaklının tekiydim. Bebeğe bakmaya yardım etmeni senden çok kereler istedim, sonra da seni onu benden çalmakla suçladım. Durmadan sevişmek istiyordum, istediğimi de aldım ama aslında senin ihtiyaçlarına cevap veriyormuşum gibi yaptım. Romanlarımın reddedilmesi beni çılgına çevirdi ve onları gözden geçiren ve daktiloya çeken sen olduğun halde bazen sana patladım. Oğlum beni görmek için geldiği zaman onu geri çevirdim. İşte. Romanlarım evden kaçan aptal, talepkâr, tutarsız kadınlarla dolu. Feminist eleştirmenlerden acımasızca eleştiriler aldım. Ama aptal erkeklerim de var. Hayat karmakarışık ve pis, herkes hata yapar çünkü hepimiz kahrolasıca aptallarız, bunu söylüyorum diye bu genç Püritenler arasından pek çok kişi bana düşman oldu. Onlar da eskiden bizim olduğumuz kadar aptallar. İşin özü şu ki, Roland, senin ve benim için artık hiçbir şeyin önemi yok ve işte bu yüzden geleceğini ümit ettim. Hâlâ buradayız ve çok vaktimiz kalmadı. Özellikle de benim. Birlikte yer içer, sarhoş oluruz ve geçmişte iyi olan her şeyi hatırlarız diye düşündüm. Yakında kitabın son halini basmaya başlayacaklar. Eğer seni mutlu edecekse Clapham'ı da, bebeğin yaşını da, başka ne istersen onu da değiştiririm. Bana göre hava hoş. Bunların hiçbiri önemli değil."

Roland hayretler içinde Alissa'ya bakarken, en sonunda kadehini kaldırdı ama hemen içmedi. Alissa'nın içini dökerken söyledikleri arasında aklı hâlâ Alissa'nın tek sevdiği adamın kendisi olduğundaydı. Doğru ya da değil, bunu söylemesi olağanüstüydü. Roland onun hakkında aynı şeyi söyleyemezdi, pek öyle değildi. Bunun yerine kadehini kaldırdı. "Teşekkür ederim. Bütün gün birlikte yemenin ve içmenin şerefine."

Alissa'nın kadehine dokunmak için ayağa kalkıp eğilmesi gerekti. Roland bunu yaparken Alissa mırıldandı. "Mükemmel."

Tam o sırada, elinde bir başka şişeyle Maria içeri girdi. Belki de bir zile basarak onu Alissa çağırmıştı.

"Tamam" dedi. "Peki şuna ne dersin? Buraya gelirken, senin sokakta yürürken, seviştiğimiz çeşitli yerleri hatırladım."

Alissa ellerini çırptı. "İşte bu! Böyle olmak gerek!"

Roland bu yerleri aşağı yukarı hatırladığı sırayla saydı. İşte, sonuçta bir şeyler paylaşıyorlardı.

Hatırladıkları her yerle beraber Alissa'nın keyfi arttı. "Yatak örtüsünü mü hatırlıyorsun? Ah şu erkekler!" Sonra da: "Deltadaki o korulukta bir dikene basmıştın ve kendini onun akrep olduğuna inandırmıştın."

"Sadece başlangıçta."

"Üç metre havaya sıçramıştın."

Alissa'nın, elinde satın aldığı yiyeceklerle Brixton'a gelmesini ancak hayal meyal hatırlaması Roland'ı şaşırttı.

"Yiyeceklerin 'sonrası için' olduğunu söylemiştin. Tam bu sözcüklerle. Neredeyse düşüp bayılıyordum."

Alissa'nın zihninde hâlâ taze olan bazı şeyleri de Roland unutmuştu.

"Seninkilerin evinde kalmıştık bir gece" dedi Alissa. "Öğlene doğru, sanıyorum yatak çarşaflarını çıkarmak için üst kata çıktık. Birden nasıl olduysa acele tarafından seviştik, çok sessizce. Ben gergindim çünkü aşağıdan bizi duyabilirler diye düşünüyordum. Yatak gıcırdadı. Birisi etraftaysa yataklar hep gıcırdar zaten."

"Gıcırdayarak hakikati açıklarlar."

"Hatırlamıyor musun? Bittiğinde çıkamamıştın hani?"

"Odadan mı çıkamamıştım?"

"İçimden çıkamamıştın! Bir tür spazm geçirmiştim. Vajinismus diyorlar. Daha önce de daha sonra da hiç başıma gelmeyen bir

şey. İkimiz de acı içindeydik ve annen yemek hazır diye yukarı bağırıyordu."

"Bunu kayıtlardan silmişim. Nasıl çıktım peki?"

"Saçma şarkılar söyledik. Neredeyse fısıltı halinde, dikkatimi dağıtmak için. Bir tanesinin 'I'm Gonna Wash That Man Right Outa My Hair'* olduğunu hatırlıyorum."

"Ve bir yıl sonra bunu yaptın."

Alissa aniden ciddileşti. İkinci şişe de daha şimdiden yarılanmıştı. "Buraya gel Roland, tam yanıma. Şimdi dinle. Seni asla silmedim. Hiçbir zaman. Silmiş olsaydım burada olmazdın. Lütfen bana inan."

"Tamam. Anladım." Roland eğildi ve el ele tutuştular.

Ve gün böyle sürdü gitti. Bahçede öğle yemeği yediler. Zilzurna sarhoş olmayacak kadar yaşlı veya deneyimliydiler. Roland daha sonra konuştuklarının çoğunu hatırlayabildi ve günlüğüne yazdı. Öğleden sonra sağlıkları hakkında konuştular.

"Önce sen" dedi Alissa.

Roland hepsini bir bir anlattı. Geniş açılı glokom, katarakt, güneş hasarı, yüksek tansiyon, göğüs ağrılarına sebep olan kırık bir kaburga, göbek çevresi ölçülerine bakılırsa ikinci derece diyabete yatkınlık, iki dizde artrit, prostat displazisi – iyi huylu mu, kötü huylu mu, henüz bilinmiyordu. Hangisi olduğunu araştırmaktan korkuyordu.

Artık içeri girmişlerdi. Alçalan güneş oturma odasına daha fazla ışık sağlamadı. Alissa Roland'a akciğer kanseri olduğunu ve kanserin şimdiden çok yayılmış olduğunu söyledi. Doktorlar tedaviyi reddetmekte haklı olduğunu düşünüyorlardı. Diğer ayağı da muhtemelen gidecekti, zorunlu olarak. Kendini sigara bırakma stresine sokmak istemiyordu.

"Benim işim bitti" dedi. "Yazacak bir novellam var, sonra burada oturup bekleyeceğim."

Sonra, artık hastalıktan söz etmeyelim diye ısrar etti. Yıllar önce de yaptıkları gibi, anne babalarından konuştular. Bu, çöküş ve ölümlerin hikâyesinden öte, birbirlerine söyleyecekleri yeni bir şeylerinin olmadığı bir tür ayrıntılı toparlamaydı. Alissa'nın anı kitabından ve Jane'le aralarındaki kopukluktan söz etmediler. Hifi pikapta bazı eski şarkılar çaldılar ama onlardan etkilenmediler.

* "O Adamı Tamamen Silip Atacağım" (ç. n.)

Yemek öncesindeki şen şakraklıklarına dönmeleri mümkün olmadı. Alkolün gerileyen etkisi ruhlarında bezginliğe yol açtı. Alissa'nın hiçbir şeyin önemli olmadığına dair isyankâr iddiası artık saçma görünüyordu. Roland'ın o akşam yetişmesi gereken bir uçak vardı. Her şey önemliydi. Rüdiger'in şoförüne telefon edip kendisini havaalanına götürmesini istedi.

Tekrar Alissa'nın yanına otururken, "Neredeyse gelmeyecektim" dedi. "İyi ki gelmişim. Ama hâlâ bir gölge var ve bu konuda ancak sen bir şey yapabilirsin. O konuya hiç değinmedik. Lawrence'ı görmelisin. Onunla konuşmalısın. Bundan kaçınamazsın Alissa. Söylediğin her şeye rağmen, ikiniz için de bunun olması lazım."

Roland konuşurken Alissa gözlerini kapattı ve konuşmasının başında kapalı tutmaya devam etti. "Korkuyorum ve utanıyorum... yaptığımdan ve nasıl bu kadar uzun sürdürebildiğimden. Fanatiktim, Roland. Çocuğun o güzelim mektubunu görmezden geldim. Biliyor musun? Mektubu gerçekten de çöpe attım! Beni görmek için geldiğinde ona acımasızca davrandım. Beni affetmesine imkân yok. Şöyle ya da böyle herhangi bir ilişki kurmak için artık çok geç."

"Bugün nasıl beni şaşırttıysa, buluşmanız da seni şaşırtabilir."

Alissa başını iki yana sallıyordu. "Bunu düşündüm ben. Çok geciktim."

"Sen gittikten çok sonra, hayatının geri kalanında Lawrence'ın senin hakkında düşündüklerini değiştirir." Alissa hâlâ başını iki yana sallıyordu.

Roland elini Alissa'nın elinin üstüne koydu. "Peki. O zaman bana yalnızca şu sözü ver. Bunu tekrar düşüneceksin."

Alissa cevap vermedi. Roland Alissa'nın son bir kez daha başını hayır anlamında salladığını gördüğünü sandı ama evet anlamında hafifçe eğmiş de olabilirdi. Alissa uyuyakalmıştı.

Arabayı beklerken oturup Alissa'yı seyretti. Dudakları aralıktı, başı bir yana eğilmişti ve derin derin nefes alıyordu. Roland onun ölmekte olduğundan hiç kuşku duymadı. Kocaman gözlü, solgun ve ince kadın, yüksek perdeden konuşan, tuhaf ve itici biri haline gelmiş diye düşünebilirdi bazıları. Ama bugün onunla geçirdiği saatler uzadıkça 1985'te evlendiği kadının çehresi giderek netleşmişti. Alissa'nın sevdiği tek erkeğin kendisi olması Roland'a dokunmuş ya da gururunu okşamıştı. Bu doğru olmasa bile böyle söylemesi hoşuna gitmişti. Eğer doğruysa, on kadar kitabının bedelini iki

aşkla, bir evlat ve bir kocanın aşkıyla ödemişti. Şimdi kimsesi yoktu, ailesi yoktu. Rüdiger'e göre yakın dostu da yoktu. Karanlık, beton sığınak gibi bir evde yaşıyor ve tek başına ölümü bekliyordu. Zaman Roland'ı da kepaze etmişti ama bütün geleneksel ölçülere göre Roland Alissa'dan daha mutluydu. Kitabı yoktu, evet, şarkısı, tablosu ve kendi yarattığı hiçbir şey yoktu ardından yaşayacak. Alissa'nın yan yana koysan bir metre edecek kitaplarını kendi ailesiyle değiştirir miydi? Alissa'nın artık tanıdık gelen yüzüne baktı ve başını iki yana sallayarak soruya olumsuz cevap verdi. Erkekler daha az bedel ödüyor olsa bile, Alissa'nın yaptığı gibi bırakıp gidecek cesareti bulamazdı – edebiyat alanındakilerin yaşamöyküleri, daha yüce bir uğraş uğruna eşlerini ve çocuklarını terk edenlerle doluydu. Çok acele alınganlık göstermiş ve kendisi olduğunu sandığı roman karakterinin iki metre boyunda, sarışın, yüzünde bir yara izi olan atkuyruklu bir adam olduğunu unutmuştu. Alissa roman nasıl okunur dersini sesinin en üst perdesinden vermişti.

Zilin çaldığını ve kapıya giden Maria'nın çabuk ayak seslerini duydu. Anlık baş dönmelerinden birini daha yaşamamak için yavaş yavaş ayağa kalktı. Odadan çıkarken son bir kere daha bakmak için Alissa'ya doğru döndü.

Yeni gelen 2021 yılında, gündönümünden sonraki güneş tutulmasında üçüncü kapanma başladı, ABD başkanı kargaşa içinde görevi yeni başkana bıraktı ve 31 Ocak'ın gece yarısında Avrupa geride bırakıldı. Lloyd Meydanı'ndaki büyük evde yine yalnız olan Roland iki saplantısından kurtulmuş ve kendini epidemiyoloji bilimiyle dediğim dedik siyasası konusunda kaygılanmaya tamamen verebilecek duruma gelmişti. Birinci ve ikinci kapanmalarda olduğu gibi, yeni kapanma da ertelenmişti. Ülke, milyon ölçeğinde ölüm sayısında dünyada yükseklerde bir yerdeydi ve Başbakan halk tarafından seviliyordu. Avrupa, özellikle de Almanya ne yapacağını bilemezken İngiltere'de aşılamalar iyi niyetli bir beceriklilikle başlayınca Başbakan'ın popülerliği arttı. Hiçbir şey basit değildi. Ulusça içeri hapsolmaları, uzun bir kış ve dondurucu bir ilkbahar boyunca sürdü. Kapanmanın verdiği hasar ölçülemeyecek boyutlardaydı. Tahminler yerel tecrübeler ve siyasal kanaatler tarafından şartlanmıştı. Ama bedenlerde, zihinlerde, çocuklarda, eğitimde, geçim kaynaklarında ve ekonomide hasarın şiddetli olduğunda herkes

hemfikirdi. Boşanmalar kadar intiharlar ve –genellikle erkeklerin kadınları ve çocukları dövmesi şeklindeki– ev içi şiddet artmıştı. Ancak çoğunluk aile ve arkadaşlardan uzak, maskeli, aşırı yorgun yabancıların bakımı altında boğularak ölmenin çok daha kötü olduğunu düşünüyordu ve Roland dahil çoğu kişi duruma boyun eğmişti.

Şubat ortasına gelindiğinde Roland yüzüncü fotoğrafa bilgi yazısı yazmıştı, hatırladığına göre yalnız ve yardımsever bir Japon yürüyüşçünün çektiği, Esk Nehri kenarında Daphne'yle beraber çektirdikleri bir fotoğraf. Proje bu fotoğrafla bitti. Seçki bütün bir ömrü kapsıyordu: Altı aylıkken annesinin kollarında; Libya çöllerinde kısa pantolonlu ve kepçe kulaklı bir çocuk olarak; geri kalan fotoğrafların çoğu ise yakınlarına aitti: Annesi, babası ve kardeşleri, iki eşi, oğlu ve ailesi, üvey çocukları, onların aileleri, sevgilileri; yakın arkadaşları; farklı bir evren olan çıplak geçirilen tatiller, sırt çantaları, kurbağa göleti, Londra'daki otelinden insanlar, Hayber Geçidi, Himalayalar, Causse de Larzac, Yukarı Engadin'de bir buzulun üstünde Joe Coppinger'la kol kola, iki aylıkken annesinin kollarında Lawrence, Rüdiger henüz küpe takarken ve başkaları. Miriam Cornell'i gösteren tek fotoğrafı, muhtemelen o sıralarda Roland'ın bavulunun kilitli durduğu kulübenin yanında dururken çekilmiş bulanık bir fotoğrafı seçkisine dahil etmedi. Sonra fikrini değiştirdi ve arkasına "59'dan 64'e kadar piyano öğretmenim" yazarak yüz resme dahil etti. Diğerlerinde herkesin adı yazılmış ve bütün bağlam verilmişti. Kalan fotoğrafları sonsuza kadar besbelli ya da kendisi için bile bilinmez kalmak üzere yeniden üç büyük karton kutuya yığdı, kapaklarını seloteypledi ve tavan arasının dengesiz merdiveninden yukarı taşıdı.

Şubat ve Mart boyunca, toplam kırk tane olan bütün günlüklerini, genellikle günde bir tane olmak üzere okudu, bitirdi. Günlükleri mutfaktaki bir sıranın üstüne yığdı. O akşam, oyuncuları otuz, kırk, hatta elli yıl öncesinin yaşlı yıldızları olan bir tenis turnuvasını keyifsizce seyretti. Bu erkeklerle kadınlar uzaktan sırım gibi ve güçlü görünüyorlardı. En yaşlıları seksen bir yaşındaydı. Çoğunlukla arka çizgiden ve çizginin bir iki adım önünden çift olarak oynuyorlardı ama bir ömür boyu düzenli olarak çalışılmış vuruşları hızlı ve alçaktandı. Hayatı seviyorlardı, bu yüzden de kaybetmek hâlâ canlarını sıkıyordu. Hakemin iskemlesinin çevresinde asabiyet

gösterileri oluyordu. Roland, modern ölçütlerle, vaktinden önce ihtiyarladığını biliyordu. Yapabileceği hiçbir şey yoktu.

Bu sefer kendini eve kapanmış topluluğun parçası olarak hissediyordu. Herkesin yaptığını yapıyordu: Günlerin fazlaca hızlı aktığını fark ediyor, hiç gidemeyeceğini düşündüğü bir tatil için yer ayırtmak üzere internete giriyor, yerine getirmediği kararlar alıyor, ailesiyle telefon veya internet videoları aracılığıyla iletişim kuruyordu. Evde tek başınayken oldukça kalabalık bir sosyal hayat yaşıyordu. Ailenin Daphne kanadı, Potsdam'dan Lawrence ve Ingrid'le düzenli iletişim, sonra da ayrıca Stefanie ile. Çoğunlukla, her seferinde Roland'ın hayal kırıklığına uğradığını ifade ettiği ama bir yandan da memnun olduğu şekilde, üç gürültücü oğlunu yanına almadan Stoke Newington'dan arabasıyla gelen Nancy ile kaynatıyordu. Sesi, hali tavrı, görünüşü bakımından Nancy Daphne'nin ölüler arasından fırlamış genç haline çok benziyordu. Virüs Roland'ın geçmişini canlandırmıştı. Sonunda, St. George's, Grenada'da bir doğum kliniği işleten ve emekli edilip baştan savılmayı reddeden Diana'yla iletişim halindeydi. Carol emekli oluncaya kadar BBC'nin içindeki kocaman bir dükalığın başındaydı. Mireille babasının izinden gidip Fransız diplomasisine dahil olmuş ve o da emekliye ayrılmıştı. Çoğunlukla çocukları, torunları ve pandemiyi konuşuyorlardı.

Günlük yürüyüşünü yaparken dizlerine kızgın bir bıçak saplanmış gibi oluyordu. Artritin yaptığı bu bıçak saplanması etkisi beden egzersizi yapmadığından aldığı kilolara bağlıydı. Alissa haklıydı, şişkin göbeği gülünçtü. Göğsündeki ağrı bir kere daha hafifçe tekrarlamıştı ama onu merdivenlerden aşağı fırlatan atak gibisi bir daha olmadı. Evi terk edip giden kedinin yerine bir yenisini koymayı düşünmüştü ama Mayıs ortasında hâlâ acaba alsam mı diye düşünürken kısıtlamalar kaldırıldı. İnternetten ısmarladığı yiyecekleri haftada bir getiren neşeli Sih genciyle maske arkasından gevezelik ediyordu. Ama Roland ara sıra bir katatoni durumuna, bir saat, hatta iki saat kadar süren, siyah beyaz bir duygusal durgunluk dünyasına giriyordu. O sırada, bir daha başka bir insanoğlunu ne göreceği ne de konuşacağı söylense üzülmezdi de sevinmezdi de. Bu durumdayken –birkaç hafta sonrasında– o âna kadar trans halindeki yogiler dışında herkes için imkânsız sandığı bir şeyi başardı: Bir iskemlede hiçbir şey düşünmeden yarım saat oturdu.

Büzülmüş haline döndüğü bu zamanlar geçirdiği en zor zamanlardı. Sessizlik, ıssızlık, amaçsızlık, bitmeyen bir alacakaranlık. Haftanın günlerinin adı hiçbir şey ifade etmiyordu. Modern tıp da öyle, ilk aşısından sonra bile. Şimdi hepimiz tarihle uyum içindeyiz, onun heveslerine tabiyiz. Onun Londrası 1665'in veba yılının Londrası'ydı, 1349'un hastalıklı ahşap kentinin Londrası. Kendini yaşlı ve ailesine bağımlı hissetti. Hayatta kalmak için onların hepsinden sakınması gerekiyordu. Onlar da ondan sakınmalıydı. Küçük varoluşunu sürdürmek için kendini önemsiz bazı işleri yapmaya zorlaması gerekiyordu, örneğin kaloriferin sıcaklığı sütü bozmadan önce süt şişesini buzdolabına geri götürmek için ayağa kalkmak gibi.

Nasıl olduysa, muhtemelen Lawrence'la konuşurken, göğsündeki ağrıyı ağzından kaçırdı. Şubat ayının sonlarında Lawrence'ın ailesi tam kadro üstüne varmaya başladı. Lawrence aralıksız olarak, Ingrid yumuşak yumuşak ve arada sırada. Bir ziyaretinde, bahçede dururlarken Nancy Roland'ın elini yakaladı. O da diğerleri gibi, bir doktora görünmesi için Roland'ı sıkıştırıyordu. Onunla konuşan sanki Daphne'ydi. Bir başka sefer, Nancy yasak olsa da Greta'yı da getirdi ve iki kardeş birlikte onu ikna etmeye çalıştılar. Roland onlara Lake District'te yuvarlanışını ve o zamandan beri nasıl eskisi gibi olmadığını hatırlattı. Sorun kaburgasıydı. Bir akşam Gerald, Great Ormond Caddesi Çocuk Hastanesi'nden telefon etti. On dakikalık bir arası vardı. O konuşurken Roland Gerald'ın üstündeki plastik koruma elbisesinin hışırtısını duyabiliyordu. Sesi yorgunluktan ahenksiz çıkıyordu. "Bak, çok vaktim yok. Göğsünde ağrı hisseden yetmişlerindeki bir adam bunu kontrol ettirmiyorsa aptalın tekidir."

"Teşekkürler Gerald. Çok naziksin. Ama bunun ne olduğunu tam olarak biliyorum. Lakes'te yürürken yuvarlanmıştım ve..."

"Daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Covid servisinde bir çocuk daha kaybettik. Bolton'dan on iki yaşında bir çocuk. Bir dakika içinde aşağı inip haberi annesine ve babasına vermem gerekiyor. Eğer kendi sağlığına özen gösteremiyorsan, maalesef yapacak bir şey yok." Telefonu kapadı.

Roland, yola getirilmiş vaziyette, yarı yarıya yenmiş öğle yemeğinin başında, elinde telefon ahizesi, yaşlı bir ahmağın cisimleşmiş hali olarak mutfakta kalakaldı. Yukarıdaki çalışma odasına giderek Gerald'a bir e-posta yazıp kötü günlerde böyle sorumsuzca davran-

dığı için özür diledi ve genç adamın cesaretini ve işine bağlılığını övdü. Evet, diyerek söz verdi, kapanma biter bitmez bir kalp uzmanına görünecekti.

Roland pandemi haberlerini izliyor, Johns Hopkins'in yayımladığı sayıları ve gov.uk sitesini her gün kontrol ederek üçüncü dalganın yükselen sayılarını öğreniyordu. Son yirmi sekiz günde Covid testi yaptıranlarda ölü sayısı günde 1400 kişiydi. Ayrıca test yaptırmadan ölenler vardı. Herkes, sağ eğilimli bulvar gazeteleri bile, Johnson'ın Eylül'de de kapanma ilan etmiş olması gerektiğini söylüyordu. Roland sayılara inanıyordu. Resmi rakamlara inanılması dünya çapında ne kadar yaygındı acaba? Daha iyimser anlarında, o zaman o kadar da kötü olamaz, diyordu kendi kendine. Devlet aygıtları, onun kurumları, günün hükümetinden daha büyüktü.

Roland da, ilgi duyan herkes de pandemi sözlüğünü öğrenmişti. Covidli her hastanın kaç kişiye daha hastalık bulaştırabileceğine dair ortalama sayı olan R, pasif vektörler, viral yük, PRRAR, aynı antijeni taşıyan farklı aşılarla bağışıklık yükseltme, aşıdan kaçan hastalık varyantları, vakalardan kaçının hastaneye yattığı, hepsinden daha çok yankı yapan ve meşum olanı da, bütün günahların anası antijen. Yeni bir kapanma yeni hiçbir şey getirmeyecekti, sayıların biraz düşmesi ve bahar gündönümünden sonraki hafta saatlerin öne alınmasıyla günlerin uzaması dışında umut edilecek bir şey de yoktu. Roland'ı ayakta tutan, ilk kapanmadan sonra, biraz ev işi yapmaktan gocunmadığını keşfetmesi oldu. Hareket etmek ona iyi geliyordu ve kafesini düzenli tutmak kafesi daha geniş gösteriyordu. Entropiyle arasına mesafe koymak, genellikle pek dolu olmasa da zihnini hoş bir biçimde boşaltıyordu. Bunun uzantısı olarak bazı eşyaları atmaktan da zevk almaya başladı. İşe giysilerle başladı, üstünde birçok güve yeniği olan kucak dolusu kazaklar, vücudu biçim değiştirdiği için onu kızdıran ve azarlayan kot pantolonlar, safra rengi tişörtler. On çift çoraptan fazlasına ihtiyacı yoktu ve hayatında bir daha takım elbise giyip kravat takacağını sanmıyordu. Yürüyüş takımlarının üstünde biraz zaman harcadı, sonra onları ellemeden bıraktı. Hiçbir zaman ya da bir kez daha okumayacağı kitaplar, eski vergi kâğıtları, eski faturalar, işe yaramayan şarj kabloları... Durmak zordu. Boş bir odayı çöp torbalarıyla ve kutularla doldurdu. Kendini daha hafif, hatta daha genç hissediyordu. Yeme bozukluğu olan kişiler, yerden kaldıracakları

varlıklarının ağırlığı azalır, uçup gider, kendilerinden, geçmiş ve geleceğin yükünden kopup özgürleşir, kendileri ise küçük çocuklar gibi mutlu bir serbestlik içinde küçülüp ya da yücelip saf bir varlık haline gelirken bu baş döndürücü duyguyu amaçlıyor olmalılar diye düşündü.

Bu saflaştırma süreci onu kırk tane günlüğe götürdü. En son yazdıkları bir önceki eylül ayından, Alissa'yla geçirdiği saatlerin 1000 sözcüklük anlatımıydı. Burada bitmeli, diye karar vermişti. Birbirlerine birkaç e-posta göndermişlerdi ama hem Alissa'nın mesajlarında hem de kendi yazdığı mesajlarda eksik olan bir şey vardı, tam olarak neydi, enerji, yaratıcılık, amaç. Bir gelecek. Birbirleriyle görecekleri hesap kapatılmıştı. Alissa sağlığından söz etmiyordu ama Rüdiger Roland'a giderek çökmekte olduğunu söylemişti.

Günlükleri 1986'ya kadar geri giderek okumak Roland'a hayatına dair yepyeni bir anlayış getirmedi. Belirgin temalar, o zamanlar fark etmediği gizli cereyanlar, öğrendiği bir şey yoktu. Orada bulduğu, yığınlarca ayrıntı ve hatırlayamadığı olaylar, konuşmalar, hatta insanlardı. O kısımlarda başka birinin geçmişini okuyormuş gibi hissetti. Kıt kanaat geçinmesine, düzgün bir işi olmamasına, uzun ve başarılı bir evlilik yapmamış olmasına dair şikâyetlerini kâğıda döktüğü için kendinden hoşlanmadı. Sıkıcı, kavrayışsız, edilgen. Pek çok kitap okumuştu. Yaptığı özetler aceleyle ve ilgi duymadan yazılmıştı. Jane Farmer'ın günlüğüyle karşılaştırıldığında ne kadar zayıf kalıyordu. Onun yazacak bir şeyi vardı: Harabeye dönmüş Avrupa uygarlığı, kahraman genç idealistlerin idamı. Kendisiyse uzun bir barış döneminin çocuğuydu. Jane'in yazılarındaki canlı ve merak uyandırıcı unsurları hatırladı. Onun yazdıkları da kendisininkiler gibi, üstünden geçilmemiş, gece yapılan son iş cinsinden yazılardı. Ama Jane'in bir sahneyi sergileyişi ya da ortaya serişi çok daha üstündü, bir cümleyle bir sonraki arasındaki mantık ve gerilim de öyle. İyi bir ayrıntının bütünü nasıl aydınlatabileceğini bilme konusundaki ustalığı can alıcı bir zekâ pırıltısı taşıyordu. Alissa'nın düzyazısının özelliği de buydu. Roland tecrübeleri yalnızca sıralarken, ana kız onlara can veriyordu.

Harekete geçmesinin esas sebeplerinden biri buydu. Lawrence'ın ya da kuşaklar sonraki bir torunun bu günlükleri okuyacağını düşününce ne yapması gerektiğini anladı. Nancy ile ailesi Noel'de Roland'a bahçede ateş yakması için madeni büyük bir çanak hediye

etmişlerdi. Mart'ın sonlarına doğru güneşsiz bir öğle sonrasında çanağı çıra, ince odunlar ve mangal kömürüyle doldurdu. Ateş harlanınca uzun bir palto ve yün bir şapkayla, bir elinde bir fincan çay, ateşin başına oturdu ve hayatının kötü anlatılmış ikinci yarısını alevlere teslim etti; bir cilt yanınca bir diğerini atıyordu. O sırada Camus, Goethe ve diğer yazarlara ait okul kitaplarını Susan'ın bahçesinde yaktığı kamp ateşine nasıl attığını hatırladı. Elli yedi yıl önce. Bir sıra kitabın iki ucundaki kitap destekleri misali, bir hayatın iki ucundaki iki ateş, kitapların sonu. John Dryden'ın *Her Şey Aşk İçin*'i gerçekten de diğerlerinden daha hızlı ve daha harlı mı yanmıştı? O konuda hatırladıkları silikti. Öyle olduğunu umdu.

Çanakta yalnızca sönmekte olan korlar kaldığında, soğuk Roland'ı içeri, her zamanki iskemlesine yöneltti. Hafızasında ve düşüncelerinde, günlüklerinde bulabileceğinden daha fazlasını saklıyordu. Hafızasında kimsenin öngöremeyeceği cereyanlar, olay dizileri ve gelişmeler vardı ama o kaybolup giden sayfalarda Roland onlara dair soruları dahi sormamıştı. Hepimiz, beraberce, nasıl bir mantık, güdü ya da çaresiz teslimiyetle, bir kuşak içinde saat saat kendimizi Berlin'in yıkılan Duvar'ının büyüsünün verdiği iyimserlikten Amerikan Kongre Binası'nın uğradığı saldırıya taşımıştık? Roland 1989'un, içinden herkesin akın akın geçeceği bir kapı, geleceğe ferah bir açılış olduğunu düşünmüştü. Meğer yalnızca bir zirveymiş. Artık Kudüs'ten New Mexico'ya her yerde duvarlar örülüyordu. Alınan onca ders heba olmuştu. Ocak ayında Kongre'ye yapılan saldırı olsa olsa yıllarca hayretle konuşulacak bir çukur, bir utanç âni olabilirdi. Ya da mevcut yönetimin sadece bir ara dönem, bir tür Weimar olacağı, yeni Amerika'ya açılan bir kapı. Ocağın Altısında Kahramanlar Bulvarı'nda buluşalım. Otuz yılda zirveden çöplüğe. Zirveleri, çukurları ve kapıları ancak geriye doğru bir bakış, iyice araştırmayla yazılmış bir tarih ayırt edebilirdi birbirinden.

Roland'a göre, ölümün büyük bir sakıncası, hikâyeden uzaklaştırılmış olmaktı. İnsan hikâyeyi bu kadar izleyince işlerin nasıl sonuçlanacağını görme gereğini de hissediyordu. İhtiyacı olan kitabın yüz bölümü vardı, her yıl için bir tane – yirmi birinci yüzyıl tarihi. Şu duruma bakılırsa bunun bir çeyreğine bile varamayabilirdi. İçindekiler sayfasına bir göz atmak yeterdi. Küresel bir aşırı ısınma felaketi savuşturulacak mıydı? Bir Çin-Amerika savaşı

tarihin örüntüsüne işlenmiş miydi? Küresel ırkçı milliyetçilik salgını yerini daha cömert, daha yapıcı bir şeye bırakacak mıydı? Şu anda geniş çaplı şekilde süren türlerin soyunun tükenişini tersine çevirebilir miydik? Açık toplum, gelişeceği daha yeni ve daha adil yollar bulacak mıydı? Yapay zekâ bizi daha mı akıllı, daha mı deli, yoksa daha mı anlamsız hale getirecekti? Karşılıklı nükleer füzeler atmadan bu yüzyılı tamamlayabilecek miydik? Roland'a göre, yalnızca yirmi birinci yüzyılın son gününe, kitabın sonuna hasarsız varmak bile zafer sayılırdı.

Dünyaya gözlerini olayların tam ortasında açmış olan yaşlıların aklını çelen, ölümlerinin her şeyin sonu, zamanın sonu olacağını düşünmekti. Ölümleri bu şekilde daha mantıklı oluyordu. Roland kötümserliğin düşünme ve kafa yormaya gayet güzel eşlik ettiğini, iyimserliğin politikacılara göre olduğunu ve zaten onlara kimsenin inanmadığını kabul ediyordu. Neşeli olmayı sağlayacak sebeplerden haberdardı ve bazen indeksleri, okuma yazma oranlarını falan sayıp döktüğü oluyordu. Ama bunlar sefil bir geçmişle karşılaştırınca böyleydi. Kendine engel olamıyordu, etrafta yeni bir çirkinlik vardı. İstihbarat servisleriyle yeni baştan yazılan bir tarih ve tutkulu bir milliyetçilik sayesinde mevkilerinde kalabilen, gözlerini zenginleşme amacına dikmiş, iyi giyimli suç çetelerinin yönettiği uluslar vardı. Rusya bunlardan sadece biriydi. ABD bir öfke, hayali komplolar ve beyazların üstünlüğü nöbetine tutulursa böyle bir yönetim haline gelebilirdi. Çin yabancılarla ticaret yapılmasının zihinleri ve toplumları açtığı iddiasını çürütmüştü. Artık teknolojisi de olduğuna göre totaliter devletini mükemmelleştirebilir ve liberal demokrasilerle rekabet edecek ya da onların yerini alacak yeni bir toplumsal örgütlenme modeli sunabilirdi – güvenilir bir tüketim malları akışı ve belirli bir derecede kasıtlı soykırım sayesinde ayakta kalan bir diktatörlük. Roland'ın korkulu rüyası, kapsamı giderek daralan bir ayrıcalık haline gelmiş ifade özgürlüğünün bin yıllığına yok olmasıydı. Hıristiyan Ortaçağ Avrupası bu hürriyetten yoksun olarak bu kadar yıl geçirmişti. İslamiyet ise bu konuyu zaten pek soruṇ etmemişti.

Ama bu sorunların hepsi sınırlı bir alana, insanlığın zaman ölçeğine özgü şeylerdi. Bu sorunlar büzülüp sertleşerek daha büyük bir maddenin; yeryüzünün ısınmasının, hayvanların ve bitkilerin yok olmasının, iç içe işleyen okyanus, toprak, hava ve hayat sis-

temlerinin zorla değiştirmeye çalıştığımız için altüst olan ve pek anlayamadığımız güzel ve besleyici karmaşıklığının bozulmasının yarattığı kabuğun içinde hapsolmuş acı bir çekirdek haline geliyordu.

Roland, Daphne'nin oturma odasından –bu ev hep Daphne'nin kalacaktı– alacakaranlığın Londra'nın üstüne inişini seyretti. Eğer bir epifenomenal talih kuşu başına konar da o hayalet kitabı ele geçirebilirse içi belki rahat eder, belki de etmezdi. En azından merakı giderilmiş olurdu. Kötümserliğinin denetimden çıkmış halde olduğunu okumak ne kadar ferahlatıcı olurdu. Sevdiği rahatlatıcı bir düstur vardı: İşler hiçbir zaman umduğumuz kadar iyi, korktuğumuz kadar kötü gitmez. Ama Edward döneminin iyi niyetli bir beyefendisine yirminci yüzyılın ilk altmış yılını gösterdiğinizi düşünün. Bir bütün olarak Avrupa'daki, Rusya'daki ve Çin'deki çok büyük ölçekli ölümler beyefendinin boynunu büküp ağlamasına sebep olurdu.

Yeter! Roland'ın hayatını, modern görünüşlü öfkeli veya kırgın tanrılar, Hitler, Nasır, Kruşçev, Kennedy ve Gorbaçov biçimlendirmiş olabilirdi ama bu ona uluslararası ilişkiler konusunda bir kavrayış vermiş değildi. Lloyd Meydanı'nda oturan, kimsenin tanımadığı bir Mr. Baines'in açık toplumun veya gezegenin geleceği hakkında ne düşündüğüne kim aldırırdı? Elinden bir şey gelmezdi. Yanındaki bir masanın üstünde Lawrence ve Ingrid'den gelmiş bir kartpostal vardı. Resim, arka kısmında kum tepeleri ve çayırlar bulunan aydınlık ve sarı renkte bir kumsalı gösteriyordu. Aile Baltık sahilinde "soğuk ve rüzgârlı bir tatil" yapıyordu. El yazısı Ingrid'indi. Kartı ikisi birden imzalamadan önce, Ingrid kısıtlamalar kalkar kalkmaz onu görmeye geleceklerini ve bunun da Mayıs'ta olacağını umduklarını yazıyordu. Bu iyi haberdi işte. Roland gözlerini kapadı. Oğluyla arasında sonuçlanmamış bir konu vardı. Soğukluk falan değildi ama konuşmaları gerekiyordu.

Roland Alissa'dan döneli bir hafta kadar olmuşken başlamıştı bu. Potsdam'a telefon etti, telefonu Lawrence açtı. Roland Alissa'yla geçirdiği zamanı baştan sona sevecen ve yumuşak bir yorumla anlattı. "Bence git gör onu. Bunu istediğini biliyorum" dedi.

Bir sessizlik oldu. Sonra Lawrence, "Rüdiger e-posta adresimi vermiş. Bana yazıp davet etti" dedi.

"Sen ne dedin?"

"Henüz bir şey demedim. Cevap vermeyebilirim."

Roland, oğlunun Alissa'yı ziyaret etmesini ne kadar istediğini fark etti. Dikkatli hareket etmeliydi. "Hasta olduğunu biliyorsun."

"Evet."

Roland arka planda Paul ile annesinin "Es war einmal ein Mann, der hatte einen Schwamm" şarkısını söylediklerini işitebiliyordu. Alissa bir zamanlar bunu Lawrence bebeğe söylerdi. Bir zamanlar, bir süngeri olan bir adam varmış.

"Senin için önemli olabilir. Yoksa ömür boyu pişman olabilirsin."

"Her şeyi düzgün hale getirmemizi istiyor. Hiçbir zaman düzgün değildi ve artık olamaz."

"Hınçlanmış gibi konuşuyorsun. Ona gitmek bu duyguyla baş etmenin bir yolu olabilir."

"Samimi söylüyorum baba, hınçlanmış değilim. O benim aklıma bile gelmiyor. Hasta falan olmasına üzüldüm. Tanımadığım bir sürü insan da hasta. Onunla neden ilgileneyim?"

Roland salakça olduğu besbelli olan bir şey söyledi: "Çünkü o senin annen."

Lawrence da gayet iyi yaptı ve buna cevap vermedi, üstelik babasının daha sonra eklediği sözü de cevapsız bıraktı: "O Avrupa'nın en büyük romancısı."

Başka şeylerden konuştular. Daha sonraki bir konuşmalarında Roland, "En azından cevap ver ona" dedi.

"Olabilir."

Mayıs ayında, genel kapanma sona erdikten üç gün sonra ailece geldiklerinde Roland, Lawrence'ın Alissa'ya hâlâ yazmadığı izlenimini edindi. Ingrid telefonda kendine özgü, tereddütlü, canlı ses tonuyla kayınpederine bu konuyu kapatmasının iyi olacağını düşündüğünü söylemişti. Roland da bir daha açmayacağını söylemişti. Ama daha sonra son bir kere daha denemenin görevi olduğunu düşündü. Roland'a ısrarla sorulsaydı, bu konunun kendisi için neden bu kadar önemli olduğunu söylemekte zorluk çekerdi. Kendi ziyareti bir şeyleri yerli yerine oturtmuştu. Oğlu ise yerli yerine oturtulacak bir şeyi olmadığını düşünüyordu.

Ailece geldiler ve Roland kendini bodrum katına kapatarak misafirlerinin karantinaya girmesine olanak sağladı. On gün geçtikten sonra Lawrence Gerald'dan arabasını ödünç alıp Roland'ı St. Albans'ın güneyindeki bir kalp hastalıkları kliniğine götürdü.

Oradaki bir uzman doktor –kısmen emekliye ayrılmış bir adam– Gerald'ın eski hocasıydı ve Gerald'ın ona yaptığı yardımlara karşılık veriyordu. Roland tıpta özel girişime karşıydı, ama sanki bir şey fark edecekmiş gibi, bu olayda para alışverişi yapılmadığına dair kesin teminat vermişlerdi ona.

Son şansını denediğini varsayan Roland yolda Alissa konusunu açtı.

"Bu konuyu tekrar açacağını tahmin ettiğim için ona yazdım. Ona gözüme hiç görünmemesini söyledim."

"İnanmıyorum!"

"Yok, çok kibar davrandım. Şimdi görüşmemizin bir anlamı olmayacağını söyledim ve ona sağlık diledim. Yanına da torunlarının bir resmini ekledim."

"Tüh."

"Ayrıca bana bir daha yazmamasını rica ettim."

"Peki."

"Ama baba, birkaç gün sonra büyük bir paket geldi. İçinde ahşap bir kutu ve kutunun üstünde şöyle bir not vardı: 'Anlıyorum ama lütfen bunları kabul et.' Kutunun içinden bu *Blaue Reiter Almanac* çıktı. 1912 tarihli."

"Muhteşem!"

"Gerçek yıllık olduğunu doğrulattık. Büyüleyici. Harikulade bir şey. Kandinski, Münter, Matisse, Picasso. Stefanie ve Paul için saklayacağız. Ama ayrıca kutunun içinden Oma'nın yazdığı yedi tane günlük çıktı. 1946 yılından! Bunlardan haberin var mıydı?"

"Evet."

"Çok güzel yazılmış."

"Aynı fikirdeyim."

"Hepsini gözden geçirmem bir haftanın bütün boş akşamlarını aldı. Sonra hepsini ışık hızıyla Rüdiger'e yolladım. Bunların varlığından bile haberdar değilmiş, çok heyecanlandı. Lucretius Kitap günlükleri Almanca olarak iki cilt halinde yayımlayacak. Londralı bir yayıncı da ilgilendi."

Roland gözlerini kapadı. "Mükemmel" diye mırıldandı.

"Rüdiger günlüklerin, *Yolculuk*'un kaynağı olması bakımından araştırmacılar için önemli olacağını söylüyor."

"Haklı" dedi Roland. "Ama günlüklerin önemi bundan çok daha fazla."

Kullanılmayan bir hokey sahası ve ihmal edilmiş iki tane tenis kortu olan, Kraliçe Anne zamanından kalma bir evde çalışma yürüten klinik bir yatılı okulu andırıyordu. Lawrence otoparkta durdu ama arabadan inmedi. Harpenden'daki bir arkadaşını ziyaret edecekti ve babasından haber alır almaz dönecekti. Baba oğul yer darlığından birbirlerine acemice sarıldılar. Arabaları gizleyen bir dizi ağacın arasından geçerek binaya yaklaşan Roland'ın keyfi kaçtı. Ölümle yüz yüze olan, ne kadar hak etmiş de olsa Lawrence'tan o e-postayı alan, sonra da onun ellerine teslim etmeyi umduğu hazinesini paketleyip yollayan Alissa için kederlenmişti. En sonunda Jane yayımlanma şansına kavuşmuştu. İş işten geçtikten sonra ödenen kefaret. Kliniğin hasta kabul bölümünün çift kanatlı cam kapısını iterken kalbinin sağlam olduğundan artık o kadar emin değildi. Bütün bir klinik kalbinin iyi olmadığını keşfetmeye adanmıştı. Bütün bu insanları nasıl ikna edecekti? Hasta kabul masasının arkasındaki kır sakallı memurda bile bir uzmanın ciddi havası vardı.

Çağrılmayı beklerken merak etti, oğlu ailenin diğer üyeleriyle de anlaşmalı olarak, Roland'ın doktor randevusuna gittiğinden emin olmak için mi kendisini arabayla bırakmıştı? İşte burada bir yaşlılık tadı alıyordu, konuların kendi gıyabında halledildiğine dair muhtemelen paranoyakça bir düşünme biçimi. Bu yolun sonu "Onu bir bakımevine yerleştirmeliyiz"e varıyordu.

O sabahın çilesinin başlangıcında, Gerald'ın hocası Michael Todd'la geçen canlı bir on beş dakika vardı. Uzman hekim, başı penceresinin dışındaki yeşillikleri hafifçe yansıtacak kadar kel ve cilalı olan, iri kıyım, pembe yüzlü bir adamdı. Mr. Todd planın üstünden geçti. Bunların hepsi tamam olunca tekrar görüşeceklerdi. Kan tahlillerinin sonuçları gelmişti bile. Göğüs ağrısını tanımlaması istenince, Roland kaburga teorisinden söz etmedi. Stetoskopla iki dakikalık bir muayeneden sonra çıkmasına izin verildi. Kendisiyle dostça ve uzmanca bir yaklaşımla ilgilenildiği ve hiç canı yanmadığı halde iki saatini pek hoş geçirmemişti. Röntgen, gümbürtülü bir MR çekimi, yürüyüş bandı, ECG. Ultrason ekranında, kalbinin karanlıkta kendisini yaşatma uğruna şu son yetmiş küsur yıldır tehlikeli bir şekilde şlap şlup hareket ettiğini gerçek zamanlı olarak gördü. Makineler ve onların becerikli kullanıcıları boşuna değildi. Kalbi hastaydı.

Tekrar Mr. Todd'un huzuruna alındı. Doktorun masasında bir yığın çıktı vardı. Roland karşına oturup beklemeye başladığında

bunları okumaktaydı. Birazdan tebliğ edilecek olan yargının tıbbi değil ahlaki olduğu hissine kapılmamak zordu. İyi bir insan mıydı, kötü mü? Söz konusu kalp hızlandı. Okulu anımsatan bir andı. Geleceği bıçak sırtındaydı.

En sonunda Michael Todd başını kaldırdı, gözlüklerini çıkardı ve ifadesiz bir sesle konuştu: "Eh, Roland –size böyle hitap edebilir miyim?– görebildiğim kadarıyla kalbinizde bir sorun yok. Şu anda suçlu karşımda, ona bakıyorum, bir osteofit bu; bir kaburganın üstünde, sinire baskı yapan minik bir kemik çıkıntısı. Sözü edilen ağrı bu sebeple. Burada bir kırık olabilir."

"İki üç yıl önce fena düşmüştüm."

"Anlatın."

"Şu andaki sağlıktan sorumlu devlet bakanı beni bir nehre itmişti."

"Peter Mount olamaz! *Lord* Mount. Buna ne buyrulur. Aynı okula gitmiştik. Size saldırdı mı? Şaşırmadım. Hep felaket bir zorbaydı. Her neyse, meslektaşım osteofitinizle ilgilenecek."

Mr. Todd MR sonucunu Roland'a verdi. Roland hiçbir şey göremedi ama başını sallayarak raporu geri uzattı.

"Seksenlerinizi rahatça görürsünüz. Ama önce kilonuz ve hareketsizliğiniz konusunda bir şeyler yapmalısınız. Her gün içki içmekten vazgeçin. Kendinize yeni dizler yaptırın. Gerisi kendiliğinden gelir."

Roland Lawrence'a hemen telefon etmedi. Bunun yerine, hokey sahasının çevresinde ayaklarını sürüye sürüye ağır ağır dolaştı. Hayal kurmamak imkânsızdı. İşte burası okuluydu. Başöğretmen biraz önce sınav sonuçlarını bildirmişti. Roland sınıfını geçmişti, zaten geçeceğini de biliyordu. On bir tane A almıştı! Otuz beşinci bölümü okuma şansı olacaktı.

O akşam eve gelince teşekkür etmek için Gerald'a telefon etti.

"Zihnimizden bir yük kalktı Roland. Sana uygun parlak bir cerrah tanıyorum. Londra Üniversite Hastanesi'nde hasta bakıyor. Dizleri ayrı ayrı ameliyat ettirirsin tabii ama Paskalya'da kortlara geri dönmüş olursun."

Önce Greta, sonra Nancy telefon etti. Lawrence ile Ingrid şarap kadehlerini Roland'ın limonatasıyla tokuşturmak üzere oturma odasına geldiler. Roland kendini sahtekâr gibi hissediyordu. Hasta olmamak dışında bir şey başarmış değildi. Ama çok zarif davranarak, başarmış gibi yaptı.

Lawrence Paul'ü yatırmaya gittiğinde, Ingrid de yemek yaparken, Stefanie bütünüyle ona kalmış oldu. Stefanie artık kitap okuduğundan, konuşacakları daha çok şey vardı. Yalnızca Almanca konuşuyorlardı. Dışarıda parlak bir akşam vardı ama camlı bahçe kapısı dört derecelik bir soğuğa ve keskin bir rüzgâra karşı kapalıydı. Roland her zamanki gibi sallanan koltuğundaydı, Stefanie de yanı başında. Kısa bir süre önce bir dişi daha düşmüştü ve dişini yastığının altına koymuştu. Sabah olunca yastığının altında iki avroluk bir madeni para vardı.

"Ich weiß, dass Mama sie dort hingelegt hat!" Onu annem koydu, biliyorum.

O gün öğleden sonra Tomi Ungerer'in, annesi kedi olan bir köpekçik hakkındaki *Flix* adlı kitabını okumuştu. Stefanie bilmiyordu ama kitabı Roland da okumuştu. Ahlaki ders veren bir kitaptı ama komik ve zekiceydi.

Stefanie olay örgüsünü anlatırken Roland'ın omzuna yaslandı. "Opa, er muss gebratene Maus essen und lernen, auf Bäume zu klettern!" Köpekçik fare kızartması yemeyi ve ağaca çıkmayı öğrenmek zorunda kalıyor. Flix annesinin ve babasının çok sevdiği çirkin, küçük bir şeydir ve kedilerin dünyasında büyür. Kedi büyük büyükannesinin bir buldogla gizlice evlenmiş olduğunu öğrenir. Köpek genleri yeniden ortaya çıkmıştır. Çok şükür ki vaftiz babası köpektir ve ona köpekçe konuşmak da dahil olmak üzere köpek davranışları öğretir. Ama iki kültür arasında kalmak epeyce zordur. Sonunda Felix politikacı olur ve karşılıklı saygı, eşit haklar ve kedi-köpek ayrımına son vermeyi öngören bir kampanya yürütür.

Stefanie anlatıp bitirdikten sonra Roland, "Hikâye bize insanlarla ilgili bir şeyler mi söylemek istiyor acaba?" dedi.

Stefanie boş bir ifadeyle Roland'a baktı. "Saçmalama Opa, kitap kediler ve köpekler hakkında."

Roland Stefanie'nin ne demek istediğini anladı. Güzel bir hikâyeyi bir derse çevirerek mahvedenlere yazıklar olsun! Bu belki daha ileride olabilirdi. Kedilerden Stefanie'yi okumaya teşvik eden şiire geçmek için küçük bir adım yeterliydi. Birlikte "Baykuş ile Kedicik"i İngilizce olarak ezberden okudular. Roland Stefanie'ye babasının küçük bir çocukken her gece bu öyküyü dinlemek istediğini ve nasıl hep "Sensin, sensin! Burnu, burnu! Ay dede, ay dede!" diye bağırdığını anlattı.

Stefanie, "Und was liest *du*, Opa?" dedi. Peki *sen* ne okuyorsun?

"Eh, okumak istediğim hayali bir kitap var. O kadar ilginç ve o kadar büyük ki hiçbir zaman okumayı başaramayacağımı sanıyorum."

"İçinde kim var?"

"Herkes, sen dahil. Ve yüz yıl uzunluğunda."

"Und was passiert?" Kitapta ne oluyor?

"Bunu öğrenmeyi ben de çok isterim."

Stefanie oyuna katılmak için istekli, kolunu Roland'ın boynuna doladı. Her zamanki gibi, her şey Roland'ın gönlünce olsun istiyordu. "Ben sonuna kadar okurum Opa." Düşündü, sonra ekledi: "Ich werde es lesen, wenn ich Erwachsen bin und es dir sagen." Büyüyünce okurum ve sana anlatırım.

"Son bölüme geldiğinde sen de benim kadar yaşlı olursun."

Bu akıl almaz fikir Stefanie'yi gülümsetti ve Roland bir kere daha kızın ağzının her iki yanında yakında kalıcı dişlerin yerleşeceği masum boşluklar gördü. Hayali yirmi birinci yüzyıl tarihinden söz etmesi hataydı. O bir çocuk kitabı değildi. Stefanie'yi seviyordu ve bu özgürlük anında, hayatta tek bir şey bile öğrenmemiş olduğunu ve hiçbir zaman da öğrenmeyeceğini düşündü. Döndü ve Stefanie'yi yanağından hafifçe öptü. "Sevgili yavrum, bir gün bana hepsini anlatırsın. Ama şimdi annen bizi yemeğe çağırıyor. Benim yanımda oturur musun lütfen?"

Roland koltuktan kalktı ama fazla hızlı davranmıştı, hafifçe dalgalanan koyu, kapkara bir ortamda yüzer gibi hissettiği şu sersemletici vertigo hissi yine üstüne çöktü. Destek almak için eli iskemleyi buldu.

"Opa?"

Evet, ona böyle hasarlı bir dünya bırakırken bu tür bir kitaptan söz etmek hataydı.

Sonra her şey normale döndü, ama Roland düşüp de çocuğu korkutmamakta kararlı, hâlâ iskemlenin arkalığını tutuyordu.

"İyiyim, mein Liebling."

Stefanie, annesinin bazen küçük erkek kardeşi Paul'le konuşurken kullandığı tatlı, melodik sesi kullanarak yumuşak bir tonda konuştu: "Komm, Opa. Hier lang." Hadi gel dede. Bu taraftan. Kaygıyla kaşlarını çatarak Roland'ın boştaki elini tuttu ve odanın diğer yanına doğru ona yol gösterdi.

Teşekkürler

Şu kitaplarla yazarlara teşekkür borçluyum: Inge Scholl'den *The White Rose*, Richard Hanser'den *A Noble Treason*, David Sharp'tan *Complete Surrender*, Ian Hamilton'dan *Robert Lowell*. Reagan Arthur, Georges Borchardt, Suzanne Dean, Louise Dennys, Martha Kanya Forstner, Mick Gold, Daniel Kehlmann, Bernhard Robben, Michal Shavit, Peter Straus ve LuAnn Walter'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Tim Garton Ash ve Craig Raine'e kitabı dikkatle okudukları ve yararlı notları için, James Fenton'a "For Andrew Wood" adlı şiirinden alıntı yapmama izin verdiği için, David Milner'a harika editörlüğü için ve her zamanki gibi kitabın birçok müsveddesini uzman gözüyle okuyan Annalena McAfee'ye özellikle teşekkür ederim. Son olarak, adını değiştirmeden kullanmamda ısrarcı olan, artık hayatta olmayan İngilizce öğretmenim Neil Clayton'a teşekkür ediyor, tuhaf ve harika Woolverstone Hall School'dan yolu geçen tüm oğlanlarla öğretmenlere onyılların ötesinden sıcak bir selam gönderiyorum. Miriam Cornell gibi bir piyano öğretmeni hiç var olmadı.

Ian McEwan
Londra, 2022

İzinler

James Fenton'ın *Yellow Tulips* (Faber & Faber, 2012) ve *Selected Poems* (Penguin, 2006) adlı kitaplarında yer alan "For Andrew Wood" şiirinden seçilmiş bir parça, yazarın nazik izniyle yeniden basılmıştır. Edvard Kocbek'in *Zbrane pesmi* ("Toplu Şiirler", Cankarjeva zalozba, 1977) adlı kitabında yer alan "Raketa" ("Roket") şiirinden seçilmiş bir parça yeniden basılmıştır; çevirmeni bilinmiyor. Robert Lowell'ın *Collected Poems* kitabında yer alan "For the Union Dead" şiirinden seçilmiş bir parça, © 2003 Harriet Lowell ve Sheridan Lowell, Farrar, Straus & Giroux'nun izniyle yeniden basılmıştır, tüm hakları saklıdır. "Pale Blue Eyes" şarkısının sözleri, söz ve müzik Lou Reed © 1968, Oakfield Avenue Music Ltd / EMI Music Publishing, London W1T 3LP'nin izniyle yeniden basılmıştır.

Yıl 1959: Soğuk Savaş dünyaya tüm kasvetiyle çökmüşken on bir yaşındaki Roland Baines'in hayatı değişmek üzeredir. Kaldığı yatılı okulda yalnızlığa alışmaya çalışan Roland, piyano öğretmeni Miriam Cornell'in dikkatini çeker. Ürkütücü ve gizemli öğretmeniyle başladığı piyano dersleri Roland'ın zihninde silinmez izler bırakacaktır.

Yıl 1986: Karısı Alissa'nın evi terk ettiği, Çernobil'deki patlamanın Avrupa'da bir korku dalgasına yol açtığı günlerde Roland oğluyla birlikte eve kapanır. Bu kapanma Roland'ın ilkgençlik günlerine, ailesinin sırlarla dolu tarihçesine ve Miriam Cornell'in anısına doğru çıkacağı bir yolculuğun başlangıcı olur.

Ian McEwan'ın son romanı *Dersler*, hayatı kaçırılmış fırsatlar ve cevapsız sorularla dolu kahramanının mutluluk arayışı üstünden İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki kuşaklarının hikâyelerine ve yakın geçmişin büyük altüst oluşlarına bakıyor. Hayatı Küba Füze Krizi'nden Çernobil felaketine, Berlin Duvarı'nın çöküşünden Covid-19 pandemisine tarihin büyük kuvvetleri tarafından şekillendirilirken, Roland Baines her insan için geçerli olan sorularla yüzleşir: Hayatlarımızın kontrolü ne ölçüde bizim elimizdedir? Geçmişin travmalarıyla yüzleşmek mümkün müdür? En sona gelindiğinde, insan iyi bir hayat yaşayıp yaşamadığını nasıl anlar? *Dersler*, müzik ve edebiyatla, siyaset tartışılan arkadaş masalarının gürültüsüyle, bulunan ve kaybedilen aşkların heyecanıyla dolu, hayat kadar geniş bir roman.

"İnsanın karmaşıklığına bu kadar duyarlı olduğu için *Dersler* McEwan'ın son yirmi yıldaki en iyi romanı. McEwan'ın halihazırda hayret verici ölçüde üretken yazarlık hayatında yeni ve önemli bir aşamanın başlangıcı."
New Statesman

ISBN 978-975-08-5712-6

